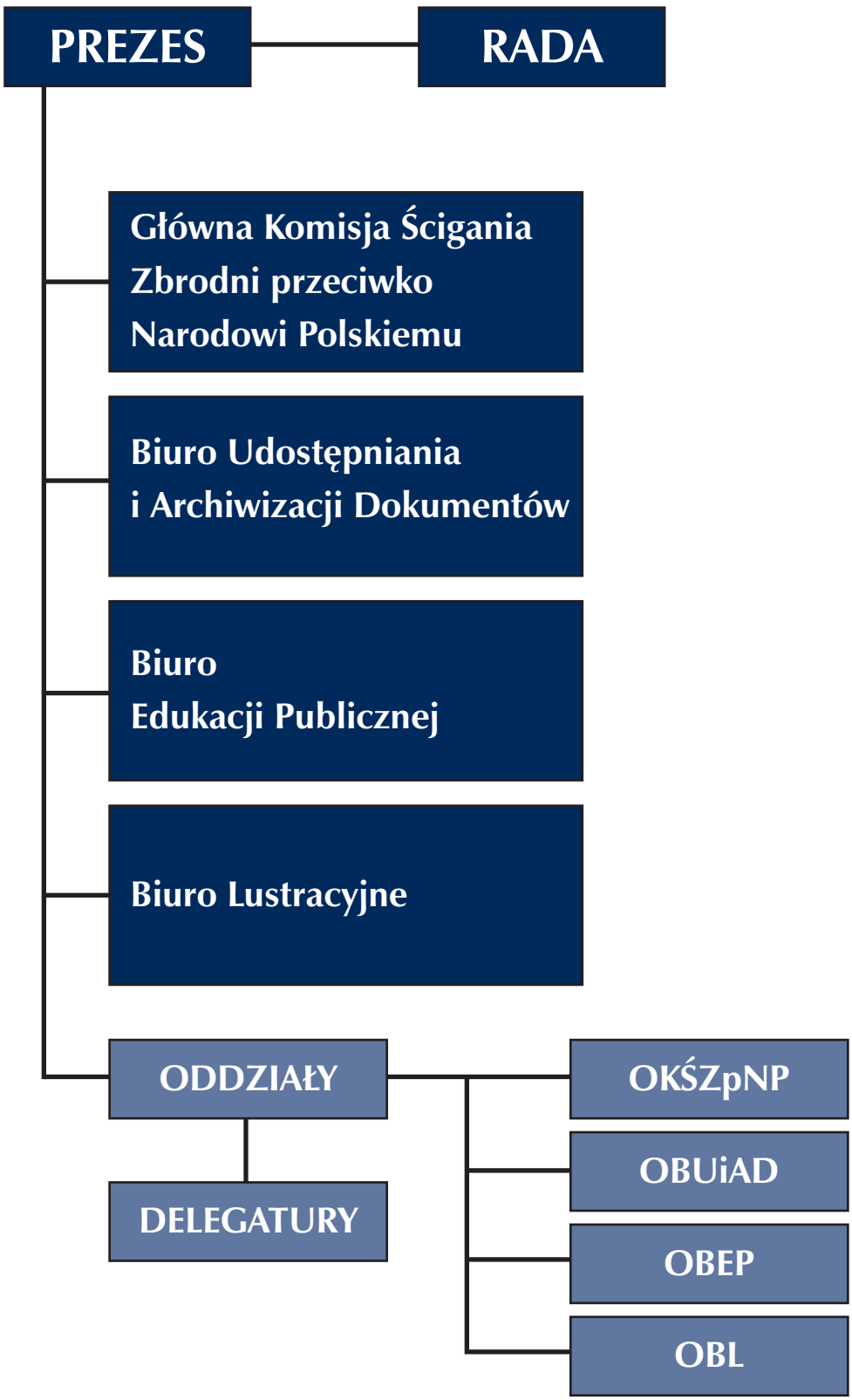
INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ – KOMISJA ŚCIGANIA ZBRODNI PRZECIWKO NARODOWI POLSKIEMU

INFORMACJA O DZIAŁALNOŚCI

1 STYCZNIA 2014 r. – 31 GRUDNIA 2014 r.

Warszawa 2015

Struktura IPN

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ – KOMISJA ŚCIGANIA ZBRODNI PRZECIWKO NARODOWI POLSKIEMU

INFORMACJA O DZIAŁALNOŚCI

1 STYCZNIA 2014 R. – 31 GRUDNIA 2014 R.

Warszawa 2015

SPIS TREŚCI

Wstęp 7

1. Sprawozdanie z działalności Rady IPN 15

2. Współpraca krajowa 19
2.1. Współpraca z instytucjami państwowymi i organizacjami pozarządowymi 19
2.2. Kluby Historyczne im. gen. Stefana Roweckiego „Grota” 22
2.3. Nagrody 23
2.3.1. Nagroda „Kustosz Pamięci Narodowej” 23
2.3.2. Nagroda „Świadek Historii” 25
2.3.3. Konkurs „Książka Historyczna Roku” o Nagrodę im. Oskara Haleckiego 25
2.3.4. Konkurs im. Władysława Pobóg-Malinowskiego na „Najlepszy Debiut Historyczny Roku” 26
2.3.5. Ogólnopolski konkurs na „Audycję Historyczną Roku” 26
2.4. Nagrody i wyróżnienia dla pracowników IPN 27

3. Współpraca międzynarodowa 29
3.1. Działalność ekspercka w zakresie *transitional justice* 29
3.2. Platforma Europejskiej Pamięci i Sumienia 32
3.3. Europejska Sieć Instytucji Archiwalnych Zajmujących się Aktami Tajnych Służb 32
3.4. Inne działania międzynarodowe 33
3.5. Międzynarodowa współpraca archiwalna 34
3.6. Współpraca na polu naukowym i edukacyjnym 37
3.6.1. Współpraca międzynarodowa na polu naukowo-badawczym 37
3.6.2. Międzynarodowe konferencje naukowe 37
3.6.3. Prezentacje wystaw za granicą 40
3.6.4. Działania na rzecz Polonii 42
3.6.5. Pozostałe działania edukacyjne i dokumentacyjne 44
3.7. Współpraca międzynarodowa Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu 47

4. Edukacja i badania naukowe 49
4.1. Badania naukowe 49
4.1.1. Centralne Projekty Badawcze 50

4.1.1.1. Struktury i metody działania aparatu bezpieczeństwa Polski Ludowej 50
4.1.1.2. Aparat bezpieczeństwa w walce z podziemiem politycznym i zbrojnym 1944–1956 52
4.1.1.3. Władze wobec Kościołów i związków wyznaniowych w Polsce 1944–1989 52
4.1.1.4. Polska emigracja polityczna 1939–1990 53
4.1.1.5. Aparat bezpieczeństwa wobec mniejszości narodowych i etnicznych oraz cudzoziemców 54
4.1.1.6. Aparat władzy wobec środowisk twórczych, dziennikarskich i naukowych 55
4.1.1.7. Zagłada Żydów na ziemiach polskich. 55
4.1.1.8. Struktury i działalność Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej 56
4.1.1.9. Ziemie polskie pod okupacją 1939–1945 57
4.1.1.10. Władze PRL wobec kryzysów społecznych i opozycji demokratycznej 1956–1976 58
4.1.1.11. Opozycja w Polsce 1976–1989. Encyklopedia Solidarności 59
4.1.1.12. Poszukiwanie nieznanych miejsc pochówku ofiar terroru komunistycznego 1944–1956 60
4.1.2. Wydziałowe i Oddziałowe Projekty Badawcze 62
4.1.3. Konferencje naukowe i popularnonaukowe. 66
4.1.4. Ekspertyzy 67
4.1.5. Dotacje dla podmiotów zewnętrznych; nadzór merytoryczny nad projektami naukowymi realizowanymi przez podmioty zewnętrzne. 67
4.1.6. Informacja o uzyskanych stopniach naukowych 68
4.1.7. Letnia i Zimowa Szkoła Historii Najnowszej 69
4.2. Działalność popularyzatorska i edukacyjna BEP 69
4.2.1. Edukacja historyczna 70
4.2.2. Współpraca z instytucjami zajmującymi się kształceniem nauczycieli i działania edukacyjne skierowane bezpośrednio do nauczycieli 70
4.2.3. Działania edukacyjne BEP skierowane bezpośrednio do uczniów 72
4.2.3.1. Centralne projekty edukacyjne 73
4.2.3.2. Lokalne projekty edukacyjne. 73
4.2.3.3. Udział IPN w XL ogólnopolskiej Olimpiadzie Historycznej 74
4.2.3.4. Konkursy historyczne IPN. 74
4.2.3.5. Rajdy, gry miejskie i terenowe lekcje historii 77
4.2.4. Program Polonijny BEP. 78
4.2.5. Współpraca ze szkołami wyższymi, środowiskiem studenckim oraz uniwersytetami trzeciego wieku. 78
4.2.6. Współpraca z samorządami 79
4.2.7. Uroczystości rocznicowe organizowane przez IPN. 79
4.2.8. Inne formy ogólnopolskich działań edukacyjnych 83
4.2.9. Działania wystawiennicze 84
4.2.10. Popularyzacja historii z wykorzystaniem Internetu. 84
4.2.11. Historyczne gry planszowe 87
4.2.12. Notacje – nagrania filmowe świadków historii 88
4.2.13. Współpraca z mediami i inne działania popularyzujące wiedzę 89
4.2.14. Centrum Edukacyjne IPN im. Janusza Kurtyki „Przystanek Historia” 90
4.3. Działalność naukowa i popularyzatorska pionu archiwalnego. 93
4.4. Wydawnictwa IPN 96
4.4.1. Działalność wydawnicza 96
4.4.2. Nagrody dla publikacji IPN 99
4.4.3. Dystrybucja wydawnictw. 101

5. Działalność archiwalna 103
5.1. Ewidencja. 104
5.1.1. Wielkość zasobu kartotecznego i ewidencyjnego 104
5.1.2. Porządkowanie i zabezpieczanie zasobu ewidencyjnego 106
5.1.3. Kwerendy i sprawdzenia 107
5.1.4. Centrum Udzielania Informacji o Ofiarach II Wojny Światowej. 107
5.2. Zasób – gromadzenie i opracowywanie 108
5.2.1. Gromadzenie zasobu 108
5.2.2. Opracowywanie zasobu 114
5.2.3. Skontrum 115
5.2.4. Wyodrębniony tajny zbiór w archiwum IPN 115
5.2.5. Konserwacja. 116
5.2.6. Magazyny archiwalne 117
5.2.7. Archiwum Zakładowe 118
5.3. Zasoby Cyfrowe 119
5.3.1. Tworzenie pomocy archiwalnych 119
5.3.2. Digitalizacja 121
5.3.3. Opracowywanie dokumentacji audiowizualnej 123
5.4. Udostępnianie dokumentów 125
5.4.1. Główne kategorie wniosków 125
5.4.2. Wnioski uprawnionych podmiotów 128
5.4.3. Wnioski służbowe 130
5.4.4. Realizacja tzw. ustawy „dezubekizacyjnej”. 132
5.4.5. Wnioski o nadanie odznaczenia Krzyż Wolności i Solidarności 132
5.4.6. Udostępnianie dokumentów w czytelniach 133
5.5. Obsługa bieżąca 134
5.6. Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów – dane statystyczne. 135

6. Ściganie zbrodni 151
6.1. Stan zatrudnienia prokuratorów w Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu . . 155
6.2. Skontrum i śledztwa w sprawach zbrodni nazistowskich. 157
6.3. Działalność śledcza Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w liczbach . . 158
6.4. Realizacja obowiązków pionu śledczego IPN
innych niż wynikające z ustawy o IPN-KŚZpNP 162
6.5. Nadzór służbowy nad działalnością pionu śledczego IPN 164
6.6. Śledztwa umorzone ze względu na przedawnienie karalności, w związku z uchwałą
Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2010 r. sygn. I KZP 5/10 (OSNKW 2010/7 poz. 55). 169
6.7. Udział prokuratorów pionu śledczego IPN w postępowaniach sądowych 170
6.8. Śledztwa prowadzone w okresie sprawozdawczym
budzące szerokie zainteresowanie społeczne 175

7. Lustracja 191
7.1. Ewidencja oświadczeń lustracyjnych i publikowanie informacji. 192
7.1.1. Przyjmowanie oświadczeń lustracyjnych oraz informacji o ich uprzednim złożeniu (SEiS). . . . 192
7.1.2. Wybory do Parlamentu Europejskiego 193
7.1.3. Wybory samorządowe 194
7.1.4. Przygotowanie i publikowanie informacji o osobach pełniących funkcje publiczne
wymienione w art. 22 ustawy lustracyjnej (SUiP) 196

7.2. Przygotowywanie i publikowanie katalogów . . . 200
7.2.1. Przygotowywanie i publikowanie katalogów w Biuletynie Informacji Publicznej IPN . . . 200
7.3. Przygotowywanie postępowań lustracyjnych . . . 202
7.3.1. Sprawy zainicjowane zgodnie z treścią art. 52a, pkt 2 i 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN-KŚZpNP . . . 202
7.3.2. Sprawy przejęte po byłym urzędzie Rzecznika Interesu Publicznego . . . 210
7.4. Działania analityczno-studyjne . . . 211

8. Budżet . . . 213
8.1. Budżet w układzie klasyfikacji budżetowej . . . 213
8.1.1. Wykonanie dochodów budżetowych . . . 213
8.1.2. Wykonanie wydatków budżetowych . . . 214
8.1.2.1. Dotacje . . . 216
8.1.2.2. Świadczenia na rzecz osób fizycznych . . . 216
8.1.2.3. Wydatki bieżące . . . 217
8.1.2.3.1. Wynagrodzenia . . . 217
8.1.2.3.2. Honoraria i wynagrodzenia bezosobowe . . . 218
8.1.2.3.3. Pochodne od wynagrodzeń . . . 218
8.1.2.3.4. Odpisy na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych . . . 218
8.1.2.3.5. Podatki i opłaty na rzecz budżetu państwa oraz cła . . . 218
8.1.2.3.6. Opłaty na rzecz budżetów jednostek samorządu terytorialnego . . . 219
8.1.2.3.7. Zakup towarów i usług . . . 219
8.1.2.3.8. Pozostałe wydatki . . . 220
8.1.2.4. Wydatki majątkowe . . . 221
8.2. Budżet Instytutu w układzie zadaniowym . . . 226
8.3. Zatrudnienie . . . 228

Wykaz skrótów . . . 231

Aneks . . . 237

Załącznik nr 1: Wydawnictwa IPN . . . 239
Załącznik nr 2: Publikacje pracowników IPN . . . 251
Załącznik nr 3: Wystawy IPN . . . 315
Załącznik nr 4: Wykaz konferencji, sesji naukowych i popularnonaukowych . . . 327
Załącznik nr 5: Wykaz wystąpień pracowników IPN podczas międzynarodowych konferencji, sympozjów . . . 335
Załącznik nr 6: Wykaz notacji zrealizowanych w 2014 r. . . . 343
Załącznik nr 7: Spotkania klubów im. gen. Stefana Roweckiego „Grota" w roku 2014 . . . 355

Mapa oddziałów i delegatur IPN . . . 369

Adresy biur, oddziałów i delegatur IPN . . . 370

Fotografie dokumentujące działalność IPN . . . 371

Wydawnictwa IPN w 2014 roku . . . 405

Wstęp

Rok 2014 dla Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu był szczególny z uwagi na przypadające w tym czasie ważne rocznice wydarzeń konstytuujących działalność IPN – 75. rocznicy wybuchu II wojny światowej i powstania Polskiego Państwa Podziemnego, 70. rocznicy wybuchu powstania warszawskiego oraz 25. rocznicę upadku komunizmu w Polsce. To właśnie dzięki wydarzeniom sprzed ćwierć wieku narodziła się współczesna, wolna Rzeczpospolita, której demokratyczny porządek Instytut współtworzy już od 15 lat. W imieniu tej wolnej, demokratycznej i niepodległej Polski Instytut wypełnia swoje ustawowe obowiązki, odkrywając historię, kultywując pamięć i dążąc do sprawiedliwości.

Należy z satysfakcją podkreślić, że sposób realizacji misji przez IPN cieszy się coraz lepszą oceną Polaków. W badaniu CBOS przeprowadzonym we wrześniu tendencja wzrostowa odsetka osób dobrze oceniających działalność Instytutu utrzymała się, po raz pierwszy przekraczając połowę respondentów (52 proc.), podczas gdy liczba niezadowolonych stopniowo maleje (w tym badaniu – 12 proc.). Te wyniki uplasowały IPN na 3. miejscu wśród instytucji państwowych o największym zaufaniu społecznym (za wojskiem i policją).

Działania Instytutu w 2014 r. były realizowane w warunkach kończącej się wymuszonej przeprowadzki na ulicę Wołoską 7. Przenosiny centrali Instytutu zostały zakończone w połowie listopada wraz z umieszczeniem pracowników Biura Edukacji Publicznej w nowej lokalizacji. Duże zmiany zaszły także w Biurze Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów, które zajęło nową siedzibę przy ul. Kłobuckiej 21. Znalazły się tam wszystkie niezbędne pomieszczenia i pracownie oraz przestronna, nowocześnie wyposażona czytelnia, pozwalająca na komfortowe korzystanie z udostępnianych materiałów.

Swoje ustawowe zadania Instytut wypełnia w ramach czterech pionów: Biuro Edukacji Publicznej, Biuro Lustracyjne, Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów oraz Główną Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Cztery filary, na których opiera się działalność IPN, obecne są również we wszystkich oddziałach Instytutu.

I

Rozdział 6 ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu nakłada na Instytut obowiązki w zakresie badań i edukacji, które wypełnia głównie Biuro Edukacji Publicznej oraz oddziałowe biura edukacji publicznej. W ten sposób wypełniane są zapisy preambuły ustawy, mówiące o „zachowaniu pamięci o ogromie ofiar, strat i szkód poniesionych przez Naród Polski w latach II wojny światowej i po jej zakończeniu", „patriotycznych tradycjach zmagań Narodu Polskiego z okupantami, nazizmem i komunizmem" oraz o „czynach obywateli dokonywanych na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego i w obronie wolności oraz godności ludzkiej". Cele te osiągane są przez badania naukowe odkrywające nieznane (lub nie do końca poznane) karty naszej historii najnowszej oraz działania edukacyjne prowadzone na różnej płaszczyźnie i w różnych formach.

W Biurze Edukacji Publicznej zadanie prowadzenia badań naukowych spoczywa na historykach zatrudnionych w centrali IPN oraz oddziałach i delegaturach. Praca naukowa Instytutu skupiona została w jedenastu wieloletnich Centralnych Projektach Badawczych, z których – zgodnie z decyzją Rady IPN z 2011 r. – cztery traktowane są priorytetowo. Należą do nich: „Polska emigracja polityczna 1939–1990", „Struktury i działalność Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej", „Ziemie polskie pod okupacją 1939–1945", „Władze PRL wobec kryzysów społecznych i opozycji demokratycznej 1956–1976".

W omawianym okresie prace w ramach wszystkich CPB były kontynuowane i przynosiły kolejne efekty. Szczegółowe sprawozdania z dotychczasowych działań oraz plany na przyszłość były prezentowane w 2014 r. przez koordynatorów poszczególnych projektów na posiedzeniach Rady IPN i zostały przez nią w pełni zaaprobowane. Łącznie w CPB udział brało 332 naukowców z IPN (nie tylko z BEP) oraz innych placówek (niektórzy uczestniczyli w więcej niż jednym projekcie), a efektem ich działań było m.in. 18 konferencji naukowych i 27 publikacji (w tym jedna w formie e-booka).

Zgodnie z obowiązującymi od 2013 r. zmodyfikowanymi zasadami organizacji pracy naukowej w Instytucie, w poszczególnych OBEP, a także w Centrali BEP mogą być realizowane Oddziałowe Projekty Badawcze, w przypadku centrali BEP – Wydziałowe Projekty Badawcze. Są to zbiorowe projekty, których tematyka dotyczy jedynie wydzielonego terytorium lub ściśle zakreślonego problemu badawczego. Projekty te są znacznie skromniejsze i mniej zaawansowane (później zostały rozpoczęte) niż CPB, niemniej w ramach 14 OPB/WPB zostały przeprowadzone liczne kwerendy, zorganizowano kilka konferencji i seminariów oraz rozpoczęto prace nad wieloma publikacjami, z których niektóre powinny ujrzeć światło dzienne już w 2015 r.

Aktywność konferencyjna Instytutu nie ogranicza się jedynie do działalności w ramach CPB i OPB/WPB. W omawianym okresie centrala IPN oraz oddziały zorganizowały 87 konferencji, sesji naukowych, paneli dyskusyjnych oraz konferencji popularnonaukowych. Część konferencji została nagrana i jest systematycznie udostępniania na kanale IPNtv, co powoduje, że ich efekty nie tylko są one utrwalone, ale również docierają do szerszej publiczności. Szczególnymi wydarzeniami na tej niwie z punktu widzenia IPN była współorganizacja XIX Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich oraz V międzynarodowego Kongresu Polskiego Instytutu Nauk i Sztuk w Ameryce (PIASA).

W 2014 r. IPN wspierał dwa projekty naukowe i dokumentacyjne realizowane przez podmioty zewnętrzne: „Index Polaków represjonowanych i zamordowanych za pomoc Żydom w okresie II wojny światowej", którego realizacja spoczywała częściowo na Fundacji Instytut Studiów Strategicznych w Krakowie (do 2015 r.) oraz „Pozyskiwanie, weryfikacja i scalanie informacji celem uzupełnienia istniejącej komputerowej, imiennej bazy danych obejmującej obywateli państwa polskiego poddanych represjom pod okupacją niemiecką w latach 1939–1945" (kontynuacja projektu „Straty osobowe i ofiary represji pod okupacją niemiecką 1939–1945", realizowanego w latach 2006–2012), którego wykonawcą w latach 2013–2015 jest Fundacja Polsko-Niemieckie Pojednanie. W drugim z omawianych projektów w 2014 r. do bazy komputerowej dodano 688 292 osoby represjonowane, osiągając łączną liczbę 4 775 775 ofiar represji, o których informacje znajdują się w bazie.

Rezultatem prac naukowców IPN było 186 publikacji książkowych wydanych ze środków Instytutu oraz 4 periodyki (łącznie 16 numerów). Wiele z nich spotkało się z żywym zainteresowaniem, korzystnymi recenzjami, łącznie zdobyły również 12 nagród (3 nagrody Klio, 6 nagród w III Konkursie Historycznym Fundacji im. Jadwigi Chylińskiej oraz po jednej w ramach konkursu Książka Historyczna Roku, Konkursu Literatury Pomorskiej i Nagrody im. Tomasza Strzembosza) i 15 nominacji. Zwrócić należy uwagę także na pozycje pierwotnie wydane po polsku przez IPN, a obecnie opublikowane w językach obcych w zagranicznych domach wydawniczych: książka dr. Mirosława Sikory *Die Waffenschmiede des "Dritten Reiches". Die Rüstungsindustrie in Oberschlesien*

während des Zweiten Weltkrieges (Klartext Verlag, Essen 2014) oraz praca dr. Tomasza Cerana *The History of the Forgotten German Camp. Nazi Ideology and Genocide at Szmalcowka* (I.B. Tauris, London–New York 2014).

Drugim filarem działalności Biura Edukacji Publicznej jest popularyzacja i edukacja. Jest ona kierowana do szerokiego kręgu odbiorców, tak aby każdy miał szansę znaleźć coś dla siebie. Głównymi odbiorcami edukacyjnych działań IPN są uczniowie, studenci i nauczyciele, jednak wiele projektów skierowanych jest do znacznie szerszego kręgu potencjalnych zainteresowanych. W 2014 r. został on dodatkowo poszerzony wraz z wprowadzeniem cieszącej się dużym zainteresowaniem oferty adresowanej do najmłodszych (przedszkolaków i uczniów najmłodszych klas szkół podstawowych), realizowanej w ramach projektu „Historia w kolorach" zainicjowanego przez Oddział IPN w Krakowie.

Misję edukacyjną Instytut realizuje, m.in. prowadząc lekcje, zajęcia muzealne, warsztaty dla nauczycieli, wykłady, seminaria, konwersatoria, konkursy, rajdy; przygotowując wystawy, koncerty, filmy i spoty telewizyjne, prezentacje, przeglądy filmowe, gry planszowe, materiały edukacyjne itp. Część działań o charakterze edukacyjnym ma charakter stały i jest regularnie powtarzana w ramach kalendarza wynikającego z cyklu szkolnego oraz cyklu kalendarza rocznic historycznych. Łącznie w każdym miesiącu IPN realizuje co najmniej kilkadziesiąt rozmaitych inicjatyw. Tak szeroko zakrojona działalność wymaga współpracy z licznymi instytucjami o różnym charakterze (instytucje państwowe, samorządowe, pozarządowe itd.) w kraju i za granicą.

Jedną z głównych misji edukacyjnych IPN jest wspieranie szkoły w nauczaniu historii. W tym celu Instytut współpracuje z Ministerstwem Edukacji Narodowej, kuratoriami oświaty, ośrodkami doskonalenia nauczycieli oraz metodycznymi. Do nauczycieli skierowane zostały liczne warsztaty, seminaria, wykłady i konferencje, zarówno o charakterze metodycznym, jak i ściśle historycznym, do nich także kierowane są liczne pomoce i materiały dydaktyczne i edukacyjne (w 2014 r. ukazało się siedem nowych wydawnictw z materiałami edukacyjnymi oraz wznowienia dwóch tek edukacyjnych, ponadto wiele pomniejszych, jak ulotki, broszury itd.). W ramach Programu Polonijnego kontynuowano współpracę z nauczycielami polskimi pracującymi poza granicami kraju. W tym roku rozpoczęte zostały również działania, których odbiorcami są rodzice uczący swoje dzieci w domu.

Nauczyciele i ich uczniowie, jak co roku, mieli do wyboru szeroki wachlarz rozmaitych propozycji Instytutu, z których mogli skorzystać. IPN organizował centralne i lokalne projekty edukacyjne, rajdy, gry miejskie, terenowe lekcje historii, konkursy historyczne, przeglądy i pokazy filmowe, wykłady, kursy dla maturzystów oraz działania w okresach wolnych od nauki. Niezwykle istotnym elementem działalności IPN były lekcje, warsztaty i wykłady związane z regionalną historią najnowszą oraz towarzyszące ekspozycjom przygotowywanym przez Instytut. Sztandarowym projektem realizowanym przez IPN są „Lekcje z historii najnowszej", w ramach tego projektu zrealizowano łącznie 1054 lekcje, w których wzięło udział około 26 tys. uczniów. We współpracy BEP i BUiAD organizowano lekcje z cyklu „Co kryją archiwa IPN?". Podobnie jak w latach wcześniejszych, na mocy umowy z Polskim Towarzystwem Historycznym, IPN współpracował przy organizacji XL ogólnopolskiej Olimpiady Historycznej.

Działania popularyzatorskie IPN skierowane są do wszystkich zainteresowanych, a przyjmując bardzo różnorodne formy, pozwalają docierać z przekazem historycznym do zróżnicowanych środowisk. Do podstawowych działań w tym zakresie należą: organizacja obchodów rocznicowych, prezentowanie wystaw, działalność w internecie, głównie przez portale tematyczne, współpraca z mediami, wspieranie działalności artystycznej i sportowej związanej z misją Instytutu oraz – specjalność IPN – gry planszowe.

W 2014 r. Biuro Edukacji Publicznej przygotowało 22 nowe wystawy oraz zaprezentowało 198 ekspozycji z lat ubiegłych. Najważniejszym przedsięwzięciem wystawienniczym IPN w 2014 r. był ogólnopolski projekt pt. „Polska Walcząca", zrealizowany przy współpracy z Zamkiem Kró-

lewskim w Warszawie. Do końca 2014 r. wykonaną w kilkunastu egzemplarzach wystawę zaprezentowano w 34 miejscach, gdzie obejrzało ją ogółem kilkaset tysięcy osób, w tym wielu turystów z zagranicy. W 2014 r. wystawy IPN były także prezentowane poza granicami kraju, m.in. na Białorusi, w Czechach, Francji, Grecji, Kanadzie, Luksemburgu, na Litwie, w Niemczech, Republice Korei, Słowacji, na Ukrainie, w USA i Wielkiej Brytanii.

Stale rozbudowywana jest oferta internetowa IPN. Oprócz strony głównej Instytutu, stale rozwija się portal „Pamięć.pl", który zanotował w 2014 r. niemal 2 miliony odsłon, co stanowi znaczny wzrost w porównaniu z rokiem 2013. Zainteresowaniem cieszyły się również portale tematyczne poświęcone poszczególnym wydarzeniom i zagadnieniom z polskiej historii najnowszej. W omawianym okresie uruchomiono cztery nowe – www.poszukiwania.ipn.gov.pl (poświęcony poszukiwaniom miejsc pochówku ofiar terroru komunistycznego z lat 1944–1956), www.polskiepodziemie.pl, www.wilczetropy.ipn.gov.pl oraz www.oblawaaugustowska.pl. Rozszerzony został portal poświęcony stanowi wojennemu (www.13grudnia81.pl). Łącznie IPN prezentował na koniec 2014 r. ponad dwadzieścia portali, z których osiem miało swoje wersje angielskie, portal poświęcony zbrodni wołyńskiej zyskał wersję ukraińską, natomiast strona www.truthaboutcamps.eu otrzymała w 2014 r. bułgarską wersję językową.

Istotnym projektem, kontynuowanym przez pracowników Biura, są „Notacje – relacje świadków historii". W jego ramach, w 2014 r. nagrano, zdigitalizowano i zarchiwizowano 199 relacji audio i wideo. Łącznie, od chwili rozpoczęcia, w ramach projektu zgromadzono 1482 nagrania, które następnie są wykorzystywane w projektach edukacyjnych oraz – po odpowiedniej obróbce – prezentowane na portalach internetowych IPN oraz na stronach serwisu youtube.

Szczególnym momentem dla prowadzenia działań edukacyjnych i popularyzatorskich zawsze są rocznice wydarzeń historycznych. Rok 2014 obfitował w okrągłe rocznice wydarzeń bardzo ważnych dla dziejów Polski. Wśród nich szczególny nacisk położono na 75. rocznicę utworzenia Polskiego Państwa Podziemnego, 70. rocznicę akcji „Burza" (w tym – powstania warszawskiego) oraz zdobycia Monte Cassino a także 25. rocznicę odzyskania niepodległości. Ponadto IPN dużo uwagi poświęcił obchodom Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych (1 marca) oraz rocznicy wprowadzenia stanu wojennego. Tematy te traktowane są w Instytucie priorytetowo i upamiętniane co roku, nie tylko z okazji rocznic.

II

Rozdział 3 ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu nakłada na Instytut obowiązki w zakresie gromadzenia dokumentów, a rozdział 4 – ich udostępniania. Zadania te wypełnia Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów wraz z oddziałowymi biurami udostępniania i archiwizacji dokumentów. Opieka nad dokumentami, ich opracowanie, zabezpieczenie, digitalizacja oraz udostępnianie zgodnie z intencją ustawodawcy stanowi wypełnienie zasadniczej misji Instytutu zawartej w preambule – zachowania pamięci. Stanowi również niezbędne wsparcie w dziele ścigania zbrodni i przywracania sprawiedliwości.

Na dzień 31 grudnia 2014 r. pion archiwalny dysponował zasobem liczącym 90,4 kilometrów bieżących akt. Instytut pozyskał w roku sprawozdawczym łącznie 227 metrów bieżących akt.

W 2014 r. duży nacisk położony był na kontynuowanie procesu informatyzacji i digitalizacji zbiorów, a także rozbudowę pod względem ilościowym i funkcjonalnym systemu Cyfrowe Archiwum oraz publicznego Inwentarza archiwalnego IPN. W omawianym okresie zakończono realizację dwóch ostatnich etapów projektu Cyfrowe Archiwum, w ramach których udostępniono m.in. funkcjonalności pozwalające na opis dokumentów w jednostce archiwalnej, opis pomocy ewidencyjnych, rejestrację czynności konserwatorskich, rejestrację czynności podejmowanych w toku realizacji wniosków o udostępnienie dokumentów, jak również opis archiwów Instytutu, kartoteki wzorcowe (osobową i geograficzną) oraz rejestrację warunków klimatycznych w pomieszczeniach

magazynowych. W Cyfrowym Archiwum są już dostępne opisy ponad 17 mln jednostek archiwalnych, a dzięki dokonaniu importu do systemu baz kartotecznych, skanowanych i opisywanych w systemie EAKOI w Centrali i oddziałach IPN od 2007 r., za jego pośrednictwem dostępnych jest ponad 11 mln skanów kart.

Inwentarz zasobu archiwalnego publikowany od grudnia 2012 r. na stronie internetowej Instytutu został w 2014 r. powiększony o ponad 440 tys. kolejnych rekordów. Dzięki temu z końcem roku baza osiągnęła rozmiar 871 tys. rekordów opisujących materiały zarówno o charakterze nieosobowym, jak i osobowym. W okresie sprawozdawczym kontynuowano proces digitalizacji zbiorów: zdigitalizowano w całym pionie archiwalnym około 38 tys. jednostek archiwalnych oraz 25 tys. fotografii. Rezultatem tych działań jest stopniowo wzrastająca liczba udostępnień dokumentów w formie cyfrowej w czytelniach Instytutu.

W 2014 r. do komórek pionu archiwalnego wpłynęło łącznie 415 tys. nowych wniosków, kwerend i zapytań, w tym 61 tys. wniosków związanych z udostępnianiem dokumentów z zasobu IPN. W tej liczbie największy odsetek stanowiły udostępnienia dla pionu lustracyjnego, jednak również innych kategorii wnioskodawców (jak np. uprawnione podmioty – 8 tys., naukowcy – 5,6 tys., dziennikarze – 3,3 tys. czy osoby zamierzające zapoznać się z materiałami gromadzonymi przez organy bezpieczeństwa państwa na ich temat bądź dotyczącymi ich najbliższych – 3,8 tys.) wykazywały się dużym zainteresowaniem zasobem archiwalnym Instytutu.

Działalność pionu archiwalnego ma realny wpływ na upamiętnianie oraz przywracanie sprawiedliwości. Dzieje się tak m.in. przez przyznawanie przez Prezydenta RP Krzyży Wolności i Solidarności. Instytut jest jedyną instytucją, która może występować o ich nadanie. W 2014 r. IPN skierował do Kancelarii Prezydenta RP 509 takich wniosków, odbyło się 15 uroczystości, w czasie których odznaczenia te wręczał osobiście lub uczestniczył przy wręczaniu prezes Instytutu, honorując zasługi osób prowadzących działalność opozycyjną w PRL. W wyniku nowelizacji ustawy pod koniec 2014 r. rozszerzona została grupa potencjalnych odznaczonych, co powinno zaowocować intensyfikacją prac w tym zakresie w nadchodzącym czasie.

W maju 2014 r. zainaugurowano działalność Centrum Udzielania Informacji o Ofiarach II Wojny Światowej, udzielającego na podstawie zgromadzonego zasobu archiwalnego kompleksowych informacji o ofiarach represji niemieckich i sowieckich w okresie II wojny światowej i po jej zakończeniu (1939–1956). Centrum ma uprościć i przyspieszyć proces udzielania odpowiedzi na zapytania osób, które chcą udokumentować represje dotykające ich bądź członków ich rodzin, poszukującym danych o zaginionych bliskich, jak również badaczom i dziennikarzom zajmującym się tematyką II wojny światowej.

III

Zawarty w preambule ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu „obowiązek ścigania zbrodni przeciwko pokojowi, ludzkości i zbrodni wojennych" IPN realizuje zgodnie z zapisami rozdziału 5 ustawy. Działania te prowadzą, zgodnie z ustawą, prokuratorzy Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz oddziałowych komisji ścigania zbrodni przeciwko narodowi polskiemu.

W 2014 r. zakończone zostały 1192 postępowania karne, w tym: 700 dotyczących zbrodni komunistycznych, 457 dotyczących zbrodni nazistowskich oraz 35 śledztw dotyczących innych przestępstw stanowiących zbrodnie przeciwko pokojowi, ludzkości lub zbrodnie wojenne oraz przestępstw z art. 54 i art. 55 ustawy o IPN. W omawianym okresie prokuratorzy pionu śledczego IPN przesłuchali łącznie 4869 świadków. Do sądów skierowano 12 aktów oskarżenia przeciwko 28 oskarżonym, z czego 4 akty oskarżenia przygotowali prokuratorzy Oddziałowej Komisji w Rzeszowie, 2 akty oskarżenia – prokuratorzy oddziałowych komisji w Krakowie i w Poznaniu oraz po jednym akcie oskarżenia skierowały oddziałowe komisje w Białymstoku, Łodzi, Szczecinie oraz

w Warszawie. W okresie sprawozdawczym zapadło 6 wyroków skazujących oraz wydano jeden wyrok skazujący w postępowaniu przed sądem drugiej instancji. Ten ostatni wyrok jest szczególnie interesujący, gdyż w drugiej instancji Sąd Okręgowy w Szczecinie częściowo uwzględnił apelację prokuratora i skazał komendanta wojewódzkiego MO, oskarżonego o zbrodnie komunistyczne (bezprawne pozbawienie wolności działaczy NSZZ „Solidarność") na karę bezwzględnego pozbawienia wolności.

Kontynuowano zapoczątkowaną w 2012 r. akcję „Ostatni Świadek". Od stycznia do grudnia 2014 r. do oddziałowych komisji, w jej ramach, zgłosiło się łącznie 30 osób, które złożyły zawiadomienia o przestępstwach oraz zeznania w charakterze świadków. W wyniku tych zawiadomień prokuratorzy wszczęli 9 postępowań karnych (4 śledztwa i 5 postępowań sprawdzających). Ponadto 21 osób poinformowało o zdarzeniach będących już przedmiotem śledztw prowadzonych w oddziałowych komisjach.

W maju 2014 r. rozpoczęto realizację wspólnej akcji IPN i Naczelnej Rady Adwokackiej o nazwie „Masz Prawo", która ma na celu niesienie pomocy prawnej osobom represjonowanym przez władze komunistyczne w okresie PRL (m.in. przez udzielanie konsultacji prawnych, przygotowywanie wzorów pism procesowych i wyczerpujące informowanie o przysługujących uprawnieniach). W ramach tej akcji prokuratorzy wszystkich oddziałowych komisji na terenie kraju pełnili cotygodniowe stałe dyżury, podczas których przyjmowali zainteresowanych – łącznie 182 osoby. Dodatkowym rezultatem akcji było uzyskanie informacji pozwalających na zainicjowanie 7 postępowań karnych i jedno postępowanie wyjaśniające. Materiały lub informacje uzyskane od osób zgłaszających się w ramach przedmiotowej akcji wykorzystano także w 3 toczących się postępowaniach.

Przywracanie pamięci oraz sprawiedliwości ofiarom zbrodni komunistycznych jest również realizowane przez prowadzenie poszukiwań nieznanych miejsc ich pochówku oraz działania identyfikacyjne. Prace te, zainicjowane w 2011 r., wciąż się rozwijają, w 2014 r. powołana została Rada projektu poszukiwań miejsc pochówku i identyfikacji ofiar totalitaryzmów, do której Prezes IPN zaprosił szefów instytucji współpracujących w ramach projektu: sekretarza Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa dr. hab. Andrzeja K. Kunerta, rektora PUM prof. Andrzeja Ciechanowicza i ministra sprawiedliwości Marka Biernackiego (reprezentowanego przez sekretarza stanu, Jerzego Kozdronia), a 1 czerwca 2014 r. prezes IPN powołał Samodzielny Wydział Poszukiwań. Ponadto w pracach dokumentacyjnych uczestniczy kilkunastu historyków i archiwistów, zarówno pracowników IPN, jak i innych placówek badawczych.

Do najważniejszych działań w ramach projektu należy zaliczyć dalsze prace archeologiczno-ekshumacyjne na terenie kwatery „Ł" Cmentarza Wojskowego na Powązkach, wykonywane w ramach śledztwa wszczętego przez Oddziałową Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie. Ich efektem było m.in. odnalezienie dwóch grobów więziennych i odkrycie kilku pochówków sanitarnych usytuowanych pod murem. Ponadto przeprowadzono badania archeologiczno-poszukiwawcze na terenie cmentarza parafialnego przy ul. Wałbrzyskiej w Warszawie, czego skutkiem było ustalenie kształtu i obszaru pola więziennych pochówków z lat 1946–1948 i odnalezienie szczątków 23 osób (z czego 4 podjęto). Analogiczne prace, których celem było odnalezienie pochówków więźniów straconych i zmarłych w więzieniu w latach 40., przeprowadzono na terenie kwatery nr 14 Cmentarza Garnizonowego przy ul. Giełguda w Gdańsku. Ich najważniejszym wynikiem było odnalezienie w jednej jamie grobowej szczątków młodej kobiety i starszego od niej mężczyzny, których czaszki nosiły ślady po postrzałach. Ponadto prowadzone były prace poszukiwawcze, badawcze, wizje lokalne oraz badania georadarowe w innych wytypowanych miejscach potencjalnych pochówków.

Z dużym odzewem społecznym spotkały się dwie konferencje identyfikacyjne będące podsumowaniem kolejnych etapów prac prowadzonych na terenie kwatery „Ł" Cmentarza Wojskowego na Powązkach w Warszawie. Ujawnienie tożsamości kolejnych 20 ofiar komunistycznego terroru (do końca 2014 r. zidentyfikowano 36 bohaterów) było wyraźnym sygnałem, że Instytut realizuje

postawione przed nim zadanie, że „żadne bezprawne działania państwa przeciwko obywatelom nie mogą […] ulec zapomnieniu" oraz ukazuje, że dążenie oprawców, by ich ofiary na zawsze pozostały bezimienne, się nie powiodło. Identyfikacje były możliwe dzięki istnieniu Polskiej Bazy Genetycznej Ofiar Totalitaryzmów w Szczecinie, która powstała w 2012 r. w wyniku porozumienia pomiędzy IPN a Pomorskim Uniwersytetem Medycznym w Szczecinie.

IV

Zapisy rozdziału 5a ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu regulują zadania lustracyjne IPN, które Instytut realizuje przez Biuro Lustracyjne. Rok 2014 był dla Biura okresem niezwykle wytężonej pracy, co było związane z wyborami do Parlamentu Europejskiego oraz (przede wszystkim) wyborami samorządowymi.

W następstwie wyborów samorządowych do biura wpłynęło 68 535 oświadczeń. Niezależnie od oświadczeń składanych w związku z wyborami po wstępnej weryfikacji przyjęto i zarejestrowano 1785 nowych oświadczeń. W trzech katalogach tematycznych opublikowano dane dotyczące 10 898 nowych osób. W katalogu osób pełniących funkcje publiczne opublikowano 332 nowe wpisy.

W 8522 sprawach zainicjowano procedury weryfikujące prawdziwość oświadczeń lustracyjnych. Łącznie zakończono 9758 spraw, w tym prokuratorzy skierowali 175 wniosków o wszczęcie postępowania lustracyjnego z uwagi na uzasadnioną wątpliwość co do prawdziwości badanego oświadczenia i przedstawili 5 stanowisk w tzw. postępowaniach autolustracyjnych. W 210 sprawach zapadły prawomocne orzeczenia sądowe, w tym 157 orzeczeń uznających, że kwestionowane oświadczenia lustracyjne są niezgodne z prawdą.

Działalność Biura Lustracyjnego cieszy się dużym, wciąż rosnącym, zainteresowaniem. Przedmiotowe katalogi, zamieszczone w internetowym Biuletynie Informacji Publicznej IPN-KŚZpNP, odwiedzono 1 778 611 razy, co pokazuje znaczny wzrost zainteresowania w stosunku do roku poprzedniego.

V

Instytut, wypełniając zapisy ustawy, prowadzi szeroką działalność na arenie międzynarodowej, obejmującą działania o charakterze naukowym, archiwalnym i edukacyjnym. Ważnym elementem działań międzynarodowych IPN jest udział w procesie dzielenia się przez Polskę doświadczeniami w zakresie sprawiedliwości transformacyjnej (*transitional justice*) i rozliczania z przeszłym okresem dyktatury. W ramach tych ostatnich działań IPN współpracował przy organizacji trzeciej konferencji „Warszawski Dialog na rzecz Demokracji" oraz zorganizował wizyty studialne dla instytucji i organizacji z Tunezji, Kuby, Korei Południowej, Wenezueli, Mołdawii, Rosji i Ukrainy. Szczególne zainteresowanie doświadczeniem Polski przejawiali przedstawiciele Tunezji i Ukrainy, zwracający dużą uwagę m.in. na przyjęte w Polsce rozwiązania lustracyjne.

IPN jest jednym z 21 członków założycieli Platformy Europejskiej Pamięci i Sumienia, powołanej do życia w 2011 r. Od września 2014 r. Instytut jest reprezentowany w Radzie Wykonawczej Platformy. Łączy się to z objęciem stanowiska zastępcy prezesa IPN przez dr. Pawła Ukielskiego, który zasiada we władzach Platformy od jej powstania w 2011 r. Do najważniejszych aktywności Platformy w 2014 r. należy zaliczyć międzynarodową konferencję „Legacy of Totalitarianism Today", podczas której po raz pierwszy wręczona została Nagroda Europejskiej Platformy Pamięci i Sumienia – otrzymał ją Mustafa Dżemilew za odważne i nieustanne dążenie do obrony praw człowieka i podstawowych wartości demokratycznych w czasach Związku Radzieckiego oraz za walkę o odzyskanie niepodległości przez Ukrainę.

Od 2008 r. IPN uczestniczy także w Europejskiej Sieci Instytucji zajmujących się Aktami Tajnych Służb, której członkami są instytucje państwowe z Bułgarii, Czech, Niemiec, Węgier,

Rumunii, Słowacji i Polski. W omawianym okresie odbyły się dwa spotkania Sieci – w Budapeszcie i Sopronie – podczas których omówiono wspólne projekty oraz zorganizowane zostały konferencje naukowe.

W 2014 r. IPN po raz pierwszy uczestniczył w procesie wyboru laureatów Nagród Pamięci Narodu (Memory of Nations Awards). Wiązało się to z umiędzynarodowieniem nagród z okazji 25-lecia upadku komunizmu – dotychczas honorowani byli nimi tylko bohaterowie czescy. 17 listopada 2014 r. w Pradze Kornel Morawiecki został uhonorowany Nagrodą Pamięci Narodu 2014 wraz z czterema innymi laureatami (z Czech, Niemiec, Słowacji i Węgier). Polskiemu laureatowi nagrodę wręczali: prezes IPN – Łukasz Kamiński i prezes Fundacji Pomorska Inicjatywa Historyczna – Andrzej Kołodziej.

Współpraca zagraniczna obejmuje również szerokie kontakty archiwalne z licznymi placówkami na całym świecie. BUiAD kontynuował współpracę m.in. z instytucjami ukraińskimi, litewskimi, gruzińskimi, rumuńskimi, niemieckimi czy kanadyjskimi, rozpoczęto również kooperację z Kazachstanem. Ważnymi partnerami zagranicznymi dla pionu archiwalnego były placówki polonijne – szczególnie Muzeum Polskie w Rapperswilu, Instytut im. J. Piłsudskiego w Nowym Jorku, Biblioteka Polska w Paryżu oraz Studium Polski Podziemnej w Londynie.

Z najważniejszych konferencji międzynarodowych współorganizowanych przez IPN w 2014 r. wymienić trzeba „Need to Know IV. What We Now Know about Secret Services in the Cold War. A State of Affairs 25 Years after 1989", „Wina i kara. Społeczeństwa wobec rozliczeń zbrodni popełnionych przez reżimy totalitarne w latach 1939–1956", „Gospodarcza Żelazna Kurtyna", część I: „Reformy rolne i polityka wobec rolnictwa" oraz „Archiwalia do dziejów polskiej emigracji politycznej z lat 1939–1990". Łącznie w 2014 r. IPN był organizatorem lub współorganizatorem 23 konferencji o charakterze międzynarodowym. Za granicą zaprezentowano także 14 wystaw, które znalazły się w 22 miejscach.

***

W rok 15-lecia Instytut Pamięci Narodowej wkracza jako stabilna instytucja, sprawnie realizująca nałożone na nią przez ustawodawcę zadania i obowiązki. IPN jest pełnoprawnym uczestnikiem i współtwórcą demokratycznego porządku w wolnej Polsce, a realizacja jego misji wpływa na budowę więzi wspólnotowych w Polsce.

1. Sprawozdanie z działalności Rady IPN

Rok 2014 był czwartym rokiem działalności Rady. W tym okresie pracowała ona w składzie: prof. Andrzej Chojnowski, prof. Antoni Dudek, prof. Andrzej Friszke, dr Antoni Kura, dr hab. Grzegorz Motyka, dr Artur Mudrecki, prof. Bolesław Orłowski, prof. Andrzej Paczkowski i prof. Tadeusz Wolsza.

Pracami Rady od 5 kwietnia 2013 r. do 4 kwietnia 2014 r. kierował Artur Mudrecki, zastępcami przewodniczącego byli: Grzegorz Motyka i Tadeusz Wolsza. Na posiedzeniu w dniu 13 marca 2014 r. odbyły się wybory władz Rady na kadencję 2014–2015 w związku z upływem poprzedniej kadencji. W wyniku tajnego głosowania przewodniczącym Rady od 5 kwietnia 2014 r. został Grzegorz Motyka, a zastępcami przewodniczącego – Antoni Dudek i Artur Mudrecki. Rada odbyła w roku sprawozdawczym 19 posiedzeń. Oprócz członków Rady uczestniczyli w nich prezes Instytutu dr Łukasz Kamiński lub delegowani przez niego przedstawiciele, którzy informowali o bieżących sprawach Instytutu oraz odpowiadali na pytania i interpelacje. W zależności od tematu obrad w posiedzeniach uczestniczyli dyrektorzy lub wicedyrektorzy odpowiednich pionów Instytutu oraz pracownicy merytoryczni.

Tak jak w 2013 r., jednym z głównych tematów obrad była kwestia działalności pionu edukacji publicznej. W związku z przyjętymi przez Radę stanowiskami: z 28 kwietnia 2011 r. w sprawie programu badań naukowych na lata 2011–2015 oraz z 25 października 2012 r., dotyczącym rekomendacji do ogólnopolskich projektów badawczych, 27 marca, 10 kwietnia, 26 czerwca, 22 sierpnia, 2 i 16 października oraz 11 grudnia Rada omawiała ten problem. Z kolei 16 października dyskutowała z uczestnikami posiedzenia o dystrybucji wydawnictw opublikowanych przez Instytut, będących realizacją nałożonego na Instytut ustawowego obowiązku informowania społeczeństwa w kraju i za granicą o wynikach pracy i prowadzonych badaniach naukowych nad najnowszą historią Polski.

Ponadto 27 lutego i 20 listopada przedmiotem dyskusji Rady była działalność pionu archiwalnego. 20 listopada Rada spotkała się z przedstawicielami właściwych służb specjalnych, z którymi omówiono proces przeglądu wyodrębnionego tajnego zbioru, o którym mowa w art. 39 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U. z 2014 r. poz. 1075). Zwrócono uwagę na potrzebę dalszego intensyfikowania prac nad wyłączaniem dokumentów z tego zbioru. Rada działając na podstawie art. 36 ust. 9 ustawy o IPN, podjęła 192 postanowienia zawierające opinię w związku ze złożonymi do prezesa IPN odwołaniami od decyzji odmawiających udostępnienia dokumentów w celu prowadzenia badań naukowych lub publikacji materiału prasowego. Podczas posiedzenia 13 marca Rada podjęła uchwałę dotyczącą przesunięcia materiałów archiwalnych powstałych w związku z działalnością okręgowych komisji badania zbrodni przeciwko narodowi polskiemu z zasobów archiwów zakładowych do archiwum historycznego Instytutu.

W trakcie posiedzeń 22 maja i 18 września członkowie Rady wysłuchali informacji na temat realizacji uchwały Rady IPN nr 7/2013 z dnia 5 września 2013 r. w sprawie rekomendacji w zakresie podstawowych kierunków działalności Instytutu w zakresie ścigania zbrodni oraz działalności pionu ścigania. Rezultatem posiedzeń było przyjęcie przez Radę uchwały z dnia 2 października

w sprawie oceny polityki ścigania prowadzonej w okresie od 1 stycznia 2013 r. przez pion śledczy Instytutu. W załączniku do uchwały Rada stwierdziła, że sposób oraz tempo realizacji polityki ścigania są niezadowalające w świetle wskazanych w ustawie zadań Komisji i wywołują istotne zastrzeżenia. Niepokój Rady w szczególności wzbudziła m.in. niska efektywność pracy prokuratorów, a także mała skuteczność postępowań sądowych wyrażających się w liczbie osób skazanych – w 2013 r. orzeczenia sądowe zapadły w 16 sprawach, w tym orzeczenia prawomocne zapadły w stosunku do 9 oskarżonych. Członkowie Rady zwrócili także uwagę na utrzymującą się zbyt dużą liczbę śledztw trwających dłużej niż 3 lata, co może świadczyć o nieuzasadnionej przewlekłości postępowania, braku koncentracji materiału dowodowego lub podejmowaniu czynności, które wydłużają postępowanie. Niektóre z postanowień o umorzeniu postępowań wskazują, że prokuratorzy nie dysponowali odpowiednią wiedzą historyczną i nie korzystali w wystarczającym stopniu z pomocy historyków zatrudnionych w IPN. Rada w uchwale zaapelowała o podjęcie pilnych działań organizacyjnych zmierzających do poprawy tej sytuacji m.in. przez przesunięcie prokuratorów do pionu lustracyjnego, zintensyfikowanie współpracy prezesa IPN z prokuratorem generalnym RP, dokonanie zmian legislacyjnych dających prezesowi realne uprawnienia w zakresie prowadzenia polityki kadrowej, gdyż brak tych uprawnień uniemożliwia zasadniczą poprawę działalności pionu śledczego. Należy także zaznaczyć, że Rada w uchwale wskazała na osiągnięcia pionu ścigania, do których zaliczyła m.in. akcje „Masz prawo" i „Ostatni świadek", prowadzenie skontrum spraw dotyczących zbrodni niemieckich zawieszonych przed 1999 r., przegląd spraw o unieważnienie wyroków za działalność na rzecz niepodległości czy wyjaśnienie okoliczności zamordowania w grudniu 1939 r. prezydenta Warszawy Stefana Starzyńskiego.

W związku z mającymi miejsce wydarzeniami towarzyszącymi odnalezieniu szczątków ludzkich na terenie cmentarza parafialnego przy ul. Wałbrzyskiej w Warszawie posiedzenie 4 września Rada poświęciła omówieniu prac archeologiczno-ekshumacyjnych prowadzonych przez IPN i problemów z nimi związanych. Po wysłuchaniu uczestników posiedzenia przyjęła stanowisko, iż: obowiązkiem moralnym państwa polskiego jest poszukiwanie i odnalezienie utajnionych mogił żołnierzy, którzy walczyli o niepodległość Polski i z tego powodu zostali zamordowani, a ślady tego czynu starano się zatrzeć. Ponadto uznała realizowany od 2011 r. program poszukiwania szczątków i identyfikację ofiar terroru komunistycznego za jedno z najważniejszych, długofalowych, zadań Instytutu. Wyraziła też nadzieję, że prace nad upamiętnieniem ofiar terroru komunistycznego w Polsce w postaci Panteonu Narodowego na Cmentarzu Wojskowym w Warszawie zostaną przyspieszone.

Rada zajmowała się także:

- omówieniem i przyjęciem Informacji o działalności Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, składanej przez prezesa IPN Sejmowi i Senatowi (13 marca),
- przygotowaniem pionu lustracyjnego w związku z wyborami do organów jednostek samorządu terytorialnego (6 listopada),
- wysłuchaniem informacji o toczących się postępowaniach sądowych związanych z byłą siedzibą Instytutu Pamięci Narodowej przy ul. Towarowej 28 w Warszawie, w których Instytut reprezentowany jest przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa (6 lutego),
- zapoznaniem z postępem realizowanych prac budowlanych w budynku przy ul. Kłobuckiej 21 w Warszawie (5 czerwca),
- współpracą międzynarodową i promocją Instytutu (10 lipca),
- działalnością Biura Ochrony (16 stycznia).

Ponadto podczas posiedzenia 8 maja Rada, zgodnie z art. 24a ustawy o IPN, omówiła przedłożone przez prezesa IPN Sprawozdanie z działalności IPN za 2013 r., które przyjęte zostało jednogłośnie, w obecności ośmiu członków Rady.

Należy dodać, że działalność Rady to nie tylko udział w posiedzeniach Rady, ale także aktywne uczestniczenie w przedsięwzięciach organizowanych lub współorganizowanych przez Instytut.

Doktor hab. Grzegorz Motyka wystąpił z wykładami na międzynarodowej konferencja „Polska 1944. Perspektywa sojuszników i wrogów" w Krakowie (17 października) oraz konferencji naukowej „Profesor Tomasz Strzembosz – Człowiek, Uczony, Obywatel" w Warszawie (11 września).

Prof. Andrzej Paczkowski wystąpił z wykładami podczas III Zimowej (3–8 marca) wraz z prof. Dudkiem i podczas VIII Letniej Szkoły IPN (8–13 września) wraz z profesorami Friszke i Motyką. Wygłosił też referat na międzynarodowej konferencji naukowej „What We Now Know about Secret Services in the Cold War. A State of Affairs 25 Years after 1989" w Leuven, w Belgii (23–24 października 2014 r.). Podczas konferencji „Partia. Państwo. Społeczeństwo" w Warszawie (5–6 listopada) uczestniczył m.in. z prof. Antonim Dudkiem w panelu dyskusyjnym „Partia, państwo, społeczeństwo". Profesorowie Dudek i Paczkowski wygłosili także wykłady w Radziejowicach podczas szkolenia „Professional Training Programme in Poland Tackles Sensitive Issues" przeznaczonego dla nauczycieli historii z 11 krajów, współorganizowanego przez IPN i Stowarzyszenie „Euroclio".

Prof. Antoni Dudek poza wymienionymi już działaniami prowadził w Centrum Edukacyjnym Instytutu Pamięci Narodowej im. Janusza Kurtyki „Przystanek Historia" przy ul. Marszałkowskiej 21/25 cykl spotkań „Konfrontacje profesora Antoniego Dudka" – publiczne debaty z historykami o najważniejszych problemach historii najnowszej.

Dr Antoni Kura uczestniczył w międzynarodowej konferencji naukowej w Warszawie (25––26 listopada) – „Gospodarcza Żelazna Kurtyna. Część I: Reformy rolne i polityka wobec rolnictwa".

Prof. Tadeusz Wolsza był uczestnikiem konferencji naukowej „»Rewolucja społeczna« czy »dzika przebudowa«? Społeczne skutki przekształceń własnościowych w Polsce (1944–1956)" w Lublinie (19–21 listopada). 26 czerwca był uczestnikiem dyskusji panelowej na temat genezy I wojny światowej. Uczestniczył też w VIII Polonijnej Letniej Szkole IPN pod Warszawą (1–10 lipca), na której wykład wygłosił także prof. Andrzej Friszke.

Uczestniczenie członków Rady w organizowanych i współorganizowanych przez IPN przedsięwzięciach naukowych pozwala na bezpośrednie zapoznanie się z działalnością Instytutu, ułatwiając dokonanie oceny działań podejmowanych przez Instytut i jego pracowników.

Ponieważ przewodniczący Rady jest z urzędu jednocześnie wiceprzewodniczącym Kapituły Nagród „Kustosz Pamięci Narodowej" i „Świadek Historii", w spotkaniach kapituły w roku sprawozdawczym uczestniczyli Artur Mudrecki i Grzegorz Motyka.

2. Współpraca krajowa

2.1. Współpraca z instytucjami państwowymi i organizacjami pozarządowymi

W 2014 r. trwała realizacja projektu „Poszukiwania nieznanych miejsc pochówku ofiar terroru komunistycznego 1944–1956", zainicjowanego na mocy porozumienia prezesa IPN Łukasza Kamińskiego, ministra sprawiedliwości Krzysztofa Kwiatkowskiego i sekretarza Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa Andrzeja Krzysztofa Kunerta, podpisanego 10 listopada 2011 r.

W związku z rozszerzającym się zakresem poszukiwań 6 maja 2014 r. powołano Radę Projektu Poszukiwań Miejsc Pochówku i Identyfikacji Ofiar Totalitaryzmów, która nadzoruje prace poszukiwawcze i identyfikacyjne oraz ustala priorytetowe kierunki działania. W skład rady weszli: prezes IPN dr Łukasz Kamiński, sekretarz ROPWiM dr hab. Andrzej Krzysztof Kunert, rektor Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie prof. dr hab. Andrzej Ciechanowicz oraz minister sprawiedliwości Marek Biernacki.

Prace poszukiwawcze od początku wspierali naukowcy z Uniwersytetu Medycznego z Wrocławia. 22 maja 2014 r. prezes IPN dr Łukasz Kamiński i prorektor ds. nauki Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu prof. dr hab. Zygmunt Grzebieniak podpisali porozumienie o współpracy.

Szczególnymi wydarzeniami w roku sprawozdawczym były dwie konferencje identyfikacyjne IPN, zorganizowane z udziałem Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego. Były one podsumowaniem kolejnych etapów prac archeologiczno-ekshumacyjnych prowadzonych na terenie kwatery „Ł" Cmentarza Wojskowego na Powązkach w Warszawie.

Podczas pierwszej z nich mającej miejsce 28 lutego 2014 r. w Belwederze ujawniono tożsamość odnalezionych na kwaterze „Ł" Cmentarza Wojskowego na Powązkach w Warszawie szczątków: Jana Czeredysa, Adama Gajdka, Romana Grońskiego, Aleksandra Kity, Jerzego Miatkowskiego, Stanisława Mieszkowskiego, Antoniego Olechnowicza, Mariana Orlika, Zbigniewa Przybyszewskiego, Karola Rakoczego, Edmunda Tudruja i Arkadiusza Wasilewskiego.

28 września 2014 r. w Pałacu Prezydenckim odbyła się kolejna konferencja, podczas której ujawniono dane osobowe kolejnych ofiar komunizmu odnalezionych na Łączce: Juliana Czerwiakowskiego, Bolesława Częścika, Stefana Głowackiego, Bolesława Kontryma, Dionizego Sosnowskiego, Zygmunta Szymanowskiego, Ludwika Świdra, Aleksandra Tomaszewskiego.

Od 2011 r. kontynuowana jest współpraca z organizacjami grupującymi działaczy opozycji antykomunistycznej. Na zaproszenie Prezesa IPN przedstawiciele organizacji opozycyjnych z lat 70. i 80. spotkali się w Instytucie kilka razy, wypracowując wspólne postulaty i podejmując inicjatywy najważniejsze dla własnego środowiska.

Środowiska opozycyjne walczą o poprawę warunków materialnych. W związku z tą sprawą ich przedstawiciele przygotowali we współpracy z IPN obywatelski projekt usta-

wy regulującej uprawnienia i status działacza opozycji antykomunistycznej. Prezes Instytutu wielokrotnie w 2014 r. przekazywał na posiedzeniach komisji parlamentarnych swoje uwagi dotyczące projektu ustawy, wspierając inicjatywę od samego początku.

„Dziękujemy za wolność" to kolejna inicjatywa wsparta przez prezesa IPN, która została skierowana do organizacji społecznych zajmujących się pielęgnowaniem pamięci i opieką nad osobami – szczególnie pozostającymi w trudnej sytuacji materialnej – zaangażowanymi w latach 1980–1989 w ruch „Solidarności". Jest to akcja społeczna zbierania funduszy na pomoc opozycjonistom najbardziej potrzebującym i pozostającym w trudnej sytuacji materialnej.

W 2014 r. rozpoczęła się akcja „Masz prawo", przygotowana i wdrożona przez IPN i Naczelną Radę Adwokacką. Jej celem jest szeroko rozumiana pomoc prawna, udzielana osobom represjonowanym w czasach dyktatury komunistycznej. W oddziałach i delegaturach Instytutu zostały uruchomione cotygodniowe dyżury prokuratorów IPN. Akcja przynosi pierwsze owoce. Prokuratorzy inicjują nowe postępowania i włączają się do trwających śledztw (szerzej o akcji w części dotyczącej pionu śledczego IPN).

Na uwagę zasługuje współpraca IPN z organizacjami młodzieżowymi. Studenckie organizacje – Niezależne Zrzeszenie Studentów, Fundacja „Odpowiedzialność Obywatelska" i Studenci dla Rzeczypospolitej – włączyły się w obchody 33. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego. W 2014 r. akcja „Młodzi pamiętają" polegająca na rekonstrukcji wydarzeń z 1981 r. została przeprowadzona w Warszawie, Krakowie, Wrocławiu, Ostrołęce, Gdańsku, Lublinie i Rzeszowie. Ponadto wspólnie ze Stowarzyszeniem „13 grudnia" IPN zorganizował w kościele św. Krzyża w Warszawie wieczornicę artystyczną, w której wystąpili aktorzy scen warszawskich. Z kolei na fasadzie kościoła św. Stanisława Kostki w Warszawie rozbłysła iluminacja z portretami ofiar stanu wojennego.

W roku sprawozdawczym IPN współpracował ze Stowarzyszeniem Grupą Historyczną „Zgrupowanie Radosław". Efektem wspólnych działań był VII Katyński Marsz Cieni oraz akcja historyczno-edukacyjna „Barykady Starówki", w której organizację włączyła się również Fundacja Niepodległości z Lublina. Mieszkańcy Warszawy w ramach rocznicy wybuchu powstania warszawskiego mogli obejrzeć plenerowe widowisko szturmu oddziałów powstańczych, defiladę powstańczą czy porozmawiać z uczestnikami wydarzeń z 1944 r.

1 sierpnia o godz. 17.00 w większości miast zawyły syreny alarmowe, a na urzędach administracji samorządowej zawisły flagi państwowe. To rezultat apelu prezesa IPN, dyrektora Muzeum Powstania Warszawskiego i prezesa Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej, aby obchodom rocznicy wybuchu powstania warszawskiego nadać charakter ogólnopolski. W ramach obchodów 70. rocznicy wybuchu powstania warszawskiego, a także przypadającej w 2014 r. 75. rocznicy powstania Polskiego Państwa Podziemnego Instytut przygotował okolicznościową wpinkę – znak Polski Walczącej, która trafiła do władz rządowych, parlamentarnych, administracji samorządowej, a także organizacji społecznych.

W 2014 r. IPN współpracował również z samorządami wszystkich szczebli. Współpraca ta przybierała różne formy: od patronatów IPN nad przedsięwzięciami organizowanymi przez władze samorządowe lub z ich udziałem po czynny udział organizacyjny i współfinansowanie tych przedsięwzięć przez Instytut. Wspólnie z władzami samorządowymi IPN organizował konferencje historyczne, cykle wykładów, imprezy sportowe lub koncerty. Szczegóły współpracy znajdują się w części poświęconej działalności edukacyjnej.

Ponadto IPN współpracował z licznymi organizacjami pożytku publicznego. Wspierał nagrodami oraz pomocą merytoryczną instytucje i ośrodki regionalne, które w 2014 r. w swoich lokalnych społecznościach organizowały konkursy, gry terenowe, prelekcje, spotkania ze świadkami historii.

24 maja 2014 r. na warszawskim Żoliborzu odbył się współorganizowany przez IPN koncert plenerowy pt. „Pilecki znany i nieznany", w którym wystąpił teatr muzyczny z Garwolina „Od Czapy". Z tą samą organizacją przygotowywana jest płyta muzyczna zawierająca współczesne aranżacje piosenek wileńskich brygad Armii Krajowej.

W 2014 r. pion archiwalny Instytutu kontynuował współpracę z jednostkami organizacyjnymi Policji, zobowiązanymi ustawowo do przekazania dokumentów do zasobu IPN. Przeglądy materiałów archiwalnych prowadzono zarówno w Komendzie Głównej Policji, jak też w komendach terenowych. W ramach tej współpracy archiwiści IPN z Poznania zorganizowali szkolenie dla pracowników archiwów policyjnych garnizonu wielkopolskiego, w którego trakcie zaprezentowali kluczowe zasady przeglądu dokumentów przekazywanych do Instytutu, a przechowywanych w archiwach i składnicach akt Policji.

Zasób archiwalny powiększył się również w rezultacie współpracy ze stowarzyszeniami kombatanckimi. W 2014 r. pozyskiwano w postaci darów materiały archiwalne wytworzone i zgromadzone przez te organizacje. Do zasobu włączono m.in. dokumenty przekazane przez Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej Okręg Radom, Związek Więźniów Politycznych Okresu Stalinowskiego Oddział w Radomiu oraz Związek Byłych Więźniów Politycznych Hitlerowskich Więzień i Obozów Koncentracyjnych Koło Terenowe w Sanoku.

W zakresie opracowywania i zabezpieczania dokumentacji audiowizualnej pion archiwalny Instytutu współpracował z Narodowym Instytutem Audiowizualnym, Filmoteką Narodową oraz Papieskim Wydziałem Teologicznym Collegium Bobolanum w Warszawie. Prowadzono digitalizację mikrofilmów szpulowych zawierających dokumenty z archiwum Papieskiego Instytutu Studiów Kościelnych w Rzymie oraz archiwum Wielkopolsko-Mazowieckiej Prowincji Towarzystwa Jezusowego przechowywanych w zasobie Biblioteki PWTW Collegium Bobolanum.

W zakresie digitalizacji dokumentów pion archiwalny IPN współpracował również z Centralnym Archiwum Wojskowym, Archiwum Państwowym w Poznaniu oraz Polską Akademią Nauk Biblioteką Kórnicką.

W okresie sprawozdawczym Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów IPN udostępniało dokumenty na potrzeby innych archiwów i instytucji. Na szczególną uwagę zasługują te kwerendy, w których rezultacie udostępnione archiwalia wsparły merytoryczną zawartość projektów: Europejskiego Centrum Solidarności, Europejskiej Sieci Pamięć i Solidarność, Muzeum II Wojny Światowej, Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Telewizji Polskiej oraz Polskiego Radia.

Dokumenty udostępnione przez archiwum Instytutu były również wykorzystywane w projektach realizowanych przez Muzeum Powstania Warszawskiego. Wśród nich warto wymienić: *Słownik biograficzny uczestników Powstania Warszawskiego* oraz ekspozycję stałą dotyczącą powojennych losów powstańców i Żołnierzy Wyklętych.

W 2014 r. kontynuowano udostępnianie materiałów archiwalnych na rzecz programu dokumentacyjnego „Straty osobowe i ofiary represji pod okupacją niemiecką" prowadzonego przez Fundację Polsko-Niemieckie Pojednanie.

W 2014 r., na mocy decyzji Prezesa IPN, utworzono w BUiAD Centrum Udzielania Informacji o Ofiarach II Wojny Światowej. W ramach działalności Centrum podjęto wstępne rozmowy z przedstawicielami Polskiego Czerwonego Krzyża, Muzeum Więzienia Pawiak oraz Muzeum Historii Żydów Polskich w sprawie nawiązania współpracy w zakresie wymiany kopii dokumentów archiwalnych oraz prowadzenia warsztatów archiwalnych.

Wśród instytucji muzealnych, z którymi współpracuje Biuro Edukacji Publicznej IPN, w szczególności należy wymienić: Muzeum Powstania Warszawskiego, Muzeum Historii Polski, Muzeum Historii Żydów Polskich „Polin", Muzeum Stutthof w Sztutowie, Państwowe Muzeum na Majdanku, Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy, Muzeum Auschwitz-Birkenau, Muzeum Walki i Męczeństwa w Treblince, Muzeum AK w Krakowie, Muzeum w Palmirach, Muzeum Archeologiczne w Krakowie, Muzeum Miasta Łodzi, Muzeum Historii Katowic, Muzeum Jana Pawła II w Warszawie, Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku i Zamek Królewski w Warszawie.

Ponadto IPN w 2014 r. nawiązał lub podtrzymywał współpracę z instytucjami podejmującymi stałe lub doraźne działania w zakresie historii najnowszej, zwłaszcza w jej aspekcie edukacyjnym, m.in. z Pol-

skim Towarzystwem Historycznym, Radą Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, Fundacją Ośrodka KARTA, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Domem Spotkań z Historią, NSZZ „Solidarność", organizacjami harcerskimi, Światowym Związkiem Żołnierzy Armii Krajowej, Polskim Związkiem Byłych Więźniów Politycznych, Hitlerowskich Więzień i Obozów Koncentracyjnych, Związkiem Żołnierzy Narodowych Sił Zbrojnych, Zrzeszeniem Wolność i Niezawisłość, Związkiem Sybiraków, Związkiem Więźniów Politycznych Okresu Stalinowskiego, Stowarzyszeniem Wolnego Słowa, Stowarzyszeniem Rodzina Katyńska, Europejskim Centrum Solidarności, Stowarzyszeniem Szarych Szeregów, Towarzystwem Społeczno-Kulturalnym Żydów w Polsce, Fundacją Wolność i Demokracja, Fundacją Bo Warto. Organizowano wspólne przedsięwzięcia: wydawnictwa edukacyjne, projekty, konkursy, wystawy, a przedstawiciele IPN jako prelegenci występowali na konferencjach organizowanych przez te ośrodki.

Podobnie jak w latach ubiegłych kontynuowano szeroką współpracę ze strukturami podległymi Ministerstwu Edukacji Narodowej, przede wszystkim kuratoriami oświaty oraz ośrodkami doskonalenia nauczycieli i ośrodkami metodycznymi w całym kraju. Rezultatem wieloletniej już współpracy z powyższymi instytucjami jest wzrost zainteresowania projektami realizowanymi przez BEP IPN w środowisku nauczycielskim. Jej ramy, wypracowane w ciągu ostatnich lat, pozostają stałe i wpisują się w cykl kształcenia będącego wypadkową zmian programowych w polskiej edukacji, rocznic ważnych wydarzeń historycznych, a także głośnych wydarzeń kulturalnych (jak np. premiery filmów). Projekty edukacyjne, akcje i konkursy IPN cieszą się rekomendacjami kuratoriów, na ich stronach internetowych można znaleźć informacje o przedsięwzięciach Instytutu. W podobnym trybie w 2014 r. kuratoria informowały o akcjach rocznicowych, a na profilu facebookowym MEN były zamieszczane propozycje naszych działań adresowane do szkół, co niewątpliwie przyczyniało się do zwiększenia ich zasięgu. Edukacyjne witryny IPN były obecne na portalu „Scholaris" prowadzonym przez MEN. Warto również wspomnieć o projekcie „Edukacja w Miejscach Pamięci" realizowanym przez Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej IPN we Wrocławiu we współpracy z Wrocławskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli.

W 2014 r. naukowcy, edukatorzy i archiwiści z IPN współpracowali z wieloma uczelniami wyższymi i placówkami badawczymi, m.in. z Uniwersytetem Śląskim, Katolickim Uniwersytetem Lubelskim, Uniwersytetem Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie, Uniwersytetem Gdańskim, Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetem Jagiellońskim, Akademią Górniczo-Hutniczą w Krakowie, Uniwersytetem Rzeszowskim, Uniwersytetem Wrocławskim, Uniwersytetem Szczecińskim, Wojskową Akademią Techniczną w Warszawie, Akademią Obrony Narodowej, Wyższą Szkołą Lotniczą w Dęblinie.

Stale jest też uaktualniana i modyfikowana oferta IPN skierowana do studentów. Organizowane są konferencje naukowe i popularnonaukowe, warsztaty źródłoznawcze, na uczelniach odbywają się dyskusje oraz prezentowane są wystawy IPN. W wielu oddziałach studenci mają możliwość odbycia stażu lub praktyk studenckich, jak również działania w charakterze wolontariuszy. Edukatorzy IPN współpracują m.in. z kołami naukowymi studentów historii, samorządami i organizacjami studenckimi.

Edukatorzy IPN prowadzą także zajęcia w ramach uniwersytetów trzeciego wieku – wykłady, prelekcje, spacery historyczne w 2014 r. organizowano m.in. w Nowym Sączu, Jędrzejowie, Luborzycy, Katowicach, Tarnowskich Górach, Radomsku, Trzebini.

2.2. Kluby Historyczne im. gen. Stefana Roweckiego „Grota"

Działalność Klubów Historycznych im. gen. Stefana Roweckiego „Grota" od 2002 r. jest elementem stałej współpracy Instytutu Pamięci Narodowej ze Światowym Związkiem Żołnierzy AK, innymi organizacjami kombatanckimi, Fundacją Filmową Armii Krajowej oraz placówkami oświatowymi i kulturalnymi.

Celem działania klubów jest upowszechnianie historii lat 1939–1989, m.in. wiedzy o Polskim Państwie Podziemnym, walce SZP-ZWZ-AK i innych formacji niepodległościowych z obu oku-

pantami, zbrodniach dokonywanych w Polsce od 1939 r., trwającym pół wieku oporze społecznym przeciw okupantom i niesuwerennej władzy komunistycznej w Polsce.

Prelekcje wygłaszane w klubach opierają się na najnowszych badaniach historycznych i są prezentowane przez historyków – z IPN i spoza niego – zajmujących się danym tematem w ramach swojej pracy naukowej. Coraz częściej wykład jest tylko jednym z wielu środków przekazu, ważny jest bezpośredni kontakt słuchaczy i prelegentów, możliwość zadania pytań wykładowcom i uczestniczenia w dyskusji na tematy historyczne.

W 2014 r. w całej Polsce działały 24 kluby, a w ich spotkaniach łącznie wzięło udział kilka tysięcy stałych członków i gości. Spotkania cieszą się dużym zainteresowaniem osób w każdym wieku – od gimnazjalistów po seniorów. Są dużym wsparciem dla nauczycieli w ich pracy dydaktycznej – poszerzają zakres wiedzy pedagogów i stanowią doskonałe uzupełnienie lekcji historii dla uczniów.

Korzystając z formuły Klubu Historycznego im. gen. Stefana Roweckiego „Grota", IPN już kilka lat temu nawiązał współpracę z zakładami karnymi oraz aresztami śledczymi, gdzie również są organizowane prelekcje historyczne. W początkowej fazie współpracy miały one charakter okazjonalny, obecnie – zwłaszcza w rejonie łódzko-kaliskim – nabrały charakteru regularnych spotkań.

Od kilku lat kluby mają własny portal internetowy (www.klub-generalagrota.pl), w którym każdy z nich dysponuje osobną podstroną z aktualnymi informacjami, zapowiedziami spotkań i relacjami z już odbytych. Portal klubów jest prowadzony przez pracownika IPN. Coraz częściej kluby korzystają również z innych kanałów informacyjnych, takich jak profile na portalu społecznościowym Facebook, które poza informowaniem o bieżącej działalności klubów są profilami zawierającymi również dodatkowe informacje historyczne.

Kluby znajdują się pod bezpośrednią opieką dyrektorów oddziałów IPN-KŚZpNP, którzy do ich prowadzenia wyznaczają odpowiedniego pracownika. Organizacją działania klubów zajmują się społeczne zarządy, które tworzą krąg osób na stałe współpracujących z Instytutem.

Spotkania w klubach odbywają z różną częstotliwością – od kilku w ciągu roku do kilku miesięcznie. Tematy wykładów są planowane z dużym wyprzedzeniem przez historyków z IPN i spoza Instytutu, którzy tworzą rady programowe sprawujące merytoryczną opiekę nad poszczególnymi klubami. W roku sprawozdawczym łącznie we wszystkich 24 klubach odbyło się 197 spotkań. Pełny wykaz spotkań w ramach Klubów Historycznych im. gen. Stefana Roweckiego „Grota" i omawianych na nich tematów znajduje się w aneksie.

2.3. Nagrody

Instytut Pamięci Narodowej, realizując zadania ustawowe związane z utrwalaniem pamięci o bohaterach narodowych i upowszechnianiem wiedzy o najnowszej historii Polski, przyznaje nagrody „Kustosz Pamięci Narodowej" i „Świadek Historii", organizuje Ogólnopolski Konkurs na „Audycję Historyczną Roku" oraz współorganizuje Konkurs im. Władysława Pobóg-Malinowskiego na „Najlepszy Debiut Historyczny Roku", a także konkurs „Książka Historyczna Roku" o Nagrodę im. Oskara Haleckiego.

2.3.1. Nagroda „Kustosz Pamięci Narodowej"

W lipcu 2002 r. prezes IPN prof. Leon Kieres ustanowił honorową nagrodę „Kustosz Pamięci Narodowej". Inicjatorem wyróżnienia był prof. Janusz Kurtyka, ówczesny dyrektor Oddziału IPN w Krakowie.

Tytuł „Kustosza Pamięci Narodowej" jest przyznawany polskim oraz zagranicznym instytucjom, organizacjom społecznym i osobom za szczególnie aktywny udział w upamiętnianiu historii

narodu polskiego w latach 1939–1989, a także za działalność publiczną zbieżną z ustawowymi celami IPN. Nagroda ma umocnić szacunek dla narodowej przeszłości, chronić wartości, dzięki którym Polska przetrwała przez lata zniewolenia.

Nagrodę przyznaje kapituła, której przewodniczy prezes IPN. W jej skład wchodzą laureaci nagrody i osoby wskazane przez kapitułę.

W 2014 r. uroczyste wręczenie nagród odbyło się 10 czerwca na Zamku Królewskim w Warszawie. Tytuł „Kustosza Pamięci Narodowej" otrzymali:

- Roman Aftanazy (pośmiertnie) – polski historyk, bibliotekarz, autor *Dziejów rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej*, wieloletni kierownik działu gromadzenia zbiorów w Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich;
- Czesław Blicharski – jeden z najstarszych polskich lotników i ostatni Polak – uczestnik lotów bojowych. Twórca, wraz z żoną Kazimierą, unikatowej kolekcji „Archiwum Tarnopolskie";
- Anatol Franciszek Sulik – historyk amator. Znawca Wołynia. Publicysta. Najbardziej aktywny i zapewne najlepiej znany opiekun polskich miejsc pamięci narodowej na Wołyniu. Jego życiową pasją i misją było ocalenie przed zniszczeniem i zapomnieniem ginących śladów przeszłości polskich Kresów Południowo-Wschodnich;
- Oleg Zakirow – były funkcjonariusz KGB w stopniu majora, który na własną rękę prowadził śledztwo w sprawie Zbrodni Katyńskiej. Autor publikacji popularnonaukowych;
- Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej – największe w kraju stowarzyszenie kombatanckie. Zrzesza byłych żołnierzy Armii Krajowej oraz członków organizacji niepodległościowych, które kontynuowały walkę po rozwiązaniu AK.

W poprzednich latach laureatami nagrody byli:

- w 2013 r. – Tomasz Merta (pośmiertnie), Tadeusz Kukiz, Zdzisław Rachtan, Biblioteka Polska w Paryżu, Stowarzyszenie Upamiętniania Polaków Pomordowanych na Wołyniu;
- w 2012 r. – Julien Bryan (pośmiertnie), Urszula Łukomska, Zygmunt Goławski, Dieter Schenk, Stowarzyszenie „Memoriał";
- w 2011 r. – Ewa Siemaszko i Władysław Siemaszko, Adam Macedoński, Adam Borowski, Społeczny Komitet Pamięci Górników KWK „Wujek" poległych w Katowicach 16 grudnia 1981 r., Związek Sybiraków;
- w 2010 r. – Janusz Kurtyka (pośmiertnie), ks. Tadeusz Isakowicz-Zaleski, prof. Jan Łopuski, Komitet Katyński, Niezależny Komitet Historyczny Badania Zbrodni Katyńskiej, Muzeum Błogosławionego Księdza Jerzego Popiełuszki;
- w 2009 r. – Eugenia Maresch, ks. Czesław Wala, Ludwik Jerzy Rossowski, Zespół Redakcyjny „Zeszytów Historycznych", Instytut Józefa Piłsudskiego w Londynie, Instytut Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku;
- w 2008 r. – Irena Zappe i Jadwiga Zappe, Helena Filipionek, Zygmunt Walkowski, Związek Polaków na Białorusi;
- w 2007 r. – Halina Martinowa, ks. prałat Wacław Karłowicz, Obywatelski Komitet Poszukiwań Mieszkańców Suwalszczyzny Zaginionych w Lipcu 1945 r., Paweł Jasienica (pośmiertnie);
- w 2006 r. – Zakon oo. Paulinów, Czesława i Eugeniusz Cydzikowie, Andrzej Krzysztof Kunert, Zofia i Zbigniew Romaszewscy;
- w 2005 r. – Barbara Otwinowska, gen. Bolesław Nieczuja-Ostrowski, ppłk Stanisław Dąbrowa-Kostka, o. Józef Mońko, Stowarzyszenie „Archiwum Solidarności";
- w 2004 r. – Władysław Bartoszewski, zespół redakcyjny edycji *Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość" w dokumentach*, Zofia Leszczyńska;
- w 2003 r. – prof. Janusz Kazimierz Zawodny, Komisja Historii Kobiet w Walce o Niepodległość, Studium Polski Podziemnej w Londynie;
- w 2002 r. – prof. Elżbieta Zawacka, prof. Tomasz Strzembosz, Andrzej Zagórski.

2.3.2. Nagroda „Świadek Historii”

Od 2009 r. prezes IPN przyznaje nagrodę honorową „Świadek Historii”. Wyróżniane są osoby i instytucje szczególnie zasłużone dla upamiętniania historii w poszczególnych regionach kraju oraz wspierające pion edukacyjny IPN w jego ustawowej działalności. W roku 2014 nagroda została przyznana w oddziałach IPN w Białymstoku (VI edycja), Gdańsku (I edycja), Krakowie (III edycja), Łodzi (II edycja), Poznaniu (V edycja), Rzeszowie (III edycja), Szczecinie (I edycja).

W Oddziale IPN w Białymstoku laureatami zostali: dr Tadeusz Borowski-Beszta, Edward Dziemianowicz, Tadeusz Kiersnowski (odebrał nagrodę także dla swego zmarłego ojca Mariana Kiersnowskiego), Andrzej Rybnik, Jan Truszkowski, Szkoła Podstawowa nr 5 im. Stanisława Staszica w Łomży.

W Oddziale IPN w Gdańsku laureatami nagrody zostali: arcybiskup metropolita gdański Sławoj Leszek Głódź, kpt. Władysław Dobrowolski, prof. Jerzy Grzywacz, Andrzej Kołodziej, Emilia Maćkowiak, Celina Riedl.

W Oddziale IPN w Krakowie laureatami nagrody zostali: Stanisław Handzlik, Małgorzata Janiec, Tadeusz Kowalczyk, Zbigniew Paliwoda, Pelagia Potocka (pośmiertnie), Andrzej Szkaradek.

W Oddziale IPN w Łodzi laureatami nagrody zostali: Tomasz Bieszczad, prof. dr hab. Maria Blomberg, Dariusz Jakóbek, mjr dr inż. Mirosław Kopa, Kazimiera Lange, Henryk Marczak.

W Oddziale IPN w Poznaniu laureatami nagrody zostali: Jarosław Łożyński, Henryk Krystek, Andrzej Nowotny i Kino Rialto w Poznaniu.

W Oddziale IPN w Rzeszowie laureatami nagrody zostali: Krystyna Chowaniec, Dariusz Jasiewicz, Zbigniew Larendowicz, Anna Leszczyńska, Mieczysław Skotnicki, Maria Szczepańska.

W Oddziale IPN w Szczecinie laureatami nagrody zostali: Danuta Szyksznian-Ossowska, Zbigniew Moskot, ks. Witold Andrzejewski, Jan Tarnowski i Ewa Gruner-Żarnoch.

2.3.3. Konkurs „Książka Historyczna Roku” o Nagrodę im. Oskara Haleckiego

Konkurs „Książka Historyczna Roku” o Nagrodę im. Oskara Haleckiego jest wspólnym przedsięwzięciem trzech instytucji: Instytutu Pamięci Narodowej, Telewizji Polskiej i Polskiego Radia. Konkurs organizowany jest od 2008 r. Celem konkursu jest popularyzowanie dziejów Polski w XX w. oraz krzewienie czytelnictwa książek historycznych. Nagroda im. Oskara Haleckiego w konkursie „Książka Historyczna Roku” przyznawana jest w dwóch kategoriach:

- najlepsza książka naukowa poświęcona dziejom Polski i Polaków w XX w.;
- najlepsza książka popularnonaukowa poświęcona historii Polski w XX w.

Nagrody przyznaje jury w składzie: prof. dr hab. Piotr Franaszek (przewodniczący), prof. dr hab. Antoni Dudek, prof. dr hab. Grzegorz Łukomski, prof. dr hab. Adam Dobroński, prof. dr hab. Andrzej Nowak oraz prof. dr hab. Wojciech Roszkowski, a także czytelnicy głosujący na stronie internetowej konkursu www.ksiazkahistorycznaroku.pl.

W 2014 r. w kategorii „Najlepsza książka naukowa poświęcona dziejom Polski i Polaków w XX w.” zwyciężyła książka Tytusa Jaskułowskiego *Przyjaźń, której nie było. Ministerstwo Bezpieczeństwa Państwowego NRD wobec MSW 1974–1990*. Nagrodę czytelników w tej samej kategorii przyznano Markowi Jedynakowi za publikację *Niezależni kombatanci w PRL*.

W kategorii „Najlepsza książka popularnonaukowa poświęcona historii Polski w XX w.” jury uhonorowało pracę Moniki Agopsowicz *Kresowe Pokucie. Rzeczpospolita ormiańska*. Nagrodę czytelników w tej samej kategorii otrzymała pozycja autorstwa Jarosława Wróblewskiego *Zośkowiec*.

Uroczystość wręczenia nagród odbyła się 6 listopada 2014 r. w budynku Telewizji Polskiej w Warszawie. Laureaci otrzymali statuetki i nagrody pieniężne.

2.3.4. Konkurs im. Władysława Pobóg-Malinowskiego na „Najlepszy Debiut Historyczny Roku”

Konkurs im. Władysława Pobóg-Malinowskiego na „Najlepszy Debiut Historyczny Roku” organizowany jest wspólnie przez Instytut Pamięci Narodowej i Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk. Celem konkursu jest promowanie wyników prac młodych badaczy zajmujących się historią najnowszą Polski i zachęcanie ich do kontynuowania kariery naukowej. Skierowany jest do autorów prac magisterskich i doktorskich z zakresu historii Polski i Polaków w XX w.

Nadesłane prace ocenia powołana przez prezesa IPN i dyrektora IH PAN siedmioosobowa komisja konkursowa w składzie: prof. dr hab. Tomasz Szarota, prof. dr hab. Andrzej Paczkowski, prof. dr hab. Andrzej Chojnowski, dr hab. prof. IH PAN Marek Kornat, dr hab. prof. IH PAN Krzysztof Kosiński, prof. dr hab. Antoni Dudek oraz dr Władysław Bułhak – sekretarz. Nagrodą w konkursie jest dyplom, opublikowanie pracy przez IPN i IH PAN oraz honorarium wypłacane po podpisaniu umowy wydawniczej.

W 2014 r. miała miejsce ósma edycja konkursu na „Najlepszy Debiut Historyczny Roku”. Na konkurs wpłynęło 36 prac, w tym 12 doktorskich i 24 magisterskie. Wyniki poznamy w kwietniu 2015 r.

2.3.5. Ogólnopolski konkurs na „Audycję Historyczną Roku”

26 listopada 2014 r. w Operze i Filharmonii Podlaskiej zorganizowano II galę ogólnopolskiego konkursu dla dziennikarzy radiowych i telewizyjnych na „Audycję Historyczną Roku” z udziałem prezesa IPN dr. Łukasza Kamińskiego. Celem konkursu jest promowanie ambitnej twórczości radiowej i telewizyjnej związanej z najnowszą historią Polski. Idea konkursu powstała w białostockim oddziale IPN. Pierwsza edycja konkursu odbyła się w 2013 r. Nagrody wręczane są zawsze 26 listopada, w dniu urodzin Ryszarda Kaczorowskiego, ostatniego Prezydenta RP na Uchodźstwie. Laureaci otrzymują nagrody pieniężne i statuetki w formie dzwonu.

Nagrody przyznawało jury w składzie: Janina Jankowska, Agnieszka Romaszewska-Guzy, dr Andrzej Zawistowski, dr Dariusz Iwaneczko, dr Paweł Skubisz. Jurorzy nagrodzili następujące prace:

- Grand Prix Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej w kategorii „Wydarzenie” otrzymał film dokumentalny *Pod opieką operacyjną* Anny Piasek-Bosackiej, Mateusza Macura i Mariusza Lisieckiego, opowiadający o tragicznej śmierci Piotra Majchrzaka – ofiary stanu wojennego. Nagrodę w wysokości 10 tys. zł przekazał twórcom prezes IPN dr Łukasz Kamiński;
- w kategorii „Losy” Nagrodę im. Prezydenta Ryszarda Kaczorowskiego (8 tys. zł) otrzymała audycja radiowa *Ostatni świadek* autorstwa Jolanty i Andrzeja Rudników z Polskiego Radia Koszalin;
- w kategorii „Historia regionalna” nagroda dyrektora Oddziału IPN w Białymstoku (5 tys. zł) przypadła audycji *Powstanie styczniowe: 150 lat później* autorstwa Doroty Sokołowskiej z Polskiego Radia Białystok.

Ponadto jury postanowiło przyznać wyróżnienia:

- wyróżnienie specjalne filmowi dokumentalnemu *Polowanie na kata* (autor: Dorota Kosierkiewicz, Mateusz Śliwa, TVP Kielce) związanemu z obszarem działania Oddziału IPN w Krakowie. Nagrodę w wysokości 2,5 tys. zł ufundował dyrektor krakowskiego oddziału IPN;
- wyróżnienie specjalne filmowi dokumentalnemu *Franek, czyli le professeur François Chapeville* (autor: Jerzy Oleszkowicz, TVP Rzeszów) związanemu z obszarem działania Oddziału IPN w Rzeszowie. Nagrodę w wysokości 2 tys. zł ufundował dyrektor rzeszowskiego oddziału IPN.
- wyróżnienie za specjalne wartości poznawcze filmowi dokumentalnemu *Róża i Jan* (autor: Hanna Zofia Etemadi, TVP Lublin);

2.4. Nagrody i wyróżnienia dla pracowników IPN

W okresie sprawozdawczym pracownicy IPN zostali nagrodzeni różnego rodzaju odznaczeniami i wyróżnieniami przyznawanymi przez władze państwowe i samorządowe, szkoły i uczelnie wyższe, a także organizacje, fundacje i stowarzyszenia społeczne.

Za zasługi w upamiętnianiu historii Polski Złotym Krzyżem Zasługi została odznaczona Maria Różańska (OKŚZpNP w Rzeszowie), Srebrnym Krzyżem Zasługi został odznaczony dr Tomasz Ginter (Centrala BEP) – za zaangażowanie w krzewienie pamięci o lotnikach polskich epoki II wojny światowej, dr Grzegorz Waligóra (OBEP we Wrocławiu) – za pracę nad *Encyklopedią Solidarności* oraz dr Leon Popek (OBUiAD w Lublinie) – za działalność na rzecz upamiętniania polskiej historii Wołynia, i dr Anna Jagodzińska (BUiAD). Brązowy Krzyż Zasługi został nadany Krzysztofowi Jakubkowi (OBUiAD we Wrocławiu).

Prezydent Republiki Węgierskiej János Áder za zasługi na polu polsko-węgierskiej współpracy historycznej i naukowej odznaczył prezesa IPN dr. Łukasza Kamińskiego Krzyżem Kawalerskim Orderu Węgierskiego, a zastępcę dyrektora Biura Edukacji Publicznej IPN Annę Piekarską – Węgierskim Złotym Krzyżem Zasługi. Krzyż Kawalerski Orderu Węgierskiego otrzymał również Paweł Ukielski, wiceprezes IPN. Odznaczenia wręczył ambasador Republiki Węgierskiej w Polsce Iván Gyurcsik. Uroczystość odbyła się w Ambasadzie Węgier w Warszawie.

Kilkunastu pracowników IPN otrzymało Medal za Długoletnią Służbę, tradycyjne polskie odznaczenie cywilne z okresu II Rzeczypospolitej, nadawane za pracę w służbie państwowej, przywrócone do systemu odznaczeń państwowych w Polsce w 2007 r. Medal Złoty otrzymali: Kornelia Banaś (OBEP Katowice), Lidia Cios (OBUiAD w Lublinie), Wojciech Czaplicki (Centrala BEP), Maria Mikołajczyk-Bramowicz (BUiAD) i Krystyna Zagórska (BUiAD). Medale Srebrne – Alicja Biegańska (OBUiAD w Łodzi), Jolanta Tatoń (BUiAD) i Izabella Wawrowska (BL). Medale Brązowe – Magdalena Gleba (BL), Mariusz Filipowicz (OKŚZpNP w Białymstoku), Beata Krzywicka (OKŚZpNP we Wrocławiu) i Anna Szybicka-Purchalak (BL).

Odznaczeniem Krzyż Wolności i Solidarności zostali wyróżnieni: Artur Kasprzykowski (OBUiAD w Katowicach), dr Janusz Borowiec (OBUiAD w Rzeszowie), Arkadiusz Małyszka (OBUiAD w Poznaniu), prof. dr hab. Krzysztof Kawalec (naczelnik Delegatury w Opolu), Krzysztof Tochman (OBEP w Rzeszowie).

Doktor Maciej Korkuć (OBEP Kraków) otrzymał Medal Komisji Edukacji Narodowej za zasługi dla edukacji przyznany przez ministra edukacji narodowej.

Doktor hab. Krzysztof Szwagrzyk (naczelnik Samodzielnego Wydziału Poszukiwań) został uhonorowany przez Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce nagrodą w dziedzinie historii, otrzymał też Nagrodę Wrocławia i Nagrodę m.st. Warszawy.

Józef Śreniowski (BL w Łodzi) znalazł się wśród członków KOR wyróżnionych Nagrodą Wolności im. Jana Karskiego przyznawaną przez Stany Zjednoczone za walkę o demokrację i prawa człowieka.

Medal „Pro Patria", przyznawany przez Urząd ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych, otrzymali: Tomasz Sudoł (Centrala BEP) – za krzewienie pamięci o żołnierzach 74. Górnośląskiego Pułku Piechoty, i dr Kazimierz Krajewski (OBEP Warszawa) – za działania na rzecz społeczności polskiej na Kresach Wschodnich (opieka nad nekropoliami, działania popularyzujące historię polskiego podziemia itp.) oraz za działania na rzecz akowskiego ruchu kombatanckiego (medal przyznany został na wniosek Stowarzyszenia Łagierników-Żołnierzy AK).

Doktor Joanna Żelazko i Paweł Kowalski (OBEP Łódź) otrzymali medale pamiątkowe Stowarzyszenia Rodzina Katyńska w Łodzi za działania podejmowane na rzecz upamiętniania Zbrodni Katyńskiej. Doktor Joanna Żelazko otrzymała także przyznawany przez przewodniczącego ROPWiM Złoty Medal Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej za działania naukowe i edukacyjne podejmowane na rzecz upamiętniania wydarzeń i miejsc związanych z historią Łodzi i regionu

łódzkiego. Srebrny Medal Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej otrzymali także: Marcin Kania (OBL w Katowicach) za działalność społeczną na płaszczyźnie budowania pamięci historycznej, ze szczególnym uwzględnieniem dziejów formacji policyjnych II RP (Policji Państwowej i Policji Województwa Śląskiego) oraz losów ich funkcjonariuszy w latach 1939–1945 i w Polsce Ludowej oraz Marcin Kapusta (OBUiAD w Krakowie) za wieloletnie zasługi w upowszechnianiu idei pamięci narodowej, zwłaszcza w środowisku harcerskim, wyróżniającą się działalność związaną z upamiętnianiem miejsc walk i męczeństwa narodu polskiego i opiekę nad tymi miejscami w Krakowie.

W 2014 r. trzech pracowników warszawskiego OBEP: dr Tomasz Łabuszewski, dr Kazimierz Krajewski i Jacek Pawłowicz zostało wyróżnionych Medalem 70-lecia Narodowych Sił Zbrojnych. Dwóch pracowników OBUiAD w Gdańsku – Robert Chrzanowski i Karol Lisiecki – otrzymało krzyże pamiątkowe „Semper Fidelis" przyznawane przez Związek Solidarności Polskich Kombatantów. Doktor Tomasz Domański (Delegatura IPN w Kielcach) otrzymał wysoko cenione Odznaczenie Pamiątkowe za zasługi dla ŚZŻAK.

Doktor Teodor Gąsiorowski (OBEP Kraków) został odznaczony Złotą Odznaką Towarzystwa Przyjaciół Harcerstwa.

Doktor Marcin Dąbrowski, pracownik lubelskiego IPN, otrzymał odznaczenie „Bene Merenti Civitati Świdnik" (Dobrze Zasłużony dla Miasta Świdnik) przyznane przez burmistrza Świdnika i przewodniczącego Rady Miejskiej w Świdniku za propagowanie wiedzy o Świdnickim Lipcu 1980 i najnowszej historii Świdnika. Doktor Marek Jedynak (Delegatura IPN w Kielcach) otrzymał Nagrodę Specjalną Burmistrza Miasta i Gminy Końskie „Konecka Glorietta" za „działalność związaną z kultywowaniem pamięci o czynie zbrojnym żołnierzy Armii Krajowej i wydarzeniach II wojny światowej". Pracownik OBUiAD w Krakowie Tadeusz Żaba został nagrodzony srebrnym medalem „De Schola Bene Merentibus" przez Zespół Szkół Społecznych nr 1 w Krakowie. Przemysław Namsołek (OBUiAD w Gdańsku) za działalność w Zarządzie Oddziału Pomorskiego Towarzystwa Miłośników Wilna i Ziemi Wileńskiej z siedzibą w Sopocie został wyróżniony odznaką honorową „Zasłużony dla Kultury Polskiej", przyznaną przez ministra kultury i dziedzictwa narodowego oraz Nagrodą Prezydenta Miasta Gdańska w Dziedzinie Kultury. Doktor Alicja Paczoska-Hauke z Delegatury IPN w Bydgoszczy otrzymała Medal Kazimierza Wielkiego, przyznawany przez Radę Miasta Bydgoszczy za szczególne zasługi dla miasta.

Krzysztof Męciński (OBL w Szczecinie) podczas obchodów 70. rocznicy zdobycia Monte Cassino został wyróżniony Krzyżem Pamiątkowym 3. Dywizji Strzelców Karpackich za działalność na rzecz środowisk kombatanckich oraz pielęgnowanie pamięci i tradycji żołnierzy 3. DSK 12. Pułku Ułanów Podolskich.

Anna Marcinkiewicz-Kaczmarczyk (BUiAD) uzyskała stypendium Polonia Aid Foundation Trust (PAFT), a Anna Maria Adamus (BUiAD) została laureatką konkursu stypendialnego im. Krystyny Kersten na rok 2014/2015.

W 2014 r. wielu pracowników IPN zostało nominowanych do nagród i nagrodzonych za swoje publikacje. Szczegółowe informacje na ten temat znajdują się w rozdziale poświęconym wydawnictwom IPN.

3. Współpraca międzynarodowa

Instytut Pamięci Narodowej, działając w myśl art. 53, pkt 4 ustawy o IPN, „upowszechnia w kraju i za granicą wyniki swojej pracy oraz badań innych instytucji, organizacji i osób nad problematyką stanowiącą przedmiot jego działania".

Współpraca międzynarodowa IPN w 2014 r. obejmowała działania o charakterze naukowym, archiwalnym i edukacyjnym, takie jak organizacja międzynarodowych konferencji naukowych, udział pracowników naukowych w konferencjach organizowanych za granicą, kwerendy archiwalne, zagraniczne prezentacje wystaw, zagraniczne promocje publikacji wydanych przez Instytut itd. Były to działania skierowane zarówno do odbiorców zagranicznych, jak i do środowisk polonijnych. Instytut inicjował oraz kontynuował współpracę z partnerami zagranicznymi w ramach projektów naukowych, archiwalnych i edukacyjnych o charakterze międzynarodowym. Ważnym elementem działań międzynarodowych IPN jest udział w procesie dzielenia się przez Polskę doświadczeniami w zakresie sprawiedliwości transformacyjnej (*transitional justice*) i rozliczania z przeszłym okresem dyktatury.

Większość działań podejmowanych przez IPN za granicą była możliwa dzięki współdziałaniu z zagranicznymi instytucjami naukowymi i archiwalnymi oraz polskimi placówkami dyplomatycznymi i organizacjami polonijnymi.

3.1. Działalność ekspercka w zakresie *transitional justice*

Instytut Pamięci Narodowej w porozumieniu z Ministerstwem Spraw Zagranicznych uczestniczy w procesie dzielenia się ze społeczeństwami krajów wkraczających na drogę demokratycznej transformacji ustrojowej polskim doświadczeniem w rozrachunku z przeszłością okresu dyktatury.

Działania IPN, które wiązały się z propagowaniem polskiego doświadczenia z zakresu sprawiedliwości transformacyjnej, obejmowały zarówno organizację wizyt studialnych w IPN, jak i aktywny udział ekspertów IPN w międzynarodowych wydarzeniach związanych z tą kwestią. Prezes IPN wziął udział w inauguracji działalności tunezyjskiej Komisji Prawdy i Godności, która miała miejsce w Tunisie czerwcu 2014 r. w obecności najwyższych władz Tunezji oraz przedstawicieli Organizacji Narodów Zjednoczonych. Na zaproszenie Pabla de Greiffa, specjalnego sprawozdawcy ONZ ds. Praw Człowieka, delegacja IPN wzięła udział w konsultacjach regionalnych w Berlinie, dotyczących sprawiedliwości transformacyjnej. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele państw Europy i Ameryki Północnej.

W październiku 2014 r. po raz trzeci odbyła się międzynarodowa konferencja Warszawski Dialog na rzecz Demokracji. Wydarzenie jest organizowane przez MSZ przy współpracy m.in. IPN. Konferencja była poświęcona tematom związanym z rozwojem społeczeństwa obywatelskiego i rosnącymi ograniczeniami funkcjonowania organizacji pozarządowych na całym świecie.

Instytut zorganizował panel zatytułowany „Komisje Prawdy i Instytuty Pamięci: modele rozliczeń z czasami dyktatury. Doświadczenia i oczekiwania". Dyskusję poprowadził prezes IPN, a udział w niej wzięli dr David Tolbert, prezes International Center for Transitional Justice, Neela Winkelmann, dyrektor zarządzający Europejskiej Platformy Pamięci i Sumienia, Sihem Bensedri-

ne, prezes tunezyjskiej Komisji Prawdy i Godności, Mary Burton, członek Komisji Prawdy i Pojednania z Afryki Południowej oraz Camilo Gonzalez Posso, dyrektor Centrum Pamięci, Pokoju i Pojednania w Kolumbii.

W związku z zainteresowaniem polskimi doświadczeniami w rozrachunku z przeszłością wyrażanym przez partnerów zagranicznych w 2014 r. IPN zorganizował wizyty studialne dla instytucji i organizacji z Tunezji, Kuby, Korei Południowej, Wenezueli, Mołdawii, Rosji i Ukrainy. Udział w wizytach brali udział zarówno eksperci z IPN, jak i z innych organizacji zajmujących się pokrewną problematyką (Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Ośrodek KARTA, Fundacja Solidarności Międzynarodowej, Muzeum Powstania Warszawskiego, Muzeum Historii Żydów Polskich, Fundacja Polsko-Niemieckie Pojednanie, Instytut Lecha Wałęsy, Muzeum Historii Polski, Muzeum II Wojny Światowej, Europejskie Centrum Solidarności). Uczestnicy wizyt mieli okazję zapoznać się z działalnością edukacyjną, archiwalną, lustracyjną i śledczą.

W kwietniu 2014 r. odbyła się wizyta studialna delegacji Tunezyjczyków. Byli wśród nich przedstawiciele tunezyjskiego Ministerstwa Sprawiedliwości i Praw Człowieka, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz dziennikarze i pracownicy organizacji pozarządowych zajmujących się prawami człowieka. Wizyta odbyła się w ramach programu „Wsparcie demokracji" (II etap projektu Fundacji Solidarności Międzynarodowej „Sprawiedliwość okresu transformacji w kontekście tunezyjskim"). Program ten był współrealizowany przez IPN, Helsińską Fundację Praw Człowieka oraz ROPWiM. Program wizyty w IPN obejmował wykłady dotyczące dyktatury komunistycznej w Polsce, polskiego doświadczenia transformacyjnego i rozrachunku z przeszłością oraz roli lustracji i archiwów państwowych w państwie demokratycznym. Ponadto w odbył się praktyczny pokaz organizacji archiwum IPN. Grupa zapoznała się z projektem Cyfrowe Archiwum. Część warsztatów odbyła się w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia", gdzie uczestnicy poznali metody edukacji historycznej, problemy pamięci i upamiętniania historii w Polsce.

Kilka miesięcy później, w październiku, IPN zorganizował wizytę specjalistyczną dotyczącą edukacji publicznej, a w szczególności funkcjonowania Centrum Edukacyjnego IPN „Przystanek Historia" i budowania przestrzeni edukacyjnej dla Farah Hached, przewodniczącej tunezyjskiej organizacji Le Labo' Démocratique.

IPN kontynuował w 2014 r. współpracę z Fundacją „Instytut Lecha Wałęsy" w ramach programu „Solidarni z Kubą". W październiku gościła delegacja kubańskich prawników zajmujących się przygotowaniem reformy konstytucyjnej oraz grupa kubańskich blogerów, dziennikarzy i obrońców praw człowieka. Spotkania w IPN były poświęcone edukacji historycznej i obywatelskiej, a także dokumentowaniu przeszłości (w tym zbrodni wojennych i działalności aparatu bezpieczeństwa z okresu dyktatury). Również w październiku IPN odwiedzili wenezuelscy opozycjoniści, którzy byli głównie zainteresowani tematem transformacji ustrojowej i lustracji. Prokurator Biura Lustracyjnego Jarosław Skrok 17 października 2014 r. uczestniczył w spotkaniu z działaczami z Kuby, podczas którego przedstawił informację na temat procedur lustracyjnych.

W ramach nawiązanej jeszcze w 2013 r. współpracy z Korean War Abductees' Family Union (KWAFU) w sierpniu 2014 r. odwiedziła IPN pani Grace Kim, odpowiedzialna w ramach KWAFU za kontakty międzynarodowe. Zapoznała się ona z działalnością wszystkich czterech pionów Instytutu, szczególnie interesował ją problem deportacji obywateli polskich do Związku Sowieckiego oraz śledztwa, jakie w tych sprawach prowadzi pion prokuratorski. Omawiano także możliwe formy współpracy pomiędzy IPN a KWAFU (w tym możliwości uzyskania dokumentów interesujących badaczy z IPN).

KWAFU to organizacja zrzeszająca rodziny południowokoreańskie, których bliscy zostali porwani przez komunistyczną północ w trakcie wojny koreańskiej. Do jej głównych celów należy: skłonienie KRLD do przyznania się do popełnienia zbrodni; udzielenie przez KRLD informacji na temat losów uprowadzonych i, jeśli jacyś jeszcze żyją, ich uwolnienie oraz zezwolenie na powrót do domów (w momencie porwania najmłodsi byli nastolatkami), a także uświadomienie koreań-

skiego społeczeństwa oraz wspólnoty międzynarodowej, że taka zbrodnia miała miejsce. W 2005 r. KWAFU powołała do życia instytut badawczy pod nazwą Korean War Abductees Research Institute (KWARI), który miał pomagać w gromadzeniu materiałów dotyczących zbrodni, ich opracowywaniu i publikowaniu.

W listopadzie 2014 r. w Korei przedstawiciel IPN wystąpił z prezentacją wystawy „Zagłada polskich elit. Akcja AB-Katyń" na Hankuk University of Foreign Studies (HUFS) w Seulu. Ponadto, na zaproszenie organizacji Network for North Korean Democracy and Human Rights (NKnet) Marek Hańderek wziął również udział w konferencji i warsztatach koncentrujących się wokół zagadnienia zjednoczenia Półwyspu Koreańskiego oraz problemów, które mogą się pojawić po powstaniu jednego państwa. Wygłosił referat na temat znaczenia materiałów wytworzonych przez bezpiekę PRL w procesie transformacji ustrojowej w Polsce po 1989 r.

IPN wspiera dążenia do przemian demokratycznych na Ukrainie, o czym świadczą liczne kontakty z przedstawicielami środowiska historycznego na Ukrainie, które na fali rewolucji 2014 r. rozpoczęło prace nad zmianą spojrzenia na dotychczas tolerowany w przestrzeni publicznej czas totalitaryzmu radzieckiego.

W 2014 r. IPN kilkakrotnie gościł partnerów z Ukrainy. W ramach programu Kolegium Europy Wschodniej im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego w Warszawie w IPN gościli uczestnicy wizyty „Polskie doświadczenia w pielęgnowaniu pamięci historycznej". Wśród nich znaleźli się wicedyrektorzy ukraińskiego IPN, dyrektor Archiwum SBU, szef Inicjatywy Obywatelskiej Muzeum Majdanu, dyrektor lwowskiego Muzeum Więzienie na Łąckiego oraz redaktorka strony internetowej Hołodomor 1932–33. Grupa odbyła ponadto spotkania w Ośrodku KARTA, Muzeum Historii Polski, Muzeum Historii Żydów Polskich, Muzeum Powstania Warszawskiego oraz w Gdańsku – w Muzeum II Wojny Światowej i Europejskim Centrum Solidarności. Podczas kolejnej wizyty przedstawiciele ukraińskiego IPN wzięli udział w specjalistycznych warsztatach zorganizowanych przez pion archiwalny.

W ramach wizyty studialnej w Polsce IPN odwiedziła ponadto grupa uczestników projektu „Young Generation Will Change Ukraine", zorganizowanego przez Fundację Bohdana Havrylyszyna.

W grudniu 2014 r. przedstawiciele Służby Bezpieczeństwa Ukrainy (SBU) oraz ukraińskiego Instytutu Pamięci Narodowej (UIPN) odbyli wizytę studialną w archiwum IPN. Tematem przewodnim wizyty było przekazanie doświadczenia w tworzeniu Archiwum Pamięci Narodowej. W wizycie wzięli udział m.in. Alina Szpak, zastępca dyrektora UIPN, Swietoslaw Szeremeta, sekretarz Państwowej Międzyresortowej Komisji ds. Upamiętniania Uczestników ATO, Ofiar Wojny i Represji politycznych i deputowany Lwowskiej Rady Obwodowej oraz Ihor Kułyk, dyrektor Głównego Państwowego Archiwum SBU.

Ponadto IPN wspiera prace nad tworzeniem ustawy o lustracji na Ukrainie. Zastępca dyrektora Biura Lustracyjnego Radosław Peterman brał udział w konferencji pt. „Lustracja: rozwiązania dla Ukrainy", zorganizowanej w Kijowie 1 kwietnia 2014 r. przez polsko-ukraińską Fundację Otwarty Dialog na temat doświadczeń z lustracją w krajach Europy Środkowo-Wschodniej, oraz uczestniczył w pracach eksperckich dotyczących ukraińskiej ustawy lustracyjnej, które miały miejsce w Kijowie w dniach 7–13 września 2014 r., a zakończyły się międzynarodową konferencją pt. „Lustracja: zagraniczne doświadczenia i perspektywy na Ukrainie", zorganizowaną przez amerykańską fundację USAID FAIR. W następstwie pion lustracyjny IPN zorganizował wizytę studialną w Warszawie Iegora Sobolieva, przewodniczącego ukraińskiej Komisji Lustracyjnej.

IPN zorganizował w grudniu 2014 r. wizytę studialną dla działaczy społecznych z Mołdawii, którzy stoją za inicjatywą stworzenia Muzeum Deportacji – kompleksu o charakterze muzealno-edukacyjnym upamiętniającego ofiary deportacji z Mołdawii w XX w. Celem wizyty w Polsce było zapoznanie się z nowoczesnymi formami prezentacji ekspozycji muzealnych i działalnością edukacyjną.

W czerwcu 2014 r. białostocki Oddział IPN odwiedziła grupa 19 sędziów i prokuratorów z Niemiec, Rumunii, Włoch, Portugalii, Belgii, Bułgarii, Wielkiej Brytanii i Hiszpanii. Wizyta odbyła się w ramach międzynarodowej wymiany stażowej, będącej elementem projektu Judical Authorities Exchange Programme, realizowanej przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury oraz Europejską Sieć Szkolenia Kadr Wymiaru Sprawiedliwości (EJTN).

3.2. Platforma Europejskiej Pamięci i Sumienia

Instytut Pamięci Narodowej jest jednym z 21 członków założycieli Platformy Europejskiej Pamięci i Sumienia, powołanej do życia w 2011 r. Jej celem jest współpraca na rzecz poszerzenia wiedzy na temat reżimów totalitarnych i upamiętnienia ich ofiar. Główne zadania organizacji to: stworzenie bazy dokumentacji na temat zbrodni reżimów totalitarnych, zapewnienie do niej bezpłatnego i nieograniczonego dostępu osobom zainteresowanym oraz praca na rzecz spójnej edukacji o reżimach totalitarnych w całej Europie.

W czerwcu 2014 r. Platforma Europejskiej Pamięci i Sumienia zorganizowała w Pradze międzynarodową konferencję „Legacy of Totalitarianism Today". Głównym tematem było dziedzictwo komunizmu po 25 latach od upadku reżimu, szczególnie w takich obszarach, jak jakość demokracji i państwo prawa, oddanie sprawiedliwości za zbrodnie popełnione w przeszłości, korupcja, jakość mediów oraz sposoby upamiętniania tego okresu. Paneliści zastanawiali się również nad rolą Unii Europejskiej w podejmowanej problematyce i szukali nowych rozwiązań.

Podczas konferencji została wręczona Nagroda Europejskiej Platformy Pamięci i Sumienia – otrzymał ją Mustafa Dżemilew za odważne i nieustanne dążenie do obrony praw człowieka i podstawowych wartości demokratycznych w czasach Związku Radzieckiego oraz za walkę o odzyskanie niepodległości przez Ukrainę.

Od września 2014 r. Instytut ma członka w Radzie Wykonawczej Europejskiej Platformy. Łączy się to z objęciem stanowiska zastępcy prezesa IPN przez dr. Pawła Ukielskiego, który zasiada we władzach Platformy od jej powstania w 2011 r.

W listopadzie 2014 r. dr Paweł Ukielski, zastępca prezesa IPN, reprezentował IPN podczas spotkania Rady Członków Platformy Europejskiej Pamięci i Sumienia. Wtedy też miało miejsce uroczyste otwarcie nowego biura Platformy w Brukseli z udziałem Tibora Navracsicsa, komisarza Komisji Europejskiej ds. Edukacji, Kultury, Młodzieży i Sportu. Przyjęto wówczas pięciu nowych członków Platformy. Zapowiedziano też organizację przez Platformę konferencji naukowej w Budapeszcie w maju 2015 r., przedstawiono plany dotyczące kolejnych prezentacji publikacji *Lest We Forget – Memory of Tataliarianism in Europe. Reader for Secondary School Students*, w której przedstawione są sylwetki ofiar systemów totalitarnych w Europie, w tym rotmistrz Witold Pilecki oraz Danuta Siedzikówna „Inka". Książka jest dostępna w czterech wersjach językowych: angielskiej, francuskiej, niemieckiej i czeskiej. Obecnie trwają prace nad przygotowaniem wersji polskiej.

3.3. Europejska Sieć Instytucji Archiwalnych Zajmujących się Aktami Tajnych Służb

Sieć działa od 2008 r. Jej członkami są instytucje państwowe z Bułgarii, Czech, Niemiec, Węgier, Rumunii, Słowacji i Polski. Status członka obserwatora mają słoweńskie Studium Pojednania Narodowego, państwowe archiwa z Litwy, Łotwy i Estonii oraz Archiwum Republiki Słowenii. Działania Sieci mają na celu przede wszystkim zwiększenie świadomości społecznej i politycznej w zakresie rozliczeń z przeszłością. Istotnym elementem tych działań jest aktywność edukacyjna, skierowana zarówno do krajowej, jak i europejskiej publiczności.

Spotkanie Europejskiej Sieci Instytucji Archiwalnych Zajmujących się Aktami Tajnych Służb w 2014 r. zostało zorganizowane w Budapeszcie przez Archiwum Historyczne Węgierskiego Bezpie-

czeństwa Narodowego pełniącego w tym okresie funkcję przewodniczącego Sieci. IPN reprezentowała zastępca dyrektora BEP – Anna Piekarska. Podczas spotkania przedstawiciele instytucji członkowskich omówili główne projekty realizowane przez nich w 2013 r., a także przyszłe przedsięwzięcia.

W ramach współpracy w 2014 r. kontynuowano przygotowania międzynarodowej wystawy objazdowej pod tytułem „The Communist Secret Police and People's Everyday Life". W 2014 r. została podpisana umowa regulująca współpracę między dwiema wiodącymi instytucjami – polskim IPN i niemieckim BStU, oraz zasady finansowania i produkcji wystawy. W pracach nad nią biorą również udział instytucje partnerskie z Węgier, Czech, Słowacji, Rumunii i Bułgarii. Ich zadaniem jest przeprowadzenie kwerendy we własnych archiwach, zgodnie z założeniami i koncepcją wystawy, uzupełniającej dotychczasową jej narrację. Pracownicy IPN przygotowali projekt graficzny wystawy, który zostanie poddany kolaudacji na najbliższym spotkaniu grupy roboczej. Zakończenie prac nad wystawą planowane jest na rok 2015.

Kolejny wspólny projekt Sieci, omawiany podczas spotkania, dotyczy digitalizacji i udostępnienia online dokumentów z multilateralnych spotkań służb bezpieczeństwa państw Europy Środkowo-Wschodniej. Projekt jest koordynowany przez IPN i BStU (Niemcy), realizowany z udziałem Instytutu Badania Reżimów Totalitarnych i Archiwum Służb Bezpieczeństwa (Czechy), Archiwum Historycznego Węgierskich Służb Bezpieczeństwa Narodowego (Węgry) i Krajowej Rady ds. Badania Archiwów Securitate (Rumunia).

Drugie spotkanie Sieci w 2014 r. odbyło się w Sopronie (Wegry) i było połączone z dwiema konferencjami naukowymi, organizowanymi przez Archiwum Historyczne Węgierskich Służb Bezpieczeństwa Narodowego. Podczas konferencji „Continuities – Discontinuities. Secret Services after Stalin's Death in Communist Central and Eastern Europe, 1953–1960" referat zatytułowany „From the Defection of Józef Światło to Moczar's Ministry of Internal Affairs – Polish Security Apparatus: Collapse and Restoration, 1954–1964" wygłosił dr Paweł Sasanka. Druga konferencja, zatytułowana „Cuts of the Iron Curtain. The Year of 1989, 25 Years After", współorganizowana była przez Radę Miasta Sopronu.

3.4. Inne działania międzynarodowe

W 2014 r. Instytut Pamięci Narodowej nawiązał współpracę z węgierskim Komitetem Pamięci Narodowej. Komitet jest instytucją naukową, powołaną na mocy uchwały parlamentu węgierskiego w grudniu 2013 r. w celu tworzenia programów naukowych i badawczych dla dokładnego zbadania mechanizmów i struktur władzy w okresie dyktatury komunistycznej. Zadaniem Komitetu jest zbieranie i analiza danych, tworzenie raportów dotyczących struktur władzy i osób na kierowniczych stanowiskach w partii i komunistycznym aparacie władzy. Oprócz działalności naukowej Komitet ma również pełnić funkcję edukacyjną.

W październiku 2014 r., na zaproszenie prezesa IPN, gościła w Warszawie dr Réka Földváryné Kiss, prezes węgierskiego Komitetu Pamięci Narodowej, wraz z współpracownikami. Ta wizyta miała na celu podzielenie się doświadczeniem w tworzeniu IPN, zarządzaniu nim i zakresem jego działań. Węgierska delegacja zapoznała się z działalnością wszystkich pionów IPN. Planowane jest podpisanie umowy o współpracy pomiędzy Komitetem a IPN w kwietniu 2015 r.

W pierwszych tygodniach 2014 r. kontynuowano przygotowania do przeprowadzenia serii działań w ramach przedsięwzięcia „Rok Polski w Rosji, rok Rosji w Polsce". Część z nich miała być realizowana wspólnie ze Stowarzyszeniem Memoriał oraz instytucjami akademickimi. Planowano wiele działań o charakterze edukacyjnym, publikacyjnym i naukowym. Wskutek agresji Rosji na Ukrainę 5 marca 2014 r. prezes IPN dr Łukasz Kamiński podjął decyzję o wycofaniu się Instytutu z tej inicjatywy. Pięć miesięcy później, w lipcu 2014 r. Rada Ministrów RP podjęła decyzję o całkowitej rezygnacji z tego przedsięwzięcia.

Niemniej jednak IPN kontynuował w 2014 r. kontakty ze Stowarzyszeniem Memoriał. W czerwcu 2014 r. podczas wewnętrznej konferencji pionu naukowo-edukacyjnego IPN wykład wygłosił gość spe-

cjalny Aleksander Gurjanow. We wrześniu 2014 r. IPN był organizatorem wizyty studyjnej przedstawicieli Memoriału z Petersburga. W trakcie tygodniowych, intensywnych zajęć goście zostali zapoznani z całokształtem działań Instytutu oraz innych instytucji zajmujących się historią najnowszą. Zastępca dyrektora Biura Lustracyjnego Leopold Buczacki 9 września 2014 r. opowiadał m.in. o polskim modelu lustracji.

W 2014 r. IPN uczestniczył w procesie wyboru tegorocznych nominowanych do europejskich Nagród Pamięci Narodu (Memory of Nations Awards). W międzynarodowym jury zasiadał dr Paweł Ukielski, zastępca prezesa IPN.

Te prestiżowe nagrody są przyznawane przez organizację Post Bellum, co roku, począwszy od 2010 r., świadkom przełomowych momentów minionego stulecia, „którzy w swoim życiu pokazali, że honor, wolność i godność człowieka to nie puste słowa". Geneza nagrody jest bezpośrednio związana z osobą zmarłego czeskiego prezydenta Václava Havla. Edycja 2014 r. odbyła się pod patronatem brata Václava Havla, filozofa i naukowca Ivana M. Havla. Miała szczególny charakter, ponieważ wiązała się z 25. rocznicą upadku komunizmu w 1989 r. Do nagrody nominowano 20 członków opozycyjnych ruchów antykomunistycznych z Czech, Niemiec, Polski, Słowacji i Węgier. Znalazło się wśród nich czworo Polaków: założyciel Solidarności Walczącej Kornel Morawiecki, działacz „Solidarności" Władysław Frasyniuk, działaczka opozycji Krystyna Starczewska i duszpasterz środowisk niezależnych o. Ludwik Wiśniewski.

17 listopada 2014 r. w Pradze Kornel Morawiecki został uhonorowany Nagrodą Pamięci Narodu 2014 wraz z czterema innymi laureatami. Uroczystość odbyła się w Teatrze Narodowym w Pradze. Kornelowi Morawieckiemu nagrodę wręczali: prezes IPN – Łukasz Kamiński i prezes Fundacji Pomorska Inicjatywa Historyczna – Andrzej Kołodziej.

Dyrektor Oddziału IPN w Białymstoku Barbara Bojaryn-Kazberuk wzięła udział w uroczystościach upamiętniających ofiary represji stalinowskich spoczywające w Kuropatach. Wspólnie z sekretarzem ROPWiM Andrzejem Krzysztofem Kunertem wzięli udział w rozmowach z wiceministrami w białoruskich ministerstwach kultury, obrony i spraw zagranicznych. Stronie białoruskiej przekazano postulat rozpoczęcia prac poszukiwawczych i upamiętnienia ofiar zbrodni katyńskiej najprawdopodobniej spoczywających w Kuropatach oraz prośbę o pomoc w zlokalizowaniu miejsca pochówku ofiar obławy augustowskiej i w dotarciu do dokumentów, które mogłyby w tym pomóc. Powstał projekt powołania zespołu eksperckiego, który zająłby się poruszanymi problemami.

W dniach 4–5 stycznia 2014 r. w Mińsku (Białoruś) odbyła się X edycja Katolickiego Festiwalu Chrześcijańskich Filmów i Programów TV „Magnificat", któremu patronuje Konferencja Episkopatu Białorusi. Przedstawiciel IPN, w imieniu prezesa IPN, uhonorował specjalną nagrodą film *Chram* Natalii Kandudiny. Film opowiada o dziejach katolickiej świątyni przy ul. Małej Gruzińskiej w Moskwie, zwanej niegdyś „polskim KOŚCIOŁEM", dziś katedry. Nagroda została przyznana za popularyzację dramatycznej historii Kościoła katolickiego w XX-wiecznej Rosji. Zaproszenie rosyjskiej reżyserki do Warszawy i pokaz filmu *Chram* w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia" im. Janusza Kurtyki (24 listopada 2014 r.) to część nagrody prezesa IPN.

28 kwietnia 2014 r. dr Władysław Bułhak – zastępca dyrektora BEP IPN oraz dr Aleksandra Namysło – koordynator Centralnego Projektu Badawczego „Zagłada Żydów na Ziemiach Polskich" uczestniczyli w uroczystościach z okazji Dnia Pamięci o Ofiarach Holocaustu, które odbyły się w Miejscu Pamięci o Zagładzie Żydów Zagłębiowskich w Yad Zakaron (Lesie Pamięci) koło Modiin.

W grudniu 2014 r. dr Paweł Ukielski reprezentował IPN podczas uroczystości zorganizowanych w Budapeszcie przez Zgromadzenie Narodowe z okazji 25-lecia wydarzeń w Timişoarze.

3.5. Międzynarodowa współpraca archiwalna

W 2014 r., w ramach współpracy międzynarodowej, pion archiwalny IPN prowadził dalsze prace nad pozyskiwaniem, opracowywaniem oraz publikowaniem materiałów archiwalnych pochodzących z instytucji i archiwów znajdujących się poza granicami Polski.

Kontynuowano współpracę archiwalno-historyczną z Wydzielonym Państwowym Archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy (HDA SBU) dotyczącą wspólnej inicjatywy wydawniczej, tj. kolejnych tomów serii „Polska i Ukraina w latach trzydziestych–czterdziestych XX wieku. Nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych".

Szczegóły dotyczące wspomnianych wydawnictw źródłowych omawiane były podczas spotkań polsko-ukraińskiej grupy roboczej (w Warszawie w dniach 26–29 sierpnia 2014 r. oraz w Kijowie w dniach 30 listopada – 3 grudnia 2014 r.). W trakcie spotkań analizowano możliwość wznowienia współpracy w związku z nową sytuacją polityczną na Ukrainie, a także postępy i harmonogram prac nad następnymi tomami wspólnej serii. W wyniku obu spotkań pozyskano także do zasobu Instytutu 9863 kopii cyfrowych dokumentów i fotografii z zasobu HDA SBU, w tym niezwykle cenne materiały operacyjne dotyczące zwalczania polskiego podziemia w Małopolsce Wschodniej i na Wołyniu przez NKGB w latach 1944–1945.

W omawianym okresie kontynuowano, trwającą od 2010 r., współpracę z Centrum Badania Eksterminacji i Ruchu Oporu Mieszkańców Litwy oraz Litewskim Archiwum Specjalnym. Po zakończeniu w archiwach litewskich kwerendy dotyczącej polskiej i litewskiej konspiracji antykomunistycznej w latach 1939–1952 planowane jest wydanie w 2015 r. pierwszego tomu serii: „Litwini i Polacy pod okupacją sowiecką 1939–1991" pt. *Litewskie i polskie podziemie niepodległościowe: lipiec 1944 – maj 1945* (edycja polsko-litewska).

W 2014 r. Instytut kontynuował (trwającą na mocy umowy z 2013 r.) współpracę naukowo-archiwalną z Archiwum MSW Gruzji. Zainicjowano przygotowanie, na podstawie archiwów polskich i gruzińskich publikacj,i dotyczących problematyki Wielkiego Terroru – operacji polskiej NKWD w Gruzji w latach 1937–1938 (pod roboczym tytułem: *Operacja polska w Gruzji 1937–1938. Protokoły trójek*) oraz gruzińskich oficerów kontraktowych w WP w latach 1922–1945 (tytuł roboczy: *Kontraktowi oficerowie gruzińscy w szeregach Wojska Polskiego*). Powyższym wydawnictwom oraz wymianie dokumentów archiwalnych poświęcone było wspólne, polsko-gruzińskie, spotkanie robocze w Krakowie w dniach 10–12 czerwca 2014 r.

W ramach współpracy z Narodowymi Archiwami Rumunii w 2014 r. kontynuowano promocję dwujęzycznej, wspólnej publikacji pt. *Polscy uchodźcy w Rumunii w latach 1939–1947. Dokumenty z Narodowych Archiwów Rumunii.* Promocje odbyły się w Polskim Ośrodku Społeczno-Kulturalnym w Londynie (13 maja 2014 r.), Domu Polonii w Warszawie (24 listopada 2014 r.), na Wydziale Humanistycznym UMCS w Lublinie (25 listopada 2014 r.), w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Łodzi (4 grudnia 2014 r.), Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Krakowie (5 grudnia 2014 r.). Założenia dotyczące dalszej współpracy omówiono w dniach 21–24 maja 2014 r. podczas spotkania dyrektora Biura Udostępniania i Archiwizacji dokumentów IPN w Warszawie z dyrektorem Narodowych Archiwów Rumunii.

Współpraca z Polskim Ośrodkiem Społeczno-Kulturalnym w Londynie została nawiązana w pierwszej połowie 2014 r. Oprócz publikacji polsko-rumuńskiej w trakcie spotkania środowisk polonijnych zaprezentowano w nim publikację IPN pt. *Sowiecki system obozów i więzień. Przykłady wybranych państw.*

W okresie od 21 września do 4 października 2014 r. delegacja Instytutu, na zaproszenie Canadian Institute of Ukrainian Studies (CIUS) Uniwersytetu Alberty w Edmonton, prowadziła promocję publikacji pt. *Poland and Ukraine in the 1930s and 1940s. Documents from the Archives of the Secret Services* na uniwersytetach w Toronto (24 września 2014 r.), Edmonton (26 września 2014 r.) i Winnipeg (2 października 2014 r.). Delegacja spotkała się także 1 września 2014 r. z przedstawicielami Kongresu Polonii Kanadyjskiej (KPK) w siedzibie Stowarzyszenia Polskich Kombatantów w Toronto. Podczas spotkania omówiono kwestie związane z działalnością ustawową pionu archiwalnego Instytutu. Dodatkowo poruszono kwestię zabezpieczenia, uporządkowania i digitalizacji zasobów archiwalnych polskiej diaspory w Kanadzie.

W Center of Ukrainian Studies University of Manitoba w Winnipeg przeprowadzono rozmowy na temat planowanego wydania trzyjęzycznego albumu dotyczącego Iwana Ohijenki (abp. Hilario-

na), profesora Uniwersytetu Warszawskiego w latach 20. i 30. XX w. Podstawę publikacji stanowić będą dokumenty i fotografie pochodzące z zasobu IPN oraz, ze znajdującego się w Konsystorzu Prawosławnym w Winnipeg, archiwum osobistego abp. Hilariona. W trakcie wizyty przedstawiciele IPN przeprowadzili kwerendę w zasobie archiwalnym Konsystorza.

W 2014 r. Instytut kontynuował współpracę z BStU (Bundesbeauftragte für die Unterlagen des Staatssicherheitsdienstes der ehemaligen Deutschen Demokratischen Republik) oraz z Fraunhofer-Institut für Produktionsanlagen und Konstruktionstechnik w ramach projektu związanego z rekonstrukcją zniszczonych materiałów archiwalnych przy wykorzystaniu nowoczesnych technologii informatycznych. Celem projektu jest wirtualna rekonstrukcja materiałów archiwalnych zniszczonych przez komunistyczne organy bezpieczeństwa państwa, przechowywanych w zasobie IPN, przy wykorzystaniu nowoczesnej technologii informatycznej opracowanej w Instytucie Fraunhofera w Berlinie. Najnowsze osiągnięcia technologiczne w tej dziedzinie zostały zaprezentowane podczas konferencji „Uratowana historia. Wykorzystanie technologii informatycznej w procesie rekonstrukcji zniszczonych materiałów archiwalnych" zorganizowanej przez OBUiAD w Katowicach 19 lutego 2014 r. przy współpracy z przedstawicielami Fraunhofer-Institut oraz firmy MusterFabrik w Berlinie. Wymiana doświadczeń w zakresie wirtualnej rekonstrukcji akt była również tematem spotkania z przedstawicielami BStU w Warszawie w dniach 26–28 maja 2014 r.

Pracownicy pionu archiwalnego na mocy umów o współpracy prowadzili działania mające na celu opracowanie, digitalizację zespołów i zbiorów archiwalnych należących do zasobów archiwów i instytucji zagranicznych oraz pozyskanie ich do zasobu Instytutu. Główne prace digitalizacyjne trwały w Muzeum Polskim w Rapperswilu, Instytucie im. Józefa Piłsudskiego w Ameryce w Nowym Jorku, Bibliotece Polskiej w Paryżu oraz Studium Polski Podziemnej w Londynie, ponadto w kraju wykonywano kopie materiałów z Muzeum Holocaustu w Waszyngtonie.

Do najważniejszych nabytków, uzyskanych w wyniku prowadzonych działań, należą: kopie dokumentów dotyczących Polaków represjonowanych w ZSRR w latach 1922–1954 (przekazane przez Akademię Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Gruzji), kopie dokumentów dotyczących działań Komitetu i Ministerstwa Bezpieczeństwa Państwowego (KGB) Litewskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej wobec Polaków (przekazane przez Litewskie Archiwum Akt Specjalnych), kopie materiałów dotyczących spraw karnych prowadzonych przeciwko Polakom oraz materiałów operacyjnych (przekazane przez Wydzielone Archiwum Państwowe Służby Bezpieczeństwa Ukrainy), kopie dokumentów ze spuścizny Józefa Mackiewicza oraz ze spuścizny Kazimierza Vincenza i Halszki z d. Poniatowskiej, jak również kopie dokumentów i fotografii dotyczących 2. Dywizji Strzelców Pieszych w Szwajcarii (pochodzące z Muzeum Polskiego w Rapperswilu), kopia spuścizny Jerzego Jankowskiego (z zasobu Biblioteki Polskiej w Paryżu) oraz skany materiałów dotyczących Archiwum Ambasadora Józefa Lipskiego i Władysława Pobóg-Malinowskiego (ze zbiorów Instytutu im. Józefa Piłsudskiego w Ameryce). Łącznie pozyskano do zasobu IPN 152 045 plików zeskanowanych materiałów archiwalnych.

W ramach obustronnej współpracy przekazano Wydzielonemu Państwowemu Archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy kopie 5229 kart dokumentów wytworzonych przez OUN i UPA, a także dokumentów wytworzonych przez polskie służby bezpieczeństwa, dotyczących stosunków polsko-ukraińskich. Dodatkowo udostępniono Bibliotece Polskiej w Paryżu kopie dwóch filmów archiwalnych do wykorzystania podczas obchodów upamiętniających 70. rocznicę powstania warszawskiego. Reprezentant IPN uczestniczył także, na zaproszenie dyrektor Muzeum Polskiego w Rapperswilu, w zamknięciu wystawy dotyczącej kardynała Adama Kozłowieckiego (22 listopada 2014 r.).

Pracownicy BUiAD w 2014 r. opracowywali w siedzibie Studium Polski Podziemnej z siedzibą w Londynie, zespół SK – skrzynie (1150 j.a.), zawierający akta Biura ds. Krajowych/Oddziału VI/Oddziału Specjalnego Sztabu NW w Londynie oraz Komisji Likwidacyjnej Specjalnej za lata 1939–1949. Udzielono także pomocy w stworzeniu narzędzi informatycznych służących do prezentacji opracowanych zespołów.

W omawianym okresie przekazano do Europejskiej Sieci Pamięć i Solidarność, w ramach międzynarodowego projektu edukacyjno-artystycznego o nazwie Express Wolności, poświęconego pamięci o wydarzeniach 1989 r., kopie około pół tysiąca fotografii, 7 filmów archiwalnych oraz 20 tomów akt. Pracownicy pionu archiwalnego IPN w Warszawie brali także udział w pracach nad utworzeniem, w ramach projektu European Holocaust Research Infrastructure, portalu internetowego udostępniającego informacje na temat archiwaliów dotyczących zagłady europejskich Żydów oraz w międzynarodowym projekcie dotyczącym historii Kościoła katolickiego w ZSRR – „La Chiesa cattolica in Unione Sovietica", realizowanym przez Uniwersytet Gregoriański w Rzymie (Pontificia Università Gregoriana, Facoltà di Storia e Beni Culturali della Chiesa). Prowadzono również kwerendę w zasobie Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce do przygotowywanej monografii poświęconej historii tej instytucji oraz do wspólnej publikacji wspomnień Józefa Lipskiego, ambasadora II RP w Berlinie w latach 1933–1939.

W BUiAD IPN w Warszawie funkcjonuje powołany w 2013 r. Zespół do spraw Międzynarodowych Kontaktów Archiwalnych. Do jego zadań należy m.in. korespondencja z osobami i instytucjami z zagranicy zainteresowanymi zasobem IPN, obsługa wizyt gości zagranicznych odwiedzających BUiAD oraz tłumaczenie tekstów związanych z działalnością archiwalną IPN. Zespół redaguje też anglojęzyczny newsletter archiwalny („IPN in close up"), skierowany do instytucji zagranicznych.

3.6. Współpraca na polu naukowym i edukacyjnym

3.6.1. Współpraca międzynarodowa na polu naukowo-badawczym

W ramach współpracy z Rosyjskim Państwowym Archiwum Historii Najnowszej (RGANI) trwają dalsze prace związane z realizacją postanowień umowy pomiędzy IPN a RGANI, podpisanej 3 marca 2011 r. Projekt dotyczy stosunków polsko-sowieckich w epoce poststalinowskiej. W projekcie poza pracownikami IPN i RGANI uczestniczą też badacze z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (UKSW) w Warszawie. W jego pierwszym etapie strony skupiły się na okresie 1954–1964, kojarzonym przede wszystkim z osobą sowieckiego przywódcy Nikity Chruszczowa. Materiały te rzucają nowe światło na historię Polski w epoce PRL, m.in. ujawniając mechanizmy podległości krajów pozostających w sferze wpływów Związku Sowieckiego. Efektem projektu będzie bardzo obszerne dwujęzyczne wydawnictwo złożone z tomu studiów i kilku tomów dokumentów. W wyniku wspólnych kwerend wytypowano dokumenty do przyszłej publikacji źródłowej. Zostały one przetłumaczone na język polski. Obecnie trwają prace edytorskie.

3.6.2. Międzynarodowe konferencje naukowe

Największym przedsięwzięciem o charakterze międzynarodowym w roku sprawozdawczym był współorganizowany przez Centralę BEP, MSZ i Uniwersytet Warszawski V międzynarodowy Kongres Polskiego Instytutu Nauk i Sztuk w Ameryce (PIASA), który odbył się w dniach 20–23 czerwca 2014 r. w Warszawie. W trakcie Kongresu ponad 200 naukowców z Polski i USA uczestniczyło w 48 sesjach naukowych poświęconych historii Polski i USA, literaturze, ekonomii, socjologii i naukom ścisłym.

Formę szeroko pojętej współpracy międzynarodowej stanowią międzynarodowe konferencje naukowe, organizowane corocznie przez IPN. Biorą w nich udział wybitni badacze dziejów najnowszych reprezentujący uniwersytety i inne placówki naukowo-badawcze z większości krajów europejskich, a także m.in. z Australii, USA, Kanady. Większość konferencji międzynarodowych organizowana jest na zasadzie *call for papers*, w odpowiedzi na ogłoszenie zazwyczaj otrzymywane jest kilkadziesiąt zgłoszeń, co pozwala wybrać referaty najciekawsze, reprezentujące wysoki poziom merytoryczny.

Z najważniejszych konferencji międzynarodowych zorganizowanych przez IPN w 2014 r. wymienić trzeba czwartą już konferencję z serii międzynarodowych konferencji naukowych poświęconych historii wywiadu „Need to Know IV. What We Now Know about Secret Services in the Cold War. A State of Affairs 25 Years after 1989", która odbyła się w dniach 23–24 października 2014 r. w Leuven (Belgia), a jej współorganizatorami były Instytut Pamięci Narodowej, Uniwersytet Południowej Danii, Uniwersytet w Leuven i Baltic Intelligence and Security Studies Association.

Podobny międzynarodowy charakter miała współorganizowana przez IPN i UG konferencja „Od Wolnej Europy do Wolnej Polski. Komitet Wolnej Europy w czasie zimnej wojny", zorganizowana we wrześniu 2014 r. w Gdańsku, którą zaszczycił swoją obecnością i wystąpieniem prezydent Estonii Toomas Hendrik Ilves. Konferencja dała możliwość spotkania historykom i świadkom historii z USA i różnych krajów podzielonej niegdyś Europy. Szczególnie interesujące były wystąpienia dotyczące nieznanych dotąd materiałów archiwalnych odnoszących się do amerykańskich działań w zakresie powstrzymywania komunizmu w sferze ideologicznej.

Wśród pozostałych przedsięwzięć na szczególną uwagę zasługują dwie konferencje poświęcone różnym aspektom pomocy dla Żydów zagrożonych Zagładą: „Wokół pomocy Żydom w okupowanej Europie" (13–15 listopada 2014 r., Warszawa; we współpracy z Centrum Badań nad Zagładą i Żydowskim Instytutem Historycznym) oraz „Sprawiedliwi wśród Narodów Świata. Skala i formy pomocy w Europie Środkowo-Wschodniej pod okupacją niemiecką" (24 marca 2014 r., Rzeszów; we współpracy z Urzędem Wojewódzkim w Rzeszowie).

Problematyka rozliczeń totalitaryzmów była z kolei głównym tematem innej międzynarodowej konferencji „Wina i kara. Społeczeństwa wobec rozliczeń zbrodni popełnionych przez reżimy totalitarne w latach 1939–1956" (Warszawa, 2–3 października 2014 r.). Zasadniczym celem była próba stworzenia charakterystyki rozliczeń zbrodni popełnionych przez hitlerowską Rzeszę i ZSRR – niemniej te dwa państwa nie były jedynym przedmiotem analiz, zbrodnie przez nie popełnione oddziaływały bowiem na inne kraje: od państw bałtyckich po Francję. W ramach porównania zasygnalizowano także kwestię rozliczeń z wojenną przeszłością reżimów, którym bliżej było do autorytaryzmu niż do totalitaryzmu: Japonii i Włoch. Realizacja powyższych zamierzeń wymagała interdyscyplinarnego ujęcia, możliwego dzięki skompletowaniu międzynarodowego zespołu badaczy różnych specjalności: historyków, politologów, socjologów i antropologów.

Najważniejsze aspekty funkcjonowania elit krajów pozostających w orbicie wpływów Moskwy w ujęciu porównawczym poruszono w trakcie konferencji „Ideologiczna współpraca. Władze wobec środowisk opiniotwórczych w Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej i Niemieckiej Republice Demokratycznej" zorganizowana wspólnie z Centrum Studiów Niemcoznawczych i Europejskich im. W. Brandta we Wrocławiu (Szczecin, 18–19 listopada 2014 r.).

Na uwagę zasługuje też pierwsza z cyklu międzynarodowych konferencji naukowych poświęconych przemianom gospodarczym bloku wschodniego po II wojnie światowej „Gospodarcza Żelazna Kurtyna", część I: „Reformy rolne i polityka wobec rolnictwa", która odbyła się w Warszawie w dniach 25–26 listopada 2014 r., a współorganizowana była przez IPN i Szkołę Główną Handlową w Warszawie – Katedrę Historii Gospodarczej i Społecznej. Celem konferencji była próba nowego spojrzenia na komunistyczne reformy rolne. Dzięki udziałowi badaczy reprezentujących różne dziedziny nauk historycznych i społecznych udało się przedstawić podczas obrad nie tylko polityczne, gospodarcze i społeczne konsekwencje reform, ale również ich historyczny i współczesny kontekst. Poza wynikami badań poświęconych samym reformom w referatach zostały zaprezentowane także niekomunistyczne i pozaeuropejskie doświadczenia reform i polityk agrarnych, a także ich teoretyczne i ideologiczne uzasadnienie.

Z kolei w dniach 3–5 grudnia 2014 r. w Warszawie odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa „Archiwalia do dziejów polskiej emigracji politycznej z lat 1939–1990", współorganizowana przez Biuro Edukacji Publicznej IPN, Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów IPN, Naczelną Dyrekcję Archiwów Państwowych i Archiwum Akt Nowych. Konferencja zorganizowana została w ramach Centralnego Programu Badawczego pt. „Polska emigracja polityczna

1939–1990". Idea konferencji zakładała prezentację aktualnej bazy źródłowej, przede wszystkim pod kątem potrzeb badawczych – badań nie tylko nad historią polityczną emigracji, ale również nad jej rozmieszczeniem, liczebnością, składem społecznym, kolejnymi falami uciekinierów z PRL i ich relacjami ze starszymi falami, relacjami pomiędzy tzw. Polonią a emigrantami.

Konferencje naukowe o charakterze międzynarodowym, które odbyły się w 2014 r.:

- „Uratowana historia. Wykorzystanie technologii informatycznej w procesie rekonstrukcji zniszczonych materiałów archiwalnych" – 19 II 2014 r., Katowice – organizacja: OBUiAD w Katowicach, Fraunhofer IPK w Berlinie, MusterFabrik Berlin;
- „Sprawiedliwi wśród Narodów Świata. Zakres i formy pomocy udzielanej Żydom w Europie Środkowo-Wschodniej okupowanej przez III Rzeszę" – 24 III 2014 r., Rzeszów – organizator: OBEP Rzeszów, współorganizatorzy: Państwowa Wyższa Szkoła Techniczno-Ekonomiczna w Jarosławiu, Zarząd Województwa Rzeszowskiego, Instytut Historii Uniwersytetu Rzeszowskiego, Muzeum-Zamek w Łańcucie;
- „Sybir: Doświadczenia. Pamięć" – 22–23 V 2014 r., Białystok – organizator: OBEP Białystok, współorganizatorzy: Muzeum Wojska w Białymstoku, Instytut Historii i Nauk Politycznych Uniwersytetu w Białymstoku, Archiwum Państwowe w Białymstoku;
- XIV Międzynarodowa konferencja z cyklu „Colloquia Jerzy Skowronek dedicata" nt. „Gromadzenie archiwaliów w cyfrowym świecie XXI wieku" – 22–23 V 2014 r., Warszawa – organizator BUiAD Centrala przy współpracy z Naczelną Dyrekcją Archiwów Państwowych;
- „Paryż – Londyn – Monachium – Nowy Jork. Miejsce emigracji niepodległościowej po 1939 roku na mapie kultury nie tylko polskiej" – 30–31 V 2014 r., Białystok – organizator: OBEP Białystok, współorganizator: Zakład Teorii i Antropologii Literatury Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu w Białymstoku;
- „A mury runą… w 25-lecie przemian demokratycznych w Europie Środkowo-Wschodniej" – 2 VI 2014 r., Szczecin – organizator: OBEP Szczecin, współorganizatorzy: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wlkp., Archiwum Państwowe w Gorzowie Wlkp.;
- „Czerwiec 89. początkiem drogi do wolności" – 4–5 VI 2014 r., Przemyśl – organizator: OBEP Rzeszów, współorganizator: Państwowa Wyższa Szkoła Wschodnioeuropejska w Przemyślu;
- „Piąty Światowy Kongres Nauki Polskiej" (Fifth World Congress of Polish Science) – 21–23 VI 2014 r., Warszawa – organizator: BEP Centrala, współorganizatorzy: Polski Instytut Naukowy w Ameryce (Polish Institute of Arts and Sciences in America), Uniwersytet Warszawski, Muzeum Historii Polski, Polish American Historical Association, Ministerstwo Spraw Zagranicznych;
- „Geneza wybuchu I wojny światowej" – 26 VI 2014 r., Warszawa – organizator: BEP Centrala;
- „Od Wolnej Europy do Wolnej Polski. Komitet Wolnej Europy w czasie zimnej wojny" – 5–6 IX 2014 r., Gdańsk – organizator: BEP Centrala, współorganizatorzy: Uniwersytet Gdański, Europejskie Centrum Solidarności;
- „Jak Polacy przeżywali wojny światowe w XX wieku?" (w ramach XIX Powszechnego Zjazdu Historyków) – 19–20 IX 2014 r., Szczecin – organizator: OBEP Szczecin, współorganizatorzy: Polskie Towarzystwo Historyczne, Oddział w Szczecinie, Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Szczecińskiego, Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Szczecińskiego, Muzeum Historii Polski, Muzeum II Wojny Światowej, Muzeum Historii Żydów Polskich Polin, Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, Urząd Miasta Szczecin;
- „Wina i kara. Społeczeństwa wobec rozliczeń zbrodni popełnionych przez reżimy totalitarne w latach 1939–1956" – 2–3 X 2014 r. – organizator: BEP Centrala i OBEP Warszawa;
- „Medycyna w okupowanej Polsce w cieniu nazizmu" – 10–12 X 2014 r., Poznań – organizator: OBEP Poznań, współorganizatorzy: Uniwersytet Medyczny w Poznaniu Katedra Nauk Społecznych, Koło Naukowe ds. Badań nad nazistowską pseudoeutanazją i przymusowymi sterylizacjami, Międzynarodowe Centrum Edukacji o Auschwitz i Holokauście Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu;

- Konferencja poświęcona bazom danych i cyfryzacji zasobów archiwalnych instytucji zajmujących się upamiętnieniem ofiar Holokaustu i II wojny światowej – 15–17 X 2014 r., Wrocław – organizator: OBUiAD Wrocław we współpracy z Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy;
- „Digitalizacja archiwaliów szansą na ich upowszechnienie i ochronę" – 16 X 2014 r., Rzeszów – organizator: Oddział IPN w Rzeszowie, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Rzeszowskiego, Stowarzyszenie Archiwistów Kościelnych;
- „New Perspectives in the Transnational History of Communism in East Central Europe" – 16–17 X 2014 r., Poznań – organizator: OBEP Poznań, współorganizatorzy: Instytut Filozofii Uniwersytetu Adama Mickiewicza, Hungarian Academy of Science, Polskie Towarzystwo Filozoficzne, Oddział w Poznaniu;
- „Polska 1944. Perspektywa sojuszników i wrogów" – 17 X 2014 r., Kraków – organizator: OBEP Kraków, współorganizator: Instytut Politologii Akademii Ignatianum;
- „Need to Know IV: What We Now Know about Secret Services in the Cold War. A State of Affairs 25 Years after 1989" – 23–24 X 2014, Leuven (Belgia) – organizator: BEP Centrala, współorganizatorzy: Centrum Badań nad Zimną Wojną Uniwersytetu Południowej Danii, Uniwersytet w Leuven, BIASSA;
- „Europa pod nadzorem. Zbiory audiowizualne komunistycznych służb specjalnych" – 27 X 2014 r., Warszawa – organizator: BUiAD Centrala, pod patronatem Polskiego Komitetu ds. UNESCO;
- „Wokół pomocy dla Żydów w okupowanej Europie" – 13–15 XI 2014 r., Warszawa – organizator: BEP Centrala, współorganizatorzy: Centrum Badań nad Zagładą Żydów przy Instytucie Filozofii i Socjologii PAN, Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma w Warszawie;
- „Ideologiczna współpraca. Władze wobec środowisk opiniotwórczych w Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej i Niemieckiej Republice Demokratycznej" – 18–19 XI 2014 r., Szczecin – organizator: BEP Centrala, współorganizatorzy: Centrum Studiów Niemieckich i Europejskich im. W. Brandta we Wrocławiu, Książnica Pomorska;
- „Rewolucja społeczna" czy „dzika przebudowa"? Społeczne skutki przekształceń własnościowych w Polsce (1944–1956)" – 19–21 XI 2014 r., Lublin – organizator: OBEP Lublin;
- „Gospodarcza Żelazna Kurtyna. Część I: Reformy rolne i polityka wobec rolnictwa" – 25–26 XI 2014 r., Warszawa – organizator: BEP Centrala, współorganizator: Szkoła Główna Handlowa w Warszawie – Katedra Historii Gospodarczej i Społecznej;
- „Archiwalia do dziejów polskiej emigracji politycznej z lat 1939–1990" – 3–5 XII 2014 r., Warszawa – organizator: BEP Centrala, współorganizatorzy: Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów IPN, Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, Archiwum Akt Nowych;
- „Kościół Katolicki w Europie Środkowo-Wschodniej w obliczu dwóch totalitaryzmów (1917–1990)" – 10–11 XII 2014 r., Lwów – organizator: OBEP Rzeszów, współorganizatorzy: Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Wyższe Seminarium Duchowne Archidiecezji Lwowskiej Obrządku Łacińskiego we Lwowie-Brzuchowicach; Parafia Bazyliki Metropolitalnej pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny Obrządku Łacińskiego we Lwowie.

Pracownicy Instytutu uczestniczą także w wielu konferencjach i sesjach organizowanych za granicą przez tamtejsze uniwersytety i inne placówki badawcze wygłaszając referaty będące efektem ich badań prowadzonych w Instytucie Pamięci Narodowej. Zestawienie pracowników uczestniczących w konferencjach za granicą w 2014 r. i tematów ich wystąpień zawiera załącznik nr 5.

3.6.3. Prezentacje wystaw za granicą

Jedną z form działań edukacyjnych realizowanych przez Biuro Edukacji Publicznej IPN są zagraniczne prezentacje wystaw. Są one skierowane do szerokiego grona odbiorców, w tym do środowisk polonijnych. Aby jak najbardziej poszerzyć krąg odbiorców, za granicą pokazuje się przede

wszystkim wystawy przygotowane w innej niż polska wersji językowej (przede wszystkim po angielsku). Wystawom skierowanym do odbiorców polonijnych najczęściej towarzyszą wykłady, lekcje i inne zajęcie okołowystawowe przeznaczone dla nauczycieli i uczniów. Z kolei prezentacje na uniwersytetach i w innych placówkach badawczych połączone są z wykładem historyka z Biura Edukacji Publicznej w języku angielskim. Wystawom towarzyszy zazwyczaj prezentacja działań IPN skierowanych do odbiorców zagranicznych.

W 2014 r. za granicą prezentowane były następujące wystawy:

- „Od wojny do zwycięstwa, 1939–1989”
  – USA – Buffalo (Zjazd Kongresu Polonii Amerykańskiej), Chicago, Lakewood (Polska Szkoła), Saint Paul (Minnesota State Capitol), Jersey City (XIII Zjazd Nauczycieli Polonijnych i Komitetów Rodzicielskich, Westin Jersey City Newport), Polska Misja w Orchard Lake, Perth Amboy (Audytorium Katolickiej Szkoły przy kościele św. Szczepana), Waszyngton (Kongres Polonii Amerykańskiej, Memorial Hall, Centrum Wilsona), Uniwersytet w Notre Dame
  – Kanada – London (Central Library)
- „Zagłada polskich elit. Akcja AB-Katyń”
  – Korea – Seul (Hankuk University of Foreign Studies, HUFS)
  – Francja – Strasburg (Parlament Europejski)
- Battle of Britain. To commemorate the Fight for Freedom”
  – Wielka Brytania – Londyn (Polski Ośrodek Społeczno-Kulturalny)
- „Zimna wojna. Krótka historia podzielonego świata”
  – Niemcy – Marienborn (Muzeum Podziału Niemiec)
  – Ukraina – Lwów (Uniwersytet Iwana Franki we Lwowie)
- „Dni Powstania – Warszawa 1944”
  – Słowacja – Bańska Bystrzyca (Uniwersytet im. Mateja Bella)
  – Niemcy – Kilonia (Miejski Dom Kultury)
  – Ukraina – Tarnopol (Ukraiński Dom w Tarnopolu)
- „Agresja sowiecka 17 IX 1939 r. na ziemiach Polski północno-wschodniej”
  – Białoruś – Grodno
- „Gdy rozum śpi… Rysunki Andrzeja Krauzego 1970–1989”
  – Republika Czeska – Górne Cierlicko (Dom Polski im. Żwirki i Wigury)
- „Komunizm – La Belle Époque”
  – Republika Czeska – Pardubice (Zamek)
- „Nie tylko Dywizjon 303”
  – Francja – Paryż (Liceum i Gimnazjum Montaigne)
  – Grecja – Ateny (Zespół Szkół im. Zygmunta Mineyki przy Ambasadzie RP w Atenach)
  – Wielka Brytania – Londyn (Polski Ośrodek Społeczno-Kulturalny)
- „Rzeczpospolita utracona”
  – Ukraina – Tarnopol (Ukraiński Dom w Tarnopolu)
- „Samarytanie z Markowej. Ulmowie – Polacy zamordowani przez Niemców za pomoc Żydom”
  – USA – Chicago (Kongres Polonii Amerykańskiej)
- „Sprawiedliwi wśród Narodów Świata. Pomoc Polaków dla ludności żydowskiej w Małopolsce 1939–1945”
  – Wielka Brytania – Birmingham (Library of Birmingham), Liverpool (St George´s Hall Liverpool)
- „W objęciach wielkiego brata”
  – Słowacja – Bańska Bystrzyca (Uniwersytet im. Mateja Bella)
- „Abp. Ignacy Tokarczuk. Kościół – władza, opór społeczny”
  – Luksemburg (Polska Misja Katolicka w Luksemburgu)

3.6.4. Działania na rzecz Polonii

Pion edukacyjny IPN realizuje od 2006 r. „Program polonijny BEP IPN". Pracownicy Wydziału Edukacji Historycznej nawiązują kontakty z polonijnymi placówkami oświatowymi, prezentując ofertę edukacyjną Instytutu, prowadzą dla nauczycieli i uczniów warsztaty, lekcje oraz wykłady, pokazują wystawy historyczne, którym bardzo często towarzyszą tematycznie związane warsztaty dla uczniów oraz wykłady dla młodzieży i dorosłych. Wszystkie te działania spotykają się z dużym zainteresowaniem środowisk polonijnych.

Są szkoły, z którymi współpraca trwa stale, np. Sobotnia Szkoła im. Adama Mickiewicza w Minneapolis, Zespół Szkół im. Zygmunta Mineyki przy Ambasadzie RP w Atenach, szkoły polskie w Paryżu.

Edukatorzy IPN animują też udział Polonii w przedsięwzięciach edukacyjnych Instytutu, takich jak projekty edukacyjne („Opowiem ci o wolnej Polsce. Spotkania młodzieży ze świadkami pamięci", „Kamienie pamięci") i konkursy („Sprzączki i guziki z orzełkiem ze rdzy…"). W ramach tej pracy edukatorzy dotarli do ponad tysiąca nauczycieli oraz kilku tysięcy uczniów żyjących poza granicami kraju.

Od ośmiu lat IPN organizuje także kurs „Polonijne Spotkania z Historią Najnowszą" dla nauczycieli i animatorów historii i kultury polskiej, pracujących poza granicami kraju. Celem kursu jest wsparcie merytoryczne uczestników poprzez odbywające się podczas kursu wykłady i prelekcje dotyczące historii Polski lat 1939–1989.

W ramach programu polonijnego IPN przekazuje bezpłatnie placówkom oświatowym poza granicami kraju materiały edukacyjne – teki edukacyjne, plakaty, filmy, publikacje, katalogi wystaw, gry edukacyjne, które stanowią cenną pomoc dydaktyczną dla nauczycieli.

Instytut współpracuje także z innymi instytucjami, które prowadzą działania adresowane do Polonii, są to m.in. Stowarzyszenie „Wspólnota Polska", Fundacja „Oświata Polska za Granicą", Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej.

W 2014 r. została nawiązana współpraca z Ośrodkiem Rozwoju Edukacji poza granicami Kraju zajmującym się koordynowaniem pracy szkół działających przy ambasadach RP na całym świecie oraz Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli Wspólnota Polska. IPN przekazał nauczycielom materiały i gry edukacyjne. Pracownicy IPN przeprowadzili także wiele spotkań i warsztatów prezentujących nauczycielom pracującym poza granicami kraju ofertę edukacyjną IPN i sposoby jej wykorzystania (np. podczas Światowego Zjazdu Nauczycieli Polonijnych w Ostródzie).

W 2014 r. edukatorzy IPN przeprowadzili lekcje, warsztaty i wykłady dla uczniów i nauczycieli polskich szkół w Grecji (Ateny), USA (Minneapolis, Nowy Jork, Waszyngton, Chicago), Francji (Paryż, Saint-Germain), Włoszech (Neapol), Wielkiej Brytanii (Londyn), Bułgarii (Sofia) oraz na Ukrainie (Iwanofrankiwsk). Choć głównym adresatem tych wizyt są społeczności szkolne, jednak regułą jest, że przedstawiciele IPN starają się także dotrzeć do przedstawicieli Polonii niezwiązanych ze szkołami przez wykłady otwarte.

W maju 2014 r. na zaproszenie polskich środowisk nauczycielskich z Minnesoty oraz Zrzeszenia Nauczycieli Polskich w Ameryce przedstawiciele IPN przebywali w USA. W Minneapolis przeprowadzili zajęcia dla uczniów szkoły polskiej i nauczycieli, następnie udali się do Nowego Jorku, gdzie w dniach 23–26 maja 2014 r. uczestniczyli w XIII Zjeździe Nauczycieli Polonijnych i Komitetów Rodzicielskich. Zajęciom towarzyszyła prezentacja wystawy IPN „Od wojny do zwycięstwa 1939–1989".

W trakcie pobytu w Minneapolis i w Nowym Jorku przeprowadzili następujące zajęcia:

- „Oferta edukacyjna BEP IPN i wykorzystanie gry ZnajZnak na lekcji" – warsztat dla nauczycieli i środowisk polonijnych;
- „Polacy na frontach II wojny światowej" – warsztat dla uczniów z wykorzystaniem gier edukacyjnych „111" i „ZnajZnak – Monte Cassino": poziom podstawowy i gimnazjum;

- „Polak Mały” – warsztat dla uczniów z wykorzystaniem prototypu gry edukacyjnej „Polak Mały” na poziomie nauczania początkowego;
- „Droga do wolnej Polski 1914–1922” – wykład dr. Andrzeja Zawistowskiego dla nauczycieli i środowisk polonijnych;
- „Tuzin wydarzeń z historii najnowszej Polski, które powinno znać każde dziecko” – wykład dr. Andrzeja Zawistowskiego dla nauczycieli, uczniów klas starszych oraz środowisk polonijnych;
- „Wyzwolenie czy zniewolenie: 1944/45 na ziemiach polskich” – wykład dr. Andrzeja Zawistowskiego dla nauczycieli, uczniów klas starszych oraz środowisk polonijnych;
- „Znaki dwa klasa gra, czyli jak wykorzystać grę ZnajZnak do skutecznego nauczania historii najnowszej” – warsztat dla nauczycieli.

W listopadzie 2014 r. Stowarzyszenie Nauczycieli Polskich w USA, Polska Fundacja Kulturalna w USA, Kongres Polonii Amerykańskiej Oddział w Trenton NJ oraz Instytut Piłsudskiego w Nowym Jorku zaprosiły przedstawiciela IPN do przeprowadzenia wielu wykładów i warsztatów dla kilku grup polskich nauczycieli. Wykłady i zajęcia dotyczyły metod i sposobów nauczania o Zbrodni Katyńskiej, modeli polskiego kształcenia patriotycznego po 1989 r.

Podobne działania skierowane do Polaków żyjących poza granicami kraju prowadzą też pracownicy oddziałów IPN.

W 2014 r. pracownicy oddziału w Białystoku kontynuowali organizację pokazów filmowych w Domu Kultury Polskiej w Wilnie, skierowanych do społeczności polskiej, w tym młodzieży szkół polskich w Wilnie oraz członków stowarzyszeń Polaków na Wileńszczyźnie. Pokazy były połączone z prelekcjami pracowników IPN oraz dyskusją. Współorganizatorem był Dom Kultury Polskiej w Wilnie.

Poza tym współpracując z Podlaskim Oddziałem Stowarzyszenia Wspólnota Polska w Białymstoku, IPN przekazał nagrody laureatom XXIII Konkursu Recytatorskiego dla Polaków z Zagranicy „Kresy 2014”, w którym udział brała polska młodzież.

We współpracy z Polskim Ośrodkiem Naukowym Uniwersytetu Jagiellońskiego, Jagiellonian Club in London (Klub Jagielloński w Londynie) oraz konsulem Rzeczypospolitej Polskiej w Londynie przeprowadzono warsztaty „Zmiany polityczne i społeczne w Polsce w latach 1944–1949” oraz „Absurdy PRL. Zmiany społeczne w Polsce w latach 1944–1989” dla nauczycieli szkół polonijnych w Londynie (13 grudnia 2014 r.). W ramach projektu „Przełomy – 1914–1944” przedstawiciel oddziału krakowskiego IPN przeprowadził wykład na Festiwalu Historii „Weimarskie Rendez-vous z Historią” (Muzeum Miejskie w Weimarze, 8 listopada 2014 r.).

W Londynie (we współpracy z Kołem byłych Żołnierzy Armii Krajowej i Ambasadą RP w Londynie) oddział rzeszowski IPN przeprowadził warsztaty dla dzieci i nauczycieli „Pamiętamy” z okazji 70. rocznicy powstania warszawskiego.

Przedstawiciele Instytutu brali również udział w spotkaniach ze środowiskami polonijnymi z Ukrainy (Harcerstwo Polskie na Ukrainie Hufiec „Wołyń” w Zdołbunowie i Kulturalno-Oświatowe Centrum im. T. Czackiego), Niemiec (Monachium) oraz Szwajcarii (Zurych).

Pracownicy IPN również uczestniczyli w wydarzeniach związanych z uroczystościami organizowanymi przez polskie placówki dyplomatyczne i Polonię. 30 stycznia 2014 r. w Konsulacie Generalnym RP w Grodnie przedstawiciele Instytutu zorganizowali promocję kalendarza, wydanego przez IPN, „Żołnierze Polski Podziemnej”, a w lipcu 2014 r. brali udział w obchodach 70. rocznicy akcji „Burza”, zorganizowanych przez Konsulat Generalny RP w Grodnie, Związek Polaków na Białorusi oraz Muzeum Wojska w Białymstoku. W lipcu 2014 r. brali ponadto udział w obchodach 70. rocznicy operacji „Ostra Brama” zorganizowanych przez Konsulat Generalny RP w Grodnie we współpracy ze Związkiem Polaków na Białorusi. Odwiedzono liczne miejsca pamięci narodowej (m.in. w Dyndyliszkach, Sołach, Więsławiniętach, Worzianach, Cudzieniszkach, Mikuliszkach, Horodnikach, Graużyszkach i Oszmianie), gdzie oddano cześć poległym żołnierzom polskim. W Konsulacie Generalnym RP w Grodnie otwarto wystawę poświęconą działalności ZWZ-AK

na obszarze obecnej Białorusi oraz operacji „Ostra Brama". Przeprowadzono także panel dyskusyjny poświęcony miejscu Armii Krajowej w historiografii i pamięci społecznej współczesnej Białorusi. Z okazji wspomnianej rocznicy 5 lipca 2014 r. w Domu Kultury Polskiej w Wilnie odbyła się prezentacja materiałów filmowych „Legenda wileńskiej konspiracji" zebranych i opracowanych przez Tomasza Piotrowskiego z OBEP w Białymstoku, dotyczących konspiracji na Wileńszczyźnie.

W ramach obchodów 70. rocznicy powstania warszawskiego, również w Domu Kultury Polskiej w Wilnie, odbyło się spotkanie „Akcja Burza – bitwa o Polskę" połączone z projekcją filmów *Miasto ruin* (reż. D. Nenow) i *Generał Gryf. Robiłem dobrą robotę* (reż. A. Gołębiowski), uczczeniem pamięci żołnierzy AK poległych w Akcji Burza (operacji Ostra Brama) i powstaniu parszawskim i prezentacją mapy *Operacja Ostra Brama. Szlaki rowerowe śladem walk oddziałów AK*. W Wilnie uczestniczono także w obchodach Dni Ponarskich, podczas których odbył się wykład przedstawiciela IPN, skierowany do młodzieży szkół polskich z rejonu wileńskiego, członków organizacji kombatanckich i stowarzyszeń. Obchody, zorganizowane przez Ambasadę RP w Wilnie, Dom Kultury Polskiej w Wilnie, mera Rejonu Wileńskiego, ROPWiM, Stowarzyszenie Rodzina Ponarska, odbyły się w Memoriale w Ponarach i Domu Kultury Polskiej w Wilnie (29 września 2014 r.).

W dniach 19–21 września 2014 r. w związku z obchodami 75. rocznicy obrony Grodna przed agresją sowiecką, na zaproszenie Konsula Generalnego RP w Grodnie Andrzeja Chodkiewicza, odbyła się wizyta na Białorusi, podczas której otwarto wystawę przygotowaną przez Oddział IPN w Białymstoku pt. „Sowiecka agresja na ziemie Polski północno-wschodniej 17 września 1939 r." (wersja wystawy w języku polskim i białoruskim). Odwiedzono także miejsca pamięci związane z obroną Grodzieńszczyzny we wrześniu 1939 r. Delegacja uczestniczyła w apelu poległych na Cmentarzu Garnizonowym w Grodnie.

W ramach współpracy z Klubem Historycznym im. Hrabiny Markiewiczowej w Dublinie od 2013 r. w Polskim Ośrodku Społeczno-Kulturalnym w Dublinie organizowane są wykłady historyków z IPN. W 2014 r. wykłady wygłosili: dr Piotr Gontarczyk („Spory i kontrowersje wokół Powstania Warszawskiego", „Biografia polityczna Wojciecha Jaruzelskiego"), Jan Olaszek („Jak obchodzono 11 Listopada w PRL" i „Polskie miesiące. Bunty społeczne w PRL (1956–1980") i Grzegorz Wołk („Szkoły oficerskie Służby Bezpieczeństwa PRL" i „Konfederacja Polski Niepodległej i jej działalność w okresie PRL").

3.6.5. Pozostałe działania edukacyjne i dokumentacyjne

Doświadczenia edukatorów IPN stanowią cenną pomoc nie tylko dla nauczycieli polskich, ale często są wykorzystywane także w kształceniu nauczycieli i studentów z innych krajów. Przykładem takiego działania jest pierwsza edycja nowego projektu skierowanego do nauczycieli cudzoziemców zainteresowanych historią Polski „Poland in the Heart of the European History". W czasie tygodniowych warsztatów z najnowszą historią Polski w jej najrozmaitszych aspektach i ujęciach zapoznawała się grupa nauczycieli m.in. z Islandii, Kanady, Bułgarii, Litwy, Czarnogóry, Szwecji, Finlandii i Holandii. Wykłady i zajęcia były prowadzone m.in. przez prof. Andrzeja Paczkowskiego, prof. Jana Żaryna, prof. Antoniego Dudka, prof. Krzysztofa Szwagrzyka, dr. hab. Piotra Majewskiego, dr. Dariusza Gawina i wielu innych znakomitych naukowców i dydaktyków zarówno z Instytutu, jak i spoza niego.

Warto podkreślić, że edukatorzy IPN starają się uczestniczyć w szkoleniach nie tylko jako wykładowcy, ale również jako korzystający ze szkoleń organizowanych przez renomowane placówki edukacyjno-muzealnicze, jak np. Yad Vashem. W lutym 2014 r. dwudziestoosobowa grupa pracowników IPN uczestniczyła w dziesięciodniowym seminarium edukacyjnym w Yad Vashem. Program pobytu był specjalnie przygotowany dla osób zajmujących się zawodowo historią najnowszą i obejmował wykłady i warsztaty, wizyty w związanych z edukacją działach Yad Vashem, prezentację dorobku edukacyjnego związanego z nauczaniem o Holocauście oraz spotkania ze świadkami historii. Udział w seminarium pozwolił na znaczące wzbogacenie warsztatu dydaktycznego, stał się

inspiracją do podejmowania nowych działań, nie tylko w zakresie edukacji o Holocauście. Wymiana doświadczeń, cenna dla obu stron, zaowocowała trwałymi kontaktami z pracownikami działu edukacyjnego Yad Vashem, Orit Margaliot i Alexem Dancygiem, współpracującymi z edukatorami IPN przy opracowywaniu lekcji o Żydach polskich i ich zagładzie. Pobyt w Yad Vashem był tak ważnym doświadczeniem zawodowym, że w listopadzie 2014 r. kolejnych trzech edukatorów z IPN zostało skierowanych na podobne seminarium.

W 2014 r. przedstawiciele IPN wzięli udział w dorocznej konferencji Europejskiego Stowarzyszenia Edukatorów Historii „Euroclio" w Ochrydzie (Macedonia). Konferencja była okazją do wymiany doświadczeń, konfrontacji narodowych narracji historycznych i wypracowania nowych form edukacyjnych. Wzięli w niej udział nauczyciele, edukatorzy i przedstawiciele instytucji naukowych i pozarządowych z ponad 30 krajów. Podczas konferencji została zaprezentowana oferta edukacyjna IPN oraz przeprowadzony warsztat na temat roli gier edukacyjnych w nauczaniu historii najnowszej. Podczas konferencji IPN został przyjęty w poczet członków stowarzyszonych „Euroclio". Formalne wejście w skład stowarzyszenia pozwoli na pełniejszy udział edukatorów IPN w przedsięwzięciach „Euroclio" i na szerszą prezentację edukacyjnych osiągnięć IPN na forum międzynarodowym.

Edukatorzy z Centrum Edukacyjnego IPN „Przystanek Historia" kontynuowali w 2014 r. współpracę z czeskim Stowarzyszeniem Nauczycieli PANT w ramach polsko-czeskiego projektu edukacyjnego skierowanego do młodzieży szkół polskich i czeskich „Z peryferii imperium do wolnej Europy, czyli transformacje stosunków polsko-czeskich w historii najnowszej". W projekcie uczestniczą uczniowie dwóch szkół warszawskich – LXXXI LO im. A. Fredry i XXXIII LO im. M. Kopernika oraz dwu czeskich – Liceum Olgi Havlovej i Gimnazjum Educanet w Ostrawie. W ramach projektu zorganizowano w 2014 r. dwa seminaria edukacyjne (jedno w Warszawie, drugie w Ostrawie) obejmujące warsztaty, wykłady oraz zwiedzanie miejsc związanych z historią Polski i Czechosłowacji w XX w.

Bardzo dużym zainteresowaniem poza granicami kraju cieszą się publikowane przez IPN edukacyjne historyczne gry planszowe. Są one doceniane nie tylko za walory wydawnicze i mechanikę, ale także za towarzyszącą im obudowę merytoryczną dotyczącą ważnych dla Polski aspektów historii XX w.

Premiera gry „ZnajZnak Monte Cassino" miała miejsce 17 maja 2014 r. równocześnie w trzech miejscach: w Polsce – podczas Nocy Muzeów, w Minneapolis (USA) – podczas zajęć szkolnych oraz w Cassino (Włochy) – w trakcie uroczystości rocznicowych. Gra została przygotowana w językach polskim i angielskim. Towarzyszą jej opracowania historyczne wydane w języku polskim, angielskim i włoskim. Gra była wykorzystywana w trakcie uroczystości i zajęć rocznicowych, trafiła także do każdego ucznia w szkole w Cassino.

W czerwcu 2012 r. została wydana międzynarodowa edycja gry „Kolejka", zawierająca wersje językowe: angielską, hiszpańską, japońską, niemiecką, polską i rosyjską. Z uwagi na duże zapotrzebowanie, zwłaszcza w Polsce, Rumunii, Niemczech i USA, wobec braku odpowiednich narzędzi dystrybucyjnych, IPN zdecydował się na sprzedaż pięcioletniej licencji na grę „Kolejka". W 2014 r. „Kolejka" była wykorzystywana edukacyjnie przez nauczycieli z całego świata. Na przykład Russian, East European and Eurasian Center University of Illinois w USA zaproponowało studentom cykl wykładów na temat życia codziennego w systemie komunistycznym opartych na grze „Kolejka", której międzynarodowe wydanie studenci wypożyczali przed zajęciami z biblioteki.

W 2014 r. ukazały się także kolejne wydania gier: „303" (w językach polskim, angielskim i czeskim) oraz „111" (w językach polskim i angielskim).

W 2014 r. pracownicy pionu naukowego IPN kontynuowali liczne kwerendy archiwalne w związku z realizowanymi przez siebie projektami badawczymi.

Kwerendy dotyczyły m.in. takich zagadnień, jak: zbrodnie Wehrmachtu na żołnierzach Wojska Polskiego we wrześniu–październiku 1939 r., ziemie polskie pod okupacją 1939–1945, Polskie

Państwo Podziemne, Armia Krajowa, zagłada Żydów na ziemiach polskich w latach II wojny światowej, Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, Konfederacja Polski Niepodległej, sytuacja społeczno-gospodarcza PRL w latach 1980–1982, rok 1989 w Polsce w dokumentach Socjalistycznej Partii Jedności Niemiec (SED) i Ministerstwa Bezpieczeństwa Państwowego NRD i polska emigracja polityczna 1939–1990.

W 2014 r. kwerendy realizowano m.in.:

– we Francji: w Archiwum Instytutu Literackiego w Maisons-Laffitte pod Paryżem,

– w Izraelu: w Instytucie Yad Vashem w Jerozolimie, Instytucie Żabotyńskiego w Tel Avivie,

– w Niemczech: w Urzędzie Federalnego Pełnomocnika ds. Dokumentów Służby Bezpieczeństwa byłej Niemieckiej Republiki Demokratycznej (BStU), Archiwum Federalnym (Bundesarchiv) w Berlinie, Staatsbibliothek w Berlinie, Federalnym Archiwum Wojskowym we Fryburgu Bryzgowijskim, Archiwum Federalnym w Ludwigsburgu, Bibliotece Institut für Ost- und Südosteuropaforschung w Ratyzbonie, Tajnym Archiwum Państwowym Pruskiego Dziedzictwa Kulturowego w Berlinie, Bibliotece Państwowej Pruskiego Dziedzictwa Kulturowego w Berlinie, Bibliotece Fundacji Miejsca Pamięci „Topografia Terroru" w Berlinie, Centrum Braci Grimm – Bibliotece Uniwersytetu Humboldta w Berlinie, Archiwum Fundacji Nowa Synagoga „Centrum Judaicum" w Berlinie, Centralnej Bibliotece Publicznej Kraju Związkowego Berlin, Bibliotece Centrum Historii Wojskowości oraz Nauk Społecznych Bundeswehry w Poczdamie,

– w Rosji: w Państwowym Archiwum Rosyjskiej Federacji Rosyjskiej, Rosyjskim Państwowym Archiwum Wojskowym (RGVA), Rosyjskim Państwowym Archiwum Historii Społeczno-Politycznej (RGASPI),

– w USA: w Washington Holocaust Memorial,

– w Wielkiej Brytanii: w Studium Polski Podziemnej, Instytucie Polskim i Muzeum im. gen. Sikorskiego, Instytucie Józefa Piłsudskiego w Londynie, National Archives, British Library,

– we Włoszech: w European University Institute we Florencji.

W maju 2013 r. dokonano zmiany Rady Programowej periodyku „Pamięć i Sprawiedliwość"; jej nowy skład rozszerzono o badaczy z zagranicy. Celem zmiany było nadanie pismu bardziej międzynarodowego charakteru i częstsza publikacja w nim tekstów prezentujących wyniki badań prowadzonych przez badaczy z zagranicy, a mogących interesować polskich czytelników.

Aktualnie w skład Rady wchodzą: dr Petr Blažek (Republika Czeska), dr Jochen Böhler (Niemcy), dr José Faraldo (Hiszpania), prof. Idesbald Goddeeris (Belgia), prof. dr hab. Ryszard Kaczmarek, dr Łukasz Kamiński, prof. Padraic Kenney (USA), dr hab. Marek Kornat, prof. dr hab. Paweł Machcewicz, dr Andrij Portnow (Ukraina), prof. dr hab. Rafał Stobiecki, prof. dr hab. Dariusz Stola.

W 2014 r. w dwóch numerach półrocznika opublikowane zostały artykuły badaczy z zagranicy:

- Kimmo Elo – *Sieci wywiadowcze w świetle analizy sieciowej. Przypadek wywiadu wschodnioniemieckiego w Skandynawii*,
- Helmut Müller-Enbergs – *Jak to było naprawdę z sukcesami wywiadu Stasi na Zachodzie?*,
- Stefano Bottoni – *„Mozart", Węgry i Watykan 1962–1964. Akta wywiadu jako źródło historyczne*,
- Douglas Selvage – *Operacja „Synonim": czechosłowacki aparat bezpieczeństwa, środki aktywne bloku sowieckiego i proces KBWE (1976–1983)*,
- Wołodymyr Baran – *Technologia represji politycznych NKWD w latach 1939–1941*,
- Ihor Iljuszyn – *Tragedia wołyńska lat 1943–1944: przyczyny, przebieg, skutki*,
- Andrij Portnow, Wołodymyr Maslijczuk – *Historiografia ukraińska. Doświadczenia sowietyzacji*,
- Amir Weiner – *Widmo imperiów: powracający z Gułagu a wschodnioeuropejskie rebelie i sowiecka polityka pogranicza*,
- Mary Patrice Erdmans – *Aktywność polityczna uchodźców „Solidarności" w Chicago w latach 1980–1989*.

W związku ze stałym pojawianiem się w mediach w Bułgarii określenia „polskie obozy śmierci" (w 2013 r. – 23 razy) na wniosek Leszka Hensela – ambasadora RP w Sofii, utworzona w 2012 r. strona www.truthaboutcamps.eu zyskała w 2014 r. bułgarską wersję językową. Portal ten (w wersji polskiej i angielskiej) powstał w sierpniu 2012 r. w odpowiedzi na mnożące się przypadki używania przez niektóre media zagraniczne terminu „polskie obozy śmierci" (w tym użycie tego sformułowania przez prezydenta USA w maju 2012 r.). Portal przedstawia podstawowe informacje o obozach zagłady i obozach koncentracyjnych utworzonych przez III Rzeszę na terenach okupowanej Polski podczas II wojny światowej. Strona wyjaśnia kwestie odpowiedzialności za funkcjonowanie obozów na podstawie faktów historycznych. Przez ponad dwa lata istnienia serwis miał ponad 150 tys. odsłon na całym świecie.

3.7. Współpraca międzynarodowa Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

Współpraca pionu śledczego z zagranicznymi organami ścigania polega przede wszystkim na realizowaniu kierowanych przez obie strony wniosków o udzielenie pomocy prawnej. W 2014 r. prokuratorzy komisji kierowali 135 wniosków o udzielenie pomocy prawnej, w tym 111 do Niemiec, a pozostałe na Białoruś, do Czech, Izraela, Rosji, do Stanów Zjednoczonych Ameryki oraz na Ukrainę. Z kolei prokuratorzy pionu śledczego IPN otrzymali 15 wniosków o pomoc prawną z zagranicy. Główna Komisja otrzymała do realizacji jeden wniosek o udzielenie międzynarodowej pomocy prawnej z Chorwacji, który został wykonany.

Prokuratorzy oddziałowych komisji skierowali także 18 wniosków o udzielenie pomocy prawnej do polskich przedstawicielstw dyplomatycznych lub urzędów konsularnych, zwracając się o przesłuchanie obywateli polskich, przebywających za granicą oraz o doręczenie pism, a także o inne konieczne czynności. Wnioski skierowano do polskich placówek w Australii, Francji, Kanadzie, na Łotwie, w Niemczech, w USA i w Szwajcarii.

Pion śledczy IPN zwrócił się w ramach prowadzonego śledztwa w sprawie rozstrzelania 24 stycznia 1945 r. we Wrocławiu na dziedzińcu więzienia 40 obywateli Czechosłowacji przez żołnierzy III Rzeszy do Archiwum Krajowego Republiki Czeskiej w Pradze o nadesłanie materiałów związanych z opisanym powyżej postępowaniem. Prokuratorzy IPN zwrócili się także do Archiwum Federalnego w Berlinie o nadesłanie materiałów dotyczących funkcjonariuszy III Rzeszy – wybranych sędziów niemieckich orzekających w Polsce w czasie niemieckiej okupacji, które to dokumenty konieczne są do pozyskania w związku z prowadzonym śledztwem w sprawie zabójstwa 7 Polaków 14 lipca 1942 r. we Wrocławiu.

W związku z powołaniem w pionie śledczym IPN w maju 2014 r. krajowego punktu kontaktowego w ramach europejskiej sieci zajmującej się ściganiem osób odpowiedzialnych za ludobójstwo, przestępstwa przeciwko ludzkości oraz zbrodnie wojenne, prokurator Głównej Komisji dwukrotnie uczestniczył w spotkaniu Europejskiej Sieci punktów kontaktowych zajmujących się ściganiem tychże zbrodni. Miały one miejsce w siedzibie Eurojustu w Hadze. Podczas spotkań przedstawiono informacje na temat struktury i działalności merytorycznej IPN oraz dotyczące najważniejszych śledztw prowadzonych przez prokuratorów pionu śledczego IPN. Prokurator uczestniczył także w podjęciu decyzji o przyjęciu Strategii Sieci ds. Ludobójstwa UE w zakresie zwalczania bezkarności zbrodni ludobójstwa, zbrodni przeciwko ludzkości i zbrodni wojennych w ramach Unii Europejskiej i jej państw członkowskich. W związku z tym, że zasadnicza działalność wspomnianego punktu kontaktowego polega na udzielaniu bieżących informacji na ewentualne pytania pojawiające się z innych krajów, dwukrotnie odpowiadano na wnioski z Litwy oraz jedno zapytanie z Chorwacji. Dotyczyły one przyjmowanej przez prokuratorów IPN w prowadzonych śledztwach kwalifikacji prawnej zbrodni z okresu II wojny światowej oraz z okresu PRL, jak również praktyki orzeczniczej sądów w tym zakresie.

W 2014 r. w Warszawie odbyły się trzy spotkania prokuratorów IPN z przedstawicielami Departamentu Sprawiedliwości USA, których przedmiotem były kwestie związane z udzieleniem przez stronę amerykańską pomocy prawnej w śledztwie w sprawie zabójstwa kilkudziesięciu mieszkańców wsi Władysławin i Chłaniów, dokonanych w lipcu 1944 r. przez żołnierzy Ukraińskiego Legionu Samoobrony, i omówieniu kwestii prawnych związanych z Mychajłem Karkoćem i Nikolajem Zeniukiem.

W spotkaniach z przedstawicielami IPN wzięli udział m.in. Marcus Busch z Wydziału Międzynarodowej Współpracy Departamentu Sprawiedliwości USA, Stephen Rapp, *ambasador at large* w Departamencie Stanu, zajmujący się zbrodniami wojennymi, David Rich z Sekcji Praw Człowieka i Śledztw Specjalnych Departamentu Sprawiedliwości USA. Efektem współpracy jest skierowany w toku prowadzonego śledztwa wniosek o pomoc prawną do USA w grudniu 2014 r.

W związku z prowadzonymi śledztwami prokuratorzy pionu zrealizowali kwerendy archiwalne w Archiwach Federalnych (Bundesarchive) we Freiburgu, w Berlinie, w Ludwigsburgu oraz w Bibliotece Muzeum Terroru i w Zentrale Stelle w Ludwigsburgu, w zasobach Studium Polski Podziemnej, Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie oraz Bibliotece Polskiego Ośrodka Społeczno-Kulturalnego (POSK).

4. Edukacja i badania naukowe

Odpowiadając na uzasadnione zainteresowanie polskiego społeczeństwa najnowszymi dziejami Polski i Polaków, kierując się potrzebą odkrywania zapomnianych i zatajanych dotąd aspektów tych dziejów, a także obowiązkiem wyrażenia tą drogą publicznego hołdu bohaterom walki o wolność i ofiarom zbrodni przeciwko ludzkości i innych naruszeń praw człowieka popełnionych na ziemiach polskich w latach 1939–1989, polski ustawodawca – zapisem art. 53 ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu – zdecydował nałożyć na Instytut obowiązek prowadzenia badań naukowych nad najnowszą historią Polski. Ich wyniki sa upowszechniane w kraju i za granicą nie tylko w postaci publikacji naukowych i profesjonalnych ekspertyz, ale też za sprawą szeroko rozumianej, nowoczesnej edukacji historycznej, skierowanej do różnych grup docelowych i obejmującej takie formy, jak: wystawy, lekcje i wykłady, materiały dydaktyczne dla uczniów i dla nauczycieli, portale internetowe i kanały telewizyjne w Internecie, gry planszowe, rajdy historyczno-krajoznawcze i konkursy wiedzy o historii całego kraju i jego poszczególnych regionów. Określonym ustawowo priorytetem w działaniach naukowo-edukacyjnych IPN jest informowanie społeczeństwa o strukturach i metodach działania instytucji, w ramach których zostały popełnione zbrodnie nazistowskie i komunistyczne, a także o strukturach, obsadzie personalnej i sposobach działania organów aparatu represji.

W strukturze Instytutu opisaną wyżej misję i wynikające z niej konkretne zadania realizuje jeden z jego podstawowych pionów merytorycznych Biuro Edukacji Publicznej, które w skali ogólnokrajowej prowadzi działalność naukowo-ekspercką, edukacyjno-wystawienniczą i wydawniczą. Znajduje to odzwierciedlenie w jego strukturze organizacyjnej. W centrali BEP wspomniane zadania realizują:

- Wydział Badań Naukowych,
- Wydział Edukacji Historycznej,
- Centrum Edukacyjne IPN im. Janusza Kurtyki „Przystanek Historia”,
- Wydział Wydawnictw,
- Wydział Obsługi Bieżącej.

W oddziałowych biurach edukacji publicznej wykonanie tych zadań leży w kompetencjach referatów (odpowiednio do spraw badań naukowych i do spraw edukacyjnych) oraz delegowanych pracowników (w wypadku działalności wydawniczej i dystrybucji książek). W kilku miastach Polski działają też z sukcesem lokalne odpowiedniki warszawskiego „Przystanku Historia”.

Prace naukowe i edukacyjne w analogicznej formie, jednak w mniejszej skali, są też prowadzone w delegaturach IPN.

4.1. Badania naukowe

W BEP zadanie prowadzenia badań naukowych spoczywa na historykach zatrudnionych w jego Wydziale Badań Naukowych w centrali IPN w Warszawie oraz w referatach badań naukowych w jedenastu oddziałach Instytutu w całym kraju. Naukowcy zatrudnieni w Instytucie, oprócz prac prowadzonych w ramach projektów badawczych, mają również obowiązek przygotowywania eks-

pertyz historycznych – zarówno na potrzeby własne IPN, tj. pionów prokuratorskiego, archiwalnego i lustracyjnego, jak i innych instytucji państwowych (m.in. sądów, Urzędu do spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, ROPWiM itp.), a także organizacji społecznych oraz osób prywatnych. Naukowcy IPN uczestniczą też w ramach swych obowiązków służbowych w pracach edukacyjnych BEP, m.in. wygłaszając wykłady i prelekcje, wypowiadając się dla mediów i dla internetowej telewizji IPN, opracowując scenariusze wystaw, wreszcie uczestnicząc w przygotowaniu i recenzowaniu różnych materiałów, wydawnictw i przedsięwzięć edukacyjnych. Najważniejszym wszakże zadaniem historyków zatrudnionych w IPN jest realizacja Centralnych i Oddziałowych (Wydziałowych) Projektów Badawczych.

4.1.1. Centralne Projekty Badawcze

Od samego początku istnienia IPN kierownictwo BEP przywiązywało dużą wagę do wykorzystania wyjątkowego potencjału nowo powstałej instytucji, jakim było skupienie dużej grupy specjalistów zajmujących się wielu węzłowymi zagadnieniami z najnowszej historii Polski w jednym, centralnie zarządzanym ośrodku naukowym, dysponującym jednocześnie siecią terenowych oddziałów i delegatur. W związku z powyższym zdecydowano połączyć i skoordynować ich wysiłki w ramach kilkunastu zbiorowych projektów naukowych, sformalizowanych obecnie w postaci jedenastu Centralnych Projektów Badawczych IPN (CPB), a w przypadku zagadnień o charakterze regionalnym, a także niektórych wydzielonych zadań o z góry określonym horyzoncie czasowym – Oddziałowych i Wydziałowych Projektów Badawczych.

Każdy z tych projektów jest zarządzany przez koordynatora CPB, w razie potrzeby wspieranego przez zastępcę lub sekretarza projektu, niekiedy też koordynatorów terenowych lub podkoordynatorów wydzielonych ścieżek merytorycznych w ramach danego projektu. Podobna organizacja pracy bardzo ułatwia prace zespołowe, prowadzone zazwyczaj w skali całego kraju, których wynikiem są wieloautorskie syntezy (często z uwzględnieniem perspektyw regionalnych), zbiorowe monografie, edycje źródeł, wydawnictwa słownikowe czy encyklopedyczne, na czele z pomnikową *Encyklopedią Solidarności*. W ramach tematyki poszczególnych CPB są też realizowane indywidualne projekty naukowe, których celem jest zazwyczaj autorska monografia, związana z promocją na kolejne stopnie naukowe. Poszczególne zadania realizowane w ramach CPB, indywidualne i zbiorowe, realizowane są zgodnie z odpowiednimi harmonogramami, opracowanymi przez koordynatorów, a następnie zatwierdzonymi przez kierownictwo BEP. W pracach nad poszczególnymi projektami, poza badaczami z BEP, uczestniczą też pracownicy pozostałych pionów IPN (przede wszystkim pracownicy BUiAD i BL), a także badacze zatrudnieni w innych ośrodkach naukowych (uczelnie wyższe, instytuty PAN itp.).

Zgodnie z swymi uprawnieniami ustawowymi Rada IPN zdecydowała, że cztery CPB winny być traktowane priorytetowo; w sensie doboru pracowników i zapewnienia deficytowych środków (przede wszystkim finansowych) na realizację przedsięwzięć prowadzonych w ich ramach. W szczególności ta rekomendacja dotyczy CPB: „Polska emigracja polityczna 1939–1990", „Struktury i działalność Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej", „Ziemie polskie pod okupacją 1939–1945", „Władze PRL wobec kryzysów społecznych i opozycji demokratycznej 1956–1976".

W 2014 r. Rada Instytutu podczas kilku kolejnych posiedzeń, z udziałem koordynatorów poszczególnych projektów i kierownictwa IPN, szczegółowo przeanalizowała sposób realizacji każdego z 11 CPB, akceptując dotychczasowe efekty prac oraz plany badawcze na najbliższe lata.

4.1.1.1. Struktury i metody działania aparatu bezpieczeństwa Polski Ludowej

Koordynator: dr hab. Robert Klementowski (OBEP Wrocław). Koordynatorzy podprojektów: dr hab. Filip Musiał, OBEP Kraków (normatywy bezpieki); dr Paweł Skubisz, OBEP Szczecin

(leksykon kadry kierowniczej MBP); dr Dariusz Iwaneczko, OBEP Rzeszów (redaktor naczelny wydawnictwa „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989").

W projekcie uczestniczy 29 osób, które, z jednym wyjątkiem, są pracownikami IPN. Jest wśród nich dwóch doktorów habilitowanych i 15 doktorów.

W okresie sprawozdawczym uczestnicy przygotowywali regionalne wersje monografii pionu III Departamentu MBP w przyporządkowanych im województwach. Materiały te są stopniowo przesyłane do koordynatora projektu, który na tej podstawie rozpoczął sporządzanie jednolitego tekstu monografii, uwzględniającego następujące zagadnienia w ujęciu chronologicznym: przyczyny powstania odrębnego pionu zajmującego się zwalczaniem podziemia definiowane przez władze oraz kierownictwo resortu; definicja „wroga"; struktura organizacyjna pionu, jej zmiany w omawianym okresie; kadry i polityka kadrowa; metody działania aparatu represji; efekty funkcjonowania pionu – w odniesieniu do stawianych celów i realnego zagrożenia; znaczenie pionu zwalczającego podziemie w ramach resortu; obraz pionu w historiografii i pamięci (propaganda; kwestia mitu założycielskiego PRL; język służb). Zasadnicza część narracji, skupiona na poszukiwaniu ogólnych procesów i tendencji uzupełniana jest egzemplifikacjami związanymi ze specyfiką regionalną, dotyczą one np. różnic dzielących ziemie zachodnie i północne od Polski centralnej, wreszcie wschodniej i południowej. Przygotowywanie raportów regionalnych jest procesem długofalowym, są one bowiem uzupełniane na prośbę koordynatora; wiąże się to też z dostępnością do materiałów archiwalnych i specyfiką regionu.

W ramach prac nad *Leksykonem kadry kierowniczej MBP*, obejmującym 250 haseł osobowych od litery A do J, powstało już kilkadziesiąt biogramów, które poddawane są pracom redakcyjnym. Biogramy opracowywane są na podstawie szczegółowej instrukcji, dotyczącej konstrukcji hasła oraz sposobu zapisu poszczególnych jej elementów (zarówno w sensie naukowym, jak i redakcyjnym).

W 2014 r. kontynuowano prace nad przygotowywaniem edycji kolejnych tomów, poświęconych tzw. normatywom (wewnętrznym przepisom) i zagadnieniom źródłoznawczym aparatu bezpieczeństwa (1944–1990). Ich rezultatem była m.in. publikacja książki dr Moniki Komanieckiej (OBEP Kraków) *Pod obserwacją i na podsłuchu. Rzeczowe środki pracy operacyjnej aparatu bezpieczeństwa w województwie krakowskim w latach 1956–1990*, która została nominowana do finału 7 edycji Konkursu „Książka Historyczna Roku" o Nagrodę im. Oskara Haleckiego. Przygotowywane były następne tomy: dotyczący normatywów pionu ewidencji operacyjnej i archiwum (dr Monika Komaniecka, planowany druk w 2015 r.) oraz zawierający normatywy Departamentu III MSW (przygotowywany przez Cypriana Wilanowskiego z Centrali BUiAD, planowany druk w 2015 r.). Rozpoczęto kolejny etap prac nad edycją źródłową instrukcji pionu „C". Na końcowym etapie realizacji znalazły się prace nad publikacją: *Instrukcje, wytyczne, okólniki Departamentu V Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego dotyczące ruchu ludowego i niezależnych działaczy ludowych po jego likwidacji (1945–1954)* (red. dr hab. Filip Musiał, dr Mateusz Szpytma – planowany druk 2015 r., obydwaj OBEP Kraków). Jako zaawansowane należy określić prace nad tomem *Instrukcje, wytyczne, okólniki Departamentu IV SB MSW 1962––1989* (oprac. i wstęp dr hab. Adam Dziurok, OBEP Katowice i Filip Musiał – planowany druk 2016 r.). Trwają także prace nad obszernym wyborem i opracowaniem dokumentów (głównie normatywy), poświęconym wewnętrznym strukturom kontrolnym w aparacie bezpieczeństwa od 1945 do 1990 r., redakcja Grzegorz Wołek (Centrala BEP), dr Paweł Skubisz i dr Adrian Jusupović (BL).

W ramach projektu zorganizowano dwie ogólnopolskie konferencje naukowe: „Przestępczość funkcjonariuszy MBP i MSW" (21–22 maja 2014 r., Szczecin), a także wspólnie z Katedrą Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Wrocławskiego, w ramach serii konferencji pod hasłem „Antropologia Bezpieki": „Delatorzy, donosiciele, informatorzy, osobowe źródła informacji – ludzie, zjawisko" (27–28 listopada 2014 r., Wrocław).

4.1.1.2. Aparat bezpieczeństwa w walce z podziemiem politycznym i zbrojnym 1944–1956

Koordynator CPB: dr Tomasz Łabuszewski (OBEP Warszawa).

Projekt realizowany jest wyłącznie siłami IPN – uczestniczy w nim 11 pracowników Instytutu, w tym jeden doktor habilitowany i sześciu doktorów.

CPB obejmuje dwa zakresy tematyczne. Pierwszy z nich dotyczy działalności politycznych i zbrojnych struktur niepodległościowych w latach 1944–1956; drugi – działania komunistycznego aparatu represji wobec politycznego i zbrojnego podziemia niepodległościowego.

W roku sprawozdawczym w ramach badań nad działalnością podziemia niepodległościowego po 1944 r. zakończono opracowywanie monografii NZW (dr Mariusz Bechta, dr Wojciech Muszyński, OBEP Warszawa), zamknięto również prace nad monografią Okręgu Rzeszowskiego NOW-NZW (Mirosław Surdej, OBEP Rzeszów). Na końcowym etapie przygotowania materiałów znajduje się też niezwykle potrzebna, ze względu na duże zainteresowanie społeczne, publikacja popularnonaukowa poświęcona Żołnierzom Wyklętym (zespół: dr hab. Filip Musiał, dr Wojciech Frazik – obydwaj OBEP Kraków, dr Kazimierz Krajewski i dr Tomasz Łabuszewski – obydwaj OBEP Warszawa).

Ponadto stosunkowo zaawansowane są aktualnie prace: nad tomem studiów *W sieci. Rzecz o powojennych siatkach wywiadowczych* (red.: dr Mariusz Bechta, OBEP Warszawa), nad tomem studiów *Obszar Centralny Zrzeszenia WiN 1945–1947* (red.: dr Kazimierz Krajewski), nad tomem studiów: *Obszar Zachodni Zrzeszenia WiN 1945–1947* (red.: dr Tomasz Łabuszewski); nad tomem studiów: *W imię przyszłości partii. Procesy o łamanie tzw. praworządności socjalistycznej 1956–1957* (red.: dr Wojciech Muszyński,), nad tomem studiów: *Wina i kara. Społeczeństwa wobec rozliczeń zbrodni popełnionych przez reżimy totalitarne w latach 1939–1956* (red.: dr Patryk Pleskot, OBEP Warszawa), wreszcie nad tomem studiów: *Pion walki z tzw. bandytyzmem Resortu Bezpieczeństwa/Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego 1944–1956* (red.: dr Tadeusz Ruzikowski, OBEP Warszawa).

Na etapie wstępnym (kwerend lub przygotowania pierwszych rozdziałów) pozostają natomiast prace: nad rozprawą Kamili Churskiej-Wołoszczak (OBEP Gdańsk) poświęconą działalności PSL w województwie pomorskim, nad studium poświęconym Okręgowi Morskiemu NZW (dr Marek Szymaniak, OBEP Gdańsk, Delegatura w Bydgoszczy), nad studium dotyczącym tzw. grup pozorowanych (dr Ryszard Śmietanka-Kruszelnicki, OBEP Kraków, Delegatura w Kielcach), wreszcie nad studium poświęconym udziałowi ludowego Wojska Polskiego w akcjach przeciwko podziemiu (dr Maciej Korkuć, OBEP Kraków). Ponadto prowadzone były kwerendy do: monografii Inspektoratu Podlaskiego WiN (dr Mariusz Bechta) oraz pracy o dziejach konspiracji młodzieżowej w Polsce w latach 1944–1956 (dr hab. Jacek Wołoszyn, OBEP Lublin).

W 2014 r. w ramach tego CPB zostały zorganizowane i zrealizowane dwie konferencje: „Wina i kara. Społeczeństwa wobec rozliczeń zbrodni popełnionych przez reżimy totalitarne w latach 1939–1956" (2–3 października 2014 r. – konferencja międzynarodowa, organizator: dr Patryk Pleskot) oraz konferencja „Obszar Zachodni Zrzeszenia WiN" (4 grudnia 2014 r. – ogólnopolska, organizatorzy: dr Tomasz Łabuszewski oraz dr Przemysław Zwiernik, OBEP Poznań).

4.1.1.3. Władze wobec Kościołów i związków wyznaniowych w Polsce 1944–1989

Koordynator: dr hab. Konrad Białecki (OBEP Poznań).

Projekt realizuje 22 badaczy z IPN, w tym dwóch profesorów, pięciu doktorów habilitowanych, pięciu doktorów, a także 12 badaczy spoza Instytutu, wśród nich trzech profesorów i siedmiu doktorów.

Głównymi celami projektu jest przygotowanie trzech tomów studiów (monografii zbiorowych) w ramach realizacji trzech merytorycznych ścieżek naukowych: „Miejsca święte pod nieświętym nadzorem. Polityka władz »Polski Ludowej« wobec sanktuariów", „Polityka władz wobec chrześcijańskich Kościołów mniejszościowych w latach 1945–1989" oraz biografia arcybiskupa Jerzego Stroby.

Zgodnie z harmonogramami wyznaczonymi przez koordynatora zaangażowani w projekt badacze aktualnie zakończyli kwerendę i rozpoczęli przygotowywanie obszernych artykułów (studiów), które będą się składały na monografie wieloautorskie. W ramach CPB trwają również badania indywidualne ,których celem jest opublikowanie kilku tomów protokołów Prezydium Rady Głównej Konferencji Episkopatu Polski (zakończono kwerendę do I tomu obejmującego lata 1945–1956) oraz monografie: *Władze wobec Kościołów i związków wyznaniowych na Środkowym Nadodrzu 1945–1989*, *Urząd do Spraw Wyznań i Służba Bezpieczeństwa wobec Klubu Inteligencji Katolickiej w Toruniu*, *Polityka władz publicznych wobec środowiska „Tygodnika Powszechnego" w latach 1945–1956* oraz *Kościół Ewangelicko-Reformowany w Polsce w latach 1945–1989*.

W 2014 r. spośród celów CPB zrealizowano wydanie w serii Monografie pracy: *Kluby Inteligencji Katolickiej jako przestrzeń działań niezależnych w latach osiemdziesiątych XX wieku* pod redakcją Konrada Białeckiego oraz opublikowano tom *Władze wobec Kościołów i związków wyznaniowych na Środkowym Nadodrzu w latach 1970–1980* pod redakcją dr hab. Elżbiety Wojcieszyk (OBEP Poznań). Trwają prace nad kolejnym tomem. Ponadto ukazał się tom studiów *Wczoraj i dziś. Z dziejów Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce północno-wschodniej*, pod redakcją dr. Waldemara Brendy (Oddział IPN Białystok, Delegatura w Olsztynie), Anny Pyżewskiej i dr. hab. Krzysztofa Sychowicza (obydwoje OBEP Białystok), praca dr. Daniela Gucewicza (OBUiAD Gdańsk) *Próba sił? Rok 1966 w Gdańsku. Milenium kontra Tysiąclecie* oraz monografia dr. Zbigniewa Stanucha (OBUiAD Szczecin) *Walka o religię. Katechizacja szkolna i pozaszkolna na Pomorzu Zachodnim w latach 1945−1961*. Badacze pracujący nad monografiami indywidualnymi kontynuowali kwerendę archiwalną oraz gromadzili relacje świadków historii, niektórzy rozpoczęli pisanie pierwszych rozdziałów książek.

4.1.1.4. Polska emigracja polityczna 1939–1990

Koordynator: dr Sławomir Łukasiewicz (OBEP Lublin).

W projekcie uczestniczą 32 osoby, z czego 17 stanowią pracownicy IPN, wśród których jest 12 doktorów, dwóch doktorów habilitowanych i jeden profesor. Pozostałych 15 uczestników zatrudnionych jest w innych instytucjach (głównie na krajowych uniwersytetach). W tej grupie jest ośmiu profesorów, jeden doktor habilitowany i sześciu doktorów.

Zasadniczym celem projektu jest opracowanie nowej syntezy dziejów uchodźstwa polskiego po 1939 r. oraz przygotowanie monografii z tego zakresu.

Podstawowym osiągnięciem CPB w 2014 r. było przygotowanie do druku opracowywanych od 2012 r. raportów, diagnozujących stan badań nad wybranymi wątkami dziejów polskiej emigracji. Jednocześnie raporty te zostały wstępnie zaprezentowane polskim i zagranicznym środowiskom naukowym, m.in. na Piątym Światowym Kongresie Nauki Polskiej (21–23 czerwca 2014 r., Warszawa) oraz na XIX Powszechnym Zjeździe Historyków w Szczecinie (17–21 września 2014 r.).

Duże znaczenie miało także zorganizowanie przez uczestników projektu dwóch międzynarodowych konferencji naukowych: „Od Wolnej Europy do Wolnej Polski. Komitet Wolnej Europy w czasie zimnej wojny" (5–6 września 2014 r., Gdańsk; organizator – dr Anna Mazurkiewicz, Uniwersytet Gdański, we współpracy z koordynatorem CPB dr. Sławomirem Łukasiewiczem), „Archiwalia do dziejów polskiej emigracji politycznej 1939–1990" (3–5 grudnia 2014 r., Warszawa; organizator – koordynator CPB).

W 2014 r. znacząca liczba prac wykonywanych w ramach CBP weszła w końcowy etap realizacji. Wymienić tu można: biografię Franciszka Wilka autorstwa dr. Roberta Witalca (OBUiAD Rze-

szów); książki dr. Piotra Kardeli (OBEP Białystok, Delegatura w Olsztynie) o Stowarzyszeniach Polskich Kombatantów (SPK) w Ameryce oraz Północnoamerykańskim Studium Spraw Polskich, wspomnienia znanego działacza emigracyjnego i księgarza Jerzego Kulczyckiego opracowane przez dr Małgorzatę Chomę-Jusińską (OBEP Lublin), tłumaczenie książki Alfreda Reischa *Hot Books in Cold War* (redakcja: M. Choma-Jusińska), monografia dr Anny Mazurkiewicz (Uniwersytet Gdański) na temat Zgromadzenia Europejskich Narodów Ujarzmionych (ACEN), wybór korespondencji między Wacławem Jędrzejewiczem i Władysławem Pobóg-Malinowskim w opracowaniu prof. Rafała Stobieckiego i prof. Sławomira Nowinowskiego (Uniwersytet Łódzki) oraz przygotowane do druku przez dr hab. Joannę Wojdon (Uniwersytet Wrocławski) wspomnień Jana Krawca.

Swoje prace nad ujęciami syntetycznymi kontynuowali: dr Patryk Pleskot (emigracja „solidarnościowa"), dr Paweł Ziętara (relacje Kraj–emigracja), dr hab. Joanna Wojdon (Polonia w USA) i dr Anna Mazurkiewicz (emigracje środkowoeuropejskie). Nad opracowaniami monograficznymi pracowali: dr Krzysztof Tochman z OBEP Rzeszów (losy cichociemnych), dr Daniel Koreś z OBEP Wrocław (powojenna biografia Tadeusza Pełczyńskiego), dr Jerzy Kirszak z OBEP Wrocław (powojenna biografia Kazimierza Sosnkowskiego), dr hab. Marek Wierzbicki z OBEP Lublin, Delegatura w Radomiu (biografia Zygmunta Szadkowskiego), Marek Hańderek z Centrali BEP i Artur Kubaj z OBEP Szczecin (dzieje polskiej chadecji na emigracji), dr Krzysztof Kaczmarski z OBEP Rzeszów (dzieje ruchu narodowego na emigracji) i dr Łukasz Wolak z Centrum im. Willy'ego Brandta Uniwersytetu Wrocławskiego (dzieje Związku Polskich Uchodźców – ZPU w Niemczech).

W ramach i projektu w roku 2014 r. ukazały się drukiem dwie prace dr. Patryka Pleskota (OBEP Warszawa): *Polska–Australia–„Solidarność". Biografia mówiona Seweryna Ozdowskiego* oraz *Solidarność na Antypodach. Inicjatywy solidarnościowe polskiej diaspory w Australii (1980–1989)*, tom *Giedroyc a Ukraina. Ukraińska perspektywa Jerzego Gieroycia i środowiska paryskiej Kultury* (redakcja: dr Magdalena Semczyszyn, OBEP Szczecin i dr Mariusz Zajączkowski, OBEP Lublin), a także książka autorstwa koordynatora projektu dr. Sławomira Łukasiewicza *Partia w warunkach emigracji. Dylematy Polskiego Ruchu Wolnościowego „Niepodległość i Demokracja". 1945–1994*.

4.1.1.5. Aparat bezpieczeństwa wobec mniejszości narodowych i etnicznych oraz cudzoziemców

Koordynator CPB: dr hab. Jarosław Syrnyk (OBEP Wrocław).

W projekcie uczestniczy obecnie 15 osób, w tym 10 pracowników IPN, wśród których jest trzech doktorów i czterech doktorów habilitowanych. Pozostałe 5 osób reprezentuje różne instytucje naukowe w kraju (m.in. Uniwersytet Wrocławski i Akademię Pomorską w Słupsku). Są wśród nich jeden profesor, jeden doktor habilitowany i dwóch doktorów.

Celem projektu jest prowadzenie badań poświęconych różnym aspektom represji stosowanych przez komunistyczny aparat bezpieczeństwa wobec mniejszości etnicznych, religijnych oraz cudzoziemców na ziemiach polskich po II wojnie światowej.

Na obecnym etapie realizacji CPB priorytetowe zadanie stanowi przygotowanie syntetycznego opracowania pod roboczym tytułem: *Aparat bezpieczeństwa wobec mniejszości narodowych 1944–1957* (redakcja: dr hab. Jarosław Syrnyk i dr hab. Igor Hałagida, OBEP Gdańsk). Publikacja ma być próbą odpowiedzi na zasadnicze kwestie dotyczące działań bezpieki wobec mniejszości narodowych, ma też uzupełniać, a w niektórych kwestiach reinterpretować dotychczasowe ustalenia dotyczące polityki narodowościowej w „Polsce Ludowej" przez wprowadzenie do narracji marginalizowanych dotąd kontekstów. Ponadto w ramach CPB mają powstać autorskie opracowania monograficzne: dr Magdaleny Semczyszyn (OBEP Szczecin) *Polskie szlaki Brichy. Nielegalna emigracja Żydów z 1944–1947*; prof. Grzegorza Straucholda *Bezpieka wobec autochtonów*; dr. Arkadiusza Słabiga *Po linii nacjonalizmu ukraińskiego 1945–1957*, dr. hab. Krzysztofa Sychowicza

(OBEP Białystok) *Nacjonaliści białoruscy* oraz monografia Izabeli Kubasiewicz (OBL Gdańsk) dotycząca ludności greckiej i macedońskiej, która trafiła do Polski w latach 40. XX w.

W 2014 r. prace koncentrowały się na prowadzeniu kwerend naukowych, spośród których należy wymienić badania przeprowadzone przez dr Magdalenę Semczyszyn w Izraelu. Prowadzono również prace nad przygotowaniem wyżej wymienionej syntezy. Jako dwa pierwsze jej elementy powstały: podrozdział dotyczący Romów oraz fragment rozdziału odnoszący się do ludności niemieckiej. Prace nad kolejnymi rozdziałami trwają i mają być zakończone w ciągu kilku pierwszych miesięcy 2015 r.

W roku 2014 w związku z realizacją CPB odbyła się jedna konferencja naukowa: „Po linii »rewizjonizmu zachodnioniemieckiego«. Aparat bezpieczeństwa i akcja „antyrewizjonistyczna" wobec ludności niemieckiej i rodzimej w Polsce (lata 50.–70. XX w.)", zorganizowana w Katowicach 15 października 2014 r.

W ramach projektu ukazała się jedna książka – tom pokonferencyjny *Między ideologią a socjotechniką. Kwestia mniejszości narodowych w działaniach władz komunistycznych – doświadczenie polskie i środkowoeuropejskie*, pod redakcją dr Magdaleny Semczyszyn i dr. hab. Jarosława Syrnyka.

4.1.1.6. Aparat władzy wobec środowisk twórczych, dziennikarskich i naukowych

Koordynator: dr Sebastian Ligarski (OBEP Szczecin).

W pracach projektu uczestniczą ogółem 32 osoby, z czego 9 jest pracownikami IPN (w tym 5 doktorów). Pozostałych 23 uczestników CPB jest zatrudnionych w innych placówkach naukowych. Wśród nich jest 6 profesorów i 9 doktorów.

Celem projektu jest przedstawienie struktur, mechanizmów i działalności aparatu władzy wobec twórców kultury, dziennikarzy i pracowników nauki w PRL.

Obecnie projekt wszedł w fazę przygotowania monografii, tomów studiów monograficznych oraz biografii osób mających związek ze środowiskami twórczymi, dziennikarskimi lub naukowymi. W ramach serii CPB w 2014 r. ukazały się dwie pozycje; książka dr. Krzysztofa Kosińskiego *Wiwisekcja powszedniości. O wczesnej twórczości Marka Nowakowskiego (1956–1971)* (nagrodzona prestiżową II nagrodą Porozumienia Wydawców Książki Historycznej Klio) oraz *Nie tylko niezłomni i kolaboranci. Postawy dziennikarzy w kraju i na emigracji 1945–1989* pod redakcją prof. Tadeusza Wolszy i dr. Przemysława Wójtowicza.

W 2014 r. odbyły się cztery spotkania z zespołem, w tym jedno pod prowokacyjnym hasłem „Dlaczego nie warto pisać o twórcach, dziennikarzach i naukowcach" w czasie konferencji BEP w Jachrance w czerwcu 2014 r. Jego celem było zaprezentowanie szerokiej gamy problemów, na jakie natrafiają naukowcy podczas badań.

W ramach CPB 2014 r. odbyła się konferencja naukowa „Ideologiczna współpraca. Władze wobec środowisk opiniotwórczych w Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej i Niemieckiej Republice Demokratycznej" zorganizowana wspólnie z Centrum Studiów Niemcoznawczych i Europejskich im. W. Brandta we Wrocławiu (Szczecin, 18–19 listopada 2014 r.).

4.1.1.7. Zagłada Żydów na ziemiach polskich

Koordynator CPB: dr Aleksandra Namysło (OBEP Katowice); zastępca koordynatora: dr hab. Grzegorz Berendt (OBEP Gdańsk).

W projekcie uczestniczy 14 osób – wszyscy są pracownikami IPN, wśród nich jest jeden doktor habilitowany i sześciu doktorów.

Projekt realizowany jest w dwóch płaszczyznach (ścieżkach tematycznych). Pierwszą z nich stanowi tworzony przez wszystkich uczestników projektu „Index Polaków represjonowanych i za-

mordowanych za pomoc Żydom w okresie II wojny światowej" (od 2013 r. częściowe wykonanie „Indeksu" spoczywa na Fundacji Instytut Studiów Strategicznych w Krakowie). Celem „Indeksu" jest ustalenie nazwisk polskich obywateli, którzy zostali zamordowani lub poddani represjom za pomoc Żydom w okresie II wojny światowej. Wyniki badań są na bieżąco wprowadzane do komputerowej bazy danych oraz w formie rozbudowanych not biograficznych publikowane w kolejnych tomach *Rejestru faktów represji na obywatelach polskich za pomoc ludności żydowskiej w okresie II wojny światowej*.

Drugą płaszczyzną CPB są indywidualne badania, polegające na przygotowywaniu prac monograficznych przez poszczególnych członków zespołu. W 2014 r. realizowano zadania, zgłoszone przez uczestników w chwili przystąpienia do projektu. Pracę nad rozprawami doktorskimi zakończyli: Adam Sitarek (OBEP Łódź) *Struktura i funkcjonowanie administracji żydowskiej getta łódzkiego* oraz dr Martyna Grądzka (OBEP Kraków) *Kobieta żydowska w okupowanym Krakowie (1939−1945)*; pracę nad rozprawą doktorską rozpoczął Jan Daniluk (OBEP Gdańsk) *Prześladowania i eksterminacja ludności żydowskiej w rejencji zachodniopruskiej i kwidzyńskiej w latach 1939–1945*.

Uczestnicy projektu kontynuowali prace nad monograficznym ujęciem następujących zagadnień: „Żydowska Samopomoc Społeczna" (dr Marcin Urynowicz, Centrala BEP), „Położenie ludności żydowskiej na Wschodnim Górnym Śląsku w latach 1939−1945" (dr Aleksandra Namysło), „Zagłada Żydów w powiecie gorlickim" (dr Elżbieta Rączy i Michał Kalisz, obydwoje OBEP Rzeszów), „Zagłada Żydów wileńskich" (dr Ewa Rogalewska, OBEP Białystok), „Szmul Zygielbojm" (Michał Trębacz, OBEP Łódź), „Eksterminacja ludności żydowskiej na Polesiu" (dr hab. Grzegorz Berendt, OBEP Gdańsk).

W roku sprawozdawczym ukazała się monografia dr Elżbiety Rączy (OBEP Rzeszów) *Zagłada Żydów w dystrykcie krakowskim w latach 1939–1945* oraz anglojęzyczna wersja albumu *The Łódź Ghetto//Getto Litzmannstadt 1940–1944*, pod redakcją Juliana Baranowskiego, dr hab. Sławomir Nowinowski, Łódź 2014 (wstęp m.in. M. Trębacz, A. Sitarek, obydwaj OBEP Łódź). Ponadto wydano pierwszy tom projektowego wydawnictwa *Rejestr faktów represji na obywatelach polskich za pomoc ludności żydowskiej w okresie II wojny światowej*, pod redakcją dr A. Namysło, dr hab. G. Berendt, Warszawa 2014 (e-book). Opracowano ok. 100 not biograficznych, które zostaną opublikowane w kolejnym tomie tego wydawnictwa.

Elementem realizacji projektu było zorganizowanie dwóch międzynarodowych konferencji naukowych: „Wokół pomocy Żydom w okupowanej Europie" (13–15 listopada 2014 r., Warszawa; we współpracy z Centrum Badań nad Zagładą i z Żydowskim Instytutem Historycznym) oraz „Sprawiedliwi wśród Narodów Świata. Skala i formy pomocy w Europie Środkowo-Wschodniej pod okupacją niemiecką" (24 marca 2014 r., Rzeszów; we współpracy z Urzędem Wojewódzkim w Rzeszowie). Jednocześnie rozpoczęto prace nad przygotowaniem kolejnej międzynarodowej konferencji naukowej pt. „Elity i przedstawiciele społeczności żydowskiej podczas II wojny światowej" (we współpracy z Uniwersytetem Jagiellońskim i Muzeum Galicja; planowany termin: 27––28 października 2015 r.).

4.1.1.8. Struktury i działalność Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej

Koordynator CPB: prof. Jerzy Eisler (dyrektor Oddziału IPN Warszawa), sekretarz projektu: dr Konrad Rokicki (OBEP Warszawa).

Projekt skupia ogółem 59 osób, w tym 30 osób z BEP, 12 osób z BL, 2 z BUiAD i jedną z KŚZpNP. Ponadto w pracach projektu uczestniczy 14 badaczy spoza IPN.

Celem projektu jest przygotowanie wielu monografii dotyczących różnorodnych aspektów działalności PZPR, zarówno w aspekcie lokalnym, jak i ogólnopolskim. Oprócz badań indywidualnych

w ramach CPB prowadzone są wstępne prace nad zbiorową monografią opisującą specyfikę działalności wojewódzkich komitetów partyjnych w latach 1948–1990. W jej ramach zostaną opisane: zakres kompetencji komitetów terenowych, stopień zależności od decyzji centrali, relacje z ogniwami administracji państwowej, system nomenklatury, ścieżki kariery działaczy lokalnych i horyzonty ich ambicji. Na analogicznym etapie realizacji znajduje się projekt słownika biograficznego I sekretarzy komitetów wojewódzkich PZPR, opracowywany i redagowany przez zespół złożony z Rafała Drabika, Rafała Jarosza i Michała Mroczka (wszyscy z OBL Lublin).

Z logo CPB w 2014 r. ukazały się książki prof. Jerzego Eislera, *„Siedmiu wspaniałych". Poczet I sekretarzy KC PZPR*, dr. Mirosława Szumiły, *Roman Zambrowski 1909–1977*, (nagrodzona nagrodą Klio 2014 II stopnia w kategorii monografii naukowych), dr Katarzyny Zawadki (OBEP Lublin) *Komitet Wojewódzki PZPR w Lublinie 1948–1956. Struktura – ludzie – mechanizm funkcjonowania*, Roberta Spałka (OBEP Warszawa), *Komuniści przeciwko komunistom. W poszukiwaniu wroga wewnętrznego w partii komunistycznej w Polsce 1948–1956* i Jakuba Kazimierskiego *PZPR w województwie katowickim wobec NSZZ „Solidarność" w latach 1980–1982*. Ukazały się również tomy *Wybory i referenda w PRL w latach 1946–1989*, pod redakcją dr. Sebastiana Ligarskiego i Michała Siedziaki (obydwaj OBEP Szczecin) oraz *Polska Partia Robotnicza 1944–1948*, pod redakcją dr. Mariusza Krzysztofińskiego (OBEP Rzeszów). Książka dr. Piotra Brzezińskiego (OBEP Gdańsk) z 2013 r. *Zapomniani dygnitarze. Pierwsi sekretarze Komitetu Wojewódzkiego PPR/PZPR w Gdańsku w latach 1945–1990. Szkice biograficzne* była nominowana do nagrody w konkursie Książka Historyczna Roku 2014.

W 2014 r. odbyły się dwie konferencje CPB: konwersatorium w Łochowie „PZPR w literaturze naukowej", w czasie którego dyskusji poddano dotychczasowy dorobek historiografii dotyczącej PZPR oraz konferencja „Partia, państwo, społeczeństwo" służąca do zaprezentowania szerokiego spektrum zainteresowań członków CPB: geneza partii i walki frakcyjne, struktura organizacyjna i kadry partii, wpływ partii na aparat państwowy, sądownictwo, szkolnictwo, kulturę. W 2014 r. dwóch uczestników CPB obroniło rozprawy doktorskie na tematy realizowane w ramach projektu: dr Andrzej Boboli (OBL Warszawa), *Komitet Warszawski PZPR w latach 1975–1990. Struktura, ludzie, działalność* i dr Robert Spałek (OBEP Warszawa), *Poszukiwanie wroga wewnętrznego w kierownictwie PPR/PZPR w latach 1948–1956*.

4.1.1.9. Ziemie polskie pod okupacją 1939–1945

Koordynator CPB: dr Marcin Przegiętka (BEP Centrala).

W projekcie uczestniczy łącznie 56 osób, z czego zdecydowaną większość (46 badaczy) stanowią pracownicy IPN. Wśród tych ostatnich 25 może się poszczycić tytułem doktora, a 5 tytułem doktora habilitowanego. Wspiera ich 10 naukowców reprezentujących różne inne ośrodki badawcze, a wśród nich jest czterech profesorów, jeden doktor habilitowany i czterech doktorów.

Celem projektu jest prowadzenie badań naukowych nad dziejami Polski podczas drugiej wojny światowej. Prowadzone są prace nad trzema podstawowymi zagadnieniami: okupacją niemiecką, okupacją sowiecką i Polskim Państwem Podziemnym.

Tematyka prowadzonych badań koncentruje na tych problemach, które były do tej pory pomijane lub zostały opracowane w stopniu niedostatecznym. W szczególności chodzi tu o politykę okupacyjną Niemiec i Związku Sowieckiego, okupacyjny aparat represji obu tych państw na ziemiach polskich, kolaborację, formy oporu społecznego i stosunki między Polakami a mniejszościami narodowymi na ziemiach polskich w czasie okupacji, w tym relacje polsko-ukraińskie. Przy CPB afiliowany jest podprojekt „Straty osobowe duchowieństwa greckokatolickiego, prawosławnego i rzymskokatolickiego w czasie konfliktu polsko-ukraińskiego 1939–1947", kierowany przez dr. hab. Igora Hałagidę (OBEP Gdańsk), którego celem jest ustalenie rzeczywistych strat osób

duchownych, które zginęły wskutek konfliktu polsko-ukraińskiego w czasie II wojny światowej i latach powojennych (do 1947 r.).

W odniesieniu do okupacji niemieckiej kontynuowano kwerendy w archiwach zagranicznych, przede wszystkim niemieckich, które zostały przeprowadzone przez: dr. Grzegorza Bębnika (OBEP Katowice), dr. Tomasza Cerana (OBEP Gdańsk, Delegatura Bydgoszcz), Jana Daniluka (OBEP Gdańsk), dr Izabelę Mazanowską (OBEP Gdańsk, Delegatura Bydgoszcz), dr. Marcina Przegiętkę, dr. Mirosława Sikorę (OBEP Katowice) i Tomasza Sudoła (Centrala BEP). Spośród licznych publikacji dotyczących problematyki okupacji niemieckiej szczególną uwagę zwracają dwie pozycje wydane w językach obcych: książka dr. Mirosława Sikory *Die Waffenschmiede des "Dritten Reiches". Die Rüstungsindustrie in Oberschlesien während des Zweiten Weltkrieges* (Klartext Verlag, Essen 2014) oraz praca dr. Tomasza Cerana *The History of the Forgotten German Camp. Nazi Ideology and Genocide at Szmalcowka* (I.B. Tauris, London–New York 2014).

Jeśli chodzi o badania nad okupacją sowiecką, prowadzone były kwerendy w archiwach rosyjskich (dr Sławomir Kalbarczyk, Centrala BEP). Kwerendy zagraniczne związane z badaniami nad podziemiem realizowano również w Londynie (Maciej Żuczkowski, Centrala BEP, i dr Dawid Golik, OBEP Kraków). Także w ramach podprojektu dr. hab. Igora Hałagidy prowadzono kwerendy zagraniczne, przede wszystkim w archiwach ukraińskich, m.in. Łuck, Równe, Żytomierz – dr Leon Popek (OBUiAD Lublin); Lwów i Kijów – ks. prof. Józef Marecki (OBEP Kraków) i dr hab. Igor Hałagida (OBEP Gdańsk).

Wyrazem uznania dla prowadzonych w CPB prac nad dziejami Polskiego Państwa Podziemnego było przyznanie opublikowanej w roku poprzednim pracy dr. hab. Marka Gałęzowskiego (Centrala BEP) *Przeciw dwóm zaborcom. Polityczna konspiracja piłsudczykowska w kraju w latach 1939––1947* przez Fundację im. Jadwigi Chylińskiej I nagrody za najlepszą monografię naukową poświęconą pierwszej konspiracji oraz nominowanie jej do Nagrody Historycznej im. Kazimierza Moczarskiego, Nagrody Literackiej i Historycznej *Identitas* i Nagrody Literackiej im. Józefa Mackiewicza.

W 2014 r. w ramach CPB zorganizowano konferencję naukową „Fenomen Polskiego Państwa Podziemnego" (Zamek Królewski w Warszawie, 16–17 października 2014 r.), której motywem przewodnim były mniej znane ugrupowania konspiracyjne oraz słabo zbadane aspekty funkcjonowania Polskiego Państwa Podziemnego (organizatorzy: Marek Hańderek, Maciej Żuczkowski, obydwaj Centrala BEP). Ponadto Delegatura IPN w Bydgoszczy przygotowała konferencję „»Samoobrona« Niemiecka (der Volksdeutsche Selbstschutz) w okupowanej Polsce w 1939 r.". Konferencja miała na celu podsumowanie stanu badań dotyczących Selbstschutzu i postawienie nowych postulatów badawczych (organizatorzy: dr Izabela Mazanowska, dr Tomasz Ceran, obydwoje OBEP Gdańsk, Delegatura w Bydgoszczy).

Ważnym wydarzeniem dla projektu było przygotowanie do druku I tomu głównego wydawnictwa projektowego, noszącego tytuł *Polska pod okupacją 1939–1945*. Gotowy do druku jest również III tom pomocniczego wydawnictwa CPB – *Z dziejów walk o niepodległość*. Redaktorem obydwu wydawnictw jest dr hab. Marek Gałęzowski.

4.1.1.10. Władze PRL wobec kryzysów społecznych i opozycji demokratycznej 1956–1976

Koordynator CPB: dr Paweł Sasanka (BEP centrala).

W projekcie uczestniczy 21 osób z IPN, głównie z BEP, wśród których jest jeden doktor habilitowany i 14 doktorów, a także dwoje badaczy spoza IPN (w tym jeden doktor habilitowany).

Głównym celem projektu jest nowa synteza dotycząca wydarzeń 1956 r. i ich społeczno-politycznych następstw na terenie całego kraju, w jego ramach prowadzone są też indywidualne prace badawcze.

W 2014 r. trwały kwerendy zespołu historyków przygotowujących tom studiów regionalnych *Rok 1956 w Polsce* oraz tom studiów *Wokół przełomu 1956 r.* W 2014 r. odbyły się dwa spotkania seminaryjne uczestników przygotowujących tom zbiorowy studiów regionalnych, uczestnicy projektu prezentowali swoje prace w czasie konferencji BEP w Jachrance i Sandomierzu.

Uczestnicy projektu kontynuowali pracę nad monograficznymi ujęciami tematów: „Łódzki Marzec '68. Studium z historii historiografii i pamięci zbiorowej" (Andrzej Czyżewski, OBEP Łódź), biografia mecenasa Władysława Siły-Nowickiego (dr Artur Kubaj, OBEP Szczecin), „Klub Krzywego Koła jako salon polityczny i kulturalny Warszawy 1955–1962" (dr Paweł Ceranka) i syntezą „Kryzys 1956 r. w Polsce w polityce międzynarodowej" (dr hab. Wanda Jarząbek). Wydanie tomu zbiorów regionalnych *Rok 1956 w Polsce* będzie dla autorów części tekstów punktem wyjścia do indywidualnych prac: *Rok 1956 w Wielkopolsce. Polityka – gospodarka – kultura* (dr hab. Elżbieta Wojcieszyk, OBEP Poznań), *Rok 1956 w województwie rzeszowskim* (dr Marcin Bukała, OBEP Rzeszów), *Białostocczyzna w latach przełomu* (dr Marcin Markiewicz, OBEP Białystok), *Opór społeczny i opozycja antykomunistyczna w województwie bydgoskim w latach 1956–1980* (dr Katarzyna Maniewska, OBEP Gdańsk, Delegatura w Bydgoszczy), *Rok 1956 w Małopolsce na tle wydarzeń w kraju* (dr Michał Wenklar, OBEP Kraków), *1956: czas przełomu* (dr Paweł Sasanka).

Pracę nad rozprawą doktorską *Represje sądowe – procesy po protestach robotniczych w Radomiu w czerwcu 1976 roku* zakończył dr Arkadiusz Kutkowski (Oddział Lublin, Delegatura Radom), obronę przewidziano na 27 stycznia 2015 r. Dobiegają końca prace wydawnicze nad wydaniem rozprawy doktorskiej dr Diany Maksimiuk (Biuro Lustracyjne) *Rok 1956 w Polsce. Sądy, prokuratury, prawo karne*.

4.1.1.11. Opozycja w Polsce 1976–1989. Encyklopedia Solidarności

Koordynator CPB: Jan Olaszek (BEP Centrala). Do października 2014 r. funkcję tę pełnił dr Grzegorz Waligóra (OBEP Wrocław). Zastępca koordynatora: Tomasz Kozłowski (BEP centrala). Do października 2014 r. funkcję pełnił dr Łukasz Sołtysik (OBEP Wrocław).

Projekt liczy ogółem 41 osób, w tym 40 osób z BEP (wśród nich jest trzech doktorów habilitowanych i 22 doktorów).

Głównym celem projektu jest przygotowywanie do publikacji kolejnych tomów edycji wydawnictwa *Encyklopedia Solidarności. Opozycja w PRL 1976–1989*; w jego ramach prowadzone są też indywidualne prace badawcze dotyczące różnych aspektów historii opozycji w PRL w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych.

Encyklopedia Solidarności to wspólne monumentalne przedsięwzięcie dokumentacyjne, realizowane przez IPN we współpracy ze Stowarzyszeniem „Pokolenie" i Oficyną Wydawniczą „Volumen", zapoczątkowane w 30. rocznicę powstania związku. Docelowo będzie się na nią składać ok. 5000 biogramów działaczy, 2500 haseł rzeczowych oraz szczegółowe kalendarium; wszystko dostępne zarówno w tradycyjnej formie książkowej, jak i w Internecie.

W 2014 r. kontynuowano prace nad III tomem *Encyklopedii Solidarności* koordynowane przez redakcję w składzie: dr Grzegorz Waligóra, redaktor naczelny, Łukasz Sołtysik, zastępca redaktora naczelnego, dr Kamil Dworaczek, sekretarz redakcji (wszyscy trzej OBEP Wrocław), dr Leszek Próchniak (OBEP Łódź) i dr Marcin Zwolski (OBEP Białystok). Publikacja tomu jest planowana na lato 2015 r. W październiku 2014 r., w związku z rezygnacją dr. Grzegorza Waligóry, funkcje koordynatora CPB i redaktora naczelnego *Encyklopedii Solidarności* zaczął pełnić Jan Olaszek (Centrala BEP). Utworzona została nowa redakcja, w której skład weszli też: Tomasz Kozłowski, zastępca redaktora naczelnego, Grzegorz Wołk, sekretarz redakcji (obydwaj Centrala BEP), dr Kamil Dworaczek i dr Przemysław Zwiernik (OBEP Poznań). Rozpoczęte zostały już prace nad tomem IV.

W 2014 r. intensywnie prowadzone były indywidualne projekty badawcze dotyczące historii NSZZ „Solidarność" i opozycji w poszczególnych regionach, w tym m.in. historii Niezależnego Zrzeszenia Studentów (NZS), Konfederacji Polski Niepodległej (KPN), prasy drugiego obiegu, Ruchu „Wolność i Pokój", działań Służby Bezpieczeństwa przeciwko „Solidarności". W 2014. r. sfinalizowany został projekt tomu studiów na temat historii Federacji Młodzieży Walczącej pod redakcją dr hab. Marka Wierzbickiego (OBEP Lublin, delegatura Radom).

W 2014 r. odbyły się w ramach CPB dwie konferencje „Niezależny ruch studencki w Polsce w latach 1976–1989" oraz „W poszukiwaniu programu. Myśl polityczna środowisk opozycji w PRL w latach 1976–1989". W obu konferencjach dużą część uczestników stanowili pracownicy IPN biorący udział w CPB. Obie konferencje były okazją do podsumowania i przedyskutowania stanu wiedzy nad tak ważnymi aspektami historii opozycji w PRL, jak jej myśl polityczna, a także znaczenie udziału w niej młodzieży studenckiej.

W 2014 r. w ramach CPB ukazały się: monografia dr Karola Nawrockiego (OBEP Gdańsk): *Studium przypadku. Opór społeczny wobec władzy komunistycznej w województwie elbląskim (1976–1989)*, tom dokumentów *Niezależne Zrzeszenie Studentów w Krakowie w latach 1980–1990. Wybór dokumentów*, tom 1, *1980–1981*, w opracowaniu dr hab. Henryka Głębockiego i Marcina Kasprzyckiego (obydwaj OBEP Kraków) oraz tomy studiów: *Płeć buntu. Kobiety w oporze społecznym w Polsce w latach 1944–1989 na tle porównawczym*, pod redakcją dr Natalii Jarskiej i Jana Olaszka (obydwoje Centrala BEP), *Opozycja i opór społeczny w Polsce po 1956 roku*, t. 2, pod redakcją Tomasza Kozłowskiego i Jana Olaszka, *Regionalny wymiar „Solidarności" 1980–1981. Szczecin na tle kraju*, pod redakcją dr Artura Kubaja i Michała Siedziaki (obydwaj OBEP Szczecin). Na łamach popularnego pisma „Pamięć.pl", skierowanego do młodzieży szkolnej i innych osób zainteresowanych najnowszą historią Polski, pojawiały się artykuły popularnonaukowe z logiem *Encyklopedii Solidarności*, w swojej treści nawiązujące do biogramów publikowanych w wydawnictwie projektu.

4.1.1.12. Poszukiwanie nieznanych miejsc pochówku ofiar terroru komunistycznego 1944–1956

Koordynator: dr hab. Krzysztof Szwagrzyk.

Do realizacji powyższego projektu z dniem 1 czerwca 2014 r. prezes IPN powołał Samodzielny Wydział Poszukiwań, w którego skład wchodzą historyk, archiwista i dwaj archeolodzy. Ponadto w pracach dokumentacyjnych uczestniczy kilkunastu historyków i archiwistów, zarówno pracowników IPN, jak i innych placówek badawczych.

W maju po raz pierwszy zebrała się Rada Projektu, do której Prezes IPN zaprosił szefów instytucji współpracujących w ramach projektu: sekretarza Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa dr. hab. Andrzeja K. Kunerta, rektora Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego prof. Andrzeja Ciechanowicza i ministra sprawiedliwości Marka Biernackiego.

Do najważniejszych działań należy zaliczyć kolejny etap prac archeologiczno-ekshumacyjnych na terenie kwatery „Ł" Cmentarza Wojskowego na Powązkach, wykonanych w ramach śledztwa wszczętego przez Oddziałową Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie. Skutkiem prac było odnalezienie dwóch grobów więziennych, odkrycie kilku pochówków sanitarnych usytuowanych pod murem, szczegółowe przebadanie terenu znajdującego się pod drogą asfaltową oddzielającą kwaterę Ł od Ł II oraz obszaru pod chodnikiem pomiędzy kwaterami Ł i M II. W grudniu przeprowadzono wizję lokalną na terenie kwater A, B, C, D, FII i FIII i zidentyfikowano kilka śladów po pochówkach więziennych na ww. kwaterach.

Szczególnymi wydarzeniami były dwie konferencje identyfikacyjne będące podsumowaniem kolejnych etapów prac prowadzonych na terenie kwatery „Ł" Cmentarza Wojskowego na Powązkach w Warszawie. Podczas pierwszej, 28 lutego 2014 r., w Belwederze ujawniono tożsamość

odnalezionych szczątków: Jana Czeredysa, Adama Gajdka, Romana Grońskiego, Aleksandra Kity, Jerzego Miatkowskiego, Stanisława Mieszkowskiego, Antoniego Olechnowicza, Mariana Orlika, Zbigniewa Przybyszewskiego, Karola Rakoczego, Edmunda Tudruja i Arkadiusza Wasilewskiego. 28 września 2014 r. w Pałacu Prezydenckim odbyła się kolejna konferencja, podczas której ujawniono dane kolejnych ofiar komunizmu odnalezionych na Łączce: Juliana Czerwiakowskiego, Bolesława Częścika, Stefana Głowackiego, Bolesława Kontryma, Dionizego Sosnowskiego, Zygmunta Szymanowskiego, Ludwika Świdra, Aleksandra Tomaszewskiego. Identyfikacje były możliwe dzięki istnieniu Polskiej Bazy Genetycznej Ofiar Totalitaryzmów w Szczecinie, która powstała w 2012 r. w wyniku porozumienia pomiędzy IPN a PUM.

Na przełomie czerwca i lipca przeprowadzono badania archeologiczno-poszukiwawcze na terenie cmentarza parafialnego przy ul. Wałbrzyskiej w Warszawie. Ich skutkiem było ustalenie kształtu i obszaru pola więziennych pochówków z lat 1946–1948 i odnalezienie szczątków 23 osób oraz podjęcie 4 szczątków.

We wrześniu na terenie kwatery nr 14 Cmentarza Garnizonowego przy ul. Giełguda w Gdańsku wykonano prace archeologiczno-ekshumacyjne, których celem było odnalezienie pochówków więźniów straconych i zmarłych w więzieniu w Gdańsku w latach 40. Skutkiem prac zrealizowanych na wymienionym obszarze było potwierdzenie lokalizacji więziennych pochówków na kwaterze nr 14, odnalezienie szczątków piętnastu więźniów oraz wydobycie sześciu z nich. Najważniejszym wynikiem było odnalezienie w jednej jamie grobowej szczątków młodej kobiety i starszego od niej mężczyzny, których czaszki nosiły ślady po postrzałach. Działania prowadzone były w ramach śledztwa prowadzonego przez Oddziałową Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Gdańsku.

Nadal trwały prace poszukiwawcze miejsca ukrycia szczątków partyzantów oddziału NSZ Henryka Flamego „Bartka" na terenie dawnej posiadłości Scharfenberg pow. Nysa, przebadano kilkaset metrów kwadratowych lasu w pobliżu m. Gądki pod Poznaniem w poszukiwaniu miejsc pochówku ofiar terroru komunistycznego rozstrzelanych w latach 40.

Na cmentarzu Miłostowo w Poznaniu przeprowadzono ekshumację szczątków straconego w 1951 r. w więzieniu w Poznaniu Edwarda Munki.

Wykonano wizję lokalną i przeprowadzono ziemne prace archeologiczne na cmentarzu parafialnym przy ul. Kuzienniczej w Jaworze, w poszukiwaniu miejsca pochówku straconych 30 października 1946 r. w Jaworze ppor. Czesława Waranki i Jana Kruka.

Wykonano badania georadarowe byłej siedziby UB w Sieradzu w poszukiwaniu domniemanego miejsca pochówku ofiar terroru komunistycznego.

Podjęto ziemne prace poszukiwawcze na cmentarzu parafialnym w Opatowie, pow. Kępno – miejscu prawdopodobnego pochówku Wiktora Wójcika „Wilczka" z oddziału Franciszka Olszówki „Otta".

Przeprowadzono zakończone niepowodzeniem prace archeologiczno-poszukiwawcze w byłej siedzibie UB w Mławie mieszczącej się przy ul. Reymonta 2, których celem było odnalezienie ukrytych w lipcu 1953 r. zwłok siedmiu partyzantów oddziału Wacława Grabowskiego „Puszczyka".

Przeprowadzono wizję lokalną kilku miejsc wytypowanych jako miejsca prawdopodobnego ukrycia szczątków ofiar komunizmu: na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie, na cmentarzu Zwięczyca oraz cmentarzu Pobitno w Rzeszowie, na Lubelszczyźnie w Bogdance pow. Łęczna, w lesie Mardolina i kolonii Stawek pow. Chełm.

Ponadto kontynuowano badania w zakresie pełnego udokumentowania przypadków przekazywania w latach 1945–1956 zwłok aresztowanych, straconych i zmarłych więźniów oraz ciał zabitych partyzantów do stołecznych zakładów anatomii. Sprawdzeniami objęto zasoby archiwalne: Zakładu Medycyny Sądowej, Zakładu Anatomii Prawidłowej i Zakładu Anatomii Patologicznej w Warszawie.

Równolegle badano archiwalia, na podstawie których będzie możliwe w przyszłości wskazanie innych, poza kwaterą „Ł", pól grzebalnych na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie, gdzie chowano ofiary terroru komunistycznego.

Pozyskano ponadto nowe materiały dotyczące domniemanych miejsc pochówku ofiar komunizmu w okolicach Poznania.

Należy podkreślić, że warunkiem powodzenia projektu jest ścisła współpraca IPN, ROPWiM, PUM prowadzącego Polską Bazę Genetyczną Ofiar Totalitaryzmów, Ministerstwa Sprawiedliwości (Instytut Ekspertyz Sądowych w Krakowie), Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu i samorządów (m.st. Warszawy i innych).

Prace prowadzone w ramach projektu cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem społecznym. Członkowie zespołu często występowali w mediach i brali udział w licznych spotkaniach poświęconych poszukiwaniu miejsc pochówku ofiar terroru komunistycznego.

4.1.2. Wydziałowe i Oddziałowe Projekty Badawcze

Zgodnie z obowiązującymi od 2013 r. zmodyfikowanymi zasadami organizacji pracy naukowej w Instytucie, w poszczególnych OBEP, a także w Centrali BEP mogą być realizowane Oddziałowe Projekty Badawcze, w przypadku centrali BEP – Wydziałowe Projekty Badawcze. Są to zbiorowe projekty, których tematyka dotyczy jedynie wydzielonego terytorium lub ściśle zakreślonego problemu badawczego. Celem podobnych przedsięwzięć jest reagowanie na potrzeby lokalne, a w niektórych przypadkach także na potrzeby środowisk emigracyjnych i kombatanckich względnie rozmaitych instytucji państwowych, np. w sferze historycznej dyplomacji.

W Centrali BEP realizowane są dwa podobne projekty. Pierwszy z nich to nowa edycja monumentalnego wydawnictwa *Armia Krajowa w dokumentach* wydanego pierwotnie nakładem Studium Polski Podziemnej w Londynie. Koordynatorem odpowiedniego projektu jest dr hab. Waldemar Grabowski (Centrala BEP), z którym współpracuje Maciej Żuczkowski (także Centrala BEP), Agnieszka Chrzanowska (Centrala BUiAD) i dr Andrzej Wesołowski (Centralne Archiwum Wojskowe). Celem projektu jest przygotowanie drugiego wydania (rozszerzonego i poprawionego) zbioru dokumentów *Armia Krajowa w dokumentach 1939–1945*. Jest to wspólne przedsięwzięcie ze Studium Polski Podziemnej w Londynie. W grudniu 2014 r. do projektu dołączyło Centralne Archiwum Wojskowe. Trwa uzgadnianie zasad udziału w projekcie Archiwum Akt Nowych. Prace merytoryczne nad tomem I, liczącym w sumie 1314 stron maszynopisu, zostały ukończone w okresie sprawozdawczym. Aktualnie znajduje się on w redakcji. Wydanie drukiem jest planowane na wrzesień 2015 r. W przypadku tomu II ukończono już kwerendy i trwają prace polegające na opatrywaniu dokumentów odpowiednim aparatem naukowym. Trwają też kwerendy do tomu III, których zaawansowanie można określić na 90 proc.

Drugi projekt realizowany w Centrali BEP to współpraca zespołu historyków z IPN i Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (UKSW) w Warszawie z Rosyjskim Państwowym Archiwum Historii Najnowszej (rosyjski skrót RGANI). Koordynatorem projektu jest dr Władysław Bułhak (Centrala BEP). W ramach projektu trwają prace nad trzema tomami źródeł dotyczących stosunków polsko-sowieckich w latach 1953–1965 (od śmierci Józefa Stalina do początków rządów Leonida Breżniewa), pozyskanych w ramach kwerend w RGANI. Pierwszy tom będzie dotyczyć sytuacji wewnętrznej w Polsce z perspektywy Moskwy (redaktor prowadzący dr Piotr Gontarczyk, Centrala BEP), drugi ich aspektów międzynarodowych (redaktor prowadzący dr Władysław Bułhak, Centrala BEP), trzeci wreszcie współpracy gospodarczej i wojskowej (redaktorzy prowadzący dr hab. Bohdan Musiał, dr Jan Szumski, obydwaj UKSW). Planowane jest wydanie tomu studiów rysującego szerszy kontekst owych stosunków, z udziałem badaczy z kraju i z zagranicy. Aktualnie trwa merytoryczne sprawdzanie tłumaczenia dokumentów wytypowanych do publikacji, opatrywanie ich metryczkami, a także aparatem edytorskim i naukowym. W związku ze skalą zadania (ponad

3 tys. stron dokumentów do opracowania) w 2015 r. zespół projektu zostanie rozbudowany o kolejnych badaczy zarówno z IPN, jak i z innych instytucji naukowych.

W OBEP Gdańsk realizowany jest OPB „Regionalne ośrodki władzy w woj. gdańskim". W projekcie oprócz jego koordynatora, dr. Daniela Wicentego, uczestniczą: dr hab. Grzegorz Berendt, dr Piotr Brzeziński, Arkadiusz Kazański i Marcin Węgliński. Projekt zakłada powstanie serii studiów poświęconych wybranym instytucjom władzy komunistycznej z terenów dawnego województwa gdańskiego (maszynopis do recenzji w 2015 r., publikacja zbioru: początek 2016 r.). W zbiorze znajdą się następujące studia i analizy: „Komitet Miejski PZPR w Pruszczu Gdańskim podczas kryzysów politycznych (Październik '56, Grudzień '70, Sierpień '80)" (P. Brzeziński), „Struktury OPZZ w województwie gdańskim" (A. Kazański), „System gdańskiej nomenklatury: wstępna systematyzacja pola badawczego" (D. Wicenty), „Czystki kadrowe w samorządzie terytorialnym na terenie powiatu morskiego w 1948 r." (G. Berendt) oraz „Wydział ds. Wyznań PWRN/UW w Gdańsku (1950–1989)" (dr Daniel Gucewicz, OBUiAD Gdańsk). Uczestnicy projektu wykonali dotąd zasadniczą część kwerend archiwalnych, przygotowują wstępne wersje tekstów oraz opracowują wybrane dokumenty. Uczestnicy spotkali się także na wewnętrznym seminarium naukowym (25 września 2014 r.). Oprócz wspomnianego projektu badawczego pracownicy gdańskiego OBEP (dr Karol Nawrocki, Marcin Węgliński i Krzysztof Filip) wraz z trójką innych badaczy przygotowują album *Śladami zbrodni w województwie gdańskim 1945–1956* (druk planowany na 2015 r.).

W OBEP Katowice realizowane są dwa OPB. Pierwszy z nich „Kwestie narodowościowe na Górnym Śląsku w latach 1914–1945" stanowi próbę przedstawienia wybranych aspektów narodowościowych przewartościowań na Górnym Śląsku w newralgicznym dla niego czasie. Jego koordynatorem jest dr Grzegorz Bębnik, a uczestnikami są dr Tomasz Kurpierz i Sebastian Rosenbaum. W ramach projektu badane są wybrane aspekty narodowościowych przewartościowań na Górnym Śląsku w XX w. Prace są już w dużym stopniu zaawansowane, wykonane zostały kwerendy w archiwach krajowych oraz zagranicznych (głównie niemieckich) oraz kwerenda odpowiednich tytułów prasowych. Na bieżąco analizowana jest literatura przedmiotu. Zebrane informacje zostały wykorzystane w kilku publikacjach popularnonaukowych, m.in. na łamach oddziałowego popularnonaukowego półrocznika „CzasyPismo", podejmującego śląską problematykę regionalną.

Drugi OPB realizowany przez OBEP Katowice „Polityka, gospodarka i społeczeństwo w województwie śląskim/katowickim w latach 1945–1990" ma dużo bardziej rozbudowany charakter. Jego koordynatorem jest dr Adam Dziuba. Projekt dotyczy wielu aspektów funkcjonowania województwa śląskiego (katowickiego) w PRL i stanowi zbiorowy wysiłek kilku pracowników, nieukierunkowany jednak na stworzenie jednolitej syntezy. Większość zaangażowanych pracowników nadal wykonuje prace wstępne polegające na kwerendzie w literaturze przedmiotu i materiałach archiwalnych z racji skupienia zaangażowania badawczego w CPB. Wyjątkiem jest dr Dariusz Węgrzyn, który z powodzeniem kontynuuje rozpoczęte wcześniej prace badawcze nad zagadnieniem deportacji Górnoślązaków do Związku Sowieckiego. Był on w 2014 r. współredaktorem i współautorem dwóch publikacji poświęconych analizowanemu tematowi, wraz z Sebastianem Rosenbaumem współpracował też z Centrum Dokumentacji Deportacji Górnoślązaków do ZSRR w Radzionkowie nad uruchomieniem stałej wystawy.

W oddziale krakowskim i podległej mu delegaturze IPN w Kielcach realizowany jest OPB „Władza i społeczeństwo w Małopolsce i na Ziemi Świętokrzyskiej 1945 – 1989/1990". Jego koordynatorem jest dr hab. Filip Musiał. Zgodnie z przedstawioną koncepcją OPB prowadzono prace w ramach trzech ścieżek „Władza i społeczeństwo w Małopolsce", „Władza i społeczeństwo na Ziemi Świętokrzyskiej" oraz „Lokalny aparat władzy wobec Kościoła katolickiego". W ramach OPB wydane zostały publikacje ks. prof. Józefa Mareckiego, *Represje wobec osób duchownych i zakonnych na terenie woj. krakowskiego 1944–1975. Leksykon biograficzny*, *Komunistyczny aparat represji wobec jezuitów Prowincji Polski Południowej* (redakcja: Andrzej Paweł Bieś, Filip Musiał); *Duszpasterstwa środowiskowe Archidiecezji Krakowskiej w latach 1945–1989*, (redakcja:

Cecylia Kuta, ks. Józef Marecki); Edyty Krężołek, *Przed Sierpniem. Przejawy oporu społecznego i postaw opozycyjnych wśród mieszkańców województwa kieleckiego 1975–1980. Wybór dokumentów*; Wojciecha Paduchowskiego, *Nowa Huta nieznana i tajna. Obraz miasta w materiałach Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego i Milicji Obywatelskiej (1949–1956)*. Kontynuowane były prace nad monografiami dotyczącymi represji komunistycznych w powiecie Dąbrowa Tarnowska, aparatu represji w powiecie miechowskim, kulturą niezależną w Krakowie w latach 70. i 80. XX w., NSZZ Rolników Indywidualnych w Małopolsce, kierowniczymi strukturami NSZZ „Solidarność" w Małopolsce oraz Polskim Stronnictwem Ludowym na Kielecczyźnie, tomem pokonferencyjnym o sytuacji duchownych w miejscach odosobnienia w Europie Środkowo-Wschodniej. Prowadzono także badania, których rezultatem ma być wydanie drugiego tomu leksykonu duchowieństwa represjonowanego w województwie krakowskim. W fazie organizacji są dwie konferencje, których efektem będą wydane w ramach programu tomy pokonferencyjne: pierwsza w lutym 2015 r., z okazji rocznicy głodówki w Krakowie-Bieżanowie; druga w listopadzie poświęcona duszpasterstwom środowiskowym Archidiecezji Krakowskiej.

W OBEP w Lublinie realizowany jest OPB „Dzieje Lubelszczyzny 1944–1956". Jego koordynatorem jest dr Tomasz Osiński. W projekcie bierze udział większość pracowników OBEP. Projekt przewiduje opisanie życia politycznego, społecznego, gospodarczego i kulturalnego Lubelszczyzny w latach 1944–1956. W pierwszym półroczu 2014 r. odbyło się spotkanie uczestników projektu, podczas którego dokonano koniecznych korekt planu dwutomowej publikacji. Określono warunki uczestnictwa w projekcie, omówiono szczegółowo zadania poszczególnych osób oraz harmonogram prac na rok 2014.

W OBEP w Poznaniu realizowane są dwa OPB – „Teoretyczne i metodologiczne problemy badania najnowszej historii Polski" i „Ziemiaństwo polskie w XX wieku". Koordynatorem pierwszego z nich jest prof. Krzysztof Brzechczyn, uczestniczy z nim jeszcze dr Agnieszka Kuligowska (obydwoje OBEP Poznań). Celem projektu jest rozpoznanie metodologicznych i teoretycznych problemów pojawiających się w badaniu najnowszej historii Polski lat 1944–1989. Wyjściową hipotezą projektu jest założenie o podwójnym uwikłaniu historiografii: ideowo-społecznym i teoretyczno-metodologicznym. Konstatacja powyższa skłania do poszukiwania i analizy nowych perspektyw teoretycznych. W 2014 r. cel ten zrealizowany został poprzez organizację międzynarodowej konferencji „New Perspectives in the Transnational History of Communism in East-Central Europe" (16–17 października 2014 r.).

Celem drugiego projektu „Ziemiaństwo polskie w XX wieku", którego koordynatorem jest dr Agnieszka Łuczak, jest uzupełnienie stanu wiedzy na temat ziemiaństwa, a szczególnie jego sytuacji po 1939 r. podczas przemian społecznych i politycznych, do których doszło w tym czasie na ziemiach polskich. Projekt ten dotyczy zasadniczo lat 1918–1990, jednak w uzasadnionych merytorycznie przypadkach może wykraczać poza zaproponowane daty skrajne. W projekcie biorą udział dr Tomasz Osiński i Aleksandra Pietrowicz (obydwoje OBEP Poznań), a także dr Marcin Chorązki (OBEP Kraków) i dr Elżbieta Jakimek-Zapart (OBL Kraków). W 2014 r. najważniejszym przedsięwzięciem w ramach realizacji projektu było zorganizowanie konferencji naukowej „Ziemiaństwo wobec przemian gospodarczych na ziemiach polskich 1864–1944", wspólnie z Polskim Towarzystwem Ziemiańskim i Fundacją im. Raczyńskich przy Muzeum Narodowym w Poznaniu. Odbyła się ona w Warszawie we wrześniu 2014 r. Celem konferencji było omówienie postaw ziemiaństwa wobec przemian gospodarczych, wpływu sytuacji politycznej na sytuację ekonomiczną ziemiaństwa, realizacja reformy rolnej 1944. W 2015 r. w ramach projektu planowana jest następna konferencja „Ziemiaństwo polskie na emigracji po 1939 roku".

W OBEP Rzeszów kontynuowane są dwa OPB, a mianowicie „Osobowy wykaz ofiar konfliktu polsko-ukraińskiego w latach 1939–1948" i „Represje wobec Kościołów katolickich Metropolii Lwowskich w latach 1939–1950". Celem pierwszego z projektów (realizowanego przez dr. Tomasza Berezę i Artura Brożyniaka) jest opracowanie, a także upublicznienie w formie wydawnictw oraz

internetowej bazy danych ofiar konfliktu. Każdej ofierze przypisana jest odrębna metryka (rekord) z pełnymi danymi osobowymi, pozycją społeczną, okolicznościami i sprawcami śmierci oraz odsyłaczami do źródeł i literatury. Z kolei drugi z OPB (koordynowany przez dr. Mariusza Krzysztofińskiego) ma za zadanie ukazanie represji z okresu okupacji niemieckiej (z lat 1939–1944) oraz represji komunistycznych (zarówno dokonanych przez organy państwowe Związku Sowieckiego, jak również komunistycznej Polski) wobec duchowieństwa, osób konsekrowanych oraz wiernych na terenach Metropolii Lwowskiej Obrządku Łacińskiego, Metropolii Halicko-Lwowskiej Obrządku Greckokatolickiego oraz Archidiecezji Lwowskiej Obrządku Ormiańskokatolickiego.

W OBEP Warszawa realizowane są trzy OPB. Pierwszy z nich, „Warszawa nie?pokonana", jest poświęcony najnowszej historii Warszawy w latach 1944–1989. Koordynatorem projektu jest dr Tomasz Łabuszewski, a jego uczestnikami dr Bartłomiej Noszczak, dr Patryk Pleskot, dr Konrad Rokicki, Monika Bielak i Marcin Łaszczyński (wszyscy OBEP Warszawa). Problematyka badań prowadzonych w ramach projektu skupia się z jednej strony na formach oporu i aktywności niezależnej na terenie Warszawy, a z drugiej na działaniach aparatu bezpieczeństwa ukierunkowanych na ich zwalczanie. Dotychczas w ramach projektu ukazało się osiem książek, a w różnych stadiach realizacji znajduje się kolejnych dziesięć, przy czym praktycznie zakończone są już prace nad monografią dr. Bartłomieja Noszczaka (OBEP Warszawa) *Etos gniewu. Antykomunistyczne organizacje młodzieżowe w Warszawie (1944–1989)*, a także nad tomem pod redakcją dr. Tadeusza Ruzikowskiego (OBEP Warszawa) poświęconym Międzyzakładowemu Robotniczemu Komitetowi Solidarności.

Dwa kolejne warszawskie OPB „Mazowsze i Podlasie w ogniu 1944–1956" i „Dopalanie Kresów" są merytorycznie pokrewne, mają też charakter uzupełniający w stosunku do CPB „Aparat bezpieczeństwa w walce z podziemiem politycznym i zbrojnym 1944–1956" (koordynowanego przez dr. Tomasza Łabuszewskiego), co w efekcie pozwala uzyskać cenny efekt synergii. Koordynatorem obydwu wyżej wymienionych OPB jest dr Kazimierz Krajewski (OBEP Warszawa), z którym stale współpracują dr Tomasz Łabuszewski, dr Mariusz Bechta (obydwaj OBEP Warszawa) i dr Mariusz Żuławnik (Centrala BUiAD). Projekt jest poświęcony badaniom pierwszej dekady rządów komunistycznych na terenie województwa mazowieckiego. Jego założeniem jest udział w poszczególnych przedsięwzięciach, prócz pracowników IPN, historyków z lokalnych ośrodków badawczych na Mazowszu. W okresie sprawozdawczym zorganizowano konferencję poświęconą dziejom powiatu Ciechanów w pierwszej dekadzie rządów komunistycznych. Planowana i przygotowywana jest analogiczna konferencja dotycząca powiatu Mińsk Mazowiecki. Trwają też prace nad tomem studiów dotyczącym Inspektoratu AK-DSZ-WiN Radzyń Podlaski, a także nad tomem *Powiat Ostrów Mazowiecka w pierwszej dekadzie rządów komunistycznych*.

Drugi z pokrewnych OPB jest poświęcony badaniom nad najnowszą historią byłych województw wschodnich II Rzeczypospolitej, poczynając od lat międzywojennych, z głównym naciskiem na okres okupacji niemieckiej i okres pozostawania tych ziem w granicach byłego Związku Sowieckiego. Uczestnikami projektu, obok jego koordynatora, są dr Tomasz Łabuszewski i dr hab. Piotr Niwiński (Uniwersytet Gdański). Obiektem zainteresowania badawczego jest w szczególności polski ruch niepodległościowy na tych terenach. Zaangażowanie OBEP Warszawa w realizację tego projektu jest z jednej strony wynikiem indywidualnych zainteresowań badawczych pracowników dotyczących najnowszej historii Kresów, z drugiej strony zaś powierzenia przez prezesa IPN Oddziałowi w Warszawie działań naukowo-badawczych i edukacyjnych na terenie dzisiejszej Białorusi. W okresie sprawozdawczym zakończono prace nad tomem *„Szlakiem Narbutta". Organ Sił Zbrojnych Ziemi Lidzkiej – Gazeta Ziemi Lidzkiej (1943–1945)* autorstwa dr. Kazimierza Krajewskiego, rozpoczęto prace nad edycją wspomnień jednego z żołnierzy 77. pułku piechoty AK (redaktor naukowy Kazimierz Krajewski). Ponadto trwają prace nad monografią Inspektoratu Grodzieńskiego AK-AKO-WiN (autor dr Tomasz Łabuszewski) i publikacją *Wileński Okręg AK w dokumentach* (pod redakcją dr. hab. Piotra Niwińskiego, Uniwersytet Gdański).

4.1.3. Konferencje naukowe i popularnonaukowe

Konferencje naukowe i popularnonaukowe są jedną z najważniejszych sfer aktywności naukowej i edukacyjnej pracowników IPN. W 2014 r. centrala IPN oraz oddziały zorganizowały 62 konferencje, sesje naukowe, panele dyskusyjne oraz 25 konferencji popularnonaukowych i edukacyjnych. 25 konferencji miało charakter międzynarodowy. Część konferencji została nagrana i jest systematycznie udostępniania na kanale IPNtv. Dzięki temu zwielokrotniono ich zasięg.

Szczególny charakter miał udział IPN jako współorganizatora XIX Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Szczecinie. Głównym organizatorem tego przedsięwzięcia ze strony Instytutu był OBEP IPN w Szczecinie, kierowany przez dr. Pawła Skubisza. Kilkudziesięciu pracowników pionu naukowo-edukacyjnego IPN brało udział jako prelegenci i uczestnicy w wielu sesjach, sympozjach i imprezach towarzyszących zjazdowi. Zaprezentowano 17 referatów. Dr Skubisz współprzewodniczył jednemu z głównych sympozjów Zjazdu – „Jak Polacy przeżywali wojny światowe w XX w.". Jednym z tzw. sympozjów wigilijnych (tj. odbywających się w dzień poprzedzający oficjalne rozpoczęcie zjazdu) było spotkanie poświęcone stanowi badań nad polskim wychodźstwem okresu zimnej wojny, zorganizowane w ramach CPB „Polska emigracja polityczna 1939–1990", wysiłkiem jego koordynatora dr. Sławomira Łukasiewicza. Podczas specjalnych spotkań zaprezentowano cztery najnowsze publikacje IPN. Do wszystkich uczestników zjazdu trafiły wydawnictwa IPN, a na ulicach Szczecina stanęło kilka wystaw plenerowych (w tym premierowa: „Niech polska ziemia utuli ich do snu… Ekshumacje i identyfikacje ofiar terroru komunistycznego"). Pracownicy działu edukacyjnego zorganizowali dla uczestników zjazdu dwa spacery historyczne po Szczecinie. Centrala i oddziały IPN były też głównymi uczestnikami towarzyszącego zjazdowi salonu książki historycznej, a także obchodów 40. rocznicy powstania ogólnopolskiej Olimpiady Historycznej (obecnie organizowanej przez Polskie Towarzystwo Historyczne przy współpracy z IPN).

Spośród ogólnopolskich konferencji i sesji naukowych wiele poświęcono problematyce Centralnych Projektów Badawczych IPN, m.in. wojny i okupacji („Fenomen Polskiego Państwa Podziemnego", Warszawa, 16–17 października 2014 r.), opozycji demokratycznej („W poszukiwaniu programu. Myśl polityczna środowisk opozycyjnych w PRL w latach 1976–1989", Wrocław, 28–29 października 2014 r. konferencja zorganizowana przez OBEP IPN we Wrocławiu we współpracy z centralą BEP). Ważna była także konferencja poruszająca problematykę emigracyjną: „Archiwalia do dziejów polskiej emigracji politycznej z lat 1939–1990" (Warszawa, 3–5 grudnia 2014 r.), w której uczestniczyło większość dysponentów najważniejszych zbiorów archiwalnych środowisk emigracyjnych. Na uwagę zasługują również konferencje poświęcone wojennym i powojennym przekształceniom społeczeństwa i poszczególnych warstw społecznych („»Rewolucja społeczna« czy »dzika przebudowa«? Społeczne skutki przekształceń własnościowych w Polsce (1944–1956)", Lublin, 19–21 listopada 2014 r. Organizatorzy: OBEP IPN w Lublinie, Polskie Towarzystwo Ziemiańskie oraz „Gospodarcza Żelazna Kurtyna. Część I: Reformy rolne i polityka wobec rolnictwa – międzynarodowa konferencja naukowa, Warszawa, 25––26 listopada 2014 r. Organizator: BEP centrala i Katedra Historii Gospodarczej i Społecznej SGH). Warto wreszcie wspomnieć drugą już z serii konferencji stanowiących próbę spojrzenia na funkcjonowanie komunistycznego aparatu bezpieczeństwa z perspektywy antropologicznej: „Delatorzy, donosiciele, informatorzy, osobowe źródła informacji – ludzie, zjawisko" (27–28 listopada 2014 r., Wrocław).

W czerwcu 2014 r. po raz pierwszy w dotychczasowej historii Biura została zorganizowana wewnętrzna ogólnopolska konferencja pionu naukowo-edukacyjnego IPN. Oprócz pracowników BEP wzięli w niej udział członkowie Rady IPN, kadra kierownicza pionu archiwalnego (Centrali oraz OBUiAD), kierujący innymi pionami IPN, wreszcie dyrektorzy oddziałów Instytutu. Na konferencję złożyło się 11 sesji naukowych przygotowanych w ramach CPB, trzy dyskusje panelowe oraz targi projektów edukacyjnych. Wykład specjalny wygłosił dr Aleksander Gurjanow z moskiewskiego Stowarzyszenia Memoriał (11–13 czerwca 2014 r., Jachranka).

Pełny wykaz konferencji, sesji naukowych i popularnonaukowych zawiera załącznik nr 4.

4.1.4. Ekspertyzy

W roku sprawozdawczym większość ekspertyz przygotowanych w Centrali BEP dotyczyła problematyki okupacji niemieckiej. Wśród nich była: ekspertyza na temat obozów w Potulicach i przy ul. Litewskiej 14 w Warszawie (dr Maria Wardzyńska) oraz ekspertyza dotycząca pacyfikacji wsi Jamy w powiecie Ostrów Lubelski z 8 marca 1944 r. (Tomasz Sudoł). Szerszy zakres tematyczny, obejmujący zarówno okupację niemiecką, jak i sowiecką, miała ekspertyza na temat projektu rozporządzenia ministra pracy i polityki społecznej w sprawie miejsc odosobnienia, w których osadzone były osoby narodowości polskiej lub obywatele polscy innych narodowości (dr Sławomir Kalbarczyk, Tomasz Sudoł). Istotne znaczenie merytoryczne miały też dwie ekspertyzy sporządzone dla Senatu RP w sprawie projektu zmiany ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu państwa polskiego (dr Grzegorz Majchrzak) oraz ekspertyza dla Sądu Apelacyjnego w Warszawie dotycząca Ruchu Uniwersalistów (Maciej Żuczkowski).

Pracownicy OBEP wykonali następujące ekspertyzy: dwie ekspertyzy przygotowane przez dr. Tomasza Toborka (OBEP w Łodzi) na temat obozu przy ul. Przemysłowej w Łodzi – dla Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi oraz Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych; ekspertyza sporządzona przez Pawła Knapa (OBEP Szczecin) dla Wojewódzkiej Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa w Szczecinie o treści tablicy upamiętniającej ofiary UBP przy ul. Małopolskiej 47 w Szczecinie; ekspertyza wykonana przez dr. Tomasza Domańskiego (OBEP Kraków) dla Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w sprawie liczby Żydów zamordowanych w czasie II wojny światowej w Działoszycach; ekspertyza przygotowana przez dr. Adama Puławskiego (OBEP Lublin) dla Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa w sprawie niemieckiej pacyfikacji miejscowości Smoligów w powiecie hrubieszowskim z 27 marca 1944 r.; ekspertyza sporządzona przez dr. Tomasza Cerana (OBEP Gdańsk) dla Urzędu Miasta w Toruniu dotycząca treści napisu na tablicy upamiętniającej ofiary obozu przesiedleńczego w Toruniu; ekspertyza przygotowana przez dr. Wojciecha Muszyńskiego (OBEP Warszawa) dla Sądu Rejonowego dla Warszawy-Pragi Północ w sprawie monumentu „Polsko-sowieckiego braterstwa broni" znajdującego się dawniej przy pl. Wileńskim w Warszawie (tzw. pomnik Czterech Śpiących).

Oprócz tego pracownicy OBEP przygotowali liczne ekspertyzy, związane z wnioskami o nadanie Krzyża Wolności i Solidarności.

4.1.5. Dotacje dla podmiotów zewnętrznych; nadzór merytoryczny nad projektami naukowymi realizowanymi przez podmioty zewnętrzne

W 2014 r. wspierano także dwa projekty naukowe i dokumentacyjne. Pierwszym z nich był „Index Polaków represjonowanych i zamordowanych za pomoc Żydom w okresie II wojny światowej" (omówiony przy opisie CPB „Zagłada Żydów na ziemiach polskich"). W 2014 r. realizacja programu „Index Polaków represjonowanych i zamordowanych za pomoc Żydom w okresie II wojny światowej" spoczywała częściowo na podmiocie zewnętrznym, to jest Fundacji Instytut Studiów Strategicznych w Krakowie (do 2015 r.). W 2014 r. zgodnie z harmonogramem prac przeprowadzono kwerendy w archiwach i instytucjach zagranicznych (Archiwum Studium Polski Podziemnej i Instytutu Józefa Piłsudskiego w Londynie, Archiwum Powiatu Kowieńskiego, Archiwum Kurii Archidiecezji Kowieńskiej, Litewskim Centralnym Archiwum Państwowym, Litewskim Archiwum Specjalnym, Centralnym Archiwum Państwowym we Lwowie, w Bundesarchiv Berlin i w Muzeum Holokaustu w Waszyngtonie) oraz w archiwach polskich, m.in. w Żydowskim Instytucie Historycznym (ŻIH) w Warszawie i Archiwum Państwowym w Kielcach. Wytypowano 242 przypadki represji Polaków za pomoc ludności żydowskiej. Zdecydowana

większość z nich to przypadki nowe, które nie figurowały w bazie komputerowej projektu. Ponad 80 proc. przypadków odnaleziono w archiwum ŻIH, w tym w zespole CWOS CKŻP, który zawiera ogromną ilość imiennych informacji na temat pomocy niesionej Żydom przez Polaków oraz jej konsekwencji. Opracowano 73 przypadki represji w celu ich publikacji w kolejnych tomach *Rejestru faktów represji na obywatelach polskich za pomoc ludności żydowskiej w okresie II wojny światowej*. Zgodnie z założeniami przygotowano także stronę internetową projektu oraz nową bazę danych.

Drugim z wspieranych przez IPN przedsięwzięć był projekt „Pozyskiwanie, weryfikacja i scalanie informacji celem uzupełnienia istniejącej komputerowej, imiennej bazy danych obejmującej obywateli państwa polskiego poddanych represjom pod okupacją niemiecką w latach 1939–1945". Omawiany projekt dokumentacyjny stanowi kontynuację projektu „Straty osobowe i ofiary represji pod okupacją niemiecką 1939–1945", realizowanego w latach 2006–2012. Jego wykonawcą w latach 2013–2015 jest Fundacja Polsko-Niemieckie Pojednanie. Prace ze trony IPN nadzoruje komisja ekspertów na czele z dr. hab. Waldemarem Grabowskim (Centrala BEP). W roku 2014 do komputerowej bazy projektu zostało dodanych 688 292 osób represjonowanych. Na dzień 15 grudnia 2014 r. baza projektu zawiera informacje o 4 775 775 ofiarach represji. W roku 2014 obok wprowadzania do bazy nowych informacji trwał proces weryfikacji danych. Analogiczne działania będą prowadzone w roku 2015.

4.1.6. Informacja o uzyskanych stopniach naukowych

Pracownicy prowadzący badania naukowe stale podnoszą swoje kwalifikacje, o czym świadczy uzyskiwanie przez kolejne osoby stopni i tytułów naukowych. W 2014 r. trzech badaczy otrzymało stopień doktora habilitowanego: dr Marek Gałęzowski z Wydziału Badań Naukowych (jednostka nadająca stopień: Instytut Studiów Politycznych PAN), dr Krzysztof Sychowicz z OBEP Białystok (jednostka nadająca stopień: Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; Wydział Nauk Historycznych i Społecznych), wreszcie dr Elżbieta Wojcieszyk z OBEP Poznań (jednostka nadająca stopień: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; Wydział Historyczny). Stopień doktorski nadano: Natalii Jarskiej z Wydziału Badań Naukowych Centrali BEP (jednostka nadająca stopień: Instytut Studiów Politycznych PAN), Marcinowi Dąbrowskiemu (jednostka nadająca tytuł: Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II; Wydział Nauk Humanistycznych), Katarzynie Zawadce (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej; Wydział Humanistyczny), Mariuszowi Zajączkowskiemu (jednostka nadająca stopień: Instytut Studiów Politycznych PAN) – wszyscy OBEP Lublin, Kamilowi Dworaczkowi z OBEP Wrocław (jednostka nadająca stopień: Uniwersytet Wrocławski; Wydział Nauk Historycznych i Pedagogicznych), Bogusławowi Traczowi z OBEP Katowice (jednostka nadająca stopień: Uniwersytet Jagielloński; Wydział Historyczny), Michałowi Trębaczowi z OBEP Łódź (jednostka nadająca stopień: Uniwersytet Łódzki; Wydział Filozoficzno-Historyczny), Przemysławowi Zwiernikowi (jednostka nadająca stopień: Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; Wydział Nauk Historycznych i Społecznych) i Katarzynie Florczyk (jednostka nadająca stopień: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; Wydział Historyczny) – oboje z OBEP Poznań oraz Robertowi Spałkowi z OBEP Warszawa (jednostka nadająca stopień: Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN).

W 2014 r. stopień doktora habilitowanego uzyskał pracownik pionu archiwalnego Jacek Romanek z OBUiAD Lublin (jednostka nadająca stopień: Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II; Wydział Humanistyczny). Stopnie doktorskie uzyskali następujący pracownicy pionu archiwalnego: Anna Jagodzińska (jednostka nadająca stopień: Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; Wydział Nauk Historycznych i Społecznych), Dorota Lewsza (jednostka nadająca stopień: Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie; Wydział Politologii), Witold Bagieński

(jednostka nadająca stopień: Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN) – wszyscy BUiAD Centrala, Paweł Perzyna z OBUiAD Łódź (jednostka nadająca stopień: Uniwersytet Łódzki; Wydział Filozoficzno-Historyczny), Artur Pawlicki z OBUiAD Poznań (jednostka nadająca stopień: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; Wydział Historyczny) i Stefan Białek z OBUiAD Wrocław (jednostka nadająca stopień: Uniwersytet Wrocławski; Wydział Nauk Historycznych i Pedagogicznych).

Stopień doktorski uzyskał także pracownik pionu lustracyjnego Andrzej Boboli z OBL Warszawa (Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN).

4.1.7. Letnia i Zimowa Szkoła Historii Najnowszej

W lutym 2014 r. w Radziejowicach k. Warszawy odbyła się po raz trzeci Zimowa Szkoła Historii Najnowszej, natomiast we wrześniu 2014 r. w Palczewie k. Warki po raz ósmy zorganizowano Letnią Szkołę Historii Najnowszej. Propozycja ta jest skierowana do wyróżniających się doktorantów i studentów starszych lat studiów historycznych i politologicznych, podejmujących w swoich badaniach problematykę związaną z najnowszymi dziejami Polski. Jednym z celów szkoły jest zapoznanie uczestników z metodologią badań nad historią najnowszą, ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki źródeł archiwalnych gromadzonych przez IPN. Zajęcia mają charakter wykładów i warsztatów, a każdy z uczestników jest zobowiązany do przygotowania i zaprezentowania dwudziestominutowego referatu na temat własnych planów badawczych lub aktualnie realizowanych prac. Referaty uczestników szkoły są opublikowane przez Biuro Edukacji Publicznej w oddzielnej serii wydawniczej.

W zeszłorocznym programie szkoły znalazły się wykłady i warsztaty prowadzone przez znanych historyków i archiwistów: prof. Antoniego Dudka, prof. Jerzego Eislera, prof. Andrzeja Friszke, dr. Rafała Leśkiewicza, prof. Grzegorza Motykę, prof. Andrzeja Paczkowskiego, dr. Andrieja Portnowa, prof. Rafała Stobieckiego, prof. Dariusza Stolę, dr. Janosa Tischlera, dr. hab. Rafała Wnuka, dr. Andrzeja Zawistowskiego i dr hab. Bożenę Szaynok, dyskusje, zajęcia seminaryjne prowadzone przez dr. Łukasza Kamińskiego i dr. Władysława Bułhaka oraz warsztaty (m.in. szkolące umiejętność wystąpień publicznych i pisania tekstu popularnonaukowego). Idea szkoły na podobnych zasadach będzie kontynuowana w 2015 r.

4.2. Działalność popularyzatorska i edukacyjna BEP

Za działalność popularyzatorską i edukacyjną w IPN odpowiedzialny jest Wydział Edukacji Historycznej w Centrali BEP, referaty edukacyjne w poszczególnych oddziałowych biurach edukacji publicznej IPN, a także historycy edukatorzy zatrudnieni w delegaturach oddziałów IPN. Aktywność ta ma na celu przede wszystkim wspieranie kształcenia historycznego Polaków oraz upowszechnianie w różnych formach wiedzy o najnowszej historii Polski. Założone cele BEP realizuje, m.in. prowadząc lekcje, zajęcia muzealne, warsztaty dla nauczycieli, wykłady, seminaria, konwersatoria, konkursy, rajdy; przygotowując wystawy, koncerty, filmy i spoty telewizyjne, prezentacje, przeglądy filmowe, gry planszowe, materiały edukacyjne itp. W każdym miesiącu realizowanych jest przynajmniej kilkadziesiąt (często ok. 100) inicjatyw skierowanych do szerokiego kręgu odbiorców, w szczególności zaś do środowisk szkolnych i akademickich. Część działań o charakterze edukacyjnym ma charakter stały i jest regularnie powtarzana w ramach kalendarza wynikającego z cyklu szkolnego oraz cyklu kalendarza rocznic historycznych. Wiele szkół od lat współpracuje z BEP IPN, bezpośrednio i za pośrednictwem instytucji podległych Ministerstwu Edukacji Narodowej. Odnosi się to zarówno do udziału nauczycieli w szkoleniach i warsztatach organizowanych przez BEP, jak do udziału uczniów w kolejnych edycjach projektów i konkursów edukacyjnych.

4.2.1. Edukacja historyczna

Biuro Edukacji Publicznej IPN stara się objąć szeroko rozumianą edukacją historyczną jak największą liczbę odbiorców. Jego edukatorzy współpracują z różnego rodzaju placówkami oświatowymi, z uwzględnieniem szkół i ośrodków dla młodzieży ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi, nauczycielami, wychowawcami oraz placówkami doskonalenia zawodowego pedagogów. Organizowane i prowadzone są lekcje, wykłady, warsztaty, konwersatoria, seminaria i zajęcia terenowe. Popularność zdobywają sobie takie formy, jak debaty oksfordzkie, biegi uliczne czy inscenizacje i rekonstrukcje historyczne. Prezentowane są wystawy historyczne, którym towarzyszą lekcje, konwersatoria, warsztaty i wykłady. Pracownicy wydziału edukacyjnego przygotowują ogólnopolskie i regionalne konkursy historyczne dla uczniów, nauczycieli, studentów, a także dla innych odbiorców. Do tych grup również są adresowane projekty edukacyjne o zasięgu zarówno ogólnopolskim, jak i regionalnym. Edukatorzy IPN organizują i prowadzą różnorodne formy doskonalenia zawodowego dla nauczycieli historii, wiedzy o społeczeństwie, wiedzy o kulturze, języka polskiego i innych przedmiotów humanistycznych. Zajęcia merytoryczne prowadzone są także na zaproszenie innych instytucji edukacyjnych, organizacji pozarządowych i władz samorządowych. Kontynuowana jest ścisła współpraca z polskimi ośrodkami edukacyjnymi oraz kulturalnymi poza granicami kraju, dzięki czemu udaje się przekazywać wiedzę o najnowszej historii Polski nie tylko środowiskom polonijnym, ale także cudzoziemcom. BEP IPN współpracuje także aktywnie z innymi instytucjami zainteresowanymi popularyzacją historii najnowszej, takimi jak radio, telewizja, prasa, samorządy lokalne, muzea, fundacje, organizacje harcerskie czy stowarzyszenia kombatanckie, starając się odpowiadać na ich potrzeby.

Istotną nowością wprowadzoną w 2014 r., cieszącą się bardzo dużym zainteresowaniem, były działania adresowane do najmłodszych (przedszkolaków i uczniów najmłodszych klas szkół podstawowych) realizowanych w ramach projektu „Historia w kolorach" zainicjowanego przez Oddział IPN w Krakowie. Na podstawie przygotowanych materiałów – filmu animowanego *Polskie Symbole Narodowe*, książeczki pod tym samym tytułem oraz gry „Polak Mały" – edukatorzy IPN przeprowadzili wiele zajęć na temat polskiej flagi, godła i hymnu zarówno w Polsce, jak i za granicą.

4.2.2. Współpraca z instytucjami zajmującymi się kształceniem nauczycieli i działania edukacyjne skierowane bezpośrednio do nauczycieli

Podobnie jak w latach ubiegłych, kontynuowano szeroką współpracę ze strukturami podległymi MEN, przede wszystkim kuratoriami oświaty oraz ośrodkami doskonalenia nauczycieli i ośrodkami metodycznymi w całym kraju.

Warto podkreślić, że edukatorzy IPN starają się uczestniczyć w szkoleniach nie tylko jako wykładowcy, ale również jako korzystający ze szkoleń organizowanych przez tak renomowane placówki edukacyjno-muzealnicze, jak Yad Vashem (więcej informacji w części „Współpraca międzynarodowa").

Głównymi odbiorcami oferty edukacyjnej IPN są nauczyciele historii, wiedzy o społeczeństwie, języka polskiego, religii, wiedzy o kulturze, podstaw przedsiębiorczości i innych przedmiotów. W ramach doskonalenia zawodowego organizowano konferencje, sesje, wykłady, warsztaty i kursy, w tym metodyczne, wśród których ważne miejsce zajmują cykle seminaryjno-warsztatowe realizowane jako kursy doskonalenia podnoszące kwalifikacje zawodowe. W trakcie konferencji organizowanych dla nauczycieli przez doradców metodycznych historii, wiedzy o społeczeństwie i języka polskiego regularnie pojawiają się informacje o propozycjach edukacyjnych IPN. Współpraca z doradcami metodycznymi ma charakter stały. Ważną grupą zainteresowaną propozycjami IPN byli nauczyciele zdobywający kolejny stopień awansu zawodowego.

W 2014 r. centrala i oddziały BEP IPN kontynuowały różne formy działań edukacyjnych skierowane bezpośrednio do nauczycieli historii, wiedzy o społeczeństwie i języka polskiego.

Wśród propozycji dla nauczycieli znalazły się:

- konferencje edukacyjne i metodyczne (np. „Jak uczyć o wojnie? II wojna światowa w nowoczesnej edukacji", zorganizowana przez OBEP IPN w Poznaniu, „Przywrócić ich pamięci. Żołnierze naszej niepodległości" – regionalna konferencja edukacyjna współorganizowana przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego, „Okrągły Stół i wybory 1989 r." – konferencja zorganizowana przez OBEP we Wrocławiu);
- cykle seminaryjno-warsztatowo-wykładowe (np. w ramach projektu „Akademia Historii Najnowszej" przez OBEP IPN w Rzeszowie i w Krakowie, cykl seminariów „Nauczanie w miejscach pamięci" we Wrocławiu we współpracy z Wrocławskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli);
- warsztaty dotyczące zagadnień z historii najnowszej Polski i regionu (np. warsztaty dla nauczycieli „Losy Polaków na Wschodzie podczas II wojny światowej" zrealizowane przez OBEP w Szczecinie, „Powstanie Warszawskie" we współpracy z Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Piotrkowie Trybunalskim);
- warsztaty dotyczące nowoczesnych metod nauczania historii (np. „Debata oksfordzka jako metoda nauczania historii regionalnej na przykładzie Śląskiego Turnieju Debat Oksfordzkich" zrealizowane przez OBEP IPN Katowice);
- kursy doskonalenia zawodowego przygotowujące do pracy z pakietami edukacyjnymi i grami wydanymi przez IPN (np. „Wykorzystanie gier IPN w nauczaniu historii" – OBEP IPN w Krakowie i Szczecinie; warsztaty z pakietem *Ocaleni z nieludzkiej ziemi* zrealizowane we współpracy z Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Szczecinie);
- wykłady i cykle wykładów prowadzone we wszystkich komórkach edukacyjnych Instytutu – wykłady podczas zewnętrznych konferencji metodycznych dla nauczycieli;
- konferencje popularnonaukowe organizowane specjalnie z myślą o nauczycielach.

Pracownicy BEP IPN uczestniczyli też w zewnętrznych warsztatach, szkoleniach, debatach, projektach i innych przedsięwzięciach edukacyjnych o zasięgu regionalnym, ogólnopolskim i międzynarodowym (np. zajęcia prowadzone na Słowacji m.in. na Uniwersytecie Bratysławskim i Uniwersytecie w Bańskiej Bystrzycy oraz liczne przedsięwzięcia edukacyjne na terenie dawnych Kresów Rzeczpospolitej oraz w wielu miastach m.in Stanów Zjednoczonych Ameryki).

Doświadczenia edukatorów IPN są cenne nie tylko dla nauczycieli polskich, ale często są wykorzystywane także w kształceniu nauczycieli i studentów z innych krajów. Przykładem takiego działania jest pierwsza edycja nowego projektu skierowanego do nauczycieli – cudzoziemców zainteresowanych historią Polski „Poland in the Heart of the European History". W czasie tygodniowych warsztatów z najnowszą historią Polski w jej najrozmaitszych aspektach i ujęciach zapoznawała się grupa nauczycieli m.in. z Islandii, Kanady, Bułgarii, Litwy, Czarnogóry, Szwecji, Finlandii i Holandii. Pracownicy IPN prezentowali swój dorobek związany z kształceniem obywatelskim i patriotycznym delegacjom z takich krajów, jak Tunezja, Kuba czy Tajwan (szerzej o tym w części informacji dotyczącej aktywności międzynarodowej IPN).

We wrześniu 2014 r. do wszystkich szkół w Polsce trafiły – jak co roku – przesyłki, zawierające ofertę edukacyjną IPN, zaproszenie do udziału w działaniach edukacyjnych „Opowiem Ci o wolnej Polsce" oraz „Kamienie Pamięci. Z modlitwą Ojczyźnie". Równolegle kolportowane były także wydawnictwa z regionalnymi ofertami oddziałowych biur edukacji publicznej.

Nowym adresatem naszych działań stają się też rodzice uczący dzieci w domu. OBEP w Białymstoku zorganizował dla nich zajęcia edukacyjne poświęcone świętom i rocznicom historycznym w edukacji domowej oraz zajęcia z historycznymi grami planszowymi.

W 2014 r. ukazały się liczne materiały edukacyjne, w tym m.in. przygotowany w OBEP Kraków skoroszyt edukacyjny *Galeria Wielkich Polaków*, prezentujący sylwetki gen. Władysława

Andersa, gen. Augusta Emila Fieldorfa, ks. Władysława Gurgacza, Zbigniewa Herberta, św. Jana Pawła II, św. Maksymiliana Kolbego, płk. Ryszarda Kuklińskiego, Karoliny Lanckorońskiej, gen. Stanisława Maczka, Andrzeja Małkowskiego, gen. Leopolda Okulickiego, Ignacego Paderewskiego, ks. Zdzisława Peszkowskiego, rtm. Witolda Pileckiego, marsz. Józefa Piłsudskiego, bł. ks. Jerzego Popiełuszki, kard. Adama Stefana Sapiehy, Danuty Siedzikówny „Inki", gen. Stanisława Sosabowskiego, kard. Stefana Wyszyńskiego. Przy postaciach omówiono wybrane zagadnienie, uzupełnione materiałami źródłowymi. Część dydaktyczna składa się ze scenariuszy lekcji i gier zadaniowych.

Ze względu na duże zainteresowanie środowisk nauczycielskich wznowiono także teki edukacyjne: *Zbrodnia Katyńska* oraz *Ocaleni z nieludzkiej ziemi*.

Ponadto wiele wydarzeń historycznych zostało obudowanych ulotkami, broszurami lub innymi drukami okolicznościowymi przeznaczonymi do użytku dydaktycznego – np. *Żołnierze naszej Niepodległości*, towarzyszący konferencji dla nauczycieli realizowanej przez Delegaturę IPN w Bydgoszczy, *Rudka – dzieje wsi i jej zagłada* – w związku z udziałem OBEP IPN w Rzeszowie w uroczystościach rocznicowych, folder do rajdu *Obrona Warszawy 1939 r.* przygotowany przez OBEP IPN w Warszawie.

4.2.3. Działania edukacyjne BEP skierowane bezpośrednio do uczniów

Bezpośrednio do uczniów kierowane są m.in. następujące propozycje:

- centralne i lokalne projekty edukacyjne;
- olimpiada historyczna współorganizowana z Polskim Towarzystwem Historycznym i inne konkursy historyczne skierowane do uczniów różnych szczebli edukacji;
- rajdy, gry miejskie i terenowe lekcje historii;
- lekcje, warsztaty i wykłady dotyczące najważniejszych wydarzeń i zagadnień z historii najnowszej, prowadzone zarówno w siedzibach BEP i OBEP, jak również w szkołach i bibliotekach;
- lekcje, warsztaty i wykłady dotyczące najważniejszych wydarzeń i zagadnień z regionalnej historii najnowszej. Od kilku lat można zaobserwować rosnące zainteresowanie historią regionalną, czego przykładem jest niesłabnąca popularność zajęć dotyczących takich zagadnień, jak np. obława augustowska, regionalni bohaterowie podziemia niepodległościowego, miejsca zbrodni komunistycznych i hitlerowskich, przejawy buntu i opozycji antykomunistycznej w poszczególnych regionach, losy społeczności lokalnych w czasie II wojny światowej, zagłada gett w poszczególnych miastach;
- lekcje, warsztaty i wykłady połączone z ekspozycją wystaw IPN prezentowanych w kilkudziesięciu miejscach w Polsce oraz w środowiskach polonijnych (w tym roku warto szczególnie wspomnieć o lekcjach i warsztatach muzycznych przy wystawie „Polska Walcząca");
- kursy historii najnowszej dla uczniów przygotowujących się do egzaminu maturalnego (m.in. w Warszawie, Lublinie, Katowicach, Gliwicach, Krakowie, Rzeszowie, Koszalinie, Gorzowie Wielkopolskim);
- przeglądy i pokazy filmowe poprzedzone wprowadzającymi wykładami, a podsumowywane rożnymi formami dyskusji lub prelekcjami (np. OBEP w Warszawie organizowało po raz kolejny całoroczny edukacyjny przegląd filmowy „Kino w PRL – PRL w kinie", OBEP w Rzeszowie „Filmowe wspomnienia o Żołnierzach Wyklętych");
- wykłady otwarte i cykle wykładów prowadzone przez historyków BEP (w siedzibie BEP i oddziałów IPN), a także na zaproszenie domów kultury, muzeów, klubów, stowarzyszeń i innych placówek oświatowych w całym kraju;
- działania w okresie przerw w nauce szkolnej (ferie z IPN, wakacje z IPN, lato w mieście, m.in. w Lublinie, Warszawie, Katowicach, Krakowie, Rzeszowie, Koszalinie, Szczecinie, Łomży, Białymstoku, Ełku, Bielsku Podlaskim).

4.2.3.1. Centralne projekty edukacyjne

W maju 2014 r. coroczną konferencją podsumowującą zakończyła się siódma edycja projektu edukacyjnego „Opowiem Ci o wolnej Polsce – spotkania uczniów ze świadkami historii", realizowanego we współpracy z Fundacją Centrum Edukacji Obywatelskiej i Muzeum Powstania Warszawskiego. Najważniejszym celem programu jest przybliżenie uczniom najnowszej historii Polski przez rozmowy ze świadkami historii – uczestnikami wydarzeń lat 1939–1989. Wśród złożonych prac były opracowania powstałe na podstawie nieznanych źródeł. Relacje świadków historii, tworzące bogaty materiał źródłowy, są opracowywane i archiwizowane – najciekawsze są dostępne na stronie internetowej projektu. Jesienią 2014 r. rozpoczęły się przygotowania do kolejnej edycji projektu, której zakończenie zaplanowane jest na maj 2015 r. Innowacją wprowadzoną w roku 2014 jest kurs internetowy dla nauczycieli, w którym nauczą się, jak planować pracę w projekcie, jak rozmawiać ze świadkiem, jak pomóc uczniom w pracy. Kurs i projekt, ze względów finansowych, przewidziany jest w tej edycji na osiemdziesięciu uczestników.

W roku szkolnym 2013/2014 odbyła się piąta – jubileuszowa – edycja projektu „Kamienie Pamięci – Żołnierze Burzy '44". Rezultatem działań podjętych przez uczestników projektu było upamiętnienie bohaterów, głównie żołnierzy Armii Krajowej, którzy brali udział w Akcji „Burza" i upowszechnienie wiedzy na ich temat przez artykuły, strony internetowe, wystawy czy tablice pamiątkowe. Projekt miał charakter otwarty, a skierowany był do uczestników indywidualnych, uczniów pod opieką nauczyciela, drużyn i zastępów harcerskich, kół naukowych, grup rekonstrukcyjnych, kół kombatantów. Przedstawiciele wszystkich zespołów biorących udział w projekcie zostali zaproszeni na spotkanie finałowe, które odbyło się pod koniec maja w Muzeum Powstania Warszawskiego w Warszawie. Podczas finału tradycyjnie już uczestnicy projektu otrzymali pamiątkowe statuetki – Kamienie Pamięci.

W roku szkolnym 2013/2014 zrealizowana została IV edycja projektu ogólnopolskiego pod patronatem Małżonki Prezydenta RP Pani Anny Komorowskiej „O tym nie można zapomnieć… – spotkania z kobietami, które przeszły piekło obozów i łagrów". W roku szkolnym 2013/2014 wzięło w niej udział 54 nauczycieli oraz 432 uczniów. W ramach tego projektu IPN współpracuje z Fundacją Ja Kobieta, Muzeum Martyrologii „Pod Zegarem" – Oddziałem Muzeum Lubelskiego, Muzeum w Tykocinie i Muzeum Więzienia Pawiak. Zainspirowani udziałem w projekcie uczniowie zaprojektowali mural poświęcony kobietom – ofiarom KL Ravensbrück. Mural został odsłonięty na gmachu LXIII Liceum Ogólnokształcącego im. Lajosa Kossutha w Warszawie w październiku 2014 r.

Rok 2014 to drugi rok realizacji projektu „Patroni Naszych Ulic". IPN wydał już kilkanaście opracowań poświęconych postaciom historycznym, wybitnym Polakom, którzy są patronami ulic polskich miast. Ideą projektu jest przybliżenie, w możliwie przystępny sposób, osoby będącej patronem danej ulicy wszystkim jej mieszkańcom. W roznoszenie broszur zaangażowało się kilkadziesiąt grup młodzieży (klas szkolnych, grup harcerskich, organizacji pozarządowych) i ochotników indywidualnych. W 2014 r. rozdystrybuowano w ten sposób 25 tys. egzemplarzy książeczek w prawie 70 miastach i gminach. Książeczki trafiały też do szkół czy drużyn harcerskich, których dana postać jest patronem.

4.2.3.2. Lokalne projekty edukacyjne

Oddziałowe biura edukacji publicznej realizowały także projekty edukacyjne o zasięgu lokalnym, adresowane do uczniów wszystkich poziomów edukacji:

- OBEP Białystok – projekt edukacyjny połączony z wyjazdem do Katynia „Katyń w rocznicę zbrodni";
- OBEP Katowice – V oraz VI Śląski Turniej Debat Oksfordzkich, projekt dla uczniów szkół podstawowych „Świat po drugiej stronie muru", „Od Polski Podziemnej do Polski Solidarnej" oraz „Lato z filmem historycznym";

- OBEP Kraków – spotkania dyskusyjne z cyklu „Krakowska Loża Historii Współczesnej" realizowane w Krakowie i Warszawie oraz cykliczna audycja edukacyjna: „To już było" na antenie Radia Plus Kielce / Radia eM Kielce;
- OBEP Poznań – projekt debat oksfordzkich „Zrozumieć historię. Młodzież debatuje o historii najnowszej";
- OBEP Rzeszów – projekt edukacyjny „Powstanie Warszawskie w oczach młodych". Zorganizowano trzy spotkania dla młodzieży związane z tematyką powstania warszawskiego. Zadaniem uczniów był udział w minimum dwóch spotkaniach oraz napisanie eseju „Powstanie Warszawskie… w mojej ocenie…";
- OBEP Szczecin – „Warto debatować. Historyczne debaty oksfordzkie", edukacyjny projekt gimnazjalny „Z historią po imieniu", „Młodzi młodym, czyli studenci w szkołach", „Historia w filmie";
- OBEP Warszawa – projekty adresowane do młodzieży ze szkół ponadpodstawowych: „Polskie miesiące" oraz „Literatura dziecięca i młodzieżowa zakazana w PRL – wzorzec patriotyzmu młodego pokolenia".

4.2.3.3. Udział IPN w XL ogólnopolskiej Olimpiadzie Historycznej

Pracownicy BEP i jego oddziałów zgodnie z odpowiednią wieloletnią umową współpracują z Polskim Towarzystwem Historycznym przy organizacji ogólnopolskiej Olimpiady Historycznej, która obchodziła w 2014 r. swój jubileusz 40-lecia. Podczas etapów regionalnych odbyły się spotkania edukatorów IPN z nauczycielami opiekunami uczniów uczestniczących w konkursie, a uczniowie otrzymali materiały edukacyjne. Wszyscy biorący udział w etapie okręgowym olimpiady uczniowie oraz ich opiekunowie otrzymali wydawany przez IPN miesięcznik dotyczący historii najnowszej „Pamięć.pl". Także podczas finału olimpiady przekazano finalistom publikacje i gry edukacyjne IPN. Główną nagrodą dla zwycięzcy specjalizacji „Historia XX wieku" był czek na 100 publikacji. W etapie okręgowym wzięło udział ok. 1000 uczestników, a w samym finale 130.

4.2.3.4. Konkursy historyczne IPN

W maju 2014 r. została ogłoszona V edycja konkursu „»Sprzączki i guziki z orzełkiem ze rdzy…« Katyń 74 lata po zbrodni", organizowanego przez Biuro Edukacji Publicznej IPN we współpracy z Fundacją Wspólnota Pokoleń. Na konkurs nadesłano 414 prac, przygotowanych przez 578 uczniów. Z uwagi na napiętą sytuację polityczną na Wschodzie w 2014 r. laureaci wyjechali do Włoch, by odwiedzić miejsca związane z walkami II Korpusu Polskiego, w którym służyli żołnierze ocaleni z obozów i łagrów w Związku Sowieckim.

W 2014 r. odbyła się druga edycja konkursu fotograficznego „Pamięć w obiektywie". Aplikacja konkursowa znalazła się na fanpage'u Strefa Edukacyjna IPN na Facebooku. Zadaniem uczestników było zrobienie zdjęcia wybranego przez siebie miejsca pamięci związanego z walką o niepodległość Polski do 1989 r. Do konkursu zostało zgłoszonych 138 fotografii, nagrodzeni zostali autorzy 17 najlepszych.

W kwietniu 2014 r. po raz pierwszy został ogłoszony konkurs literacki adresowany do studentów „Nie liczby widzę, a twarze… literacki obraz zbrodni totalitaryzmów". Zadaniem uczestników było napisanie tekstu prozatorskiego, ukazującego losy jednostki w systemie totalitarnym. Na konkurs wpłynęło 18 prac, a uczestnicy konkursu wzięli udział w zorganizowanym we wrześniu 2014 r. konwersatorium objazdowym na terenie Republiki Federalnej Niemiec, podczas którego odwiedzili obozy koncentracyjne oraz inne obiekty związane z historią represji totalitarnych.

W związku z 70. rocznicą akcji „Burza" BEP IPN zorganizował także dwa konkursy ogólnopolskie – „Burza '44. Historia Armii Krajowej odczytana z fotografii" adresowany do młodzieży szkolnej oraz „70 lat po »Burzy«" – dla nauczycieli wszystkich poziomów szkół oraz nauczycieli

akademickich na stworzenie scenariusza zajęć dotyczących akcji „Burza". Laureaci zostali zaproszeni do udziału w historycznym konwersatorium objazdowym do miejsc związanych z akcją „Burza" na Wileńszczyźnie i Białorusi.

W 2014 r. odbyła się również II edycja ogólnopolskiego konkursu „Epizody z najnowszej historii Polski w komiksie", w którym wzięło udział 294 uczniów ze 166 szkół, w tym: 128 uczniów szkół podstawowych, 114 – gimnazjalnych, 52 – szkół ponadgimnazjalnych. Konkurs ten jest organizowany pod patronatem MEN przy współpracy z Narodowym Centrum Kultury, Wydawnictwami „Nowa Era" i „Egmont Polska" oraz „Zin Zip Press". Nagrodzone i wyróżnione prace uczniów zostały wyeksponowane w sali wystawowej Centrum Edukacyjnego „Przystanek Historia".

Oprócz konkursów ogólnopolskich w całym kraju odbywały się konkursy regionalne, organizowane i współorganizowane przez oddziałowe biura edukacji publicznej.

OBEP Białystok

- „Epoka Prymasa Tysiąclecia" dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych we współpracy z Zespołem Szkół Ogólnokształcących i Zawodowych kard. S. Wyszyńskiego w Czyżewie;
- V Powiatowy Konkurs Katyński dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych we współpracy z Zespołem Szkół Agroprzedsiębiorczości w Zambrowie;
- Regionalny Konkurs Wiedzy o Armii Krajowej dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych we współpracy z Centrum Kształcenia Zawodowego w Wysokiem Mazowieckiem, Światowym Związkiem Żołnierzy AK, Kuratorium Podlaskim, Starostwem Wysokomazowieckim.

OBEP Gdańsk

- „Żołnierze naszej niepodległości" dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych;
- III Wojewódzki Konkurs Historyczny Historia Pomorza Gdańskiego „Gdańszczanie – Pomorzanie – Polacy: Anna Walentynowicz" dla uczniów szkół podstawowych i zorganizowany we współpracy z I Społecznym Gimnazjum STO;
- Wojewódzki konkurs historyczny „Mądra pamięć" (III edycja) dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

OBEP Katowice

- Konkursy poświęcone Henrykowi Sławikowi „Henryk Sławik – Bohater Trzech Narodów" dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych (na plakat i na film);
- V Wojewódzki Konkurs Historyczno-Literacki „Prawda i kłamstwo o Katyniu" adresowany do uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych;
- Powiatowy Konkurs Historyczny „W 70 rocznicę Powstania Warszawskiego" dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych we współpracy z Wojewódzkim Ośrodkiem Metodycznym w Częstochowie;
- Regionalny konkurs historyczny „Niech świat pamięta o nas…".

OBEP Kraków

- „Żołnierze Wyklęci – Bohaterowie Antykomunistycznego Podziemia" zrealizowany we współpracy z Biurem Poselskim Andrzeja Romanka i Muzeum Okręgowym w Nowym Sączu;
- „Stulecie czynu legionowego – drogi do niepodległości 1863–1918. Bohaterowie, wydarzenia, miejsca" dla uczniów szkół gimnazjalnych, we współpracy z Kuratorium Oświaty w Krakowie, Instytutem Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego, Fundacją Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego;
- „Dwór małopolski w zmaganiach o niepodległość. Udział ziemian w Polskim Państwie Podziemnym i Akcji »Burza«" dla uczniów szkół wszystkich poziomów we współpracy z Małopolskim Kuratorium Oświaty, Polskim Towarzystwem Ziemiańskim Oddział w Krakowie;
- „Polska – ważna rzecz" dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych we współpracy z Fundacją Dyplomacja i Polityka oraz Wydziałem Historii i Dziedzictwa Kulturowego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II;

- Buski Konkurs Historyczny „Powstańcy styczniowi. Pamiętamy o waszym bohaterstwie" dla uczniów szkół wszystkich poziomów we współpracy ze Społecznym Komitetem BKH, odziałem Parafialnym Akcji Katolickiej w Busku-Zdroju, Związkiem Strzeleckim „Strzelec", Powiatem Busko-Zdrój;
- „Powstanie Warszawskie. Akcja Burza w okręgu Radom-Kielce AK" dla młodzieży szkół ponadgimnazjalnych;
- VI konkurs historyczny „Orła WRONa nie pokona" dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych we współpracy ze Starostwem Powiatowym w Starachowicach, Stowarzyszeniem „Wolni i Solidarni 1980–1989" w Starachowicach, NSZZ „Solidarność" Region Świętokrzyski;
- „Walka Polaków o niepodległość i granice w latach 1914–1921. Wielkie bitwy i bohaterowie wydarzeń" dla młodzieży gimnazjalnej we współpracy z Małopolskim Kuratorium Oświaty, Małopolskim Urzędem Marszałkowskim, Fundacją Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego oraz Uniwersytetem Jagiellońskim;
- I Gorlicki Konkurs Pieśni Patriotycznej dla uczniów szkół wszystkich poziomów we współpracy z Biurem Poselskim poseł Barbary Bartuś w Gorlicach;
- „W 70. rocznicę rozpoczęcia Akcji »Burza« i 95. rocznicę Obrony Lwowa. Walka Polaków o przynależność Kresów Wschodnich do Rzeczpospolitej w latach 1918–1922, 1939–1945" (w ramach projektu „Kresy – polskie ziemie wschodnie w XX wieku") dla uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych we współpracy z Uniwersytetem Papieskim im. Jana Pawła II w Krakowie, Małopolskim Kuratorium Oświaty, Fundacją Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego w Krakowie, Muzeum Historii Armii Krajowej;
- Wojewódzki Konkursu Historyczny „Policja Państwowa 1918–1945" dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych we współpracy ze Świętokrzyską Komendą Wojewódzką Policji, Ośrodkiem Myśli Patriotycznej i Obywatelskiej w Kielcach, Świętokrzyskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach, Stowarzyszeniem Rodzina Policyjna 1939 w Kielcach;
- Wojewódzki Konkurs Historyczny „Powstanie Warszawskie i akcja »Burza« w Okręgu Radom-Kielce AK" dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

OBEP Lublin

- „Ślady kultury ziemiańskiej w mojej okolicy" dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych;
- Turniej historyczny dla uczniów szkół podstawowych „Wojenni bohaterowie".

OBEP Łódź

- Regionalny konkurs historyczny „Gloria Victis! Życie i działalność rotmistrza Witolda Pileckiego" dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych;
- „Za dużo widziałem w czasie wojny. Jan Karski (1914–2000)" dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych. W konkursie wzięło udział 180 uczniów z całej Polski (nie tylko z regionu łódzkiego).

OBEP Poznań

- „4 czerwca 1989. Zaprojektuj plakat wyborczy" dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych;
- „Polska i Polacy w czasie II wojny światowej" dla uczniów szkół podstawowych.

OBEP Rzeszów

- Konkurs poezji współczesnej „Wolność, Niepodległość i Normalność mają u nas 25 lat" dla uczniów szkół gimnazjalnych we współpracy z Wojewódzkim Domem Kultury w Rzeszowie;
- Konkurs historyczny „Zlot Gwiaździsty" (kolejna edycja) „Edukacja wczoraj i dziś, czyli szkoła we wspomnieniach moich dziadków i pradziadków" dla uczniów szkół z powiatu jarosławskiego, przeprowadzony we współpracy z Urzędem Miasta Jarosławia oraz Stowarzyszeniem Miłośników Jarosławia;
- „Namaluj historię dziadków" – konkurs plastyczny dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych; we współpracy z Zespołem Szkół Plastycznych w Rzeszowie;

- „Stan wojenny w Polsce – Stan wojenny w mojej rodzinnej miejscowości" dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych; we współpracy z Zarządem Regionu Rzeszowskiego NSZZ „Solidarność".

OBEP Szczecin

- II Turniej Historyczny dla szkół ponadgimnazjalnych „Szerokim gestem. Zamieszajmy w peerelowskim kotle";
- V Turniej Historyczny „Szare Szeregi" dla uczniów szkół podstawowych;
- „Mój rok 1989" dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych we współpracy z Archiwum Państwowym, ZR NSZZ „Solidarność" w Gorzowie Wlkp., PWSZ, WOM, Muzeum Lubuskim;
- „Jedno, jedyne zdjęcie" dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych we współpracy z Archiwum Państwowym, ZR NSZZ „Solidarność" w Gorzowie Wlkp., PWSZ, WOM, Muzeum Lubuskim;
- II Wojewódzki Konkurs Wiedzy o rotmistrzu Witoldzie Pileckim dla uczniów szkół zachodniopomorskich we współpracy ze Starostwem Powiatowym w Kołobrzegu i Stowarzyszeniem Katolicka Inicjatywa Kultura.

OBEP Warszawa

- „Kurpiowska historia zaklęta w kurpiowskich pamiątkach" dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych.

OBEP Wrocław

- Konkurs wiedzy o Armii Krajowej adresowany do uczniów szkół gimnazjalnych;
- „Losy Polaków na Wschodzie" we współpracy z Kuratorium Dolnośląskim oraz Związkiem Sybiraków;
- „Znam historię polskich symboli narodowych" – konkurs plastyczny dla uczniów szkół podstawowych;
- X Wrocławski Konkurs Historyczny dla szkół podstawowych we współpracy z WCDN.

4.2.3.5. Rajdy, gry miejskie i terenowe lekcje historii

Szczególną popularnością wśród młodzieży niezmiennie cieszą się różnego rodzaju imprezy propagujące wiedzę na temat najnowszej historii Polski w niekonwencjonalny sposób. Narzędzie to jest szczególnie efektywne w nauczaniu historii regionalnej, dlatego jest chętnie stosowane przez oddziałowe biura edukacji publicznej IPN. Wśród takich działań warto wymienić:

- rajdy – m.in. „Śladami »Huzara« (OBEP Białystok); „Kampinos 1944", „Warszawa 1939" (OBEP Warszawa); XII Rajd Pieszy Szlakiem Żołnierzy 5. Wileńskiej Brygady AK mjr. „Łupaszki" (OBEP Gdańsk); „Śladami września. Szlakiem Bojowym 3. Brygady Górskiej", „Szlakiem zgrupowania partyzanckiego Hieronima Dekutowskiego »Zapory«", „Wędrówka historyczna – Przemyśl w czasie II wojny światowej" (OBEP Rzeszów); XI Rajd Turystyczno-Historyczny „A więc wojna…", Rajd Pieszy na Górę św. Dorotki „Śladem partyzantów", IX Rajd „Szlakiem pamięci" – Obszar warowny „Śląsk" (OBEP Katowice); VII rajd edukacyjny „Szlakami płk. Jana Piwnika »Ponurego«" i gen. Antoniego Hedy »Szarego«", IX Rajd Szlakami Żołnierzy Wyklętych mjr. Józefa Kurasia „Ognia", V Beskidzki Rajd Szlakami Walk o Niepodległość 1939–1955, V Rajd Szlakami Żołnierzy 1. Pułku Strzelców Podhalańskich AK (OBEP Kraków); dwie edycje rajdu „Drogami Niepodległości" oraz dwie edycje „Śladami historii najnowszej" (OBEP Lublin); rajd Klubu Historycznego im. gen. Stefana Roweckiego „Grota" z udziałem wrocławskich szkół zrzeszonych w Rodzinie Szkół AK „Wędrowanie dwóch pokoleń patriotów" (OBEP Wrocław); I Wielkopolski Rajd Szlakiem Żołnierzy Wyklętych im. Jana Kempińskiego „Błyska" i por. Kazimierza Skalskiego „Zapory" (PTH, OBUiAD w Poznaniu);
- gry miejskie oraz terenowe: m.in. „Mały Sabotaż" oraz „Warszawa 1944" (OBEP Warszawa); „Śladami ofiar Piaśnicy w Wejherowie", „Gdańsk 39", „Grudzień '70 w Gdyni", „Gdańsk '80" oraz

grę w języku niemieckim „Auf dem Weg der Solidarität" (OBEP Gdańsk); „Rzeszów podczas okupacji niemieckiej" (OBEP Rzeszów); „Krakowscy wyklęci" (OBEP Kraków); „Droga do wolności 1980–1989" (OBEP Katowice); „Z Solidarnością do Wolności 1980–1989" (OBEP Szczecin);

- terenowe lekcje historii oraz wycieczki edukacyjne, np. „Śladami łódzkich Żydów" zorganizowana przez OBEP w Łodzi, czy spacery zorganizowane przez OBEP Szczecin „Od Schiffswerke do Solidarności. Szczecińskie stocznie – symbole epok" oraz „Niebuszewo Lejbuszewo. Śladami szczecińskich Żydów".

4.2.4. Program Polonijny BEP

Od ośmiu lat Biuro Edukacji Publicznej IPN realizuje Program Polonijny, którego adresatami są nauczyciele polscy pracujący poza krajem. Celem programu jest popularyzowanie historii najnowszej Polski poza granicami oraz udzielanie wsparcia merytorycznego pedagogom zajmującym się uczeniem o najnowszych dziejach. Szczegółowe omówienie znajduje się w części „Współpraca międzynarodowa".

W lipcu 2014 r. BEP IPN zorganizowało VIII Polonijne Spotkania z Historią Najnowszą. W warsztatach wzięło udział 38 nauczycieli pracujących w szkołach polskich w Niemczech, Francji, Kanadzie, Belgii, Rosji, USA, na Węgrzech, Litwie, Ukrainie, w Izraelu, Rumunii, w Republice Czeskiej. Podczas dziesięciodniowej konferencji uczestnicy poznawali najnowszą historię Polski i zapoznawali się z ciekawymi metodami nauczania przy wykorzystaniu materiałów edukacyjnych IPN.

Do Polaków mieszkających na stałe bądź czasowo poza granicami Polski skierowane zostały także liczne działania o charakterze jednorazowym – przekazywanie publikacji i materiałów edukacyjnych IPN do szkół i bibliotek, pokazy filmowe, prelekcje i wykłady dla Polonii. Akcje takie często odbywają się we współpracy z polskimi placówkami dyplomatycznymi.

4.2.5. Współpraca ze szkołami wyższymi, środowiskiem studenckim oraz uniwersytetami trzeciego wieku

BEP IPN współpracuje z uczelniami w całym kraju na różne sposoby, zgodne z możliwościami IPN i potrzebami naszych partnerów. Organizowane są wystawy, konferencje naukowe, dyskusje panelowe, seminaria i warsztaty, wykłady dla studentów, naukowcy z różnych uczelni biorą udział w projektach naukowych i edukacyjnych BEP, np. w pracach komisji konkursów organizowanych przez IPN. Na uwagę zasługuje organizowany już po raz kolejny we współpracy z Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu Turniej Debat Oksfordzkich „Zrozumieć historię. Młodzież debatuje".

Naukowcy i edukatorzy BEP i OBEP w 2014 r. współpracowali z wieloma uczelniami wyższymi i placówkami badawczymi zarówno w kraju, jak i za granicą, m.in. z Uniwersytetem Śląskim, Katolickim Uniwersytetem Lubelskim, Uniwersytetem Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytetem Gdańskim, Uniwersytetem A. Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetem Jagiellońskim, Akademią Górniczo-Hutniczą w Krakowie, Uniwersytetem Rzeszowskim, Uniwersytetem Wrocławskim, Uniwersytetem Szczecińskim, Wojskową Akademią Techniczną w Warszawie, Akademią Obrony Narodowej, Wyższą Szkołą Lotniczą w Dęblinie.

Stale jest uaktualniana i modyfikowana oferta IPN skierowana do studentów. Organizowane są konferencje naukowe i popularnonaukowe, warsztaty źródłoznawcze, na uczelniach odbywają się dyskusje oraz prezentowane są wystawy IPN. W wielu oddziałach studenci mają możliwość odbycia stażu lub praktyk studenckich, jak również działania w charakterze wolontariuszy. Edukatorzy IPN współpracują m.in. z kołami naukowymi studentów historii, organizacjami samorządów studenckich, Niezależnym Zrzeszeniem Studentów, Stowarzyszeniem Studenci dla Rzeczypospolitej.

Po raz pierwszy odbył się adresowany do studentów ogólnopolski konkurs literacki „Nie liczby widzę, a twarze… literacki obraz zbrodni totalitaryzmów", którego uczestnicy zostali zaproszeni na konwersatorium objazdowe po obozach koncentracyjnych w Niemczech.

Edukatorzy IPN prowadzą także zajęcia w ramach uniwersytetów trzeciego wieku – wykłady, prelekcje, spacery historyczne, m.in. w Nowym Sączu, Jędrzejowie, Luborzycy, Katowicach, Tarnowskich Górach, Radomsku, Trzebini.

4.2.6. Współpraca z samorządami

Szczególnie ważna i bogata jest współpraca BEP i OBEP IPN z samorządami wszystkich szczebli. Współpraca taka przybiera różne formy w zależności od okoliczności i potrzeb: od patronatów nad przedsięwzięciami organizowanymi przez oddziały IPN po czynny udział organizacyjny i współfinansowanie. Wspólnie z władzami samorządowymi IPN organizuje konferencje historyczne, cykle wykładów, imprezy sportowe lub koncerty, a także promuje związki z „Małą Ojczyzną", m.in. przez przybliżanie historii najnowszej. Przykładem udanej współpracy mogą być obchody 75. rocznicy powstania Polskiego Państwa Podziemnego – apel Prezesa IPN o włączenie się w obchody 75. rocznicy powstania Polskiego Państwa Podziemnego spotkał się z powszechnym odzewem. Samorządy różnego szczebla aktywnie włączyły się do obchodów – aktywność taką odnotowano w kilkuset miejscowościach. Większość z nich korzystała z materiałów przygotowanych przez IPN, przede wszystkim wystawy internetowej „Przywódcy Polskiego Państwa Podziemnego" (zwłaszcza w miejscowościach poza regionalnymi stolicami, jak np. w Wólce Pełkińskiej, Wałbrzychu, Sempolnie, Popowie Głowieńskim, Jabłonowie Pomorskim, Zambrowie czy Mrągowie). W wielu miejscowościach samorządy współpracowały z OBEP, przygotowując uroczystości, m.in. w Olsztynie 27 września pod patronatem wojewody warmińsko-mazurskiego odbyła się uroczysta konferencja, podczas której wygłoszony został wykład o Polskim Państwie Podziemnym, wręczono nagrody laureatom konkursu o Armii Krajowej oraz medale pamiątkowe przyznane przez Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej. We Wrocławiu we współpracy z Wrocławskim Centrum Rozwoju Społecznego Gminy Wrocław i grupami rekonstrukcyjnymi otwarto na placu Solnym wystawę „Polska Walcząca", a także przeprowadzono festyn edukacyjny, na którym prezentowane były m.in. gry IPN, warsztaty związane z tajną drukarnią i tajnym nauczaniem. Szczególne wsparcie władz samorządowych otrzymały – jak co roku – szkoły realizujące przygotowane przez IPN projekty edukacyjne „Opowiem Ci o wolnej Polsce – spotkania młodzieży ze świadkami historii" oraz „Kamienie Pamięci – Żołnierze Burzy 1944", a także konkursy regionalne. Podczas prezentacji ich wyników bardzo często uczniów wspierali organizacyjnie przedstawiciele władz lokalnych. Przedstawiciele IPN są tradycyjnie zapraszani na obchody rocznic związanych z lokalną historią, a ich udział często wiąże się z wygłaszaniem okolicznościowych prelekcji. Częstą formą współpracy z samorządami jest również organizacja gier terenowych i rekonstrukcji lub inscenizacji historycznych.

Wszystkie oddziały stale współpracują z bibliotekami miejskimi i gminnymi oraz samorządowymi centrami kulturalnymi w organizacji wykładów i prelekcji, imprez rocznicowych czy prezentacji wystaw. Zintensyfikowała się zwłaszcza współpraca z bibliotekami publicznymi, które – głównie dzięki programowi „Biblioteka na to czeka", zakończonemu w styczniu 2014 r. – stały się w większym niż dotąd stopniu odbiorcą również innych propozycji IPN.

4.2.7. Uroczystości rocznicowe organizowane przez IPN

Działania publiczne organizowane przez BEP często związane są z rocznicami najważniejszych wydarzeń w najnowszej historii Polski. Takim działaniem był happening zorganizowany 17 stycznia 2014 r. – w rocznicę wkroczenia Armii Czerwonej do Warszawy. Tego dnia pracownicy BEP

i OBEP Warszawa na warszawskiej Pradze rozdawali ulotki pt. „Na co patrzyli »Czterej Śpiący«?", przypominające o miejscach związanych z terrorem komunistycznym. Kontynuacją tych działań była debata zorganizowana we współpracy z Akademią Obrony Narodowej 8 maja 2014 r. pt. „Wyzwolenie? Rok 1945 w Europie".

Edukatorzy i pracownicy naukowi IPN aktywnie włączyli się również w obchody Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych. Tradycyjnie na portalu pamięć.pl zostały umieszczone materiały edukacyjne: ulotki z wizerunkami żołnierzy podziemia niepodległościowego, którzy zostali zidentyfikowani w wyniku prowadzonych przez IPN prac poszukiwawczych w kwaterze „Ł" na warszawskich Powązkach Wojskowych, plakaty, broszura, miniwystawa do wydrukowania oraz wiele publikacji. Przygotowany został również scenariusz lekcji „Powojenne losy bohaterów »Kamieni na szaniec«". Uruchomiono portal edukacyjny www.wilczetropy.ipn.gov.pl, przygotowany przez OBEP w Warszawie.

Po raz kolejny na stronach internetowych IPN można było oddać hołd żołnierzom podziemia niepodległościowego, biorąc udział w budowie wirtualnego pomnika Żołnierzy Wyklętych. Ponad 13 tys. osób dołożyło do niego wirtualne cegiełki. Na Facebooku został także ogłoszony konkurs plastyczny na projekt pomnika Żołnierzy Wyklętych.

W związku z tym świętem odbyły się także imprezy o charakterze sportowym. Już po raz drugi ulicami Warszawy i pierwszy raz ulicami Bydgoszczy przejechała okolicznościowa rowerowa Masa Krytyczna w hołdzie Żołnierzom Wyklętym. W Warszawie odbył się również „Bieg Ludzi Honoru Tropem Wilczym", zorganizowany przez Fundację Wolność i Demokracja, którego IPN był współorganizatorem i patronem. W biegu wzięło udział ponad tysiąc uczestników.

1 marca 2014 r. Instytut był także organizatorem przedsięwzięć o charakterze artystycznym. Uroczyste koncerty odbyły się m.in w filharmoniach w Krakowie i Rzeszowie. W Dębicy OBEP w Rzeszowie zorganizował koncert patriotyczny „Waszej Pamięci Żołnierze Wyklęci" z udziałem Tadeusza „Tadka" Polkowskiego, Chóru i Orkiestry „Passionart". W klubie Palladium w Warszawie oraz w Teatrze Muzycznym w Poznaniu odbyły się koncerty w ramach projektu „Panny Wyklęte", zrealizowanego przez Dariusza Malejonka i zespół Maleo Reggae Rockers. Upamiętnianie Żołnierzy Wyklętych obejmowało także publikację i rozpowszechnianie regionalnych materiałów edukacyjnych, pokazy i przeglądy filmowe, prezentacje wystaw tematycznie związanych z podziemiem niepodległościowym, sesje naukowe i popularnonaukowe oraz lekcje dla młodzieży i wykłady dla szerokiej publiczności, a także rekonstrukcje historyczne – w Szczecinie odbyła się plenerowa inscenizacja „Odbicie więźniów z siedziby PUBP".

W związku z 25. rocznicą wyborów czerwcowych 1989 r. podejmowano działania zarówno o charakterze naukowym, jak i popularyzatorskim. Pracownicy BEP prowadzili lekcje, warsztaty, konferencje, gry miejskie, dyskusje, m.in. OBEP w Gdańsku zorganizował z tej okazji w czterech miastach w regionie cykl debat „Wybory czerwcowe 1989. Refleksje po 25 latach", w których wzięło udział łącznie kilkaset osób, edukatorzy w Szczecinie przeprowadzili Historyczną Grę Miejską „Z Solidarnością do wolności 1980–1989". W ramach współpracy z Europejską Siecią Pamięć i Solidarność OBEP Warszawa przeprowadził grę miejską dla uczestników „Freedom Express" – młodych artystów, dziennikarzy i animatorów kultury z Europy. BEP włączył się także aktywnie w tworzenie teki edukacyjnej pt. „Lekcja wolności 1989–2014" na portalu „Scholaris", udostępniając swój portal edukacyjny dotyczący przełomu 1989 r.

Rok 2014 to również 70. rocznica bitwy pod Monte Cassino. Z tej okazji została wydana okolicznościowa wersja gry edukacyjnej „ZnajZnak Monte Cassino" wraz z broszurą w języku polskim, angielskim i włoskim opisującą historię bitwy. IPN objął także honorowym patronatem „Bieg na Monte Cassino", a wszyscy jego uczestnicy otrzymali w pakietach startowych „ZnajZnak Monte Cassino" wraz z broszurą. Gra trafiła także do wszystkich uczniów w miejscowości Cassino. W serii „Patroni Naszych Ulic" została także wydana książeczka dr. Jerzego Kirszaka *Generał Władysław Anders (1892–1970)*. W całej Polsce edukatorzy IPN wygłosili wiele prelekcji i wykładów na

temat działań zbrojnych II Korpusu Polskiego oraz jego dowódcy. Zdobywcom Monte Cassino hołd złożyli także uczestnicy wyjazdów edukacyjnych, organizowanych przez BEP IPN (m.in. w ramach konkursu „»Sprzączki, guziki z orzełkiem ze rdzy…« Katyń – w 74 lata po zbrodni").

W lipcu i sierpniu 2014 r. pracownicy BEP przeprowadzili wiele działań związanych z 70. rocznicą akcji „Burza", m.in. pokazy archiwalnych materiałów filmowych w Białymstoku i w Wilnie. Na Lubelszczyźnie zrealizowano projekt, w ramach którego w Lublinie, Lubartowie, Rykach, Szczebrzeszynie, Tomaszowie Lubelskim i Zamościu wywieszono w przestrzeni miejskiej wielkoformatowe banery z fotografiami z Akcji „Burza". W Krakowie zorganizowano wyjazd edukacyjny śladami „Burzy" na Wileńszczyźnie. Przeprowadzono także dwa ogólnopolskie konkursy – dla nauczycieli i młodzieży szkolnej (o czym więcej poniżej).

Na 70. rocznicę powstania warszawskiego w ramach akcji „Powstanie Warszawskie – pokaż, że pamiętasz" IPN przygotował okolicznościowe materiały przypominające o powstaniu: naprasowankę na koszulkę, specjalną naklejkę na samochód oraz biało-czerwoną opaskę odblaskową. Można je było otrzymać w dniach 30 lipca – 1 sierpnia w Centrum Edukacyjnym IPN w Warszawie na hasło „Powstanie Warszawskie". Odebrało je ok. 3 tys. osób, były także dostępne do pobrania ze strony www.pamiec.pl. Media (w tym polonijne) opublikowały apel dyrektora BEP IPN wzywający do samodzielnego wykonywania i eksponowania znaku przypominającego o powstaniu. Apel ukazał się w języku polskim, angielskim i ukraińskim. W sierpniu 2014 r. w ramach projektu „Wola Pamięci" opublikowano także przygotowany przez Rafała Pękałę i Piotra Wiejaka krótki przewodnik po miejscach związanych z zbrodniami popełnionymi w 1944 r. na warszawskiej Woli. Publikację uzupełniały filmy publikowane na portalu pamięć.pl. W ramach obchodów rocznicy powstania, wspólnie z Urzędem Dzielnicy Warszawa Wola, zorganizowano także okolicznościowy koncert „Panny Wyklęte – Panny Morowe". W wydarzeniu tym uczestniczyło ponad 5 tys. osób. Rocznicy powstania warszawskiego poświęcone było stoisko edukacyjne IPN podczas XX Przystanku Woodstock (zorganizowane po raz pierwszy). W serii „Patroni Naszych Ulic" została wydana książeczka Marka Gałęzowskiego *Stefan Rowecki „Grot" (1895–1944)*.

Cykle działań edukacyjnych upamiętniały także 75. rocznicę agresji niemieckiej (1 września) i sowieckiej (17 września) na Polskę w 1939 r. W serii „Patroni Naszych Ulic" opublikowano broszurę *Obrońcy Poczty Polskiej w Gdańsku*. Jej prezentacja odbyła się 1 września 2014 r. jednocześnie w Warszawie i Gdańsku. W kolejnych tygodniach trafiała ona do mieszkańców ulic „Poczty Gdańskiej" w całej Polsce, którym przy okazji wyjaśniono błąd w nomenklaturze nazwy patronalnej ulicy (zamiast „Poczta Gdańska" powinno być „Poczta Polska w Gdańsku").

IPN położył też szczególny nacisk na 75. rocznicę powstania Polskiego Państwa Podziemnego, której obchody realizowane były pod hasłem „My z niego wszyscy…". Prezes IPN dr Łukasz Kamiński skierował listy do władz samorządowych zachęcające do zorganizowania lokalnych obchodów 75. rocznicy powstania Polskiego Państwa Podziemnego z udziałem kombatantów, a także do władz oświatowych z propozycją zorganizowania obchodów w szkołach. Na specjalnej stronie internetowej zostały umieszczone materiały do wykorzystania łącznie z propozycją scenariusza uroczystości szkolnej oraz z miniwystawą „Przywódcy Polskiego Państwa Podziemnego" możliwą do wydrukowania i wyeksponowania w środowiskach lokalnych. W ramach obchodów zostały również przygotowane specjalne wpinki z kotwicą Polski Walczącej, które zostały przekazane m.in. posłom na Sejm RP. Nagrano także filmowe wypowiedzi specjalistów pod wspólnym tytułem „Pytania o Polskie Państwo Podziemne", które zostały opublikowane na portalach internetowych i profilach facebookowych IPN. BEP IPN przygotował także spot telewizyjny wyemitowany przez TVP oraz ogólnopolską kampanię billboardową. Obchodom towarzyszyły konkursy, prelekcje i wykłady dla szerokiego grona odbiorców, lekcje i warsztaty w szkołach. Z tą rocznicą związane było także najważniejsze przedsięwzięcie wystawiennicze IPN w 2014 r. – ogólnopolski projekt pt. „Polska Walcząca" (szerzej omówiony w części „Działania wystawiennicze" i w Aneksie, w załączniku nr 3). Prezentacji wystawy na Zamku Królewskim w Warszawie towarzyszyły warsztaty muzyczne

dla grup szkolnych oraz konferencja naukowa IPN pt. „Fenomen Polskiego Państwa Podziemnego".

W związku z 30. rocznicą męczeńskiej śmierci błogosławionego ks. Jerzego Popiełuszki w kilku miastach w Polsce odbyły się projekcje filmów i prelekcje historyczne (m.in. Warszawa, Białystok, Poznań). Jemu została dedykowana kolejna edycja projektu edukacyjnego „Kamienie Pamięci – z modlitwą Ojczyźnie", poświęcona kapłanom, którzy pozostali wierni swemu powołaniu i Polsce w trudnych czasach okupacji i komunizmu. W dniu rocznicy Instytut opublikował także drugi tom zbioru dokumentów *Aparat represji wobec księdza Jerzego Popiełuszki 1984*. Wydawnictwo ukazało się jednocześnie w wersji papierowej oraz bezpłatnie w formatach epub, mobi oraz pdf na stronie www.pamiec.pl.

Ogólnopolski wymiar miały obchody 33. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego, które odbyły się pod hasłem „Ofiarom stanu wojennego. Zapal światło wolności". Po raz kolejny akcję objął honorowym patronatem Prezydent RP Bronisław Komorowski. Prezes IPN wystosował list otwarty do władz samorządowych, w którym apelował o włączenie się do akcji upamiętniania ofiar stanu wojennego m.in. przez umieszczenie światła wolności w przestrzeni miejskiej w formie iluminacji na budynkach. Już po raz trzeci zorganizowana została akcja zapalania w oknach domów i urzędów świecy przypominającej zarówno o ofiarach, jak i o podstawowych wartościach, w które uderzał stan wojenny: wolności, demokracji i prawach człowieka. Akcja została nagłośniona w mediach i spotkała się z szerokim odzewem społecznym. TVP wyemitowała spot promujący akcję. 12 grudnia w 20 kinach sieci Cinema City w całej Polsce odbyły się maratony filmowe, w ramach których wyświetlano trzy obrazy nawiązujące do wydarzeń początku lat 80.: *Bez końca* Krzysztofa Kieślowskiego, *Popiełuszko. Wolność jest w nas* Rafała Wieczyńskiego oraz *80 milionów* Waldemara Krzystka. W wielu miastach w Polsce pokazywano wystawy związane z tematyką stanu wojennego, m.in. „586 dni stanu wojennego". Tradycyjnie na portalu pamięć.pl umieszczono materiały edukacyjne do wykorzystania przez szkoły. Odbył się również konkurs fotograficzny dokumentujący udział w akcji. Po raz trzeci został zrealizowany projekt edukacyjno-historyczny „Warszawa stanu wojennego", w ramach którego pasażerowie okolicznościowego autobusu mogli spojrzeć na znane sobie miejsca przez pryzmat wydarzeń stanu wojennego. Opowieść przewodnika uzupełniał koncert piosenek opozycyjnych z lat 80. Obchody miały także wymiar regionalny – i tak OBEP Białystok zorganizował Marsz Pamięci, OBEP Kraków natomiast zorganizował prezentację spotów historycznych o stanie wojennym w telewizjach tramwajowych i autobusowych. W Krakowie miała miejsce inscenizacja aresztowań studentów przez patrole milicji i ZOMO (we współpracy ze stowarzyszeniem Studenci dla Rzeczypospolitej) oraz kolportaż materiałów informacyjnych na temat stanu wojennego. Na ulicach Szczecina odbyła się historyczna gra miejska „Zza czarnych okularów…". Wśród wydarzeń artystycznych organizowanych przez IPN warto wymienić koncert poetycki „Powrót", który odbył się w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia" w Warszawie.

Oddziałowe biura edukacji publicznej włączyły się aktywnie także w obchody innych rocznic, również tych o charakterze lokalnym. Przykładowo warto wspomnieć o organizowanej już po raz kolejny akcji medialno-edukacyjnej „Zapal Znicz Pamięci", zainaugurowanej przez OBEP IPN w Poznaniu we współpracy z Radiem Merkury, a przypominającej o miejscach kaźni Polaków w Wielkopolsce, na Pomorzu, Kujawach, Śląsku i ziemi łódzkiej, czyli ziemiach wcielonych do III Rzeszy.

W związku z tym, że w 2014 r. na ekrany kin weszło kilka głośnych filmów nawiązujących do rocznic związanych z historią Polskiego Państwa Podziemnego i rocznicą wybuchu powstania warszawskiego, m.in.: *Kamienie na szaniec* w reż. Roberta Glińskiego, *Miasto '44* w reż. Jana Komasy, *Powstanie Warszawskie* Joanny Pawluśkiewicz, Jana Ołdakowskiego i Piotra C. Śliwowskiego, edukatorzy IPN wielokrotnie brali udział w pokazach dla zorganizowanych grup młodzieży szkolnej i ich pedagogów, poprzedzając je komentarzem historycznym. Pracownicy BEP IPN we współpracy z Muzeum Historii Polski opracowali materiał edukacyjny do filmu *Miasto '44*, który był rozpowszechniany przez dystrybutora filmu.

Rok 2014 został oficjalnie ogłoszony Rokiem Jana Karskiego. Głównym inicjatorem działań związanych z sylwetką słynnego kuriera Polskiego Państwa Podziemnego było Muzeum Historii Polski, jednak IPN wielokrotnie stawał się partnerem poszczególnych wydarzeń, takich jak wykłady czy warsztaty dla uczniów. OBEP Białystok zorganizował „Dni Karskiego", a OBEP w Łodzi przeprowadził ogólnopolski konkurs edukacyjny dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych „Za dużo widziałem w czasie wojny. Jan Karski (1914–2000)", w którym wzięło udział 180 uczniów z całej Polski.

4.2.8. Inne formy ogólnopolskich działań edukacyjnych

W 2014 r. kontynuowano program „Lekcje z historii najnowszej". Przeszkoleni przez edukatorów IPN nauczyciele prowadzili w szkołach na wszystkich poziomach nauczania cykl lekcji dotyczących najnowszych dziejów Polski. Do szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych adresowane są tematy „PRL – państwo totalitarne?", „Prześladowani i aparat terroru 1944–1989", „Sztuka w służbie propagandy", „Dzieje pewnego eksperymentu – gospodarka PRL", „W samo południe – wybory 4 czerwca 1989 r." „Historie żołnierzy z wyrokiem – polskie podziemie niepodległościowe po 1945 r." „Grudniowy wstał świt, nie wiedział nic nikt – stan wojenny w Polsce", do szkół podstawowych: „Z flagą narodową poprzez najnowszą historię Polski", „A więc wojna… – polski wrzesień 1939 r.". Lekcja „Polacy ratujący Żydów w czasie II wojny światowej", adresowana do szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, ma specjalnie przystosowaną wersję dla uczniów starszych klas szkoły podstawowej. W ramach projektu w całym kraju zrealizowano łącznie 1054 lekcje dla ok. 26 tys. uczniów. Zmniejszenie liczby lekcji w porównaniu z latami ubiegłymi wynika z braków środków budżetowych, niezbędnych do rozwoju projektu lub choćby utrzymania go na dotychczasowym poziomie. Warto zaznaczyć, że projekt cieszy się nie tylko dużym zainteresowaniem szkół, ale także niezmiennie dobrą opinią nauczycieli, dla których jest istotną pomocą w nauczaniu historii najnowszej.

Kontynuowane są również lekcje pt. „Co kryją archiwa IPN?", które są wspólnym przedsięwzięciem BEP oraz BUiAD. Są to lekcje archiwalne wykorzystujące wybrane dokumenty z archiwum Instytutu. Zajęcia zostały przygotowane w katowickim oddziale IPN, jednak ze względu na swoją wartość źródłoznawczą prowadzone są we wszystkich oddziałach. Lekcja składa się dwóch części: w pierwszej uczniowie poznają zasady działania archiwum i proces postępowania ze zgromadzonymi tam dokumentami; druga część zajęć to analiza przykładowych dokumentów.

W roku 2014 kontynuowano także działania skierowane do dzieci i młodzieży ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi. Dzięki podejmowanym od 2010 r. próbom dotarcia do tych środowisk przez wydawnictwa edukacyjne można zaobserwować wzrost zainteresowania i uczestnictwa w projektach edukacyjnych i konkursach uczniów ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi. Warsztaty dla uczniów z dysfunkcjami organizuje m.in. OBEP we Wrocławiu, OBEP w Poznaniu i OBEP w Białymstoku.

Wykłady i prelekcje były prowadzone dla osadzonych w zakładach karnych. Duże osiągnięcia w powyższych dziedzinach mają zwłaszcza odziały IPN, np. OBEP Kraków – współpraca z Zakładem Karnym w Pińczowie oraz Aresztem Śledczym w Kielcach, OBEP Łódź – w Zakładzie Karnym w Piotrkowie Trybunalskim, OBEP Poznań – w Areszcie Śledczym Poznaniu przy ul. Nowosolskiej, OBEP Szczecin – w Zakładzie Karnym w Wierzchowie i Areszcie Śledczym w Koszalinie. Współpraca edukacyjna IPN z zakładami karnymi i aresztami śledczymi jest prowadzona m.in. w ramach działalności Klubów „Grota".

W kwietniu 2014 r. odbył się V Przegląd Filmowy „Echa Katynia". Tradycyjnie odbyły się projekcje filmów polskich i zagranicznych nawiązujących do Zbrodni Katyńskiej oraz innych zbrodni popełnionych w czasie II wojny światowej. Projekcjom towarzyszyły dyskusje z udziałem reżyserów, historyków, dziennikarzy, socjologów, dyplomatów, świadków ekshumacji, a także członków rodzin zamordowanych. W 2014 r. przegląd odbył się w 13 miastach (Warszawie, Szczecinie, Gorzo-

wie Wielkopolskim, Kołobrzegu, Łodzi, Poznaniu, Rzeszowie, Gdyni, Raciborzu, Mikołowie, Bydgoszczy, Białymstoku i Tarnowskich Górach) – łącznie 25 projekcji dla ok. 3000 osób. Dodatkowo dyskusje po projekcjach prowadzonych w Warszawie były transmitowane na żywo w Internecie.

Coraz większą popularnością cieszy się oferta IPN skierowana do całych rodzin. Tradycyjnie już oddziały IPN włączyły się aktywnie w akcję „Noc Muzeów", udostępniając wystawy, organizując przeglądy filmowe, prezentacje, konkursy i turnieje gier. Tradycją stał się też udział IPN w Festiwalu Nauki i Pikniku Naukowym. W kilku ośrodkach odbywają się cykliczne spotkania dla całych rodzin, np. „Rodzinne soboty" w „Przystanku Historia" w Warszawie, uhonorowane w tym roku nagrodą „Słoneczniki", przyznaną przez portal www.czasdzieci.pl na podstawie głosów rodziców.

17 maja 2014 r. odbył się IV Festiwal Komiksów Historycznych, podczas którego nauczyciele, uczniowie i ich rodzice (300 osób) mieli okazję wziąć udział w prelekcjach, wykładach, prezentacjach oraz warsztatach poświęconych powstawaniu komiksów, a także obejrzeć wystawy „PRL w komiksie" oraz wystawę prac laureatów konkursu „Epizody z najnowszej historii Polski w komiksie".

4.2.9. Działania wystawiennicze

Dorobek IPN obejmuje ponad 400 wystaw edukacyjnych popularyzujących najnowszą historię Polski. Wystawy są bezpłatnie wypożyczane szkołom oraz placówkom kulturalnym i oświatowym w kraju i za granicą. Towarzyszą im katalogi, foldery i propozycje zajęć dla młodzieży szkolnej. W lokalnych mediach prowadzi się kampanię informacyjną skierowaną m.in. do szkół, organizacji pozarządowych oraz instytucji samorządowych. Niemal wszędzie wystawy są odbierane jako ważne wydarzenia kulturalne i medialne, często organizowane przy współudziale regionalnych placówek muzealnych, organizacji kombatanckich, samorządów, szkół czy uczelni.

Najważniejszym przedsięwzięciem wystawienniczym IPN w 2014 r. był ogólnopolski projekt pt. „Polska Walcząca", zrealizowany wspólnym wysiłkiem Biura Edukacji Publicznej i oddziałowych biur edukacji publicznej, przy współpracy z Zamkiem Królewskim w Warszawie. Wystawa nawiązywała do 70. rocznicy akcji „Burza" Armii Krajowej, powstania warszawskiego oraz obchodzonego 27 września Dnia Polskiego Państwa Podziemnego. Uroczysta inauguracja projektu miała miejsce 29 lipca 2014 r. na Zamku Królewskim w Warszawie. Wykonaną w kilkunastu egzemplarzach wystawę jednocześnie zaprezentowano w wielu miastach w kraju. Łącznie, do końca 2014 r. pokazano ją w 34 miejscach (szczegółowy wykaz w Aneksie, w załączniku nr 3). Odwiedziło ją ogółem kilkaset tysięcy osób, w tym wielu turystów z zagranicy. Prezentacji wystawy na Zamku Królewskim w Warszawie towarzyszyły zajęcia dla grup szkolnych (m.in. warsztaty muzyczne) oraz konferencja naukowa IPN pt. „Fenomen Polskiego Państwa Podziemnego" w dniach 16–17 października 2014 r.

W 2014 r. wystawy IPN były pokazywane także poza granicami kraju. W wielu miejscach samodzielnie przygotowywano ekspozycje na podstawie materiałów przygotowanych przez IPN. W ich organizacji uczetsniczyły środowiska uniwersyteckie, miejscowe i środowiska polonijne oraz przedstawicielstwa dyplomatyczne RP W trakcie wernisaży i wykładów przedstawiano dorobek naukowy i edukacyjny IPN, dystrybuowano publikacje IPN (katalogi, albumy, książki, periodyki IPN itp.) oraz prowadzono zajęcia edukacyjne dla uczniów i nauczycieli.

W 2014 r. Biuro Edukacji Publicznej przygotowało 20 nowych wystaw oraz zaprezentowało 198 wystaw z lat ubiegłych. Ich pełna lista znajduje się w Aneksie, w załączniku nr 3.

4.2.10. Popularyzacja historii z wykorzystaniem Internetu

W pracach edukacyjnych IPN stara się używać nowoczesnych, atrakcyjnych form upowszechniania wiedzy historycznej, przede wszystkim wykorzystując w tym celu możliwości, jakie stwarza Internet. Oprócz stale unowocześnianej głównej strony internetowej IPN służą do tego edukacyjne

portale tematyczne poświęcone rozmaitym zdarzeniom z historii najnowszej, strona internetowa miesięcznika „Pamięć.pl" oraz portal edukacyjny o tej samej nazwie, a także profile w serwisach internetowych You Tube, Facebook i Twitter.

- **„Pamięć.pl" – portal edukacyjny**

Uruchomiony 11 listopada 2012 r. portal edukacyjny „Pamięć.pl" jest w dalszym ciągu rozbudowywany. Stanowi on realizację projektu, którego celem jest wyeksponowanie i promowanie w nowoczesny sposób oferty edukacyjnej IPN, skierowanej do nauczycieli, młodzieży i wszystkich zainteresowanych najnowszą historią Polski, obejmującej również zasoby elektroniczne. W zakładce „Biblioteka Cyfrowa" portal oferuje publikacje IPN – książki, periodyki, materiały edukacyjne − do pobrania w formatach pdf, epub lub mobi. W roku 2014 zamieszczono czternaście nowych publikacji elektronicznych.

Na portalu można również odsłuchać audycje nagrodzone w Ogólnopolskim Konkursie „Audycja Historyczna Roku", zagrać online w wybrane gry IPN, zapoznać się z materiałami dodatkowymi i promocyjnymi związanymi z grami wydanymi przez Instytut. W zakładce „Portale tematyczne" zgromadzono odniesienia do tematycznych portali edukacyjnych IPN. W 2014 r. przebudowano dział związany z materiałami wideo. W zakładce IPNtv użytkownicy znajdą relacje wideo z ważnych wydarzeń IPN, przygotowywane przez sekcję notacji BEP – najświeższa lub najciekawsza jest eksponowana w oknie wyróżnionym. Trwają prace nad uruchomieniem na stronie głównej portalu przygotowanych przez pracowników naukowych IPN krótkich komentarzy wideo, dotyczących wydarzeń z codziennego kalendarium historycznego. W nowej zakładce „IPN Notacje" zamieszczane są relacje świadków historii. Powstała również zakładka „Z filmoteki bezpieki", gdzie zamieszczane są audycje z cyklu pod tym samym tytułem. W zakładce „Fotokronika IPN" udostępniane są galerie zdjęć z wybranych bieżących wydarzeń z kalendarza Instytutu. Z portalem powiązany jest miesięcznik „Pamięć.pl". Drukowane w nim teksty są niekiedy uzupełniane materiałami dodatkowymi zamieszczanymi w „Bibliotece Cyfrowej". Wybrane artykuły z archiwalnych numerów miesięcznika oraz innych periodyków Instytutu („CzasyPisma", „Aparatu Represji w Polsce Ludowej 1944–1989") są udostępniane na stronie głównej portalu. Publikowane są również rozmowy z autorami książek Instytutu, połączone niekiedy z materiałami wideo. Z okazji 75. rocznicy wybuchu II wojny światowej portal „Pamięć.pl" uruchomił akcję „Wrzesień pamięci", której celem było zaprezentowanie internautom artykułów i innych materiałów przygotowanych przez IPN na temat II wojny światowej, w tym dotyczących zbrodni niemieckich i sowieckich. W propagowanie akcji włączyły się strony IPN prowadzone na jednym z portali społecznościowych. Akcja była również okazją do zapoznania internautów z ofertą wystaw prezentowaną w specjalnej zakładce portalu, która jest systematycznie rozbudowywana. Portal „Pamięć.pl" wspiera także akcje edukacyjne IPN i obchody rocznic, w tym powstania Polskiego Państwa Podziemnego, budowę wirtualnego pomnika Żołnierzy Wyklętych z okazji Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych oraz zapalenie wirtualnej świecy w ramach akcji „Ofiarom stanu wojennego. Zapal Światło Wolności" (łącznie wzięło w nich udział kilkadziesiąt tysięcy internautów).

- **Portale historyczne IPN**

W roku 2014 uruchomiono cztery nowe portale o charakterze edukacyjnym dotyczące działalności polskiego podziemia niepodległościowego i represji komunistycznych wobec działaczy niepodległościowych w powojennej Polsce. Portal www.poszukiwania.ipn.gov.pl dotyczy poszukiwań miejsc pochówku ofiar terroru komunistycznego z lat 1944–1956. Portal www.polskiepodziemie.pl (OBEP w Lublinie) prezentuje informacje o działaniach polskiego podziemia powojennego i sposobach zwalczania go przez władze komunistyczne. Portal www.wilczetropy.ipn.gov.pl, przygotowany przez OBEP w Warszawie, dotyczy podziemia niepodległościowego na Mazowszu i Podlasiu w latach 1944–1956. Oprócz przedstawienia losów żołnierzy znajdują się tam także propozycje

edukacyjne; publikacje, mapy, teksty piosenek i trasy rajdów historycznych. Portal edukacyjny www.oblawaaugustowska.pl opracowany przez pracowników IPN z Białegostoku dotyczy największej powojennej zbrodni na Polakach dokonanej przez Sowietów, zwanej także „Małym Katyniem". Na portalu zaprezentowane są wyniki dotychczasowych badań naukowych, stan śledztwa, a także zdjęcia, dokumenty dotyczące tych wydarzeń. Zaktualizowano portal www.13grudnia81.pl, dodając m.in. akty prawne oraz fragmenty relacji świadków historii.

Popularnością cieszą się również portale prowadzone przez oddziałowe biura edukacji publicznej – www.antnoiwasilewski.pl, www.ryszardsiwiec.pl, www.13grudnia.pl, www.lukaszcieplinski.pl, www.lato36.pl, www.wolyn43.pl, powstałe często na bazie wystaw lub dokumentujące wydarzenia i postaci ważne dla społeczności lokalnej.

Tabela 1. Statystyka odwiedzin portali internetowych IPN

Adres portalu	Rok uruchomienia	Liczba odwiedzin od uruchomienia portalu	Liczna odwiedzin w roku 2014
ipn.gov.pl	2006	59 742 951	7 842 692
pamiec.pl	2012	3 596 069	1 988 255
1wrzesnia39.pl	2009	1 281 410	137 641
martiallaw.pl	2009	308 024	123 666
13grudnia81.pl	2007	2 078 005	88 001
slady.ipn.gov.pl	2007	1 334 198	86 451
martyrologiawsipolskich.pl	2011	377 873	83 650
pilecki.ipn.gov.pl	2008	1 096 728	67 095
zyciezazycie.pl	2011	293 177	56 116
rok1989.pl	2009	377 936	55 945
june56.ipn.gov.pl	2011	154 931	55 112
grudzien70.ipn.gov.pl	2010	505 218	55 038
xj.popieluszko.pl	2009	962 384	54 305
year1989.pl	2009	202 644	54 086
czerwiec56.ipn.gov.pl	2010	366 370	50 116
en.pilecki.ipn.gov.pl	2008	238 743	47 366
sierpien1980.pl	2008	591 368	44 911
kultura-niezalezna.pl	2009	503 007	41 878
wilczetropy.ipn.gov.pl	2014	35 309	35 309
poszukiwania.ipn.gov.pl	2014	34 838	34 838
marzec1968.pl	2008	710 498	32 920
truthaboutcamps.eu	2012	155 957	31 205
okulicki.ipn.gov.pl	2011	84 817	26 003
zbrodniawolynska.pl	2013	43 721	25 836
czerwiec76.ipn.gov.pl	2011	117 159	25 415
bibliografia.ipn.gov.pl	2008	340 566	25 176

en.popieluszko.pl	2010	85 951	23 302
poznan1956.ipn.gov.pl	2011	58 230	23 047
korbonski.ipn.gov.pl	2009	160 286	21 651
en.korbonski.ipn.gov.pl	2011	50 983	18 986
volhyniamassacre.eu	2013	10 198	8 283
wolynskyjzloczyn.eu	2013	2 141	1 386

- **Serwisy społecznościowe**

IPN ma swoje profile w popularnych serwisach społecznościowych Facebook i Twitter. Zamieszczane są tam teksty, zdjęcia, materiały filmowe i linki, dotyczące działalności Instytutu oraz tematów związanych z historią najnowszą, zwłaszcza rocznic i ważnych postaci historycznych. Ponadto publikuje się informacje dotyczące nowości wydawniczych, spotkań dyskusyjnych, publicznych wykładów, pokazów filmów czy konkursów edukacyjnych dla młodzieży, organizowanych przez Instytut. Powstaje kalendarium historyczne w postaci krótkich tekstów ilustrowanych zdjęciem, związanych z bieżącą datą. Powodzeniem wśród internautów cieszą się konkursy sprawdzające wiedzę historyczną oraz znajomość działalności IPN. Konto edukacyjne IPN na Facebooku istnieje od 2012 r. W latach 2012–2014 fanpage polubiło ponad 12 tys. osób; każdego miesiąca dołącza średnio 350 osób. Z możliwości upowszechniania informacji poprzez serwisy społecznościowe korzystają też niektóre oddziały IPN (m.in. Gdańsk, Bydgoszcz, Białystok, Lublin, Rzeszów, Katowice, Szczecin), wykorzystujące własne profile na Facebooku do działań edukacyjnych. Funkcje pomocnicze pełnią profile związane z grami planszowymi wydawanymi przez IPN.

4.2.11. Historyczne gry planszowe

BEP IPN od kilku lat rozwija i kontynuuje działania związane z grami planszowymi, rozumiane nie tylko jako wydawanie nowych gier i dodrukowywanie wyprzedanych tytułów, ale także jako poszerzanie możliwości wykorzystywania istniejących już gier planszowych w celach edukacyjnych. W roku 2014 kontynuowano zajęcia z wykorzystaniem przygotowanych w latach 2009–2013 gier edukacyjnych: „111", „303", „Awans – zostań marszałkiem Polski", „Kolejka", „Pamięć '39", „ZnajZnak" i „ZnajZnak – Pamięć".

„Kolejka" – opowiadająca o gospodarce PRL – od 4 lat cieszy się niesłabnącym powodzeniem. IPN wykorzystał popularność tej gry (uznanej Grą Roku 2012) w celu edukacji historycznej społeczeństwa nie tylko w Polsce, ale i na świecie. Ogółem ukazało się 97 tys. egz. tej pozycji edukacyjnej. Z uwagi na duże zapotrzebowanie na dystrybucję gry, zwłaszcza w Polsce, Rumunii, Niemczech i USA, wobec braku odpowiednich narzędzi dystrybucyjnych, Instytut Pamięci Narodowej zdecydował się na sprzedaż 5-letniej licencji na grę „Kolejka" podmiotowi prywatnemu z zastrzeżeniem, że nowy wydawca wyda przynajmniej 100 000 egz. gry bez ingerencji w warstwę edukacyjną i będzie dysponował potencjałem, który pozwoli na skuteczną dystrybucję gry na rynkach światowych. W wyniku przetargu wyłoniony został nowy wydawca firma Trefl S.A. Od listopada 2014 r. gra „Kolejka" jest szeroko dostępna w Polsce. Przygotowywane są także wydania narodowe.

Realizując swoją misję edukacyjną, IPN przygotował grę „ZnajZnak – Monte Cassino" (w nakładzie 20 800 egz.) dla uczczenia przypadającej w 2014 r. 70. rocznicy zakończenia bitwy. Gra była szeroko dystrybuowana i wykorzystywana edukacyjnie podczas uroczystości rocznicowych w Polsce i we Włoszech (gry trafiły m.in. do młodzieży szkolnej w Cassino we Włoszech). Wydaniu gry towarzyszyło wydanie broszur edukacyjnych autorstwa dr. hab. Michała Polaka na temat bitwy o Monte Cassino w językach polskim, angielskim i włoskim. Kilka tysięcy egzemplarzy gry było dystrybuowanych jako nagroda w konkursach organizowanych przez BEP IPN podczas Pik-

niku Naukowego Polskiego Radia i Centrum Nauki Kopernik, którego termin przypadał w okolicy rocznicy zakończenia bitwy. Gra „ZnajZnak – Monte Cassino" była głównym motywem bardzo dobrze ocenianego stanowiska IPN (ponad 2000 gości).

W ramach trwającego w 2014 r. projektu dla szkół i bibliotek „Znaki dwa – klasa gra", związanego z wydaną w grudniu 2012 r. grą „ZnajZnak", IPN dystrybuował bezpłatne egzemplarze ww. gry. Między innymi partia 400 egz. gier trafiła do szkół polonijnych w USA. Ponadto pomysły na edukacyjne wykorzystanie tej gry, nadesłane przez nauczycieli, zostały opublikowane w dystrybuowanej bezpłatnie broszurze edukacyjnej: „ZnajZnak, czyli historia opowiedziana symbolami".

Na podstawie filmu animowanego OBEP Kraków *Polskie symbole narodowe* została przygotowana gra pt. „Polak Mały" (nakład 31 846 egz.). To edukacyjna gra planszowa oparta na zasadach popularnego „memory" oraz puzzli, skierowana do najmłodszych. Przez zabawę zapoznaje dzieci z polskimi symbolami narodowymi, takimi jak flaga, herb i hymn narodowy. Z wykorzystaniem tej gry przeprowadzane były liczne zajęcia w szkołach i przedszkolach w kraju i poza jego granicami.

Do uczestników tegorocznego Biegu Niepodległości trafiły przygotowane przez BEP IPN puzzle z koloryzowanym cyfrowo portretem Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego liczące 600 elementów. Kolejnych kilka tysięcy egzemplarzy puzzli było dystrybuowanych jako nagroda w konkursach organizowanych przez BEP IPN. Łączny nakład puzzli wynosił 15 tys. egz.

W 2014 r. IPN wydał ponadto grę edukacyjną: „Reglamentacja. Gra na kartki" (nakład 10 tys. egz.), w której gracze zapoznają się z systemem reglamentacji towarów w czasach PRL. Do gry dołączona jest książka autorstwa Andrzeja Zawistowskiego (Centrala BEP) w wyczerpujący sposób omawiająca temat reglamentacji towarów w Polsce Ludowej. Gra została bardzo dobrze przyjęta i cały przeznaczony do sprzedaży nakład (niecałe 7000 egz.) został sprzedany w ciągu trzech tygodni.

Gry były także prezentowane na wykładach m.in. w Rzeszowie podczas ogólnopolskiej konferencji „Edukacja na planszy" (około 120 uczestników) oraz podczas Zjazdu Nauczycieli Polonijnych w Nowym Jorku (400 uczestników). W całym kraju organizowane są liczne turnieje z grami edukacyjnymi. Największy turniej gry „303" odbył się w Ropczycach (około 120 uczniów ze szkół powiatu). Podczas zajęć młodzież nie tylko wykazuje się znajomością reguł gry, ale także wiedzą historyczną. Multimedialne zajęcia z grą „ZnajZnak – Monte Cassino" były przeprowadzane nie tylko w Polsce, ale także w Minneapolis (około 80 uczniów oraz grupa nauczycieli). Gry były wielokrotnie wykorzystywane do popularyzacji historii najnowszej na imprezach masowych: Piknik Naukowy, Nocny Festiwal Planszowych Gier Historycznych w ramach Nocy Muzeów (około 700 osób) i innych, spotykając się z dużym uznaniem odbiorców.

Pracownicy OBEP w Gdańsku – Delegatura w Bydgoszczy we współpracy z Wydziałem Edukacji i Sportu Urzędu Miasta Bydgoszczy oraz Urzędem Marszałkowskim Województwa Kujawsko-Pomorskiego opracowali planszową grę edukacyjną „Bydgoskie ścieżki pamięci. Wiek XX". Grę przygotowano głównie z myślą o uczniach i nauczycielach bydgoskich szkół podstawowych, gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych. Trzy warianty przeprowadzenia rozgrywek sprawiają, że może być ona także świetną rozgrywką dla osób dorosłych. Przekazuje ona wiedzę historyczną o dziejach Bydgoszczy i Polski w minionym stuleciu. Pokazuje, jak przeszłość styka się z teraźniejszością i jak bardzo historia regionalna związana jest z historią ogólnopolską.

4.2.12. Notacje – nagrania filmowe świadków historii

Do najważniejszych zadań Sekcji Notacji i Opracowań Multimedialnych Wydziału Edukacji BEP IPN oraz delegowanych pracowników OBEP IPN należy nagrywanie relacji świadków historii. W ramach programu dokumentowane są wspomnienia z okresu 1939–1989. W 2014 r. w centrali i oddziałach nagrano 199 notacji wideo oraz audio. Zarchiwizowane i zdigitalizowane nagrania są wykorzystywane w celach naukowych i edukacyjnych, a także publikowane na historycznych portalach internetowych IPN oraz na stronach serwisu Youtube. Wiele z nagrywanych notacji jest

przygotowywanych z myślą o przyszłych dokumentalnych projektach filmowych np. notacje z rodzinami ofiar zamordowanych podczas obławy augustowskiej czy żołnierzami i rodziną mjr. Hieronima Dekutowskiego ps. „Zapora".

Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej w Białymstoku współpracuje z Polskim Radiem w przygotowywaniu audycji radiowych wykorzystujących nagrania świadków historii. Na ich podstawie zrealizowano wspólnie z red. Bartłomiejem Pankiem pięć godzinnych audycji dokumentalnych dla Programu II Polskiego Radia. Wszystkie dotyczyły losów żołnierzy Wileńskich Brygad Armii Krajowej.

Obecnie w BEP – zarówno w centrali, jak i w oddziałach – znajdują się 1482 relacje świadków historii. Projekt „Notacje" realizują, a także specjalnie przeszkoleni wolontariusze.

Od 2012 r. Sekcja Notacji i Opracowań Multimedialnych realizuje projekt multimedialny IPNtv, którego głównym celem jest popularyzacja historii najnowszej w formie audiowizualnej. Przygotowane materiały filmowe można obejrzeć na portalu pamiec.pl oraz w serwisie youtube (do końca 2014 r. kanał odwiedziło niemal pół miliona widzów). Zespół IPNtv dokumentuje również wiele wydarzeń z działalności IPN. Ich efektem są m.in. relacje z projektów edukacyjnych, zapisy konferencji naukowych i popularnonaukowych.

W 2014 r. do najważniejszych realizacji audiowizualnych w ramach projektu IPNtv należą:

- spoty rocznicowe dotyczące obchodów Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych; 75. rocznicy powstania Polskiego Państwa Podziemnego oraz kampanii społecznej IPN Ofiarom stanu wojennego – „Zapal Światło Wolności". Spoty były emitowane w Telewizji Publicznej (Program 1, Program 2, telewizje regionalne, TVP Historia), TV Republika, Telewizji Trwam oraz w Internecie;
- cykl materiałów filmowych w ramach projektu „Pytania o Polskie Państwo Podziemne", którego celem jest przybliżenie wiedzy na temat polskiego ruchu oporu w czasie II wojny światowej. Na kanale IPNtv zostały przedstawione krótkie wypowiedzi, odnoszące się do najtrudniejszych pytań związanych z działalnością Polskiego Państwa Podziemnego;
- program publicystyczny pt. „Konfrontacje Antoniego Dudka", czyli cykl rozmów o książkach historycznych z ich autorami. W 2014 r. zostały zrealizowane trzy programy, których gośćmi byli: prof. Jan Żaryn, prof. Jerzy Eisler i dr Dariusz Gawin;
- relacje na żywo z debat historycznych, konferencji popularnonaukowych, naukowych oraz identyfikacyjnych, podczas których zostały wręczone noty identyfikacyjne rodzinom ofiar terroru komunistycznego;
- nagranie poszczególnych etapów prac ekshumacyjnych i śledczych w ramach śledztwa prokuratury IPN na Powązkach oraz na cmentarzu parafialnym na Służewiu;
- filmy krótkometrażowe i relacje z przebiegu projektów edukacyjnych, wystaw, seminariów;

W ramach projektu IPNtv emitowany jest program, „Z filmoteki bezpieki", przygotowywany we współpracy z BUiAD. Do tej pory powstało 16 odcinków audycji. W jej ramach emitowane są materiały filmowe pochodzące z archiwum IPN. Odcinki „Z filmoteki bezpieki" emitowane są także w TV Republika.

4.2.13. Współpraca z mediami i inne działania popularyzujące wiedzę

Podobnie jak w latach ubiegłych, pracownicy WEH oraz referatów edukacyjnych w oddziałach IPN prowadzili współpracę z mediami. Obejmowała ona przede wszystkim tematykę historyczną, „rocznicową", bieżące wydarzenia z pracy IPN (sesje naukowe, konferencje, wystawy itd.). Szczególnie ważne były kontakty z mediami lokalnymi i regionalnymi podczas takich imprez, jak festiwale nauki czy coraz liczniejsze pikniki historyczne i naukowe.

Większość OBEP jest zaangażowana w przygotowywanie lokalnych wkładek historycznych do prasy oraz audycji radiowych i telewizyjnych propagujących wiedzę o najnowszej historii regionalnej, np. OBEP Poznań, Łódź, Katowice, Gdańsk i Delegatura w Bydgoszczy uczestniczą wspólnie

z Merkury Polskie Radio Poznań w akcji medialno-edukacyjnej „Zapal znicz pamięci", odbywającej się pod patronatem marszałka województwa wielkopolskiego oraz prezydenta miasta Poznania. Cykliczny charakter miały programy „Pamiętamy" w rzeszowskim Radio Via (20 audycji), realizowane przy udziale OBEP Rzeszów. Historycy z IPN byli stałymi gośćmi programów realizowanych przez TVP (zwłaszcza TVP Historia) oraz telewizje regionalne.

Kontynuowano dotychczasową współpracę między IPN a Polskim Radiem S.A. Na 18. Pikniku Naukowym, który już po raz kolejny odbywał się na Stadionie Narodowym, znalazły się po raz pierwszy dwa stoiska IPN: namiot z grami i zabawami na koronie Stadionu – oferta skierowana głównie do rodzin z dziećmi. Do starszych odbiorców była zaadresowana ekspozycja w wydzielonej sali w strefie zawodniczej prezentująca prace poszukiwawcze i identyfikacyjne prowadzone w ramach projektu „Poszukiwania nieznanych miejsc pochówku ofiar terroru komunistycznego z lat 1944–1956". Odwiedzający stoisko mogli się zapoznać z wynikami dotychczasowych prac, przyjrzeć się poszczególnym etapom poszukiwań – od dokumentów archiwalnych po prace archeologiczne i badania genetyczne. Dodatkową atrakcją była możliwość obejrzenia profesjonalnego sprzętu archeologicznego – magnetometru oraz fragmentów wystawy Piotra Życieńskiego „Cum tacent clamant…" dokumentującej prace powadzone w kwaterze „Ł" na warszawskich Powązkach Wojskowych. Łącznie oba stoiska odwiedziło ok. 3500 osób – stoisko prezentujące prace poszukiwawcze zostało także bardzo wysoko ocenione przez organizatorów i publiczność pikniku.

4.2.14. Centrum Edukacyjne IPN im. Janusza Kurtyki „Przystanek Historia"

Centrum Edukacyjne IPN im. Janusza Kurtyki „Przystanek Historia" w Warszawie od kilku lat jest miejscem prezentacji działalności naukowej, edukacyjnej, wystawienniczej oraz wydawniczej IPN, stanowiąc ważny punkt na mapie stołecznych instytucji nauki i kultury. Zespół Centrum nie tylko prowadzi własne działania edukacyjne, ale udostępnia pomieszczenia na potrzeby poszczególnych OBEP czy BUiAD (do czerwca 2014 r. mieściła się tymczasowo w Centrum główna czytelnia OBUiAD w Warszawie).

W roku sprawozdawczym w CE zaprezentowano 10 wystaw, odbyło się 18 promocji książek, zorganizowano też liczne przedsięwzięcia edukacyjne skierowane do środowisk nauczycielskich. Centrum jest też siedzibą Biblioteki IPN, zawierającej dostępny dla wszystkich zainteresowanych bogaty księgozbiór, gromadzony metodycznie od połowy XX w., odnoszący się do problematyki historii najnowszej, w tym zwłaszcza zbrodni komunistycznych i nazistowskich, a także ich ofiar. Biblioteka posiada też i udostępnia czytelnikom komplet wydawnictw własnych Instytutu, zarówno tych wydanych w Centrali, jak i w poszczególnych oddziałowych seriach wydawniczych.

Centrum na bieżąco współpracuje z licznymi szkołami wszystkich poziomów edukacyjnych oraz instytucjami, w tym Klubem Historycznym im. gen. Stefana Roweckiego „Grota", Biurem Edukacji Urzędu m.st. Warszawy, Warszawskim Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń, Ośrodkiem Rozwoju Edukacji, Domem Spotkań z Historią, Muzeum Historii Żydów Polskich, Muzeum Auschwitz-Birkenau, Fundacją Kresy–Syberia, Związkiem Sybiraków, Radiem Warszawa, Radiem Campus, Radiem Plus.

W siedzibie Centrum odbywają się także imprezy o charakterze artystycznym – pokazy filmów, koncerty i spektakle – w tym roku pokazywano m.in. filmy *Żegnaj DDR! Przez Warszawę ku Wolności/Tschüss DDR! Über Warschau in die Freiheit* (reż. Krzysztof Czajka), *Krew na bruku – Grodno 1939* (reż. Robert Miękus), *Chram* (reż. Natalia Kandudina), *W poszukiwaniu utraconego krajobrazu* (reż. Leo Kantor). Warto także wymienić „Powrót" – koncert poetycki upamiętniający rocznicę wprowadzenia stanu wojennego oraz koncert piosenek i wierszy powstańczych „Dziś idę walczyć, mamo" w wykonaniu Teatru Dobrego Pasterza To ma sens oraz przedstawienie – „40 cztery" autorski spektakl teatru Krzesiwo z OSW dla Dzieci Słabowidzących w Warszawie.

W „Przystanku Historia" odbywają się staże w ramach projektu Narodowego Centrum Kultury Kurs na Kulturę. Staże w instytucjach kultury. Pracownicy Centrum koordynują także prace kilkunastu wolontariuszy rocznie.

- **Działania CE IPN skierowane do nauczycieli**

W ramach serii kursów i seminariów dla nauczycieli w okresie sprawozdawczym odbyły się m.in.:

– kurs doskonalący dla nauczycieli we współpracy z Międzynarodowym Centrum Edukacji o Auschwitz i Holokauście oraz OBEP w Łodzi „Holokaust – sposoby przedstawiania". Poza kursem stacjonarnym w ramach seminarium odbyły się 3 sesje wyjazdowe: do byłych obozów zagłady w Auschwitz i Chełmnie nad Nerem oraz do Terezina w Czechach;

– cykliczne (raz w miesiącu) konwersatorium dla nauczycieli przedmiotów humanistycznych (zwłaszcza historii, WOS i języka polskiego) oraz studentów „Świat totalitarny przedstawiony";

– seminarium „Komunizm w literaturze i filmie";

– seminarium „Warszawski pierścień śmierci" – dla nauczycieli, edukatorów i przewodników miejskich, poświęcone miejscom pamięci związanym z represjami wobec ludności cywilnej w czasie II wojny światowej. W ramach zajęć odbyły się wyjazdy studyjne (Palmiry, Pawiak, al. Szucha, Wawer, Pruszków – Dulag 121);

– kurs z historii dla nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych „XX wiek okiem dokumentalisty", organizowany we współpracy z Warszawskim Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń oraz Domem Spotkań z Historią;

– trzydniowe seminarium dla nauczycieli „Czy uczyć o komunistycznych organach represji?" organizowane przez „Przystanek Historia" i Oddział IPN w Warszawie.

- **Programy CE IPN skierowane do uczniów i studentów**

Centrum na bieżąco odpowiada na potrzeby szkół – zorganizowano ponad 150 lekcji, lekcji okołowystawowych i wykładów, ponad 20 różnych warsztatów i innych przedsięwzięć edukacyjnych, m.in.: „O tym nie można zapomnieć – spotkania z kobietami, które przeszły piekło obozów koncentracyjnych i łagrów sowieckich" czy IV Festiwal Komiksów Historycznych.

CE współpracuje z warszawskim oddziałem Erasmus Student Network, a także ze Stowarzyszeniem Czeskich Nauczycieli Historii PANT z Ostrawy w projekcie edukacyjnym „Wspólna historia Polaków i Czechów". CE przeprowadziło serię zajęć z historii najnowszej dla osób niepełnosprawnych (m.in. dla Stowarzyszenia „Otwarte Drzwi").

Tradycyjnie już w Centrum odbywają się zajęcia edukacyjne dla najmłodszych w ramach akcji „Lato w mieście" i „Zima w mieście". W czasie ferii zimowych organizowane są także zajęcia dla maturzystów w formie wykładów oraz warsztatów przygotowujące ich do egzaminu maturalnego z historii najnowszej.

„Przystanek Historia" staje się także miejscem, w którym zainteresowana historią młodzież może pod okiem specjalistów prezentować własne dokonania – przykładem takich działań może być cykl „Uczniowie obchodzą ważne rocznice historyczne", w którego ramach młodzież przygotowuje upamiętnienia wydarzeń historycznych. Taki charakter miały wystawiane przez uczniów w CE spektakle poświęcone 70. rocznicy wybuchu powstania warszawskiego czy dyskusja panelowa wokół książki *Ballada marcowa*, napisanej przez uczniów i absolwentów XI LO im. Mikołaja Reja w Warszawie.

- **Imprezy otwarte CE IPN**

W okresie sprawozdawczym pracownicy CE przygotowali ponad 50 różnego rodzaju przedsięwzięć o charakterze otwartym, dostępnych dla wszystkich zainteresowanych najnowszymi dziejami Polski. Spośród nich warto wymienić:

– seminarium „Jednostka w trybach represji" – cykl wykładów dr Alicji Bartuś o sytuacji społeczno-politycznej w krajach, w których w XX w. doszło do zbrodni ludobójstwa lub systemowo łamane są podstawowe prawa człowieka;

– „Pod sierpem i młotem" – seminarium popularnonaukowe, przybliżające historię państw komunistycznych w Europie i na świecie;

– całoroczny cykl spotkań z osobami ważnymi dla najnowszej historii Polski: „Ludzie z charakterem. Spotkania ze świadkami historii";

– seminarium „Oblicza PRL" prezentujące różne aspekty życia codziennego w Polsce Ludowej;

– seminarium „Konfrontacje Antoniego Dudka" – cykl dyskusji o historii najnowszej prowadzonych przez profesora Antoniego Dudka z udziałem znanych historyków;

– „Rodzinna sobota" – spotkania dla dzieci w wieku wczesnoszkolnym z rodzicami przybliżające najnowszą historię Polski. Dzięki glosom rodziców program w tym roku został wyróżniony nagrodą „Słoneczniki", przyznawaną przez portal czasdzieci.pl;

– „Aktorzy opowiadają o PRL" – całoroczny cykl spotkań z aktorami, którzy opowiadają o czasach PRL. Spotkania odbywają się raz miesiącu;

– seminarium „Historia w teatrze po 1989 r.", w którym prezentowane są współczesne spektakle odnoszące się do wydarzeń historycznych;

– „Wokół Raula Hilberga" – seminarium popularnonaukowe wokół wątków i tematów poruszanych w publikacji *Zagłada Żydów europejskich*;

– cykl „Krakowska Loża Historii Współczesnej w Warszawie" – dyskusje wokół książek, prowadzone przez Romana Graczyka z krakowskiego oddziału IPN.

- **Prezentacje wystaw w CE im. Janusza Kurtyki**

W roku sprawozdawczym w CE odbyły się liczne prezentacje wystaw przygotowanych przez IPN oraz instytucje współpracujące. Stale w Centrum można oglądać przekazane przez rodzinę artystki grafiki i płaskorzeźby Marii Hiszpańskiej-Neumann, dotyczące powstania warszawskiego i pobytu w KL Ravensbrück. Na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż coraz częściej w siedzibie Centrum goszczą wystawy o charakterze nie tylko edukacyjnym, ale także artystycznym – taki charakter miała wystawa prac Zofii Pociłowskiej-Kann, artystki i byłej więźniarki KL Ravensbrück czy wystawa fotografii artystycznych Jean Henninger, pokazujących miejsca masowych zbrodni z czasów II wojny światowej.

W 2014 r. w CE IPN można było zwiedzać następujące ekspozycje:

– „Utracone nadzieje. Ludność żydowska w województwie śląskim/katowickim w latach 1945––1970" (OBEP IPN w Katowicach, Muzeum Górnośląskie w Bytomiu, Fundacja Brama Cukermana oraz Ghetto Fighter's House Museum z Galilei Zachodniej) – 8–31 I 2014 r.;

– „Uczcie się polskiego" (BStU, Instytut Gaucka) – 4–27 II 2014 r.;

– „Cum tacent, clamant" (BEP IPN, wystawa fotografii, dokumentująca prace poszukiwawcze w kwaterze „Ł" Cmentarza Wojskowego na Powązkach w Warszawie) – 3–31 III 2014 r.;

– „Sztuka znakiem czasu" (wystawa prac Zofii Pociłowskiej-Kann, więźniarki KL Ravensbrück) – 2–27 IV 2014 r.;

– Wystawa „Historia Polski w komiksie" – 17–30 V 2014 r.;

– „Plakatowa Rzeczpospolita Ludowa" (Plakaty z kolekcji Galerii Plakatu Piotra Dąbrowskiego) – 4 VI – 26 VII 2014 r.;

– „Z Kresów pod Monte Cassino" (Fundacja Kresy Historii) – 1 VIII – 1 IX 2014 r.;

– „Zagłada dworów w województwie białostockim po 1939 r." (wystawa OBEP Białystok), 4 IX – 15 X 2014 r.;

– „Kamienne świadectwo" (Muzeum w Tykocinie) 16 X – 14 XI 2014 r.;

– „Zapomniane krajobrazy" (wystawa fotografii Jean Henninger) – 19 XI – 31 XII 2014 r.

4.3. Działalność naukowa i popularyzatorska pionu archiwalnego

Działalnością badawczą i edytorską w strukturach pionu archiwalnego zajmuje się Samodzielna Sekcja Badań Archiwalnych i Edycji Źródeł w BUiAD. W licznych inicjatywach naukowych i edukacyjnych uczestniczą również archiwiści z oddziałów i delegatur Instytutu.

Do zadań Samodzielnej Sekcji należy prowadzenie prac badawczych nad gromadzeniem, ewidencjonowaniem, przechowywaniem, opracowywaniem i udostępnianiem zasobu archiwalnego IPN, a także przygotowywanie edycji źródłowych na podstawie dokumentów zgromadzonych w zasobie Instytutu.

Sekcja współpracuje z partnerami zagranicznymi: Wydzielonym Państwowym Archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy, Centrum Badania Eksterminacji i Ruchu Oporu Mieszkańców Litwy, Litewskim Archiwum Akt Specjalnych, Narodowymi Archiwami Rumunii, Archiwum MSW Gruzji, a także polskimi instytucjami za granicą. Szczegóły dotyczące tej dziedziny działalności pionu archiwalnego zostały przedstawione w rozdziale „Współpraca międzynarodowa".

Pion archiwalny uczestniczył w organizacji kilkunastu konferencji naukowych, w tym również o charakterze międzynarodowym. Wielokrotnie poruszano na nich tematykę związaną z możliwościami i wyzwaniami, które stawia archiwom rozwój technologii cyfrowych.

W dniach 22–23 maja 2014 r. odbyła się w Warszawie XIV Międzynarodowa Konferencja Archiwów Państw Europy Środkowo-Wschodniej z cyklu „Colloquia Jerzy Skowronek dedicata" zorganizowana przez Naczelną Dyrekcję Archiwów Państwowych i Instytut Pamięci Narodowej. Tematem tej edycji było „Gromadzenie archiwaliów w cyfrowym świecie XXI wieku". Uczestniczyli w niej badacze z polskiej państwowej sieci archiwalnej, IPN, a także przedstawiciele archiwów państwowych i organizacji o zakresie działania zbliżonym do IPN z: Białorusi, Bułgarii, Estonii, Finlandii, Chorwacji, Holandii, Litwy, Łotwy, Niemiec, Rosji, Rumunii, Słowenii, Ukrainy, Uzbekistanu. Wygłosili oni referaty w ramach trzech bloków tematycznych dotyczących: doświadczeń i problemów związanych z gromadzeniem dokumentów elektronicznych w archiwach, zagadnienia zachowania dokumentacji masowej w świecie cyfrowym oraz digitalizacji materiałów archiwalnych.

Nowoczesnym technologiom stosowanym do rekonstrukcji zniszczonych dokumentów poświęcona była konferencja „Uratowana historia", zorganizowana 19 lutego 2014 r. przez OBUiAD w Katowicach wspólnie z Fraunhofer Institut oraz firmą MusterFabrik. Bazy danych i cyfryzacja zasobów archiwalnych instytucji zajmujących się upamiętnieniem ofiar Holokaustu i II wojny światowej były tematem międzynarodowej konferencji zorganizowanej przez OBUiAD we Wrocławiu we współpracy z Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy (15–17 października 2014 r.). Wzięli w niej udział pracownicy muzeów, ośrodków badawczych i instytucji naukowych z Polski, Czech, Niemiec, Izraela, Hiszpanii oraz USA. Uczestnicy konferencji zapoznali się ze stopniem zaawansowania digitalizacji dokumentów archiwalnych w różnych instytucjach oraz z możliwościami ich udostępniania i wykorzystania zarówno w pracy badawczej, jak i w celu usprawnienia udzielania informacji o losach ofiar II wojny światowej.

Przybliżenie zagadnień związanych ze standaryzacją archiwalnego opisu informacyjnego w kontekście komputeryzacji archiwów było tematem przygotowanego przez łódzki OBUiAD drugiego seminarium archiwalnego z cyklu „Wyzwania współczesnej archiwistyki", które odbyło się w dniach 28–29 kwietnia 2014 r. z udziałem specjalisty w zakresie teorii i metodyki archiwalnej prof. dr. hab. Waldemara Chorążyczewskiego. Nowoczesne technologie w pracy archiwów stanowiły również temat konferencji „Digitalizacja archiwaliów szansą na ich upowszechnienie i ochronę" zorganizowanej 16 października 2014 r. przez Oddział IPN w Rzeszowie, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz Stowarzyszenie Archiwistów Kościelnych, z udziałem gości z Niemiec. BUiAD uczestniczył wspólnie z Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie i Uniwersytetem Mikołaja Kopernika w Toruniu w przygotowaniu konferencji naukowej

„Komputeryzacja i digitalizacja w archiwach" w Olsztynie 27–28 października 2014 r., podczas której omawiano zarówno teoretyczne, jak i praktyczne zagadnienia związane z wprowadzaniem i zastosowaniem technologii informatycznych w działalności archiwów. Konferencji tej towarzyszyła uroczystość wręczenia księgi jubileuszowej prof. Bohdanowi Ryszewskiemu.

Po raz szósty w ramach obchodów Światowego Dnia Dziedzictwa Audiowizualnego BUiAD zorganizował pod honorowym patronatem Polskiego Komitetu do spraw UNESCO konferencję poświęconą dokumentacji audiowizualnej (27 października 2014 r.). Tegoroczna edycja, zatytułowana „Europa pod nadzorem. Zbiory audiowizualne komunistycznych służb specjalnych/ Europe under surveillance. The audiovisual collections of communist security services", miała charakter międzynarodowy. Wzięli w niej udział przedstawiciele instytucji zajmujących się aktami byłych tajnych służb z Polski, Niemiec, Bułgarii, Rumunii, Słowacji, Czech, Litwy, Węgier oraz Gruzji.

W dniach 20–21 listopada 2014 r. w Warszawie odbyła się konferencja z cyklu „Warszawska jesień archiwalna" pod hasłem „Warszawa ma wiele twarzy". Współorganizowali ją: Instytut Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego, IPN, Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych oraz Polska Akademia Nauk Archiwum w Warszawie. Referaty poświęcono źródłom archiwalnym do historii miasta, zagadnieniom warsztatu badawczego archiwisty i obrazowi Warszawy na podstawie różnorodnych źródeł.

W myśl podpisanej w 2011 r. umowy pomiędzy IPN a Komendą Główną Straży Granicznej przygotowano wspólnie z OBEP w Szczecinie konferencję naukową „U polskich stali granic. W dziewięćdziesiątą rocznicę utworzenia Korpusu Ochrony Pogranicza", która odbyła się w Warszawie 10 grudnia 2014 r. Wygłoszone referaty dotyczyły historii KOP, wojennych i powojennych losów jego żołnierzy oraz ich współczesnego upamiętnienia.

Na podstawie umowy o współpracy pomiędzy Oddziałem IPN w Poznaniu a Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu pion archiwalny brał udział w organizacji konferencji „Pieczęcie w warsztacie badawczym historyka w okresie Polski Ludowej", która odbyła się 1 grudnia 2014 r. w siedzibie oddziału. Referaty dotyczyły m.in. pieczęci stosowanych w okresie Polski Ludowej przez organy bezpieczeństwa państwa, poruszone zostało również zagadnienie fałszowania pieczęci podczas II wojny światowej i w okresie powojennym.

Delegatura IPN w Kielcach wspólnie z Instytutem Historii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego i Zarządem Okręgu Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej w Kielcach przygotowała konferencję naukową „Polskie Państwo Podziemne na Kielecczyźnie", colloquium I: „70. rocznica zamachu na agenta gestapo Franciszka Witka vel Franza Wittka", która odbyła się w Kielcach 29 maja 2014 r. Podczas obrad zaprezentowano działania niemieckiego aparatu represji i formy oporu stosowane przez Polskie Państwo Podziemne na Kielecczyźnie.

W dniach 24 i 25 lutego 2014 r. OBEP i OBUiAD w Gdańsku wraz z Delegaturą w Bydgoszczy zorganizowały w Gdańsku i Toruniu konferencje popularnonaukowe pod hasłem „Przywróćmy ich pamięci. Żołnierze podziemia niepodległościowego".

Archiwiści uczestniczyli też w różnorodnych inicjatywach służących popularyzacji zasobu Instytutu. Wśród nich stałe miejsce zyskała sobie Noc Muzeów, której szósta edycja odbyła się 17––18 maja 2014 r. Liczni zwiedzający w siedzibach oddziałów i delegatur IPN mieli okazję zapoznać się z pracą pionu archiwalnego, zwiedzić magazyny archiwalne oraz przyjrzeć się interesującym eksponatom znajdującym się w zasobie IPN.

Przedstawiciele BUiAD 7 czerwca 2014 r. wzięli udział w V Warszawskim Pikniku Archiwalnym zorganizowanym przez Archiwum PAN i Polskie Towarzystwo Archiwalne, przedstawiając „warszawskie klimaty" w świetle dokumentów z archiwum IPN. Pracownicy OBUiAD w Szczecinie w ramach obchodów Międzynarodowego Dnia Archiwów 7 czerwca 2014 r. włączyli się w realizację gry miejskiej „Archiwiści na rowerach – skarb droższy niż życie…", której celem było uświadomienie roli archiwów i pokazanie pracy archiwistów.

W okresie sprawozdawczym archiwiści współorganizowali również nowe wystawy. Wśród nich wymienić można otwartą 27 września 2014 r. w Białymstoku ekspozycję prac plastycznych o tematyce patriotyczno-historycznej nadesłanych przez przedszkolaków i uczniów na konkurs „Pomaluj kredki", ogłoszony przez białostocki oddział IPN i radio „Akadera". Dwie ekspozycje dotyczące losów krakowskich Żydów podczas II wojny światowej przygotował Michał Zajda z OBUiAD w Krakowie, natomiast Maria Konieczna (OBUiAD Kraków) opracowała wystawę „Harcerze Szarych Szeregów w okupowanym Krakowie". Iwona Machała z OBUiAD w Katowicach współpracowała z Muzeum Historii Katowic, AP w Katowicach oraz MDK Koszutka przy organizacji wystawy *Koszutka – różne wizje nowoczesności*.

Doktor Leon Popek z lubelskiego oddziału IPN współorganizował polsko-ukraińską ekspedycję na Wołyń, której zadaniem było badanie miejsc pochówku żołnierzy KOP oraz WP poległych we wrześniu 1939 r. Prace prowadzono w Mielnikach, Położewie, Zaglinkach, Piszczy, Szacku i Grabowie. Ekspedycja stanowiła wspólne przedsięwzięcie Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa oraz Straży Granicznej. Kierował również grupą wolontariuszy, porządkującą w miejscowości Gaj w powiecie kowelskim cmentarz legionowy z 1916 r., na którym pochowano także ofiary zbrodni wołyńskiej. Wśród innych działań służących upamiętnieniu losów Polaków w XX wieku wymienić można również: udział dr. Witolda Wasilewskiego (BUiAD) w organizacji konkursu i konferencji poświęconej zbrodni katyńskiej, współpracę Margarity Chilińskiej (BUiAD) w przygotowaniu uroczystości z okazji rocznic zbrodni w Ponarach i Operacji „Ostra Brama", współpracę dr. Marka Jedynaka (Delegatura IPN w Kielcach) przy organizacji ogólnopolskich uroczystości w rocznicę śmierci płk. Jana Piwnika „Ponurego", uczestnictwo dr. Leszka Czarneckiego (OBUiAD w Lublinie) w przygotowaniu uroczystości i konferencji upamiętniających deportację żołnierzy Polskiego Państwa Podziemnego do łagrów NKWD w rejonie Borowicz i Swierdłowska oraz przygotowanie przez Artura Kasprzykowskiego (OBUiAD w Katowicach) kolejnych edycji Podbeskidzkiego Konkursu Historycznego „Solidarni" w Bielsku-Białej. Pracownicy Oddziału IPN w Łodzi byli zaangażowani w przygotowanie i przeprowadzenie konkursu dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych województwa łódzkiego „Żołnierze Wyklęci – obudźcie Polskę", którego pomysłodawcą i głównym organizatorem był poseł na Sejm RP Robert Telus.

W związku z 70. rocznicą wybuchu powstania warszawskiego w maju w Delegaturze IPN w Kielcach zorganizowana została „Powstańcza Noc Muzeów", w której uczestniczyło m.in. Stowarzyszenie Rekonstrukcji Historycznej 4 pułku piechoty Legionów w Kielcach oraz Wojsko Polskie – Centrum Przygotowań do Misji Zagranicznych w Kielcach. Ponadto pracownicy Delegatury wzięli aktywny udział w organizacji uroczystości rocznicowych w sierpniu, w tym m.in. panelu dyskusyjnego badaczy na temat powstania, widowiska historycznego z udziałem Fundacji Kielecki Ochotniczy Szwadron Kawalerii im. 13. Pułku Ułanów Wileńskich oraz koncertu przygotowanego wspólnie ze Stowarzyszeniem „A nam się chce!" i Chórem Kameralnym Fermata.

Pamięci żołnierzy niezłomnych był poświęcony projekt „Podziemna Armia Powraca" realizowany przez Fundację „Edukacja bez Granic" i Stowarzyszenie „Pokolenie" z udziałem pracowników Oddziału IPN w Katowicach, w którego ramach przygotowano materiał filmowy do płyty „Podziemna Armia Powraca" oraz widowisko, które odbyło się 18 grudnia 2014 r. w Centrum Kultury Katowice.

W okresie sprawozdawczym BUiAD współpracował przy realizacji serii programów „Z filmoteki bezpieki" emitowanej przez TV Republika. Pracownicy OBUiAD w Białymstoku udzielali pomocy w przygotowaniu cyklu audycji „Przystanek Historia" nadawanego przez Radio Akadera.

Dużym zainteresowaniem cieszyły się organizowane we współpracy z pionem edukacyjnym lekcje archiwalne, podczas których uczniowie i studenci mogli poznać specyfikę źródeł historycznych z zasobu IPN. Działania edukacyjne kierowane były również do dzieci w przedszkolach w ramach programu edukacji patriotycznej „Polak Mały", w którym wzięły udział archiwistki z OBUiAD w Białymstoku.

4.4. Wydawnictwa IPN

Za działalność wydawniczą IPN i dystrybucję odpowiada Wydział Wydawnictw BEP, który zajmuje się przygotowaniem do druku wszelkich publikacji ukazujących się z logo IPN (książek, zbiorów dokumentów, relacji, czasopism itd.). Prace te obejmują każdorazowo redakcję merytoryczno-językową, korektę, redakcję techniczną, opracowanie projektu graficznego, skład komputerowy, wreszcie kontrolę etapu druku (wykonywanego przez drukarnie wyłonione w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego).

W 2014 r. IPN kontynuował program udostępniania publikacji w formatach dostosowanych do czytników elektronicznych na stronie biblioteki cyfrowej portalu pamiec.pl. Kontynuowane jest też wydawanie publikacji zgodnie z nowymi obowiązującymi w IPN zasadami w ramach centralnych projektów badawczych, opatrzone logo projektu.

4.4.1. Działalność wydawnicza

W okresie sprawozdawczym ze środków IPN wydano 186 publikacji, w tym 16 książek przygotowanych zostało przez pracowników pionu archiwalnego w całym kraju. Ponadto 18 publikacji zostało udostępnionych bezpłatnie w wersjach elektronicznych, w formacie pdf/epub/mobi. Dla porównania w 2013 r. ukazały się 142 publikacje, a w 2012 r. ukazało się 166 publikacji.

W 2014 r. w poszczególnych seriach centralnych ukazały się 22 książki:
– w serii „Dokumenty” – 1 pozycja
– w serii „Monografie” – 6 pozycji
– w serii „Dziennikarze, Twórcy, Naukowcy” – 2 pozycje
– w serii „Letnia Szkoła Historii Najnowszej” – 1 pozycja
– w serii „Zimowa Szkoła Historii Najnowszej” – 1 pozycja
– w serii „Patroni Naszych Ulic” – 11 pozycji

W seriach oddziałowych ukazało się 98 książek:
– w serii wydawniczej Oddziału IPN w Białymstoku – 5 pozycji
– w serii wydawniczej Oddziału IPN w Gdańsku – 10 pozycji
– w serii wydawniczej Oddziału IPN w Katowicach – 14 pozycji
– w serii wydawniczej Oddziału IPN w Krakowie – 22 pozycje
– w serii wydawniczej Oddziału IPN w Lublinie – 5 pozycji
– w serii wydawniczej Oddziału IPN w Łodzi – 4 pozycje
– w serii wydawniczej Oddziału IPN w Poznaniu – 2 pozycje
– w serii wydawniczej Oddziału IPN w Rzeszowie – 11 pozycji
– w serii wydawniczej Oddziału IPN w Szczecinie – 6 pozycji
– w serii wydawniczej Oddziału IPN w Warszawie – 9 pozycji
– w serii wydawniczej Oddziału IPN we Wrocławiu – 10 pozycji

Poza seriami ukazało się 50 pozycji, w tym:
– varia – 27 pozycji
– informatory – 11 pozycji
– katalogi wystaw – 5 pozycji
– wydawnictwa multimedialne i okolicznościowe – 7 pozycji.

Ponadto ukazały się periodyki:
– „CzasyPismo. O historii Górnego Śląska” – 2 numery
– „Pamięć i Sprawiedliwość” – 2 numery

– „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" – 11 numerów, w tym 1 numer o podwójnej objętości
– „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" – 1 numer.
Szczegółowy wykaz wydawnictw IPN znajduje się w załączniku nr 1.

- **„Pamięć i Sprawiedliwość"**

Czołowe pismo IPN wyrosło, zdaniem wielu, na najważniejszy współcześnie polski periodyk naukowy poświęcony historii najnowszej. W roku sprawozdawczym ukazały się 2 tomy: 23 i 24 tego czasopisma. W 2013 r. periodyk otrzymał 5 punktów na liście ministerialnej (lista „B").

Tematem przewodnim numeru 23 była działalność wywiadów różnych państw w czasach zimnej wojny. Na blok *Studia* złożyło się osiem tekstów, w tym cztery artykuły autorów zagranicznych. W bloku *Varia* opublikowano sześć tekstów, w tym jeden autora zagranicznego. Kolejne dwa teksty autorów zagranicznych opublikowano w bloku *U sąsiadów*. Ponadto w numerze znalazły się dwa dokumenty, sześć recenzji oraz omówienia najciekawszych konferencji naukowych.

Tematem przewodnim numeru 24 stała się szeroko rozumiana twórczość w komunistycznej Polsce oraz postawy twórców w totalitarnej i autorytarnej rzeczywistości. W bloku *Studia* znalazło się sześć artykułów, a sam blok został poprzedzony esejem wprowadzającym. W bloku *Varia* zamieszczono osiem tekstów, w tym pięć artykułów autorów zagranicznych. Ponadto w tomie opublikowano dwa dokumenty i dwie recenzje oraz omówienia najciekawszych konferencji naukowych.

- **„Pamięć.pl – Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej"**

Miesięcznik popularnonaukowy poświęcony najnowszej historii Polski, ze szczególnym uwzględnieniem statutowych zadań Instytutu Pamięci Narodowej (tematyka zbrodni niemieckich i komunistycznych, działalność podziemia niepodległościowego i opozycji antykomunistycznej oraz władz i aparatu bezpieczeństwa PRL). W przeciwieństwie jednak do swego poprzednika, „Biuletynu Instytutu Pamięci Narodowej", „Pamięć.pl" nie ma charakteru monograficznego, lecz układ magazynowy, dzięki czemu zapewnia czytelnikom szerokie spektrum tematyczne i chronologiczne, uwzględniając rocznice istotnych wydarzeń. Na łamach „Pamięci.pl – Biuletynu IPN" publikowane są rozmowy z historykami, świadkami historii, artykuły pracowników IPN i autorów zewnętrznych, dokumenty i zdjęcia (wraz z omówieniem).

Ponadto w czasopiśmie umieszczane są informacje o organizowanych przez Instytut wystawach i akcjach, najważniejszych przedsięwzięciach badawczych i edukacyjnych oraz najnowszych publikacjach. Duży nacisk położony został na walor edukacyjny pisma – dotyczy to nie tylko działu „Edukacja historyczna", w którym poruszane są tematy związane z problematyką nauczania, szkolnictwa czy edukacji społecznej, lecz całego czasopisma. Szczególną rolę odgrywają tu takie działy, jak: „Z archiwum IPN" i „Stopklatka". Ich celem jest prezentacja i analiza dokumentów oraz fotografii znajdujących się w zasobie IPN. Oba te działy stanowią także wyraźny wyróżnik na tle innych czasopism historycznych i podkreślają ipeenowski charakter miesięcznika. Oryginalną rubrykę pisma stanowi także dział „Pamiętam jak dziś", tworzony we współpracy z Wydziałem Notacji BEP. Prezentowane w nim są – zazwyczaj w związku z rocznicą – relacje świadków historii pochodzące z bazy notacyjnej IPN, opatrzone odautorskim komentarzem.

W 2014 r. ukazało się jedenaście numerów miesięcznika „Pamięć.pl", w tym jeden podwójny (pojedyncze o objętości 72 stron, podwójny – 104 stron). Do każdego numeru dołączony był dodatek w postaci płyt DVD, plakatów lub innych materiałów związanych z konkretnym numerem lub prowadzoną przez IPN akcją. Nakład czasopisma wynosi 11 500 egzemplarzy, z czego ok. 5000 trafia do szkół ponadgimnazjalnych i zainteresowanych gimnazjów, jako pomoc dla nauczycieli, a także do wybranych instytucji (szczególnie bibliotek, placówek naukowych i ośrodków kształcenia nauczycieli).

W 2014 r. redakcja kontynuowała współpracę z CityInfo, firmą obsługującą monitory w pociągach Metra Warszawskiego i niektórych autobusach miejskich. Codziennie wyświetlane jest na nich kalendarium historyczne przygotowane przez „Pamięć.pl" z logiem pisma i IPN. Podobne ka-

lendarium pojawia się we współpracy z Tramwajami Warszawskimi (w tramwajach wyposażonych w monitory), a także w autobusach miejskich w Lublinie. W 2015 r. uruchomione zostaną kalendaria w komunikacji miejskiej w Łodzi i we Wrocławiu.

„Pamięć.pl" jest również wysyłana do mediów. W wolnej sprzedaży pismo można było nabyć w sieciach salonów EMPiK oraz we wszystkich punktach sprzedaży IPN. Po 2–3 miesiącach od chwili wydania każdy numer „Pamięci.pl" jest również umieszczany w formie elektronicznej na stronie internetowej IPN i portalu pamięć.pl – do bezpłatnego pobrania.

- **„Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej"**

Periodyk, wydawany od 2008 r., służy prezentowaniu zagadnień dotyczących szeroko rozumianej archiwistyki w kontekście funkcjonowania archiwum IPN i charakteru zgromadzonego w nim zasobu. Na łamach pisma publikowane są informacje dotyczące różnych aspektów aktywności archiwum Instytutu. Ważne miejsce zajmuje też popularyzacja zgromadzonego zasobu przez krytyczne omówienia oraz edycje najciekawszych dokumentów archiwalnych. Formuła pisma umożliwia zamieszczanie na jego łamach prac przygotowanych przez badaczy z innych ośrodków naukowych i archiwów, korzystających z zasobu IPN lub też pragnących włączyć się w naukową debatę o kwestiach archiwalnych. Periodyk znajduje się na liście czasopism punktowanych MNiSW i ma 4 punkty na liście ministerialnej (lista „B"). Figuruje także w międzynarodowych bazach indeksacyjnych: IC Journals Master List i CEJSH, a także w bazie czasopism humanistycznych BAZHUM.

W 2014 r. ukazał się siódmy tom pisma. Opublikowano w nim łącznie 24 teksty. W pierwszym dziale „Archiwum i zasób" zamieszczono artykuł o Archiwum Historii Mówionej Domu Spotkań z Historią i Fundacji Ośrodka KARTA; analizę zasobu akt Zarządu II Sztabu Generalnego WP z lat 1944–1956 zgromadzonych w archiwum IPN w Warszawie; opis fonoteki archiwum IPN i jej archiwizację z wykorzystaniem programu ZEUS oraz tekst o elektronicznych bazach danych Służby Bezpieczeństwa.

Następny dział, „Aktoznawstwo", otwiera tekst o zasadach ewidencji operacyjnej „elementu politycznie niepewnego" w sowieckich organach WUCzK–GPU–OGPU w latach 1918–1934. Następne artykuły dotyczą: ewidencji imiennej członków Polskiej Partii Robotniczej zachowanej po Ministerstwie Bezpieczeństwa Publicznego; „charakterystyk" organizacji niepodległościowych wytworzonych przez Wydział „C" KW MO/WUSW w Białymstoku w latach 1972–1990; opisu akt operacyjnych o sygnaturze archiwalnej „II" wytworzonych przez Wydział III KW MO/WUSW w Suwałkach w latach 1975–1989; sprawy obiektowej „Parlament" (dokumentacja kontroli operacyjnej wyborów do Sejmu Kontraktowego w województwie suwalskim); mikrofilmowania dokumentacji aktowej w KW MO/WUSW w Poznaniu.

Kolejny dział pisma został poświęcony problematyce historyczno-ustrojowej. Zawiera teksty dotyczące kobiet – funkcjonariuszy Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Białymstoku w pierwszych latach działalności; działalności opozycyjnej w latach osiemdziesiątych XX w. i represji władz wobec Ewy Kuberny; Andrzeja Rzeszotarskiego w dokumentach aparatu represji; Specjalnego Sądu Karnego w Gdańsku (1945–1946); problemu nowych przepisów prawnych dotyczących przestępstw polityczno-gospodarczych w latach 1944–1947 (na przykładzie Krakowa).

Z kolei w stałym dziale, „Dokumenty", opublikowano trzy edycje materiałów archiwalnych. Pierwsza prezentuje „zabezpieczenie" przez Służbę Bezpieczeństwa polskich wypraw antarktycznych. Druga dotyczy postaci Lecha Bądkowskiego w świetle materiałów aparatu bezpieczeństwa PRL. W ostatniej edycji przedstawiono umiejscowienie wydziałów łączności w strukturach Służby Bezpieczeństwa w latach osiemdziesiątych w świetle pisma gen. Konrada Straszewskiego z 2 stycznia 1984 r. oraz decyzji nr 04 ministra spraw wewnętrznych gen. Czesława Kiszczaka z 6 kwietnia 1989 r.

Autorzy opublikowanych w tomie tekstów reprezentowali IPN, Ośrodek KARTA, Akademię Służby Bezpieczeństwa Ukrainy w Kijowie, Akademię Nauk Ukrainy w Kijowie. Świadczy to o coraz szerszym kręgu odbiorców czasopisma i zainteresowaniu współpracą z redakcją nowych (także zagranicznych) środowisk archiwalnych oraz naukowych.

- **„Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989”**

Głównym celem pisma jest pogłębienie, skoordynowanie oraz upowszechnienie prac badawczych dotyczących aparatu represji w PRL: Resortu Bezpieczeństwa Publicznego PKWN, Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego, Komitetu ds. Bezpieczeństwa Publicznego, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, wojskowych i granicznych służb specjalnych, służb więziennych, Milicji Obywatelskiej, sądownictwa i prokuratury oraz jednostek paramilitarnych. Pismo podzielone jest na kilka działów obejmujących: metodologię, struktury, dokumenty, wspomnienia funkcjonariuszy (w publikacji pod nazwą „w oczach własnych”), biogramy, recenzje i materiały bibliograficzne. W 2013 r. czasopismo otrzymało 1 punkt na liście ministerialnej (lista „B”).

W roku 2014 pismo się nie ukazało.

- **„CzasyPismo. O historii Górnego Śląska”**

„CzasyPismo” to projekt Oddziałowego Biura Edukacji Publicznej IPN w Katowicach – półrocznik, którego zadaniem jest popularyzowanie badań historycznych nad XX-wiecznymi dziejami Górnego Śląska i obszarów sąsiednich. W roku sprawozdawczym ukazały się 2 tomy.

W numerze 5 poruszono obszernie kwestię wpływu I wojny światowej na Górny Śląsk, w tym m.in. sprawę postaw robotników wobec wojny oraz dzieje niemieckiego obozu jenieckiego w Lamsdorf. Teksty na ten temat uzupełnia rozmowa z prof. Ryszardem Kaczmarkiem, który na kanwie swojej najnowszej książki opowiada o losach górnośląskich rekrutów w armii cesarza Wilhelma II. Kilkadziesiąt stron pisma to z kolei teksty swobodnie nawiązujące do tematu kultury muzycznej na Górnym Śląsku (m.in. o początkach jazzu, bluesie, muzyce klasycznej, festiwalu piosenki religijnej czy fenomenie popularności niemieckich „szlagrów”. Całość tej części wieńczy wywiad z cenioną harfistką Helgą Storck. Drugą połowę pisma wypełniają varia (m.in. o dziwacznej polsko-niemieckiej granicy na Górnym Śląsku lat 1922–1939, o początkach muzealnictwa w międzywojennym województwie śląskim, o mitach kolejnictwa Polski międzywojnia, o „dziadkach z Wehrmachtu”, o mrocznej historii rybnickiej bezpieki, siedzibach partii komunistycznej z Opola, konspiratorkach ze Związku Orła Białego) oraz omówienia książek.

Numer 6 „CzasyPisma” otwiera blok artykułów poświęconych wyborom w czerwcu 1989 r. i rozkładowi komunistycznego systemu władzy. O okolicznościach tworzenia komitetów obywatelskich „Solidarności” i przebiegu kampanii wyborczej opowiedzieli działacze opozycji demokratycznej z Bytomia, Tarnowskich Gór i Pyskowic. Dopełnieniem wspomnień uczestników tamtych wydarzeń jest tekst o próbach wykorzystania przez partię komunistyczną ekologicznego sztafażu, by wprowadzić do parlamentu swoich kandydatów. Osobnego omówienia doczekał się ruch obywatelski na Śląsku Opolskim jako instrument zaszczepiania demokracji. Do wydarzeń II wojny światowej nawiązuje zbiór wspomnień i źródeł umieszczonych na końcu tomu, wśród nich m.in. fragmenty dzienników ks. Józefa Knosały oraz Ireny Bacik, opisujących pierwsze dni wojny w powiecie tarnogórskim oraz niemiecki raport o zbombardowaniu Wielunia. Kilka artykułów dotyczy zarządzania peerelowskim przemysłem (czytaj: katastrof i niegospodarności) oraz pochodnej tych działań – degradacji środowiska naturalnego Górnego Śląska. Znajdziemy tu teksty o wypadkach w zakładach przemysłowych, materiały źródłowe dokumentujące m.in. problemy zdrowotne mieszkańców województwa katowickiego, oraz opis wzrostu ekologicznej świadomości młodzieży pod koniec lat osiemdziesiątych XX w.

4.4.2. Nagrody dla publikacji IPN

Publikacje IPN zostały zauważone i uhonorowane następującymi nagrodami:

– Nagroda Klio – nagroda I stopnia w kategorii monografii naukowych: Michał Paziewski, *Grudzień 1970 w Szczecinie*, Szczecin 2013;

– Nagroda Klio – nagroda II stopnia w kategorii monografii naukowych: Mirosław Szumiło, *Roman Zambrowski 1909–1977. Studium z dziejów elity komunistycznej w Polsce*, Warszawa 2014;

– Nagroda Klio – nagroda II stopnia w kategorii autorskiej: Krzysztof Kosiński, *Wiwisekcja powszedniości. Studium wczesnej twórczości Marka Nowakowskiego (1957–1971)*, Warszawa 2014;

– III Konkurs Historyczny Fundacji im. Jadwigi Chylińskiej – I Nagroda w kategorii monografii poświęconych pierwszej konspiracji: Marek Gałęzowski, *Przeciw dwóm zaborcom. Polityczna konspiracja piłsudczykowska w Kraju w latach 1939–1947*, Warszawa 2013;

– III Konkurs Historyczny Fundacji im. Jadwigi Chylińskiej – I Nagroda w kategorii biografii poświęconych pierwszej konspiracji: Maciej Korkuć, *Józef Kuraś „Ogień". Podhalańska wojna 1939–1945*, Kraków 2012;

– III Konkurs Historyczny Fundacji im. Jadwigi Chylińskiej – I Nagroda w kategorii biografii poświęconych drugiej konspiracji: Wojciech Frazik, *Emisariusz Wolnej Polski. Biografia polityczna Wacława Felczaka (1916–1993)*, Kraków 2013;

– III Konkurs Historyczny Fundacji im. Jadwigi Chylińskiej – II Nagroda w kategorii monografii poświęconych pierwszej konspiracji: Paweł Fornal, *Konspiracja akowska i poakowska w powiecie brzozowskim (1939–1949). Geneza, struktura, działalność i likwidacja*, Rzeszów 2010;

– III Konkurs Historyczny Fundacji im. Jadwigi Chylińskiej – II Nagroda w kategorii monografii poświęconych drugiej konspiracji: Alicja Paczoska-Hauke, *„Szary", „Ryś", „Mściciel"... Żołnierze podziemia niepodległościowego na Kujawach Wschodnich (1945–1947)*, Bydgoszcz–Gdańsk 2013;

– III Konkurs Historyczny Fundacji im. Jadwigi Chylińskiej – II Nagroda w kategorii biografii poświęconych pierwszej konspiracji: dr Dariusz Iwaneczko, *„Przypadek czy przeznaczenie?" Karol Kazimierz Kostecki „Kostek" (1917–1998)*, Rzeszów 2013;

– Książka Historyczna Roku w kategorii „Najlepsza książka naukowa poświęcona dziejom Polski i Polaków w XX wieku" (Nagroda Czytelników) – Marek Jedynak, *Niezależni kombatanci w PRL. Środowisko Świętokrzyskich Zgrupowań Partyzanckich Armii Krajowej „Ponury"–„Nurt" (1957–1989)*, Kraków 2014;

– Nagroda im. Tomasza Strzembosza – Wojciech Frazik, *Emisariusz Wolnej Polski. Biografia polityczna Wacława Felczaka (1916–1993)*, Kraków 2013;

– Konkurs Literatury Pomorskiej – III miejsce w kategorii opracowań naukowych i esejów – Piotr Brzeziński, *Zapomniani dygnitarze. Pierwsi sekretarze Komitetu Wojewódzkiego PPR/PZPR w Gdańsku w latach 1945–1990*, Gdańsk 2014.

Ponadto wiele publikacji Instytutu otrzymało nominacje do nagród:

– Książka Historyczna Roku w kategorii „Najlepsza książka naukowa poświęcona dziejom Polski i Polaków w XX wieku" – Piotr Brzeziński, *Zapomniani dygnitarze. Pierwsi sekretarze Komitetu Wojewódzkiego PPR/PZPR w Gdańsku w latach 1945–1990*, Gdańsk 2014; Piotr Stanek, *Stefan Korboński (1901–1989). Działalność polityczna i społeczna*, Warszawa 2014; Monika Komaniecka, *Pod obserwacją i na podsłuchu*, Kraków 2014;

– Nagroda Historyczna im. Kazimierza Moczarskiego – Marek Gałęzowski, *Przeciw dwóm zaborcom. Polityczna konspiracja piłsudczykowska w Kraju w latach 1939–1947*, Warszawa 2013; Wojciech Frazik, *Emisariusz Wolnej Polski. Biografia polityczna Wacława Felczaka (1916–1993)*, Kraków 2013; Patryk Pleskot, *Kłopotliwa panna „S". Postawy polityczne Zachodu wobec „Solidarności"*, Warszawa 2014;

– Nagroda Identitas – Marek Gałęzowski, *Przeciw dwóm zaborcom. Polityczna konspiracja piłsudczykowska w Kraju w latach 1939–1947*, Warszawa 2013; Patryk Pleskot, *Kłopotliwa panna „S". Postawy polityczne Zachodu wobec „Solidarności"*, Warszawa 2014;

– Nagroda im. Józefa Mackiewicza – Marek Gałęzowski, *Przeciw dwóm zaborcom. Polityczna konspiracja piłsudczykowska w Kraju w latach 1939–1947*, Warszawa 2013;

– Nagroda im. Jerzego Giedroycia – Wojciech Frazik, *Emisariusz Wolnej Polski. Biografia polityczna Wacława Felczaka (1916–1993)*, Kraków 2013;

– Nagroda Historyczna Polityki – Michał Paziewski, *Grudzień 1970 w Szczecinie*, Szczecin 2013; Janusz Zabłocki, *Dzienniki*, t. 1: *1956–1965*, red. Joanna Skupieńska, biogramy i przypisy

Michał Barcikowski, Krzysztof Widmański; t. 2: *1966–1975*, red. Joanna Skupieńska, biogramy i przypisy Jacek Żurek, Krzysztof Widmański; t. 3: cz. 1: *1975–1981*, cz. 2: *1982–1986*, red. Anna Równy, biogramy i przypisy Cecylia Kuta, Joanna Skupieńska, Warszawa, t. 1 – 2008, t. 2 – 2011, t. 3 – 2013; *Kryzys bydgoski. Przyczyny, przebieg, konsekwencje*, t. II, dokumenty, wstęp: Krzysztof Osiński, Piotr Rybarczyk, wybór i opracowanie: Robert Gajos, Krzysztof Osiński, Piotr Rybarczyk, Bydgoszcz–Gdańsk–Warszawa 2013; *I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność". Stenogramy*, t. 1: *I tura*, Warszawa 2011, t. 2: *II tura*, część I i II, opracowanie i redakcja Grzegorz Majchrzak, Jan Mariusz Owsiński, Warszawa 2013.

– Konkurs im. ks. prof. Bolesława Kumora w kategorii „Książka o Sądecczyźnie" – praca zbiorowa pod redakcją Dawida Golika *Śladami podziemia. Działalność niepodległościowa w rejonie Tęgoborza w latach 1939–1953*, Kraków 2013.

4.4.3. Dystrybucja wydawnictw

Sprzedaż wydawnictw IPN odbywa się na podstawie Zarządzenia nr 37/12 Prezesa IPN w sprawie sprzedaży wydawnictw IPN zmienionego Zarządzeniem nr 77/12 z dn. 21 grudnia 2012 r. oraz Zarządzeniem nr 14/13 z dn. 28 lutego 2013. 2 lipca 2014 r. powyższe Zarządzenie zostało rozszerzone o wymóg wzajemnej sprzedaży wszystkich publikacji IPN w oddziałach i Centrali (Zarządzenie nr 32/14 Prezesa IPN).

Sprzedaż wydawnictw IPN w Centrali prowadzi Sekcja Organizacyjna Wydziału Wydawnictw, która w związku ze zmianą struktury organizacyjnej IPN od 1 czerwca 2014 r. zajmuje się zarówno zbieraniem zamówień indywidualnych oraz z hurtowni i księgarni, prowadzi punkt sprzedaży w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia", zapewnia obsługę targów i promocji, organizuje dwa razy w roku kiermasze oraz prowadzi całą administrację Wydziału Wydawnictw od momentu pojawienia się propozycji wydania publikacji, przez recenzje, zakup praw aż do samego momentu przyjęcia książki do magazynu.

Publikacje IPN można nabywać na targach książki i kiermaszach. Instytut uczestniczył w następujących imprezach: XX Targi Książki Katolickiej (3–6 kwietnia 2014 r.); Noc Muzeów (17/18 maja 2014 r., godz. 19.00–1.00); V Warszawskie Targi Książki (22–25 maja 2014 r.); Powszechny Zjazd Historyków w Szczecinie (16–19 września 2014 r.); XVIII Targi Książki w Krakowie (23––26 października 2014 r.); XXIII Targi Książki Historycznej (27–30 listopada 2014 r.) i XXIII Targi Dobrych Książek Wrocław (4–7 grudnia 2014 r.). Oprócz tego odbyły się dwie edycje kiermaszu wydawnictw IPN (6 czerwca i 7 listopada 2014 r.). W lipcu i sierpniu 2014 r. trwała akcja „Ciekawa lektura na wakacje". We wrześniu 2014 r. wydawnictwa Centrali IPN (kilkanaście nowości) prezentowane były na XXI Międzynarodowych Targach Książki we Lwowie. Poza księgarniami stacjonarnymi książki IPN są też obecne w dużych księgarniach internetowych: amazon.com – 44 tytuły; merlin.pl – 41 tytułów (wejście z ofertą w 2014 r.), empik.com – 80 tytułów.

Czasopismo „Pamięć.pl" cieszy się coraz większą popularnością. W zależności od głównego tematu sprzedaż kształtuje się w granicach 1300–1600 egz. Czasopismo bezpłatnie dociera do ponad 5 tys. odbiorców w całym kraju oraz za granice. Trafia do: ok. 1300 nauczycieli w szkołach ponadgimnazjalnych, 218 gimnazjalnych, 599 bibliotek i ośrodków doskonalenia nauczycieli oraz innych placówek oświatowych.

Na początku 2014 r. zakończyła się kolejna edycja projektu IPN „Biblioteka na to czeka". IPN bezpłatnie przesłał polskim bibliotekom blisko 12,5 tys. książek Instytutu, poświęconych historii najnowszej. Oferta w drugiej edycji została poszerzona o wydawnictwa regionalne, wydane przez oddziały IPN w: Białymstoku, Gdańsku, Katowicach, Krakowie, Łodzi, Poznaniu, Rzeszowie, Szczecinie, Warszawie i Wrocławiu. Wydawnictwa IPN trafiły do różnych zakątków Polski, przede

wszystkim do małych bibliotek osiedlowych, wiejskich i znajdujących się w mniejszych miastach. Jednocześnie 16 bibliotek wojewódzkich otrzymało blisko 500 egzemplarzy najnowszych publikacji Instytutu.

Z zasobów BEP zostało przekazane do oddziałów IPN prawie 200 tytułów (łącznie 53 860 szt. książek i gier). Publikacje mają służyć realizacji działań edukacyjnych.

Publikacje IPN obecne są również jako jeden z elementów do pakietów startowych na imprezach sportowych, takich jak np. Bieg Niepodległości. Aby dotrzeć z naszą ofertą do zainteresowanych, prowadzimy liczne działania promocyjne. Nasze kiermasze, nowości wydawnicze oraz „Pamięć.pl" promowane są na plakatach reklamowych, np. w Warszawie, oraz na wyświetlaczach w komunikacji miejskiej (metro, tramwaje i autobusy warszawskie, ale także komunikacja w Lublinie i Poznaniu).

Raz do roku przygotowywany jest katalog publikacji IPN, który jest uzupełniany drukowanymi dodatkowo wkładkami zawierającymi opisy nowości, które ukazały się już po wydrukowaniu katalogu. Dostępna jest również ulotka z adresami punktów sprzedaży w Centrali i oddziałach IPN. Ulotki wykładane są w miejscach często odwiedzanych, m.in. przy czytelni na ul. Kłobuckiej, w Centrum Edukacyjnym „Przystanek Historia" itd.

Ważnym elementem promocji książki są również spotkania autorskie (np. podczas XIX Zjazdu Historyków w Szczecinie). Publikacje wydane przez Centralę IPN są prezentowane w Centrum Edukacyjnym, a także np. w Domu Spotkań z Historią. Coraz liczniejsze są również recenzje naszych publikacji w prasie, głównie w tygodnikach i miesięcznikach.

5. Działalność archiwalna

Pion archiwalny Instytutu tworzą: Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów (BUiAD), oddziałowe biura udostępniania i archiwizacji dokumentów (OBUiAD) oraz wydziały udostępniania i archiwizacji dokumentów w delegaturach (WUiAD).

W 2014 r. BUiAD zajął nową siedzibę znajdującą się przy ul. Kłobuckiej 21. Kompleks budynków obejmuje: pomieszczenia biurowe, magazyny, pracownie digitalizacji, opracowywania dokumentacji audiowizualnej i konserwacji oraz przestronną, nowocześnie wyposażoną czytelnię. W okresie sprawozdawczym również wszyscy pracownicy OBUiAD w Warszawie zostali zgromadzeni w jednej lokalizacji przy pl. Krasińskich 2/4/6. Zmiany te wpłyną na usprawnienie organizacji pracy i zwiększenie jej komfortu.

Na dzień 31 grudnia 2014 r. pion archiwalny dysponował zasobem liczącym 90,4 kilometrów bieżących akt. Instytut pozyskał w roku sprawozdawczym 227 mb akt, z czego największy nabytek stanowiły dokumenty byłej Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, które z Archiwum Zakładowego zostały przeniesione do zbioru historycznego.

Do głównych przedsięwzięć pionu archiwalnego należało kontynuowanie procesu informatyzacji i digitalizacji zbiorów, rozbudowa pod względem ilościowym i funkcjonalnym systemu Cyfrowe Archiwum oraz publicznego inwentarza archiwalnego IPN. Cyfrowe Archiwum w ramach jednolitego środowiska informatycznego ułatwia zarządzanie zasobem archiwum oraz korzystanie z niego przez pracowników Instytutu i użytkowników zewnętrznych. W Cyfrowym Archiwum są już dostępne opisy ponad 17 mln jednostek archiwalnych, z czego w okresie sprawozdawczym wprowadzono 72 tys. Ponadto dokonano importu do systemu baz kartotecznych, skanowanych i opisywanych w systemie EAKOI w Centrali i oddziałach IPN od 2007 r., dzięki czemu za pośrednictwem Cyfrowego Archiwum dostępnych jest ponad 11 mln skanów kart.

Dane z systemu, przygotowane zgodnie z zaleceniami Rady IPN, stanowią podstawę elektronicznego inwentarza prezentującego zasób Instytutu i zapewniającego jego opis na poziomie jednostek archiwalnych. *Inwentarz zasobu archiwalnego* opublikowany na stronie internetowej Instytutu w grudniu 2012 r. na mocy art. 5 Ustawy z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz o treści tych dokumentów (Dz.U. z 2010 r. nr 79 poz. 522 ze zm.), obejmuje opisy akt o szczególnej wartości historycznej i informacyjnej. Efektem systematycznych prac w 2014 r. było zamieszczenie ponad 440 tys. kolejnych rekordów. Dzięki temu z końcem roku baza osiągnęła rozmiar 871 tys. rekordów opisujących materiały zarówno o charakterze nieosobowym, jak i osobowym, które zgodnie z wytycznymi Rady Instytutu Pamięci Narodowej podlegały publikacji w pierwszej kolejności, w tym informacje o dokumentacji dotyczącej cywilnych i wojskowych organów bezpieczeństwa państwa, cywilnych i wojskowych organów wymiaru sprawiedliwości, więziennictwa oraz instytucji penitencjarnych, organów administracji publicznej, urzędów, instytucji oraz organizacji społeczno-politycznych, organów represji i administracji III Rzeszy, jak również archiwa i kolekcje prywatne oraz zbiory archiwalne, w tym pozyskane z archiwów zagranicznych.

Wśród najważniejszych zadań pionu archiwalnego należy także wyróżnić proces digitalizacji zbiorów. W 2014 r. zdigitalizowano w całym pionie archiwalnym około 38 tys. jednostek archiwalnych oraz 25 tys. fotografii. Materiały audiowizualne są opisywane za pomocą bazy ZEUS, która obejmuje 107 tys. rekordów. Rezultatem tych działań jest stopniowo wzrastająca liczba udostępnień dokumentów w formie cyfrowej w czytelniach Instytutu.

W 2014 r. do komórek pionu archiwalnego wpłynęło łącznie 415 tys. nowych wniosków, kwerend i zapytań, w tym 61 tys. wniosków związanych z udostępnianiem dokumentów z zasobu IPN. Wśród nich liczną grupę stanowiły wnioski kierowane do Instytutu przez uprawnione podmioty (organy wymiaru sprawiedliwości, administrację i osoby fizyczne) – 8 tys. Materiały archiwalne z zasobu IPN cieszyły się też dużym zainteresowaniem naukowców, którzy złożyli 5,6 tys. wniosków, oraz dziennikarzy – 3,3 tys. Osoby, zamierzające zapoznać się z materiałami gromadzonymi przez organy bezpieczeństwa państwa na ich temat bądź dotyczącymi ich najbliższych złożyły 3,8 tys. wniosków na podstawie art. 30 ustawy o IPN. Ponadto pion archiwalny realizował wnioski służbowe pracowników innych pionów Instytutu.

W części ewidencyjnej zasobu archiwalnego Instytutu rozpoczęto realizację 346 tys. sprawdzeń dla służb specjalnych, pionu lustracyjnego oraz dla komórek organizacyjnych udostępniania w ramach prowadzonych przez nie kwerend.

W okresie sprawozdawczym weszło w życie Zarządzenie Prezesa IPN nr 8/14 w sprawie regulaminów i procedur dotyczących sprawdzeń w zasobie archiwalnym, porządkowania i udostępniania dokumentów z zasobu IPN-KŚZpNP. Dokument ten ujednolicił zasady postępowania w komórkach organizacyjnych pionu archiwalnego i uprościł proces udostępniania dokumentów. Zbiór procedur powinien wpłynąć na przyspieszenie realizacji spraw i poprawienie jakości ich wyników.

W 2014 r. do IPN wpłynęły 763 wnioski o nadanie odznaczenia Krzyż Wolności i Solidarności, realizowane na podstawie Ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o orderach i odznaczeniach (Dz.U. z 2010 r. nr 155 poz. 1041). Pod koniec roku weszła w życie nowelizacja tego aktu prawnego (Dz.U. z 2014 r. poz. 1664) m.in. umożliwiająca nadawanie odznaczenia w szerszym niż dotąd zakresie.

W maju 2014 r. zainaugurowano działalność Centrum Udzielania Informacji o Ofiarach II Wojny Światowej, którego zadaniem jest kompleksowe udzielanie informacji, na podstawie zgromadzonego zasobu archiwalnego, o ofiarach represji niemieckich i sowieckich w okresie II wojny światowej i po jej zakończeniu (1939–1956). Centrum pozwoli uprościć i przyspieszyć proces udzielania odpowiedzi na zapytania osób, które chcą udokumentować represje dotykające ich bądź członków ich rodzin, poszukujących danych o zaginionych bliskich, jak również badaczy i dziennikarzy zajmujących się tematyką II wojny światowej.

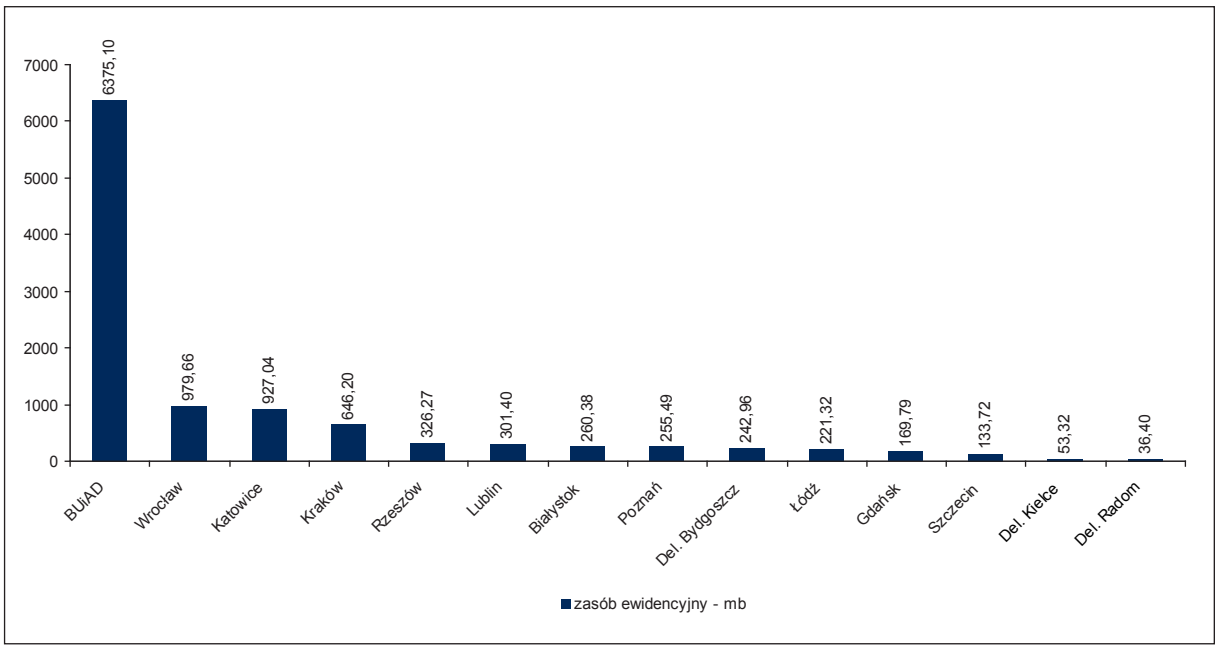
Pion archiwalny kontynuował działalność edytorską, wydając siódmy tom periodyku „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" oraz kilkanaście monografii i publikacji źródłowych, w tym kolejny tom dokumentów *Aparat represji wobec ks. Jerzego Popiełuszki*. Uczestniczył również w organizacji kilkunastu konferencji naukowych, w tym z udziałem gości zagranicznych. W ramach zawartych umów rozwijano też współpracę archiwalną i naukową z instytucjami zagranicznymi.

5.1. Ewidencja

5.1.1. Wielkość zasobu kartotecznego i ewidencyjnego

W zasobie pionu archiwalnego Instytutu Pamięci Narodowej znajduje się obecnie 10 929,05 mb kartotek i innych materiałów ewidencyjnych, w tym 6375,1 mb stanowi zasób pozostający w dyspozycji Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Warszawie. Poza BUiAD, największą liczbę materiałów ewidencyjnych posiada Oddziałowe Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów we Wrocławiu (ogółem 979,66 mb, w tym 971,09 mb kartotek i 8,57 mb innych pomocy ewidencyjnych).

Wykres 1. Kartoteki i inne materiały ewidencyjne w zasobie IPN (w mb)

W okresie sprawozdawczym we wszystkich jednostkach organizacyjnych pionu archiwalnego pozyskano 46,68 mb materiałów ewidencyjnych.

Wydział Informacji i Sprawdzeń BUiAD w Warszawie przejął łącznie 5,181 mb kart kartotecznych oraz pomocy ewidencyjnych. Wśród przejętych materiałów były: 3 mb kart do kartoteki WKU (przekazane przez Wojskową Komendę Uzupełnień Warszawa-Ochota), 0,56 mb kart do kartotek MON, osobowej funkcjonariuszy resortu spraw wewnętrznych, ogólnoinformacyjnej Biura „C" MSW (przekazanych z Wydziału Zarządzania Zasobem Archiwalnym BUiAD) i 0,001 mb kart do kartoteki funkcjonariuszy resortu spraw wewnętrznych (z Komendy Wojewódzkiej Policji w Radomiu) oraz 1,62 mb kopii zaświadczeń wystawianych wnioskodawcom indywidualnym przez agendy MSW, prokuratury i sądy b. ZSRR (pozyskane z Ośrodka KARTA).

Większość nabytków w OBUiAD i delegaturach pochodziła z wojskowych komend uzupełnień, jednostek policji, urzędów wojewódzkich, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz z wyodrębnionego tajnego zbioru w archiwum IPN (po uchyleniu zastrzeżenia dostępu). Część kart wyodrębniono z dokumentacji aktowej w trakcie prac porządkowych, prowadzonych we własnym zasobie przez pracowników OBUiAD i delegatur.

Na szczególne podkreślenie zasługuje powiększenie o 27,8 mb zasobu ewidencyjnego w Delegaturze IPN w Bydgoszczy. Największą część przejętych materiałów stanowiły karty z kartoteki paszportowej PZ (Paszporty Zagraniczne) byłego Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Toruniu (26,25 mb), przekazane przez Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy Oddział Zamiejscowy w Toruniu. W danym okresie pozyskano również 1,55 mb kart z wojskowych komend uzupełnień w Bydgoszczy, Grudziądzu, Toruniu i Włocławku.

Ponadto w 2014 r. wzrósł o 9,29 mb zasób ewidencyjny przechowywany w OBUiAD w Katowicach. Wśród nabytków należy wymienić przede wszystkim: część kartoteki paszportowej byłego WUSW Częstochowa (7,26 mb), przekazanej przez Opolski Urząd Wojewódzki, oraz kartotekę Wydziału „B" WUSW Katowice (1 mb), odzyskaną z tzw. worów ewakuacyjnych. Zasób powiększył się również m.in. o karty osobowe funkcjonariuszy Komendy Wojewódzkiej Policji w Katowicach (0,07 mb), karty osobowe żołnierzy z WKU w Częstochowie (0,05 mb) i karty inwentarzowe byłej Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (tzw. sierpniówka), przejęte od BUiAD (0,84 mb).

Zmniejszenie się wielkości kartotek w BUiAD, OBUiAD i delegaturach było związane przede wszystkim z przekazywaniem kart do wyodrębnionego, tajnego zbioru w archiwum IPN w War-

szawie oraz innymi przesunięciami w zakresie zasobu Instytutu. Nieliczne ubytki polegały na zwrocie kart do poprzednich dysponentów (po uprzednim stwierdzeniu, że zostały one niewłaściwie zakwalifikowane do przekazania do IPN). Ponadto Referat Informacji i Sprawdzeń w OBUiAD w Białymstoku przekazał 3 mb (518 j.a.) materiałów do ogólnego zasobu archiwalnego, pozostającego w dyspozycji białostockiego oddziału IPN. Wydział Informacji i Sprawdzeń BUiAD przekazał do dyspozycji Wydziału Zarządzania Zasobem Archiwalnym 0,59 mb materiałów (karty z kartotek: ogólnoinformacyjnej Biura „C" MSW; pomocniczych; procedur operacyjnych; TW (tajnych współpracowników); LK (lokali kontaktowych) – Wojskowej Służby Wewnętrznej Jednostek Wojskowych MSW; meldunków operacyjnych Departamentu II MSW) oraz 0,4 mb kopii inwentarzy kartkowych do spraw z dekretu PKWN z dnia 31 sierpnia 1944 r. Łącznie w 2014 r. z zasobu ewidencyjnego IPN ubyło 4,8 mb.

5.1.2. Porządkowanie i zabezpieczanie zasobu ewidencyjnego

W okresie sprawozdawczym kontynuowano działalność związaną z porządkowaniem i zabezpieczaniem zasobu ewidencyjnego, a także z przygotowywaniem kartotek do prac digitalizacyjnych.

W BUiAD w Warszawie pracom porządkowym i konserwacyjnym poddano 63,1 mb kartotek. Objęły one porządkowanie i zabezpieczanie kart w związku z przygotowaniem ich do digitalizacji w: kartotece członków PSL (3,2 mb), kartotece internowanych (7 mb), kartotece byłego Biura „C" sporządzonej na podstawie materiałów Departamentu X MBP (9,4 mb), kartotece księży katolickich (22 mb), części kartoteki skazanych (7 mb). Zabezpieczono również przez podklejanie kart i włożenie do koszulek Kartotekę Ogólnoinformacyjną Biura „C" MSW (10 mb) oraz kartotekę WKU (4,5 mb), którą ponadto uporządkowano alfabetycznie.

Ponadto opracowywano materiały ewidencyjne przeznaczone do zeskanowania. Przed przekazaniem do digitalizacji materiały zostały poddane konserwacji oraz przeglądowi w celu oceny klauzuli tajności (zniesiono łącznie klauzulę tajności ze 159 760 zapisów w pomocach ewidencyjnych).

W 2014 r. Wydział Informacji i Sprawdzeń przygotował bazy danych, stworzone na podstawie pomocy ewidencyjnych znajdujących się w jego dyspozycji, do zaimportowania do Cyfrowego Archiwum. Przeniesiono i dostosowano dane z istniejących baz do pliku Access. Ponadto dopasowano do poszczególnych rekordów odnoszące się do nich adresy skanów na Macierzy cyfrowej. Prace dotyczyły następujących baz: Sprawy operacyjne wywiadu PRL zniszczone 1989–1990, Centralny rejestr agentury i właścicieli lokali konspiracyjnych WSW, MSW – sygnatura I, „Stara sieć". W ten sposób powstała baza licząca 151 421 rekordów.

W oddziałach i delegaturach IPN prowadzono przede wszystkim działania, mające na celu scalenie, uporządkowanie i zabezpieczanie przed zniszczeniem zasobu ewidencyjnego. W Delegaturze IPN w Bydgoszczy uporządkowano inwentarz kartkowy przejęty po OKBZpNP (12,3 mb). W OBUiAD w Katowicach ułożono, scalano i zabezpieczano karty w kartotece paszportowej oraz w kartotece meldunkowej mieszkańców Bielska, ponadto układano i opisywano karty z kartoteki zagadnieniowej (tzw. Piotrusie) oraz paszportowej (Dobrodzień i Olesno) – łącznie 27,95 mb. W OBUiAD w Rzeszowie uporządkowano alfabetycznie kartotekę paszportową WUSW Tarnobrzeg oraz zabezpieczono przed zniszczeniem kartoteki: zagadnieniową WUSW Rzeszów; paszportową osób, które odmówiły powrotu do kraju; paszportów służbowych WUSW Rzeszów (łącznie 42,28 mb). W OBUiAD w Krakowie i we Wrocławiu poddano zabiegom zabezpieczającym odpowiednio: w Krakowie – 34,14 mb, a we Wrocławiu – 11,86 mb.

Ponadto w OBUiAD w Gdańsku przeprowadzono skontrum w Kartotece ogólnoinformacyjnej (18 mb), w Delegaturze IPN w Radomiu ułożono Kartotekę członków ORMO, obejmującą łącznie 5278 nazwisk, a w OBUiAD w Szczecinie uporządkowano i zabezpieczono karty w Kartotece tematycznej (pseudonimowej) byłego WUSW w Gorzowie Wielkopolskim (0,4 mb). Procesowi re-

nowacji poddano tam ponadto 3 inwentarze archiwalne oraz 1 dziennik rejestracyjny. Prace konserwatorskie przeprowadzono również w OBUiAD w Białymstoku na 83 j.a. z zasobu ewidencyjnego.

5.1.3. Kwerendy i sprawdzenia

Wydział Informacji i Sprawdzeń BUiAD oraz odpowiadające mu referaty i sekcje w oddziałach i delegaturach IPN udzielały odpowiedzi na zapytania wpływające z pionu lustracyjnego, służb specjalnych oraz (za pośrednictwem komórek właściwych w sprawach udostępniania) na zapytania związane z realizacją wniosków osób ubiegających się o wgląd w kopie dotyczących ich dokumentów, wniosków prokuratorskich, naukowo-badawczych, dziennikarskich oraz innych uprawnionych organów. Realizowane były również – w specjalnym trybie – zapytania wystosowywane w związku z wnioskami dotyczącymi nadania odznaczenia Krzyż Wolności i Solidarności, realizacji przepisów tzw. ustawy „dezubekizacyjnej", a także z wyborami samorządowymi.

W 2014 r. do jednostek właściwych w sprawach ewidencji wpłynęły łącznie 329 382 zapytania. Podobnie jak w latach wcześniejszych najwięcej z nich pochodziło z wydziałów, sekcji i referatów udostępniania (196 343 zapytania) oraz z Biura Lustracyjnego i oddziałowych biur lustracyjnych (118 114). Udzielono odpowiedzi na 317 429 zapytań, w tym odpowiednio na 180 144 zapytania z jednostek pionu archiwalnego oraz na 122 609 z jednostek pionu lustracyjnego. Realizowano również zapytania dla służb specjalnych (wpływ – 13 892, realizacja – 13 608).

W okresie sprawozdawczym do Wydziału Informacji i Sprawdzeń BUiAD wpłynęło 49 347 zapytań. Udzielono 54 308 odpowiedzi, przy czym dla Wydziału Udostępniania, referatów oraz sekcji udostępniania – 31 202, dla Biura Lustracyjnego i oddziałowych biur lustracyjnych – 9233 (w związku z wyborami samorządowymi do Wydziału wpłynęły zapytania dotyczące 592 osób, udzielono odpowiedzi na zapytania dotyczące 536 osób), dla służb specjalnych natomiast – 13 163.

Wśród oddziałów i delegatur Instytutu najwięcej zapytań ewidencyjnych zrealizował OBUiAD we Wrocławiu (30 669, przy wpływie – 31 520). Szczegółowe dane dotyczące wpływu oraz realizacji zapytań ewidencyjnych prezentuje tabela nr 2.

5.1.4. Centrum Udzielania Informacji o Ofiarach II Wojny Światowej

W 2014 r. w BUiAD w Warszawie, w ramach Wydziału Informacji i Sprawdzeń, została powołana Sekcja Udzielania Informacji o Ofiarach II Wojny Światowej, występująca na zewnątrz Instytutu pod nazwą Centrum Udzielania Informacji o Ofiarach II Wojny Światowej.

Podstawowym zadaniem powołanej komórki jest kompleksowe udzielanie informacji o Polakach i obywatelach polskich innych narodowości – ofiarach represji niemieckich i sowieckich w okresie II wojny światowej i po jej zakończeniu (1939–1956). Takie wnioski są składane przez uprawnione komórki organizacyjne IPN, jak również przez podmioty zewnętrzne, zainteresowane uzyskaniem informacji o losach osób najbliższych, aresztowanych, zmarłych lub zaginionych.

Instytut dysponuje obecnie największym zbiorem danych o losach Polaków w czasie II wojny światowej pod dwiema okupacjami. Centrum udziela odpowiedzi przede wszystkim na podstawie znajdujących się w zasobie Instytutu – zgodnie z art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U. z 2014 r. poz. 1075) – materiałów archiwalnych przejętych po byłej Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Wykorzystuje również dane zawarte w użytkowanej przez IPN elektronicznej kopii Bazy Międzynarodowej Służby Poszukiwawczej w Bad Arolsen (Niemcy) dotyczące ponad 17 mln osób, w tym więźniów obozów koncentracyjnych, ofiar gestapo, robotników przymusowych i osób deportowanych w czasie II wojny światowej. Ponadto Instytut dysponuje tzw. zbiorem akt wschodnich oraz materiałami przejętymi na podstawie umowy

zawartej z Ośrodkiem KARTA 30 kwietnia 2013 r. w ramach kontynuacji dokumentacyjno-badawczego programu „Indeks Represjonowanych", zajmującego się imiennym dokumentowaniem losów Polaków i obywateli innych narodowości, represjonowanych przez organa władzy sowieckiej po 17 września 1939 r. Baza wewnętrzna „Indeksu" po przejęciu programu przez Instytut jest uzupełniana przez pracowników IPN o nowe informacje i obecnie liczy ok. 1,2 mln rekordów dotyczących osób represjonowanych na terenie byłego ZSRR.

Realizując umowę z Ośrodkiem KARTA, Instytut pracuje nad powiększeniem tego zbioru danych oraz udostępnia go opinii publicznej. W 2014 r. na stronie IPN pod adresem www.indeksrepresjonowanych.pl została opublikowana stworzona przez Ośrodek KARTA internetowa baza danych „Indeksu Represjonowanych", zawierająca ponad 316 000 rekordów, powstałych na podstawie zweryfikowanych i wiarygodnych materiałów źródłowych zgromadzonych w ramach programu.

Od momentu rozpoczęcia działalności w maju 2014 r. do końca roku, do Centrum wpłynęło 6775 zapytań. Udzielono 5455 odpowiedzi, zawierających nie tylko informacje pochodzące z materiałów pozostających w dyspozycji Instytutu, ale również dane (adresy) dotyczące innych, polskich i zagranicznych archiwów, w których mogą znajdować się informacje o poszukiwanych osobach.

5.2. Zasób – gromadzenie i opracowywanie

5.2.1. Gromadzenie zasobu

Zasób archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej z końcem 2014 r. osiągnął rozmiar 90 412,11 mb. Dokumentacja znajdująca się w Centrali IPN w Warszawie stanowi jedną trzecią tej liczby, czyli 31 062,37 mb, pozostała część natomiast jest rozdzielona między archiwa 10 oddziałów i 4 delegatur. Spośród nich największym zasobem dysponują oddziały w Katowicach (11 807,24 mb), we Wrocławiu (9844,81 mb) i w Krakowie (6275,5 mb). Szczegółowe dane zawiera tabela 3.

W okresie sprawozdawczym zasób IPN powiększył się o 226,79 mb. Najwięcej nabytków z 2014 r. pochodziło z Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu – IPN (83,83 mb). Były to materiały, które na podstawie uchwały Kolegium IPN nr 5 z dnia 8 września 2009 r. zostały przekazane z Archiwum Zakładowego do zasobu historycznego Instytutu. Wśród akt pozyskanych w wyniku prowadzonych w ostatnich latach przeglądów, mających na celu odnalezienie materiałów, które zgodnie z ustawą o IPN podlegają przekazaniu do zasobu Instytutu, najwięcej nabytków pozyskano od organów administracji publicznej (43,74 mb), jednostek policji (24,41 mb), sądów i prokuratur powszechnych (16,78 mb) oraz archiwów wojskowych (13,95 mb). Ponadto Instytut pozyskał dary i kolekcje od darczyńców prywatnych (24,29 mb).

Wielkość nabytków w BUiAD w Warszawie w okresie od stycznia do grudnia 2014 r. osiągnęła wartość 114,92 mb. Największy pod względem metrażu nabytek stanowiła dokumentacja Zakładu Naukowo-Badawczego oraz Archiwum Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu – IPN. Powyższe materiały liczą 6330 j.a., tj. 81,82 mb. Dokumentacja administracyjna związana z bieżącą pracą ww. jednostek została włączona do zasobu archiwalnego na podstawie uchwały Kolegium IPN nr 5 z dnia 8 września 2009 r. Ponadto Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie przekazała 0,94 mb dokumentacji dotyczącej procesu generała Stanisława Tatara oraz pułkowników Mariana Utnika i Stanisława Nowickiego.

Kolejną pod względem wielkości grupę tworzyły materiały archiwalne przekazane przez Wojskowy Sąd Garnizonowy w Warszawie – 8,9 mb. Akta dotyczą postępowań w związku z ubieganiem się o odszkodowanie na mocy ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznanie za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu państwa polskiego oraz o odszkodowanie i zadośćuczynienie w trybie ustawy Kodeks postępowania karnego.

Dość licznie reprezentowaną grupą – 7,55 mb – były również nabytki pochodzące z darów i kolekcji prywatnych. Do najciekawszych zaliczyć należy testament Ericha Kocha, sporządzony w 1967 r., prawdopodobnie w szpitalu więziennym w Łodzi. Dokument składa się z 9 luźnych kart formatu A4, dwustronnie zapisanych pismem odręcznym w języku niemieckim. Liczący sobie niemalże pół wieku dokument nie był dotychczas szerzej znany w środowisku naukowym.

Kolejny ciekawy nabytek stanowił album fotograficzny dokumentujący zajęcie Gdańska przez Niemców oraz walki na Pomorzu we wrześniu 1939 r. Składa się ze 105 fotografii rozmieszczonych na 33 kartach, uzupełnionych reprodukcją fragmentu mapki Gdańska. Ma wyraźny charakter propagandowy i upamiętnia przyłączenie miasta do Rzeszy. Pewna partia zdjęć funkcjonuje już w obiegu naukowym, pozostałe są zupełnie nieznane. Zarówno ze względu na zawartość, jak i formę album stanowi cenny nabytek w zbiorach Instytutu.

Wśród wartościowych nabytków należy ponadto wskazać nagrania filmowe z rozmów prowadzonych pomiędzy władzami PRL a przedstawicielami opozycji w willi MSW przy ulicy Zawrat w Warszawie w 1988 r. oraz w ośrodku w Magdalence w 1989 r., które zostały pozyskane z archiwum Telewizji Polskiej. Ogółem w okresie sprawozdawczym BUiAD włączył do zasobu 54 j.a. nagrań filmowych oraz 80 j.a. nagrań dźwiękowych.

Spośród materiałów gromadzonych w jednostkach pionu archiwalnego należy wspomnieć o pozyskanej przez OBUiAD w Białymstoku kopii elektronicznej pamiętnika Juliana Jankowskiego z pobytu na zesłaniu w Uzbekistanie, dokumentach wytworzonych przez Komendę Powiatową MO w Sokółce i podległe posterunki w latach 1944–1947, przekazanych przez członków Stowarzyszenia Pasjonatów Historii Ziemi Podlaskiej i Kolekcjonerów Militariów „Grupa Wschód" w Białymstoku oraz relacji Eugenii Lussy, dotyczącej m.in. Obwodu „Gołąb" Armii Krajowej w Garwolinie.

Archiwum w Gdańsku wzbogaciło się m.in. o akta spraw karnych prowadzonych z dekretu o stanie wojennym, dotyczących działalności w tajnych strukturach NSZZ „Solidarność", druku i rozpowszechniania nielegalnych wydawnictw, udziału w demonstracjach, a także księgi pamięci i kroniki: Komendy Wojewódzkiej MO w Elblągu, ZOMO w Elblągu, Komendy Miejskiej i Powiatowej MO w Elblągu, Koła Rodzin Milicyjnych, XXX-lecia MO i SB, XXX-lecia PRL KP MO w Sztumie, czynu społecznego MO, SB i ORMO powiatu sztumskiego, albumy fotograficzne: XXXV-lecia LWP, XXX-lecia MO i SB KP MO w Kwidzynie.

Wśród nabytków OBUiAD w Katowicach należy wspomnieć o przekazanych w darze materiałach dotyczących Zygmunta Borga, członka konspiracyjnej organizacji Związek Orła Białego, aresztowanego i zamordowanego podczas okupacji niemieckiej. Materiały zawierają m.in. grypsy i list pożegnalny przesyłane z więzienia do rodziny. Pozyskano również dokumenty rodziny Wardyńskich represjonowanych i wywiezionych w głąb ZSRR. Dużą wartość mają też materiały wytworzone i zgromadzone przez struktury Armii Krajowej – Obwód Rybnik, a odnalezione w Przyszowicach podczas rozbiórki domu. Z Komendy Wojewódzkiej Policji w Katowicach przejęto dzienniki sztabowe Wojewódzkiego Stanowiska Kierowania KW MO Katowice m.in. z okresu stanu wojennego.

Najciekawsze nabytki Oddziału IPN w Krakowie to przekazane przez Komendę Wojewódzką Policji w Krakowie m.in. materiały Izby Dziecka KW MO/WUSW w Krakowie z lat 80. XX w. dotyczące działań organów bezpieczeństwa państwa wobec nieletnich zaangażowanych w akcje opozycyjne, jak również dokumentacja KW MO/WUSW w Krakowie dotycząca podległych jednostek oraz zabezpieczenia porządku publicznego i bezpieczeństwa podczas wyborów, uroczystości i imprez masowych. Do najciekawszych darów zaliczyć należy: kolekcję zawierającą wspomnienia i dokumenty osobiste Romana Chadalskiego, żołnierza Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich; kolekcję Stanisława Teofila Jurczyńskiego, więźnia Oflagu II D Gross-Born, Oflagu II B Arnswalde oraz przekazane przez członków Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Krakowie cyfrowe kopie fotografii rodzinnych i dokumentów osobistych od lat 30. XX w.

Zasób OBUiAD w Lublinie wzbogacił się m.in. o akta Prokuratury Okręgowej w Lublinie dotyczące śmierci Zbigniewa Tokarczyka, działacza opozycyjnego i członka NSZZ „Solidarność"

w Stalowej Woli, zamordowanego w lutym 1984 r., oraz materiały Miejskiej Organizacji Partyjnej PZPR istniejącej przy KW MO/WUSW w Siedlcach.

Wśród materiałów archiwalnych, które w 2014 r. zasiliły zasób łódzkiego oddziału Instytutu, należy wymienić przede wszystkim kolekcję fotografii dokumentujących działalność środowisk opozycyjnych w PRL, którą przekazała Pani Grażyna Barton – była działaczka NSZZ „Solidarność" w Zduńskiej Woli oraz wspomnienia i relacje żołnierzy AK ze zbiorów wiceprezesa Zarządu Okręgu Łódzkiego Światowego Związku Żołnierzy AK – mjr. Mirosława Kopy.

Do ciekawszych nabytków Oddziału IPN w Poznaniu należy zaliczyć materiały dotyczące uczestnika kampanii wrześniowej, robotnika przymusowego Mariana Lewickiego, straconego za związek z Niemką. Na uwagę zasługuje również kilkanaście numerów niemieckiej prasy z lat 1941–1942: „Der Leuchtturm".

Jednym z większych nabytków pozyskanych w minionym roku przez archiwum Oddziału w Rzeszowie są akta procesów lustracyjnych przekazywane przez Sąd Okręgowy w Rzeszowie po wydaniu prawomocnego wyroku, które obecnie obejmują 73 sprawy. Interesujący zbiór stanowią również materiały ofiarowane przez pana Adama Kantora – prezesa Zarządu Regionu Związku Solidarności Polskich Kombatantów w Przemyślu z siedzibą w Dębicy. Przekazane dokumenty dotyczą funkcjonowania i pracy Związku oraz działalności niepodległościowej prowadzonej przez ofiarodawcę, pełniącego funkcję komendanta głównego Armii Kresów.

Spośród archiwaliów przejętych w Oddziale w Szczecinie można wyróżnić dokumenty obrazujące stan bezpieczeństwa, ładu i porządku publicznego na terenie podlegającym Rejonowemu Urzędowi Spraw Wewnętrznych w Policach, akta KP MO w Nowogardzie dotyczące operacji „Jesień 70", której założeniem było zabezpieczenie powiatu na wypadek niepokojów wynikających z planowanej podwyżki cen. Kolejną grupę akt stanowią materiały odnalezione podczas prac porządkowych, przekazane przez komendy wojewódzkie policji w Gorzowie Wielkopolskim, Szczecinie i Poznaniu. Z Aresztu Śledczego w Szczecinie przejęto materiały dotyczące osób osadzonych na Oddziale Psychiatrii Sądowej Szpitala przy Areszcie Śledczym w Szczecinie. Ponadto do zasobu została przyjęta darowizna Kazimierza Drzazgi, w której znalazły się materiały dotyczące kampanii wyborczej kandydatów OKP ze Szczecina i Polic oraz. kolekcja Jana Cichowskiego, w skład której wchodzą materiały dotyczące działalności opozycji w Szczecinie.

Wśród dokumentów przejętych przez OBUiAD we Wrocławiu na wyszczególnienie zasługują przekazane przez Prokuraturę Okręgową we Wrocławiu akta postępowań z początku lat 90. XX w. w sprawie niszczenia dokumentacji SB na terenie Zakładów Produkcji Papieru w Oławie oraz w sprawie ujawnienia dokumentów operacyjnych SB. Pozyskano również kolekcję Wojciecha Żabkowskiego dotyczącą m.in. mjr. Zygmunta Bressela, dowódcy Oddziału Technicznego 1. Dywizji Pancernej gen. Maczka, zawierającą materiały z czasu II wojny światowej oraz odnoszące się do jego losów powojennych, na emigracji.

Do najciekawszych nabytków Delegatury IPN w Bydgoszczy należą akta sprawy karnej II K 53/84 prowadzonej przed Sądem Wojewódzkim w Toruniu przeciwko Grzegorzowi Piotrowskiemu i innym oskarżonym o zabójstwo ks. Jerzego Popiełuszki przekazane przez Sąd Okręgowy w Toruniu. Dokumentacja zawiera dowody rzeczowe: 17 kaset VHS (zawierają m.in. zapisy konfrontacji podejrzanych ze świadkami, eksperymentów z psem tropiącym, okazania podejrzanych Waldemarowi Chrostowskiemu, wizji lokalnych, sekcji zwłok Jerzego Popiełuszki), 8 taśm magnetofonowych i 6 kaset magnetofonowych (z zapisem przesłuchań Waldemara Chrostowskiego oraz wyjaśnień do wizji lokalnej przeprowadzonej 25 października 1984 r.). Załączniki do akt to m.in. stenogramy protokołu rozprawy, stenogramy zeznań świadków, biegłych sądowych, przemówień obrońców oskarżonych oraz przemówień oskarżycieli posiłkowych.

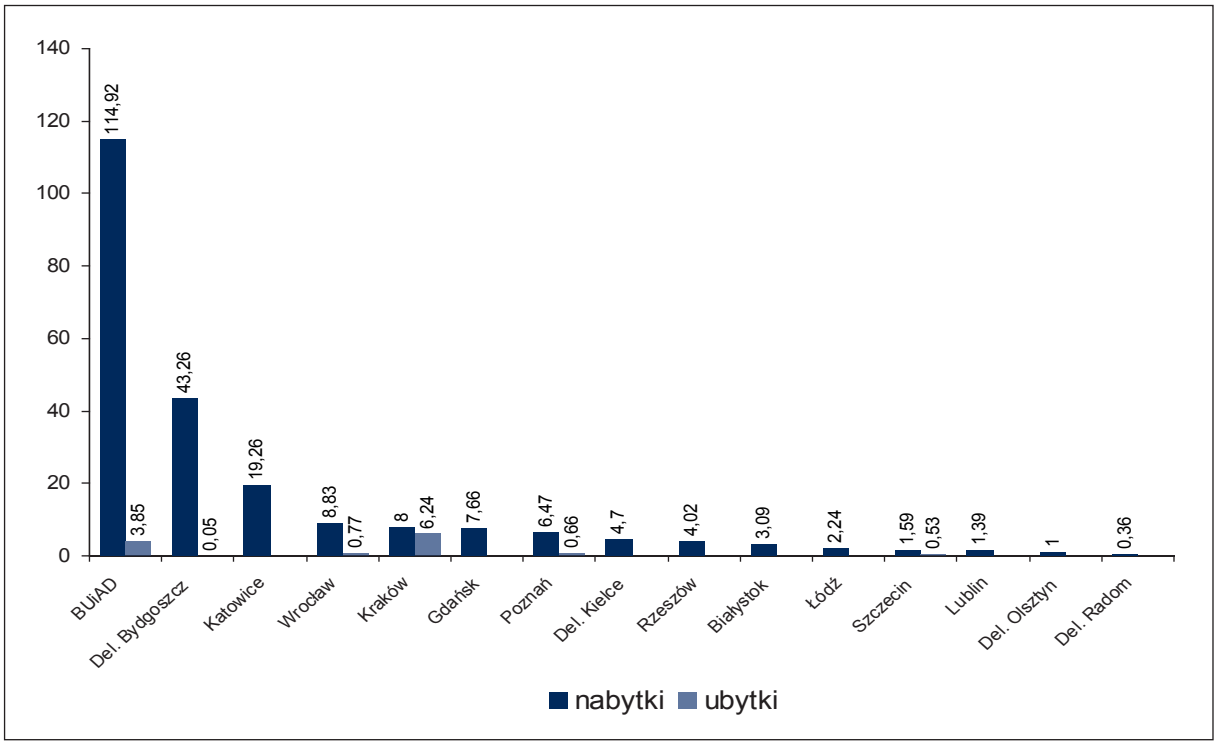
Delegatura IPN w Kielcach wzbogaciła się o dokumenty Świętokrzyskiego Zarządu Wojewódzkiego Związku Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej i Byłych Więźniów Politycznych w Kiel-

cach oraz Archiwum Stowarzyszenia Pamięci Świętokrzyskich Zgrupowań Partyzanckich Armii Krajowej „Ponury"–„Nurt" [1914] 2002–2014.

W okresie sprawozdawczym do zasobu delegatury w Olsztynie zostały włączone akta spraw po byłej OKBZpNP w Olsztynie (1 mb).

Główne nabytki Delegatury w Radomiu stanowiły akta przekazane przez Komendę Powiatową Policji w Szydłowcu, Wojskową Komendę Uzupełnień w Radomiu oraz dary prywatne: ks. Jana Podsiadły, Andrzeja Kwiatkowskiego, Alfredy Bednarskiej-Mruk, Zbigniewa Szota oraz Sławomira Ciuka.

Wykres 2. Nabytki i ubytki w okresie sprawozdawczym (w mb)

Prace związane z przeglądem dokumentacji w roku sprawozdawczym były prowadzone w całym kraju. Kwerendy dotyczyły przede wszystkim materiałów zgromadzonych w archiwach WKU, jednostek policji, sądów i prokuratur, MON, Straży Granicznej, a także jednostek więziennictwa. Dokumenty odnalezione w WKU to głównie akta personalne i karty ewidencyjne żołnierzy służących w wojskowych organach bezpieczeństwa. W jednostkach policji i więziennictwa również były odnajdywane akta osobowe funkcjonariuszy byłych organów bezpieczeństwa państwa. Przegląd materiałów Służby Więziennej pozwolił na wytypowanie dokumentacji związanej z pracą operacyjną prowadzoną przez komórki Wydziału Specjalnego Centralnego Zarządu Więziennictwa oraz Wydziału Ochrony Centralnego Zarządu Zakładów Karnych i podległych mu jednostek w latach 1957–1989. Przeglądy te będą kontynuowane.

Pracownicy Sekcji Kształtowania i Ewidencji Zasobu Archiwalnego z BUiAD w Warszawie prowadzili w 2014 r. przeglądy akt w następujących instytucjach:

– Komenda Główna Policji – przejrzano 780 teczek, z których wytypowano do przyjęcia 106. Ponadto w ramach prac prowadzonych w Głównym Archiwum Policji trwa przegląd teczek lokali funkcyjnych, mający na celu odnalezienie danych funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa, których akta osobowe nie zostały przekazane do zasobu IPN. Dotychczas przejrzano 710 teczek lokali funkcyjnych, na których podstawie wytypowano 5611 osób. Wytypowane nazwiska zostaną poddane weryfikacji w ramach dalszej kwerendy;

– Komenda Powiatowa Policji w Mławie – przejrzano dokumenty wyłączone z akt osobowych funkcjonariuszy i pracowników cywilnych oraz nieważne legitymacje. Łącznie oceniono 13 pozycji stanowiących 56 tomów, tj. ok. 0,35 mb. Nie wytypowano materiałów do przejęcia;

– Centrum Szkolenia Policji w Legionowie – oceniono materiały Wydziału Finansów oraz dokumentację techniczną obiektów z Wydziału Inwestycji i Remontów. Łącznie przejrzano 68 teczek (ok. 1,2 mb), z których wytypowano do przejęcia 1 j.a.;

– Sąd Okręgowy w Warszawie – przejrzano akta Sądu Wojewódzkiego w Warszawie o sygnaturze IV K 195/81 w sprawie karnej przeciwko Maciejowi Szczepańskiemu i innym członkom kierownictwa Komitetu ds. Radia i Telewizji. W czasie kwerendy łącznie poddano ocenie 150 tomów akt. Do przejęcia wytypowano całość sprawy;

– archiwa wojskowe – przegląd objął łącznie 5560 j.a., z czego do przyjęcia zakwalifikowano 292 j.a.

Pracownicy OBUiAD w Białymstoku kontynuowali prace związane z przeglądem i oceną dokumentacji wytworzonej przez pion łączności SB zgromadzonej w archiwum zakładowym Komendy Wojewódzkiej Policji w Białymstoku. Przeprowadzono także kwalifikację przydatności do realizacji celów statutowych IPN dokumentacji zgromadzonej w wojskowych komendach uzupełnień w Białymstoku, Giżycku, Łomży i Suwałkach. Ponadto przeprowadzono ocenę przydatności dokumentacji niearchiwalnej wytypowanej do zniszczenia z Warmińsko-Mazurskiego i Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej oraz Sądu Rejonowego w Białymstoku.

OBUiAD w Gdańsku w wyniku przeglądu 998 j.a. w Komendzie Wojewódzkiej Policji w Gdańsku i komendach powiatowych: w Człuchowie, Kwidzynie i Wejherowie, wytypował do przejęcia 162 j.a. byłych WUSW w Gdańsku, Słupsku i Elblągu. Ponadto w sądach rejonowych w Gdyni, Tczewie oraz Gdańsku poddano przeglądowi 6071 j.a., z czego 56 j.a. wytypowano do przyjęcia do zasobu IPN.

Pracownicy OBUiAD w Katowicach przejrzeli 4804 j.a. materiałów archiwalnych zgromadzonych w Komendzie Wojewódzkiej Policji w Katowicach oraz w jej jednostkach terenowych, w sądach, wojskowych komendach uzupełnień w Gliwicach oraz Tychach, w aresztach śledczych i zakładach karnych. Szacowana wielkość materiałów przeznaczonych do przejęcia wynosi 1826 j.a.

Przegląd materiałów archiwalnych, prowadzony przez archiwistów Oddziału w Krakowie, objął dokumentację zgromadzoną w komendach powiatowych policji w Olkuszu i Gorlicach – łącznie 213 j.a., z czego do przejęcia zakwalifikowano 10 j.a. W Karpackim Ośrodku Wsparcia Straży Granicznej w Nowym Sączu przejrzano 59 j.a. akt wytworzonych w jednostkach Wojsk Ochrony Pogranicza.

Pracownicy OBUiAD w Lublinie do końca 2014 r. ocenili w Komendzie Wojewódzkiej Policji z siedzibą w Radomiu ok. 1200 j.a. materiałów administracyjnych oraz materiałów Miejskiej Organizacji Partyjnej przy KW MO w Siedlcach, z czego 300 j.a. wytypowano do przejęcia, a przejęto 48 j.a.

W ramach współpracy z policją archiwiści Oddziału IPN w Łodzi systematycznie dokonywali przeglądu akt w archiwach komend wojewódzkich policji w Łodzi i w Poznaniu oraz Komendy Powiatowej Policji w Krotoszynie. Łącznie, w okresie sprawozdawczym w archiwach policyjnych, kwerendzie poddano 7630 j.a., z których do przejęcia zakwalifikowano 342 j.a.

W 2014 r. pracownicy poznańskiego Oddziału IPN prowadzili przegląd dokumentacji zgromadzonej w Sądzie Rejonowym w Poznaniu, Sądzie Okręgowym w Poznaniu, Sądzie Rejonowym w Kole, Archiwum Wojskowym w Oleśnicy, Nadodrzańskim Oddziale Straży Granicznej w Krośnie Odrzańskim oraz w składnicach akt policji województw wielkopolskiego i lubuskiego: komend wojewódzkich policji w Poznaniu i Gorzowie Wielkopolskim, komend powiatowych policji w Nowym Tomyślu, Grodzisku Wielkopolskim, Rawiczu, Wągrowcu, komisariatów policji w Poznaniu-Starym Mieście, w Gubinie i Lubsku. Przejrzano łącznie około 31 580 j.a., z czego 849 j.a. wytypowano do przejęcia do zasobu IPN.

W minionym roku OBUiAD w Rzeszowie kontynuował współpracę z jednostkami Służby Więziennej w celu przejęcia materiałów dotyczących funkcjonariuszy pełniących służbę w Wydziale Specjalnym Centralnego Zarządu Więziennictwa oraz w Wydziale Ochrony i Dowodzenia Centralnego Zarządu Zakładów Karnych w latach 1957–1989. Trwała również kwerenda w Komendzie Wojewódzkiej Policji w Rzeszowie, mająca na celu wytypowanie dokumentacji dotyczącej funkcjonariuszy pełniących służbę w Wydziale Łączności. Część dokumentów w postaci oryginałów lub uwierzytelnionych kopii została przekazana do zasobu Oddziału IPN.

Na początku 2014 r. OBUiAD w Szczecinie przystąpił do przeglądu dokumentacji zgromadzonej w komendach powiatowych policji na terenie garnizonu zachodniopomorskiego. Do przeglądu zostało wytypowanych 25 składnic akt w 19 jednostkach terenowych policji. W okresie sprawozdawczym przeglądy zostały zakończone w 11 składnicach akt. Archiwiści OBUiAD w Szczecinie zaopiniowali 19 623 j.a., z czego do włączenia do zasobu wytypowano 104 j.a.

W okresie sprawozdawczym prace nad typowaniem materiałów archiwalnych podlegających przekazaniu do Oddziału IPN we Wrocławiu odbywały się w archiwach komend wojewódzkich policji we Wrocławiu i Opolu, gdzie opiniowano dokumentację przeznaczoną do brakowania. Przejrzano 2759 j.a., z czego wytypowano do przejęcia 440 j.a.

Pracownicy Delegatury w Bydgoszczy kontynuowali przeglądy akt i kart ewidencyjnych w wojskowych komendach uzupełnień w Bydgoszczy i Włocławku. Przejęto 4980 kart ewidencyjnych oraz 115 j.a. teczek akt personalnych z zasobu WKU Bydgoszcz. Zakończony został przegląd w WKU we Włocławku. Wytypowano do przejęcia 1618 kart ewidencyjnych z lat 1941–1972. Spośród 310 j.a. materiałów administracyjnych poddanych ocenie w Komendzie Wojewódzkiej Policji w Bydgoszczy oraz jednostkach podległych wytypowano do przejęcia 14 j.a. Ponadto archiwiści Delegatury uczestniczyli w przeglądzie akt w Sądzie Rejonowym w Inowrocławiu – Wydział Zamiejscowy w Mogilnie oraz w Sądzie Okręgowym w Toruniu (przejrzano 318 j.a., wytypowano do przejęcia 85 j.a.). Łącznie do przejęcia do zasobu IPN wytypowano 99 j.a. oraz 2008 kart ewidencyjnych.

W trakcie przeglądu akt administracyjnych i personalnych w Komendzie Wojewódzkiej Policji w Kielcach, Komendzie Miejskiej Policji w Kielcach, komendach powiatowych policji w: Busku-Zdroju, Jędrzejowie, Kazimierzy Wielkiej, Ostrowcu Świętokrzyskim, Sandomierzu, Skarżysku-Kamiennej, Starachowicach, Staszowie, we Włoszczowie oraz Komisariacie Policji w Kunowie pracownicy Delegatury w Kielcach łącznie dokonali przeglądu 634 j.a., spośród których do przejęcia zakwalifikowano 8 j.a.

Delegatura w Olsztynie współpracowała z Komendą Wojewódzką Policji w Olsztynie oraz Warmińsko-Mazurskim Oddziałem Straży Granicznej w Kętrzynie. Przeglądowi poddano 409 j.a., z czego ok. 120 j.a. wytypowano do przejęcia.

W roku sprawozdawczym pracownicy radomskiej Delegatury IPN przejrzeli łącznie 134 j.a. w Komisariacie Policji w Iłży, z czego 4 j.a. zostały zakwalifikowane jako przydatne do realizacji zadań ustawowych IPN.

W ramach wyłączeń z zasobu archiwalnego IPN w 2014 r. zasób Centrali, oddziałów i delegatur pomniejszył się łącznie o 12,1 mb akt, w tym z zasobu BUiAD o 3,85 mb. Większość ubytków stanowiły dokumenty wysyłane do Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i policji w związku z niespełnianiem przesłanek określonych w ustawie o IPN, które zezwalałyby na ich przechowywanie w zasobie (10,52 mb). W ramach przesunięć materiałów archiwalnych pomiędzy jednostkami Instytutu zgodnie z zasadą pertynencji terytorialnej z BUiAD przesłano łącznie 0,34 mb.

Największy ubytek, łącznie 5,9 mb, polegający na zwrocie materiałów poprzednim dysponentom, stanowi 4,78 mb dokumentacji przekazanej przez OBUiAD w Krakowie policji i 1,12 mb przekazane do archiwów wojskowych. Zwrotowi podlegały mylnie przekazane do zasobu archiwalnego Instytutu materiały wytworzone po 31 lipca 1990 r. (w przypadku cywilnych organów bezpieczeństwa państwa) lub po 31 grudnia 1990 r. (w przypadku wojskowych organów bezpieczeństwa państwa)

oraz materiały wytworzone przez jednostki/komórki niebędące organami bezpieczeństwa państwa. W przypadku darów i kolekcji prywatnych (0,18 mb) ubytki powstały w wyniku przesunięcia zbiorów do biblioteki Oddziału IPN (powszechnie dostępne wydawnictwa książkowe i muzyczne).

5.2.2. Opracowywanie zasobu

W 2014 r. opracowywanie zasobu archiwalnego prowadzono zgodnie z „Instrukcją określającą zasady technicznego opracowania materiałów archiwalnych przechowywanych w zasobie archiwalnym IPN-KŚZpNP", stanowiącą załącznik do uchwały nr 10/11 Rady IPN.

W roku sprawozdawczym w ramach opracowywania dokumentacji aktowej w BUiAD kontynuowano następujące zadania:

1. Opracowywanie techniczne jednostek archiwalnych wytypowanych w toku kwerend do udostępnienia, a także na potrzeby tworzenia „Katalogu zawierającego dane osobowe pracowników, funkcjonariuszy i żołnierzy organów bezpieczeństwa państwa".
2. Weryfikacja akt w kontekście przepisów w zakresie ochrony informacji niejawnych, którą w 2014 r. objęto 36 091 j.a.
3. Planowe opracowywanie dokumentów przekazanych do zasobu IPN w workach ewakuacyjnych, w stanie tzw. rozsypu, bez ewidencji archiwalnej. W 2014 r. uporządkowano 10,4 mb rozsypu akt przekazanego przez b. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.
4. Systematyzowanie i porządkowanie dokumentacji byłej Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. W 2014 r. prace dotyczyły: wprowadzenia do bazy danych (Access) wraz z rozpoznaniem i wstępnym porządkowaniem akt 761 rekordów oraz porządkowania i odtwarzania układu spraw według repertorium korespondencji ogólnej (KO) i dziennika prezydialnego (Prez) w bazie spraw korespondencji ogólnej za lata 1967–1983 (301 pozycji).

W oddziałach i delegaturach opracowywanie dokumentacji było związane przede wszystkim z uzupełnianiem opisów archiwaliów w Cyfrowym Archiwum. Dane dotyczące przebiegu tych prac zostały przedstawione w części dotyczącej zasobów cyfrowych. Prace związane z opracowywaniem technicznym i porządkowaniem zasobu dotyczyły w okresie sprawozdawczym przede wszystkim nabytków.

Materiały archiwalne przed udostępnieniem są opracowywane technicznie. Czynność ta polega na zabezpieczeniu teczki w taki sposób, aby uchronić ją przed zniszczeniem, zdekompletowaniem bądź zagubieniem poszczególnych dokumentów. Odbudowuje się (lub nadaje) układ poszczególnych dokumentów wewnątrz teczki, zlicza strony lub karty w jednostce archiwalnej, czasami je przeszywa, zlicza zdjęcia, wyodrębnia nośniki nietypowe i zastępuje je wglądówkami (np. zdjęciami lub obrazami cyfrowymi wyłączonych eksponatów). Według wspomnianych wyżej zasad łącznie w Centrali, oddziałach i delegaturach opracowano technicznie 66 457 j.a., w tym w BUiAD w Warszawie – 19 377 j.a. Wśród oddziałów największą liczbę jednostek zabezpieczono w ten sposób w Poznaniu – 7345 j.a. Ponadto archiwiści oceniali materiały archiwalne w kontekście ustawy o ochronie informacji niejawnych. W 2014 r. w wyniku tych prac zniesiono klauzule tajności z 48 337 j.a., z czego w BUiAD z 18 337 j.a.

Spośród innych zadań związanych z opracowywaniem i porządkowaniem można wymienić m.in. następujące prace:

– w OBUiAD w Białymstoku – prowadzono prace polegające na identyfikacji właściwych teczek i dołączaniu do nich kart odnalezionych w workach ewakuacyjnych w stanie rozsypu, ponadto kontynuowano odtwarzanie układu pierwotnego akt paszportowych WUSW w Białymstoku;

– w OBUiAD w Katowicach – uporządkowano zbiór akt paszportowych Miejskiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Sosnowcu liczący 294 mb. Trwają prace porządkowe nad zbiorami akt paszportowych z RUSW/MUSW: Tarnowskie Góry, Jastrzębie-Zdrój, Racibórz i Wodzisław Śląski – w 2014 r. uporządkowano łącznie 316 mb, co stanowi ok. 46 proc. tych zbiorów;

– w OBUiAD w Krakowie – uporządkowano i zewidencjonowano (sporządzono wykaz sygnatur wytwórcy) 44 191 książeczek paszportowych, tj. 230 mb;

– w OBUiAD w Lublinie – uporządkowano akta paszportowe RUSW Łosice, Radzyń Podlaski, Międzyrzec Podlaski, Parczew oraz WUSW w Białej Podlaskiej według sygnatur serii EABP. Ogółem uporządkowano akta liczące około 136 mb;

– w OBUiAD w Łodzi – dokonano ponownie przeglądów materiałów archiwalnych uznanych na podstawie wcześniej obowiązujących przepisów za niejawne. Zniesiono klauzulę tajności (na podst. art. 6 ust. 3 ustawy o ochronie informacji niejawnych) z 93 j.a.;

– w OBUiAD w Rzeszowie – kontynuowano prace, mające na celu scalenie materiałów paszportowych. Akta tej kategorii układane są zgodnie z porządkiem numerycznym w obrębie zespołów WUSW Krosno, WUSW Przemyśl, WUSW Rzeszów, WUSW Tarnobrzeg oraz WUSW Tarnów. Dotychczas zostały fizycznie scalone, opisane i zweryfikowane w systemie Cyfrowe Archiwum materiały obejmujące RUSW Dębica liczące ok. 88 mb oraz uporządkowano ponad 64 mb akt paszportowych WUSW w Tarnobrzegu;

– w OBUiAD we Wrocławiu – kontynuowano prace porządkowe dla serii akt paszportowych WUSW w Opolu. Rozpoczęto także porządkowanie serii WUSW w Wałbrzychu (EAOP i EAWB) oraz uporządkowano 28 400 j.a. (91,73 mb) WUSW w Opolu i 54 080 j.a. (121,68) WUSW w Wałbrzychu;

– w Delegaturze w Bydgoszczy – kontynuowano porządkowanie akt paszportowych WUSW Bydgoszcz, zgodnie z układem pierwotnym sygnatur wytwórcy. Uporządkowano 54 mb akt paszportowych serii EABY oraz włączono do ciągu głównego serii EABY 9 mb akt.

5.2.3. Skontrum

W 2014 r. w OBUiAD w Gdańsku, przejrzano 498 spisów zdawczo-odbiorczych, kończąc ostatni etap skontrum trwającego od 7 grudnia 2009 r. Objęło ono wszystkie spisy zdawczo-odbiorcze jawne i niejawne z wyłączeniem akt paszportowych, książeczek paszportowych oraz zasobu kartotecznego (łącznie 83 344 j.a., co stanowiło 755,125 mb materiałów archiwalnych).

Podobne prace prowadzono też w OBUiAD we Wrocławiu. Objęły one akta przejęte na podstawie 27 spisów zdawczo-odbiorczych (łącznie 19 686 j.a., co stanowi 11,92 mb). Prace te dotyczyły: zbioru mikrofisz spraw operacyjnych i teczek osobowych źródeł informacji SB, akt osobowych funkcjonariuszy SB oraz materiałów administracyjnych przekazanych przez komendy wojewódzkie policji w Opolu i we Wrocławiu, akt administracyjnych przekazanych przez jednostkę Straży Granicznej w Kłodzku, akt spraw lustracyjnych przekazanych przez Sąd Okręgowy we Wrocławiu oraz akt spraw prokuratorskich przekazanych przez Prokuraturę Okręgową we Wrocławiu. Prace skontrowe polegały na weryfikacji zgodności stanu magazynowego z posiadaną ewidencją, uzupełnianiu i nanoszeniu poprawek na pierwszym egzemplarzu spisu zdawczo-odbiorczego.

W roku sprawozdawczym kontynuowano prace skontrowe zasobu archiwalnego Delegatury IPN w Bydgoszczy. Na podstawie 50 spisów zdawczo-odbiorczych dokonano przeglądu 10 670 j.a. (61,086 mb). Objęły one m.in.: akta Okręgowej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu – Instytutu Pamięci Narodowej, Sądu Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy, Sądu Powiatowego w Toruniu, Sądu Rejonowego w Toruniu, Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Bydgoszczy, Kujawsko-Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy – Oddział Zamiejscowy w Toruniu (książeczki paszportowe).

5.2.4. Wyodrębniony tajny zbiór w archiwum IPN

Wielkość zbioru zastrzeżonego aktowego i ewidencyjnego na koniec okresu sprawozdawczego wynosiła ogółem 447,33 mb, w tym 27,83 mb stanowiły kartoteki, 16,3 mb pomoce ewidencyjne,

a 403,2 mb dokumenty aktowe. W porównaniu z wielkością z 31 grudnia 2013 r. metraż zasobu aktowego zmalał o 93,88 mb. Podana różnica wynika z konsekwentnie prowadzonego przeglądu zbioru, skutkującego uchyleniem zastrzeżenia dostępu do dokumentów oraz wiąże się z pracami porządkowymi.

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2014 r. Prezes IPN wydał ogółem 259 decyzji odnoszących się do wyodrębnionego tajnego zbioru w archiwum IPN, w tym 164 decyzje uchylające zastrzeżenie dostępu do dokumentów, 21 decyzji zatwierdzających zastrzeżenie dostępu do dokumentów oraz 74 decyzje umarzające postępowanie w sprawie zatwierdzenia zastrzeżenia dostępu do dokumentów. W okresie sprawozdawczym ze zbioru zastrzeżonego do zbioru ogólnego przeniesiono 423 j.a. i 0,6 mb kart ewidencji operacyjnej oraz 0,15 mb kart ewidencyjnych funkcjonariuszy byłej SB.

W okresie sprawozdawczym do Sekcji Obsługi Zbioru Wyodrębnionego Wydziału Zarządzania Zasobem Archiwalnym wpłynęło 12 889 zapytań, w tym 7194 z Biura Lustracyjnego i oddziałowych biur lustracyjnych, 8 z oddziałowych komisji ścigania zbrodni przeciwko narodowi polskiemu, 6 z Wydziału, sekcji i referatów udostępniania oraz 5681 od uprawnionych służb specjalnych. W okresie tym udzielono 12 345 odpowiedzi, przy czym 6745 pionowi lustracyjnemu, 8 pionowi ścigania, 3 pionowi archiwalnemu oraz 5589 służbom specjalnym.

W 2014 r. ze zbioru zastrzeżonego udostępniono: 252 j.a. prokuratorom Biura Lustracyjnego i oddziałowych biur lustracyjnych oraz 12 j.a. prokuratorom oddziałowych komisji ścigania zbrodni przeciwko narodowi polskiemu.

W omawianym okresie uprawnionym służbom specjalnym udostępniono ogółem 2135 j.a.

5.2.5. Konserwacja

W okresie sprawozdawczym przeprowadzano w specjalistycznej pracowni Sekcji Konserwacji i Zabezpieczania Zasobu Archiwalnego BUiAD konserwację archiwaliów z zasobu Centrali, oddziałów (Gdańsk, Katowice) oraz Delegatury IPN w Bydgoszczy. Zły stan zachowania tych dokumentów uniemożliwiał lub utrudniał korzystanie z nich. Celem prac było zahamowanie procesów degradacji, wzmocnienie podłoża papierowego, poprawa walorów estetycznych. Zabiegi konserwatorskie obejmowały wiele czynności, począwszy od oczyszczania podłoża papierowego do pełnej konserwacji obejmującej rozszywanie ksiąg, odkwaszanie, reperacje, laminowanie bibułką pokrytą klejem termoaktywnym, uzupełnianie ubytków masą celulozową, prasowanie, zszywanie, wykonywanie opraw i specjalnych opakowań. Stosowano profesjonalne metody, środki i materiały konserwatorskie.

W 2014 r. pracom konserwatorskim poddano 22 112 kart w 137 j.a., w tym 31 j.a. (6643 karty) z tajnego, wyodrębnionego zbioru IPN.

Do najciekawszych prac można zaliczyć konserwację:

– depozytu po zbrodniarzu wojennym Erichu Kochu. Depozyt przechowywany w zasobie BUiAD obejmuje m.in. oryginał testamentu, przedmioty osobiste (obrączka, korona zębowa, okulary, czapka i szalik, zegarek) oraz inne dokumenty. Po wykonaniu fumigacji prace konserwatorskie obejmowały oczyszczanie poszczególnych archiwaliów, pełną konserwację dokumentów papierowych i wykonanie specjalnych opakowań do przechowywania;

– rysunków i grafik Marii Hiszpańskiej-Neumann. 22 prace artystki zostały przyjęte do zasobu i poddane zabiegom konserwatorskim (oczyszczanie, odkwaszanie, reperacje). Wykonano obwoluty z papierów bezkwasowych. Do celów wystawienniczych wykonano pod nadzorem konserwatora wydruki z kopii cyfrowych w formacie 1:1;

– planu Warszawy z 1 lipca 1943 r. Usunięto w kąpieli wodnej wtórne zabezpieczenia, odkwaszono, a po wysuszeniu połączono fragmenty i wykonano reperacje dokumentu. Po rozprostowaniu w prasie wykonano specjalne opakowanie;

– dokumentów Komitetu Polskiego obozu w Mauthausen (komunikaty z 2 i 4 lipca 1945 r.). Wykonano pełną konserwację tych unikatowych archiwaliów.

W ramach nadzoru nad warunkami przechowywania materiałów archiwalnych systematycznie monitorowano temperaturę i wilgotność względną w pomieszczeniach magazynowych.

Zlecano ponadto badania mikrobiologiczne dokumentów podejrzanych o skażenie oraz badanie czystości powietrza. Archiwalia wymagające dezynfekcji zostały poddane fumigacji w komorze. W 2014 r. wykonano 8 cykli dezynfekcji materiałów archiwalnych z zasobu Centrali, oddziałów w Katowicach i Poznaniu oraz Delegatury w Bydgoszczy.

Wspomnieć należy, że prace konserwatorskie BUiAD wielokrotnie prezentowano podczas wizyt przedstawicieli delegacji polskich i zagranicznych, zwiedzających Archiwum IPN. Pokazywano dokumenty archiwalne poddawane zabiegom konserwatorskim, ale też pomieszczenie pracowni, wyposażonej w sprzęt pozwalający na wykonywanie zabiegów w zakresie tzw. tradycyjnej i masowej konserwacji.

Oddziały i delegatury Instytutu na ogół we własnym zakresie wykonują tylko podstawowe zabiegi zabezpieczające, takie jak podklejanie rozdarć, prasowanie oraz czyszczenie pojedynczych dokumentów czy wykonywanie opraw. Materiały wymagające bardziej specjalistycznych działań są przekazywane do Sekcji Konserwacji BUiAD.

Spośród prac konserwatorskich wykonanych w oddziałach IPN można wymienić:

– konserwację 2736 kart z 45 j.a. w OBUiAD w Rzeszowie, gdzie działa pracownia, wyposażona m.in. w dwa laminatory, umożliwiające zabezpieczanie materiałów archiwalnych metodą wtapiania filmoplastu R;

– poddanie zabiegom konserwatorskim w OBUiAD w Łodzi 522 j.a. (1954 karty), w tym 2 całościowej konserwacji;

– konserwację 689 kart ze 172 j.a. w oddziale poznańskim;

– naprawę 9 j.a. (59 kart) oraz pokruszonego gipsowego odlewu w Oddziale IPN w Szczecinie.

5.2.6. Magazyny archiwalne

Na 31 grudnia 2014 r. Wydział Zarządzania Zasobem Archiwalnym BUiAD sprawował opiekę nad 28 pomieszczeniami magazynowymi w dwóch różnych lokalizacjach w Warszawie (obiekty przy ul. Kłobuckiej 21 oraz pl. Krasińskich 2/4/6). Ponadto w budynkach „Orion" oraz „Mars" przy ul. Wołoskiej 7 funkcjonowały punkty wydawania oraz zwrotu materiałów archiwalnych.

Oddziały i delegatury wykorzystują łącznie 72 pomieszczenia magazynowe. W OBUiAD w Gdańsku magazyny znajdują się w dwóch budynkach, zasób OBUiAD w Lublinie jest natomiast podzielony pomiędzy magazyny w dwóch różnych lokalizacjach, ponadto ok. 200 mb akt paszportowych zostało zdeponowanych w Delegaturze w Radomiu.

W okresie sprawozdawczym łącznie wypożyczono 237 134 j.a., zwrócono natomiast do magazynów 239 306 j.a. Magazyny archiwalne BUiAD zrealizowały ogółem 64 098 zamówień na wypożyczenie jednostek archiwalnych. Na stan magazynu przyjęto ponownie 69 086 j.a. Do kwerend przeprowadzonych bezpośrednio w pomieszczeniach archiwum BUiAD wydano 3681 j.a. Ponadto z magazynów BUiAD wydano pracownikom Wydziału Zasobów Cyfrowych 39 470 j.a. w celu stworzenia ich opisu w Cyfrowym Archiwum.

Podobnie jak w latach ubiegłych, również i w 2014 r. wykonywano w magazynach BUiAD prace porządkowe i reorganizacyjne:

1) zakończono prace związane z porządkowaniem oraz odbudową struktury akt wojskowych organów bezpieczeństwa państwa (Wojskowa Służba Wewnętrzna, Zarząd II Sztabu Generalnego, biblioteka wojskowa). W efekcie osygnowano 15 000 j.a. biblioteki wojskowej;

2) zakończono prace związane z porządkowaniem oraz sygnowaniem spisu IPN BU 2516, na który składają się karty uposażeń Wyższej Szkoły Oficerskiej im. Feliksa Dzierżyńskiego w Le-

gionowie. Osygnowano 12 200 j.a. Spis w postaci bazy danych przekazano do Wydziału Zasobów Cyfrowych w celu importu do Cyfrowego Archiwum;

3) zabezpieczono w pudłach bezkwasowych dokumentację cywilnych (Ministerstwo Spraw Wewnętrznych) oraz wojskowych organów bezpieczeństwa państwa (biblioteka wojskowa), a także wojsk wewnętrznych (Nadwiślańskie Jednostki Ministerstwa Spraw Wewnętrznych) – 62 800 j.a.

Prace porządkowe wiązały się również z zagospodarowaniem powierzchni magazynowej w nowych pomieszczeniach w budynku B przy ul. Kłobuckiej 21, dokąd przewieziono 58 klaserów z mikrofilmami oraz płytami CD.

Spośród prac porządkowych w magazynach archiwalnych oddziałów IPN można m.in. wspomnieć:

– kontynuację generalnego sprzątania magazynów w OBUiAD w Białymstoku;
– przeprowadzenie w OBUiAD w Krakowie prac remontowo-konserwatorskich;
– zlikwidowanie magazynu OBUiAD w Lublinie znajdującego się w budynku przy ulicy Wieniawskiej 15 i przeniesienie przechowywanych w nim materiałów do magazynu przy ul. Szewskiej 2;
– przepakowanie w OBUiAD w Łodzi mikrofilmów do dedykowanych pudeł z bezkwasowego kartonu muzealnego, ponad 200 j.a. akt sądowych do teczek bezkwasowych oraz ok. 100 ksiąg więziennych z lat 1945–1957 do pudeł z bezkwasowego kartonu muzealnego (143 j.a.);
– konserwację regałów w pomieszczeniach magazynowych OBUiAD w Poznaniu;
– prace modernizacyjne systemu wentylacyjnego w pomieszczeniach magazynowych w OBUiAD w Szczecinie.

5.2.7. Archiwum Zakładowe

Na 31 grudnia 2014 r. Archiwum Zakładowe liczyło 40 065 j.a., co stanowiło 617,22 mb (z czego kategorii A – 16 138 j.a., tj. 166,96 mb, a kategorii B – 23 927 j.a., tj. 450,26 mb), zarejestrowanych w 1240 spisach zdawczo-odbiorczych i 63 aneksach do spisów. W 2014 r. Archiwum Zakładowe nie przyjmowało nowych nabytków w związku ze zmianą miejsca siedziby BUiAD i brakiem powierzchni magazynowej.

W okresie sprawozdawczym Archiwum wypożyczyło 823 j.a.

Warunki przechowywania dokumentacji w magazynie archiwalnym monitorowano zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 15 lutego 2005 r. w sprawie warunków przechowywania dokumentacji osobowej i płacowej pracodawców (Dz.U. 2005 nr 32 poz. 284).

Kontynuowano prace w zakresie realizacji Uchwały nr 5/09 Kolegium IPN-KŚZpNP z 8 września 2009 r. w sprawie wyłączenia materiałów po byłej GKBZpNP znajdujących się w Archiwum Zakładowym i włączenia ich do zasobu historycznego IPN-KŚZpNP. Do zasobu historycznego przekazano 29 spisów – 6 330 j.a., co stanowiło 81,82 mb.

Pracownicy Archiwum Zakładowego prowadzili konsultacje oraz szkolenia w zakresie instrukcji kancelaryjnej i archiwalnej oraz brali udział w pracach komisji brakowania dokumentacji niearchiwalnej kategorii Bc. Wydano zgodę na wybrakowanie łącznie 251 j.a. (ok. 3,03 mb) dokumentacji kategorii Bc, w tym: w Biurze Prezesa (41 j.a., tj. 2,85 mb), w Wydziale Informacji i Sprawdzeń (61 j.a., tj. 0,18 mb), w Biurze Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów (sekretariat – 149 płyt CD i DVD).

W październiku 2014 r. miało miejsce posiedzenie Komisji do spraw Brakowania Dokumentacji Niearchiwalnej Instytutu Pamięci Narodowej. Na podstawie jej protokołu Dyrektor BUiAD po raz pierwszy wyraził zgodę na zniszczenie dokumentacji niearchiwalnej przechowywanej w Archiwum Zakładowym IPN (876 j.a., tj. 10,77 mb).

Archiwum Zakładowe było również inicjatorem powołania zespołu do opracowania projektu nowego Rzeczowego Wykazu Akt Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni prze-

ciwko Narodowi Polskiemu (zarządzenie nr 40/14 prezesa Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu z dnia 11 września 2014 r.) oraz brało udział w pracach tego zespołu.

Na zakończenie roku rozpoczęto prace nad wprowadzeniem modułu wspomagającego obsługę Archiwum Zakładowego w ramach aplikacji e-kancelaria. Opracowano wymagania dla rzeczonego modułu oraz przygotowano i przekazano bazę AZAK celem migracji danych do nowego systemu.

W archiwach zakładowych oddziałów i delegatur IPN znajduje się łącznie 1079,28 mb, co stanowi 96 720 j.a. dokumentacji, w tym kategorii A – 491,2 mb (61 160 j.a.), a kategorii B – 588,08 mb (35 561 j.a.). W ciągu 2014 r. przejęły one 167,42 mb (13 341 j.a.). Wśród oddziałów IPN największy metraż mają archiwa zakładowe, prowadzone przez OBUiAD w Warszawie (169,09 mb), we Wrocławiu (114,85 mb) i w Katowicach (106,71 mb). Odnotowano łącznie 1728 wypożyczeń – z tego najwięcej (238 j.a.) udostępniło Archiwum Zakładowe Oddziału IPN w Lublinie.

5.3. Zasoby Cyfrowe

Do najważniejszych osiągnięć pionu archiwalnego należy szeroko zakrojona cyfryzacja zasobu zgromadzonego w archiwum IPN. W okresie sprawozdawczym w ramach tego przedsięwzięcia kontynuowano proces digitalizacji materiałów archiwalnych oraz opracowywania elektronicznych pomocy archiwalnych, przede wszystkim systemu Cyfrowe Archiwum, który docelowo będzie zawierać informacje o całym zasobie Instytutu. Cyfrowe Archiwum umożliwia efektywne gromadzenie i udostępnianie w formatach cyfrowych danych o zasobie oraz pracach na nim prowadzonych. Wspomaga też proces digitalizacji i obsługi materiałów archiwalnych.

Cyfrowe Archiwum stanowi również podstawę publikowanego na stronie internetowej IPN inwentarza archiwalnego, zapewniającego opis zasobu na poziomie jednostek archiwalnych.

5.3.1. Tworzenie pomocy archiwalnych

W okresie sprawozdawczym działania związane z tworzeniem pomocy archiwalnych koncentrowały się głównie na kontynuowaniu opisu materiałów archiwalnych z zasobu IPN w systemie Cyfrowe Archiwum. Prace nad projektem Cyfrowe Archiwum są realizowane w ramach, zawartej 30 października 2012 r. pomiędzy IPN a Konsorcjum, w którego skład wchodzą Comp S.A. i Enigma Systemy Ochrony Informacji Sp. z o.o., umowy na „dostawę, instalację i konfigurację aplikacji Cyfrowe Archiwum wraz ze sprzętem, na którym będzie ona zainstalowana, oraz przeszkolenie pracowników Zamawiającego w zakresie jej obsługi".

Ze względu na rozmiary przedsięwzięcia zostało ono podzielone na etapy. Dnia 15 czerwca 2014 r. zakończono realizację IV etapu projektu, w ramach którego udostępniono następujące funkcjonalności: opis dokumentów w jednostce archiwalnej, opis pomocy ewidencyjnych, rejestracja czynności konserwatorskich oraz rejestracja czynności podejmowanych w toku realizacji wniosków o udostępnienie dokumentów. Ponadto zostało uruchomione Centrum Certyfikacji IPN (Centaur), czyli system uwierzytelniania i pojedynczego logowania do Cyfrowego Archiwum na podstawie certyfikatów cyfrowych.

W dniach 29–30 września 2014 r. oraz 1–2 października 2014 r. odbyły się szkolenia dla 85 użytkowników, głównie z referatów udostępniania dokumentów, w zakresie modułów wprowadzonych w systemie Cyfrowe Archiwum w ramach etapu IV.

15 grudnia 2014 r. został podpisany protokół odbioru V i ostatniego etapu projektu, zawierającego następujące funkcjonalności: opis archiwów Instytutu (umożliwia utworzenie elektronicznej karty archiwum wg standardu ISDIAH), kartoteki wzorcowe (osobowa i geograficzna) oraz rejestracja warunków klimatycznych w wpomieszczeniach magazynowych. W obu etapach odbiór nowych funkcjonalności systemu poprzedziły testy akceptacyjne.

Ponadto 3 listopada 2014 r. podpisano dodatkową umowę z ww. Konsorcjum na „wykonanie nowych rozwiązań lub zmian w systemie Cyfrowe Archiwum zgodnie z wnioskami Zamawiającego". W ramach tej umowy zrealizowano 44 wnioski o nowe rozwiązania zgłaszane przez użytkowników systemu, które dotyczyły m.in. usprawnienia systemu wyszukiwawczego, poprawy przepływu informacji w zakresie wypożyczeń magazynowych, realizacji zapytań ewidencyjnych i opisu kart kartotecznych.

Według stanu na 31 grudnia 2014 r. Cyfrowe Archiwum w skali kraju objęło 17 241 298 rekordów opisujących poszczególne jednostki archiwalne.

W okresie sprawozdawczym pracownicy BUiAD wprowadzili do systemu 39 503 rekordy na poziomie opisu jednostek archiwalnych i 27 835 rekordów zawierających informacje o osobach występujących w tych jednostkach. Dokonali także uzupełnienia lub korekty 21 317 istniejących już rekordów. Wszystkie rekordy, zarówno wprowadzone, jak i wyedytowane, przeszły proces weryfikacji ich poprawności – łącznie ocenie poddano 59 785 rekordów.

W oddziałach i delegaturach IPN wprowadzanie danych do systemu Cyfrowe Archiwum stanowiło również jedno z priorytetowych zadań i wymagało dużego zaangażowania archiwistów. W 2014 r. wprowadzono 32 688 rekordów na poziomie opisu jednostek archiwalnych, dokonano uzupełnienia lub korekty 246 214 istniejących już rekordów, a także zweryfikowano 315 646 rekordów.

Ogółem w 2014 r. do systemu Cyfrowe Archiwum wprowadzono 72 191 nowych rekordów na poziomie opisu jednostek archiwalnych, ponadto edytowano 267 531 rekordów oraz zweryfikowano 375 431 rekordów. Szczegółowe dane zawiera tabela 4.

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (Dz.U. z 2010 r. nr 79 poz. 522) umieszczono kolejne grupy rekordów w inwentarzu archiwalnym IPN. Ogółem w 2014 r. w inwentarzu opublikowano 440 009 opisów jednostek archiwalnych, w tym 41 746 rekordów odnoszących się do zasobu archiwalnego BUiAD (tabela 4). Pod koniec roku Inwentarz zawierał łącznie 870 915 rekordów.

Zgodnie z wytycznymi Rady Instytutu opublikowano materiały o charakterze nieosobowym i osobowym, dotyczące cywilnych i wojskowych organów bezpieczeństwa państwa, cywilnych i wojskowych organów wymiaru sprawiedliwości, więziennictwa oraz instytucji penitencjarnych, organów administracji publicznej, urzędów, instytucji oraz organizacji społeczno-politycznych, organów represji i administracji III Rzeszy, jak również archiwa i kolekcje prywatne oraz zbiory archiwalne, w tym pozyskane z archiwów zagranicznych.

W projekt inwentarza publicznego IPN oraz projekt Cyfrowe Archiwum jest szczególnie zaangażowana Sekcja Tworzenia Pomocy Archiwalnych Wydziału Zasobów Cyfrowych BUiAD. W okresie sprawozdawczym uporządkowano i włączono do systemu Cyfrowe Archiwum 66 000 rekordów stworzonych przed laty w bazach danych programu Access, wśród nich m.in. pełne zestawienie „Centralnego rejestru agenturalnej sieci organów informacji WP".

Ponadto do systemu dodano 471 zapisów ewidencyjnych w ramach 3 jednostek archiwalnych. Kontynuowano również wprowadzanie opisów dotyczących aktotwórców i struktur zespołowych (sporządzono elektroniczne karty aktotwórcy i podzespołów dla zespołu Szefostwo Wojskowej Służby Wewnętrznej w Warszawie [1943] 1957–1990).

Pracownicy Sekcji Tworzenia Pomocy Archiwalnych brali udział w formułowaniu wytycznych w sprawie opisu archiwalnego materiałów wojsk wewnętrznych oraz Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, które zostały zaakceptowane przez Zespół Metodyczny IPN. Zawierają one wskazania co do sposobu opracowywania akt wytworzonych lub zarchiwizowanych przez instytucje zakwalifikowane do wyżej wymienionych działów tematycznych.

Oprócz tego grupa administratorów systemu Cyfrowe Archiwum czuwała nad dodawaniem haseł wzorcowych w zakresie pól stanowiących pola wyboru.

5.3.2. Digitalizacja

W okresie sprawozdawczym pracownicy pionu archiwalnego IPN wykonali wzorcowe kopie cyfrowe 33 150 j.a. dokumentacji aktowej (92 347 GB) oraz 4533 j.a. dokumentacji w formie mikrofilmów i mikrofisz (4400 GB). Rezultaty tych prac prezentuje szczegółowo tabela 5.

Proces cyfryzacji materiałów archiwalnych w IPN przebiega dwutorowo. Obejmuje on digitalizację planową, która dotyczy wybranych zespołów lub zbiorów zawierających materiały szczególnie cenne, znajdujące się w złym stanie technicznym lub zagrożone uszkodzeniem ze względu na częste użytkowanie. Digitalizacji planowej są poddawane kartoteki, jak również wybrane zespoły dokumentacji aktowej, całość zbioru mikrofilmów i mikrofisz, a także dokumentacja audiowizualna. Skanowane są poza tym wszystkie jednostki archiwalne poddawane specjalistycznym zabiegom konserwatorskim.

Drugi kierunek prac to digitalizacja na bieżące potrzeby, czyli wykonywanie kopii materiałów archiwalnych zamawianych przez wnioskodawców. Wykonywane są wówczas pełne kopie jednostek, przeznaczone do trwałego przechowywania.

Kopie cyfrowe służą przede wszystkim zabezpieczeniu dokumentacji przed degradacją fizyczną, na którą są narażone oryginały ze względu na częste użytkowanie i konieczność wielokrotnego wykonywania kopii lub transportu pomiędzy jednostkami organizacyjnymi Instytutu. Należy przy tym pamiętać, że duża część dokumentów została sporządzona na materiałach niskiej jakości, w tym na zakwaszonym papierze, co w połączeniu z niewłaściwymi warunkami przechowywania u poprzednich dysponentów grozi uszkodzeniem lub zniszczeniem. Drugi istotny powód digitalizacji to usprawnienie procesu udostępniania, większość bowiem kopii dokumentacji aktowej powstaje w związku z realizacją bieżących zamówień użytkowników. Kopia cyfrowa może być udostępniona więcej niż jednej osobie w tym samym czasie, a wykorzystanie protokołu FTP umożliwia jej szybkie przesłanie do jednostek organizacyjnych Instytutu.

Digitalizacja w ramach pionu archiwalnego IPN obejmuje kilka odrębnych procesów wynikających z różnorodności zgromadzonego zasobu. Poniżej osobno zostanie omówiona digitalizacja dokumentacji aktowej i mikrofilmowej oraz kartotek. Wykonanie kopii cyfrowych fotografii, filmów i nagrań dźwiękowych zostało opisane w części sprawozdania dotyczącej zbiorów audiowizualnych.

Pracami związanymi z wykonywaniem wzorcowych kopii cyfrowych przeznaczonych do trwałego przechowywania oraz zarządzaniem centralnym repozytorium danych cyfrowych zajmuje się w Centrali IPN Sekcja Digitalizacji wchodząca w skład Wydziału Zasobów Cyfrowych BUiAD. Tworzenie kopii wzorcowych odbywa się zgodnie z wytycznymi „Stanowiskowej instrukcji skanowania materiałów archiwalnych z zasobu IPN-KŚZpNP. Wykonywanie kopii wzorcowych". Prowadzony jest również stały nadzór nad procesem migracji na urządzenia magazynujące w Centrali kopii elektronicznych, tworzonych w OBUiAD i delegaturach IPN. Ma to kluczowe znaczenie dla ujednolicenia standardów digitalizacji w całym kraju.

W celu usystematyzowania struktury centralnego repozytorium cyfrowego rozpoczęto prace związane z ujednoliceniem zapisu przedziałów katalogów, w których są przechowywane kopie cyfrowe. Rozpoczęto również przenoszenie kopii cyfrowych, które znajdowały się poza tym przedziałem. Czynności te są czasochłonne, ponieważ pliki wchodzące w skład jednostki należy przywracać z biblioteki taśmowej na macierz i następnie umieszczać w odpowiedniej lokalizacji. W 2014 r. wykonano blisko 2000 operacji przywracających pliki tiff na macierz i umieszczających je w odpowiedniej lokalizacji.

Do centralnego repozytorium cyfrowego włączono także kopie cyfrowe pozyskane w ramach współpracy z instytucjami zagranicznymi z Instytutu Piłsudskiego w Nowym Jorku, Muzeum Polskiego w Rapperswilu, Biblioteki Polskiej w Paryżu, Akademii MSW Republiki Gruzji i Wydzielonego Archiwum Państwowego Służby Bezpieczeństwa Ukrainy.

Największą spośród pracowni digitalizacji jest pracownia obsługiwana przez Sekcję Digitalizacji. Od czerwca 2014 r. mieści się w nowo powstałym budynku przy ul. Kłobuckiej 21. W drugiej połowie roku zakupiono 6 nowych skanerów do digitalizacji dokumentacji aktowej, które zastąpiły wyeksploatowane urządzenia wykorzystywane od 2007 r. Łącznie Sekcja Digitalizacja dysponowała 41 skanerami.

W 2014 r. w BUiAD wykonano i umieszczono na urządzeniach magazynujących 8866 pełnych kopii elektronicznych akt, złożonych z 1 462 270 plików, zajmujących łącznie 32 059 GB.

Należy zaznaczyć, że w 2014 r. kontynuowano intensywną, planową digitalizację mikrofilmów, wykonano kopie 2323 mikrofilmów, czyli 538 062 plików, co stanowi 3456 GB danych.

Ponadto prowadzono prace mające na celu przygotowanie i import do systemu Cyfrowe Archiwum pomocy ewidencyjnych. W ramach tych prac w BUiAD zdigitalizowano 108 j.a. z zasobu Centrali i 33 j.a. z zasobu oddziałów IPN.

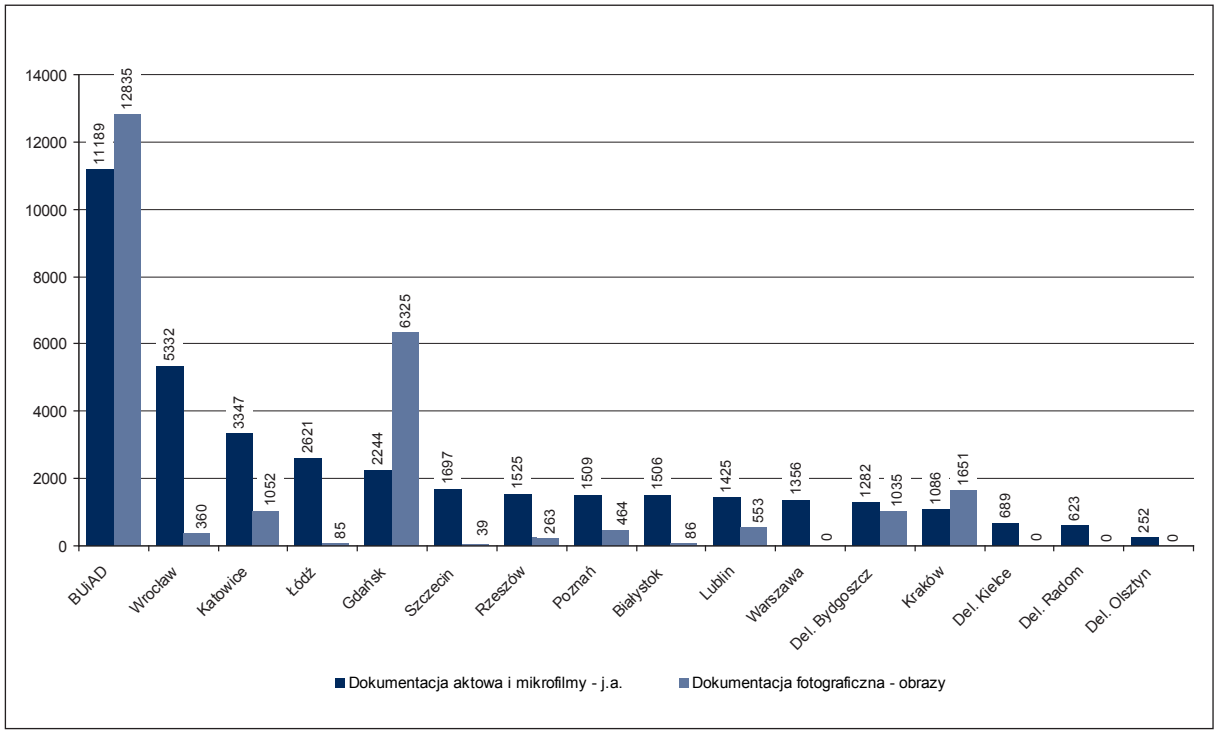
Digitalizację wzorcową prowadzi również 11 oddziałów, a także 4 delegatury dysponujące własnym zasobem. Wykonują one kopie dokumentacji aktowej przede wszystkim w celu realizowania bieżących zamówień. Obecnie większość jednostek organizacyjnych prowadzących digitalizację akt dysponuje skanerami przemysłowymi o wysokiej wydajności. Łącznie OBUiAD i delegatury dysponowały 89 skanerami oraz 14 aparatami cyfrowymi.

W pracowniach reprograficznych oddziałów i delegatur Instytutu w okresie sprawozdawczym wykonano kopie wzorcowe 24 284 j.a. dokumentacji aktowej zajmujących 60 288 GB pamięci. Największą liczbę jednostek archiwalnych zdigitalizował oddział we Wrocławiu (3876).

Równolegle jest prowadzona planowa digitalizacja dokumentacji w formie mikrofilmów szpulowych i mikrofisz. Z wykorzystaniem wypożyczonych skanerów poszczególne oddziały digitalizują całość znajdującego się w ich zasobie zbioru mikrofisz. W 2014 r. użyczonym skanerem do digitalizacji mikrofisz Zeutschel OM 1500 dysponowała pracownia digitalizacji OBUiAD we Wrocławiu, gdzie wykonano skany 1456 mikrofisz, co stanowi 61 437 plików zajmujących 563,96 GB.

Zbiór cyfrowych kopii mikrofilmów i mikrofisz w oddziałach i delegaturach Instytutu powiększył się łącznie o 2210 j.a. o pojemności 984 GB.

Wykres 3. Liczba zdigitalizowanych materiałów archiwalnych (kopii wzorcowych) w 2014 r.

Oprócz kopii wzorcowych wykonywane są także kopie użytkowe, udostępniane wnioskodawcom. W okresie sprawozdawczym w pionie archiwalnym IPN wykonano 260 298 kart kserokopii, 442 905 kart wydruków oraz 977 702 pliki cyfrowe z kopiami materiałów archiwalnych (tabela 6.).

Ogółem w pracowni reprografii BUiAD wykonano 2015 kopii j.a. na płytach CD/DVD na potrzeby wypożyczeń magazynowych oraz 1124 nośników optycznych zamówionych w czytelni, razem 3139 płyt.

W oddziałach i delegaturach wykonano kopie użytkowe z 15 148 j.a. (966 218 plików cyfrowych) udostępnionych na 5325 płytach CD/DVD i w postaci 372 867 kart wydruków oraz sporządzono 260 153 karty kserokopii. Większa liczba kopii w formie papierowej wykonywana w OBUiAD i delegaturach wynika z innego zakresu ich zadań związanych z udostępnianiem dokumentów (m.in. w ramach realizacji wniosków z art. 30 ustawy o IPN).

Należy zauważyć, że systematyczna digitalizacja zasobu archiwalnego umożliwia stały wzrost udostępnień materiałów archiwalnych w formie elektronicznej, za pomocą aplikacji DigiArch lub w formie cyfrowej na zabezpieczonych komputerach w czytelniach akt jawnych. Digitalizacja powoduje również wzrost liczby wykonywanych wydruków i ograniczenie liczby kserokopii, których wytwarzanie powoduje stopniową degradację oryginalnych materiałów archiwalnych.

Od 1 stycznia 2014 r. w Sekcji Digitalizacji BUiAD rozpoczął pracę zespół do spraw digitalizacji i opisu kart kartotecznych przechowywanych w zasobie archiwalnym IPN.

W 2014 r. wykonano i umieszczono na urządzeniach magazynujących kopie 30 pakietów z zasobu kartotecznego (26,6 mb) o łącznej liczbie 80 531 plików tiff. W systemie Cyfrowe Archiwum opisano 21 pakietów, co stanowi 28 220 wprowadzonych opisów (61 584 opisanych plików jpg).

Ponadto zaimportowano do systemu Cyfrowe Archiwum baz kartotecznych, skanowanych i opisywanych w systemie EAKOI w Centrali i oddziałach IPN od 2007 r. (411 baz cząstkowych). Od sierpnia 2014 r. w Cyfrowym Archiwum dostępnych jest ponad 11 126 000 skanów kart z kartotek należących do zasobu ewidencyjnego Instytutu oraz prawie 4 745 000 opisów tych kart.

Prace związane z digitalizacją kartotek w oddziałach i delegaturach dotyczyły przede wszystkim kartotek pomocniczych, nabytków włączanych do kartotek zeskanowanych wcześniej. W OBUiAD w Łodzi wykonano 98 320 skanów (10,1 mb) kartoteki osób, które podpisały niemiecką listę narodowościową (DVL), w Katowicach zdigitalizowano 7264 kart (1,98 mb) z kartotek Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie i Okręgowej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Katowicach, w Białymstoku wykonano 1337 skanów kart ewidencyjnych (0,3 mb) przekazanych przez BUiAD oraz Komendę Wojewódzką Policji w Białymstoku.

W 2014 r. oddziały prowadziły również digitalizację aktowych materiałów ewidencyjnych. W OBUiAD w Gdańsku zeskanowano i opracowano 58 j.a. rejestrów, inwentarzy i dzienników archiwalnych, w Poznaniu 34 j.a. inwentarzy, w Lublinie 5 j.a. inwentarzy. Elektroniczne kopie powyższych materiałów wraz z opisami zostały przesłane do centralnego repozytorium danych cyfrowych w BUiAD w celu włączenia do systemu Cyfrowe Archiwum. Ponadto w OBUiAD w Lublinie przygotowano do przekazania do Centrali skany 11 j.a. inwentarzy oraz 3 j.a. ksiąg więziennych więzienia na Zamku Lubelskim.

5.3.3. Opracowywanie dokumentacji audiowizualnej

Zasób audiowizualny BUiAD w Warszawie tworzą materiały fotograficzne, filmowe i dźwiękowe. W jego skład wchodzi około 3,5 mln zdjęć, 1540 j.a. materiałów filmowych oraz 676 j.a. zawierających zapis dźwiękowy. W oddziałach i delegaturach znajduje się około 35,5 mln fotografii, stanowiących głównie część dokumentacji aktowej, 555 filmów i 985 j.a. nagrań dźwiękowych. Nowe materiały audiowizualne pozyskał OBUiAD w Katowicach (12 j.a. dokumentacji filmowej), OBUiAD w Szczecinie (6 j.a. z nagraniami dźwiękowymi) oraz Delegatura w Bydgoszczy (26 j.a. materiałów filmowych i dźwiękowych). Dla większości tego typu dokumentacji wykonano kopie cyfrowe już w latach poprzednich.

Działania Sekcji Opracowywania Dokumentacji Audiowizualnej, należącej do Wydziału Zasobów Cyfrowych BUiAD, polegają na porządkowaniu, prowadzeniu prac konserwatorskich, opracowaniu technicznym i merytorycznym, digitalizacji dokumentacji audiowizualnej oraz jej włączaniu do centralnego repozytorium danych cyfrowych BUiAD.

Sekcja koordynuje również prace związane z obsługą i rozbudową aplikacji ZEUS, pozwalającej na cyfrowe opracowanie materiałów fotograficznych i audiowizualnych.

W 2014 r. zostały zainicjowane działania zmierzające do zintegrowania systemu ZEUS z Cyfrowym Archiwum. Powiązanie obydwu systemów umożliwi pełniejszy dostęp wnioskodawców korzystających z archiwum IPN do informacji o tej części zasobu.

Materiały zdjęciowe

Systematycznie opracowywana jest dokumentacja fotograficzna z wykorzystaniem bazy ZEUS. W 2014 r. do systemu wprowadzono 13 660 rekordów. Obecnie baza ZEUS zawiera 106 811 rekordów.

W 2014 r. w BUiAD opracowano merytorycznie i wprowadzono do bazy 6107 rekordów oraz zmodyfikowano 6845 rekordów wprowadzonych w okresie wcześniejszym, natomiast oddziały uzupełniły bazę o 7553 rekordy.

Na potrzeby bazy ZEUS, jak również na potrzeby wnioskodawców, prowadzona jest digitalizacja dokumentacji fotograficznej. W okresie sprawozdawczym w Sekcji Opracowywania Dokumentacji Audiowizualnej BUiAD zdigitalizowano 12 835 jednostek archiwalnych materiałów fotograficznych o łącznej pojemności 554 GB, z kolei w oddziałach i delegaturach IPN w sumie zdigitalizowano 11 913 j.a. materiałów fotograficznych o pojemności 206 GB. Dane na temat digitalizacji fotografii w poszczególnych jednostkach IPN zawiera tabela 5.

W BUiAD opracowano merytorycznie i wprowadzono do aplikacji Cyfrowe Archiwum 49 rekordów opisujących jednostki archiwalne i 68 rekordów indeksu osobowego, w tym kolekcję zdjęć dotyczących pielgrzymek Jana Pawła II do Polski, pogrzebu ks. Jerzego Popiełuszki i kolekcję materiałów archiwalnych Komitetu Zakładowego NSZZ „Solidarność" przy Przedsiębiorstwie Geologicznym w Warszawie.

Ponadto prowadzono prace porządkowe i opracowywano pomoce ewidencyjne dotyczące zbiorów fotografii byłej Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz kolekcji zdjęć przekazanych do zasobu archiwalnego BUiAD przez osoby prywatne.

Realizowano również kwerendy i udzielano informacji pracownikom IPN oraz podmiotom zewnętrznym, m.in. European Network and Solidarity i Stowarzyszeniu Post Bellum w zakresie identyfikacji, lokalizacji, pochodzenia oraz praw autorskich do interesujących wnioskodawców zdjęć ze zbioru fotograficznego IPN.

Materiały filmowe

W okresie sprawozdawczym w Sekcji Opracowywania Dokumentacji Audiowizualnej zdigitalizowano 58 j.a. dokumentacji filmowej (571,42 GB) z zasobu BUiAD o łącznym czasie 36 godzin i 45 minut nagrań. W przypadku dokumentacji filmowej zapisanej na kasetach VHS, z powodu starzenia się nośnika konieczne było przeprowadzenie rekonstrukcji filmu celem przygotowania odpowiedniej cyfrowej kopii wieczystej.

Zdigitalizowano także materiały filmowe przesłane z OBUiAD w Krakowie, Lublinie, Poznaniu, Szczecinie i Warszawie, łącznie 15 j.a. materiałów filmowych, które po opracowaniu zwrócono do oddziałów.

W omawianym okresie wprowadzono do centralnego repozytorium danych cyfrowych BUiAD 97 j.a. (203 pliki), co stanowi 890,54 GB o łącznym czasie 56 godzin 28 minut nagrań. Prace polegały na opracowaniu cyfrowej kopii wzorcowej filmu w formacie AVI oraz kopii użytkowej w celu udostępniania w formacie mpg2 z logo IPN. W wielu przypadkach zaistniała potrzeba poprawienia jakości dźwięku i jego synchronizacji z obrazem.

Opracowano merytorycznie i wprowadzono do systemu Cyfrowe Archiwum 171 rekordów na poziomie jednostki archiwalnej i 1529 rekordów indeksu osobowego. Ponadto zmodyfikowano lub uzupełniono 68 opisów wraz z 291 rekordami indeksu osobowego.

Dokonano także przeglądu i opisu 142 filmów nagranych na nietypowych nośnikach o łącznym czasie nagrań 65 godzin i 57 minut.

Materiały audio

W okresie sprawozdawczym w Sekcji Opracowywania Dokumentacji Audiowizualnej wykonano kopie cyfrowe 84 j.a. materiałów dźwiękowych z zasobu BUiAD o łącznej pojemności 161,76 GB. Ponadto zdigitalizowano materiały przesłane z OBUiAD w Krakowie i Delegatury w Kielcach – 8 j.a. o pojemności 171,7 GB.

Do centralnego repozytorium danych cyfrowych BUiAD wprowadzono 83 j.a. (339 plików) o łącznej pojemności 102,36 GB.

Ponadto opracowano merytorycznie i wprowadzono do systemu Cyfrowe Archiwum 77 rekordów na poziomie jednostki archiwalnej i 461 rekordów indeksu osobowego.

Opracowano także pomoce ewidencyjne do nagrań na 126 kasetach przekazanych do zasobu BUiAD przez osobę prywatną oraz zrekonstruowano i odrestaurowano 4 godziny 15 minut nagrań na taśmie magnetofonowej z zasobu BUiAD.

Digitalizacja materiałów dźwiękowych była również prowadzona w OBUiAD w Gdańsku (4 j.a.) i Katowicach (6 j.a.).

W ramach usług reprograficznych pracownicy Sekcji Opracowywania Dokumentacji Audiowizualnej wykonywali kopie materiałów fotograficznych i audiowizualnych w celu udostępnienia wnioskodawcom. Nagrano 80 płyt DVD (3 241 j.a.), w tym 60 płyt dla potrzeb cyklu dokumentalnego „Z filmoteki bezpieki".

5.4. Udostępnianie dokumentów

Podstawowym zadaniem Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów jest udostępnianie dokumentów na wnioski składane na podstawie przepisów określonych w ustawie z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U. z 2014 r. poz. 1075) oraz ustawie z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (Dz.U. z 2013 r. poz. 1388).

W omawianym okresie sprawozdawczym pracownicy pionu udostępniania wykonywali również zadania nałożone na Instytut na mocy innych ustaw tj.: ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2004 r. nr 8 poz. 67 z późn. zm.), zwanej ustawą „dezubekizacyjną" oraz znowelizowanej ustawy o orderach i odznaczeniach – Ustawa z dnia 10 października 2014 r. o zmianie ustawy o orderach i odznaczeniach (Dz.U. z 2014 r. poz. 1664), w zakresie rozpatrywania inicjatyw przyznania odznaczenia Krzyż Wolności i Solidarności.

5.4.1. Główne kategorie wniosków

Wchodzący w skład pionu udostępniania Wydział Udostępniania BUiAD oraz referaty udostępniania w OBUiAD i delegaturach IPN w ramach powierzonych kompetencji realizują zadania wymienione w Zarządzeniu Prezesa nr 36/11 z dnia 13 września 2011 r. w sprawie regulaminu organizacyjnego IPN. Wydział Udostępniania BUiAD koordynuje działalność komórek udostępnia-

nia w oddziałach i delegaturach Instytutu, prowadzi kwerendy i udostępnia dokumenty na wnioski służbowe pracowników Instytutu, udostępnia dokumenty instytucjom oraz realizuje zadania nałożone na Instytut na mocy innych ustaw, tj. rozpatruje inicjatywy przyznania odznaczenia Krzyż Wolności i Solidarności, a także wykonuje zadania wynikające z Ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy…, zwanej ustawą „dezubekizacyjną". Pozostałe kategorie wniosków składanych na podstawie ustawy o IPN oraz ustawy o ujawnianiu informacji realizują referaty udostępniania w OBUiAD oraz delegatury IPN.

W ubiegłym roku komórki organizacyjne pionu archiwalnego Instytutu właściwe w sprawach udostępniania realizowały następujące kategorie wniosków:

– wnioski o potwierdzenie lub zaprzeczenie w formie zaświadczenia, czy dane wnioskodawcy są tożsame z danymi zawartymi w katalogu funkcjonariuszy, współpracowników, kandydatów na współpracowników organów bezpieczeństwa państwa, o których mowa w art. 5, oraz innych osób, udostępnionym w Instytucie Pamięci Narodowej od 26 listopada 2004 r., tzw. Lista Wildsteina (na podstawie art. 29a ustawy o IPN);

– wnioski o udostępnienie do wglądu dokumentów dotyczących wnioskodawcy lub nieżyjącej osoby najbliższej wnioskodawcy (na podstawie art. 30 ust. 1 ustawy o IPN);

– wnioski o wydanie kopii dokumentów udostępnionych wnioskodawcy (na podstawie art. 34 ust. 1 ustawy o IPN);

– wnioski o wydanie zgromadzonych w archiwum IPN przedmiotów, które w momencie utraty stanowiły własność wnioskodawcy lub były w jego posiadaniu (na podstawie art. 34 ust. 5 ustawy o IPN);

– wnioski o podanie danych identyfikujących tożsamość pracowników i funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa oraz osób, które przekazywały o wnioskodawcy informacje organom bezpieczeństwa państwa (na podstawie art. 35 ust. 1 i 2 ustawy o IPN);

– wnioski w sprawie załączenia do zbioru dokumentów dotyczących wnioskodawcy własnych uzupełnień, sprostowań, uaktualnień, wyjaśnień, a także dokumentów lub ich kopii (na podstawie art. 35b ustawy o IPN);

– wnioski o udostępnienie do wglądu dokumentów osobowych funkcjonariusza lub pracownika organów bezpieczeństwa państwa (na podstawie art. 35c ust. 1 ustawy o IPN);

– wnioski o wydanie kopii dokumentów z akt osobowych funkcjonariusza lub pracownika organów bezpieczeństwa państwa (na podstawie art. 35c ust. 3 ustawy o IPN);

– wnioski o udostępnienie dokumentów w celu wykonywania zadań ustawowych – w tym wnioski sądów, prokuratur, urzędów administracji publicznej, policji, służb specjalnych (na podstawie art. 36 ust. 1 pkt 1 ustawy o IPN);

– wnioski o udostępnienie dokumentów w celu prowadzenia badań naukowych (na podstawie art. 36 ust. 1 pkt 2 ustawy o IPN);

– wnioski o udostępnienie dokumentów w celu publikacji materiału prasowego (na podstawie art. 36 ust. 1 pkt 3 ustawy o IPN);

– wnioski o udzielenie badaczom i dziennikarzom informacji ze zbiorów danych, rejestrów i kartotek (na podstawie art. 36 ust. 4b ustawy o IPN);

– wnioski o zastrzeżenie danych osobowych i tzw. danych wrażliwych (na podstawie art. 37 ustawy o IPN);

– wnioski o udostępnienie kopii akt spraw lustracyjnych (na podstawie art. 18 ust. 5 ustawy ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa);

– wnioski o udostępnienie dokumentów dotyczących osoby publicznej (na podstawie art. 25 ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa);

– wnioski o nadanie odznaczenia Krzyż Wolności i Solidarności (na podstawie art. 15a ustawy o zmianie ustawy o orderach i odznaczeniach);

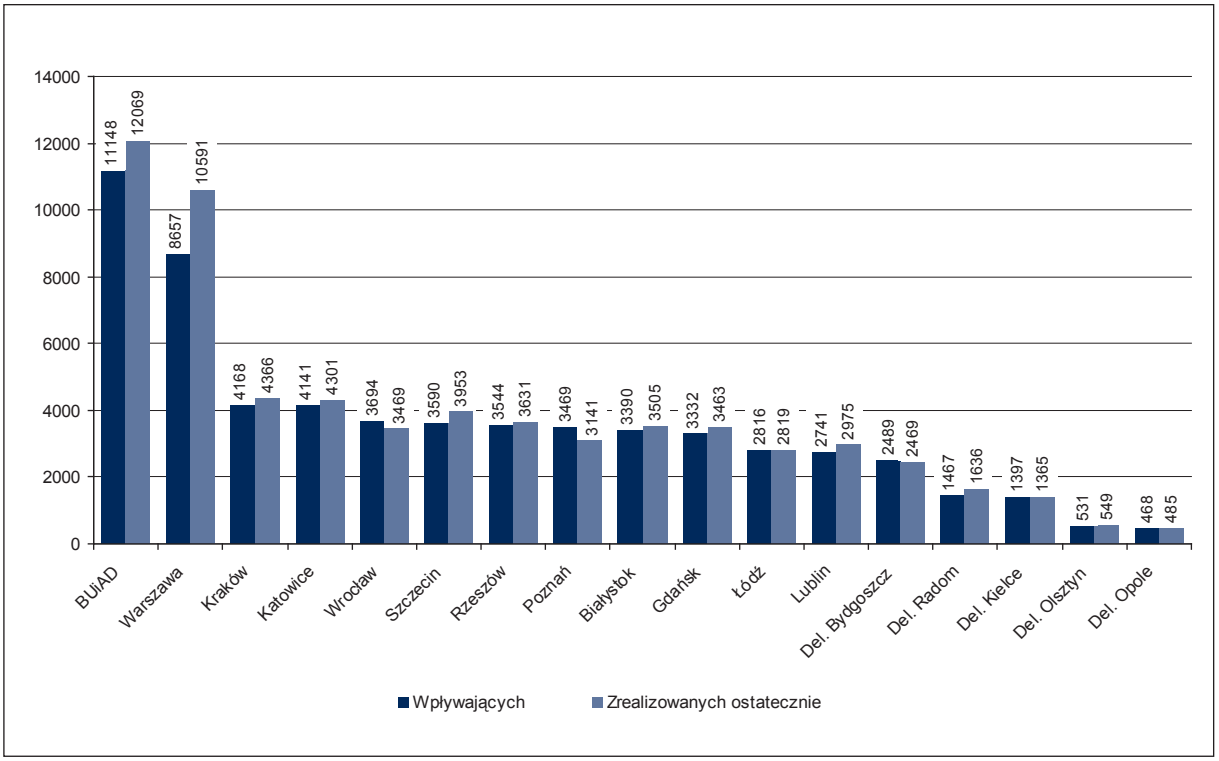
– wnioski o wydanie informacji o przebiegu służby w organach bezpieczeństwa państwa (na podstawie art. 13a ust. 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. tzw. ustawy „dezubekizacyjnej");

– wnioski służbowe pracowników IPN.

W okresie od stycznia do grudnia 2014 r. do komórek organizacyjnych pionu archiwalnego właściwych w sprawach udostępniania wpłynęły łącznie 61 042 wnioski, zrealizowano 64 787. W ramach realizacji wniosków udostępniono lub wypożyczono 276 002 j.a., w tym 100 096 j.a. w formie elektronicznej.

W 2014 r. Wydział Udostępniania wszczął 11 148 spraw. W tym samym okresie do OBUiAD w Warszawie wpłynęło 8657 wniosków, do OBUiAD w Krakowie – 4168, do OBUiAD w Katowicach – 4141, do OBUiAD we Wrocławiu – 3694. Powyżej 3000 spraw zarejestrowały również oddziały w Szczecinie, Rzeszowie, Poznaniu, Białymstoku i Gdańsku.

Wykres 4. Realizacja spraw w poszczególnych jednostkach pionu archiwalnego (dane Wydziału Udostępniania, referatów udostępniania w oddziałach i sekcji w delegaturach)

W 2014 r. nastąpił wzrost zainteresowania wglądem w dokumenty dotyczące wnioskodawcy lub osoby najbliższej. Ogółem na podstawie art. 30 ustawy o IPN złożono – 3838 wniosków (tabela 7). Najwięcej wniosków tej kategorii wpłynęło do OBUiAD w Warszawie – 827. Średni czas oczekiwania wnioskodawców na dostęp do dokumentów wynosił 2 miesiące, był więc o połowę krótszy od terminu ustawowego. W toku realizacji tych spraw (4112 w skali kraju) udostępniono 12 281 j.a. Wnioskodawcy, którzy zapoznali się z dokumentami, zostali poinformowani o możliwościach skorzystania z uprawnień wynikających z art. 33 ust. 2, art. 35 ust. 1 i z art. 35b ust. 1 oraz art. 37 ust. 1 i 2 ustawy o IPN. W związku z tym do Instytutu wpłynęły:

– 2252 wnioski o wydanie kopii dokumentów (zrealizowano 2246);

– 167 wniosków o podanie nazwisk i dalszych danych identyfikujących tożsamość pracowników i funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa (161 ukończono);

– 34 wnioski o załączenie do zbioru dokumentów dotyczących wnioskodawcy własnych uzupełnień, sprostowań, uaktualnień, wyjaśnień, a także dokumentów lub ich kopii (36 zrealizowano);

– 10 wniosków o zastrzeżenie danych osobowych i tzw. danych wrażliwych (11 spraw zakończono).

Nadal w dużej liczbie składane są wnioski o udostępnienie dokumentów w celu prowadzenia badań naukowych (na podstawie art. 36 ust. 1 pkt 2 ustawy o IPN). W 2014 r. oddziały i delegatury przyjęły 5625 takich wniosków. Na tę liczbę składają się 343 wnioski badaczy z zagranicy. Zrealizowano 6144 wnioski ww. kategorii, do których udostępniono 74 292 j.a., w tym 29 440 w formie elektronicznej (tabela 8).

Odnotowano również zwiększony wpływ wniosków o udostępnienie dokumentów w celu publikacji materiału prasowego (art. 36 ust. 1 pkt 3 ustawy o IPN) – ogółem przyjęto 3257 wniosków (w tym 26 zagranicznych), natomiast ostatecznie zrealizowano 4097 spraw. Udostępniono przy tym 21 813 j.a. (tabela 9).

Badacze i dziennikarze korzystali też z możliwości uzyskania informacji ze znajdujących się w zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej zbiorów danych, rejestrów i kartotek organów bezpieczeństwa państwa, w tym także dotyczących tożsamości tajnych informatorów lub pomocników przy operacyjnym zdobywaniu informacji (art. 36 ust. 4b ustawy o IPN). Naukowcy i dziennikarze złożyli 821 takich wniosków. W okresie sprawozdawczym zakończono realizację 1033 ww. wniosków, w tym sprawy złożone w 2013 r. (tabela 10).

Naukowcy i dziennikarze najczęściej kierowali swoje wnioski do OBUiAD w Warszawie, które zrealizowało blisko połowę wszystkich, złożonych w ubiegłym roku wymienionych wyżej trzech kategorii wniosków (razem 4556). Dużą liczbę wniosków o udostępnienie dokumentów do celów naukowo-badawczych i dziennikarskich odnotowały też: OBUiAD w Krakowie (1133), OBUiAD w Gdańsku (679) i OBUiAD w Poznaniu (555). Akta, których sygnatury zostały wskazane przez naukowca lub dziennikarza, są im zazwyczaj udostępniane w terminie krótszym niż 7 dni od złożenia wniosku.

W roku sprawozdawczym pion udostępniania przyjął 271 wniosków o udostępnienie do wglądu dokumentów osobowych funkcjonariusza lub pracownika organów bezpieczeństwa państwa (art. 35c ust. 1 ustawy o IPN). Ukończono realizację 267 takich spraw i udostępniono zainteresowanym 189 j.a. Zmniejszyła się – w stosunku do poprzedniego roku – liczba wniosków o wydanie kopii dokumentów z akt osobowych funkcjonariusza lub pracownika organów bezpieczeństwa państwa (na podstawie art. 35c ust. 3 ustawy o IPN – 154 wnioski przyjęto, natomiast 159 zakończono).

Do Instytutu wpłynęło 187 wniosków składanych na podstawie art. 29a ustawy o IPN. W wyniku ich rozpatrzenia wydano 174 zaświadczenia, w tym aż 167 potwierdzających, że dane wnioskodawców nie są tożsame z danymi zawartymi w katalogu funkcjonariuszy, współpracowników, kandydatów na współpracowników organów bezpieczeństwa państwa, o których mowa w art. 5, oraz innych osób, udostępnionym w Instytucie Pamięci Narodowej od 26 listopada 2004 r.

W omawianym okresie przyjęto i zrealizowano 13 wniosków o udostępnienie kopii akt spraw lustracyjnych (na podstawie art. 18 ust. 5 ustawy o ujawnianiu informacji). Do oddziałów i delegatur Instytutu wpłynęło też 70 wniosków o udostępnienie dokumentów dotyczących osoby publicznej (na podstawie art. 25 ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa). Zakończono realizację 68 spraw, do których udostępniono osobom zainteresowanym 99 j.a. W 2014 r. wnioskodawcy częściej niż w roku poprzednim korzystali z możliwości zapoznania się z dokumentami na podstawie zapisów ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa.

5.4.2. Wnioski uprawnionych podmiotów

Najliczniej reprezentowaną w okresie sprawozdawczym kategorią wniosków wpływających do Instytutu były wnioski o udostępnienie dokumentów w celu wykonywania zadań ustawowych. Komórki udostępniania prowadziły kwerendy i udostępniały dokumenty: organom wymiaru sprawiedliwości i ścigania, organom administracji publicznej oraz osobom fizycznym.

Łącznie wpłynęło do Instytutu Pamięci 8031 wniosków – najwięcej do OBUiAD w Warszawie (1792).

Zmniejszyła się liczba wniosków składanych przez organy wymiaru sprawiedliwości i ścigania. Wszczęto 2019 spraw, zrealizowano 2130, w ramach których wypożyczono lub udostępniono 22 787 j.a. (tabela 11).

W 2014 r. odnotowano natomiast wzrost liczby wniosków organów administracji publicznej instytucji, organizacji, stowarzyszeń i podmiotów prawnych, które skierowały do IPN 3546 wniosków. W wyniku ich realizacji udostępniono lub wypożyczono 5355 j.a., z czego 1229 jednostek w formie elektronicznej (tabela 12).

Mniej wniosków niż w 2013 r. złożyły osoby fizyczne. Kwerendy dotyczyły m.in. odnalezienia dokumentów dotyczących represji stosowanych wobec obywateli polskich przebywających na ziemiach wschodnich II Rzeczypospolitej Polskiej i byłych terenach ZSRR, poszukiwań lub udokumentowania śmierci członków rodziny w czasie II wojny światowej, represji w latach 1944–1989, zaopatrzenia emerytalnego, potwierdzenia polskiego obywatelstwa i potwierdzenia przynależności do niemieckiej listy narodowościowej Deutsche Volksliste (DVL). Ogółem wpłynęło 2466 ww. wniosków, zakończono realizację 2504 spraw, do których udostępniono 1319 j.a. (tabela 13). Najwięcej wniosków tej kategorii wpłynęło do: OBUiAD w Warszawie (544) i OBUiAD w Katowicach (245).

Wydział Udostępniania BUiAD realizował kwerendy archiwalne (oraz koordynował działania komórek właściwych w sprawach udostępniania w oddziałach i delegaturach) dotyczące osób występujących do prezesa IPN z wnioskami:

– o wydanie decyzji potwierdzających uwięzienie w latach 1944–1956 bez wyroku za działalność polityczną lub religijną związaną z walką o suwerenność i niepodległość Polski, oraz o potwierdzenie faktu eksterminacji lub przymusowego wynarodowienia, realizowanymi w związku z art. 8 ust. 2 lit. „a" i „b" ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz.U. z 2002 r. nr 42, poz. 371 z późn. zm.),

– o wydanie decyzji potwierdzających okres osadzenia bez wyroku w więzieniach lub innych miejscach odosobnienia na terytorium Polski po 31 grudnia 1956 r. za działalność polityczną w związku z realizacją art. 117 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2004 r. nr 39 poz. 353 z późn. zm.).

W okresie sprawozdawczym Wydział Udostępniania koordynował działania komórek odpowiedzialnych za proces udostępniania, prowadził kwerendy i udostępniał dokumenty na potrzeby innych archiwów i instytucji. Udostępnione w wyniku ogólnopolskich kwerend archiwalia wzbogaciły merytoryczną zawartość wielu cennych projektów. Wśród tych wielokierunkowych kwerend należy wymienić:

1. Kwerendę do wniosku ministra sprawiedliwości dotyczącego sporządzenia wykazu osób skazanych wyrokami wojskowych sądów rejonowych (WSR) na podstawie art. 8 dekretu O przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy bytu Państwa Polskiego z dnia 16 listopada 1945 r. (Dz.U. 1945 nr 53 poz. 300) oraz na podstawie innych aktów, na podstawie których została orzeczona kara śmierci lub więzienia, a wobec których nie toczyło się postępowanie na mocy ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. z 1991 r. nr 34 poz. 149 z późn. zm.). W 2013 r. kwerendę zakończyły wszystkie jednostki organizacyjne IPN oprócz Centrali, w 2014 r. natomiast zakończono także sprawdzenia w Centrali IPN w Warszawie w materiałach, które wcześniej były wypożyczone poza IPN.

2. Kwerendę na potrzeby Europejskiego Centrum Solidarności, w której ramach poszukiwano m.in. materiałów dotyczących wydarzeń w Ursusie i Radomiu w 1976 r.

3. Kwerendę dla Fundacji Polsko-Niemieckie Pojednanie w związku z prowadzonym programem dokumentacyjnym „Straty osobowe i ofiary represji pod okupacją niemiecką" (229 j.a.).

4. Kwerendę dla Europejskiej Sieci Pamięć i Solidarność do międzynarodowego projektu edukacyjno-artystycznego poświęconego pamięci o wydarzeniach 1989 r. o nazwie Express Wolności.

Do tego projektu przekazano kopie materiałów archiwalnych: około pół tysiąca fotografii, 7 filmów archiwalnych oraz 20 tomów akt.

5. Poszukiwanie dokumentów do projektów Muzeum Powstania Warszawskiego, w tym m.in.:

– kwerendę dotyczącą cichociemnych, uczestników powstania do *Słownika biograficznego uczestników Powstania Warszawskiego*;

– kwerendę na potrzeby przyszłej ekspozycji stałej Muzeum w dawnym areszcie śledczym w budynku Ministerstwa Sprawiedliwości przy Al. Ujazdowskich 11 dotyczącej m.in. powojennych losów powstańców oraz Żołnierzy Wyklętych;

– wielokierunkową kwerendę dotyczącą cywilnych ofiar powstania warszawskiego.

Ponadto przeprowadzono wiele kwerend mających na celu odnalezienie archiwaliów mogących wzbogacić materiał ikonograficzny i dokumentowy planowanych ekspozycji w tym m.in. dla Muzeum II Wojny Światowej, Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny (na potrzeby Wystawy Głównej Muzeum Historii Żydów Polskich), Muzeum Martyrologicznego w Żabikowie (do wystawy czasowej poświęconej Obozowi Straceń w Chełmnie nad Nerem), Klasztoru Zakonu Braci Mniejszych (Franciszkanów) w Prudniku (do ekspozycji poświęconej kardynałowi Stefanowi Wyszyńskiemu oraz kardynałowi Józefowi Glempowi).

Na wniosek Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego przeprowadzono wielokierunkową kwerendę dotyczącą Fortu III w Pomiechówku w związku z planem upamiętnienia tego miejsca kaźni mieszkańców Mazowsza.

Na wniosek Departamentu Dziedzictwa Kulturowego Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego udostępniono materiały archiwalne odnoszące się do dziejów archiwaliów i muzealiów z niemieckich obozów koncentracyjnych funkcjonujących na terenie Polski, na potrzeby gromadzonej przez departament dokumentacji związanej z dziedzictwem utraconym w wyniku II wojny światowej.

Udostępniano również materiały archiwalne dla Oddziału Specjalnego Żandarmerii Wojskowej do opracowania dokumentu opisującego tradycję wykonywania służby ochronnej przez Żandarmerię Wojskową, a dla Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego przeprowadzono ogólnopolską kwerendę dotyczącą obywateli Rumunii przybywających do Polski bądź wyjeżdżających z Polski w okresie II wojny światowej i bezpośrednio po jej zakończeniu.

Poza ww. wymienionymi instytucjami udostępniano materiały archiwalne do wykorzystania w produkcji filmów i audycji radiowych dla: Agencji Produkcji Telewizyjnej i Filmowej TVP, kanału TVP Historia oraz portalu Polskiego Radia poświęconego drugiemu obiegowi wydawniczemu w PRL.

5.4.3. Wnioski służbowe

Poza realizacją wniosków ustawowych, istotną częścią działalności pionu archiwalnego jest udostępnianie materiałów archiwalnych pracownikom innych biur IPN, w ramach realizacji wniosków o udostępnienie dokumentów do celów służbowych w następujących kategoriach:

– wnioski prokuratorów Głównej Komisji oraz oddziałowych komisji ścigania zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu;

– wnioski prokuratorów i pracowników Biura Lustracyjnego oraz oddziałowych biur lustracyjnych w zakresie udostępniania dokumentów (od kwietnia 2014 r.);

– wnioski pracowników Biura Edukacji Publicznej oraz oddziałowych biur edukacji publicznej do realizacji zadań ustawowych BEP;

– wnioski członków Rady IPN oraz pracowników Instytutu prowadzących indywidualne badania naukowe.

Pion archiwalny w 2014 r. udostępniał dokumenty oraz prowadził obszerne i pracochłonne kwerendy archiwalne w całym zasobie Instytutu, do ogólnopolskich projektów badawczych, wydawniczych i śledztw, w tym do projektów i tematów badawczych, takich jak:

1. „Poszukiwania nieznanych miejsc pochówku ofiar terroru komunistycznego lat 1944–1956” (kwerenda dotycząca kilkuset osób);
2. III tom *Encyklopedii Solidarności*;
3. „Niezależne Zrzeszenie Studentów”;
4. „Konspiracja niepodległościowa po 1945 r.”;
5. „Wywiad cywilny PRL”;
6. „Reorganizacja SB/powstanie UOP” i „Weryfikacja funkcjonariuszy SB w 1990 r.”;
7. „Sprawa Obiektowa krypt. »Klan«”;
8. „Zbrojne podziemie niepodległościowe w województwie gdańskim”;
9. „Władze PRL wobec opozycji 1956–1989” (około 2500 j.a. do udostępnienia);
10. „Organizacje terrorystyczne”;
11. „Aparat władzy wobec środowisk twórczych, dziennikarskich i naukowych”;
12. „Opozycja i opór społeczny 1956–1990”;
13. „Wojskowe organy bezpieczeństwa państwa w latach 1943–1990” (udostępniono ponad 2000 j.a.);
14. Śledztwo w sprawie osób powołanych do odbycia ćwiczeń wojskowych rezerwy w listopadzie 1982 r. (śledztwo S 107/13/Zk);
15. Śledztwo w sprawie funkcjonowania w latach 1956–1989 w strukturach MSW w Warszawie związku, który miał na celu dokonywanie przestępstw, w szczególności zbrodni zabójstw osób – działaczy opozycji politycznej i duchowieństwa (S 17/06/Zk);
16. Śledztwo w sprawach postępowań karnych oraz osób skazanych i osób, wobec których prowadzono postępowania przygotowawcze na podstawie przepisów Dekretu PKWN z 31 sierpnia 1944 r. (S 87/13/Zk).

W okresie sprawozdawczym do komórek właściwych w sprawach udostępniania wpłynęło ogółem 26 237 wniosków służbowych, a zakończono realizację 27 525 spraw. Do Wydziału Udostępniania BUiAD wpłynęły 7464 wnioski; w oddziałach IPN najwięcej skierowano do OBUiAD w Rzeszowie (2230) i OBUiAD w Szczecinie (2086). W całym kraju do celów służbowych pracownikom IPN udostępniono łącznie 99 458 j.a., z czego 31 722 j.a. w formie elektronicznej (w tym w BUiAD odpowiednio – 21 375 j.a. i 6809 j.a.).

Tak jak w poprzednich latach, najwięcej wniosków służbowych skierowali pracownicy BL i OBL – 14 345 (tabela 16), potem pracownicy pionu badawczego – 4825 wniosków (tabela 15), a pionu śledczego – 3741 (tabela 14). W stosunku do 2013 r. wzrosła liczba spraw realizowanych dla prokuratorów GKŚZpNP oraz OKŚZpNP o udostępnienie dokumentów na potrzeby prowadzonych śledztw.

Odrębną, liczną grupę spraw służbowych stanowią wnioski o wypożyczenie akt niezbędnych w prowadzonych kwerendach, które są kierowane do innych jednostek organizacyjnych pionu archiwalnego. Pracownicy pionu archiwalnego złożyli 9091 takich wniosków. Zrealizowano łącznie 9736 spraw i wypożyczono 38 273 j.a. (tabela 17). Najwięcej takich spraw (2499) wpłynęło do Wydziału Udostępniania BUiAD. Zakończono tam realizację 2877 spraw, w których ramach wypożyczono oddziałowym biurom oraz delegaturom Instytutu 17 930 j.a. Z kolei OBUiAD i delegatury wypożyczyły lub udostępniły innym komórkom organizacyjnym pionu archiwalnego 20 343 j.a., realizując 6859 spraw.

W realizacji tych zadań był wykorzystywany protokół transferu plików FTP, pozwalający na przesyłanie cyfrowych kopii dokumentów, w tym przede wszystkim skanów akt i mikrofilmów (głównie w formacie PDF) oraz plików fotografii i filmów w stosownych dla nich formatach. Dzięki postępującemu procesowi digitalizacji zasobu około 70 proc. wypożyczonych jednostek archiwalnych (26 903 j.a.) stanowiły kopie elektroniczne.

Wydział Udostępniania BUiAD od lipca 2014 r. prowadzi Pracownię Naukową mieszczącą się w kompleksie budynków przy ul. Kłobuckiej 21. Pracownia wyposażona w 6 stanowisk umożliwiających korzystanie z DigiArch, Cyfrowego Archiwum, odczytu płyt CD i DVD oraz dostęp

do przeprowadzenia sprawdzeń w bazie ITS Arolsen jest przeznaczona dla pracowników wszystkich pionów Instytutu. Podczas 119 wizyt w Pracowni Naukowej udostępniono 1768 dokumentów w oryginale i 26 w formie kopii elektronicznych.

5.4.4. Realizacja tzw. ustawy „dezubekizacyjnej"

W roku sprawozdawczym funkcjonujący w BUiAD Zespół ds. realizacji wniosków organów emerytalno-rentowych i innych podmiotów zajmował się rozpatrywaniem wniosków Zakładu Emerytalno-Rentowego MSW oraz Biura Emerytalnego SW, składanych w trybie art. 13 a ust. 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2004 r. nr 8 poz. 67 z późn. zm.) oraz przygotowywaniem odpowiedzi na pisma sądów okręgowych oraz Sądu Apelacyjnego Warszawie, rozpatrujących odwołania od decyzji wydawanych przez Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz Dyrektora Biura Emerytalnego Służby Więziennej.

W roku 2014 ww. uprawnione podmioty złożyły 7 wniosków obejmujących zapytania dotyczące 8392 świadczeniobiorców. Do 31 grudnia 2014 r. wystawiono 198 informacji o przebiegu służby, w przypadku 356 osób uznano, że zgromadzone w IPN dokumenty nie pozwalają na stwierdzenie, że osoby te pełniły służbę w organach bezpieczeństwa państwa. W przypadku 7020 osób w zasobie archiwalnym IPN nie odnaleziono żadnych dokumentów osobowych. W realizacji pozostaje jeden wniosek ZER MSW, dotyczący 818 osób.

W 2014 r. wpłynęło łącznie 421 pism sądowych w sprawie przebiegu służby funkcjonariuszy w organach bezpieczeństwa państwa, wydania kopii akt osobowych oraz uzasadnienia zakwalifikowania konkretnej jednostki organizacyjnej MSW do organów bezpieczeństwa państwa wraz z przedstawieniem dokumentów normatywnych. Udzielono odpowiedzi w 417 sprawach.

W bieżącym okresie sprawozdawczym Zespół zrealizował także 461 spraw dotyczących funkcjonariuszy, w stosunku do których w 2013 r. została wszczęta procedura uchylenia zastrzeżenia dostępu do dokumentów znajdujących się w zbiorze, o którym mowa w art. 39 ustawy o IPN. Na potrzeby realizacji ww. kategorii pism wykonano kwerendę w około 1000 j.a. znajdujących się w zasobie BUiAD oraz wypożyczono (w wersji elektronicznej) 150 j.a. z jednostek organizacyjnych IPN. Do Sądu Okręgowego lub Sądu Apelacyjnego przesłano ponad 10 000 kopii kart (wyciągi, kopie akt, kopie akt normatywnych).

W 2014 r. wykonany został przegląd dokumentacji niejawnej, wytworzonej w ramach prac Zespołu w latach 2010–2012. W jego wyniku klauzulę tajności zniesiono z 1419 pism.

Do zadań Zespołu należy także udzielanie odpowiedzi na pisma indywidualne byłych funkcjonariuszy, objętych skutkami tzw. ustawy „dezubekizacyjnej" oraz pisma uprawnionych podmiotów. W 2014 r. wpłynęło 106 pism, udzielono 102 odpowiedzi.

Jednocześnie należy zaznaczyć, że wnioski uprawnionych organów emerytalnych realizowane są zarówno w Centrali, jak i oddziałach oraz delegaturach IPN. Zespół działający w ramach Wydziału Udostępniania BUiAD przyjmuje, rejestruje i dystrybuuje korespondencję nadsyłaną przez organy emerytalno-rentowe oraz sprawuje nadzór nad realizacją zadania w oddziałach i delegaturach Instytutu.

5.4.5. Wnioski o nadanie odznaczenia Krzyż Wolności i Solidarności

Działający w strukturach Wydziału Udostępniania Zespół do spraw realizacji wniosków o nadanie odznaczenia Krzyż Wolności i Solidarności w 2014 r. koordynował proces rozpatrywania wniosków w Instytucie oraz organizację uroczystości wręczenia odznaczeń.

Do końca 2014 r. do IPN wpłynęły łącznie 763 wnioski z wyrażoną zgodą na przedstawienie do odznaczenia Krzyżem Wolności i Solidarności. Łącznie ze sprawami pozostałymi do rozpatrzenia z 2013 r. stanowiło to grupę 857 wniosków. Ogółem w 2014 r. Zespół do spraw realizacji wniosków KWiS zrealizował 763 wnioski (weryfikacja 623 wniosków opracowanych w oddziałach i delegaturach i 140 pełnych kwerend do wniosków), a prace nad pozostałymi 171 wnioskami nadal trwają.

Do Kancelarii Prezydenta RP przesłano 509 wniosków spełniających wymogi formalne i sygnowanych podpisem Prezesa IPN.

Do grudnia 2014 r. Prezydent RP nadał odznaczenie Krzyż Wolności i Solidarności 422 osobom. Blisko połowa uhonorowanych osób odznaczenie to odebrała z rąk Prezesa IPN, upoważnionego przez Prezydenta RP do dokonania aktu dekoracji. W 2014 r. dzięki owocnej współpracy z Kancelarią Prezydenta RP Instytut Pamięci Narodowej był głównym organizatorem lub współorganizatorem uroczystości wręczenia odznaczeń. Wiele uroczystości było wspólnym przedsięwzięciem pionu archiwalnego Instytutu i urzędów wojewódzkich. Uroczystości IPN we współpracy z administracją rządową zorganizowano w: Bydgoszczy, Gdańsku, Poznaniu, Lublinie i Wrocławiu.

W bieżącym okresie sprawozdawczym odbyło się 15 uroczystości organizowanych przez Centralę i jednostki terenowe IPN, podczas których wręczono działaczom opozycji niepodległościowej z lat 1956–1989:

– 45 orderów (6 Krzyży Oficerskich Orderu Odrodzenia Polski, 39 Krzyży Kawalerskich Orderu Odrodzenia Polski)

– 212 odznaczeń (211 Krzyży Wolności i Solidarności, 1 Złoty Krzyż Zasługi).

W omawianym okresie w trakcie realizacji wniosków o przyznanie odznaczenia Krzyż Wolności i Solidarności kontynuowano współpracę z organizacjami społecznymi skupiającymi działaczy opozycji antykomunistycznej w latach 1956–1989. Wśród nich należy wymienić: Stowarzyszenie Federacja Młodzieży Walczącej, Instytut Historyczny Nurtu Niepodległościowego im. Andrzeja Ostoja-Owsianego, Stowarzyszenie „Pamięć Jastrzębska", Stowarzyszenie Porozumienie Katowickie 1980, Zarząd Regionu Podbeskidzie NSZZ „Solidarność" oraz Stowarzyszenie Osób Represjonowanych w Stanie Wojennym.

12 grudnia 2014 r., w przeddzień kolejnej rocznicy wprowadzenia stanu wojennego weszła w życie Ustawa z dnia 10 października 2014 r. o zmianie ustawy o orderach i odznaczeniach (Dz.U. z 2014 r. poz. 1664) oczekiwana w środowiskach skupiających byłych opozycjonistów z lat 1956–1989. Warto podkreślić, że podczas prac legislacyjnych przedstawiciele IPN aktywnie uczestniczyli w konsultacjach dotyczących senackiego projektu ustawy o zmianie ustawy o orderach i odznaczeniach.

5.4.6. Udostępnianie dokumentów w czytelniach

Materiały archiwalne są udostępniane użytkownikom w czytelniach Instytutu lub wypożyczane jednostkom organizacyjnym IPN i uprawnionym instytucjom, takim jak: służby specjalne, organy wymiaru sprawiedliwości i ścigania oraz organy administracji publicznej.

Użytkownicy wszystkich czytelni mają możliwość skorzystania z pomocy ewidencyjnych: systemu Cyfrowe Archiwum, aplikacji ZEUS, a także podręcznych księgozbiorów. Dostępne w czytelniach stanowiska komputerowe pozwalają na korzystanie z cyfrowych kopii zamówionych materiałów. W oddziałach, delegaturach oraz w Centrali BUiAD funkcjonują też aplikacje wspomagające udostępnianie cyfrowych kopii akt.

W dwóch czytelniach Oddziałowego Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Warszawie są udostępniane dokumenty na potrzeby wszystkich kategorii wniosków realizowanych przez OBUiAD oraz Centralę BUiAD. Udostępnia się także materiały wnioskodawcom, których

wnioski były realizowane przez inne jednostki organizacyjne, a którzy wyrazili wolę zapoznania się z aktami w Warszawie.

W połowie 2014 r. dokonano zmian w lokalizacji czytelni akt w Warszawie. Zamknięta została tymczasowa czytelnia przy ul. Marszałkowskiej 21/25, a pod koniec czerwca otwarto nową czytelnię w kompleksie przy ul. Kłobuckiej 21. W październiku przeprowadzono natomiast kapitalny remont czytelni na pl. Krasińskich 2/4/6.

W omawianym okresie w czytelniach warszawskiego Oddziału podczas 5032 wizyt wnioskodawcom udostępniono 42 855 j.a., z czego 12 949 j.a. w formie elektronicznej.

Łącznie poza Warszawą wnioskodawcy w trakcie 11 845 wizyt zapoznali się z 93 529 j.a., z tego 37412 miało formę kopii elektronicznych (40 proc. wszystkich udostępnionych akt). W całym kraju do najczęściej odwiedzanych czytelni należały: czytelnia OBUiAD w Krakowie, w której użytkownicy złożyli 1725 wizyt oraz czytelnie OBUiAD w Katowicach – 1453 wizyty i w Poznaniu – 1231. Ponad 900 wizyt odnotowały czytelnie w OBUiAD w Gdańsku i w Białymstoku. Najwięcej jednostek archiwalnych udostępniono w czytelniach: w Krakowie – 16 029 j.a. i w Gdańsku – 12 161 j.a. Dokumenty w formie kopii cyfrowych stanowiły ponad 50 proc. wszystkich udostępnień w czytelniach OBUiAD w Szczecinie, Gdańsku, Lublinie i Wrocławiu (tabela 18).

Wprowadzona na mocy Zarządzenia nr 47/12 Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu z dnia 31 lipca 2012 r. [„Regulamin samodzielnego wykonywania kopii dokumentów udostępnionych w pracowniach naukowych i czytelniach akt jawnych IPN-KŚZpNP przy użyciu cyfrowych aparatów fotograficznych”] możliwość samodzielnego kopiowania dokumentów przez wnioskodawców, wpływa na ograniczenie liczby zamówień kierowanych do reprografii w celu wykonania kopii udostępnionych dokumentów. Ujednolicony system obejmujący realizację zleceń wnioskodawców o wydanie kopii, pobieranie opłat oraz wystawianie not z tytułu wykonania usług reprograficznych znacznie usprawnił działalność czytelni.

5.5. Obsługa bieżąca

Zadania zapewniające bieżącą obsługę działalności BUiAD realizuje w Centrali Wydział Obsługi Bieżącej, a w OBUiAD stanowiska obsługi kancelaryjnej. W okresie sprawozdawczym do kancelarii BUiAD wpłynęło 61 291 pism, a wysłano z niej 65 781. W oddziałach i delegaturach pracownicy obsługi kancelaryjnej pionu archiwalnego przyjęli 227 945 pism i wysłali 196 879 pism.

W okresie sprawozdawczym Wydział był szczególnie zaangażowany w nadzorowanie przebiegu prac budowlanych w kompleksie archiwalnym przy ul. Kłobuckiej oraz w przygotowanie i sprawne przeprowadzenie przeprowadzki Biura do nowej siedziby.

W strukturze Wydziału Obsługi Bieżącej funkcjonuje też Sekcja Analiz i Sprawozdań. Pracownicy Sekcji przeprowadzili kontrole w 15 jednostkach organizacyjnych.

Na potrzeby Dyrektora BUiAD przygotowano analizy i prowadzono korespondencję w 69 sprawach dotyczących m.in. skarg wnioskodawców na realizację wniosków o udostępnienie dokumentów, żądań o udostępnienie informacji w trybie informacji publicznej oraz propozycji rozwiązań organizacyjnych i proceduralnych w zakresie kompetencji pionu archiwalnego. Przeanalizowano dokumentację i koordynowano jej przekazanie do Biura Prezesa IPN w związku z 35 postępowaniami odwoławczymi.

W Sekcji Analiz i Sprawozdań w omawianym okresie sprawozdawczym opracowywano również projekty zmian przepisów wewnętrznych dotyczących pionu archiwalnego oraz projekty okólników Dyrektora BUiAD.

5.6. Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów – dane statystyczne

Tabela 1. Liczba spraw, wniosków, kwerend, zapytań*

Oddział	Liczba spraw wpływających	Liczba spraw zrealizowanych ostatecznie
BUiAD	85 898	90 233
Białystok	20 748	19 669
Gdańsk	30 902	31 173
Katowice	23 691	18 800
Kraków	23 056	23 561
Lublin	29 981	30 327
Łódź	20 383	20 366
Poznań	20 532	20 793
Rzeszów	20 571	14 964
Szczecin	31 570	31 763
Warszawa	8 657	10 591
Wrocław	35 214	34 138
Delegatura Bydgoszcz	19 098	19 482
Delegatura Kielce	16 876	11 561
Delegatura Olsztyn	625	643
Delegatura Opole	468	485
Delegatura Radom	27 557	27 523
Razem	415 827	406 072

* Powyższe dane zawierają: wnioski realizowane przez komórki udostępniania, wnioski o przyznanie odznaczenia KWiS, kwerendy przeprowadzane w związku z realizacją tzw. ustawy „dezubekizacyjnej", zapytania kierowane do komórek informacji i sprawdzeń, sprawy związane z udostępnianiem dokumentów oraz zapytania realizowane przez Sekcję Obsługi Zbioru Wyodrębnionego BUiAD.

Tabela 2. Liczba zapytań*

Oddział	Liczba zapytań wpływających					Liczba zapytań zrealizowanych				
	ogółem	służby specjalne	Biuro Lustracyjne i OBL	Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu i OKŚZpNP	wydziały, sekcje i referaty pionu archiwalnego	ogółem	służby specjalne	Biuro Lustracyjne i OBL	Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu i OKŚZpNP	wydziały, sekcje i referaty pionu archiwalnego
BUiAD	49 347	13 462	7 302	0	27 916	54 308	13 163	9 233	0	31 202
Białystok	17 358	19	9 623	0	7 716	16 164	19	9 709	0	6 436
Gdańsk	27 570	0	8 233	0	19 337	27 710	0	8 495	0	19 215
Katowice	19 550	205	8 120	168	11 057	14 499	219	8 657	167	5 456
Kraków	18 888	151	8 519	0	10 218	19 195	151	8 796	0	10 248
Lublin	27 240	5	8 723	0	18 512	27 352	4	8 826	0	18 522
Łódź	17 567	19	8 356	197	8 995	17 547	18	8 356	190	8 983
Poznań	17 063	1	8 398	0	8 664	17 652	2	9 077	0	8 573
Rzeszów	17 027	4	8 452	0	8 571	11 333	4	8 509	0	2 820
Szczecin	27 980	0	8 683	0	19 297	27 810	0	8 573	0	19 237
Wrocław	31 520	18	8 605	0	22 897	30 669	19	8 605	0	22 045
Delegatura Bydgoszcz	16 609	6	8 261	0	8 342	17 013	7	8 702	0	8 304
Delegatura Kielce	15 479	0	8 300	1	7 178	10 196	0	8 697	1	1 498
Delegatura Olsztyn	94	0	48	0	46	94	0	48	0	46
Delegatura Radom	26 090	2	8 491	0	17 597	25 887	2	8 326	0	17 559
Razem	329 382	13 892	118 114	366	196 343	317 429	13 608	122 609	358	180 144

* Dotyczy zapytań realizowanych przez Wydział Informacji i Sprawdzeń oraz odpowiadające mu komórki organizacyjne w oddziałach i delegaturach. Sprawy realizowane na rzecz innych podmiotów niż służby specjalne i BL oraz OBL są przekazywane do komórek informacji i sprawdzeń za pośrednictwem WU, referatów i sekcji udostępniania.

Tabela 3. Stan zasobu archiwalnego

Oddział	Stan zasobu na dzień 31 grudnia 2014 r. (w mb)															
	UOP (zlikwidowany) ABW	AW	*WSI (zlikwidowane)* SKW SWW	MSW	Policja	Policja (materiały paszportowe)	Więziennictwo	OKŚZpNP	Archiwa państwowe	Archiwa wojskowe	Straż Graniczna	Organy administracji publicznej	Sądy i prokuratury powszechne	Sądy i prokuratury wojskowe	Dary i kolekcje prywatne	Razem:
BUiAD	7 381,18	273,24	1 356,66	7 300,41	242,70	7 406,04	146,60	1 871,01	145,11	1 701,08	929,54	1 957,26	137,75	134,22	79,57	31 062,37
Białystok	531,70	0,00	0,00	0,00	338,49	1 796,31	24,80	27,28	97,27	222,01	24,96	149,35	100,02	9,25	15,54	3 336,98
Gdańsk	529,56	0,00	0,00	0,00	346,32	2 190,58	45,85	40,78	11,67	252,66	14,80	8,99	41,91	0,00	14,59	3 497,71
Katowice	1303,30	0,00	0,00	130,81	450,27	9 035,80	124,82	20,24	76,72	73,18	20,04	261,81	297,61	0,01	12,63	11 807,24
Kraków	771,46	0,00	0,00	33,87	449,26	4 016,40	52,99	102,32	119,00	86,28	13,29	505,82	55,56	2,13	67,12	6 275,50
Lublin	539,96	0,00	0,00	0,00	383,15	1 655,12	16,44	63,49	11,00	156,57	6,54	13,40	126,00	0,00	15,59	2 987,26
Łódź	375,33	0,00	0,00	0,00	464,48	2 855,61	53,66	206,90	20,66	28,05	0,00	115,61	144,44	2,37	9,18	4 276,29
Poznań	645,17	0,00	0,00	0,20	288,18	3 151,85	70,66	85,19	0,47	35,00	18,14	497,41	118,15	2,61	53,17	4 966,19
Rzeszów	351,07	0,00	0,00	22,90	173,45	2 032,71	25,26	42,21	60,00	25,42	5,20	137,42	62,23	0,00	12,51	2 950,38
Szczecin	488,37	0,58	0,00	59,03	294,12	1 925,30	112,71	21,07	11,26	106,62	8,91	223,37	108,79	0,58	14,37	3 375,08
Wrocław	1 553,33	0,22	0,00	0,00	652,88	5 759,91	169,56	113,93	29,99	141,24	38,83	1077,30	251,11	16,09	40,42	9 844,81
Delegatura Bydgoszcz	572,72	0,11	0,04	37,94	266,22	1 437,19	67,80	93,76	2,86	175,13	0,00	296,49	234,95	33,35	5,37	3 223,93
Delegatura Kielce	378,14	0,00	0,00	27,00	80,65	787,88	50,7	17,90	21,01	23,78	0,00	327,38	73,21	0,00	6,47	1 749,12
Delegatura Olsztyn	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	148,42	5,12	0,00	10,08	0,00	0,00	0,00	102,04	0,90	266,56
Delegatura Radom	194,69	0,00	0,00	7,61	52,31	324,75	4,50	0,00	0,00	0,42	0,00	156,70	50,17	0,00	1,54	792,69
Razem	15 615,98	274,15	1 356,70	7 619,77	4 482,48	44 375,45	1 069,77	2 711,20	607,02	3 037,52	1 080,25	5 728,31	1 801,90	302,65	348,97	90 412,11

Tabela 4. Cyfrowe Archiwum i inwentarz archiwalny IPN

Oddział	Cyfrowe Archiwum*			Inwentarz archiwalny IPN**
	Opisy j.a. – rekordy dodane	Opisy j.a. – rekordy edytowane	Opisy j.a. – rekordy zweryfikowane	Liczba rekordów przekazanych
BUiAD	39 503	21 317	59 785	41 746
Białystok	3 153	17 391	20 943	21 798
Gdańsk	3 171	28 597	33 049	32 661
Katowice	4 858	26 383	35 576	44 267
Kraków	2 842	2 749	30 439	48 695
Lublin	4 246	19 609	24 627	18 258
Łódź	1 367	27 785	30 868	48 534
Poznań	2 143	28 648	31 236	44 824
Rzeszów	467	25 610	26 641	33 730
Szczecin	2 588	25 246	28 698	33 056
Wrocław	2 048	19 165	22 080	29 635
Delegatura Bydgoszcz	3 574	11 849	15 705	27 111
Delegatura Kielce	1 651	5 534	7 031	9 232
Delegatura Olsztyn	574	4 004	4 975	3 248
Delegatura Radom	6	3 644	3 778	3 214
Razem	72 191	267 531	375 431	440 009

* Liczba opisów jednostek archiwalnych wprowadzonych, wyedytowanych i zweryfikowanych w systemie Cyfrowe Archiwum w 2014 r.
** Liczba opisów j.a. przekazanych do publicznego Inwentarza archiwalnego IPN w 2014 r.

Tabela 5. Digitalizacja – wykonanie kopii wzorcowych*

Oddział	Rodzaj dokumentacji	j.a./obrazy**	GB
BUiAD	dokumentacja aktowa	8 866	32 059,30
	mikrofilmy i mikrofisze	2 323	3 456,00
	dokumentacja fotograficzna	12 835	554,39
	dokumentacja filmowa	58	571,42
	dokumentacja dźwiękowa	84	161,76
Białystok	dokumentacja aktowa	1 479	3 293,19
	mikrofilmy i mikrofisze	27	5,08
	dokumentacja fotograficzna	86	2,94
	dokumentacja filmowa	0	0,00
	dokumentacja dźwiękowa	0	0,00
Gdańsk	dokumentacja aktowa	2 239	4 214,29
	mikrofilmy i mikrofisze	5	2,97
	dokumentacja fotograficzna	6 325	102,97
	dokumentacja filmowa	0	0,00
	dokumentacja dźwiękowa	4	4,53

Katowice	dokumentacja aktowa	3 246	6 388,17
	mikrofilmy i mikrofisze	101	23,10
	dokumentacja fotograficzna	1 052	12,61
	dokumentacja filmowa	0	0,00
	dokumentacja dźwiękowa	6	19,78
Kraków	dokumentacja aktowa	1 046	3 834,66
	mikrofilmy i mikrofisze	40	53,98
	dokumentacja fotograficzna	1 651	24,99
	dokumentacja filmowa	0	0,00
	dokumentacja dźwiękowa	0	0,00
Lublin	dokumentacja aktowa	1 268	3 464,01
	mikrofilmy i mikrofisze	157	133,86
	dokumentacja fotograficzna	553	8,37
	dokumentacja filmowa	0	0,00
	dokumentacja dźwiękowa	0	0,00
Łódź	dokumentacja aktowa	2 621	4 076,32
	mikrofilmy i mikrofisze	0	0,00
	dokumentacja fotograficzna	85	1,24
	dokumentacja filmowa	0	0,00
	dokumentacja dźwiękowa	0	0,00
Poznań	dokumentacja aktowa	1 508	3 407,35
	mikrofilmy i mikrofisze	1	16,00
	dokumentacja fotograficzna	464	16,60
	dokumentacja filmowa	1	2,45
	dokumentacja dźwiękowa	0	0,00
Rzeszów	dokumentacja aktowa	1 524	3 708,30
	mikrofilmy i mikrofisze	1	1,64
	dokumentacja fotograficzna	263	6,41
	dokumentacja filmowa	0	0,00
	dokumentacja dźwiękowa	0	0,00
Szczecin	dokumentacja aktowa	1 693	5 112,41
	mikrofilmy i mikrofisze	4	1,23
	dokumentacja fotograficzna	39	0,81
	dokumentacja filmowa	0	0,00
	dokumentacja dźwiękowa	0	0,00
Warszawa	dokumentacja aktowa	1 208	6 106,47
	mikrofilmy i mikrofisze	148	87,54
	dokumentacja fotograficzna	0	0,00
	dokumentacja filmowa	0	0,00
	dokumentacja dźwiękowa	0	0,00

Wrocław	dokumentacja aktowa	3 876	9 844,46
	mikrofilmy i mikrofisze	1 456	563,96
	dokumentacja fotograficzna	360	6,03
	dokumentacja filmowa	0	0,00
	dokumentacja dźwiękowa	0	0,00
Delegatura Bydgoszcz	dokumentacja aktowa	1 282	3 168,72
	mikrofilmy i mikrofisze	0	0,00
	dokumentacja fotograficzna	1 035	23,13
	dokumentacja filmowa	0	0,00
	dokumentacja dźwiękowa	0	0,00
Delegatura Kielce	dokumentacja aktowa	628	1 591,43
	mikrofilmy i mikrofisze	61	56,62
	dokumentacja fotograficzna	0	0,00
	dokumentacja filmowa	0	0,00
	dokumentacja dźwiękowa	0	0,00
Delegatura Olsztyn	dokumentacja aktowa	252	556,10
	mikrofilmy i mikrofisze	0	0,00
	dokumentacja fotograficzna	0	0,00
	dokumentacja filmowa	0	0,00
	dokumentacja dźwiękowa	0	0,00
Delegatura Radom	dokumentacja aktowa	414	1 522,18
	mikrofilmy i mikrofisze	209	38,23
	dokumentacja fotograficzna	0	0,00
	dokumentacja filmowa	0	0,00
	dokumentacja dźwiękowa	0	0,00
Razem	dokumentacja aktowa	33 150	92 347,35
	mikrofilmy i mikrofisze	4 533	4 440,21
	dokumentacja fotograficzna	24 748	760,46
	dokumentacja filmowa	59	573,87
	dokumentacja dźwiękowa	94	186,07

* Skanowana dokumentacja aktowa jest zapisywana w trzech rodzajach plików, tj. w plikach wzorcowych tiff dla każdej skanowanej karty, strony lub klatki mikrofilmu, w pliku użytkowym PDF – wykonanym dla całej skanowanej jednostki archiwalnej oraz jako elektroniczna karta inwentarzowa w postaci pliku XML. Standard skanowania dokumentacji aktowej zakłada wykonywanie kopii wzorcowych przy zachowaniu rozdzielczości 300 dpi, 24-bitowej głębi kolorów oraz zapis danych w formacie tiff. Skanowanie dokumentacji fotograficznej odbywa się przy zachowaniu formatu tiff, rozdzielczości 600 dpi oraz 24-bitowej głębi kolorów dla zdjęć kolorowych i 8-bitowej dla zdjęć czarno-białych. Obrazy cyfrowe fotografii otrzymują rozmiar nie mniejszy niż 13 na 18 cm.
** W przypadku dokumentacji fotograficznej liczba digitalizowanych jednostek jest podawana w obrazach.

Tabela 6. Reprografia

Oddział	Kserokopie (karty)	Skany dokumentacji aktowej*			Wydruki (karty)
		j.a.	pliki	liczba CD i DVD	
BUiAD	145	3 656	11 484	1 204	70 038
Białystok	12 721	927	52 701	63	20 970
Gdańsk	19 355	1 154	8 556	350	8 497
Katowice	862	671	6 546	613	73 286
Kraków	59 782	1 157	107 439	240	27 211
Lublin	0	517	71 318	118	14
Łódź	45 498	242	6 918	43	21 280
Poznań	21 676	262	4 005	93	12 282
Rzeszów	13 298	366	2 603	56	15 364
Szczecin	6 770	1 249	9 033	330	18 523
Warszawa	42 111	1 816	151 213	740	78 408
Wrocław	3 912	4 626	481 563	1 719	49 537
Delegatura Bydgoszcz	0	1 355	60 738	770	33 649
Delegatura Kielce	2 627	86	323	33	1 355
Delegatura Olsztyn	14 171	165	0	118	8 818
Delegatura Opole	13 637	0	0	0	2 514
Delegatura Radom	3 733	555	3 262	39	1 159
Razem	260 298	18 804	977 702	6 529	442 905

* Dotyczy kopii wykonanych wyłącznie na bieżące potrzeby w celu udostępnienia użytkownikom (kopie wykonane wg innych standardów niż przewidziane w „Stanowiskowej instrukcji skanowania” oraz zamówienia nieobejmujące całych jednostek archiwalnych).

Tabela 7. Realizacja wniosków o udostępnienie dokumentów (art. 30–35 ustawy o IPN)

Oddział	Wnioski o udostępnienie dokumentów (art. 30 ustawy o IPN)					Wnioski o wydanie kopii dokumentów			Wnioski o wydanie przedmiotów			Wnioski o podanie nazwisk i dalszych danych identyfikujących byłych pracowników, funkcjonariuszy i TW		
	Liczba spraw			Liczba j.a. udostępnionych		Liczba spraw			Liczba spraw			Liczba spraw		
	wpływających	w trakcie realizacji	zrealizowanych	razem	w tym w formie elektronicznej	wpływających	w trakcie realizacji	zrealizowanych	wpływających	w trakcie realizacji	zrealizowanych	wpływających	w trakcie realizacji	zrealizowanych
Białystok	245	56	272	904	0	150	0	150	0	0	0	7	0	8
Gdańsk	262	88	275	1 063	54	145	0	148	0	0	0	6	1	6
Katowice	313	117	342	535	15	134	1	133	0	0	0	10	2	10
Kraków	332	119	343	1 552	0	204	0	204	0	0	0	8	5	8
Lublin	200	83	231	1 351	111	136	0	136	0	0	0	18	153	13
Łódź	297	71	303	1 003	74	174	3	171	0	0	0	37	4	34
Poznań	300	103	303	598	103	141	1	144	0	0	0	5	0	11
Rzeszów	204	47	245	1 039	3	136	0	136	0	0	0	8	4	4
Szczecin	246	92	284	676	273	182	0	182	0	0	0	14	1	13
Warszawa	827	169	886	1 976	148	584	0	584	3	0	3	29	5	28
Wrocław	259	203	222	404	108	78	4	74	0	0	0	4	3	1
Delegatura Bydgoszcz	125	33	146	464	8	29	4	25	0	0	0	14	0	17
Delegatura Kielce	78	13	89	101	0	40	0	40	0	0	0	3	0	6
Delegatura Olsztyn	61	1	60	412	0	95	0	95	0	0	0	0	0	0
Delegatura Opole	51	107	66	82	14	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	38	28	45	121	0	24	0	24	0	0	0	4	2	2
Razem	3 838	1 330	4 112	12 281	911	2 252	13	2 246	3	0	3	167	180	161

Tabela 8. Wnioski naukowo-badawcze

Oddział	Liczba spraw (razem krajowych i zagranicznych)			Liczba jednostek archiwalnych udostępnionych	
	Wpływających	W trakcie realizacji	Zrealizowanych ostatecznie	Razem	W tym w formie elektronicznej
Białystok	157	30	195	1 733	496
Gdańsk	498	154	483	5 228	2 511
Katowice	298	63	286	3 222	1 617
Kraków	756	363	678	6 920	2 761
Lublin	312	122	372	6 261	3 315
Łódź	162	25	168	2 659	1 591
Poznań	385	283	302	3 457	1 591
Rzeszów	189	35	199	1 411	671
Szczecin	160	88	185	5 463	3 320
Warszawa	2 024	385	2 629	28 312	7 812
Wrocław	142	113	108	2 823	1 394
Delegatura Bydgoszcz	248	39	269	1 801	798
Delegatura Kielce	137	103	106	1 058	148
Delegatura Olsztyn	23	38	8	841	475
Delegatura Opole	57	28	55	1 890	396
Delegatura Radom	77	23	101	1 213	544
Razem	5 625	1 892	6 144	74 292	29 440

Tabela 9. Wnioski dziennikarskie

Oddział	Liczba spraw (razem krajowych i zagranicznych)			Liczba jednostek archiwalnych udostępnionych	
	Wpływających	W trakcie realizacji	Zrealizowanych ostatecznie	Razem	W tym w formie elektronicznej
Białystok	28	1	31	261	18
Gdańsk	139	37	148	1 466	1 054
Katowice	42	9	45	1 230	887
Kraków	102	72	156	1 585	1 044
Lublin	40	10	36	501	339
Łódź	68	10	63	298	206
Poznań	98	39	96	509	237
Rzeszów	56	8	53	324	228
Szczecin	44	19	36	732	555
Warszawa	2 491	118	3 303	13 879	3 093
Wrocław	34	32	17	298	137

Oddział	Liczba spraw (razem krajowych i zagranicznych)			Liczba jednostek archiwalnych udostępnionych	
	Wpływających	W trakcie realizacji	Zrealizowanych ostatecznie	Razem	W tym w formie elektronicznej
Delegatura Bydgoszcz	52	7	64	228	186
Delegatura Kielce	29	23	20	199	25
Delegatura Olsztyn	7	13	3	22	15
Delegatura Opole	8	0	11	189	87
Delegatura Radom	19	6	15	92	51
Razem	3 257	404	4 097	21 813	8 162

Tabela 10. Wnioski o udzielenie informacji (art. 36 ust. 4b)*

Oddział	Liczba spraw (razem krajowych i zagranicznych)		
	Wpływających	W trakcie realizacji	Zrealizowanych ostatecznie
Białystok	87	5	124
Gdańsk	42	11	34
Katowice	6	0	6
Kraków	275	349	399
Lublin	30	21	33
Łódź	88	3	90
Poznań	72	25	64
Rzeszów	16	1	15
Szczecin	15	7	8
Warszawa	41	10	112
Wrocław	22	0	22
Delegatura Bydgoszcz	41	18	42
Delegatura Kielce	73	8	67
Delegatura Olsztyn	0	0	0
Delegatura Opole	1	1	0
Delegatura Radom	12	1	17
Razem	821	460	1 033

* Dotyczy wniosków badaczy i dziennikarzy o uzyskanie informacji ze znajdujących się w zasobie archiwalnym IPN zbiorów danych, rejestrów i kartotek organów bezpieczeństwa państwa, w tym dotyczących tożsamości tajnych informatorów lub pomocników przy operacyjnym zdobywaniu informacji. W tabeli podano dane łącznie dla naukowców i dziennikarzy.

Tabela 11. Realizacja spraw dla organów wymiaru sprawiedliwości i ścigania

Oddział	Liczba spraw			Liczba j.a. udostępnionych	
	Wpływających	W trakcie realizacji	Zrealizowanych ostatecznie	Razem	W tym w formie elektronicznej
BUiAD	436	7	491	17 880	0
Białystok	88	0	90	189	40
Gdańsk	136	8	135	689	516
Katowice	146	12	153	512	112
Kraków	253	30	252	1 518	44
Lublin	88	28	149	122	20
Łódź	58	6	57	199	101
Poznań	74	7	74	147	63
Rzeszów	73	3	78	133	99
Szczecin	58	3	62	145	102
Warszawa	202	18	199	506	283
Wrocław	173	58	144	290	82
Delegatura Bydgoszcz	117	3	119	339	124
Delegatura Kielce	37	3	34	32	4
Delegatura Olsztyn	30	3	45	25	4
Delegatura Opole	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	50	4	48	61	4
Razem	2 019	193	2 130	22 787	1 598

Tabela 12. Realizacja spraw dla organów administracji publicznej

Oddział	Liczba spraw			Liczba j.a. udostępnionych	
	Wpływających	W trakcie realizacji	Zrealizowanych ostatecznie	Razem	W tym w formie elektronicznej
BUiAD	237	11	237	42	42
Białystok	223	9	226	240	24
Gdańsk	103	5	110	75	14
Katowice	296	40	282	451	58
Kraków	402	116	425	406	26
Lublin	64	11	55	52	22
Łódź	222	35	227	612	214
Poznań	71	9	70	186	50
Rzeszów	83	8	79	0	0
Szczecin	120	21	111	225	143
Warszawa	1 046	263	960	2 439	606
Wrocław	593	145	545	541	28
Delegatura Bydgoszcz	41	4	48	65	2

Oddział	Liczba spraw			Liczba j.a. udostępnionych	
	Wpływających	W trakcie realizacji	Zrealizowanych ostatecznie	Razem	W tym w formie elektronicznej
Delegatura Kielce	37	1	39	17	0
Delegatura Olsztyn	3	0	3	0	0
Delegatura Opole	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	5	0	6	4	0
Razem	3 546	678	3 423	5 355	1 229

Tabela 13. Realizacja spraw dla osób fizycznych

Oddział	Liczba spraw			Liczba j.a. udostępnionych	
	Wpływających	W trakcie realizacji	Zrealizowanych ostatecznie	Razem	W tym w formie elektronicznej
BUiAD	363	5	381	16	16
Białystok	168	18	168	36	0
Gdańsk	97	10	112	43	12
Katowice	245	39	245	101	4
Kraków	183	35	168	159	10
Lublin	125	32	121	2	0
Łódź	152	20	145	49	8
Poznań	154	7	176	6	0
Rzeszów	100	10	102	0	0
Szczecin	89	1	91	10	2
Warszawa	544	46	528	866	13
Wrocław	97	22	100	16	1
Delegatura Bydgoszcz	73	1	85	1	0
Delegatura Kielce	35	3	36	10	0
Delegatura Olsztyn	24	1	24	2	0
Delegatura Opole	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	17	0	22	2	0
Razem	2 466	250	2 504	1 319	66

Tabela 14. Realizacja spraw dla pionu śledczego IPN

Oddział	Liczba spraw			Liczba j.a. udostępnionych	
	Wpływających	W trakcie realizacji	Zrealizowanych ostatecznie	Razem	W tym w formie elektronicznej
BUiAD	787	247	764	3 848	1 158
Białystok	193	10	197	787	155
Gdańsk	170	6	191	450	132
Katowice	337	47	319	1 921	253
Kraków	114	98	122	520	137
Lublin	194	48	209	576	172
Łódź	102	8	109	164	47
Poznań	213	18	257	578	213
Rzeszów	451	29	465	632	263
Szczecin	361	46	501	1 176	635
Wrocław	295	82	289	992	407
Delegatura Bydgoszcz	176	4	201	546	110
Delegatura Kielce	66	5	66	125	40
Delegatura Olsztyn	13	8	13	38	3
Delegatura Opole	94	0	94	106	42
Delegatura Radom	175	5	223	221	68
Razem	3 741	661	4 020	12 680	3 835

Tabela 15. Realizacja spraw dla pionu edukacyjnego IPN

Oddział	Liczba spraw			Liczba j.a. udostępnionych	
	Wpływających	W trakcie realizacji	Zrealizowanych ostatecznie	Razem	W tym w formie elektronicznej
BUiAD	2115	457	2 004	9 132	3 469
Białystok	87	9	83	865	181
Gdańsk	220	41	286	3 559	2 039
Katowice	123	21	150	995	288
Kraków	294	26	316	2 011	733
Lublin	180	34	210	998	735
Łódź	91	8	104	1 037	448
Poznań	194	50	173	959	441
Rzeszów	288	36	306	2 002	1 199
Szczecin	401	36	442	2 213	1 444
Wrocław	302	92	259	1 828	1 363
Delegatura Bydgoszcz	163	6	199	1 580	428
Delegatura Kielce	91	7	90	663	131
Delegatura Olsztyn	15	20	6	329	210
Delegatura Opole	236	0	236	2 090	1 013
Delegatura Radom	25	0	43	105	60
Razem	4 825	843	4 907	30 366	14 182

Tabela 16. Realizacja spraw dla pionu lustracyjnego IPN

Oddział	Liczba spraw			Liczba j.a. udostępnionych	
	Wpływających	W trakcie realizacji	Zrealizowanych ostatecznie	Razem	W tym w formie elektronicznej
BUiAD	2 935	252	3 457	5 038	565
Białystok	1 211	48	1 218	5 371	789
Gdańsk	772	14	793	2 773	907
Katowice	1 332	47	1 418	3 752	764
Kraków	535	17	566	2 608	390
Lublin	654	71	675	2 538	402
Łódź	804	12	809	2 793	944
Poznań	1 019	513	697	5 074	844
Rzeszów	1 432	35	1 408	4 256	960
Szczecin	1 193	38	1 311	2 476	625
Wrocław	789	96	694	1 959	404
Delegatura Bydgoszcz	654	14	670	3 096	315
Delegatura Kielce	324	1	332	312	59
Delegatura Olsztyn	21	4	35	16	3
Delegatura Opole	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	670	16	725	526	30
Razem	14 345	1 178	14 808	42 588	8 001

Tabela 17. Realizacja spraw dla BUiAD, OBUiAD i WUiAD

Oddział	Liczba spraw			Liczba j.a. wypożyczonych	
	Wpływających	W trakcie realizacji	Zrealizowanych ostatecznie	Razem	W tym w formie elektronicznej
BUiAD	2 499	534	2 877	17 930	12 014
Białystok	603	42	618	1 407	927
Gdańsk	406	28	404	1 532	1 472
Katowice	665	21	702	2 117	1 913
Kraków	503	122	551	2 112	1 200
Lublin	584	62	597	2 301	906
Łódź	439	20	439	1 157	1 091
Poznań	547	57	601	1 505	1 360
Rzeszów	388	23	402	1 294	1 226
Szczecin	454	33	479	1 080	695
Wrocław	786	134	842	2 819	2 192
Delegatura Bydgoszcz	458	25	474	1 196	955
Delegatura Kielce	397	24	390	1 180	665

Delegatura Olsztyn	81	15	69	271	104
Delegatura Opole	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	281	22	291	372	183
Razem	9 091	1 162	9 736	38 273	26 903

Tabela 18. Działalność czytelni

Oddział	Liczba wizyt	Liczba udostępnionych j.a.	
		Razem	W tym w formie elektronicznej
Białystok	929	6 194	1 106
Gdańsk	987	12 161	6 240
Katowice	1 453	9 177	3 944
Kraków	1 725	16 029	4 781
Lublin	754	7 047	3 609
Łódź	671	5 262	2 215
Poznań	1 231	8 814	3 434
Rzeszów	646	3 673	1 088
Szczecin	677	5 988	4 132
Warszawa	5 032	42 855	12 949
Wrocław	543	4 064	2 199
Delegatura Bydgoszcz	793	4 998	1 343
Delegatura Kielce	598	2 156	300
Delegatura Olsztyn	330	2 022	757
Delegatura Opole	216	4 117	1 525
Delegatura Radom	292	1 827	739
Razem	16 877	136 384	50 361

6. Ściganie zbrodni

Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, stanowiąca integralną część Instytutu Pamięci Narodowej, realizuje zadania określone w ustawie z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U. z 2014 r. poz. 1075), ustawie z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (Dz.U. z 2011 r. nr 270 poz. 1599 z późn. zm.) oraz w Kodeksie postępowania karnego. Umiejscowienie prokuratorów Komisji Ścigania w Instytucie Pamięci Narodowej, a nie w prokuraturze powszechnej, miało i ma na celu zagwarantowanie prowadzenia śledztw w sposób najbardziej efektywny i rzetelny.

Zgodnie z ustawą o IPN-KŚZpNP kieruje dyrektor Głównej Komisji, który pełni jednocześnie funkcję zastępcy prokuratora generalnego. Wynika stąd obowiązek sporządzenia sprawozdania rocznego z działalności KŚZpNP zarówno dla prokuratora generalnego, będącego przełożonym służbowym dyrektora Głównej Komisji, jak również dla prezesa IPN. Prokuratorzy Komisji Ścigania prowadzą śledztwa w 11 oddziałowych komisjach oraz siedmiu delegaturach. Oddziałowymi komisjami kierują naczelnicy. Praca prokuratorów pionu śledczego IPN jest nadzorowana przez Wydział Nadzoru nad Śledztwami Głównej Komisji, w którego skład wchodzi obecnie sześciu prokuratorów (nie licząc kierującego pionem śledczym dyrektora GK).

Prokuratorzy oddziałowych komisji prowadzą śledztwa w sprawach zbrodni nazistowskich, komunistycznych oraz innych przestępstw stanowiących zbrodnie przeciwko pokojowi, ludzkości lub zbrodnie wojenne (art. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN). Ściganiu podlegają wyłącznie czyny, które stanowiły przestępstwo w świetle przepisów obowiązujących w czasie ich popełnienia, a ich sprawcy do tej pory nie zostali pociągnięci do odpowiedzialności karnej.

Do właściwości oddziałowych komisji należy również prowadzenie śledztw w sprawach o przestępstwa z art. 54 i art. 55 ustawy o IPN.

Prokuratorzy Komisji samodzielnie prowadzą postępowania, włącznie z popieraniem przed sądami wniesionych przez siebie aktów oskarżenia i wnoszeniem środków odwoławczych.

W 2014 r. prokuratorzy Komisji Ścigania zakończyli 1192 postępowań karnych, w tym: 700 dotyczących zbrodni komunistycznych (Zk), 457 dotyczących zbrodni nazistowskich (Zn) oraz 35 śledztw dotyczących innych przestępstw stanowiących zbrodnie przeciwko pokojowi, ludzkości lub zbrodnie wojenne oraz przestępstw z art. 54 i art. 55 ustawy o IPN (Zi).

W 2014 r. w Instytucie Pamięci Narodowej kontynuowano zapoczątkowaną 7 marca 2012 r. akcję „Ostatni Świadek". Prezes IPN skierował wówczas apel do osób, które dysponują wiedzą o zdarzeniach mogących wyczerpywać znamiona zbrodni określonych w art. 1 pkt 1 lit a ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN-KŚZpNP, o zgłaszanie się do oddziałowych komisji w celu złożenia zawiadomień i zeznań odnoszących się do owych zdarzeń. Wskazana akcja miała dostarczyć dodatkowych informacji, prócz uzyskiwanych z urzędu w toku prowadzonych przez prokuratorów IPN postępowań, od ofiar i świadków zbrodni nazistowskich i komunistycznych. Uzyskane dane pozwoliłyby na przeprowadzenie postępowań karnych w zgłoszonych sprawach, a nadto stanowiłyby cenny materiał źródłowy w badaniach prowadzonych przez pracowników Biura Edukacji Publicznej IPN.

Od stycznia do grudnia 2014 r. do oddziałowych komisji, w ramach akcji „Ostatni Świadek", zgłosiło się łącznie 30 osób, które złożyły zawiadomienia o przestępstwach oraz zeznania w cha-

rakterze świadków. Następstwem tych zawiadomień było wszczęcie przez prokuratorów 9 postępowań karnych, w tym 4 śledztw i 5 postępowań sprawdzających. Ponadto 21 osób poinformowało o zdarzeniach będących już przedmiotem śledztw prowadzonych w oddziałowych komisjach. W tych przypadkach zgłaszające się osoby zostały przesłuchane w charakterze świadków w ramach spraw pozostających w biegu.

Ogółem od marca 2012 r. do grudnia 2014 r. do oddziałowych komisji, w ramach akcji „Ostatni Świadek", zgłosiły się 143 osoby, które złożyły zawiadomienia o przestępstwach lub zeznania w charakterze świadków. Przedmiotem zawiadomień nierzadko było kilka zdarzeń, stanowiących zdaniem zawiadamiających zbrodnie, o których mowa w art. 1 pkt 1 lit a ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN-KŚZpNP. Następstwem tych zawiadomień było wszczęcie przez prokuratorów Oddziałowych Komisji ŚZpNP 65 postępowań karnych (48 śledztw i 17 postępowań sprawdzających), ponadto 62 osoby poinformowały o zdarzeniach będących już przedmiotem postępowań karnych prowadzonych w oddziałowych komisjach – osoby te zostały przesłuchane w charakterze świadków do śledztw pozostających w biegu.

Należy także odnotować, że 5 spraw, które zgłoszono w ramach tej akcji, przekazano do Biura Edukacji Publicznej IPN w celu stosownego wykorzystania w prowadzonych badaniach naukowych.

Akcja „Ostatni Świadek" stanowi znakomitą okazję nie tylko do uzyskania informacji o nieznanych dotąd wydarzeniach dotyczących najnowszej historii Polski, o których wiedza mogła zniknąć bezpowrotnie wraz z odchodzącymi ludźmi, ale także daje szansę na pociągnięcie do odpowiedzialności nieukaranych do tej pory sprawców zbrodni nazistowskich i komunistycznych.

W 2014 r. pion śledczy realizował wydane po raz pierwszy, na podstawie art. 23 ust. 2 pkt 8 ustawy o IPN, rekomendacje Rady Instytutu Pamięci Narodowej, dotyczące podstawowych kierunków działalności Instytutu w zakresie ścigania zbrodni (uchwała nr 7/13 Rady IPN z dnia 5 września 2013 r.). Rada IPN w październiku 2014 r. na podstawie art. 23 ust. 2 pkt 4 ustawy o IPN również po raz pierwszy dokonała oceny polityki ścigania prowadzonej przez prokuratorów pionu śledczego IPN (uchwała nr 7/14 Rady IPN z dnia 2 października 2014 r.).

Odpowiedzią na wspomnianą Uchwałę Rady IPN z dnia 2 października 2014 r. była Uchwała nr 4/14 Zgromadzenia Prokuratorów Głównej Komisji ŚZpNP z dnia 5 listopada 2014 r. oraz późniejsza uchwała nr 629/2014 Krajowej Rady Prokuratury z dnia 17 grudnia 2014 r. Z uchwałą Krajowej Rady Prokuratury można się zapoznać na stronie internetowej KRP (Uchwała KRP nr 629/2014 z dnia 17 grudnia 2014 r. w sprawie naruszenia niezależności prokuratorów Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu).

Na pracę pionu śledczego istotny wpływ mają także trwające od trzech lat rządowe prace legislacyjne nad projektem ustawy prawo o prokuraturze, w których nie uwzględniano stanowiska prokuratorów komisji. Dotyczy to proponowanych rozwiązań ustawowych w ustawie Prawo o prokuraturze, które różnicują status prokuratorów komisji w korpusie prokuratorskim RP, wprowadzając w stosunku do prokuratorów IPN rozwiązania, które byłyby niemożliwe do zastosowania wobec prokuratorów powszechnych i wojskowych jednostek prokuratury. Podobnie nowe przepisy kodeksu postępowania karnego, zmieniające model postępowania karnego, nie uwzględniły specyfiki śledztw prowadzonych przez prokuratorów Komisji Ścigania, ponieważ nowy model postępowania dowodowego na etapie postępowania przygotowawczego został ograniczony do niezbędnego minimum, co w sprawach należących do właściwości Komisji Ścigania może spowodować utratę dowodów istotnych z punktu widzenia historycznego i badań naukowych. Ten brak spójności przepisów obu ustaw uwidoczni się w pełni po wejściu w życie w lipcu 2015 r. nowego kodeksu postępowania karnego i pociągnie za sobą określone negatywne konsekwencje dla działalności Komisji Ścigania.

Omówienia wymaga także współpraca z Samodzielnym Wydziałem Poszukiwań Pochówków Ofiar Systemu Komunistycznego kierowanym przez dr. hab. Krzysztofa Szwagrzyka. W 2014 r.

współpracowali z nim prokuratorzy oddziałowych komisji w Warszawie i Gdańsku, realizując czynności śledcze w ramach prowadzonych postępowań.

Prokuratorzy IPN realizując swoje zadania, opierają się na przepisach kodeksu postępowania karnego, który reguluje m.in. sposób postępowania w sprawach ekshumacji podejmowanych w ramach prowadzonych śledztw. Zespół dr. hab. Szwagrzyka jest z kolei złożony z historyków i antropologów, dla których nie wszystkie działania podejmowane przez prokuratorów były zrozumiałe. W związku z tym merytoryczna współpraca napotykała zrozumiałe trudności. Uwzględniając powyższe oraz biorąc pod uwagę pionierskość prac wykonywanych przez zespół dr. hab. Szwagrzyka, konieczne jest wypracowanie procedur dotyczących wzajemnej współpracy. W ostatnim kwartale 2014 r. rozpoczęto więc prace nad zarządzeniem prezesa IPN regulującego te kwestie.

Przy okazji prac na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach, na tzw. Łączce, również uwidoczniła się wyraźnie konieczność zmiany obowiązującego prawa w zakresie ekshumacji szczątków ludzkich. Inicjatywę tutaj podjął Prezydent RP i z końcem 2014 r. do Sejmu RP wpłynął projekt zmian w ustawach o cmentarzach i chowaniu zmarłych, o grobach i cmentarzach wojennych oraz o IPN. Inicjatywa ta pozwoli na zrealizowanie wymaganych czynności w ramach tzw. III etapu prac na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Przezwyciężanie przedstawionych wyżej obiektywnych trudności będzie sprzyjać pełniejszemu wykorzystaniu potencjału prokuratorów komisji.

Na szczególną uwagę w tym obszarze zasługują prace prowadzone w ramach śledztw w areszcie śledczym w Białymstoku, gdzie do chwili obecnej ujawniono 285 pełnych szkieletów ludzkich (prace na terenie aresztu trwają, w dwóch bowiem prowadzonych śledztwach, z którymi związane są wspomniane ekshumacje, wciąż znajdowane są kolejne szczątki).

W 2014 r. prokuratorzy Komisji Ścigania skierowali do sądów 12 aktów oskarżenia przeciwko 28 oskarżonym.

Po pierwsze, w świetle przepisów ustawy, śledztwa w sprawach o zbrodnie komunistyczne i nazistowskie mają służyć nie tylko pociągnięciu sprawców do odpowiedzialności karnej, ale również wszechstronnemu wyjaśnieniu okoliczności tych zbrodni, dokonaniu ich prawnokarnej oceny, ustaleniu ich sprawców i osób pokrzywdzonych. Obydwa te cele są równoważne.

Obowiązek dokonania prawnokarnej oceny zbrodni należących do właściwości Komisji Ścigania wynika nie tylko z ustawodawstwa wewnętrznego, lecz także z wiążących Rzeczpospolitą Polską konwencji międzynarodowych, w tym w szczególności z Konwencji w sprawie zapobiegania i karania zbrodni ludobójstwa, uchwalonej przez Zgromadzenie ONZ 9 grudnia 1948 r. (Dz.U. z 1952 r. nr 2 poz. 9 z późn. zm.) i Konwencji o niestosowaniu przedawnienia wobec zbrodni wojennych i zbrodni przeciw ludzkości, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 26 listopada 1968 r. (Dz.U. z 1970 r. nr 26 poz. 208 z późn. zm.). Zobowiązania międzynarodowe Polski wymagają uwzględnienia także Rezolucji nr 1096 Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy w sprawie środków służących likwidacji spuścizny po totalitarnych systemach komunistycznych, przyjętej 27 czerwca 1996 r.

Ich realizacja następuje nie tylko w wyniku skierowania aktu oskarżenia, ale również przez wydanie postanowienia o umorzeniu śledztwa z uwagi na śmierć sprawcy albo nawet z powodu niewykrycia sprawcy. Nawet bowiem w tym ostatnim przypadku uprawniony do tego organ państwa polskiego stwierdza, że czyny popełnione na szkodę pokrzywdzonych przez ówczesnych funkcjonariuszy państwowych stanowiły przestępstwo, będące niejednokrotnie zbrodnią przeciwko ludzkości lub zbrodnią wojenną. Tego rodzaju orzeczenie, jakkolwiek nie prowadzi do pociągnięcia do odpowiedzialności karnej sprawców zbrodni, czyni zadość wynikającemu z przepisów prawa krajowego i międzynarodowego obowiązkowi prawnokarnego rozliczenia zbrodni popełnionych przez funkcjonariuszy systemów totalitarnych. Jednocześnie, stosownie do preambuły ustawy o IPN, poszerza wiedzę o rozmiarach represji stosowanych przez funkcjonariuszy tych systemów i istotnie przyczynia się do zachowania pamięci o ich ofiarach.

Znaczna odległość czasowa zdarzeń będących przedmiotem śledztw prowadzonych przez prokuratorów Komisji Ścigania powoduje, że nie żyje już zarówno znaczna część pokrzywdzonych, mogących dostarczyć dowodów przeciwko sprawcom, jak i samych sprawców. Z tego właśnie względu przepis art. 45 ust. 4 ustawy o IPN obliguje prokuratora do realizacji celów śledztwa wskazanych w ust. 3 nawet w przypadku ustalenia, że sprawca zmarł.

W czasie 17. spotkania Punktów Kontaktowych Europejskiej Sieci „Eurojust", zajmujących się ściganiem zbrodni ludobójstwa, zbrodni przeciwko ludzkości i zbrodni wojennych, w dniach 30––31 października 2014 r. w Hadze, jednogłośnie przyjęto strategię sieci, która dotyczy walki z bezkarnością sprawców tych kategorii zbrodni. Przedmiotowa strategia zawiera rekomendacje dla organów ścigania wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej. Podkreślono, że obciążenia prokuratorów zajmujących się ściganiem tych czynów w żaden sposób nie można porównywać ze ściganiem przestępstw pospolitych. Stwierdzono bowiem, że ściganie zbrodni prawa karnego międzynarodowego wymaga o wiele większego nakładu pracy ze strony prokuratorów, a stany faktyczne i stany prawne tych spraw są nieporównywalnie bardziej skomplikowane niż śledztw w sprawach kryminalnych. Rekomendacja wskazuje także, że Polska należy do czołówki krajów europejskich w zakresie ścigania zbrodni przeciwko ludzkości, zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości.

Podobne stanowisko zawarte jest także w Regulaminie wewnętrznym urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury. Wskazano tam, że prowadzenie spraw o podobnym ciężarze gatunkowym należy do kompetencji wydziałów do spraw przestępczości zorganizowanej i korupcji prokuratur apelacyjnych oraz wydziałów śledczych i wydziałów do spraw przestępczości gospodarczej prokuratur okręgowych. Obciążenie prokuratorów Komisji może być zatem porównywane jedynie z obciążeniem prokuratorów wskazanych wyżej wydziałów.

Osobnego wyjaśnienia wymaga duża liczba śledztw długotrwałych prowadzonych przez pion śledczy IPN, co wynika ze skomplikowanego i wielowątkowego charakteru tych postępowań oraz trudności w zgromadzeniu materiału dowodowego. Śledztwa te wymagają dotarcia do dokumentacji archiwalnej, znajdującej się nie tylko w archiwum IPN, ale również w archiwach zewnętrznych, w tym zagranicznych, czy też ustalenia aktualnego adresu zamieszkania świadków na podstawie danych pochodzących sprzed kilkudziesięciu lat. Wszystko to sprawia, że śledztwa IPN są czasochłonne i pracochłonne.

W związku z faktem, że także ten aspekt działalności pionu śledczego IPN bywa porównywany z działalnością prokuratury powszechnej, warto zwrócić uwagę, że problem postępowań długotrwałych występuje w powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury. Ze sprawozdania prokuratora generalnego wynika bowiem, że w 2013 r. w prokuraturach apelacyjnych zarejestrowano 48, a w prokuraturach okręgowych 37 spraw trwających ponad 5 lat.

Przedstawiając w sprawozdaniu rocznym za 2013 r. dane statystyczne dotyczące tych postępowań, prokurator generalny wskazał, że rzeczywiste przyczyny długotrwałości prowadzonych postępowań w przeważającej mierze miały charakter obiektywny i należały do nich:

- „szeroki zakres podmiotowy i przedmiotowy postępowania, jego skomplikowany i wielowątkowy charakter, z czym wiąże się obszerność materiału dowodowego,
- pracochłonność realizowanych czynności dowodowych oraz konieczność uzyskiwania obszernej dokumentacji księgowej, podatkowej, bankowej itp.,
- długotrwałe oczekiwanie na opinie biegłych różnych specjalności (zwłaszcza z zakresu badania pisma ręcznego, rachunkowości i finansów, fonoskopii, informatyki) oraz na zakończenie kontroli skarbowych,
- konieczność zawieszenia postępowania z uwagi na niemożność ustalenia miejsca pobytu podejrzanego oraz istotnego świadka w kraju i za granicą, realizacja procedur poszukiwawczych oraz procedur związanych z wydaniem ENA,

- skierowanie wniosku o dokonanie czynności w drodze międzynarodowej lub krajowej pomocy prawnej i oczekiwanie na jego realizację,
- długotrwała analiza materiałów z kontroli operacyjnej, odtwarzanie zapisów bilingów i konieczność wykonywania czynności w oparciu o materiały niejawne,
- podejmowanie postępowań wcześniej umorzonych,
- długotrwałe rozpoznawanie środków odwoławczych w sądach".

Znakomita większość tych przyczyn występuje również w praktyce oddziałowych komisji, z wyjątkiem analizy materiałów z kontroli operacyjnej. Dominują wśród nich trudności w zgromadzeniu materiału dowodowego dotyczącego zbrodni sprzed kilkudziesięciu lat.

Należy także pamiętać, że niezależnie od konieczności prowadzenia bieżących postępowań na prokuratorach oddziałowych komisji ciąży również obowiązek zakończenia jeszcze 3940 śledztw w sprawach o zbrodnie nazistowskie, ujawnionych w procesie skontrum spraw pozostałych po byłej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Równolegle prowadzona jest analiza spraw o uznanie za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu państwa polskiego, w wyniku której ujawniane są kolejne przypadki zbrodni komunistycznych. Liczba spraw już przeanalizowanych i pozostałych do analizy również sięga kilku tysięcy.

W okresie sprawozdawczym odnotowano niepokojące zjawisko zmniejszenia się obsady kadrowej prokuratorów. Na podstawie uchwał Krajowej Rady Prokuratury wydanych w 2014 r. przeniesiono w stan spoczynku siedmiu prokuratorów oddziałowych komisji, w tym trzech odpowiednio z dniem 8 października 2013 r., 14 listopada 2013 r. i 20 listopada 2013 r. (z dniem, w którym upłynął roczny okres niezdolności do pracy tych prokuratorów). Ponadto jeden prokurator został przeniesiony na stanowisko prokuratora Oddziałowego Biura Lustracyjnego w Warszawie, a kolejny zrzekł się stanowiska prokuratora na podstawie art. 65a ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze.

Aktualna obsada kadrowa niektórych jednostek już obecnie wyklucza możliwość sprawnego prowadzenia wszystkich postępowań będących w toku i zakończenia ich w dającej się przewidzieć przyszłości. Dotyczy to śledztw ujawnionych w ramach programu skontrum i analizy spraw o uznanie za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu państwa polskiego.

Należy wskazać, że np. w Oddziałowej Komisji w Łodzi pierwotnie pracowało 8 prokuratorów, a obecnie w tej jednostce faktycznie pełni służbę 4 prokuratorów. W Oddziałowej Komisji w Rzeszowie pierwotnie pracowało 7 prokuratorów, obecnie pełni służbę 4 prokuratorów, z których jeden zbliża się do wieku uprawniającego do przejścia w stan spoczynku.

W obecnej sytuacji brak możliwości uzupełniania stanów kadrowych i dalsze ich ograniczanie grozi doprowadzeniem do paraliżu działalności Komisji Ścigania i braku możliwości realizacji zadań wynikających z ustaw i wiążących Rzeczpospolitą Polską zobowiązań międzynarodowych.

6.1. Stan zatrudnienia prokuratorów w Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

1 stycznia 2014 r. w pionie śledczym IPN pełniło służbę łącznie 91 prokuratorów (84 w oddziałowych komisjach i 7 w Głównej Komisji).

31 grudnia 2014 r. w Komisji Ścigania pełniło służbę łącznie 82 prokuratorów (75 w oddziałowych komisjach i 7 w Głównej Komisji). Faktycznie obowiązki wykonywało wówczas łącznie 78 prokuratorów, w tym 71 w oddziałowych komisjach i 7 w Głównej Komisji, według stanu na 31 grudnia 2014 r. bowiem czterech prokuratorów przebywało na długotrwałych zwolnieniach lekarskich.

Tabela 1. Stan zatrudnienia i liczba etatów w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2014 r.

Lp.	Główna Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu i komisje oddziałowe	Stan na dzień 1 I 2014 r.	Stan na dzień 31 XII 2014 r.	Prokuratorzy pozostający na długotrwałym zwolnieniu w 2014 r.
1.	Białystok	8	8	-
2.	Gdańsk	7	7	-
3.	Katowice	6	6	1
4.	Kraków	8	7	1
5.	Lublin	11	9	2
6.	Łódź	5	4	2
7.	Poznań	7	6	-
8.	Rzeszów	5	4	-
9.	Szczecin	7	7	-
10.	Warszawa	13	11	1
11.	Wrocław	7	6	1
12.	Główna Komisja	7	7	-
	Razem	91	82	8

Uwzględniając liczbę wszystkich postępowań prowadzonych w 2014 r. w oddziałowych komisjach, należy wskazać, że średnie obciążenie na jednego prokuratora pionu śledczego wynosiło 27,86 śledztw (w 2013 r. – 29,20), a średnia liczba zakończonych postępowań – 15,89 (w 2013 r. – 16,27). Nieznaczne zmniejszenie obciążenia sprawami w toku i sprawami załatwionymi znajduje swoje uzasadnienie w zmniejszeniu o 39 spraw liczby spraw długotrwałych oraz zmniejszeniu o 10 spraw liczby postępowań zawieszonych, a także zmniejszeniu liczby prokuratorów wykonujących czynności służbowe w Komisji Ścigania o 9 osób.

Tabela 2. Obciążenie prokuratorów i poziom efektywności ich pracy w poszczególnych oddziałowych komisjach w 2014 r.

Lp.	Oddziałowa komisja	Liczba spraw prowadzonych w 2014 r.	Liczba spraw zakończonych w 2014 r.	Liczba prokuratorów faktycznie pracujących w OK – stan na 31 XII 2014 r.	Obciążenie sprawami prokuratora	Średnie załatwienie spraw przez prokuratora
1.	Białystok	195	115	8	24,37	14,37
2.	Gdańsk	184	114	7	26,28	16,28
3.	Katowice	216	117	6	36,00	19,50
4.	Kraków	199	106	7	28,42	15,14
5.	Lublin	246	140	9	27,33	15,55
6.	Łódź	147	85	4	36,75	21,25
7.	Poznań	208	108	6	34,66	18,00
8.	Rzeszów	185	126	4	46,25	31,50
9.	Szczecin	162	87	7	23,14	12,43
10.	Warszawa	192	108	11	17,45	9,82
11.	Wrocław	156	86	6	26,00	14,33
	Razem	2090	1192	75	27,86	15,89

Obecnie w sześciu oddziałowych komisjach funkcjonuje 7 delegatur, których siedziby znajdują się w Koszalinie, Gorzowie Wielkopolskim, Bydgoszczy, Olsztynie, Radomiu, Kielcach i w Opolu.

W delegaturach w Bydgoszczy i Radomiu zatrudnionych jest po trzech prokuratorów, a w pozostałych po jednym prokuratorze.

6.2. Skontrum i śledztwa w sprawach zbrodni nazistowskich

W 2014 r. prokuratorzy oddziałowych komisji, zgodnie z wytycznymi i zaleceniami wydanymi przez dyrektora Głównej Komisji, kontynuowali czynności związane z podejmowaniem niezakończonych śledztw byłych Głównej i Okręgowych Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Po zakończonym w 2009 r. skontrum stwierdzono, że w archiwum IPN przechowywane są akta 5131 śledztw Głównej i Okręgowych Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w sprawach zbrodni nazistowskich, które nie zostały zakończone decyzjami merytorycznymi.

Akta części ze wskazanych 5131 śledztw zostały złożone do archiwum jako postępowania zawieszone. Drugą grupę owych spraw stanowiły akta śledztw pozostawionych w istocie bez biegu, ponieważ przed złożeniem do archiwum zaprzestano wykonywania w nich jakichkolwiek czynności procesowych.

Każde z tych śledztw wymagało zatem podjęcia, kontynuowania i wydania decyzji merytorycznej kończącej postępowanie, dlatego po zakończeniu prac skontrum przekazano oddziałowym komisjom, zgodnie z ich właściwością miejscową, akta główne wskazanych postępowań karnych.

Od stycznia do grudnia 2014 r. prokuratorzy oddziałowych komisji podjęli 222 zawieszone śledztwa byłych komisjach badania zbrodni przeciwko narodowi polskiemu i 241 spraw tej kategorii zakończyli.

Od 2010 r. do końca grudnia 2014 r. prokuratorzy oddziałowych komisji podjęli łącznie 1389 takich śledztw, z których zakończyli 1191.

Na dzień 1 stycznia 2015 r. pozostały zatem do podjęcia 3742 śledztwa, a do zakończenia 3940 śledztw byłych KBZpNP.

Większość postępowań w tych sprawach jest pracochłonna, a co za tym idzie, także czasochłonna. Sprawy te wymagają poszukiwania świadków zdarzeń zaistniałych wszak przed kilkudziesięciu laty oraz wykonywania złożonych i obszernych kwerend archiwalnych.

Na czas trwania tych postępowań wpływ ma także znaczny okres oczekiwania na realizację wniosków o międzynarodową pomoc prawną. Jak wskazuje dotychczasowa praktyka, wnioski o pomoc prawną są realizowane nierzadko przez kilka lub nawet kilkunaście miesięcy. Przedmiotem wniosków o międzynarodową pomoc w tych sprawach, poza uzyskaniem dokumentów przechowywanych w archiwach państwowych, sądowych i wojskowych są także przesłuchania świadków, zapytania o miejsca ewentualnego pobytu osób, co do których zachodzi podejrzenie, że mogłyby być one sprawcami czynów będących przedmiotem postępowań bądź uzyskanie aktów zgonów tych osób.

Tabela 3. Liczba spraw podjętych i zakończonych w ramach skontrum w poszczególnych oddziałowych komisjach w 2014 r.

	Oddziałowe komisje ścigania zbrodni przeciwko narodowi polskiemu	Liczba spraw podjętych	Liczba spraw zakończonych decyzjami merytorycznymi
1.	Białystok	16	21
2.	Gdańsk	39	46
3.	Katowice	12	14

	Oddziałowe Komisje Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu	Liczba spraw podjętych	Liczba spraw zakończonych decyzjami merytorycznymi
4.	Kraków	13	12
5.	Lublin	68	70
6.	Łódź	12	16
7.	Poznań	19	26
8.	Rzeszów	5	4
9.	Szczecin	8	13
10.	Warszawa	12	7
11.	Wrocław	17	14
	Razem	222	241

6.3. Działalność śledcza Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w liczbach

Prokuratorom oddziałowych komisji z poprzedniego okresu statystycznego pozostało do załatwienia łącznie 1021 spraw (610 – dotyczących zbrodni komunistycznych, 384 – zbrodni nazistowskich, 22 – zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości, w tym zbrodni ludobójstwa, a także 5 spraw dotyczących czynów określonych w art. 54 i 55 ustawy o IPN (przepisy te penalizują zachowania skierowane przeciwko dokumentom, które powinny znaleźć się lub też znajdują się w zasobach archiwalnych IPN oraz publiczne, i wbrew faktom. negowanie zbrodni przeciwko narodowi polskiemu).

W 2014 r. w oddziałowych komisjach zarejestrowano łącznie 1069 nowych postępowań (w tym 652 sprawy dotyczące zbrodni komunistycznych, 386 – zbrodni nazistowskich, 16 – zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości, w tym zbrodni ludobójstwa oraz 15 – czynów określonych w art. 54 i 55 ustawy o IPN).

W okresie sprawozdawczym prokuratorzy pionu śledczego IPN zakończyli 1192 postępowania, 700 z nich dotyczyło zbrodni komunistycznych, 457 – zbrodni nazistowskich, 16 – zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości, w tym zbrodni ludobójstwa oraz 19 – czynów opisanych w art. 54 i art. 55 ustawy o IPN) oraz przesłuchali w charakterze podejrzanych 22 osoby. Wydaniem postanowienia o umorzeniu śledztwa zakończono 974 postępowania, w tym – 607 na podstawie art. 322 § 1 kpk, kolejnych zaś 367 – umorzeniem z innych powodów (art. 17 § 1 pkt 1 – 11 kpk, np. wobec śmierci podejrzanego, wobec braku ustawowych znamion czynu zabronionego).

Na dzień 31 grudnia 2014 r. w oddziałowych komisjach pozostało do załatwienia 898 postępowań: 562 sprawy „Zk", 313 spraw „Zn" oraz 23 sprawy „Zi". Tym samym na koniec 2014 roku nastąpił spadek liczby spraw niezałatwionych, których w 2013 r. było 1021.

Po przeprowadzeniu postępowania sprawdzającego prokuratorzy oddziałowych komisji w 113 sprawach wydali postanowienia o odmowie wszczęcia śledztwa, a w 80 – inne decyzje kończące postępowanie (np. decyzję o połączeniu danego postępowania sprawdzającego z innymi prowadzonymi już postępowaniami lub decyzję o przekazaniu postępowania według właściwości).

Tabela 4. Postępowania zakończone postanowieniem odmowie wszczęcia śledztwa w 2014 r.

Lp.	Oddziałowa komisja	Sprawy „Zk"	Sprawy „Zn"	Sprawy „Zi" w tym art. 54–55	Wszystkie
1.	Białystok	4	1	3	8
2.	Gdańsk	6	0	1	7

3.	Katowice	3	0	1	4
4.	Kraków	6	1	0	7
5.	Lublin	6	0	2	8
6.	Łódź	8	3	0	11
7.	Poznań	6	0	0	6
8.	Rzeszów	9	2	0	11
9.	Szczecin	21	1	0	22
10.	Warszawa	9	5	8	22
11.	Wrocław	6	0	1	7
	Razem	84	13	16	113

W okresie statystycznym spośród 39 zażaleń wniesionych na postanowienie prokuratora o odmowie wszczęcia śledztwa (27) lub o umorzeniu śledztwa (11) 2 zostały uwzględnione przez prokuratora w trybie art. 463 § 1 i 465 § 1 kpk Pozostałe zażalenia skierowano do rozpoznania przez właściwe sądy. W jednym przypadku sąd uwzględnił złożone zażalenia. Uwzględnione zażalenie dotyczyło decyzji o umorzeniu postępowania.

Tabela 5. Zaskarżone postanowienia kończące postępowania w 2014 r.

Lp.	Oddziałowa komisja	Zaskarżone postanowienia o zakończeniu postępowania	Postepowania utrzymane w mocy	Postanowienia uchylone
1.	Białystok	2	2	0
2.	Gdańsk	4	3	1
3.	Katowice	6	5*	0
4.	Kraków	5	6**	0
5.	Lublin	4	3*	0
6.	Łódz	2	1*	0
7.	Poznań	2	3**	0
8.	Rzeszów	3	3	0
9.	Szczecin	1	1	0
10.	Warszawa	7	7	0
11.	Wrocław	3	2*	0
	Razem	39	36	1

*Brak decyzji sądu w jednej sprawie.
**Zaskarżone postanowienie z 2013 r. w jednej sprawie, orzeczenie sądu zapadło w 2014 r.

Z uwagi na długotrwałą przeszkodę uniemożliwiającą kontynuowanie postępowań w 13 śledztwach wydano postanowienia o ich zawieszeniu. 31 grudnia 2014 r. we wszystkich oddziałowych komisjach zawieszone były łącznie 52 śledztwa, tj. o 15 postępowań mniej niż na zakończenie poprzedniego okresu sprawozdawczego.

Tabela 6. Informacja o śledztwach zawieszonych w okresie od stycznia do grudnia 2014 r.

Lp.	Oddziałowe komisje ścigania zbrodni przeciwko narodowi polskiemu	Liczba postanowień o zawieszeniu śledztwa wydanych w 2014 r.	Liczba postanowień o podjęciu zawieszonego śledztwa wydanych w 2014 r.	Zawieszone postępowania – stan na 1 I 2014 r.	Zawieszone postępowania – stan na 31 XII 2014 r.
1.	Białystok	2	2	5	5
2.	Gdańsk	0	1	2	1
3.	Katowice	1	4	3	4
4.	Kraków	5	1	5	10
5.	Lublin	2	4	13	11
6.	Łódź	0	2	8	6
7.	Poznań	0	1	1	0
8.	Rzeszów	0	1	3	1
9.	Szczecin	0	0	0	0
10.	Warszawa	2	5	14	11
11.	Wrocław	1	2	3	3
	Razem	13	23	67	52

W 2014 r. prokuratorzy pionu śledczego IPN przesłuchali łącznie 4869 świadków, w tym 3727 w ramach własnych śledztw, prowadzonych w poszczególnych oddziałowych komisjach, a kolejnych 1142 świadków w ramach pomocy prawnej na rzecz innych oddziałowych komisji.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że prokuratorzy pionu śledczego IPN osobiście wykonują większość czynności i osobiście przesłuchują świadków w prowadzonych śledztwach (jedynie w nielicznych sprawach powierza się wykonywanie czynności innym organom, np. Policji).

1 stycznia 2014 r. w oddziałowych komisjach pozostawały do załatwienia łącznie 202 śledztwa, których czas prowadzenia przekroczył 5 i 3 lata.

Wśród śledztw zakończonych w 2014 r. 99 postępowań dotyczyło spraw prowadzonych powyżej 3 lat i dłużej. W okresie od stycznia do grudnia 2014 r. prokuratorzy oddziałowych komisji zakończyli łącznie 99 śledztw tej kategorii spraw (63 śledztwa, których czas trwania przekroczył 5 lat i 36 śledztw, których czas trwania przekroczył 3 lata), co sprawiło, że 1 stycznia 2015 r. w oddziałowych komisjach pozostawały do załatwienia łącznie 163 śledztwa, których czas prowadzenia przekroczył 5 i 3 lata.

Tabela 7. Liczba śledztw prowadzonych przez OK z uwzględnieniem okresu trwania postępowań (stan na 31 grudnia 2014 r.)

Lp.	Oddziałowe komisje ścigania zbrodni przeciwko narodowi polskiemu	Liczba śledztw trwających powyżej 3 i 5 lat pozostających do załatwienia na dzień 1 I 2014 r.	Liczba śledztw trwających powyżej 3 i 5 lat załatwionych na dzień 31 XII 2014 r.	Liczba śledztw trwających powyżej 3 i 5 lat pozostających do załatwienia na dzień 1 I 2015 r.
1.	Białystok	42	32	17
2.	Gdańsk	8	3	10
3.	Katowice	15	14	16

4.	Kraków	15	12	9
5.	Lublin	23	11	21
6.	Łódź	14	2	13
7.	Poznań	10	5	8
8.	Rzeszów	19	1	18
9.	Szczecin	16	8	14
10.	Warszawa	21	7	21
11.	Wrocław	19	4	16
	Razem	202	99	163

W 2014 r. zauważalny był zatem wzrost liczby załatwionych spraw długotrwałych. Spadek liczby spraw długotrwałych pozostających do załatwienia w 2015 r., w odniesieniu do 2014 r., sięgnął bowiem 40 proc. (1 stycznia 2014 r. – 202 sprawy, 1 stycznia 2015 r. – 163 sprawy).

Poniższa tabela przedstawia liczbę postępowań wymagających wieloletniego zbierania materiału dowodowego, w których nie jest możliwe szybkie wydanie decyzji merytorycznej kończącej śledztwo pomimo upływu wielu lat od ich wszczęcia lub podjęcia z zawieszenia danego postępowania.

Tabela 8. Liczba śledztw prowadzonych ponad rok przez oddziałowe komisje (stan na 31 grudnia 2014 r.)

Lp.	Oddziałowa komisja	Sprawy roczne	Sprawy ponadtrzyletnie	Sprawy ponadpięcioletnie	Wszystkie sprawy długotrwałe na dzień 31 XII 2014 r.
1.	Białystok	20	2	15	37
2.	Gdańsk	7	2	8	17
3.	Katowice	36	8	8	52
4.	Kraków	29	4	5	38
5.	Lublin	12	0	21	33
6.	Łódź	10	1	12	23
7.	Poznań	24	1	7	32
8.	Rzeszów	7	0	18	25
9.	Szczecin	18	5	9	32
10.	Warszawa	32	8	13	53
11.	Wrocław	10	1	15	26
	Razem	205	32	131	368

Należy zatem zauważyć, że dane statystyczne dotyczące spraw długotrwałych świadczą również o sprawniejszym, w odniesieniu do stanu z 2013 r., załatwianiu w 2014 r. spraw innych niż długotrwałe.

W 2014 r. prokuratorzy w 15 postępowaniach wydali wobec 25 osób postanowienia o przedstawieniu zarzutów, w charakterze podejrzanych przesłuchali 19 osób. Nie stosowano środków zapobiegawczych.

6.4. Realizacja obowiązków pionu śledczego IPN innych niż wynikające z ustawy o IPN-KŚZpNP

Komisja Ścigania dotychczas nie uzyskała faktycznej możliwości realizacji obowiązku przekazywania danych do Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych, stosownie do przepisu art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 2001 r. o gromadzeniu, przetwarzaniu i przekazywaniu informacji kryminalnych (Dz.U. z 2010 r. nr 29 poz. 153). Wynika to z faktu, że z uwagi na ograniczony zakres informacji podlegających przekazaniu zakup aplikacji dostępowej i uruchomienie sztywnego łącza z KCIK, w związku z wysokimi kosztami takiego rozwiązania, byłby ekonomicznie nieuzasadniony. Uwarunkowania te spowodowały, że kierownictwo IPN podjęło decyzję o opracowaniu własnej aplikacji dostępowej przez informatyków IPN. Prac tych dotychczas nie zakończono.

Główna Komisja wykorzystuje autorski program informatyczny o nazwie Elektroniczny Wykaz Postępowań „EWP", służący do analizowania, gromadzenia i przetwarzania w celach statystyczno-informacyjnych danych z postępowań przygotowawczych prowadzonych w oddziałowych komisjach. Przedmiotowa baza wchodzi w skład systemów informatycznych IPN o ograniczonym dostępie. System ten został opracowany przez informatyków IPN i stanowi narzędzie pomocnicze w bieżącej pracy prokuratorów. Zawiera informacje o 14 096 zarejestrowanych w repertoriach „S" oddziałowych komisji postępowaniach przygotowawczych Zk, Zn i Zi, kwalifikacji prawnej czynu oraz podstawach i sposobie zakończenia postępowania przygotowawczego, a także informacje o skierowanych aktach oskarżenia. Dodatkowo zawiera niepełne dane odnoszące się do osób pokrzywdzonych, które to dane są sukcesywnie uzupełniane w bieżącej pracy komisji oraz informacje wskazujące referentów postępowań.

Pion śledczy IPN, zgodnie z poleceniem dyrektora Głównej Komisji 26 marca 2007 r., kontynuuje przegląd wszystkich spraw sądów okręgowych prowadzonych na podstawie Ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznanie za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu państwa polskiego (Dz.U. z 1991 r. nr 34 poz. 149 z późn. zm.). Czynności te mają na celu ujawnienie informacji dających podstawy do wszczęcia z urzędu śledztw w sprawach zbrodni komunistycznych. W 2014 r. przejrzano kolejnych 2970 spraw, co dało podstawę do zarejestrowania 246 nowych postępowań. Do 31 grudnia 2014 r. prokuratorzy dokonali przeglądu ponad 18 382 postępowań sądowych. W toku tych działań wyselekcjonowano materiał uzasadniający podjęcie czynności procesowych w 1123 sprawach.

Tabela 9. Liczba przeanalizowanych spraw sądów okręgowych oraz liczba postępowań podjętych w wyniku tej analizy

Lp.	Oddziałowa komisja	Liczba przeanalizowanych spraw	Liczba zarejestrowanych postępowań
1.	Białystok	785	23
2.	Gdańsk	306	22
3.	Katowice	339	8
4.	Kraków	256	15
5.	Lublin	53	34
6.	Łódź	171	26
7.	Poznań	393	31
8.	Rzeszów	48	8
9.	Szczecin	72	26

10.	Warszawa	306	8
11.	Wrocław	241	45
	Razem	2970	246

Prokuratorzy pionu śledczego IPN oprócz wykonywania czynności procesowych biorą czynny udział w spotkaniach ze stowarzyszeniami osób pokrzywdzonych, prowadzą wykłady dla młodzieży szkolnej i studentów oraz biorą udział w sympozjach naukowych.

Począwszy od końca maja 2014 r., z inicjatywy pionu śledczego rozpoczęto realizowanie wspólnej akcji IPN i Naczelnej Rady Adwokackiej o nazwie „Masz Prawo". Jej celem jest niesienie konkretnej pomocy prawnej osobom represjonowanym przez władze komunistyczne w okresie PRL. Polega ona m.in. na udzielaniu konsultacji prawnych, przygotowywaniu wzorów pism procesowych i wyczerpującym informowaniu o uprawnieniach przysługujących tymże osobom. Prokuratorzy wszystkich oddziałowych komisji pełnili cotygodniowe stałe dyżury, podczas których przyjmowali zainteresowanych. Akcja ta w istocie zbliżona jest do akcji pomocy ofiarom przestępstw, prowadzonej przez jednostki organizacyjne prokuratury powszechnej.

W razie konieczności, gdy z uwagi na obowiązujące przepisy prawa prokurator nie mógł podjąć czynności procesowych na rzecz danej osoby, a jednocześnie pokrzywdzony z powodu trudnej sytuacji materialnej nie był w stanie pokryć kosztów ustanowienia pełnomocnika z wyboru, sprawy były przekazywane do Naczelnej Rady Adwokackiej. Wyznaczony przez nią adwokat bezpłatnie podejmował działania na rzecz pokrzywdzonego.

W ramach akcji IPN wydał również broszurę, zawierającą zbiór praw osób represjonowanych, w której możliwie jasnym i zwięzłym językiem opracowano informacje na temat ich uprawnień z zakresu prawa karnego, cywilnego i szeroko rozumianej pomocy społeczno-socjalnej oraz emerytalnej. Była ona rozprowadzana w poszczególnych oddziałowych komisjach oraz w Głównej Komisji. Można się z nią także było zapoznać na stronie internetowej IPN.

Od czasu ogłoszenia akcji „Masz Prawo" 22 maja 2014 r. prokuratorzy pionu śledczego IPN przyjęli łącznie 182 osoby (niektóre kilka razy). Dodatkowo na skutek informacji uzyskanych w toku tejże akcji zainicjowano 7 postępowań karnych i jedno postępowanie wyjaśniające. Materiały lub informacje uzyskane od osób zgłaszających się w ramach przedmiotowej akcji wykorzystano także w 3 toczących się postępowaniach. Oprócz tego sprawy dotyczące 26 osób przekazano do Naczelnej Rady Adwokackiej z wnioskiem o wyznaczenie pełnomocnika *pro bono*.

W 2014 r. prokurator Głównej Komisji trzykrotnie uczestniczył w posiedzeniach zespołu zajmującego się analizą oraz oceną wniosków o nadanie odznaczenia Krzyż Wolności i Solidarności. W związku z tym zapoznawał się z aktami spraw dotyczących poszczególnych osób, jak również uzyskiwał konieczne informacje z poszczególnych oddziałowych komisji, które dotyczyły niektórych rozpatrywanych kandydatur.

W minionych latach prokuratorzy pionu śledczego występowali także w sprawach prowadzonych na podstawie ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznanie za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu państwa polskiego (Dz.U. z 1991 nr 34 poz. 149 z późn. zm.), w tym kierowali wnioski o uznanie za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych oraz wnioski o odszkodowania na rzecz pokrzywdzonych. Legitymacja prokuratorów Komisji Ścigania do występowania w postępowaniu sądowym w tej kategorii spraw została jednak jednoznacznie zakwestionowana przez Sąd Apelacyjny w Szczecinie, postanowieniem z dnia 8 maja 2014 r. w sprawie sygn. akt II AKz 109/14. Orzeczenie to ma wprawdzie charakter jednostkowy i nie wiąże w innych sprawach, jednakże argumentacja przywołana na uzasadnienie stanowiska sądu jest na tyle wszechstronna, że nie sposób przejść nad nią do porządku dziennego. Z tego względu dyrektor Głównej Komisji zwrócił się do prokuratora ge-

neralnego o zajęcie stanowiska w przedmiocie legitymacji procesowej prokuratora w omawianych sprawach. Jednocześnie uznano, że do czasu jednoznacznego rozstrzygnięcia tej kwestii prokuratorzy Komisji Ścigania nie powinni podejmować działań procesowych w sprawach prowadzonych na podstawie ustawy lutowej.

6.5. Nadzór służbowy nad działalnością pionu śledczego IPN

W Komisji Ścigania, zgodnie z art. 49 ustawy o IPN, nie stosuje się terminów dotyczących ukończenia śledztwa, określonych w art. 310 kpk (w świetle tego przepisu śledztwo powinno być ukończone w ciągu 3 miesięcy i tylko w uzasadnionych wypadkach okres śledztwa może być przedłużony na dalszy czas oznaczony przez prokuratora nadzorującego śledztwo lub prokuratora bezpośrednio przełożonego wobec prokuratora, który prowadzi śledztwo, nie dłuższy jednak niż rok). Z mocy art. 49 ustawy o IPN prokuratorzy oddziałowych komisji są natomiast zobowiązani do składania prokuratorom Wydziału Nadzoru nad Śledztwami GK sprawozdań kwartalnych z działań podejmowanych w ramach prowadzonych postępowań. Wyjątek stanowią śledztwa o przestępstwa z art. 54 i art. 55 ustawy o IPN, które podlegają przedłużeniu na zasadach ogólnych.

Dodatkowym instrumentem pomagającym w nadzorowaniu działalności oddziałowych komisji są kontrole służbowe przeprowadzane przez prokuratorów Wydziału Nadzoru w poszczególnych oddziałowych komisjach.

W okresie sprawozdawczym dyrektor Głównej Komisji zarządził wizytacje oddziałowych komisji w Poznaniu, Białymstoku i Wrocławiu. Zakres wizytacji został określony zgodnie z przepisem § 89 rozporządzenia ministra sprawiedliwości z dnia 24 marca 2010 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (Dz.U. 2010 nr 49 poz. 296 z późniejszymi zmianami).

Wizytacje oddziałowych komisji w Poznaniu i Wrocławiu zakończyły się wynikiem pozytywnym, natomiast w toku wizytacji Oddziałowej Komisji w Białymstoku stwierdzono uchybienia na tyle istotne, że spowodowały one konieczność zmiany na stanowisku naczelnika tej jednostki.

Prokuratorzy Głównej Komisji w okresie statystycznym przeprowadzili również 75 bieżących kontroli w oddziałowych komisjach, co było zgodne z przyjętym planem najważniejszych działań Wydziału Nadzoru nad Śledztwami Głównej Komisji na rok 2014.

Wyniki każdej z przeprowadzonych wizytacji i bieżących kontroli były przedstawiane w formie pisemnej dyrektorowi Głównej Komisji. Stanowiły one także podstawę do opracowywania zaleceń mających na celu usunięcie dostrzeżonych braków i usprawnienie pracy poszczególnych oddziałowych komisji. Wnioskowano między innymi o dokonanie oceny obciążenia poszczególnych prokuratorów w celu równomiernego podziału obowiązków.

Na podstawie § 79 ust. 1 i 2 rozporządzenia ministra sprawiedliwości z dnia 24 marca 2010 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury prokuratorzy Głównej Komisji sprawują również zwierzchni nadzór służbowy nad śledztwami prowadzonymi w oddziałowych komisjach. W okresie sprawozdawczym tą formą nadzoru objętych było 25 postępowań, w tym:

1. Oddziałowa Komisja w Białymstoku

– S 69/01/Zk/Bi – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznych i zbrodni przeciwko ludzkości, polegających na dokonaniu zabójstwa, w lipcu 1945 r. w nieustalonym miejscu, około 600 osób zatrzymanych na terenie powiatów augustowskiego, suwalskiego, sokólskiego, sejneńskiego województwa podlaskiego podczas tzw. Obławy Augustowskiej dokonanej przez wojska NKWD, przy współudziale funkcjonariuszy UB i MO oraz żołnierzy LWP – tj. o czyn z art. 118 § 1 kk w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z 18 grudnia 1998 r. o IPN-KŚZpNP;

– S 51/13/Zk/Bi – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej zabójstwa w bliżej nieustalonym okresie, od września 1939 r. do 1956 r. w Białymstoku, na terenie Aresztu Śledczego nieustalonych osób – tj. o czyn z art. 148 § 1 kk w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z 18 grudnia 1998 r. o IPN-KŚZpNP.

2. Oddziałowa Komisja w Gdańsku

– S 51/14/Zk/Gd, obecna sygnatura S 103/14/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej fizycznego i psychicznego znęcania się nad działaczami opozycyjnymi osadzonymi w Zakładzie Karnym Barczewie w latach 1983–1984 przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego – tj. o czyn z art. 207 § 1 kk i inne w zw. z art. 2 ust.1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN-KŚZpNP;

– S 81/14/Zn/Gd – śledztwo w sprawie zabójstwa na terenie byłych koszar wojskowych w Tczewie około 120 obywateli polskich, w tym burmistrza Tczewa Wiktora J. i innych osób przez funkcjonariuszy okupanta niemieckiego – tj. o czyn z art. 1 pkt 1 dekretu z 31 sierpnia 1944 r. o wymiarze kary dla faszystowsko-hitlerowskich zbrodniarzy winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców narodu polskiego.

3. Oddziałowa Komisja w Katowicach

– S 141/08/Zk/Ka – śledztwo w sprawie łamania praworządności i naruszania praw człowieka przez stosowanie aktów terroru w latach 1945–1956 wobec członków i sympatyków PSL na terenie województwa śląskiego – tj. o czyn z art. 286 § 1 kk z 1932 r. i inne.

– S 45/14/Zn/Ka – śledztwo w sprawie zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości, polegających na wysiedleniu polskiej ludności cywilnej w latach 1939–1941 z okupowanych terenów północnego Mazowsza (Rejencji Ciechanowskiej) i przesiedleniu jej na terytorium Generalnego Gubernatorstwa lub na inne administracyjnie wskazane tereny Rejencji Ciechanowskiej oraz zmuszaniu do nieodpłatnego świadczenia pracy na rzecz okupanta niemieckiego, co stanowiło naruszenie art. 52 IV konwencji haskiej z 18 X 1907 r. dotyczącej praw i zwyczajów wojny lądowej – tj. o przestępstwo z art. 124 kk w zw. z art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN-KŚZpNP;

– S 38/11/Zk/Ka – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznych polegających na przekroczeniu uprawnień w okresie od grudnia 1981 r. do 1982 r. w Bielsku-Białej przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego, prokuratorów wnoszących i popierających akty oskarżenia oraz sędziów Sądu Wojewódzkiego w Bielsku-Białej orzekających kary pozbawienia wolności wobec działaczy NSZZ „Solidarność" za czyny popełnione w okresie 13–16 grudnia 1981 r. – tj. o czyn z art. 165 kk z 1969 r. i inne.

4. Oddziałowa Komisja w Krakowie

– S 35/08/Zk/Kr – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej, polegającej na pobiciu ze skutkiem śmiertelnym Stanisława Pyjasa w dniu 7 maja 1977 r. w Krakowie – tj. o czyn z art. 158 § 3 kk z 1969 r. w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN-KŚZpNP;

– S 78/11/Zn/Kr – śledztwo w sprawie zbrodni przeciwko ludzkości, polegającej na naruszeniu prawa międzynarodowego, w okresie od maja 1940 r. do stycznia 1945 r., w Oświęcimiu i innych miejscowościach, przez przedstawicieli władzy państwa niemieckiego polegającego na pozbawieniu wolności obywateli polskich przez osadzenie ich w obozie koncentracyjnym KL Auschwitz-Birkenau i poddaniu ich tam nieludzkiemu traktowaniu oraz dokonywaniu ich zabójstw – tj. o czyn z art. 1 pkt 1 dekretu z dnia 31 sierpnia 1944 r. o wymiarze kary dla faszystowsko-hitlerowskich zbrodniarzy winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców narodu polskiego w zw. z art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN-KŚZpNP.

5. Oddziałowa Komisja w Lublinie

– S 106/01/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni popełnionych w latach 1945–1946 na szkodę członków PSL na terenie województw lubelskiego i mazowieckiego oraz części dawnego województwa siedleckiego – tj. o czyn z art. 225 § 1 kk z 1932 r. i inne;

– S 82/13/Zn/Lu – śledztwo w sprawie zbrodni nazistowskiej, polegającej na pacyfikacji Kolonii Władysławin, pow. krasnostawski, przez wojska niemieckie w lipcu 1944 r. – tj. o czyn z art. 1 pkt. 1 dekretu z dnia 31 sierpnia 1944 r. o wymiarze kary dla faszystowsko-hitlerowskich zbrodniarzy winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców narodu polskiego.

6. Oddziałowa Komisja w Łodzi

– S 44/13/Zn/Łd – śledztwo w sprawie wzięcia udziału, w dniu 20 marca 1942 r. w Zgierzu, w dokonaniu zabójstwa stu osób narodowości polskiej przez dokonanie egzekucji zakładników przez idących na rękę władzy państwa niemieckiego funkcjonariuszy hitlerowskich – tj. o przestępstwo z art. 1 pkt 1 dekretu z dnia 31 sierpnia 1944 r. o wymiarze kary dla faszystowsko-hitlerowskich zbrodniarzy winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców narodu polskiego.

7. Oddziałowa Komisja w Poznaniu

– S 13/08/Zk/Po – śledztwo w sprawie zabójstw, bezprawnych pozbawień wolności, stosowania niedozwolonych metod śledczych wobec członków i sympatyków PSL, popełnionych przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego w okresie od 1945 do 1956 r. na terenie podlegającym właściwości miejscowej Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Poznaniu – tj. o przestępstwa z art.148 § 1 kk, art. 189 § 1 kk, 207 § 1 kk w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN-KŚZpNP;

– S 49/14/Zk/Po – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznych przekroczenia władzy, popełnionych przez funkcjonariuszy z Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Ostrołęce – tj. o czyn z art. 286 § 1 kk z 1932 r. i inne;

– S 83/13/Zn/Po – śledztwo w sprawie zamordowania w listopadzie 1939 r., przez funkcjonariuszy państwa niemieckiego, około 1000 pacjentów Szpitala Psychiatrycznego w Owińskach – tj. o przestępstwo z art. 1 pkt 1 dekretu z dnia 31 sierpnia 1944 r. o wymiarze kary dla faszystowsko-hitlerowskich zbrodniarzy winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców narodu polskiego.

8. Oddziałowa Komisja w Rzeszowie

– S 8/2000/Zk/Rz – śledztwo w sprawie zbrodniczej działalności funkcjonariuszy Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Rzeszowie, podejmowanej wobec osób pozbawionych wolności, przez używanie w stosunku do nich przemocy w celu zmuszania ich do przyznania się do popełnienia zarzucanych im czynów oraz stosowania innych niedozwolonych metod w latach 1944–1956 – tj. o czyny z art. 286 § 1 i art. 246 w zw. z art. 36 kk z 1932 r. w zw. z art. 2 ust. 1 oraz art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN-KŚZpNP;

– S 50/01/Zk/Rz – śledztwo w sprawie fizycznego i moralnego znęcania się przez funkcjonariuszy PUBP w Tarnobrzegu, w latach 1944–1956, nad działaczami niepodległościowymi osadzonymi w tamtejszym areszcie – tj. o czyn z art. 247 § 1 kk i inne w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN-KŚZpNP;

– S 72/01/Zk – śledztwo w sprawie fizycznego i psychicznego znęcania się nad osadzonymi, przez funkcjonariuszy PUBP w Mielcu, w latach 1944–1956 – tj. o czyn z art. 207 kk i inne w zw. z art. 2 ust. 1 oraz art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN-KŚZpNP.

9. Oddziałowa Komisja w Szczecinie

– S 9/13/Zn/Sz – śledztwo w sprawie ludobójstwa dokonanego w okresie od lipca 1942 r. do 1944 r. przez funkcjonariuszy niemieckich władz okupacyjnych około 750 000 osób, Polaków, Żydów oraz osób innych narodowości, więźniów obozu koncentracyjnego w Treblince – tj. o czyn

z art. 1 pkt 1 dekretu z dnia 31 sierpnia 1944 r. o wymiarze kary dla faszystowsko-hitlerowskich zbrodniarzy winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców narodu polskiego.

10. Oddziałowa Komisja w Warszawie

– S 8/00/Zk/Wa – śledztwo w sprawie łamania praworządności i naruszania praw człowieka, w latach 1945–1956 na terenie całej Polski, przez byłych funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego, członków Polskiej Partii Robotniczej, Milicji Obywatelskiej i ORMO oraz przedstawicieli ówczesnych władz państwowych, wobec osób narodowości polskiej, w związku z przynależnością rzeczywistą lub domniemaną do PSL – tj. o przestępstwo z art. 26 kk w zw. z art. 225 § 1 kk, art. 248 § 1 i 2 kk i art. 286 § 1 kk z roku 1932 w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN-KŚZpNP. Postępowanie zostało zakończone w 2014 r.

– S 17/06/Zk/Wa – śledztwo w sprawie funkcjonowania w okresie od 28 listopada 1956 r. do 31 grudnia 1989 r. w strukturach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Warszawie związku, w skład którego wchodzili funkcjonariusze byłej Służby Bezpieczeństwa, kierowanego przez osoby zajmujące najwyższe stanowiska państwowe, który miał na celu dokonywanie przestępstw, a w szczególności zbrodni zabójstw osób – działaczy opozycji politycznej i duchowieństwa, stanowiących w myśl ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN-KŚZpNP – zbrodnie komunistyczne. tj. o czyn z art. 258 § 1 i 3 kk, art. 148 § 1 kk, art. 231 § 1 kk i innych;

– S 85/13/Zk/Wa – śledztwo w sprawie pozbawienia wolności Stanisława, Rozalii i Kunegundy M., w lipcu 1945 r. w Lasowicach – tj. o przestępstwo z art. 248 § 2 kk z 1932 r. i inne;

– S 83/13/Zk/Wa – śledztwo w sprawie pozbawienia wolności w okresie od 1945 r. do 1949 r. na terenie Bytomia, w około 20 obozach pracy, jeńców niemieckich, więźniów pochodzenia niemieckiego i volksdeutschów – tj. o przestępstwo z art. 248 § 2 kk z 1932 r. i inne;

– S 84/13/Zk/Wa – śledztwo w sprawie pozbawienia wolności Alojzego L., w lipcu 1945 r. w więzieniu Sosnowiec Radocha – tj. o przestępstwo z art. 248 § 2 kk z 1932 r. i inne;

– S 86/13/Zk/Wa – śledztwo w sprawie pozbawienia wolności Jadwigi, Józefa i Jana P., w okresie od czerwca do lipca 1945 r. w Lasowicach – tj. o przestępstwo z art. 248 § 1 kk z 1932 r. i inne;

W 2014 r. oddziałowe komisje skierowały do Głównej Komisji 7 spraw, w trybie § 122 ust. 4 rozporządzenia ministra sprawiedliwości z dnia 24 marca 2010 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury, z wnioskami o rozstrzygnięcie sporów o właściwość miejscową.

Dwa wnioski złożyła Oddziałowa Komisja w Warszawie, a po jednym wniosku złożyły oddziałowe komisje w Rzeszowie, Lublinie, Katowicach, Białymstoku i Szczecinie.

Po zapoznaniu się z aktami przedłożonych spraw oraz argumentacją zawartą w uzasadnieniach wniosków o rozstrzygnięcie sporów o właściwość miejscową uwzględniono sześć wniosków złożonych przez oddziałowe komisje w Warszawie, Białymstoku, Lublinie, Szczecinie, Katowicach i Rzeszowie. Po rozpoznaniu wniosków wskazanych komisji przekazano nadesłane wraz z nimi sprawy do dalszego prowadzenia innym oddziałowym komisjom.

Nie uwzględniono natomiast jednego z wniosków złożonych przez Oddziałową Komisję w Warszawie uznając, że komisja ta jest właściwa miejscowo do prowadzenia sprawy, w której wszczęła spór kompetencyjny.

Tryb załatwiania w IPN wniosków o udostępnienie informacji publicznej został ustalony na podstawie stanowiska prawnego, wyrażonego w wyroku NSA z dnia 14 września 2011 r., sygn. akt I OSK 1086/11 (LEX nr 1149109). W orzeczeniu tym Naczelny Sąd Administracyjny wyraził pogląd, że zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej do załatwienia wniosku zobowiązane są wskazane w tym przepisie podmioty, co oznacza, że dotyczy to osób bądź organów upoważnionych do reprezentowania ich na zewnątrz. W IPN organem takim jest Prezes, który może upoważnić pracowników kierowanej przez siebie jednostki do załatwiania

spraw w jego imieniu, ale upoważnienie to musi spełniać warunki określone w art. 268a kpa, czyli musi być udzielone w formie pisemnej i wskazywać zakres udzielonego upoważnienia. Stosownych upoważnień prezes IPN udzielił dyrektorowi generalnemu IPN oraz dyrektorom oddziałów IPN, w związku z czym wnioski o udzielenie informacji publicznej, w sprawach należących do właściwości Komisji Ścigania, są przekazywane dyrektorowi Głównej Komisji albo właściwemu naczelnikowi Oddziałowej Komisji, który przedstawia stanowisko właściwemu dyrektorowi. Decyzję w przedmiocie udostępnienia informacji publicznej podejmuje dyrektor generalny IPN albo właściwy dyrektor Oddziału IPN, sprawy te nie są zatem rozstrzygane przez kierowników jednostek organizacyjnych Komisji Ścigania.

W okresie sprawozdawczym naczelnicy oddziałowych komisji otrzymali 42 wnioski o udostępnienie informacji publicznej, które przekazali właściwemu dyrektorowi oddziału, informując go o swoim stanowisku. Dyrektor Głównej Komisji otrzymał 2 podobne wnioski, które przekazał dyrektorowi generalnemu IPN ze stosownym stanowiskiem.

Tabela 10. Liczba wniosków dotyczących udzielenia informacji publicznej otrzymanych w 2014 r.

Lp.	Komisja	Wnioski o udzielenie informacji
1.	Białystok	2
2.	Gdańsk	6
3.	Katowice	4
4.	Kraków	2
5.	Lublin	7
6.	Łódź	6
7.	Poznań	2
8.	Rzeszów	1
9.	Szczecin	0
10.	Warszawa	9
11.	Wrocław	3
12.	Główna Komisja	2
	Razem	44

Pod koniec 2013 r. nastąpiła zmiana linii orzecznictwa sądów administracyjnych w zakresie udostępniania dokumentów z akt śledztw, w tym również zakończonych, na podstawie ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. z 2014 r. poz. 782). W uchwale z dnia 9 grudnia 2013 r., sygn. akt I OPS 7/13, stanowiącej odpowiedź na pytanie prawne Naczelnego Sądu Administracyjnego, Naczelny Sąd Administracyjny w składzie siedmiu sędziów sformułował zasadę ogólną, że żądanie udostępnienia przez prokuratora akt sprawy jako zbioru materiałów zakończonego postępowania przygotowawczego nie jest wnioskiem o udostępnienie informacji publicznej, o którym mowa w art. 10 ust. 1 ustawy o dostępie do informacji publicznej (ONSAiWSA 2014/3/37). W uzasadnieniu tego orzeczenia wskazano m.in., że żądanie udostępnienia akt sprawy jako całości, także akt zakończonego postępowania przygotowawczego, nie jest wnioskiem o udostępnienie informacji publicznej, ale żądaniem udostępnienia określonego zbioru materiałów. Tak sformułowany wniosek nie wskazuje na informacje publiczne, których udostępnienia domaga się wnioskodawca. Ponadto zgodnie z art. 1 ust. 2 przepisy ustawy o dostępie do informacji publicznej nie naruszają przepisów innych ustaw określających odmienne zasady i tryb dostępu do informacji

będących informacjami publicznymi. Oznacza to, że przepisów tej ustawy nie stosuje się wyłącznie wtedy, gdy są one nie do pogodzenia z przepisami ustaw szczególnych, które w sposób odmienny regulują zasady i tryb dostępu do informacji publicznej. Przepisami takimi są na przykład przepisy art. 306 § 1 kpk, art. 321 kpk i art. 156 § 5 i 5a kpk, regulujące prawo dostępu do akt postępowania przygotowawczego oraz możność sporządzania odpisów, które przyznane są stronom, obrońcom, pełnomocnikom i przedstawicielom ustawowym. Za zgodą prokuratora akta te mogą być udostępniane również innym osobom. Chociaż przepis nie stanowi tego *expresis verbis*, należy przyjąć, że dotyczy on akt zarówno toczącego się, jak i zakończonego postępowania. Przepisy art. 156 § 5 i 5a kpk mają zastosowanie nie tylko do stron postępowania, ale również do wszystkich innych osób ubiegających się o dostęp do dokumentów, które są informacją publiczną i znajdują się w aktach postępowania przygotowawczego. Są to zatem przepisy szczególne, o których mowa w art. 1 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej, co prowadzi do wniosku, iż w sprawie udostępniania dokumentów z akt postępowania przygotowawczego ustawa ta nie ma zastosowania.

W świetle powyższej uchwały wnioski o udostępnienie zarówno akt sprawy jako całości, jak i poszczególnych dokumentów z akt, niezależnie od tego, czy dotyczą postępowania w toku, czy też zakończonego, nie podlegają rozpoznaniu na podstawie przepisów ustawy o dostępie do informacji publicznej, lecz na podstawie art. 156 kpk.

W 2014 r. do naczelników oddziałowych komisji wpłynęły 2 skargi, które zostały uznane za niezasadne.

Do Wydziału Nadzoru Głównej Komisji wpłynęła jedna skarga, którą rozpoznano i uznano za bezzasadną.

Tabela 11. Liczba skarg otrzymanych przez pion śledczy IPN w 2014 r.

Lp.	Oddziałowa komisja	Skierowane skargi	Rozpoznane skargi	Uwzględnione skargi	Nieuwzględnione skargi
1.	Białystok	0	0	0	0
2.	Gdańsk	1	1	0	1
3.	Katowice	0	0	0	0
4.	Kraków	1	1	0	0
5.	Lublin	0	0	0	0
6.	Łódź	0	0	0	0
7.	Poznań	0	0	0	0
8.	Rzeszów	0	0	0	0
9.	Szczecin	0	0	0	0
10.	Warszawa	1	1	0	1
11.	Wrocław	0	0	0	0
12.	Główna Komisja	1	1	0	1
	Razem	4	4	0	3

6.6. Śledztwa umorzone ze względu na przedawnienie karalności, w związku z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2010 r. sygn. I KZP 5/10 (OSNKW 2010/7 poz. 55)

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2010 r., określająca terminy przedawnienia karalności zbrodni komunistycznych zagrożonych karą poniżej pięciu lat pozbawienia wolności, w dalszym

ciągu wpływa na decyzje merytoryczne podejmowane przez prokuratorów pionu śledczego, jednakże z każdym kolejnym rokiem wpływ ten jest coraz mniejszy. Od 1 stycznia do 31 grudnia 2014 r. w oddziałowych komisjach, z uwagi na upływ okresu przedawnienia, zakończono łącznie 47 postępowań. W tej grupie upływ okresu przedawnienia stanowił wyłączną podstawę zakończenia 25 postępowań, w kolejnych 22 sprawach, przedmiotem których było wiele czynów, przedawnienie stanowiło podstawę zakończenia postępowania co do pojedynczych czynów objętych tymi śledztwami.

Tabela 12. Liczba postępowań umorzonych na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 kpk i art.17 § 1 pkt 5 kpk w 2014 r.

Lp.	Oddziałowa komisja	Liczba spraw zakończonych na zasadzie art. 17 § 1 pkt 6 kpk	Sprawy częściowo umorzone z art. 17 § 1 pkt 6 kpk	Liczba spraw zakończonych na zasadzie art. 17 § 1 pkt 5 kpk	Spraw częściowo zakończone na zasadzie art. 17 § 1 pkt 5 kpk
1.	Białystok	2	4	7	6
2.	Gdańsk	1	1	3	5
3.	Katowice	2	7	6	37
4.	Kraków	1	2	7	10
5.	Lublin	0	1	1	14
6.	Łódź	0	0	13	0
7.	Poznań	0	2	2	24
8.	Rzeszów	14	3	4	19
9.	Szczecin	0	2	1	10
10.	Warszawa	5	0	7	22
11.	Wrocław	0	0	1	13
	Razem	25	22	52	160

6.7. Udział prokuratorów pionu śledczego IPN w postępowaniach sądowych

W 2014 r. prokuratorzy Komisji Ścigania skierowali do sądów 12 aktów oskarżenia przeciwko 28 oskarżonym, z czego 4 akty oskarżenia przygotowali prokuratorzy Oddziałowej Komisji w Rzeszowie, po 2 akty oskarżenia – prokuratorzy oddziałowych komisji w Krakowie i w Poznaniu oraz po jednym akcie oskarżenia skierowały oddziałowe komisje w Białymstoku, Łodzi, Szczecinie oraz w Warszawie. Warto przypomnieć, że w 2013 r. skierowano 11 aktów oskarżenia przeciwko 11 osobom.

Spośród skierowanych aktów oskarżenia 3 sprawy dotyczyły przekroczenia uprawnień przysługujących komendantom wojewódzkim Milicji Obywatelskiej w ten sposób, że powołując się na nieistniejący dekret z dnia 12 grudnia 1981 r. o ochronie bezpieczeństwa Państwa i porządku publicznego w czasie obowiązywania stanu wojennego wydali decyzje o internowaniu łącznie 128 osób.

Pięć aktów oskarżenia dotyczyło fizycznego i psychicznego znęcania się nad pozbawionymi wolności członkami organizacji niepodległościowych lub osobami podejrzanymi o pomaganie członkom takich organizacji, przez byłych funkcjonariuszy powiatowych (jeden akt oskarżenia) i wojewódzkich urzędów bezpieczeństwa publicznego (3 akty oskarżenia) oraz powiatowych komend MO (1 akt oskarżenia).

Jeden akt oskarżenia skierowano przeciwko byłemu szefowi Wojskowej Prokuratury Garnizonowej, który wbrew ciążącemu na nim obowiązkowi opieki nad osobą pozbawioną wolności i niezwłocznego uchylenia środka zapobiegawczego ze względu na stwierdzone orzeczeniami lekarski-

mi przeciwwskazania medyczne do dalszego pozostawania pokrzywdzonego w areszcie, bez stałej opieki medycznej, nie dopełnił swoich obowiązków, i nie wyraził zgody na uchylenie tymczasowego aresztowania wobec pokrzywdzonego. Przez takie działanie bezprawnie pozbawił go wolności, w sposób połączony ze szczególnym udręczeniem polegający na kontynuowaniu osadzenia chorego i wymagającego pilnej pomocy medycznej w areszcie śledczym. Naraził w ten sposób Mieczysława R. na bezpośrednie niebezpieczeństwo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu albo utraty życia. Pokrzywdzony został osadzony w wieloosobowej celi tzw. przejściowej, w której przebywało z nim około 12 aresztowanych. Jak wynika z relacji osadzonych w tej samej celi razem z pokrzywdzonym aresztantów: Mieczysław R. zdradzał objawy zaburzeń psychicznych i niedostosowania do warunków izolacji. Miał urojenia, nie przyjmował posiłków i dokonywał samouszkodzeń, a tym samym był osobą uciążliwą dla pozostałych osadzonych w tej samej celi, których reakcje były zróżnicowane. Jedni z empatią podchodzili do jego sytuacji, próbując udzielać mu pomocy. Informowali także funkcjonariuszy służby więziennej o niepokojących objawach w jego zachowaniu. Inni próbowali uciszać Mieczysława R. przemocą. W okresie od 27 marca do 3 kwietnia 1982 r. doszło do pobicia Mieczysława R. Niezapewnienie pokrzywdzonemu należytej opieki medycznej, w powiązaniu z działaniami podejmowanymi wobec jego osoby przez 4 współwięźniów, doprowadziło do zgonu Mieczysława R. w Areszcie Śledczym. Zanim doszło do pobicia, pokrzywdzony był badany kilkakrotnie przez biegłych lekarzy, którzy stwierdzali, że jego stan fizyczny i psychiczny nie pozwala na jego dalsze przebywanie w areszcie i zalecali umieszczenie go w szpitalu psychiatrycznym. Zaleceń tych służba więzienna jednak nie wykonała, ze względu na brak zgody Wojskowej Prokuratury Garnizonowej.

W jednym przypadku prokurator zarzucił oskarżonemu, że w 1951 r., jako pełniący obowiązki oficera śledczego Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Szczecinie, działając wspólnie i w porozumieniu z innymi funkcjonariuszami państwa, brał udział w prześladowaniach ze względów politycznych siedmiu członków Samodzielnej Organizacji Podziemnej. Przedstawił on pokrzywdzonym zarzuty popełnienia przestępstwa oraz sporządził akt oskarżenia przeciwko nim, pomimo iż materiał dowodowy nie dawał podstaw do oskarżania ich o wymienione w owym akcie oskarżenia przestępstwa.

Jeden akt oskarżenia skierowano przeciwko Jarosławowi B. i 17 innym byłym funkcjonariuszom Wydziału III Służby Bezpieczeństwa WUBP w Krakowie, którzy 3 maja 1986 r. Krakowie wzięli udział w bezprawnym pozbawieniu wolności 34 osób w okresie od 3 maja do 5 maja 1986 r. Działania podjęte przez oskarżonych miały na celu uniemożliwienie zatrzymanym działaczom opozycji wzięcie udziału we mszy św. na Wawelu oraz w manifestacji planowanej przez opozycję w związku z rocznicą uchwalenia Konstytucji 3 maja.

Ostatnim aktem oskarżenia skierowanym 18 grudnia 2014 r. do Sądu Rejonowego w Kaliszu był akt oskarżenia przeciwko Antoniemu M., byłemu funkcjonariuszowi plutonu lekkiego Zmotoryzowanych Odwodów Milicji Obywatelskiej w Kaliszu, który we wrześniu 1971 r. pobił Leszka G. pałką służbową po całym ciele oraz kopał go, czym spowodował ciężki uszczerbek na zdrowiu pod postacią innego ciężkiego kalectwa. Powodem pobicia było śpiewanie przez pokrzywdzonego piosenek o Leninie, Stalinie, Gomułce i Ochabie, gdy wracał on z grupą kolegów z meczu bokserskiego.

Oprócz prowadzonych śledztw prokuratorzy komisji uczestniczą w postępowaniach sądowych w różnych instancjach zarówno przed sądami karnymi powszechnymi, jak i sądami wojskowymi oraz Sądem Najwyższym. Zakres tych obowiązków obejmuje popieranie skierowanych aktów oskarżenia oraz udział w postępowaniu sądowym wynikającym ze składanych środków odwoławczych przez strony, w tym osoby pokrzywdzone.

W okresie sprawozdawczym zapadło 6 wyroków skazujących, w tym jeden wyrok skazujący w postępowaniu przed sądem drugiej instancji. Sprawa dotyczyła aktu oskarżenia skierowanego przez prokuratora Oddziałowej Komisji w Szczecinie przeciwko byłemu komendantowi wojewódzkiemu MO Jarosławowi W. i jego zastępcy Stefanowi J. Jarosławowi W. zarzucono popełnienie 67 zbrodni komunistycznych, które polegały na bezprawnym pozbawianiu wolności działaczy

NSZZ Solidarność, na mocy decyzji o internowaniu wydanych przez komendanta wojewódzkiego MO w Szczecinie w okresie pomiędzy 12 a 17 grudnia 1981 r.

Zastępcy komendanta wojewódzkiego MO w Szczecinie ds. Służby Bezpieczeństwa Stefanowi J. zarzucono z kolei fałszowanie dokumentacji internowanych oraz bezprawne pozbawienie ich wolności.

Należy podkreślić, że zarzucane oskarżonym czyny zakwalifikowano nie tylko jako zbrodnię komunistyczną, ale również jako zbrodnię przeciwko ludzkości. Uznano bowiem, że pozbawienie wolności osób internowanych stanowiło poważne prześladowanie tych osób z powodu ich przynależności do określonej grupy polityczno-społecznej. Zakwalifikowanie tych czynów jako zbrodni przeciwko ludzkości pociąga za sobą skutki prawne w postaci nieprzedawniania się tych czynów.

8 kwietnia 2013 r. Sąd Rejonowy Szczecin-Centrum uznał oskarżonych za winnych zarzucanych im czynów (Jarosława W. sąd uniewinnił od popełnienia niektórych przestępstw opisanych w akcie oskarżenia) i skazał ich na 2 lata pozbawienia wolności w zawieszeniu na okres 3 lat. Ponadto sąd orzekł karę grzywny w wymiarze: Jarosław W. – 9000 zł, Stefan J. – 8000 zł, a także zobowiązał oskarżonych do przeproszenia pokrzywdzonych poprzez opublikowanie stosownego ogłoszenia w prasie. Sąd obciążył także oskarżonych opłatami sądowymi – odpowiednio w kwotach: Jarosława W. – 1200 zł, Stefana J. – 1100 zł oraz kosztami postępowania.

15 listopada 2013 r. prokurator złożył apelację od wyroku Sądu Rejonowego na niekorzyść Jarosława W., wnosząc o podwyższenie wymierzonej mu kary do pięciu lat pozbawienia wolności.

21 maja 2014 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie rozpoznał apelacje wniesione przez prokuratora oraz obrońców oskarżonego Jarosława W. Sąd częściowo uwzględnił apelację prokuratora i wymierzył Jarosławowi W. łączną karę 2 lat pozbawienia wolności, bez warunkowego zawieszenia jej wykonania. Sąd zasądził od oskarżonych na rzecz Skarbu Państwa po części poniesienie kosztów postępowania odwoławczego – 200 zł od Jarosława W. oraz 600 zł od Stefana J. za obie instancje, połową wydatków w sprawie sąd obciążył Skarb Państwa.

Tabela 13. Apelacje w sprawach oddziałowych komisji w 2014 r.

Lp.	Oddziałowa komisja	Apelacja prokuratora	Apelacja stron	Orzeczenie sądu II instancji uwzględniające apelacje prokuratora	Orzeczenie sądu II instancji nieuwzględniające apelacji prokuratora
1.	Białystok	0	0	0	0
2.	Gdańsk	0	0	1 na korzyść prokuratora, zwrot sprawy do ponownego rozpoznania, apelacja z 2013 r.	0
3.	Katowice	0	0	0	0
4.	Kraków	0	0	0	1
5.	Lublin	0	0	0	0
6.	Łódź	0	0	0	0
7.	Poznań	0	0	0	0
8.	Rzeszów	2	1	1 uwzględniona apelacja prokuratora, zwrot sprawy do ponownego rozpoznania	0
9.	Szczecin	1	1	1 uwzględniona apelacja prokuratora	0
10.	Warszawa	1	1	1 uwzględniona apelacja prokuratora	0
11.	Wrocław	0	0		
	Razem	4	3	4	1

Prokuratorom IPN przypisuje się winę za długotrwałość postępowania sądowego i niewydanie wyroku skazującego przez sąd. Tymczasem zgodnie z art. 366 kpk przebiegiem postępowania sądowego kieruje przewodniczący składu orzekającego i to do jego obowiązków należy dążenie do zakończenia postępowania w rozsądnym terminie (jeśli to możliwe, na pierwszej rozprawie głównej). W postępowaniu sądowym prokurator jest stroną i nie ma żadnych uprawnień decyzyjnych, zatem jego wpływ na szybkość postępowania jest ograniczony. Także podobnie jak inne strony postępowania (oskarżony i jego obrońca, pokrzywdzony i jego pełnomocnik) prokurator może jedynie składać wnioski, a decyzja w przedmiocie ich uwzględnienia bądź oddalenia należy do wyłącznej kompetencji sądu. Również do wyłącznej kompetencji sądu należy wydanie wyroku orzekającego o winie bądź niewinności oskarżonego.

Często przyczyną braku możliwości zakończenia postępowania sądowego wyrokiem jest zły stan zdrowia oskarżonych, wynikający z zaawansowanego wieku, wykluczający możliwość ich udziału w czynnościach procesowych.

Sądy umorzyły jedno postępowanie karne z powodu śmierci oskarżonego (na podstawie art. 17 § 1 pkt 5 kpk).

W trzech przypadkach sąd pierwszej instancji umorzył postępowanie karne z powodu przedawnienia karalności. W jednym przypadku wyrok uchylający wyrok Sądu Rejonowego w odniesieniu do 4 oskarżonych i umarzający postępowanie karne z powodu przedawnienia karalności wydał Sąd Okręgowy.

Uniewinniono dwóch oskarżonych. W obydwu sprawach prokuratorzy złożyli apelacje od wyroków, wnosząc o ich uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. W jednym przypadku Sąd Okręgowy w Tarnowie utrzymał w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Brzesku, uniewinniający Zdzisława S., z dnia 28 stycznia 2014 r. W drugim przypadku Sąd Okręgowy w Krośnie uwzględnił apelację prokuratora, uchylił zaskarżony wyrok, a sprawę przekazał Sądowi Rejonowemu w Krośnie do ponownego rozpoznania.

29 stycznia 2014 r. dyrektor Głównej Komisji skierował do Sądu Najwyższego kasację, zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w Radomiu 13 września 2013 r. w całości na niekorzyść oskarżonego i wnosząc o uchylenie wspomnianego wyroku oraz przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. 23 maja 2014 r. Sąd Najwyższy postanowił oddalić kasację dyrektora Głównej Komisji.

Wyrokiem z 14 grudnia 2012 r., sygn. akt X K 250/11, Sąd Rejonowy w Radomiu skazał oskarżonego Tadeusza K., byłego oficera śledczego WUBP we Wrocławiu, za przestępstwo z art. 247 § 1 kk w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z 18 grudnia 1998 r. o IPN-KŚZpNP (Dz.U. z 2014 r. poz. 1075), stanowiące zbrodnię komunistyczną i zbrodnię przeciwko ludzkości. Po rozpoznaniu apelacji obrońcy oskarżonego Sąd Okręgowy w Radomiu, wyrokiem z dnia 13 września 2013 r. sygn. akt V Ka 515/13, zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w Radomiu uchylił i na podstawie art. 439 § 1 pkt 9 kpk w zw. z art. 17 § 1 pkt 6 kpk postępowanie karne wobec oskarżonego umorzył z uwagi na upływ okresu przedawnienia karalności. W ocenie Sądu Okręgowego w Radomiu przypisany Tadeuszowi K. czyn nie stanowił zbrodni przeciwko ludzkości, zarzucono mu bowiem prześladowanie tylko jednej osoby, brak było zatem podstaw do przyjęcia, że aprobował on posługiwanie się przez organy państwa komunistycznego terrorem na wielką skalę dla osiągnięcia celów społecznych i politycznych oraz że świadomie brał udział w prześladowaniach ze względów politycznych.

W kasacji od wyroku Sądu Okręgowego w Radomiu dyrektor Głównej Komisji podniósł zarzut obrazy przepisu art. 3 ustawy o IPN.

Postanowieniem z dnia 23 maja 2014 r., sygn. akt III KK 32/14, Sąd Najwyższy kasację oddalił. Z uzasadnienia tego orzeczenia wynika, że w ocenie Sądu Najwyższego istniały podstawy do uznania czynu przypisanego Tadeuszowi K. za zbrodnię przeciwko ludzkości. Wady formalne wyroku Sądu Rejonowego w Radomiu oraz fakt, że orzeczenie to zostało zaskarżone wyłącznie

przez obrońcę oskarżonego, spowodowały jednakże, że nawet w przypadku uchylenia wyroku Sądu Okręgowego w Radomiu w sprawie nie mogłoby zapaść inne orzeczenie, z uwagi na zakaz pogarszania sytuacji oskarżonego.

W okresie sprawozdawczym w jednym przypadku obrońcy oskarżonych wnieśli kasację od wyroków wydanych przez sądy w sprawach, w których akty oskarżenia skierowali prokuratorzy pionu śledczego IPN. Kasacja do chwili obecnej nie została rozpoznana przez Sąd Najwyższy.

Prokurator Głównej Komisji występował także w postępowaniu apelacyjnym przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie w sprawie sygn. akt II AKa 82/13 przeciwko Czesławowi Kiszczakowi i innym (postępowanie przeciwko autorom wprowadzenia stanu wojennego 13 grudnia 1981 r.). Z ukazujących się w minionym roku doniesień medialnych wynikało, że stan zdrowia Czesława Kiszczaka jest dobry i może faktycznie odbiegać od tego, który został ustalony w czasie dotychczasowych badań wykonanych przez biegłych lekarzy, a tym samym może on uczestniczyć w sądowym postępowaniu odwoławczym, które właśnie z uwagi na zły stan zdrowia oskarżonego zostało zawieszone przez Sąd Apelacyjny w Warszawie. Prokurator Głównej Komisji, bieżąco monitorując przedmiotową sprawę, złożył wniosek o ponowne przebadanie Czesława Kiszczaka przez innych niż do tej pory biegłych lekarzy, z ośrodka medycznego spoza Warszawy. Sąd Apelacyjny uwzględnił ten wniosek prokuratora i zlecił wykonanie tychże badań przez lekarzy z Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego. Pomimo stosownego polecenia sądu Czesław Kiszczak nie stawił się na badania. Dlatego też prokurator Głównej Komisji złożył wniosek o jego zatrzymanie przez Policję i przymusowe doprowadzenie celem przeprowadzenia tychże badań. Sąd Apelacyjny w Warszawie przychylił się do wniosku prokuratora IPN. W związku z tym Czesław Kiszczak został zatrzymany przez Policję i przymusowo doprowadzony do Gdańska, gdzie przeszedł badania. W chwili obecnej oczekuje się na sporządzenie opinii przez biegłych. W zależności od jej treści sąd podejmie do dalszego prowadzenia zawieszone postępowanie odwoławcze albo, w przypadku potwierdzenia złego stanu zdrowia Czesława Kiszczaka, będzie ono w dalszym ciągu zawieszone.

W 2014 r. w Komisji Ścigania odnotowano 2 skargi wniesione na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. 2004 nr 179 poz. 1843 z późn. zm.).

Skarga dotycząca śledztwa prowadzonego przez prokuratora Oddziałowej Komisji w Warszawie została przez sąd oddalona. Kolejna skarga, dotycząca śledztwa prowadzonego przez prokuratora Oddziałowej Komisji w Lublinie, wpłynęła 3 grudnia 2014 r., postępowanie w tej sprawie jest w toku.

Należy zaznaczyć, że w całym okresie funkcjonowania Instytutu tylko w jednym przypadku sąd uznał skargę za zasadną, orzeczenie zobowiązało prokuratora do wydania decyzji końcowej, nie przyznano natomiast pokrzywdzonemu żadnej sumy pieniężnej tytułem rekompensaty. Warto również wspomnieć, że w tej sprawie prokurator nie był zawiadomiony przez sąd o terminie posiedzenia, w związku z czym nie miał możliwości przedstawienia swojego stanowiska i jego obrony.

Prokuratorzy pionu ścigania IPN wzięli udział w 96 rozprawach przed sądami pierwszej, drugiej instancji i w rozprawach kasacyjnych oraz w 58 posiedzeniach, stając przed sądem łącznie 154 razy.

Szkolenia

W bieżącym roku zorganizowano dwa ogólnopolskie szkolenia dla prokuratorów i pracowników Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

W dniach 28–30 maja 2014 r. odbyło się ogólnopolskie szkolenie prokuratorów, pracowników sekretariatów i historyków Głównej i oddziałowych komisji ścigania zbrodni przeciwko narodowi polskiemu, w którym wzięło udział 48 prokuratorów, 27 pracowników sekretariatów oraz 11 historyków zatrudnionych w oddziałowych komisjach na samodzielnych stanowiskach ds. ekspertyz i opracowań. Tematy zajęć szkoleniowych dla prokuratorów dotyczyły głównie kwestii związanych

z założeniami nowelizacji kodeksu postępowania karnego, a w szczególności funkcji i nowej roli prokuratora w stadium postępowania przygotowawczego i jurysdykcyjnego. Ponadto poruszono zagadnienia związane z udziałem prokuratora Komisji Ścigania w pomocy prawnej osobom represjonowanym, udzielanej w ramach akcji IPN „Masz Prawo", oraz kwestie dotyczące pomocy Eurojustu w śledztwach prowadzonych przez prokuratorów oddziałowych komisji.

Szkolenie pracowników sekretariatów dotyczyło zaś czynności sekretariatu prokuratury wynikających z nowelizacji przepisów kodeksu postępowania karnego. Przedmiotem zajęć szkoleniowych historyków zatrudnionych w oddziałowych komisjach na samodzielnych stanowiskach ds. ekspertyz i opracowań były z kolei kwestie związane z zasadami współpracy z Biurem Edukacji Publicznej IPN oraz funkcjonowaniem Cyfrowego Archiwum IPN jako zaawansowanego systemu informacji archiwalnej i jednego z podstawowych narzędzi pracy historyka Oddziałowej Komisji.

Wykłady odnoszące się do wskazanej wyżej problematyki zostały wygłoszone przez prokuratora Prokuratury Generalnej, prokuratora delegowanego do Ministerstwa Sprawiedliwości – sekretarza Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego, prokuratora Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, dyrektora BUiAD oraz naczelnika Wydziału Badań Naukowych BEP.

Drugie szkolenie odbyło się w dniach 26–28 listopada 2014 r. i było skierowane do prokuratorów Głównej Komisji oraz naczelników i pracowników wykonujących obowiązki kierowników sekretariatów oddziałowych komisji ŚZpNP. W szkoleniu wzięło udział 16 prokuratorów i 16 pracowników sekretariatów. Tematy zajęć szkoleniowych odnosiły się do prognozowanych zmian w zarządzeniu prokuratora generalnego w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów oraz innych działów administracji w powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury, ponadto do czynności sekretariatu prokuratury dotyczących biurowości z zakresu administracji prokuratora oraz archiwizacji dokumentacji powstającej w wyniku działalności jednostek organizacyjnych prokuratury. Uczestnicy szkolenia wzięli także udział w wykładzie dotyczącym zagadnień praktycznych związanych z organizacją pracy prokuratora w świetle nowelizowanych przepisów kodeksu postępowania karnego.

Wykłady odnoszące się do wskazanej problematyki zostały wygłoszone przez kierownika Sekretariatu Prokuratury Generalnej oraz prokuratora oddelegowanego do Ministerstwa Sprawiedliwości – sekretarza Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego.

Szkolenie było również okazją do odbycia narady roboczej dyrektora Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu z naczelnikami oddziałowych komisji ścigania zbrodni przeciwko narodowi polskiemu.

6.8. Śledztwa prowadzone w okresie sprawozdawczym budzące szerokie zainteresowanie społeczne

Część omówionych niżej śledztw, które w 2014 r. cieszyły się szerokim zainteresowaniem społecznym, dotyczy wydarzeń, które naznaczyły niemal wszystkich Polaków i pozostały w świadomości społecznej na tyle żywe, że mimo upływu wielu lat wciąż budzą emocje na łamach mediów. Można do nich zaliczyć śledztwa w sprawie: Zbrodni Katyńskiej, Obławy Augustowskiej, nazistowskich obozów koncentracyjnych czy zbrodni popełnianych przez nacjonalistów ukraińskich.

Inną kategorię omawianych tutaj śledztw stanowią śledztwa, w których skierowano w 2014 r. akty oskarżenia, a zwłaszcza śledztwa dotyczące internowań oraz postępowania, w których prowadzone są ekshumacje mające na celu ustalenie wszystkich ofiar zbrodni komunistycznych popełnionych na danym terenie. Przykładem takiego śledztwa jest śledztwo w sprawie licznych zabójstw oraz innych zbrodni komunistycznych i zbrodni przeciwko ludzkości, popełnionych w okresie 1944–1954 r. przez funkcjonariuszy białostockich UBP i białostockiego więzienia.

Zainteresowanie budzą także postępowania szczególne, w sprawie wydarzeń mało znanych, ale wymagających ustaleń prokuratorskich, które w miarę ich prowadzenia obejmują coraz więk-

szą liczbę osób, jak omówione dalej śledztwo w sprawie fizycznego i psychicznego znęcania się w 1950 r. nad pozbawionymi wolności członkami Zgromadzenia Świadków Jehowy.

Pierwszym śledztwem jest śledztwo w sprawie zbrodni, która stała się swego rodzaju symbolem. Mowa tutaj o **Zbrodni Katyńskiej** i śledztwie, którego pełna, oficjalna nazwa brzmi śledztwo w sprawie stanowiących zbrodnię wojenną i zbrodnię przeciwko ludzkości zabójstw nie mniej niż 21 768 obywateli polskich dokonanych w okresie od dnia 5 marca do bliżej nieustalonego dnia i miesiąca 1940 r. na terytorium ZSRR przez funkcjonariuszy tego państwa, działających w wykonaniu podjętej w Moskwie 5 marca 1940 r. uchwały Biura Politycznego Komitetu Centralnego Wszechzwiązkowej Komunistycznej Partii (bolszewików).

Śledztwo to prowadzone jest przez Oddziałową Komisję w Warszawie od 30 listopada 2004 r. Jego celem jest wszechstronne wyjaśnienie okoliczności sprawy, w tym ustalenie danych personalnych obywateli polskich – ofiar Zbrodni Katyńskiej, ustalenie nieznanych dotąd miejsc ich kaźni i pochówku, sporządzenie pełnej listy osób, którym w niniejszym postępowaniu przysługują prawa pokrzywdzonych, ustalenie wszystkich osób biorących udział zarówno w podjęciu, jak i w wykonaniu decyzji z 5 marca 1940 r., określenie zakresu odpowiedzialności każdej z nich i, jeśli to będzie możliwe, pociągnięcie do odpowiedzialności żyjących sprawców.

Aktualnie postępowanie prowadzi zespół śledczy składający się z trzech prokuratorów Oddziałowej Komisji w Warszawie. Czynności dowodowe koncentrują się na przesłuchiwaniu świadków oraz poszukiwaniu materiałów archiwalnych odnoszących się do Zbrodni Katyńskiej. Dotychczas przeprowadzono przesłuchanie łącznie 3264 świadków. Większość z nich stanowią członkowie rodzin zamordowanych. W pierwszej kolejności przesłuchiwani są świadkowie najstarsi wiekiem, w tym najstarsi żyjący krewni ofiar Zbrodni Katyńskiej.

W toku przesłuchań zabezpieczane są, w formie uwierzytelnionych kopii, posiadane przez świadków archiwalne materiały wiążące się ze sprawą, w tym m.in. karty pocztowe, listy, różnorodne dokumenty i fotografie zamordowanych. Świadkowie przesłuchiwani są nie tylko w Polsce, ale również poza jej granicami. W toku śledztwa w sprawie Zbrodni Katyńskiej poszukiwane są także w kraju i poza jego granicami dokumenty i inne dowody mogące mieć istotne znaczenie dla przedmiotu postępowania. W tym celu prowadzone są rozliczne kwerendy mające pomóc w odnalezieniu archiwalnych dokumentów, fotografii i dokumentalnych materiałów filmowych dotyczących Zbrodni Katyńskiej. Prokuratorzy zespołu śledczego zapoznali się z materiałami archiwalnymi znajdującymi się w Biurze Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów IPN w Warszawie, Ośrodku KARTA w Warszawie, Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Archiwum Filmoteki Narodowej, Narodowym Archiwum Cyfrowym, Biurze Informacji i Poszukiwań Zarządu Głównego PCK w Warszawie, Radzie Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, Instytucie Zachodnim w Poznaniu. W wyniku oględzin tych materiałów pozyskano kopie wielu dokumentów, fotografii i materiałów filmowych oraz dźwiękowych odnoszących się do przedmiotu śledztwa.

Istotne znaczenie dla niniejszego śledztwa ma materiał dowodowy zgromadzony w śledztwie o sygn. 159 Naczelnej Prokuratury Wojskowej Federacji Rosyjskiej w sprawie Zbrodni Katyńskiej. Oddziałowa Komisja w Warszawie dwukrotnie występowała do Prokuratury Generalnej Federacji Rosyjskiej z wnioskiem o udzielenie pomocy prawnej w prowadzonym postępowaniu karnym, wnosząc o udostępnienie całości akt tego śledztwa oraz postanowienia o jego umorzeniu. Pierwszy wniosek został skierowany 8 marca 2005 r., drugi 30 września 2009 r. W grudniu 2013 r. wystąpiono do strony rosyjskiej z kolejnym wnioskiem – o umożliwienie sporządzania odpisów tylko wyselekcjonowanych dokumentów.

Do chwili obecnej do akt śledztwa S 38/04/Zk wpłynęło w kilku transzach łącznie 148 tomów kopii akt wspomnianego śledztwa Naczelnej Prokuratury Wojskowej Federacji Rosyjskiej. Pierwsza partia 67 tomów została przekazana przez władze państwowe Federacji Rosyjskiej na ręce wykonującego wówczas obowiązki Prezydenta RP marszałka Bronisława Komorowskiego 8 maja 2010 r. Akta te są tożsame z udostępnioną prokuratorom IPN w październiku 2005 r. w Moskwie

jawną dokumentacją 67 tomów akt sprawy nr 159, z których treścią się oni wówczas zapoznali bez możliwości sporządzenia kopii. Wyselekcjonowane materiały z partii 67 tomów są sukcesywnie tłumaczone.

Następnie Prokuratura Generalna FR, działając w wykonaniu wniosku o udzielenie pomocy prawnej, przekazała za pośrednictwem Ambasady RP w Moskwie stronie polskiej w trzech transzach kolejno 20, 50 i 11 tomów uwierzytelnionych przez stronę rosyjską kserokopii dokumentów ze śledztwa nr 159. Treść tych materiałów pozostawała dotąd nieznana (nie udostępniono ich w 2005 r. prokuratorom IPN w Moskwie). Dokumentacja z tych 81 tomów akt została poddana oględzinom i wyselekcjonowano z niej materiały do tłumaczenia; realizacja przez biegłych tłumaczy przekładu została już zakończona.

Z otrzymanej partii 20 tomów akt rosyjskiego śledztwa zostały przetłumaczone m.in. listy dyspozycyjne (wywozowe) z obozu ostaszkowskiego, na postawie których kierowano jeńców z Ostaszkowa partiami do „dyspozycji naczelnika Zarządu NKWD dla obwodu kalinińskiego", co faktycznie oznaczało ich eksterminację w wewnętrznym więzieniu Zarządu NKWD w Kalininie. Uzyskano nadto tłumaczenie dokumentacji śledczej z poszukiwania i ustalania losu byłych funkcjonariuszy NKWD, list byłych funkcjonariuszy NKWD mających związek z mordem katyńskim, protokołów przesłuchania w charakterze świadków byłych funkcjonariuszy NKWD, zeznających o sprawcach rozstrzeliwania polskich jeńców wojennych i o fałszowaniu podczas prac tzw. Komisji Burdenki dowodów świadczących o rzekomym niemieckim sprawstwie zbrodni, biogramów z opisem losów osób z kierownictwa partyjno-rządowego ZSRR, biorących udział w podjęciu decyzji z 5 marca 1940 r. i jej realizacji. Ponadto przetłumaczono dokumentację dotyczącą zmarłych polskich jeńców wojennych w postaci wykazów zmarłych jeńców, skierowań na leczenie, historii chorób.

W uzyskanych dotychczas kopiach akt sprawy nr 159 nie stwierdzono dokumentów zawierających personalia 3870 obywateli polskich – więźniów osadzonych w więzieniach na tzw. Zachodniej Białorusi, zamordowanych w ramach Zbrodni Katyńskiej (te brakujące dokumenty określa się potocznie mianem Białoruskiej Listy Katyńskiej).

Przekazane przez stronę rosyjską kopie dokumentacji mają bardzo istotne znaczenie dla prowadzonego śledztwa S 38/04/Zk, albowiem stanowią uwierzytelniony materiał dowodowy pozwalający na poczynienie ustaleń co do stanu faktycznego sprawy – działań organizacyjnych związanych z utworzeniem obozów dla polskich jeńców wojennych, liczby osadzonych jeńców, warunków pobytu, dokumentacji związanej z przygotowaniami do wywozu jeńców partiami do miejsc kaźni w ramach tzw. rozładowania obozów, ustalenia personaliów jeńców i daty ich wywozu z obozu do „dyspozycji" NKWD, ustalenia personaliów funkcjonariuszy NKWD biorących udział w transportowaniu, mordowaniu i grzebaniu ciał zamordowanych.

Z uwagi na to, że ostatnia partia 11 tomów kserokopii akt sprawy karnej o sygn. 159 została przekazana przez Prokuraturę Generalną FR przy piśmie z 7 kwietnia 2011 r. i od tego momentu, pomimo zapowiedzi strony rosyjskiej o kontynuowaniu prac nad zniesieniem klauzuli tajności z pozostałych materiałów (według doniesień medialnych akta sprawy 159 liczą łącznie 183 tomy), nie doszło do przekazania kserokopii pozostałych 35 tomów akt oraz postanowienia z 21 września 2004 r. o umorzeniu śledztwa nr 159. Oddziałowa Komisja w Warszawie, o czym wyżej zasygnalizowano, skierowała w grudniu 2013 r. kolejny wniosek o udzielenie pomocy prawnej. Zwrócono się w nim o całościową realizację przez prokuraturę FR wcześniejszego wniosku, podnosząc, iż nieprzekazanie przez stronę rosyjską kserokopii wnioskowanej dokumentacji procesowej stanowi istotną przeszkodę w zgromadzeniu przez prokuratorów IPN prowadzących śledztwo S 38/04/Zk pełnego materiału dowodowego, a tym samym uniemożliwia wypełnienie przez nich ustawowego obowiązku wszechstronnego wyjaśnienia okoliczności popełnienia Zbrodni Katyńskiej. Z przekazanej za pośrednictwem Departamentu Współpracy Międzynarodowej Prokuratury Generalnej RP odpowiedzi Prokuratury Generalnej FR z 14 kwietnia 2014 r. wynika, że prokuratura ta zajęła negatywne stanowisko odnośnie do wykonania wniosku Oddziałowej Komisji o udzielenie pomocy

prawnej – wniosek z 2 grudnia 2013 r. został zwrócony bez wykonania „ze względu na jego niezgodność z ustawodawstwem Federacji Rosyjskiej".

W wyniku realizacji przez niemieckie organy wymiaru sprawiedliwości wniosku Oddziałowej Komisji w Warszawie o udzielenie pomocy prawnej uzyskano z Prokuratury Generalnej w Koblencji (Nadrenia-Palatynat) kserokopie i mikrofisze dokumentów pochodzących ze zbiorów Archiwum Politycznego MSZ w Berlinie i Archiwum Federalnego w Koblencji. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie wystąpiła 8 sierpnia 2005 r. do Prokuratury Generalnej Ukrainy z wnioskiem o udzielenie pomocy prawnej. W wykonaniu tego wniosku prokuratorzy IPN zaznajomili się w listopadzie 2006 r. w Kijowie z aktami postępowania Prokuratury Wojskowej Kijowskiego Regionu Ukrainy w sprawie „masowych pochówków obywateli w Dnieprowskim Leśnictwie w miejscowości Bykownia pod Kijowem" oraz z aktami postępowania Prokuratury Wojskowej Północnego Regionu Ukrainy w sprawie „rozstrzelania w latach 1940–1941 przez organy NKWD ZSRR polskich oficerów i innych obywateli polskich". Prokuratorzy przeprowadzili oględziny materiałów wymienionych wyżej dwóch spraw karnych, sporządzając stosowną dokumentację procesową. Podczas tej czynności dokonywali również na bieżąco wyboru dokumentów istotnych dla śledztwa w sprawie Zbrodni Katyńskiej. Wyselekcjonowane materiały procesowe w liczbie 22 tomów, każdy liczący po kilkaset kart, wpłynęły do Oddziałowej Komisji w Warszawie za pośrednictwem Ambasady RP w Kijowie w sierpniu 2007 r. W toku śledztwa w kwietniu 2007 r. został skierowany wniosek do Prokuratury Generalnej Ukrainy o udzielenie pomocy prawnej przez nadesłanie uwierzytelnionej kserokopii tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej, tj. wykazu zawierającego dane 3435 obywateli polskich przetrzymywanych w więzieniach na tzw. Zachodniej Ukrainie i rozstrzelanych na Ukrainie na podstawie decyzji z 5 marca 1940 r. Przedmiotowa lista została przekazana na potrzeby śledztwa S 38/04/Zk w sierpniu 2007 r.

20 września 2002 r. skierowano, za pośrednictwem Ministerstwa Sprawiedliwości RP, wniosek o udzielenie pomocy prawnej do organów sprawiedliwości Republiki Białorusi, w którym zwrócono się o ustalenie, czy prokuratura Republiki Białorusi prowadziła śledztwo w sprawie masowych grobów w Kuropatach koło Mińska, i o przekazanie materiałów zgromadzonych w tej sprawie (wniosek ten skierowano w ramach prowadzonego wówczas odrębnie postępowania sprawdzającego S 69/02/Zk w sprawie zabójstwa obywateli polskich, których ciała ujawniono podczas prac ekshumacyjnych w Kuropatach koło Mińska – materiały tegoż postępowania postanowieniem z 3 grudnia 2004 r. włączono do materiałów śledztwa S 38/04/Zk). Z uzyskanej w 2003 r. odpowiedzi strony białoruskiej wynika, że w toku prowadzonego postępowania w sprawie „ujawnienia pochowanych w uroczysku Kuropaty na terenie obwodu mińskiego ludzi" nie ustalono narodowości i obywatelstwa ekshumowanych szczątków kostnych. Strona białoruska nie przekazała kserokopii materiałów dotyczących tej sprawy.

W 2011 r. rozpoczęto analizę kopii bardzo obszernej dokumentacji odnoszącej się do Zbrodni Katyńskiej, pozyskanej do zasobu IPN z Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie. Wtórniki tej dokumentacji liczą 366 teczek aktowych (po kilkaset kart każda). Jesienią 2013 r. zakończono jej oględziny. Ustalono, że przedmiotowa dokumentacja zawiera bardzo interesujące materiały archiwalne w postaci m.in. wielu oświadczeń i protokołów przesłuchań świadków, w tym oświadczeń i protokołów przesłuchań polskich oficerów, byłych jeńców wojennych, którzy ocaleli z zagłady (pochodzą głównie z 1943 i 1946 r.). Wśród dokumentów poddanych oględzinom ujawniono także: kopię poufnego sprawozdania sekretarza generalnego PCK Kazimierza Skarżyńskiego z czerwca 1943 r. dotyczącego mordu w Katyniu, dokumentację sporządzoną przez dr. Mariana Wodzińskiego biorącego udział w pracach ekshumacyjnych w 1943 r. w Katyniu, opracowania o obozach jenieckich w ZSRR i obozach internowanych na Litwie i Łotwie, liczne wykazy i listy polskich jeńców wojennych zamordowanych w Katyniu, zaginionych jeńców z obozów w Starobielsku i Ostaszkowie.

W styczniu 2012 r. za pośrednictwem Ambasady RP w Waszyngtonie i Prokuratury Generalnej RP pozyskano z Archiwum Narodowego w Waszyngtonie uwierzytelnione kserokopie dokumen-

tacji Specjalnej Komisji Śledczej Kongresu USA powołanej do zbadania okoliczności Zbrodni Katyńskiej (tzw. Komisji Maddena). Materiały te zawierają ok. 15 tys. stron. Przeprowadzono wstępną selekcję uzyskanych materiałów, grupując protokoły zawierające przesłuchania świadków według kryterium dziennych posiedzeń Komisji. Otrzymana dokumentacja jest sukcesywnie tłumaczona na język polski – aktualnie przetłumaczono już około 85 proc. nadesłanych materiałów.

W związku z przekazaniem w październiku 2009 r. przez Prokuraturę Okręgową Warszawa-Praga do Oddziałowej Komisji w Warszawie materiałów wyłączonych ze śledztwa V Ds. 124/09 w sprawie niedopełnienia obowiązków w związku z postępowaniem z dowodami rzeczowymi przez funkcjonariuszy publicznych w okresie od 1991 do 2009 r. w Legionowie i znieważenia zwłok ludzkich, oraz oddaniem do dyspozycji tutejszej Komisji skrzyni z zawartością 12 czaszek wydobytych w 1991 r. podczas prac ekshumacyjnych w Charkowie, przechowywanej w Zakładzie Medycyny Sądowej WUM w Warszawie, powołano ZMS w Warszawie do przeprowadzenia badań identyfikacyjnych DNA dowodowych szczątków ludzkich. Biegłym zlecono również ustalenie, czy zabezpieczone szczątki wykazują zgodność z profilami genetycznymi wnioskujących o przeprowadzenie badań kilku członków rodzin ofiar Zbrodni Katyńskiej. Z uzyskanej z ZMS w Warszawie opinii z zakresu badań identyfikacyjnych DNA wynika, że przeprowadzone badania pozwoliły na wyizolowanie z wszystkich 12 dowodowych czaszek profili genetycznych. W toku śledztwa uwzględniono wnioski o przeprowadzenie badań identyfikacyjnych DNA kilkunastu osób pokrzywdzonych – z uzyskanych opinii wynika, że badania przyniosły wynik negatywny. Aktualnie kontynuowane są działania zmierzające do identyfikacji zabezpieczonych szczątków ludzkich i wydania ich do pochówku żyjącym sukcesorom prawnym zamordowanych w Charkowie jeńców obozu starobielskiego. W toku śledztwa zabezpieczono także do dyspozycji Oddziałowej Komisji w Warszawie ujawnione trzy inne czaszki ofiar Zbrodni Katyńskiej pochodzące prawdopodobnie z Katynia. Szczątki te przewieziono do ZMS w Warszawie, zlecając biegłym przeprowadzenie ich badań i wydanie opinii sądowo-lekarskiej. Podczas sekcji pobrano z zabezpieczonych szczątków materiał do badań genetycznych. Z uzyskanej opinii z zakresu badań genetycznych wynika, że biegli ze względu na znaczną degradację DNA zabezpieczonego do badań materiału biologicznego nie uzyskali nadających się do interpretacji wyników analizy genetycznej. Wobec sygnalizowanej przez biegłych możliwości podjęcia próby ustalenia sekwencji mitochondrialnego DNA z zabezpieczonego materiału biologicznego zlecono im przeprowadzenie ww. badań – z uzyskanej opinii biegłych wynika, że badania zakończyły się wynikiem negatywnym.

Śledztwo to pozostaje w toku.

Kolejnym śledztwem, prowadzonym przez Oddziałową Komisję w Warszawie, którego losy były szczególnie ważne dla Polaków i z dużym zainteresowaniem przyjęto informację o wydaniu w 2014 r. postanowienia o jego umorzeniu, było **śledztwo o sygn. S 19/05/Zn, w sprawie zabójstwa Prezydenta Miasta st. Warszawy Stefana Starzyńskiego**. Śledztwo to było kontynuacją prowadzonego w latach 1969–1972 przez byłą Główną Komisję Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce postępowania w tej sprawie. Zostało podjęte z zawieszenia przez Oddziałową Komisję ŚZpNP w Warszawie 20 lipca 2005 r.

Na podstawie zgromadzonego w postępowaniu materiału dowodowego ustalono, że prezydent m.st. Warszawy Stefan Starzyński został aresztowany 27 października 1939 r. w gmachu ratusza w Warszawie przez funkcjonariuszy gestapo i umieszczony w siedzibie gestapo w alei Szucha. Następnie przewieziono go do więzienia przy ulicy Daniłowiczowskiej w Warszawie, a w późniejszym czasie do więzienia na Pawiaku. W więzieniu na Pawiaku prezydent Stefan Starzyński przebywał do nieustalonego dnia pomiędzy 21–23 grudnia 1939 r., kiedy to wywieziono go w nieznanym kierunku. W toku śledztwa poddano weryfikacji kilkanaście hipotez dotyczących dalszych losów Stefana Starzyńskiego i okoliczności jego śmierci. Przesłuchiwano świadków w Polsce i poza jej granicami (RFN, USA, Francja) oraz poszukiwano i gromadzono materiały archiwalne, mogące zawierać informacje ważne dla przedmiotu postępowania. Kwerendy archiwalne zostały

przeprowadzone zarówno w instytucjach polskich, jak i zagranicznych. W niniejszej sprawie skierowano również kilkanaście wniosków o udzielenie pomocy prawnej do niemieckich prokuratur w Monachium II, Neuruppin, Dessau, Berlinie, Hanowerze, Bielefeld, Hamburgu, Kolonii, Augsburgu, Lipsku i w wyniku ich realizacji uzyskano bardzo istotny materiał dowodowy.

Ustalenia poczynione w toku śledztwa podważyły wiarygodność funkcjonujących w powszechnej świadomości społecznej hipotez o osadzeniu i śmierci prezydenta Stefana Starzyńskiego w różnych obozach zagłady (m.in. Dachau, Flossenbürg, Dora-Mitelbau, Mauthausen, Wittenberge, Baalberge) i więzieniach w Niemczech (Spandau, Alt-Moabit, Alexanderplatz) w okresie od 1940 do 1945 r.

Zebrany materiał dowodowy pozwolił bowiem na bezsporne ustalenie, iż do zabójstwa przez rozstrzelanie prezydenta m.st. Warszawy Stefana Starzyńskiego doszło w okresie pomiędzy 21 a 23 grudnia 1939 r. w Warszawie lub w jej okolicach. Tej zbrodni nazistowskiej, stanowiącej jednocześnie zbrodnię wojenną i zbrodnię przeciwko ludzkości, dokonali funkcjonariusze gestapo w Warszawie Oberscharführer Hermann Schimmann, Hauptscharführer Weber i Unterscharführer Perlbach. Nie zdołano natomiast w sposób jednoznaczny ustalić personaliów funkcjonariuszy, którzy wydali rozkaz zabójstwa Stefana Starzyńskiego. Śledztwo zostało umorzone 8 września 2014 r. wobec trzech sprawców z powodu ich śmierci, a w zakresie nieustalonych sprawców z powodu ich niewykrycia.

Kolejnym śledztwem, którym interesuje się opinia publiczna, jest **śledztwo** Oddziałowej Komisji w Białymstoku – **w sprawie zbrodni komunistycznych w postaci zabójstwa w lipcu 1945 r. w nieustalonym miejscu około 600 osób zatrzymanych na terenie Suwalszczyzny podczas Obławy Augustowskiej**, dokonanej przez wojska NKWD i oddziały Smiersza 3. Frontu Białoruskiego, przy współudziale funkcjonariuszy UB, MO oraz żołnierzy ludowego Wojska Polskiego.

W toku śledztwa ustalono, że osobami odpowiedzialnymi za przeprowadzenie likwidacji zatrzymanych obywateli polskich, członków Armii Krajowej, byli: zastępca szefa Głównego Dowództwa Kontrwywiadu Wojskowego Smiersz przy Ludowym Komisariacie Obrony Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich generał-major Iwan Iwanowicz Gorgonow i szef Dowództwa Kontrwywiadu Wojskowego Smiersz przy Ludowym Komisariacie Obrony Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich 3. Frontu Białoruskiego Armii Czerwonej generał-lejtnant Paweł Wasiljewicz Zelenin (I.I. Gorgonow, narodowości rosyjskiej, urodził się w 1903 r. i zmarł w 1994 r., a P.W. Zelenin, narodowości rosyjskiej, urodził się w 1902 r. i zmarł w 1965 r.).

Prokuratorzy wielokrotnie zwracali się do rosyjskich organów wymiaru sprawiedliwości o udostępnienie istotnych dokumentów dla pełnego wyjaśnienia przebiegu akcji, zwanej obławą augustowską. 23 lipca 2013 r. do Prokuratury Generalnej RP wpłynęło pismo z dnia 19 lipca 2013 r. Prokuratury Generalnej FR, z którego treści wynika, że na podstawie art. 2 Europejskiej konwencji o pomocy prawnej w sprawach karnych z dnia 20 kwietnia 1959 r. i art. 17 Umowy między Rzeczpospolitą Polską a Federacją Rosyjską o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych z dnia 16 września 1996 r. „realizacja wskazanych wniosków nie wydaje się możliwa".

W śledztwie ustalono nadto, iż prawdopodobnie w końcu lipca oraz na początku sierpnia 1945 r. do Lidy w byłym województwie nowogródzkim funkcjonariusze ZSRR przetransportowali koleją z Grodna znaczną liczbę Polaków w ubraniach cywilnych. Po przyjeździe do Lidy Polacy byli konwojowani do miejscowego więzienia, a następnie grupami liczącymi od 100 do 200 osób przepędzani przez Lidę na teren przedwojennego poligonu 77. Pułku Piechoty Wojska Polskiego, gdzie funkcjonariusze Smiersza mieli ich zabijać. Prawdopodobnie w odstępach kilkudniowych postąpiono tak z co najmniej 3 grupami Polaków.

W maju 2014 r. opracowano wniosek o pomoc prawną skierowany do Prokuratury Generalnej Białorusi, w którym zwrócono się o przeprowadzenie kwerendy we wskazanych archiwach, celem odnalezienia wszelkich dokumentów dotyczących obławy augustowskiej i ewentualnej egzekucji w Lidzie. Miał on na celu uzyskanie dokumentów, które by potwierdziły bądź wykluczyły tezę, iż

zabójstwa osób zatrzymanych w ramach tzw. obławy augustowskiej dokonano na przełomie lipca i sierpnia 1945 r. na terenie poligonu w Lidzie. Z treści odpowiedzi otrzymanej 25 sierpnia 2014 r. wynika, że Prokuratura Generalna Republiki Białorusi nie może zrealizować wniosku o pomoc prawną, albowiem byłoby to sprzeczne z podstawowymi zasadami prawnymi obowiązującymi na terytorium tego państwa, ponieważ do przestępstw popełnionych na terenie Białorusi odnosi się tamtejsze prawo karne i jurysdykcja.

W sprawie opracowano także wniosek o udzielenie pomocy prawnej skierowany do Stanów Zjednoczonych Ameryki. W piśmie tym zwrócono się o przeprowadzenie kwerendy we wskazanym archiwum w celu ujawnienia ewentualnych materiałów dotyczących obławy augustowskiej, przydatnych w prowadzonym śledztwie. Prokuratora Generalna nadała dalszy bieg wnioskowi.

Ponadto w 2014 r. pobrano materiał biologiczny od 130 krewnych ofiar tej zbrodni. Jest on niezbędny do przyszłych badań porównawczych DNA w przypadku ujawnienia miejsca pochówku ofiar.

Uwagę mediów oraz zainteresowanie opinii społecznej wzbudziły także dwa postępowania, w trakcie których przeprowadzono ekshumacje na terenie Aresztu Śledczego w Białymstoku. **Śledztwa dotyczą licznych zabójstw oraz innych zbrodni komunistycznych i zbrodni przeciwko ludzkości, popełnionych w okresie 1944–1954 przez funkcjonariuszy białostockich UBP i białostockiego więzienia**. Przeprowadzone w maju i listopadzie 2014 r. czynności poszukiwawcze w części pomieszczeń piwnicznych budynku administracyjnego Aresztu Śledczego w Białymstoku, doprowadziły do odnalezienia kompletnych szkieletów sześciu osób (z dużym prawdopodobieństwem ofiar zbrodni popełnionych przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego) oraz drobnych kości następnej osoby lub osób. Z uwagi na istniejące materiały dowodowe należy założyć, że w kolejnych pomieszczeniach piwnicznych budynku mogą się znajdować dalsze miejsca pochówków (dotychczas zbadano około 20 proc. powierzchni piwnicy). Podczas prac przeprowadzonych w maju 2014 r. zabezpieczono także fragmenty odzieży (marynarka tweedowa, kamizelka wełniana i spodnie), medalik oraz portfelik z zawartością prawdopodobnie dokumentów. Przedmioty te przekazano biegłemu w celu konserwacji. Odnaleziono spiek amunicyjnych łusek i skorupy granatu ręcznego, które przekazano do Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego Komendy Głównej Policji w Warszawie. Pobrano również próbki materiału genetycznego zmarłych do ewentualnych badań identyfikacyjnych oraz podczas drugiego etapu prac zabezpieczono dowody rzeczowe w postaci m.in. guzików i amunicji. Dokonano ich oględzin, a amunicję przekazano do CLK KGP w Warszawie w celu przeprowadzenia stosownych badań.

Na terenie Aresztu Śledczego w Białymstoku zostały przeprowadzone również prace w sprawie popełnionych w okresie od drugiej połowy września 1939 r. do 1956 r. w tym mieście zbrodni zabójstw osób pozbawionych wolności przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego. W lipcu i październiku 2013 r. oraz w maju 2014 r. w toku śledztwa przeprowadzono wspomniane prace ekshumacyjne. W trakcie tych prac wydobyto 193 szkielety ludzkie. Trwają ustalenia, czy osoby te stały się ofiarami zbrodni niemieckich, czy sowieckich.

Od 8 do 26 września 2014 r. kontynuowano prace archeologiczne na terenie dawnych ogrodów Aresztu Śledczego w Białymstoku. W ich toku ujawniono łącznie 19 jam grobowych, w tym kilka zlokalizowanych podczas wcześniejszego etapu prac. Część z nich była wielowarstwowa. Łącznie wydobyto szczątki 86 osób, w tym 33 mężczyzn, 11 kobiet i 28 dzieci w wieku od niemowlęcego do 7–8 lat. Jak dotąd nie udało się określić płci 5 osób. Identyfikacja płci kolejnych 9 osób trwa. Wydobyto również liczne pojedyncze kości. Przy szczątkach odnaleziono także rzeczy osobiste (medaliki, krzyżyki, zapalniczkę), guziki od mundurów i płaszczy wojskowych (w tym również z okresu powojennego) oraz pociski z broni palnej typu Tokariew. Znaleziono także polską monetę dziesięciogroszową z 1949 r.

Kolejnym ważnym dla opinii publicznej śledztwem jest postępowanie dotyczące **przesiedleń ludności cywilnej z okupowanego regionu białostockiego na teren dawnego Związku Radzieckiego od 1939 do 1941 r.** Do chwili obecnej przesłuchano blisko 3,5 tys. świadków. Prowadzo-

ne są działania zmierzające do ustalenia osób odpowiedzialnych za wywózki z Białostocczyzny. W toku śledztwa ustalono osoby, które w latach 1939–1941 pełniły funkcje we władzach radzieckich w regionie białostockim. Podjęto prace zmierzające do sporządzenia pełnego wykazu osób deportowanych. 20 grudnia 2011 r. do Republiki Kazachstanu skierowano wniosek o udzielenie pomocy prawnej, dotyczący nadesłania do akt śledztwa materiałów archiwalnych zawierających wykazy z liczbami i nazwiskami przesiedlonych w latach 1939–1941 Polaków i ich rozmieszczenia na terenie Kazachskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej. W odpowiedzi uzyskano wykazy materiałów pozostających w związku z przedmiotem śledztwa, przechowywanych w kazachskich archiwach centralnych oraz poszczególnych archiwach lokalnych. W październiku 2013 r. zwrócono się do Prokuratury Republiki Kazachstanu o ponad 200 dokumentów istotnych dla prowadzonego postępowania.

W czerwcu 2014 r. Prokuratura Republiki Kazachstanu zrealizowała wniosek o pomoc prawną, przesyłając żądane dokumenty.

Z kolei Oddziałowa Komisja w Gdańsku prowadziła **śledztwo o sygn. akt S 50/07/Zk przeciwko Onufremu S. byłemu komendantowi KW MO we Włocławku skazanemu za bezprawne pozbawienie wolności 25 działaczy opozycji w związku z ich internowaniem po wprowadzeniu stanu wojennego**. 30 grudnia 2013 r. skierowano do Sądu Rejonowego we Włocławku akt oskarżenia przeciwko Onufremu S. Został on oskarżony o to, że 13 grudnia 1981 r. we Włocławku, będąc funkcjonariuszem państwa komunistycznego, dopuścił się zbrodni komunistycznej stanowiącej jednocześnie zbrodnię przeciwko ludzkości, polegającej na bezprawnym i długotrwałym pozbawieniu wolności, łączącym się ze szczególnym udręczeniem, 25 działaczy NSZZ „Solidarność". W toku śledztwa ujawniono, iż na podstawie jego decyzji pokrzywdzeni zostali zatrzymani przez funkcjonariuszy SB i MO, a następnie osadzeni – internowani w ośrodku odosobnienia, w Zakładzie Karnym w Mielęcinie. Powodem pozbawienia ich wolności była przynależność do określonej grupy politycznej i był to niewątpliwie akt stosowania represji oraz poważnego prześladowania działaczy opozycji, podjęty dla wsparcia ówczesnych władz. Oskarżony podpisując decyzje o internowaniu na podstawie nieuchwalonego aktu prawnego – dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o ochronie bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego w czasie obowiązywania stanu wojennego, dopuścił się przestępstwa według polskiej ustawy karnej obowiązującej w tym czasie. W toku śledztwa ujawniono, że Onufry S. jako komendant KW MO we Włocławku niewątpliwie kierował przygotowaniami do wprowadzenia stanu wojennego na terenie województwa włocławskiego i powołując się jedynie na „projekt" dekretu, który faktycznie nie został uchwalony, podpisał 25 decyzji o internowaniu działaczy antykomunistycznej opozycji, na podstawie których internowano 24 osoby we Włocławku 13 grudnia 1981 r. oraz powtórnie jedną osobę we wrześniu 1982 r.

11 czerwca 2014 r. Sąd Rejonowy we Włocławku uwzględnił wniosek oskarżonego o dobrowolne poddanie się karze i skazał go na karę łączną 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 5 lat i karę grzywny. Wyrok uprawomocnił się 19 czerwca 2014 r. Jest to pierwszy przypadek w historii IPN wydania wyroku w wyniku uwzględnienia wniosku oskarżonego o dobrowolne poddanie się karze.

Do tej samej kategorii śledztw, jak postępowanie omówione wyżej, należą dwa kolejne postepowania. Pierwsze z nich, to prowadzone przez Oddziałową Komisję w Poznaniu **śledztwo S 17/06/Zk w sprawie pozbawienia wolności osób związanych ze środowiskiem „Solidarności" z terenu województwa zielonogórskiego i umieszczenia ich w ośrodkach odosobnienia**, na podstawie decyzji komendanta wojewódzkiego MO w Zielonej Górze wydanych w okresie od 12 grudnia 1981 r. do 14 grudnia 1981 r.

Śledztwo to zakończone zostało 2 stycznia 2014 r. skierowaniem aktu oskarżenia do Sądu Rejonowego w Zielonej Górze przeciwko Aleksandrowi B. Oskarżono go o to, że w okresie pomiędzy 12 a 14 grudnia 1981 r., pełniąc obowiązki komendanta wojewódzkiego MO, bezprawnie podjął wobec 40 działaczy NSZZ „Solidarność" regionu zielonogórskiego decyzje o internowaniu, w kon-

sekwencji czego pokrzywdzeni zostali pozbawieni wolności w ośrodkach odosobnienia, przy czym działanie to stanowiło formę poważnej represji politycznej wobec osób przynależących do grupy o odmiennych zapatrywaniach ideologicznych, co kwalifikuje powyższe czyny jako zbrodnie komunistyczne i zbrodnie przeciwko ludzkości. Śledztwo dotyczyło prowadzonej przez władze komunistyczne bezprawnej akcji mającej na celu odizolowanie czołowych działaczy opozycyjnych i sparaliżowanie działań NSZZ „Solidarność", co stanowiło kluczowy warunek powodzenia planów władz partyjnych i państwowych, zakładających wprowadzenie na terenie kraju stanu wojennego z dniem 13 grudnia 1981 r. Internowanych w skali całego kraju osadzono w przygotowanych zawczasu ośrodkach i przetrzymywano tam na mocy decyzji wydanych przez właściwych komendantów wojewódzkich MO. Ze zgromadzonego materiału dowodowego wynika, że pozbawienie wolności osób internowanych nastąpiło nielegalnie, jako podstawa prawna decyzji o internowaniu wskazywany był nieistniejący akt prawny, właściwy zaś dekret o stanie wojennym został prawidłowo ogłoszony najwcześniej 17 grudnia 1981 r.

Drugim śledztwem było prowadzone przez Oddziałową Komisję w Poznaniu **śledztwo S 9/05/Zk w sprawie bezprawnego pozbawienia wolności w okresie pomiędzy 12 a 16 grudnia 1981 r. osób związanych ze środowiskiem „Solidarności" z regionu konińskiego i umieszczenia ich w ośrodkach odosobnienia** na podstawie decyzji komendanta wojewódzkiego MO w Koninie.

24 listopada 2014 r. prokurator Oddziałowej Komisji w Poznaniu skierował do Sądu Rejonowego w Koninie akt oskarżenia przeciwko Zenonowi J. Oskarżono go o to, że w okresie pomiędzy 12 a 16 grudnia 1981 r., pełniąc obowiązki komendanta wojewódzkiego MO, bezprawnie podjął wobec 33 działaczy NSZZ „Solidarność" regionu konińskiego decyzje o internowaniu z powołaniem jako podstawy prawnej aktu prawnego, który nie został opublikowany, w konsekwencji czego pokrzywdzeni zostali pozbawieni wolności w ośrodkach odosobnienia, przy czym działanie to stanowiło formę poważnej represji politycznej wobec osób przynależących do grupy o odmiennych zapatrywaniach ideologicznych, co kwalifikuje powyższe czyny jako zbrodnie komunistyczne i zbrodnie przeciwko ludzkości. Podejrzany w toku przesłuchania nie przyznał się do popełnienia zarzucanych mu przestępstw i skorzystał z przysługującego mu prawa do odmowy złożenia wyjaśnień.

Innym śledztwem prowadzonym przez Oddziałową Komisję w Krakowie, które wciąż pozostaje w zainteresowaniu mediów, jest **śledztwo S 35/08/Zk, w sprawie pobicia, w nocy z 6/7 maja 1977 r. w Krakowie, przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego, Stanisława Pyjasa**, i narażenia go na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia, ciężkiego uszkodzenia ciała lub ciężkiego rozstroju zdrowia, w wyniku czego w następstwie doznanych obrażeń ciała poniósł on śmierć, przy czym czyn ów stanowił przejaw stosowania wobec pokrzywdzonego represji w związku z jego zaangażowaniem w działalność opozycyjną wobec polityki ówczesnych władz PRL (sympatyzował i aktywnie współpracował z KOR), jak również pozostawał w związku z naruszeniem jego prawa do życia, stanowiącego formę naruszenia praw człowieka.

W śledztwie uzyskano dotychczas zeznania kilkudziesięciu nigdy wcześniej nieprzesłuchanych osób, w szczególności najbliższych pokrzywdzonego (spośród których trzem nadano status pokrzywdzonego) tudzież innych, na stałe zamieszkujących poza granicami kraju. Przeprowadzono także kompleksowe i wnikliwe kwerendy kilku tysięcy stron dokumentów archiwalnych z zasobów BUiAD w Warszawie, OBUiAD w Krakowie oraz innych instytucji zewnętrznych. Pozyskano dodatkowe opinie kryminalistyczne ekshumowanych szczątków kośćca ofiary z zakresu medycyny sądowej, toksykologii oraz biomechaniki, koncentrujące się na wyjaśnieniu – kluczowej dla sprawy – kwestii mechanizmu powstania obrażeń na ciele pokrzywdzonego oraz określenia przyczyn jego śmiertelnego zejścia. Uzyskano także dodatkową opinię daktyloskopijną, bazującą na dowodowych śladach linii papilarnych, zabezpieczonych 7 maja 1977 r. na miejscu ujawnienia zwłok Stanisława Pyjasa.

Przedmiot prowadzonego postępowania wymaga nader skomplikowanego i żmudnego procesu ustalania i odtwarzania przebiegu krytycznych zdarzeń zaistniałych w nocy z 6 na 7 maja 1977 r. oraz rozległego, różnorodnego i wszechstronnego zakresu czynności procesowo-dowodowych,

który determinuje długotrwałość jego prowadzenia. Po uzyskaniu opinii pismoznawczej, opracowanej przez zespół biegłych z IES w Krakowie, aktualne działania koncentrują się na prowadzeniu oględzin, wyselekcjonowanych wcześniej jednostek archiwalnych z zasobów BUiAD w Warszawie oraz OBUiAD w Krakowie. Poza tym, wobec rozstrzygnięcia przez Sąd Okręgowy w Krakowie w kwestii zwolnienia z tajemnicy dziennikarskiej, równolegle do ww. czynnośc, prowadzone są procesowe oględziny tzw. materiałów surówkowych, powstałych w związku z realizacją przez TVN S.A. dokumentu pt. *Trzech kumpli*.

Opinia publiczna w województwie łódzkim śledzi z uwagą **postępowanie o sygnaturze S 15/07/Zk w sprawie fizycznego i psychicznego znęcania się w 1950 r. nad pozbawionymi wolności członkami Zgromadzenia Świadków Jehowy przez funkcjonariuszy WUBP w Łodzi**.

Najprawdopodobniej bezpośrednim pretekstem do rozprawy ze Zgromadzeniem Świadków Jehowy była odmowa złożenia podpisu pod apelem sztokholmskim. W 1950 r. Światowa Rada Pokoju powołana w Warszawie wystosowała orędzie wzywające narody do przeprowadzenia plebiscytu w sprawie zakazu produkcji broni atomowej. Akcję zbierania podpisów pod apelem rozpoczęto 16 kwietnia 1950 r. Podpisu wymagano – zgodnie ze zgłoszoną procedurą – także od Kościołów i związków wyznaniowych, a odmowę złożenia podpisu traktowano jako poparcie dla „amerykańskich imperialistów" i sprzeciw wobec „pokojowej polityki" ZSRR. Świadkowie Jehowy, tłumacząc się swoją neutralnością wobec państwa, znaleźli się wśród tych, którzy odmówili podpisania apelu. Jedną z pierwszych akcji wobec Świadków Jehowy było wtargnięcie do ich lokalu w Łodzi 21 kwietnia 1950 r. Jak ustalono latem 1950 r. funkcjonariusze WUBP w Łodzi przeprowadzili szeroko zakrojoną akcję aresztowań, zapoczątkowaną zatrzymaniem w nocy z 20 na 21 czerwca 1950 r. około 30 osób w siedzibie Biura Głównego Zgromadzenia Świadków Jehowy w Łodzi, przy ul. Rzgowskiej 24. Zatrzymane osoby zostały osadzone w areszcie WUBP w Łodzi przy ul. Anstadta. Nad wszystkimi zatrzymanymi przesłuchujący funkcjonariusze WUPB w Łodzi znęcali się zarówno fizycznie, jak i psychicznie. Formy znęcania się były bardzo zróżnicowane, poczynając od brutalnego wielogodzinnego bicia i kopania po całym ciele, po szarpanie, zmuszanie do wykonywania przysiadów, stosowanie wyzwisk i gróźb pobicia czy pozbawienia życia. Niektórzy z pokrzywdzonych wskazali zapamiętane nazwiska funkcjonariuszy, dopuszczających się wobec nich bądź wobec innych osób pokrzywdzonych przemocy fizycznej. Ustalenia śledztwa wskazują, że prowadzone przeciwko zatrzymanym wyznawcom Świadków Jehowy postępowania zostały zakończone skierowaniem odrębnych aktów oskarżenia przeciwko większości pokrzywdzonych, przy czym część z nich została skazana na wieloletnie kary więzienia, a co do części postępowania umorzono – z braku dostatecznych dowodów popełnienia przestępstwa. Niemal wszystkim zatrzymanym wyznawcom Świadków Jehowy zarzucano szpiegostwo na rzecz USA, tj. popełnienie przestępstwa z art. 7 Dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy państwa. W ramach śledztwa ustalono dane personalne funkcjonariuszy UB, przeprowadzających czynności przesłuchań poszczególnych pokrzywdzonych. Dotarto do archiwalnych wykazów aresztowanych członków Świadków Jehowy, ustalając, że przyjęta początkowo liczba pokrzywdzonych aresztowanych w czerwcu 1950 r. w Łodzi jest znacznie wyższa, obejmuje ona łącznie 107 osób, zatrzymanych nie tylko w Łodzi, ale również w całym województwie łódzkim, osadzonych następnie w poszczególnych powiatowych urzędach bezpieczeństwa tego województwa, tj. w PUBP w Łasku, PUBP w Brzezinach, PUBP w Wieluniu, PUBP w Sieradzu, PUBP w Piotrkowie, PUBP w Łowiczu oraz PUBP w Skierniewicach. W toku śledztwa przesłuchano wszystkich żyjących pokrzywdzonych, a w wypadku ich śmierci osoby im bliskie. Uzyskano obszerną informację na temat zdarzeń stanowiących przedmiot postępowań od historyka Oddziałowej Komisji w Łodzi. Poszukiwano dokumentacji archiwalnej. Przeprowadzono oględziny zachowanych akt spraw karnych prowadzonych przeciwko Świadkom Jehowy. Śledztwo umorzono wobec śmierci dwóch sprawców i niewykrycia pozostałych sprawców. Obszerną decyzję kończącą postępowanie w sprawie wydano 30 grudnia 2014 r.

Oddziałowa Komisja w Warszawie prowadzi **postępowanie o sygn. S 63/14/Zn w sprawie zamordowania 2 sierpnia 1944 r. w więzieniu przy ul. Rakowieckiej w Warszawie około 800 więźniów przez żołnierzy trzeciego zapasowego batalionu grenadierów pancernych SS pod dowództwem Obersturmführera SS Martina Patza**.

Na podstawie zebranej w sprawie dokumentacji archiwalnej, w szczególności sprawozdania zastępcy kierownika więzienia mokotowskiego Kirchnera, przesłanego do Urzędu Sprawiedliwości w tzw. rządzie Generalnego Gubernatorstwa, ustalono, że w dniach 23–27 sierpnia 1944 r. Niemcy, w związku z planowaną ewakuacją, zwolnili z więzienia około 620 więźniów, przede wszystkim reichs- i volksdeutschów. Według stanu osobowego na dzień 27 sierpnia 1944 r. w więzieniu mokotowskim przy ul. Rakowieckiej 37 przebywało 794 aresztowanych Polaków i 32 więźniów pochodzenia niemieckiego. Władzie niemieckie planowały wykorzystać więźniów do kopania okopów wokół Warszawy. Po wybuchu powstania warszawskiego 1 sierpnia 1944 r. o godzinie 17.00 oddziały powstańcze zaatakowały koszary zlokalizowane przy ul. Rakowieckiej naprzeciwko więzienia mokotowskiego. W koszarach stacjonował wówczas trzeci zapasowy batalion grenadierów pancernych SS pod dowództwem SS-Obersturmführera Martina Patza. Pełniący obowiązki kierownika więzienia Kirchner polecił wówczas rozbroić polskich strażników więziennych i obsadzić więzienie reichs- i volksdeutschami. Siły powstańcze podjęły atak na pozycje niemieckie w więzieniu mokotowskim. Pomimo załamania szturmu opanowały budynek mieszkalny, przylegający bezpośrednio do więzienia.

2 sierpnia 1944 r. około godzin południowych SS-Obersturmführer Martin Patz zakomunikował Kirchnerowi decyzję wojskowego komendanta miasta generała porucznika Reinera Stahela o likwidacji więzienia. Egzekucje rozpoczęły się w godzinach wieczornych 2 sierpnia 1944 r.

W toku śledztwa ustalono, że odpowiedzialny za wydanie rozkazu wymordowania 2 sierpnia 1944 r. więźniów więzienia mokotowskiego wojskowy komendant miasta generał porucznik Reiner Stahel został 20 września 1944 r., po zawieszeniu broni między Królestwem Rumunii a ZSRR, internowany przez wojsko rumuńskie. Zmarł 30 listopada 1952 r. w więzieniu etapowym NKWD.

Dowódca policji i SS na dystrykt warszawski generał Paul Otto Geibel został skazany wyrokiem Sądu Wojewódzkiego dla m.st. Warszawy z dnia 31 maja 1954 r. za wiele zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości z okresu powstania warszawskiego i nie tylko na karę łączną dożywotniego pozbawienia wolności. W trakcie odbywania kary w Zakładzie Karnym w Warszawie przy ul. Rakowieckiej 37 12 października 1966 r. popełnił samobójstwo przez powieszenie się w celi.

Na podstawie materiałów śledczych przesłanych przez b. Główną Komisję Badania Zbrodni Hitlerowskich Sąd Krajowy w Kolonii, po przeprowadzeniu rozprawy w okresie od 16 stycznia do 28 lutego 1980 r., uznał SS-Obersturmführera Martina Patza oraz kierującego komando egzekucyjnym Erwina Karla Mislinga za winnych w pomocnictwie do morderstwa co najmniej 250 osób. Za czyny te wymienieni zostali skazani odpowiednio na kary 9 lat oraz 4 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności.

W świetle powyższych ustaleń wymienieni swoim zachowaniem w sposób bezsporny dopuścili się zbrodni wojennych i ludobójstwa, o których mowa w art. 3 ustawy o IPN-KŚZpNP oraz zbrodni nazistowskich, określonych w art. 1 pkt 1 dekretu z dnia 31 sierpnia 1944 r. o wymiarze kar dla faszystowsko-hitlerowskich zbrodniarzy winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców narodu polskiego.

W odniesieniu do gen. Rainera Stahela, w odrębnym postępowaniu, badana jest jego przestępcza działalność po wybuchu powstania warszawskiego.

W okresie sprawozdawczym opinia publiczna, podobnie jak w latach poprzednich, wykazywała duże zainteresowanie także **śledztwami w sprawie zbrodni popełnionych przez nacjonalistów ukraińskich**. Przykładem takiego śledztwa jest zakończone w 2014 r. przez Oddziałową Komisję we Wrocławiu postępowanie (S 39/02/Zi) w sprawie zbrodni ludobójstwa nacjonalistów ukraiń-

skich w celu całkowitego wyniszczenia ludności polskiej w latach 1939–1945 na terenie powiatów Lwów i Bóbrka, woj. lwowskie. Ze zgromadzonego materiału dowodowego wynika, że zwłaszcza we Lwowie i najbliższych okolicach zdecydowaną większość stanowiła ludność polska, której stan liczebny się powiększał wraz z postępującym ludobójstwem dokonywanym przez nacjonalistów ukraińskich na dalej na wschód położonych Kresach, głównie na Wołyniu i województwach tarnopolskim i stanisławowskim. Do największych zbrodni doszło na przełomie kwietnia i maja 1944 r. w Hucie Strzyżewskiej, kiedy to oddział nacjonalistów ukraińskich otoczył wieś i spalił żywcem nieustaloną liczbę osób. 12 kwietnia 1944 r. doszło do napadu na wieś Huciska w powiecie Bóbrka, gdzie nacjonaliści ukraińscy zamordowali, według różnych relacji świadków, od 84 do 92 osób przez ich spalenie w domach, zastrzelenie, poderżnięcie gardeł, przecięcie siekierami. Bardzo obszerne zeznania dotyczące mordu ludności Hucisk złożył 88-letni obecnie, mieszkający od 30 lat na stałe w Szwecji, były mieszkaniec tej wsi – Karol G. W tym samym czasie doszło do wymordowania całej ludności wsi Miedziak. Ukraińcy podstępnie zaprosili na tzw. spotkanie organizacyjne ludność polską do miejscowej szkoły, po czym budynek podpalili. Wszyscy znajdujący się wewnątrz spłonęli żywcem. Ponadto 21 innych mieszkańców tejże wsi zamordowano nocą podczas snu. 26 lipca 1944 r. doszło do napadu około 50-osobowego oddziału SS-Galizien na polską wieś Siemianówka w powiecie lwowskim, podczas którego zabito około 30 Polaków, w tym 10 osób podczas próby ucieczki, a spalono około 100 domów. Dalszej rzezi przeszkodził oddział wojska niemieckiego. Także w 1944 r. nacjonaliści ukraińscy wymordowali polską ludność wsi Brzezina w powiecie Bóbrka, którą zapędzili do miejscowego kościoła, a następnie żywcem spalili. W samym Lwowie natomiast nie dochodziło do masowych zbrodni z uwagi na dużą przewagę ludności polskiej, ale warto wspomnieć o zabójstwie polskiego profesora medycyny Bolesława Jałowego z Uniwersytetu Jana Kazimierza, który wcześniej uniknął egzekucji przez okupacyjne władze niemieckie w ramach akcji AB. Zabójstwa miał dokonać jego były student narodowości ukraińskiej.

W śledztwie tym prokurator referent przesłuchał ponad 500 świadków. 6 czerwca 2014 r. postępowanie zostało zakończone wydaniem postanowienia o umorzeniu śledztwa wobec niewykrycia sprawców przestępstw. Prokurator na podstawie zebranego materiału dowodowego ustalił, że na terenie obu powiatów, w tym miasta Lwowa, dokonano zabójstwa nie mniej niż 1130 osób oraz usiłowano dokonać zabójstwa nie mniej niż 53 osób, a nieustalona liczba osób odniosła obrażenia albo została zmuszona do ucieczki ze swoich miejsc zamieszkania.

Ostatnią grupę stanowią śledztwa dotyczące zbrodni nazistowskich. Od zbrodni, które są przedmiotem tych śledztw, upłynęło kilkadziesiąt lat, w czasie których nie zdołano jednak ustalić wszystkich ich okoliczności ani pociągnąć do odpowiedzialności wszystkich żyjących sprawców.

Do tej kategorii śledztw należy prowadzone przez Oddziałową Komisję w Gdańsku **śledztwo o sygn. akt S 56/11/Zn w sprawie masowych zabójstw dokonanych w Piaśnicy koło Wejherowa jesienią 1939 r.** Zbrodnia ta została popełniona przez okupanta niemieckiego w ramach akcji likwidacji polskiej inteligencji i Polaków, uznanych za wrogich Niemcom, przygotowanej przed napaścią Niemiec na Polskę w Głównym Urzędzie Bezpieczeństwa Rzeszy („Operacja Tannenberg"). Ofiarami byli mieszkańcy Gdyni, Gdańska, Wejherowa, Pucka i innych okolicznych miejscowości, a także pensjonariusze i pacjenci niemieckich szpitali i zakładów psychiatrycznych przewożonych transportem kolejowym do Wejherowa z Pomorza Zachodniego i Meklemburgii oraz prawdopodobnie obywatele polscy z terenu III Rzeszy. Do dnia dzisiejszego nie ujawniono liczby zamordowanych i dysponujemy jedynie szacunkowymi danymi. Według niektórych z nich liczba ofiar może wynosić nawet 12–14 tys. Postępowanie przygotowawcze nadal pozostaje w toku.

Z kolei Oddziałowa Komisja w Krakowie prowadzi **śledztwo S 51/05/Zn w sprawie zbrodni wojennej stanowiącej zbrodnię przeciwko ludzkości polegającej na dopuszczaniu się w okresie od 1941 r. do 1945 r. w Oświęcimiu zabójstw i spowodowaniu ciężkiego uszczerbku na zdrowiu więźniów przebywających w obozie zagłady KL Auschwitz-Birkenau w związku z prowadzonymi w tym obozie eksperymentami paramedycznymi**. Przedmiotem postępowania jest

szeroko rozumiana działalność obozowych służb medycznych w części dotyczącej prowadzenia na więźniach obozu eksperymentów medycznych i paramedycznych. Materiał śledztwa uzupełniono o nowe dokumenty, w tym tłumaczenia dokumentów procesowych sporządzonych w języku niemieckim. Informacje zawarte w aktach utrwalono w powstałej na potrzeby tzw. śledztw oświęcimskich bazie danych, umożliwiającej ich katalogowanie, segregowanie i analizę.

Oddziałowa Komisja w Krakowie prowadzi też śledztwo S 78/11/Zn, które stanowi kontynuację zawieszonego śledztwa w sprawie naruszenia w okresie od maja 1940 r. do stycznia 1945 r. w Oświęcimiu i innych miejscowościach prawa międzynarodowego stanowiącego zbrodnię przeciwko ludzkości przez przedstawicieli władzy państwa niemieckiego polegającego na pozbawieniu wolności obywateli polskich przez osadzenie ich w obozie koncentracyjnym KL Auschwitz-Birkenau i poddaniu ich tam nieludzkiemu traktowaniu oraz dokonywaniu ich zabójstw.

W ramach współpracy z organami ścigania Niemiec wykonano wiele czynności procesowych w sprawach dotyczących ścigania żyjących do chwili obecnej funkcjonariuszy obozowych. Nadto pozyskano opinię historyczną, zawierającą najszerszy jak dotychczas wykaz funkcjonariuszy SS pełniących służbę w obozie. Liczy ona przeszło 9500 nazwisk.

Prokurator Oddziałowej Komisji w Lublinie prowadzi **śledztwo S 50/05/Zn w sprawie zbrodni hitlerowskich, popełnionych w latach 1941–1944 w obozie koncentracyjnym na Majdanku w Lublinie**, polegających w szczególności na dokonywaniu masowych i indywidualnych zabójstw, jak też na stosowaniu wszelkich innych metod i sposobów zagłady osadzonych w tym obozie więźniów różnych narodowości.

Obóz koncentracyjny w Lublinie, zwany potocznie Majdankiem, był drugim co do wielkości po Auschwitz tego typu obozem nazistowskim w Europie. O jego powstaniu zadecydował Heinrich Himmler – szef SS i Policji III Rzeszy podczas pobytu w Lublinie w połowie roku 1941. Majdanek zlokalizowany został na południowo-wschodnich peryferiach Lublina, przy drodze prowadzącej do Zamościa i dalej do Lwowa. Obóz funkcjonował od października 1941 r. do lipca 1944 r. Szczątkowo zachowany materiał źródłowy nie pozwala na dokładne ustalenie liczby osób uwięzionych w obozie i jego ofiar. Szacunkowo oblicza się, że przez Majdanek przeszło ok. 300 000 więźniów 50 narodowości. Wśród osadzonych najwięcej było Żydów i Polaków, ale byli także Białorusini, Ukraińcy, Rosjanie, Niemcy, Austriacy, Francuzi, Włosi i Holendrzy. Więźniowie umierali w wyniku prymitywnych warunków bytowania, głodu, chorób i pracy ponad siły, a także ginęli w egzekucjach i w komorach gazowych.

W toku śledztwa prowadzone są czynności zmierzające do ustalenia osób pokrzywdzonych oraz ewentualnych żyjących jeszcze sprawców zbrodni, ustalenie, ilu i którzy ze sprawców zostali już osądzeni w kraju i za granicą.

W ramach prowadzonego śledztwa w związku z czynnościami procesowymi podejmowanymi przez niemiecki wymiar sprawiedliwości udzielano też pomocy prawnej stronie niemieckiej.

W Oddziałowej Komisji w Poznaniu prowadzone jest śledztwo S 83/13/Zn w sprawie zbrodni przeciwko ludzkości polegającej na zamordowaniu w listopadzie 1939 r. w Owińskach, Poznaniu i innych miejscowościach przez działających w celu wyniszczenia polskiej grupy narodowościowej funkcjonariuszy III Rzeszy członków „Sonderkommando I Lange" około 1000 pacjentów Zakładu Psychiatrycznego w Owińskach.

Śledztwo dotyczy zbrodni popełnionych przez niemieckie władze okupacyjne w ramach tzw. Aktion T4, polegającej na masowym zabijaniu osób z zaburzeniami umysłowymi i rozwojowymi („eliminacja życia niewartego życia"). Ustalono, iż zagładę pacjentów szpitali psychiatrycznych na terenie Kraju Warty władze hitlerowskie rozpoczęły w listopadzie 1939 r. Wcześniej we wrześniu i październiku 1939 r. zakłady te były przejmowane z rąk administracji polskiej przez władze niemieckie, w tym m.in. Zakład Psychiatryczny w Owińskach koło Poznania. Stanowiska dyrektorów, kierowników administracji były odtąd obsadzane przez Niemców przybyłych z Rzeszy. Sporządzono listy pacjentów, będące podstawą do ich wywożenia, a następnie uśmiercania.

Akcją uśmiercania pacjentów szpitali psychiatrycznych zajmowała się specjalna jednostka funkcjonariuszy tajnej policji państwowej w Poznaniu („Sonderkommando SS"). Ówczesny rząd Rzeszy w Berlinie był zainteresowany tym, by pozbyć się nieuleczalnie chorych ze wszystkich zakładów leczniczych, aby w ten sposób uzyskać miejsce na tworzenie szkół SS, szpitali itd. Zażądano od poszczególnych zakładów, aby stworzyły listy chorych stosownie do stopnia ich choroby (kategorie 1–3) i zgłosiły je do Berlina. Zadania przekazywane były bezpośrednio z Głównego Urzędu Bezpieczeństwa Rzeszy. Początkowo chorych uśmiercano w Forcie VII w Poznaniu. Chorzy zamykani byli w bunkrze, którego otwory uszczelniano gliną. Do wnętrza doprowadzony był gaz ze stojącej przed nim butli. Akcję gazowania obserwowali przez okienka funkcjonariusze Sonderkommanda. Po krótkim czasie zwłoki zagazowanych pacjentów były wyciągane i ładowane na samochody, a następnie chowane w masowych grobach w lesie koło Obornik Wielkopolskich. W ten sposób uśmiercono 1000 pacjentów z Zakładu Psychiatrycznego w Owińskach. Nie zachowała się jednak dokumentacja szpitala w Owińskach z tego okresu i tym samym nie są znane dane personalne ofiar zbrodni. Obecnie w śledztwie prowadzone są czynności procesowe mające na celu ustalenie zarówno sprawców zbrodni, jak i tożsamości osób zamordowanych.

Oddziałowa Komisja w Szczecinie prowadzi śledztwo S 9/13/Zn dotyczące dokonanego przez funkcjonariuszy niemieckich władz okupacyjnych ludobójstwa około 750 tys. Polaków, Żydów i osób innych narodowości w niemieckim obozie koncentracyjnym w Treblince w okresie od lipca 1942 r. do 1944 r. Przedmiotowe śledztwo nie zostało zakończone do chwili obecnej. W toku prowadzonego śledztwa dokonywano ustalenia składu osobowego funkcjonariuszy z obozów Treblinka I i Treblinka, jak również ustalano losy tych osób po zakończeniu II wojny światowej. W związku z powyższym konieczne było występowanie do Centrali Ścigania Zbrodni Nazistowskich w Ludwigsburgu z zapytaniem dotyczącym konkretnych osób. W 2014 r. uzyskano wiele dokumentów świadczących o tym, że w procesach, które toczyły się w Niemczech, skazano wielu funkcjonariuszy odpowiedzialnych za zbrodnie w obozie w Treblince. W dalszym ciągu ustalane są losy poszczególnych funkcjonariuszy, a posiadane przez nas informacje wskazują, iż niektórzy z ukraińskich strażników obozowych zostali po wojnie deportowani z USA i skazani w procesach, które odbyły się w byłym ZSRR.

Tabela 14. Informacja statystyczna z działalności oddziałowych komisji ścigania zbrodni przeciwko narodowi polskiemu za okres styczeń–grudzień 2014 r.

Jednostka	Pozostało z poprzedniego okresu	w tym			Wpływ	w tym			Załatwiono	w tym			Pozostało	w tym			Zastosowano aresztowanie	Skierowano do sądu		Zawieszono	Odmówiono wszczęcia / Załatwiono w inny sposób	Umorzono na podst. art. 17 § 1 pkt 1-11 kpk	Umorzono na podst. art. 322 kpk
		Zk	Zn	Zi/Zi 54-55		Zk	Zn	Zi/Zi 54-55		Zk	Zn	Zi/Zi 54-55		Zk	Zn	Zi/Zi 54-55		Akt oskarżenia / w tym osób	Wniosek o amnestię				
0		1a	1b	1c	2	2a	2b	2c	3	3a	3b	3c	4	4a	4b	4c	5	6	7	8	9	10	11
Bi	104	59	43	2/-	91	59	25	4/3	115	69	40	3/3	80	49	28	3/-	-	1/1	-	2	8/16	23	65
Gd	79	40	38	-/1	105	53	51	-/1	114	49	63	-/2	70	44	26	-/-	-	-/-	-	-	7/17	33	57
Ka	100	50	49	-/1	116	84	32	-/-	117	78	38	-/1	99	56	43	-/-	-	-/-	-	1	4/3	51	58
Kr	118	79	39	-/-	81	57	22	2/-	106	77	28	1/-	93	59	33	1/-	-	2/18	-	5	7/5	35	52
Lu	107	51	55	1/-	139	56	80	2/1	140	50	87	2/1	106	57	48	1/-	-	-/-	-	2	8/17	12	101
Łd	78	51	27	-/-	69	43	26	-/-	85	51	34	-/-	62	43	19	-/-	-	1/1	-	-	11/1	17	55
Po	110	60	50	-/-	98	58	40	-/-	108	60	48	-/-	100	58	42	-/-	-	2/2	-	-	6/9	45	46
Rz	57	36	17	4/-	128	70	50	8/-	126	76	43	7/-	59	30	24	5/-	-	4/4	-	-	11/3	55	53
Sz	79	42	36	1/-	83	63	19	-/1	87	61	25	-/1	75	44	30	1/-	-	1/1	-	-	22/4	30	30
Wa	114	87	25	-/2	78	46	24	-/8	108	62	37	-/9	84	71	12	-/1	-	1/1	-	2	22/4	50	29
Wr	75	55	5	14/1	81	63	17	-/1	86	67	14	3/2	70	51	8	11/-	-	-/-	-	1	7/1	16	61
Razem	1021	610	384	22/5	1069	652	386	16/15	1192	700	457	16/19	898	562	313	22/1	-	12/28	-	13	113/80	367	607

Tabela 15. Informacja statystyczna z działalności oddziałowych komisji ścigania zbrodni przeciwko narodowi polskiemu za okres styczeń–grudzień 2014 r.

Jednostka	Liczba przesłuchanych świadków w śledztwach własnych			Liczba przesłuchanych świadków w drodze pomocy prawnej dla innych oddziałowych komisji			Liczba przesłuchanych podejrzanych w śledztwach własnych			Liczba przesłuchanych podejrzanych w drodze pomocy prawnej dla innych oddziałowych komisji			Zażalenia skierowane do sądu / Zażalenia uwzględnione przez prokuratora w trybie akt. 463 § 1 i 465 § 1 kpk		Zażalenia uwzględnione przez sąd		Prawomocne postanowienia		Osądzono osób	Uniewinniono osób	Skazano osób	Zastosowano amnestię co do osób	Umorzono na podstawie art. 17 § 1 pkt 1-11 kpk	Wniesiono apelację		Wnioskowano kasację	Zastosowano art. 160 § 4 kpk
	Zk	Zn	Zi/Zi 54-55	Zk	Zn	Zi/Zi 54-55	Zk	Zn	Zi/Zi 54-55	Zk	Zn	Zi/Zi 54-55	na umorzenie	na odmowę wszczęcia	na umorzenie	na odmowę wszczęcia	345 kpk	397 kpk							Sąd Okręgowy	Sąd Apelacyjny		
0	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38
Bi	253	334	32/1	44	10	3/-	-	-	-/-	-	-	-/-	1/-	1/-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-/-*	-/-*	-	-
Gd	111	31	5/3	81	14	10/-	-	-	-/-	-	-	-/-	3/-	1/1	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-/-*	-/-*	-	-
Ka	126	130	-/1	116	13	7/-	-	-	-/-	-	-	-/-	4/-	2/-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-/-*	-/-*	-	-
Kr	154	18	1/-	96	16	6/-	10	-	-/-	-	-	-/-	4/-	-/-	-	-	-	-	2	1	-	-	1	1/1*	-/-*	-	-
Lu	153	426	225/-	51	12	5/-	-	-	-/-	-	-	-/-	2/-	2/-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-/-*	-/-*	-	-
Łd	64	16	-/-	60	11	3/-	1	-	-/-	-	-	-/-	1/-	1/-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-/-*	-/-*	-	-
Po	130	83	-/-	71	18	1/-	3	-	-/-	-	-	-/-	2/-	-/-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-/-*	-/-*	-	-
Rz	465	115	70/-	27	4	24/-	3	-	-/-	1	-	-/-	2/-	1/-	-	-	-	-	4	1	1	-	2	2/-*	-/-*	-	-
Sz	145	34	2/1	105	15	19/-	1	-	-/-	-	-	-/-	1/-	-/-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-/-*	-/-*	-	-
Wa	298	78	-/9	88	56	16/-	-	-	-/1	1	-	-/-	5/-	2/-	-	-	-	2	2	-	2	-	-	1/1*	-/-*	-	-
Wr	159	12	41/1	102	15	23/-	-	-	-/-	1	-	-/-	2/1	1/-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-/-*	-/-*	-	-
Razem	2058	1277	376/16	841	184	117/-	18	-	-/1	3	-	-/-	27/1	11/1	1	-	-	2	11	2	6	-	3	4/2*	-/-*	-	-
Σ	3727			1142			19			3			38/2		1	-	-	2	11	2	6	-	3	4/2*		-	-

*Liczba zażaleń wniesionych w trybie art. 459 § 1 i 3 k.p.k.

7. Lustracja

Biuro Lustracyjne zajmuje się realizacją zadań ustawowych określonych w Ustawie z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, zwanej dalej ustawą o IPN, i Ustawie z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa w latach 1944–1990 oraz treści tych dokumentów, zwanej dalej ustawą lustracyjną, na pięciu głównych polach:

– przyjmowanie i rejestracja oświadczeń lustracyjnych (art. 52a pkt 1 ustawy o IPN);

– sygnalizowanie odpowiednim organom o niewywiązywaniu się z obowiązków nałożonych przez ustawę (art. 52a pkt 4 ustawy o IPN); czynności te wykonuje Sekcja Ewidencji Oświadczeń Lustracyjnych i Sygnalizowania;

– opracowanie i publikacja katalogów (art. 52a pkt 6, 7 i 8 ustawy o IPN) oraz informacji w Biuletynie Informacji Publicznej IPN (art. 22 i 23 ustawy lustracyjnej); czynności te wykonuje Sekcja Udostępniania i Publikacji oraz Wydział Przygotowywania i Publikacji Katalogów;

– analiza oświadczeń lustracyjnych i zbieranie materiałów niezbędnych do ich właściwej oceny, a także przygotowywanie i obsługa postępowań lustracyjnych (art. 52a pkt 3 ustawy o IPN);

– udział prokuratorów BL w charakterze oskarżycieli w postępowaniach lustracyjnych, w tym także w tych wszczętych w czasie obowiązywania poprzedniej ustawy lustracyjnej na wniosek Rzecznika Interesu Publicznego i niezakończonych przed wejściem w życie ustawy z 2006 r. (art. 63a, ust. 2 ustawy lustracyjnej); czynności te wykonują referaty przygotowywania postępowań lustracyjnych (oddziałowe biura lustracyjne) i Wydział Przygotowywania i Nadzoru nad Postępowaniami Lustracyjnymi (Centrala).

W roku sprawozdawczym działania biura były zdominowane przez wybory do parlamentu europejskiego i wybory samorządowe. W następstwie wyborów samorządowych do biura wpłynęło 68 535 oświadczeń. Oświadczenia te będą od początku 2015 r. wstępnie weryfikowane i wprowadzane do elektronicznej bazy oświadczeń. Niezależnie od oświadczeń składanych w związku z wyborami, po wstępnej weryfikacji przyjęto i zarejestrowano w bazie „Oświadczenia" 1785 nowych oświadczeń. W trzech katalogach tematycznych opublikowano dane dotyczące 10 898 nowych osób. W katalogu osób pełniących funkcje publiczne opublikowano 332 nowe wpisy. Powyższe katalogi, zamieszczone w Biuletynie Informacji Publicznej IPN-KŚZpNP na stronie internetowej http://katalog.bip.ipn.gov.pl, odwiedzono 1 778 611 razy, co pokazuje znaczny wzrost zainteresowania w stosunku do roku poprzedniego.

W 8522 sprawach zainicjowano procedury weryfikujące prawdziwość oświadczeń lustracyjnych.

Prokuratorzy skierowali 175 wniosków o wszczęcie postępowania lustracyjnego z uwagi na uzasadnioną wątpliwość co do prawdziwości badanego oświadczenia i przedstawili 5 stanowisk w tzw. postępowaniach autolustracyjnych. W 210 sprawach zapadły prawomocne orzeczenia sądowe, w tym 157 orzeczeń uznających, że kwestionowane oświadczenia lustracyjne są niezgodne z prawdą.

Warto podkreślić, że Biuro Lustracyjne przekazuje zdobytą wiedzę i doświadczenie wynikające z realizacji zadań ustawowych przedstawicielom krajów dokonujących rozliczeń z przeszłością okresu dyktatury. Z tych względów w dniach 4–7 czerwca 2014 r. Biuro Lustracyjne gościło Egora

Sobolewa, jednego z inicjatorów i pierwszych liderów Euromajdanu w Kijowie. Egor Sobolew, wówczas Przewodniczący Ukraińskiego Komitetu Lustracyjnego, a obecnie deputowany do Rady Najwyższej Ukrainy, w trakcie pobytu miał okazję dokładnego zapoznania się z polskimi doświadczeniami dotyczącymi lustracji i walki z korupcją.

Szczegółowe zestawienie danych dotyczące działalności Biura Lustracyjnego i podległych mu oddziałowych biur lustracyjnych za rok 2014 wygląda następująco.

7.1. Ewidencja oświadczeń lustracyjnych i publikowanie informacji

7.1.1. Przyjmowanie oświadczeń lustracyjnych oraz informacji o ich uprzednim złożeniu (SEiS)

Sekcja Ewidencji i Sygnalizowania (SEiS), podobnie jak w latach ubiegłych, zajmowała się przyjmowaniem oświadczeń lustracyjnych oraz informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego nadesłanych do Biura Lustracyjnego przez organy wymienione w art. 8 ustawy lustracyjnej.

W 2014 r. rytm pracy SEiS wyznaczyły wybory do Parlamentu Europejskiego, które odbyły się 25 maja 2014 r., oraz wybory samorządowe, które odbyły się 16 listopada 2014 r. (druga tura – 30 listopada 2014 r.). Niezależnie jednak od obsługi wyborów, do Biura Lustracyjnego wpływały również oświadczenia lustracyjne oraz informacje o uprzednim złożeniu oświadczenia w wyniku korespondencji bieżącej, dotyczącej osób powoływanych na funkcje publiczne w innym trybie. Wstępna ocena poprawności druku oświadczenia oraz sposobu jego wypełnienia pod względem formalnym pozwala oddzielić oświadczenia, które należy zwrócić organom je przesyłającym z podaniem przyczyny zwrotu.

Tabela 1. Zwroty oświadczeń i informacji niezwiązanych z wyborami

Powód zwrotu	Liczba
Sprzeczne w treści	13 oświadczeń
Druk oświadczenia zakwestionowany wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego	4 oświadczenia
Druk „Ściśle Tajne" oraz druk „Ściśle Tajne" – dodatkowy	8 oświadczeń
Inne (funkcja, wiek, oświadczenia „prywatne", brak podpisu oraz informacje o złożeniu oświadczenia na druku uznanym za niekonstytucyjny bądź z tytułu pełnienia funkcji niepodlegającej lustracji)	36 oświadczeń 36 informacji
Kolejne oświadczenie	268 oświadczeń
Suma zwrotów (oświadczeń lustracyjnych i informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego)	329 oświadczeń 36 informacji

W 2014 r. w aplikacji elektronicznej Biura Lustracyjnego zarejestrowano 1785 nowych oświadczeń lustracyjnych. Ponadto do zbioru informacji BL przyjęto 3342 informacje o uprzednim złożeniu oświadczenia.

Reasumując, obecnie w zasobie BL znajduje się 301 483 zaewidencjonowanych oświadczeń lustracyjnych oraz 47 377 informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego. Dane nie uwzględniają oświadczeń i informacji, które wpłynęły w związku z wyborami samorządowymi i zostaną wstępnie zweryfikowane i wprowadzone do rejestru w pierwszym kwartale 2015 r.

Wśród oświadczeń lustracyjnych przechowywanych w zasobie Biura Lustracyjnego znajduje się 2808 oświadczeń, w których osoby je wypełniające oświadczyły, że pracowały, pełniły służbę bądź współpracowały z organami bezpieczeństwa PRL.

Ponadto Sekcja Ewidencji i Sygnalizowania prowadziła korespondencję dotyczącą potwierdzenia faktu złożenia oświadczenia lustracyjnego, udostępnienia treści oświadczenia, oryginału bądź jego kserokopii w związku z wnioskami od uprawnionych osób prywatnych i organów.

W sumie na wnioski ww. organów udzielono odpowiedzi dotyczących 171 osób.

Stałym elementem pracy SEiS było wykonywanie poświadczonych za zgodność z oryginałem kserokopii oświadczeń lustracyjnych, co jest niezbędne przy rozpoczęciu przez oddziałowe biuro lustracyjne postępowania przygotowującego postępowanie lustracyjne (Ppl). W 2014 r. wykonano 6242 takie kserokopie.

Tabela 2. Liczba kserokopii wykonanych dla OBL

Lp.	Oddziałowe biuro lustracyjne	Liczba
1.	Białystok	605
2.	Gdańsk	611
3.	Katowice	690
4.	Kraków	601
5.	Lublin	178
6.	Łódź	807
7.	Poznań	537
8.	Rzeszów	805
9.	Szczecin	403
10.	Warszawa	609
11.	Wrocław	396
	Suma	6242

Stosunkowo niewielka liczba kserokopii wykonanych na potrzeby OBL w Lublinie wynika z faktu, iż Biuro to wykonało we własnym zakresie kserokopie oświadczeń lustracyjnych, które napłynęły w wyniku wyborów samorządowych w 2010 r.

Do innych czynności wykonywanych przez pracowników SEiS należało:

– selekcjonowanie oświadczeń lustracyjnych pod kątem art. 22 ustawy lustracyjnej w związku z ustawowym obowiązkiem publikowania w BIP informacji zawartych w dokumentach organów bezpieczeństwa państwa, a dotyczących osób pełniących funkcje publiczne wymienione w art. 22 ustawy oraz informowanie Sekcji Udostępniania i Publikacji o wpływie oświadczeń lustracyjnych tych osób;

– czynności archiwizacyjne polegały na przygotowaniu 364 teczek (ok. 10 mb) zawierających informacje o złożeniu oświadczenia lustracyjnego, które wpłynęły do BL od początku istnienia biura do 31 grudnia 2014 r. Dokumenty te na początku 2015 r. zostaną przekazane do Archiwum Zakładowego IPN, co pozwoli na uzyskanie miejsca na kolejne wpływające informacje;

– obsługa bazy PESEL (4 pracowników posiada takie uprawnienia);

– obsługa systemu *e-kancelaria* oraz wykonywanie wszelkich czynności kancelaryjnych związanych z ekspedycją poczty.

7.1.2. Wybory do Parlamentu Europejskiego

Dyrektor Biura Lustracyjnego za pismem z dnia 14 marca 2014 r. przekazała przewodniczącemu Państwowej Komisji Wyborczej zalecenia w formie instrukcji dla komisji wyborczych w sprawie zasad przyjmowania od kandydatów w wyborach do Parlamentu Europejskiego oświadczeń lustra-

cyjnych i informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia. W instrukcji przypomniano obowiązujące przepisy dotyczące realizacji ustawy lustracyjnej oraz procedurę kierowania zapytań o treść oświadczeń lustracyjnych znajdujących się w zasobie naszego biura. W piśmie podano numery telefoniczne i adresy kontaktowe oraz zwrócono się z prośbą do przewodniczącego PKW o przekazanie zaleceń komisarzom wyborczym.

W okresie od 7 do 22 kwietnia 2014 r. do Biura Lustracyjnego wpłynęło 558 zapytań o treść oświadczeń lustracyjnych kandydatów, którzy złożyli informacje o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego (w tej liczbie 5 zapytań dotyczyło osób, których oświadczeń nie stwierdzono w zasobie BL). W przypadku stwierdzenia braku oświadczenia w zasobie BL informowano właściwą komisję wyborczą o konieczności złożenia przez kandydata oświadczenia lustracyjnego.

W wyborach do Parlamentu Europejskiego wzięło udział 1279 kandydatów. Państwowa Komisja Wyborcza pismami z dnia 19 i 29 maja oraz 2 czerwca przekazała do Biura Lustracyjnego 194 oświadczenia lustracyjne, w tym 129 nowych oświadczeń, które wprowadzono do aplikacji *oświadczenie*. Przekazała także 545 informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia. Liczby te wchodzą w ogólną liczbę oświadczeń lustracyjnych oraz informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia, które wpłynęły do BL w 2014 r.

7.1.3. Wybory samorządowe

Dyrektor Biura Lustracyjnego pismem z dnia 23 lipca 2014 r. przekazała przewodniczącemu Państwowej Komisji Wyborczej zalecenia w formie instrukcji dla komisji wyborczych dotyczące zasad procedowania z oświadczeniami lustracyjnymi i informacjami o ich złożeniu, wpływającymi od kandydatów ubiegających się o mandaty w wyborach samorządowych.

Pismo przypominało również obowiązujące przepisy dotyczące realizacji ustawy lustracyjnej oraz zawierało wykaz adresów, numerów telefonów i faksów oddziałowych biur lustracyjnych.

Już od września 2014 r. kierowane były do pionu lustracyjnego liczne zapytania, najczęściej telefoniczne, o datę złożenia oświadczenia lustracyjnego. Biuro Lustracyjne oraz OBL udzielały stosownych odpowiedzi. Aby sprostać temu zadaniu, uruchomiono liczne linie telefoniczne, które umożliwiły obsługę kilkudziesięciu tysięcy pytających.

Należy w tym miejscu zauważyć, że ustawodawca przy konstruowaniu ustawy lustracyjnej przyjął, że informacja o treści oświadczenia lustracyjnego będzie powszechnie dostępna poprzez zamieszczanie w BIP rejestru oświadczeń, a w nim ich cyfrowych kopii. (art. 11 pkt. 1–3 ustawy lustracyjnej z dnia 18 października 2006 r.). Na mocy wyroku z 11 maja 2007 r. sygn. K 2/07 Trybunał Konstytucyjny uznał jednak przepis ten za niezgodny z Konstytucją. Tym samym w praktyce to do Biura Lustracyjnego jako dysponenta oświadczeń lustracyjnych są kierowane zapytania tak o datę złożenia oświadczenia, jak i o jego treść. Należy zatem zauważyć, że wybory samorządowe z uwagi na ich zasięg, liczbę kandydatów do objęcia wyłanianych w tym trybie funkcji i krótki okres, w jakim zamyka się procedura rejestrowania kandydatów i składania przez nich oświadczeń, powodują znaczne spiętrzenie obowiązków pracowników biura na wszystkich szczeblach. Trzeba bowiem zaznaczyć, że poza koniecznością udzielania odpowiedzi na zapytania komisji o treść/datę uprzednio złożonego oświadczenia, niejednokrotnie pojawiają się pytania od osób wypełniających oświadczenie, jak interpretować zapisy ustawy czy w końcu jaką część oświadczenia wybrać.

W sumie komisjom wyborczym udzielono odpowiedzi na zapytania dotyczące 68 659 osób. Dziennie w oddziałowych biurach lustracyjnych i Biurze Lustracyjnym odbierano około 100 połączeń telefonicznych. Czynność ta wymagała od OBL szczególnej organizacji pracy wszystkich pracowników OBL (praca w godzinach nadliczbowych i w dniach wolnych), ze względu na ogromną ilość zapytań oraz krótki termin na udzielenie odpowiedzi.

W wyborach samorządowych, które odbyły się 16 listopada 2014 r. (druga tura – 30 listopada 2014 r.), wzięło udział 241 134 kandydatów na radnych, wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.

Jeszcze w przededniu wyborów samorządowych komisje wyborcze zaczęły nadsyłać do oddziałowych biur, oraz sporadycznie bezpośrednio do Biura Lustracyjnego, oświadczenia lustracyjne i informacje o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego kandydatów.

W sumie wpłynęło 68 535 oświadczeń lustracyjnych oraz 65 287 informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego (według stanu na dzień 31 grudnia 2014 r.)

W wyniku analizy wpływających dokumentów stwierdzono:

1. Wpływ oświadczeń lustracyjnych osób, których oświadczenia lustracyjne już znajdują się w zasobie Biura Lustracyjnego, a których treść jest tożsama z treścią pierwszego oświadczenia. Takie oświadczenia były zwracane do komisji z informacją, iż kandydat powinien złożyć informację o uprzednim złożeniu oświadczenia.

2. Wpływ oświadczeń lustracyjnych wypełnionych przez osoby urodzone po 31 lipca 1972 r. Takie oświadczenia były niezwłocznie odsyłane.

3. Wpływ oświadczeń lustracyjnych sprzecznych w treści, na drukach uznanych za niekonstytucyjne oraz zawierających inne braki formalne. Takie oświadczenia na bieżąco zwracano do właściwych komisji.

4. Wpływ kolejnych oświadczeń lustracyjnych, których treść była sprzeczna z treścią oświadczenia już znajdującego się w zasobie Biura Lustracyjnego. Takie oświadczenia odsyłano właściwej komisji wyborczej z informacją o powyższym.

Ponadto oddziałowe biura na bieżąco monitorowały napływ korespondencji z poszczególnych komisji wyborczych, ujawniając te komisje, które nie nadesłały oświadczeń lustracyjnych bądź informacji. Po stwierdzeniu takiego faktu natychmiast nawiązywano pisemny bądź telefoniczny kontakt w celu przypomnienia o obowiązku niezwłocznego przekazania zgromadzonych oświadczeń bądź informacji przez właściwą komisję.

Tabela 3. Liczbowe zestawienie czynności związanych z obsługą wyborów samorządowych

Lp.	Dane według stanu na 31 XII 2014 r.	Liczba	Uwagi
1.	Wpływ oświadczeń lustracyjnych	68 535	
2.	Wpływ informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego	65 287	
3.	Liczba odpowiedzi udzielonych komisjom wyborczym na zapytanie o treść oświadczenia	68 659	1 osoba = 1 odpowiedź
4.	Zwrot oświadczeń lustracyjnych osób urodzonych po 31 lipca 1972 r.	261	
5.	Zwrot oświadczeń – sprzeczne w treści – druk niekonstytucyjny – inne wady formalne	1925	
6.	Wpływ i zwrot oświadczeń kolejnych (oświadczenie osoby znajduje się już w zasobie BL)	13 230	
7.	Wpływ oświadczeń kolejnych, których treść była sprzeczna z treścią oświadczenia już znajdującego się w zasobie BL	16	
8.	Liczba oświadczeń wprowadzonych do aplikacji *oświadczenie*	31 792	
9.	Liczba pism (lub inna forma powiadomienia) skierowanych do komisji wyborczych sygnalizujących niewywiązywanie się z obowiązku przekazania do OBL oświadczeń lustracyjnych	160	

Jeszcze w listopadzie część oddziałowych biur lustracyjnych przystąpiła do wprowadzania nowych oświadczeń lustracyjnych do aplikacji *oświadczenie*. Do dnia 31 grudnia 2014 r. zostało wprowadzonych ok. 45 proc. oświadczeń lustracyjnych (31 792).

Należy jednak podkreślić, że z początkiem 2015 r. oświadczenia te będą przekazane do Biura Lustracyjnego, gdzie zostaną oznaczone numerami, a wpisy w aplikacji zostaną zweryfikowane, zatwierdzone i zarejestrowane. Podobnie informacje o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego zostaną przekazane do BL w celu rejestracji w bazie informacji.

Ze wstępnych analiz wynika, że w wyborach samorządowych 2014 r. startowało o 20,5 tys. kandydatów mniej w porównaniu do wyborów z 2010 r. Jednocześnie według szacunków o około 8 proc. wzrósł udział osób niepodlegających procedurom lustracyjnym ze względu na wiek (wskaźnik wynosił odpowiednio 30 i 38 proc.). Przyjęto o połowę mniej oświadczeń lustracyjnych i dwukrotnie więcej informacji o wcześniejszym złożeniu oświadczenia, co skutkowało takim właśnie przyrostem zapytań o treść złożonego oświadczenia lustracyjnego, kierowanych przez komisje wyborcze. Powyższe wyliczenia mają charakter wstępny i mogą ulec nieznacznym zmianom.

Tabela 4. Liczbowe zestawienie danych z wyborów samorządowych w 2010 i 2014 r.

Lp.	Wybory samorządowe	2010	2014
1.	Kandydaci na radnych, wójtów, burmistrzów i prezydentów miast	261 875	241 134
2.	Wpływ oświadczeń lustracyjnych	137 477	68 535
3.	Wpływ informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego	31 741	65 287
4.	Liczba odpowiedzi udzielonych komisjom wyborczym na zapytanie o treść oświadczenia	34 545	68 659

7.1.4. Przygotowanie i publikowanie informacji o osobach pełniących funkcje publiczne wymienione w art. 22 ustawy lustracyjnej (SUiP)

W okresie sprawozdawczym. w ramach wykonywania czynności służbowych przygotowano 7 publikacji, które nastąpiły w dniach: 31 stycznia 2014 r., 6 kwietnia 2014 r., 23 kwietnia 2014 r., 18 czerwca 2014 r., 28 lipca 2014 r., 14 października 2014 r. i 15 grudnia 2014 r. W ich rezultacie w Biuletynie Informacji Publicznej IPN w katalogu osób pełniących funkcje publiczne wymienione w art. 22 ust. 1 ustawy lustracyjnej opublikowano informacje odnośnie do 332 dotychczas niepublikowanych osób. Ponadto 30 grudnia 2014 r. Biuro Lustracyjne przygotowało kolejną aktualizację wykazu osób pełniących funkcje publiczne, obejmującą 460 nowych osób oraz 467 modyfikacji istniejących wpisów, która z przyczyn technicznych została opublikowana 8 stycznia 2015 r.

Zdecydowana większość opublikowanych wpisów dotyczyła osób pełniących różne funkcje w administracji i samorządzie terytorialnym (łącznie 277 osób), organach wymiaru sprawiedliwości – sądownictwa i prokuratury (10 osób), kierownictwa poszczególnych resortów rządowych, gabinetów Prezydenta RP i Prezesa Rady Ministrów i członków Rady Ministrów (21 osób) oraz członków Parlamentu RP i polskich przedstawicieli do Parlamentu Europejskiego (20 osób). Pozostałe odnosiły się do urzędów centralnych i organów konstytucyjnych – 4 osoby.

Tabela 5. Nowe wpisy w katalogu osób pełniących funkcje publiczne z art. 22 ust. 1 (dane osób wcześniej niepublikowanych)

Pkt art. 22	Funkcja publiczna	31 I 2014	6 IV .2014	23 IV .2014	18 VI .2014	28 VII 2014	14 X 2014	15 XII 2014	Łącznie
Pkt 3	Posłowie do Sejmu RP	0	0	0	8	0	2	2	12
	Senator RP	0	0	0	0	0	1	0	1
	Posłowie do Parlamentu Europejskiego	0	0	0	7	0	0	0	7
Pkt 4	Członkowie Rady Ministrów (Ministrowie)	0	0	0	0	0	1	0	1
Pkt 7	Sędziowie Naczelnego Sądu Administracyjnego	0	1	1	0	0	1	0	3
Pkt 8	Członkowie Trybunału Stanu	0	0	1	0	0	0	0	1
Pkt 9	Wiceprezes NIK	1	0	0	0	0	0	0	1
Pkt 10	Prezes Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa	0	0	0	0	0	1	0	1
Pkt 11	Wiceprezes Narodowego Banku Polskiego	0	0	0	0	0	0	1	1
Pkt 11a	Członkowie Rady Polityki Pieniężnej	0	1	0	0	0	0	0	1
Pkt 12	Prezesi Sądów Apelacyjnych	0	0	1	0	0	0	0	1
	Prezesi Wojskowych Sądów Okręgowych	0	1	0	0	0	0	0	1
Pkt 15	Prokuratorzy Prokuratury Generalnej RP	0	0	0	3	0	0	0	3
	Wojskowy Prokurator Okręgowy	0	1	0	0	0	0	0	1
Pkt 17	Sekretarze Stanu	0	1	0	0	0	1	1	3
	Podsekretarze Stanu	2	2	2	3	2	4	2	17
Pkt 20	Wicemarszałkowie Województwa	1	1	1	0	1	0	0	4
	Członkowie Zarządu Województwa	0	0	0	0	1	0	0	1
	Prezydenci Miast	0	0	0	1	0	0	3	4
	Burmistrzowie	0	0	0	0	0	0	67	67
	Starostowie Powiatu	1	0	1	0	0	0	0	2
	Wicestarostowie Powiatu	1	1	2	2	0	0	0	6
	Członkowie Zarządu Powiatu	3	0	3	5	1	4	0	16
	Wójtowie Gmin	2	0	0	0	0	0	175	177
Łącznie		11	9	12	29	5	15	251	332

Ponadto zmodyfikowano 1666 już istniejących wpisów, przy których uzupełniono wyniki kwerend archiwalnych, odnotowano zmiany funkcji publicznych w procesie aktualizacji (a wynikające z bieżących zmian kadrowych na stanowiskach objętych ustawowym obowiązkiem publikacji, przejścia w stan spoczynku), modyfikacje danych osobowych oraz dopisano informacje o zarządzeniach prokuratorów o pozostawieniu spraw bez dalszego biegu wobec braku wątpliwości co do zgodności z prawdą badanych oświadczeń lustracyjnych, a także informacje o prawomocnych orzeczeniach sądowych w zakończonych postępowaniach lustracyjnych.

Podczas kolejnych 7 publikacji wycofano także z BIP IPN wpisy dotyczące 396 osób, które przestały pełnić funkcje publiczne określone w ustawie lustracyjnej.

Tabela 6. Uzupełnienia i modyfikacje istniejących wpisów

Data edycji katalogu	Modyfikacje: uzupełnienia wpisów, zmiany funkcji publicznych, reelekcje, przejścia w stan spoczynku, zarządzenia, wyroki i orzeczenia lustracyjne			Wpisy wycofane z BIP
	Liczba modyfikacji z podziałem na poszczególne publikacje	Zarządzenia, wyroki i orzeczenia lustracyjne (w ramach uzupełnień)	Zarządzenia dotyczące nowo opublikowanych osób	
31 I 2014	62	12	3	20
6 IV 2014	34	3	0	13
23 IV 2014	29	1	1	9
18 VI2014	76	11	5	45
28 VII 2014	34	14	1	12
14 X 2014	50	14	5	13
15 XII 2014	1381	7	4	284
Łącznie:	1666	62	19	396

W okresie sprawozdawczym opublikowano w BIP IPN wyniki wyborów do Parlamentu Europejskiego z 25 maja 2014 r. W ramach aktualizacji wykazu osób pełniących funkcje wymienione w art. 22 na 51 wpisów dotyczących posłów do Parlamentu Europejskiego opublikowano 7 nowych wpisów (osób wcześniej niepublikowanych w wykazie osób publicznych w BIP IPN) oraz odnotowano 22 reelekcje na tych stanowiskach i 22 zmiany funkcji – na posła do Parlamentu Europejskiego.

Tabela 7. Posłowie do Parlamentu Europejskiego (51 osób) – statystyka publikacji i aktualizacji wykazu osób publicznych

Nowe wpisy	
7	nowe wpisy – osób dotychczas niepublikowanych w wykazie osób publicznych
Reelekcje	
22	reelekcje
Modyfikacje – zmiany funkcji	
16	byli posłowie RP
2	byli senatorowie RP
1	były marszałek województwa
3	osoby przywrócone do BIP po okresie niepełnienia funkcji publicznych wym. w art. 22 ustawy lustracyjnej

Częściowo zaktualizowano wykaz osób pełniących funkcje publiczne z art. 22 ust. 1 ustawy lustracyjnej pod kątem wyborów samorządowych, które odbyły się 16 listopada 2014 r. (I tura) i 30 listopada 2014 r. (II tura), publikując 245 wpisów i modyfikując dalsze 1374 wpisy katalogowe dotyczące prezydentów miast, burmistrzów, wójtów oraz członków zarządu województwa (mazowieckiego). W dniu 15 grudnia 2014 r. opublikowano informacje o wszystkich osobach wybranych w I turze oraz część osób z II tury wyborów. W dniu 30 grudnia 2014 r. (tak jak to wspomniano wyżej) przygotowano do publikacji kolejną grupę osób – 452 wpisy (dotyczące członków samorządu terytorialnego) spośród 460 wpisów dotyczących osób pełniących funkcje publiczne.

Przygotowanie publikacji w wykazie osób pełniących funkcje publiczne z art. 22 ust. 1 ustawy lustracyjnej o nowo wybranych członkach samorządu terytorialnego było najpoważniejszym zadaniem sekcji w 2014 r.

Doprecyzować należy, że ze względu na znaczną liczbę stanowisk w skali całego kraju, których dotyczy pkt 20 art. 22 ustawy lustracyjnej, a więc wójtów, burmistrzów i prezydentów miast oraz członków zarządów powiatów i województw, aktualizacji dotyczących tej grupy osób dokonują właściwe oddziałowe biura lustracyjne zgodnie z zasadą pertynencji terytorialnej przy wsparciu pracowników Biura Lustracyjnego IPN. W ten sposób odbyła się aktualizacja wykazu osób pełniących funkcje publiczne w związku z wyborami samorządowymi z 2014 r. Prace z tym związane (uzyskanie danych osobowych osób obejmujących funkcje w administracji samorządowej, inicjacja kwerend archiwalnych i opracowanie stosownych wpisów w wykazie osób pełniących funkcje publiczne) zostały przeprowadzone przez oddziałowe biura przy ogólnej koordynacji ze strony Biura Lustracyjnego. W ciągu całego roku oddziałowe biura przygotowały i zweryfikowały 938 wpisów dotyczących osób pełniących funkcje publiczne.

Ponadto na potrzeby aktualizacji katalogu osób z art. 22 ustawy lustracyjnej Biuro Lustracyjne zleciło oddziałowym biurom zarządzenie kwerend katalogowych odnośnie do 36 osób i opracowanie na ich podstawie wpisów. Wśród nich 10 wpisów opracowano na podstawie wcześniej zgromadzonych wyników kwerend lustracyjnych, a 1 na postawie kwerendy katalogowej zgromadzonej do katalogu tzw. osób rozpracowywanych (art. 52a pkt 7 ustawy o IPN).

W celu aktualizacji wykazu osób publicznych pod kątem zmian personalnych w obrębie stanowisk wymienionych w art. 22 ust. 1 ustawy lustracyjnej tak jak i w ubiegłych latach korzystano ze wszystkich dostępnych źródeł informacji, w tym z treści oświadczeń lustracyjnych i nieregularnie wpływającej do ION lub bezpośrednio do Biura Lustracyjnego oficjalnej korespondencji urzędowej dotyczącej zmian personalnych. Na bieżąco stosowano też monitoring środków społecznej komunikacji, przede wszystkim w Internecie i prasie. Pracownicy sekcji regularnie dokonywali przeglądu stron internetowych ministerstw, Sejmu RP, Senatu RP, Państwowej Komisji Wyborczej, Parlamentu Europejskiego, Prezydenta RP i Kancelarii Prezydenta RP, Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Prokuratury Generalnej RP, Naczelnej Prokuratury Wojskowej, wojewódzkich sądów administracyjnych, sądów apelacyjnych, prokuratur apelacyjnych, Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego, Wojskowego Sądu Okręgowego w Poznaniu, Trybunału Konstytucyjnego i wszystkich pozostałych instytucji centralnych wymienionych w art. 22 ust. 1 oraz serwisów informacyjnych. Prowadzony od kilku lat w takiej formie monitoring, w przeciwieństwie do oficjalnej urzędowej korespondencji, pozwala na szybsze zareagowanie na zauważone zmiany w obsadzie stanowisk publicznych i zainicjowanie ustalonych procedur.

W 2014 r. oficjalną korespondencję dotyczącą zmian na stanowiskach przysyłały: Naczelny Sąd Administracyjny, Wydział Kadr IPN, poszczególne urzędy wojewódzkie (przy wojewodach), Prokuratura Generalna RP, Kancelaria Prezydenta RP, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Sąd Najwyższy, Kancelaria Sejmu, Najwyższa Izba Kontroli, Państwowa Komisja Wyborcza oraz OBL.

W wyjątkowych sytuacjach w celu pilnego uzyskania niezbędnych informacji kontaktowano się telefonicznie i drogą mailową z instytucjami, w których następowały zmiany personalne lub które mogły mieć stosowną wiedzę na ten temat, trudną do szybkiego uzyskania w inny sposób.

Taki kontakt następował w przypadku Wojskowego Sądu Okręgowego w Warszawie, Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Ministerstwa Sprawiedliwości, Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa, Naczelnej Prokuratury Wojskowej, wojewódzkich sądów administracyjnych, Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Instytutu Pamięci Narodowej, Prokuratury Generalnej RP, kilku urzędów wojewódzkich i administracji terenowej.

Należy zaznaczyć, że z biegiem czasu bezpośrednie kontakty z instytucjami współpracującymi znacznie się poprawiły pod kątem przepływu informacji.

7.2. Przygotowywanie i publikowanie katalogów

7.2.1. Przygotowywanie i publikowanie katalogów w Biuletynie Informacji Publicznej IPN

W 2014 r., tak jak w poprzednich latach, Biuro Lustracyjne wraz z oddziałowymi biurami lustracyjnymi, wypełniając zadania określone zapisami w art. 52a pkt 6, 7 i 8, w art. 52aa pkt 3 oraz w art. 52b pkt 1 i 2a ustawy o IPN-KŚZpNP przygotowywało i publikowało katalogi tematyczne: funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa PRL, osób pełniących kierownicze stanowiska partyjne i państwowe b. PRL i osób rozpracowywanych przez organy bezpieczeństwa PRL. W roku sprawozdawczym przygotowano 8 publikacji, które zawierały informacje o materiałach ujawnionych w zasobach IPN w odniesieniu do 10 898 osób, o których takich informacji uprzednio nie publikowano w trzech wyżej wymienionych katalogach tematycznych Biuletynu Informacji Publicznej IPN. Dokonano także modyfikacji już istniejących wpisów w odniesieniu do 1013 osób wymienionych w tych katalogach. Modyfikacje publikacji były związane z wprowadzeniem uzupełnień na podstawie odnalezionych, nieznanych wcześniej materiałów archiwalnych oraz dopisaniem informacji o zarządzeniach prokuratorskich po zbadaniu zgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego.

Tabela 8. Liczba osób, których dane opublikowano w poszczególnych katalogach

Katalog funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa PRL	8023 (7361 nowych wpisów i 662 modyfikacje)
Katalog osób zajmujących kierownicze stanowiska partyjne i państwowe PRL	1033 (966 nowych wpisów i 67 modyfikacji)
Katalog osób rozpracowywanych przez organy bezpieczeństwa PRL	2855 (2571 nowych wpisów i 284 modyfikacje)
Razem	11 911 (10 898 nowych wpisów i 1013 modyfikacji)

Publikacje katalogów, zamieszczonych na stronie internetowej http://katalog.bip.ipn.gov.pl/ w ramach „Biuletynu Informacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej", odwiedzono 1 778 611 razy, co wskazuje na wzrost zainteresowania tymi katalogami w stosunku do ubiegłego roku.

Przygotowywanie wpisów do katalogu osób rozpracowywanych przez organy bezpieczeństwa PRL wymaga przeprowadzenia w zasobie archiwalnym IPN pełnej kwerendy, a to ma bezpośredni wpływ na liczbę przygotowywanych i publikowanych danych.

Katalog osób zajmujących kierownicze stanowiska partyjne i państwowe jest opracowywany na podstawie kwerend prowadzonych głównie poza Instytutem (m.in. Archiwum Akt Nowych, Archiwum Sejmu RP, Archiwum Kancelarii Prezesa Rady Ministrów oraz archiwa państwowe), natomiast wpisy do katalogu funkcjonariuszy są przygotowywane na podstawie zgromadzonych w zasobie archiwalnym IPN akt osobowych. W obu katalogach z uwagi na obiektywne możliwości BUiAD przy publikacji w BIP IPN jest pomijana część informacji określonych w art. 52b

ust. 1 pkt 5 ustawy o IPN-KŚZpNP, które dotyczą zapisów ewidencyjnych, tj. informacji zawartych w dziennikach rejestracyjnych i archiwalnych, kartotekach i dokumentach o podobnym charakterze. W miarę możliwości te katalogi są uzupełniane o te informacje.

W katalogach: funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa PRL oraz osób pełniących kierownicze stanowiska partyjne i państwowe b. PRL do końca 2014 r. opublikowano informacje dotyczące funkcjonariuszy pełniących kierownicze stanowiska w organach bezpieczeństwa PRL oraz najważniejszych osób, które były członkami Rady Ministrów państwa komunistycznego do 23 sierpnia 1989 r.

Z uwagi na równoczesne wykonywanie przez pion lustracyjny IPN licznych zadań narzuconych przez ustawodawcę – prowadzenie sprawdzeń i przygotowywanie postępowań lustracyjnych oraz opracowywanie katalogów tematycznych i wykazu osób publicznych – przygotowywanie publikacji i publikowanie katalogów tematycznych nie jest jednorazowym aktem, lecz procesem ciągłym i rozciągniętym w czasie.

W minionym roku Biuro Lustracyjne oraz jego oddziały kontynuowały wysyłanie pism z prośbą o wyrażenie zgody na publikację w katalogu osób rozpracowywanych przez organy bezpieczeństwa PRL. Zwrócono się o zgodę na publikację danych do 1581 osób, w tym także zwrócono się do krewnych osób zmarłych (taką możliwość dopuszcza nowelizacja art. 52a pkt 7 ustawy o IPN-KŚZpNP z marca 2010 r.). Zgodę na publikację wyraziło 860 osób. Mniejsza liczba wysłanych próśb o zgodę była spowodowana intensywnością prac przy wyborach do Parlamentu Europejskiego i wyborach samorządowych w 2014 r.

Wpisy do katalogów tematycznych są przygotowywane i wstępnie weryfikowane przede wszystkim w oddziałowych biurach lustracyjnych. W roku sprawozdawczym wprowadziły one do aplikacji katalogowo-portalowej dane ponad 17 tys. osób. Szczegółową pracę 11 oddziałowych biur lustracyjnych w ubiegłym roku przedstawia tabela.

Tabela 9. Zestawienie liczby wpisów do aplikacji portalowo-katalogowej dokonywanych przez oddziałowe biura lustracyjne przy przygotowaniu publikacji katalogowych

Katalogi /OBL	Białystok	Gdańsk	Katowice	Kraków	Lublin	Łódź	Poznań	Rzeszów	Szczecin	Warszawa	Wrocław	Razem OBL
Katalog funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa PRL												
Liczba osób wprowadzonych i w trakcie opracowania w OBL	866	354	40	89	3	54	87	8	82	115	46	1744
Liczba osób zweryfikowanych w OBL i przekazanych do BL	770	1017	1461	1124	507	474	883	683	1068	554	366	8907
Razem	1636	1371	1501	1213	510	528	970	691	1150	669	412	10651
Katalog rozpracowywanych przez organy bezpieczeństwa PRL												
Liczba osób wprowadzonych i w trakcie opracowania w OBL	130	94	51	9	23	231	276	62	139	102	89	1206
Liczba osób zweryfikowanych w OBL i przekazanych do BL	107	214	50	101	29	23	52	70	75	7	60	788
Razem	237	308	101	110	52	254	328	132	214	109	149	1994

Katalog osób zajmujących kierownicze stanowiska partyjne i państwowe w PRL												
Liczba osób wprowadzonych i w trakcie opracowania w OBL	68	264	16	105	63	829	92	31	13	147	49	1677
Liczba osób zweryfikowanych w OBL i przekazanych do BL	42	302	359	235	488	245	84	106	241	27	100	2229
Razem	110	566	375	340	551	1074	176	137	254	174	149	3906
Wykaz osób pełniących funkcje publiczne wymienione w art. 22 ustawy lustracyjnej												
Liczba osób wprowadzonych i w trakcie opracowania w OBL	9	0	34	6	2	48	0	0	0	2	30	131
Liczba osób zweryfikowanych w OBL i przekazanych do BL	154	92	57	101	101	84	115	48	81	58	129	1020
Razem	163	92	91	107	103	132	115	48	81	60	159	1151
Razem we wszystkich katalogach	2146	2337	2068	1770	1216	1988	1589	1008	1699	1012	869	17 702

Biuro Lustracyjne oraz oddziałowe biura lustracyjne w trakcie prac przy opracowywaniu i publikowaniu katalogów tematycznych (art. 52a pkt 6, 7 i 8 ustawy o IPN) dokonują analiz prawno-historycznych, których wyniki znajdują odzwierciedlenie w publikacjach pracowników pionu lustracyjnego oraz są wykorzystywane przy przygotowywaniu i obsłudze postępowań lustracyjnych.

7.3. Przygotowywanie postępowań lustracyjnych

7.3.1. Sprawy zainicjowane zgodnie z treścią art. 52a, pkt 2 i 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN-KŚZpNP

Na podstawie wymogów ustawowych i procedur realizowanych przez Biuro Lustracyjne prokuratorzy oddziałowych biur lustracyjnych zgodnie z treścią art. 52a, ust. 2 i 3 ustawy o IPN analizują oświadczenia lustracyjne, zbierają informacje niezbędne do ich prawidłowej oceny i przygotowują postępowania lustracyjne. W toku prowadzonych czynności zgodnie z treścią art. 52e ust. 3, 3a, 4 mogą żądać nadesłania akt i dokumentów (zarówno przez Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów IPN, jak i inne instytucje i archiwa, takie jak np.: ABW, CAW, MON). Przeprowadzają ich analizę, koordynują prowadzoną w sprawie kwerendę archiwalną, przesłuchują świadków – zarówno funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa wytwarzających analizowaną dokumentację, jak i osoby rozpracowywane, których dotyczą wytworzone dokumenty, powołują biegłych (przede wszystkim z zakresu badania pisma ręcznego), a w przypadku ustalenia, że zgromadzony w ten sposób materiał dowodowy uzasadnia wątpliwość co do zgodności z prawdą badanego oświadczenia – wysyłają do osoby składającej badane oświadczenie zawiadomienie o możliwości złożenia wyjaśnień zgodnie z treścią art. 52e ust. 3 i w konsekwencji przyjmują takie wyjaśnienia.

W każdej sprawie prokurator sporządza decyzję końcową:

– wniosek o wszczęcie postępowania lustracyjnego,

– stanowisko w toku postępowania autolustracyjnego kierowane do sądu (art. 20 ust. 5 ustawy lustracyjnej),

– w przypadku braku wątpliwości co do zgodności z prawdą badanego oświadczenia – zarządzenie o pozostawieniu sprawy bez dalszego biegu.

Wszystkie decyzje każdorazowo zawierają uzasadnienie.

Oczywiste jest, że w wytyczaniu kierunków i zakresu poszukiwań materiałów archiwalnych m.in. w zasobach Instytutu, w analizie wielu materiałów prokuratorzy, mając na uwadze specyfikę tych działań, ich zakres i obszerność, korzystają z pomocy historyków i archiwistów pracujących w Biurze Lustracyjnym i oddziałowych biurach lustracyjnych. Tę część działalności ilustruje m.in. rubryka 8 z tabeli 10 wskazująca, że w ubiegłym roku skierowano łącznie 15 634 zapytania kwerendowe. Analiza uzyskanych w tym trybie materiałów archiwalnych jest także prowadzona przez prokuratorów.

Prokurator samodzielnie dokonuje także analizy dokumentów przechowywanych w tajnym zbiorze, o którym mowa w art. 39 ustawy o IPN .

W minionym roku oddziałowe biura lustracyjne zainicjowały 8522 nowych postępowań mających na celu weryfikację prawdziwości złożonych oświadczeń. Zakończono łącznie 9758 spraw, w tym:

– skierowano 175 wniosków o wszczęcie postępowania lustracyjnego z uwagi na uzasadnioną wątpliwość co do prawdziwości badanych oświadczeń,

– skierowano 5 stanowisk w tzw. postępowaniach autolustracyjnych prowadzonych na podstawie art. 20 ust. 5 ustawy lustracyjnej; w 2014 r. od osób zainteresowanych wpłynęło do sądów 9 wniosków o wszczęcie postępowania autolustracyjnego w tym trybie; w 6 sprawach sąd odmówił wszczęcia postępowania,

– wydano 9418 zarządzeń o pozostawieniu spraw bez dalszego biegu wobec braku wątpliwości co do zgodności z prawdą badanych oświadczeń,

– w 152 sprawach wydano zarządzenie o pozostawieniu sprawy bez dalszego biegu z innych przyczyn (np. na podstawie art. 17 § 1 pkt 5 wobec śmierci osoby lustrowanej i inne),

– 8 spraw wykreślono jako załatwione w inny sposób (np. przekazano według właściwości do innego biura). Powyższe ukazuje tabela.

Tabela 10. Informacje o wpływie i załatwieniu spraw przygotowujących postępowanie za 2014 r.

Miesiąc	Pozostałość z poprzedniego okresu	Wpływ do Ppl	Zakończono ogółem	Liczba wniosków o autolustrację od osób zainteresowanych (art. 20 ust.5)	Odmowa wszczęcia postępowania autolustracyjnego	Etap postępowania			Zakończenie				
						Sprawy w których przeprowadzono czynności z art. 52e ust.3 ustawy o IPN	Liczba zapytań skierowanych w kwerendach szczegółowych (łącznie)	Liczba przesłuchanych świadków	Stanowisko prokuratora w sprawie autolustracji	Skierowanie wniosku o wszczęcie postępowania lustracyjnego	Zarządzenie o pozostawieniu sprawy bez biegu z uwagi na brak wątpliwości	Zarządzenie o pozostawieniu sprawy bez biegu z innych przyczyn (art. 17 § 1 pkt 11 i inne)	Załatwiono w inny sposób
styczeń	4782	1031	1272	0	0	29	1802	64	0	11	1250	10	1
luty		960	1046	0	0	22	1902	98	0	13	1000	33	0
marzec		823	894	4	0	38	1657	98	0	20	868	5	1
kwiecień		872	806	1	2	31	1567	76	0	20	783	3	0

Miesiąc	Pozostałość z poprzedniego okresu	Wpływ do Ppl	Zakończono ogółem	Liczba wniosków o autolustrację od osób zainteresowanych (art. 20 ust.5)	Odmowa wszczęcia postępowania autolustracyjnego	Etap postępowania			Zakończenie				
						Sprawy w których przeprowadzono czynności z art. 52e ust.3 ustawy o IPN	Liczba zapytań skierowanych w kwerendach szczegółowych (łącznie)	Liczba przesłuchanych świadków	Stanowisko prokuratora w sprawie autolustracji	Skierowanie wniosku o wszczęcie postępowania lustracyjnego	Zarządzenie o pozostawieniu sprawy bez biegu z uwagi na brak wątpliwości	Zarządzenie o pozostawieniu sprawy bez biegu z innych przyczyn (art. 17 § 1 pkt 11 i inne)	Załatwiono w inny sposób
maj		745	840	0	0	28	1332	79	1	17	790	31	1
czerwiec		712	1054	0	0	19	1407	50	0	8	1013	32	1
lipiec		684	793	0	0	25	1739	72	0	21	768	3	1
sierpień		691	829	0	0	22	1025	70	0	15	810	4	0
wrzesień		694	733	0	0	18	1001	88	0	7	712	12	2
październik		346	466	3	3	22	393	91	1	11	446	7	1
listopad		372	395	1	1	16	732	35	1	13	377	4	0
grudzień		592	630	0	0	19	1077	62	2	19	601	8	0
Razem	X	8522	9758	9	6	289	15634	883	5	175	9418	152	8

Prezentowane wyniki statystyczne uzyskano przy opisanym poniżej stanie kadrowym prokuratorów oddziałowych biur lustracyjnych, który w 2014 r. przedstawiał się następująco:

– w OBL w Białymstoku dwóch prokuratorów prowadziło 1311 spraw (598 spraw niezakończonych w 2013 r. i 713 spraw zarejestrowanych w okresie od stycznia do grudnia 2014 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadało 655 spraw rocznie (54,6 sprawy miesięcznie);

– w OBL w Gdańsku dwóch prokuratorów prowadziło 970 spraw (339 spraw niezakończonych w 2013 r. i 631 spraw zarejestrowanych w okresie od stycznia do grudnia 2014 r.), tym samym na jednego prokuratora przypadało średnio 485 spraw (40,4 sprawy miesięcznie);

– w OBL w Katowicach trzech prokuratorów prowadziło 1492 sprawy (494 sprawy niezakończone w 2013 r. i 998 spraw zarejestrowanych w okresie od stycznia do grudnia 2014 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadało 497 spraw (41,4 sprawy miesięcznie);

– w OBL w Krakowie trzech prokuratorów prowadziło 1577 spraw (927 spraw niezakończonych w 2013 r. i 650 spraw zarejestrowanych w okresie od stycznia do grudnia 2014 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadało 525 spraw (43,8 sprawy miesięcznie).

– w OBL w Lublinie jeden prokurator prowadził 659 spraw (149 spraw niezakończonych w 2013 r. i 510 spraw zarejestrowanych w okresie od stycznia do grudnia 2014 r.); prowadził więc średnio 54,9 sprawy miesięcznie;

– w OBL w Łodzi dwóch prokuratorów prowadziło 1554 sprawy (440 spraw niezakończonych w 2013 r. i 1114 spraw zarejestrowanych w okresie od stycznia do grudnia 2014 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadało 777 spraw (64,7 sprawy miesięcznie);

– w OBL w Poznaniu dwóch prokuratorów prowadziło 1756 spraw (303 sprawy niezakończone w 2013 r. i 1453 sprawy zarejestrowane w okresie od stycznia do grudnia 2014 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadało 878 spraw (73 sprawy miesięcznie);

– w OBL w Rzeszowie trzech prokuratorów prowadziło 1200 spraw (391 spraw niezakończonych w 2013 r. i 809 spraw zarejestrowanych w okresie od stycznia do grudnia 2014 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadało 400 spraw (33 sprawy miesięcznie);

– w OBL w Szczecinie dwóch prokuratorów prowadziło łącznie 1014 spraw (539 sprawy niezakończone w 2013 r. i 475 spraw zarejestrowanych w okresie od stycznia do grudnia 2014 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadało 507 spraw (42 sprawy miesięcznie);

– w OBL w Warszawie trzech prokuratorów prowadziło łącznie 976 spraw (309 sprawy niezakończone w 2013 r. i 667 spraw zarejestrowanych w okresie od stycznia do grudnia 2014 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadało 325 spraw (27 spraw miesięcznie). Należy odnotować, że jeden z prokuratorów tego biura od 25 lutego 2014 r. do 31 grudnia 2014 r. przebywał na zwolnieniu lekarskim. Z tych powodów na mocy decyzji Prokuratora Generalnego RP z dniem 1 maja 2014 r. prokurator Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie został przeniesiony do pełnienia obowiązków w OBL w Warszawie;

– w OBL we Wrocławiu dwóch prokuratorów prowadziło 795 spraw (293 sprawy niezakończone w 2013 r. i 502 sprawy zarejestrowane w okresie od stycznia do grudnia 2014 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadało 397,5 sprawy (33 sprawy miesięcznie).

Tabela 11. Statystyka obciążenia w 2014 r. w oddziałowych biurach lustracyjnych

Oddziałowe biuro lustracyjne	Liczba spraw zarejestrowanych – stan na 1 I 2014 r.	Liczba spraw zarejestrowanych w 2014 r.	Liczba postępowań prowadzonych w okresie od 1.01 do 31 XII 2014 r.	Liczba spraw załatwionych w 2014 r.	Liczba prokuratorów OBL – stan na 31 XII 2014 r.	Obciążenie jednego prokuratora d/f	Średnie załatwienie spraw przez prokuratora e/f
a	b	c	d	e	f	g	h
Białystok	598	713	1311	971	2	655,5	485
Gdańsk	339	631	970	833	2	485	416,5
Katowice	494	998	1492	1067	3	497	355,6
Kraków	927	650	1577	1035	3	525,6	345
Lublin	149	510	659	462	1	659	462
Łódź	440	1114	1554	918	2	777	459
Poznań	303	1453	1756	1329	2	878	664,5
Rzeszów	391	809	1200	869	3	400	289,6
Szczecin	539	475	1014	805	2	507	402,5
Warszawa	309	667	976	751	3	325	250
Wrocław	293	502	795	718	2	397,5	359
Razem	4782	8522	13304	9758	25	532	390

Należy zaznaczyć, że w rubryce „f” odnotowano liczbę prokuratorów faktycznie wykonujących obowiązki.

Odnosząc się do zróżnicowania liczby spraw przypadających na prokuratora w poszczególnych jednostkach, trzeba stwierdzić, że zależy to od wielu czynników. Pierwszym elementem warun-

kującym obciążenie danego biura sprawami są limity zapytań kwerendowych w tzw. kwerendach wstępnych, uzgadniane corocznie z Biurem Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów. Uwzględniając jednak liczbę etatów prokuratorskich w poszczególnych biurach, przydział tych limitów został zróżnicowany. Przyznanie limitu było każdorazowo uzależniane od stanu osobowego danej jednostki i od jakości (charakteru) spraw pozostających w biegu w danym biurze.

W toku prowadzonych czynności, weryfikujących prawdziwość badanych oświadczeń lustracyjnych, przesłuchano łącznie 883 świadków. Należy jednak wspomnieć, że przesłuchania świadków w toku procedur lustracyjnych są związane z istotnym obciążeniem czasowym – świadkowie są bowiem w przeważającej większości funkcjonariuszami organów bezpieczeństwa państwa i osobami rozpracowywanymi, których dotyczyły przekazywane informacje, będącymi obecnie w podeszłym wieku, i wielokrotnie z uwagi na stan zdrowia i przebyte choroby nie są w stanie stawić się na przesłuchanie w siedzibie oddziałowego biura lustracyjnego. Wiąże się to zatem z koniecznością prowadzenia przesłuchań w miejscu zamieszkania świadka, na ogół odległym od siedziby Oddziałowego Biura Lustracyjnego. I tak np. prokurator OBL w Lublinie wielokrotnie przesłuchiwał świadków w Chełmie, Radomiu, Siedlcach, Zamościu. Prokuratorzy z OBL w Gdańsku prowadzili przesłuchania w Bydgoszczy i Toruniu. Prokuratorzy OBL w Białymstoku prowadzili przesłuchania świadków w Augustowie, Giżycku, Łomży i Olsztynie. Prokuratorzy z OBL w Katowicach prowadzili przesłuchania w Częstochowie, Tarnowskich Górach, Wiśle, a nawet – z uwagi na problemy kadrowe w OBL we Wrocławiu i niemożność wykonania przesłuchań przez biuro także we Wrocławiu. Prokuratorzy OBL w Rzeszowie prowadzili czynności przesłuchania świadków w Dębicy, Krośnie, Łańcucie, Mielcu i Przemyślu. Czynność przesłuchania świadka prowadzona jest bezpośrednio przez prokuratora i nie ma możliwości zlecenia jej np. policji.

Zgodnie z treścią art. 52e ust. 3 ustawy o IPN-KŚZpNP do 289 osób, których oświadczenia analizowano, skierowano pismo informujące o możliwości złożenia wyjaśnień.

Tabela 12. Informacje o wpływie i załatwieniu spraw według oddziałów

Informacje o wpływie i załatwieniu spraw													
OBL	Pozostałość z poprzedniego okresu	Wpływ do Ppl	Zakończono ogółem	Liczba wniosków o autolustrację od osób zainteresowanych (art. 20 ust.5)	Odmowa wszczęcia postępowania autolustracyjnego	Etap postępowania			Zakończenie				
						Sprawy w których przeprowadzono czynności z art. 52e ust.3 ustawy o IPN	Liczba zapytań skierowanych w kwerendach szczegółowych (łącznie)	Liczba przesłuchanych świadków	Stanowisko prokuratora w sprawie autolustracji	Skierowanie wniosku o wszczęcie postępowania lustracyjnego	Zarządzenie o pozostawieniu sprawy bez biegu z uwagi na brak wątpliwości	Zarządzenie o pozostawieniu sprawy bez biegu z innych przyczyn (art. 17 § 1 pkt 11 i inne)	Załatwiono w inny sposób
Białystok	598	713	971	0	0	29	1800	50	1	14	951	3	2
Gdańsk	339	631	833	0	1	33	126	83	0	29	799	5	0
Kraków	927	650	1035	0	0	44	669	69	1	20	966	48	0
Katowice	494	998	1067	0	0	39	893	99	1	24	991	51	0
Lublin	149	510	462	0	0	12	2146	29	0	11	446	5	0

Łódź	440	1114	918	1	0	22	1154	110	0	15	893	10	0
Poznań	303	1453	1329	0	0	24	4186	103	1	11	1308	7	2
Rzeszów	391	809	869	0	0	14	1411	164	0	11	856	2	0
Szczecin	539	475	805	3	1	27	812	40	0	16	782	6	1
Warszawa	309	667	751	5	4	17	751	70	1	4	735	10	1
Wrocław	293	502	718	0	0	28	1686	66	0	20	691	5	2
Razem	4782	8522	9758	9	6	289	15634	883	5	175	9418	152	8

Zbiorcze koszty zakończonych postępowań w 2014 r. (wezwania, zwroty kosztów dojazdu dla świadków, opinie biegłych) kształtowały się następująco

Tabela 13. Koszty postępowań prowadzonych i zakończonych w oddziałowych biurach lustracyjnych

Oddziałowe Biuro Lustracyjne	Poniesione koszty postępowań
Białystok	51 962
Gdańsk	54 558,17
Katowice	37 512,70
Kraków	41 581,64
Lublin	12 732,99
Łódź	25 231,77
Poznań	36 418,28
Rzeszów	25 892,04
Szczecin	22 712,34
Warszawa	18 100
Wrocław	17 315,01
Razem	344 016,94

Na uwagę zasługuje także fakt, że w okresie sprawozdawczym odnotowano znaczny wzrost liczby zapadających orzeczeń sądowych, w tym łącznie 210 orzeczeń prawomocnych. Wśród tych orzeczeń w 157 sprawach stwierdzono niezgodność z prawdą złożonych i analizowanych przez sąd oświadczeń lustracyjnych. W 4 sprawach sąd podzielił stanowisko prokuratora Biura Lustracyjnego złożone w trybie art. 20 ust. 5a ustawy lustracyjnej i orzekł o zgodności z prawdą złożonych oświadczeń (postępowania autolustracyjne). W 44 przypadkach sąd orzekł o zgodności z prawdą złożonych oświadczeń lustracyjnych, nie podzielając stanowiska zajmowanego przez prokuratora Biura Lustracyjnego.

Należy w tym miejscu zaznaczyć, że w 4 sprawach Sąd Apelacyjny w Rzeszowie jako sąd odwoławczy zmienił orzeczenie Sądu Okręgowego w Rzeszowie o niezgodności z prawdą badanych oświadczeń i uznał, że oświadczenia te są zgodne z prawdą. Podobna sytuacja miała miejsce w jednej sprawie rozpatrywanej przez Sąd Apelacyjny w Lublinie, który jako sąd odwoławczy zmienił orzeczenie Sądu Okręgowego w Lublinie uznające, że badane oświadczenie jest niezgodne z prawdą, i przyjął, że jest ono zgodne z prawdą, i w jednej sprawie rozpatrywanej przez Sąd Apelacyjny

w Warszawie, który zmienił orzeczenie Sądu Okręgowego w Warszawie, orzekając o zgodności z prawdą. Należy także wspomnieć, że w kolejnych 3 sprawach zapadły prawomocne orzeczenia o umorzeniu postępowań lustracyjnych, w tym:

– w dwóch sprawach na podstawie art. 17 § 1 pkt 5 kpk w zw. z art. 19 ustawy lustracyjnej wobec uznania, że lustrowany zmarł (Ppl Łd 257/13; Ppl Ka49/11);

– w jednej sprawie na podstawie art. 17 § 1 pkt 9 kpk w zw. z art. 19 ustawy lustracyjnej wobec cofnięcia wniosku lustrowanego o przeprowadzenie postępowania autolustracyjnego (Ppl Bi 10/08).

Odnosząc się do powyższych danych w świetle podnoszonych często w mediach zarzutów dotyczących niskiej skuteczności wniosków o wszczęcie postępowania lustracyjnego, stwierdzić należy, że określenie takie jest nieuzasadnione. Materiał dowodowy zgromadzony w tych sprawach to dokumentacja archiwalna wytworzona – w zdecydowanej większości – przez funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa PRL w latach 1944–1990, osoby w podeszłym już wieku, często przewlekle chorujące, mające problemy z odtworzeniem zdarzeń sprzed ponad 20 lat. Wielokrotnie na różnych etapach postępowania składały one odmienne w treści zeznania, powołując się na problemy z pamięcią. Wielu autorów badanych dokumentów nie można przesłuchać z powodu ich śmierci. Funkcjonariusze zeznający w postępowaniach lustracyjnych w charakterze świadków w celu ochrony swoich dawnych źródeł informacji, a także z innych powodów wielokrotnie składają zeznania, z których wynika, że fałszowali dokumentację operacyjną, jednoznacznie wskazującą na fakt współpracy poszczególnych osób z organami bezpieczeństwa państwa w różnych jej formach, podając w ten sposób w wątpliwość wiarygodność podstawowego materiału dowodowego, jaki zachował się w tych sprawach. Zeznania są składane w poczuciu bezkarności za przestępstwa fałszerstwa dokumentów czy też poświadczania nieprawdy co do okoliczności mających znaczenie prawne w sporządzanych materiałach o charakterze operacyjnym.

Wprawdzie treść art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN-KŚZpNP wskazuje, że przestępstwa takie stanowią jedną z postaci zbrodni komunistycznych, których karalność zgodnie z art. 4 ust 1a tej ustawy rozpoczyna się od dnia 1 sierpnia 1990 r. i upływa po 30 latach, a więc z dniem 1 sierpnia 2020 r., to jednak orzecznictwo Sądu Najwyższego zapoczątkowane uchwałą SN z dnia 25 maja 2010 r., sygn. I KZP 5/10, wskazuje, że cytowany już przepis art. 4 ust. 1a ustawy o IPN nie stanowi samodzielnej podstawy normatywnej do ustalania terminu przedawnienia karalności zbrodni komunistycznych określonych w art. 2 ust. 1 tej ustawy, a przy ustalaniu tym konieczne jest uwzględnienie przepisów regulujących przedawnienie karalności przestępstw zawartych w przepisach Kodeksu karnego z 1969 r. (po nowelizacji z dnia 7 lipca 1995 r., Dz.U. 95.475, Kodeksu karnego z 1997 r. oraz ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks karny (Dz.U.88.554 z późn. zm.). W konsekwencji Sąd Najwyższy w cytowanej uchwale orzekł, że wszystkie występki kwalifikowane jako zbrodnie komunistyczne zagrożone karą nieprzekraczającą 5 lat pozbawienia wolności, co do których nie wszczęto postępowania, przedawniły się z upływem 1 stycznia 1995 r., a więc jeszcze wtedy, gdy ważny był Kodeks karny z 1969 r. i przed uchwaleniem ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

W tym miejscu należy wskazać, że przestępstwa fałszerstwa dokumentów oraz poświadczania nieprawdy co do okoliczności mających znaczenie prawne, opisane w art. 187, 193 lub 194 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. oraz w art. 265 § 1, art. 266 § 1 i 2 i art. 267 ustawy z dnia 19 kwietnia 1969 r. kk, które wymienione zostały w cyt. art. 2 ust. 1 ustawy o IPN, są zagrożone karami nieprzekraczającymi 5 lat pozbawienia wolności, a zatem zgodnie z cytowaną uchwałą SN przedawniły się już 1 stycznia 1995 r. Jedynym przestępstwem tej kategorii wymienionym w art. 2, ust. 1 ustawy o IPN, które zgodnie ze wskazanym orzecznictwem Sądu Najwyższego nie uległo jeszcze przedawnieniu, jest opisany w art. 266 § 4 kodeksu karnego z 1969 r. czyn poświadczenia przez funkcjonariusza publicznego nieprawdy w wystawionym dokumencie w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, który zagrożony jest karą

pozbawienia wolności od roku do lat 10. Jak wynika jednak z dotychczasowej praktyki, przepis ten w realiach spraw rozpoznawanych przez pion śledczy IPN nie ma zastosowania.

Niejednokrotnie materiał dowodowy zgromadzony na etapie przygotowywania postępowania lustracyjnego przez prokuratora jest uzupełniany także przez lustrowanego o jego wyjaśnienia, posiadane dokumenty lub dane świadków dopiero na etapie postępowania sądowego.

Sąd orzekający musi ocenić, czy dana osoba swoim działaniem wypełniła wszystkie przesłanki tajnej i świadomej współpracy w rozumieniu art. 3a ustawy lustracyjnej, dookreślone w orzecznictwie Sądu Najwyższego (II KK 160/06) i Trybunału Konstytucyjnego (K 39/97):

1) współpraca musi polegać na kontaktach z organami bezpieczeństwa państwa i przekazywaniu informacji tym organom;

2) musi mieć charakter świadomy;

3) winna być tajna, co oznacza, że fakt nawiązania współpracy oraz jej przebieg mają pozostać tajemnicą, w szczególności wobec tych osób i środowisk, których miały dotyczyć przekazywane informacje;

4) musi wiązać się z operacyjnym zdobywaniem informacji przez organy bezpieczeństwa państwa;

5) nie może ograniczać się do samej deklaracji woli, lecz winna realizować się w świadomie podejmowanych konkretnych działaniach w celu urzeczywistnienia podjętej współpracy.

Wszystkie zaistniałe wątpliwości zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 5, § 2 kpk rozstrzyga się na korzyść lustrowanych. Należy też podkreślić, że często ocena materiału dowodowego dokonanego przez sąd I instancji skrajnie różni się od oceny sądu odwoławczego czy nawet Sądu Najwyższego, o czym świadczą opisane powyżej przypadki zmiany orzeczenia sądu i instancji przez sąd odwoławczy.

Procedur lustracyjnych i ich wyników nie można zatem w sposób prosty przyrównać do procedur karnych, o czym może świadczyć bardzo obszerne, chociaż niejednolite orzecznictwo, w tym orzecznictwo Sądu Najwyższego.

Wniosek o wszczęcie postępowania lustracyjnego nie jest aktem oskarżenia.

Poziom skomplikowania materii w sprawach lustracyjnych jest również nieporównywalny z innymi sprawami, czemu dał wyraz ustawodawca, przekazując orzekanie w tych sprawach zawodowym składom sędziów sądu okręgowego. Prawdopodobieństwo skazania w następstwie aktu oskarżenia jest tym samym z wielu przyczyn znacznie większe aniżeli stwierdzenie nieprawdziwości oświadczenia lustracyjnego w następstwie wniosku prokuratora z przyczyn podanych powyżej.

Wskazać należy, że art. 52 e ustawy o IPN-KŚZpNP zobowiązuje prokuratora Biura Lustracyjnego do występowania z wnioskiem o wszczęcie postępowania lustracyjnego zawsze wtedy, gdy powstaje wątpliwość co do zgodności z prawdą badanego oświadczenia.

Trzeba w tym miejscu podkreślić, że o zasadności kierowanych wniosków o wszczęcie postępowania lustracyjnego do sądów w skali całego kraju powinno świadczyć to, iż w 2014 r. nie zapadło żadne orzeczenie o odmowie wszczęcia postępowania lustracyjnego po rozpoznaniu wniosku prokuratora.

Udział prokuratorów w postępowaniach lustracyjnych prowadzonych przed sądami przedstawiał się następująco:

− w OBL w Warszawie trzech prokuratorów tego biura odnotowało 115 dni wokandowych w Sądzie Okręgowym w Warszawie i Sądzie Okręgowym Warszawa-Praga, a także przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie jako sądem odwoławczym;

− w OBL w Katowicach trzech prokuratorów odnotowało 171 dni wokandowych przed Sądem Okręgowym w Katowicach i Sądem Okręgowym w Gliwicach, przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach jako sądem odwoławczym, a także sądami w Krakowie, Warszawie, Wrocławiu;

− w OBL w Krakowie trzech prokuratorów odnotowało 93 dni wokandowych przed Sądem Okręgowym w Krakowie, Sądem Okręgowym w Kielcach i Sądem Okręgowym w Nowym Sączu, a także Sądem Apelacyjnym w Krakowie jako sądem odwoławczym;

− w OBL w Lublinie jeden prokurator odnotował 83 dni wokandowe przed Sądem Okręgowym w Lublinie i 6 dni wokandowych przed Sądem Apelacyjnym w Lublinie jako sądem odwoławczym;

− w OBL w Białymstoku dwóch prokuratorów odnotowało 36 dni wokandowych przed Sądem Okręgowym w Białymstoku i Sądem Okręgowym w Olsztynie, a także przed Sądem Apelacyjnym w Białymstoku jako sądem odwoławczym;

− w OBL w Gdańsku dwóch prokuratorów odnotowało 155 dni wokandowych przed Sądem Okręgowym w Gdańsku, Sądem Okręgowym w Toruniu i Sądem Okręgowym w Bydgoszczy, a także przed Sądem Apelacyjnym w Gdańsku jako sądem odwoławczym;

− w OBL w Łodzi dwóch prokuratorów odnotowało 52 dni wokandowe przed Sądem Okręgowym w Łodzi i Sądem Apelacyjnym w Łodzi jako sądem odwoławczym;

− w OBL w Szczecinie dwóch prokuratorów odnotowało 57 dni wokandowych przed Sądem Okręgowym w Szczecinie, Sądem Okręgowym w Koszalinie i Sądem Apelacyjnym w Szczecinie jako sądem odwoławczym;

− w OBL w Rzeszowie trzech prokuratorów odnotowało 93 dni wokandowe przed Sądem Okręgowym w Rzeszowie i Sądem Apelacyjnym w Rzeszowie jako sądem odwoławczym;

– w OBL w Poznaniu dwóch prokuratorów odnotowało 39 dni wokandowych; prokuratorzy tego biura występują przed Sądem Okręgowym w Poznaniu, Sądem Okręgowym w Zielonej Górze i Sądem Apelacyjnym w Poznaniu jako sądem odwoławczym;

– w OBL we Wrocławiu dwóch prokuratorów odnotowało 85 dni wokandowych przed Sądem Okręgowym we Wrocławiu i przed Sądem Apelacyjnym we Wrocławiu jako sądem odwoławczym.

Należy podkreślić, iż uwzględniając i dostrzegając systematyczny wzrost obciążenia pracą oddziałowych biur lustracyjnych na mocy decyzji prezesa IPN-KŚZpNP utworzono (przez przesunięcie zwolnionych etatów z oddziałowych komisji ścigania zbrodni przeciwko narodowi polskiemu) stanowisko prokuratorskie w OBL w Lublinie i wdrożono zgodnie z brzmieniem art. 14 b ustawy o prokuraturze (Dz.U 2011.270.1599) procedurę obsadzenia tego etatu. Wdrożono także procedurę obsadzenia zwolnionego etatu prokuratora w OBL w Łodzi po odejściu prokuratora tego biura w stan spoczynku. Z uwagi na fakt, że osoby kandydujące na te stanowiska brały udział także w wielu innych procedurach konkursowych prowadzonych w jednostkach prokuratury powszechnej, pojawił się problem z dostępem wizytatorów IPN do akt postepowań zgłoszonych do wydania oceny. Z tego powodu nie zdołano sporządzić ocen w terminie do 31 grudnia 2014 r. Dyrektor Biura Lustracyjnego wystąpił także do prezesa IPN o utworzenie jednego etatu w OBL w Gdańsku i jednego etatu OBL w Szczecinie – etaty te zostały utworzone na przełomie 2014/2015 roku.

W roku sprawozdawczym prokurator Biura Lustracyjnego (centrali) opracował i skierował do Prokuratora Generalnego RP 5 projektów kasacji w celu wystąpienia przez niego do Sądu Najwyższego, zgodnie z treścią art. 21b ust. 6 ustawy lustracyjnej.

Prokurator Generalny RP nie przychylił się do tych wniosków i odstąpił od skierowania kasacji do Sądu Najwyższego .

W roku statystycznym prokuratorzy Biura Lustracyjnego występowali także przed Sądem Najwyższym w 9 rozprawach związanych z kasacjami złożonymi przez obrońców lustrowanych.

W 6 sprawach Sąd Najwyższy oddalił kasacje jako oczywiście bezzasadne, w 3 sprawach uchylił orzeczenia Sądu Apelacyjnego i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania (wyrok o sygn. VI KK 361/13 z dnia 10 kwietnia 2014 r.; II KK 74/14 z 5 czerwca 2014 r.; II KK 53/14 z 30 października 2014 r.).

7.3.2. Sprawy przejęte po byłym urzędzie Rzecznika Interesu Publicznego

W roku sprawozdawczym kontynuowano postępowania przejęte po byłym urzędzie Rzecznika Interesu Publicznego. Nadal zawieszony był bieg 6 spraw zalegających w sądach okręgowych w Gdańsku, Warszawie i Katowicach z uwagi na stan zdrowia lustrowanych.

Zapadły także prawomocne orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Szczecinie i Sądu Okręgowego w Katowicach:

– w sprawie o sygn. II AKa 255/13 orzeczeniem z dnia 23 stycznia 2104 r. Sąd Apelacyjny w Szczecinie utrzymał w mocy orzeczenie sądu I instancji i uznał, że lustrowany złożył niezgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne. Zauważyć należy, że sprawa ta była prowadzona od początku w następstwie decyzji Sądu Najwyższego o wznowieniu prawomocnie zakończonego postępowania lustracyjnego z uwagi na treść orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu;

– w sprawie o sygn. II AKa 34/14 z dnia 19 marca 2014 r. Sąd Okręgowy w Rzeszowie utrzymał w mocy orzeczenie sądu I instancji i uznał, że lustrowana osoba złożyła niezgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne. Zauważyć należy, że sprawa ta była prowadzona od początku w następstwie decyzji Sądu Najwyższego o wznowieniu prawomocnie zakończonego postępowania lustracyjnego z uwagi na treść orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu;

– w sprawie o sygn. II AKa 55/14 orzeczeniem z dnia 14 maja 2014 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach utrzymał w mocy orzeczenie sądu I instancji i uznał, że lustrowana osoba złożyła niezgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne.

Nadal prowadzone są 3 sprawy z wniosku RIP przed Sądem Okręgowym w Krakowie, Sądem Okręgowym w Katowicach i Sądem Okręgowym w Warszawie.

7.4. Działania analityczno-studyjne

Sekcja Analityczno-Studyjna funkcjonuje w ramach Wydziału Przygotowywania i Nadzoru nad Postępowaniami Lustracyjnymi. Do zadań Sekcji należy dokonywanie analiz akt postępowań przygotowujących postępowania lustracyjne pod kątem oceny prawidłowości i rzetelności przeprowadzonej w sprawie kwerendy archiwalnej; analiza posiadanych pomocy ewidencyjnych i materiałów archiwalnych z zasobu IPN i innych archiwów dotyczących osób, które złożyły oświadczenia lustracyjne; analiza materiałów archiwalnych mogących mieć znaczenie w postępowaniach Ppl; współpraca z prokuratorem Biura Lustracyjnego (w zakresie prawidłowości prowadzenia kwerendy) przy postępowaniach przygotowujących postępowania lustracyjne objętych nadzorem; udział w wizytach kontrolnych w oddziałowych biurach lustracyjnych; bieżące wsparcie merytoryczne oddziałowych biur lustracyjnych w prowadzonych postępowaniach; we współpracy z prokuratorem analiza zarządzeń prokuratorów o pozostawieniu sprawy bez dalszego biegu pod kątem oceny prawidłowości i rzetelności przeprowadzonej w sprawie kwerendy archiwalnej.

W ramach tych zadań:

– w trakcie analizowania poszczególnych akt postępowań przygotowujących postępowania lustracyjne ujawniono zapisy świadczące o możliwej współpracy lub służbie w organach bezpieczeństwa państwa PRL odnośnie do 2 osób, które złożyły oświadczenia lustracyjne, w których zaprzeczyły służbie, pracy w organach bezpieczeństwa lub współpracy z organami bezpieczeństwa państwa PRL. W wyniku tego skierowano do oddziałowych biur lustracyjnych pisma wskazujące na zasadność zainicjowania procedury lustracyjnej;

– we współpracy z prokuratorem Biura Lustracyjnego zanalizowano 9474 zarządzenia wydane przez prokuratorów oddziałowych biur lustracyjnych, pod kątem ujawnienia nowych zapisów świadczących o ewentualnej współpracy lub służbie w organach bezpieczeństwa państwa PRL (nieujętych w zarządzeniach), w części przypadków podjęto się samodzielnego uzupełnienia kwerendy;

– we współpracy z prokuratorem Biura Lustracyjnego skontrolowano 183 postępowania Ppl, w tym 110 podczas kontroli przeprowadzanych w OBL. Ponadto poddano analizie 73 przesłane do Biura Lustracyjnego sprawy zakończone wydaniem zarządzenia o pozostawieniu bez biegu. W następstwie tej analizy w 45 sprawach sformułowano uwagi dotyczące kwerendy, zalecono uzupełnienie bądź poprawienie kwerendy (kwerenda była uzupełniania również samodzielnie przez

Sekcję Analityczno-Studyjną). Dokonywano też wielu bieżących analiz i konsultacji dla OBL w trwających postępowaniach Ppl;

– w ramach sprawdzeń osób figurujących łącznie w bazie Zaopatrzenia Emerytalnego Żołnierzy Zawodowych oraz ich Rodzin – Zezzor (baza zapytań Zakładu Emerytalno-Rentowego MSW i Biura Emerytalnego Służby Więziennej) i bazie „Oświadczenia" zamówiono i poddano analizie dokumenty obrazujące przebieg służby (otrzymane z ZER MSW) odnośnie do 64 osób. Następnie samodzielnie prowadzono kwerendę w wojskowych komendach uzupełnień lub komendach wojewódzkich policji (i równorzędnych) w celu ustalenia, czy osoby te były funkcjonariuszami organów bezpieczeństwa państwa PRL (wyniki pracy były wykorzystywane zarówno przez oddziałowe biura lustracyjne, jak i przez Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów IPN);

– dokonano analizy zamówionych jednostek archiwalnych – 75 w ramach IPN oraz 26 z innych instytucji i urzędów.

– w wyniku pracy sekcji odnośnie do 10 osób wysłano informację do BUiAD w celu zmiany zapisów, tworzonych na potrzeby ZER MSW (zawartych bazie w Zezzor), dotyczących przebiegu służby oraz informację o możliwości przejęcia materiałów podlegających obowiązkowi przekazania do IPN (TAP 7 osób), a będących w dyspozycji oddziałowych biur lustracyjnych;

– we współpracy z prokuratorem Biura Lustracyjnego przeprowadzono pełną kwerendę lustracyjną dotyczącą 40 osób. Zgromadzone materiały przekazano do właściwych oddziałowych biur lustracyjnych w celu podjęcia decyzji co do dalszych czynności;

– na bieżąco przekazywano pracownikom katalogów tematycznych (Katalogi: „Rozpracowywanych"; „Osób publicznych"; „Funkcjonariuszy" i „Nomenklatury") ujawnione w toku analizy postępowań Ppl lub/i jednostek aktowych informacje oraz materiały archiwalne mające wpływ na kształt wpisów w aplikacji portalowo-katalogowej bądź skutkujące utworzeniem nowych rekordów;

– we współpracy z prokuratorem Biura Lustracyjnego prowadzono bieżące analizy sprawozdań, wpływających z oddziałowych biur lustracyjnych, z czynności przeprowadzonych w toku przygotowań postępowań lustracyjnych objętych nadzorem, podejmowano również działania celem bieżącego uzupełniania kwerendy (uzupełnienia prowadzone samodzielnie przez pracowników Sekcji Analityczno-Studyjnej, następnie przesyłane do oddziałowych biur lustracyjnych);

– pracownicy Sekcji Analityczno-Studyjnej dokonali również analizy całości zgromadzonej kwerendy archiwalnej w 12 trwających sprawach Ppl, w celu udzielenia pomocy i wytycznych w zakresie kwerendy pogłębionej.

Ponadto pracownicy sekcji współorganizowali cykliczne szkolenia merytoryczne dla pracowników oddziałowych biur lustracyjnych i Biura Lustracyjnego, systematycznie podnosili kwalifikacje przez udział w szkoleniach i konferencjach naukowych organizowanych przez IPN-KŚZpNP oraz inne instytucje. Brali też udział w gromadzeniu, opracowywaniu oraz analizie materiałów wpływających do zbiorów bibliotecznych BL.

8. Budżet

8.1. Budżet w układzie klasyfikacji budżetowej

Budżet Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu został określony ustawą budżetową na 2014 r. w następujących wielkościach.

Tabela 1. Dochody i wydatki IPN-KŚZpNP wg ustawy budżetowej na 2014 r. w tys. zł

Dochody budżetowe	2 250
Wydatki budżetowe	246 701
z tego:	
– dotacje	450
– świadczenia na rzecz osób fizycznych	6 479
– wydatki bieżące	222 955
– wydatki majątkowe	16 817

Decyzją Ministra Finansów z dnia 6 października 2014 r. plan finansowy Instytutu został zwiększony o środki z rezerwy celowej w kwocie 650 000 tys. zł z przeznaczeniem na prowadzenie śledztw dotyczących zbrodni komunistycznych, w tym m.in. na badania identyfikacyjno-genetyczne szczątków ofiar totalitaryzmu podjętych przez prokuratorów IPN-KŚZpNP.

8.1.1. Wykonanie dochodów budżetowych

W 2014 r. dochody Instytutu Pamięci Narodowej zostały zaplanowane w wysokości 2250 tys. zł.

Dochody realizowano w dziale 751 – Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa w ramach rozdziałów:

– **Rozdział 75101** Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa (centrala IPN);

– **Rozdział 75112** Jednostki podległe IPN-KŚZpNP (oddziały IPN);

– **Rozdział 75194** Dochody państwowej jednostki budżetowej uzyskane z tytułu przejętych zadań, które w 2010 r. były realizowane przez gospodarstwa pomocnicze (centrala IPN).

Dochody budżetowe wyniosły ogółem 2687 tys. zł, co stanowi 119,4 proc. planu, w tym najwyższe dochody uzyskano z tytułu:

– sprzedaży publikacji i gier edukacyjnych (§ 0840) na kwotę 880 tys. zł;

– grzywien, mandatów i innych kar pieniężnych od osób fizycznych i osób prawnych oraz innych jednostek organizacyjnych (§ 0570, § 0580) na kwotę łączną 620 tys. zł;

– wpływów z różnych dochodów (§ 0970) na kwotę 550 tys. zł;

– wpływów ze spłat oprocentowanych pożyczek udzielanych prokuratorom na zaspokajanie ich potrzeb mieszkaniowych (§ 0700) na kwotę 420 tys. zł oraz odsetek (§ 0920) na kwotę 67 tys. zł;
– wpływów z usług (§ 0830) na kwotę 130 tys. zł.

Tabela 2. Wykonanie dochodów budżetowych IPN-KŚZpNP w 2014 r. w tys. zł

Lp.	Wyszczególnienie	§	Ustawa budżetowa na 2014 r.	Wykonanie w 2014 r.*
	Dział 751 – ogółem		2 250	2 687
1.	Grzywny, mandaty i inne kary pieniężne od osób fizycznych	0570	0	560
2.	Grzywny i inne kary pieniężne od osób prawnych i innych jednostek organizacyjnych	0580	0	60
3.	Wpływy ze spłat oprocentowanych pożyczek udzielonych sędziom i prokuratorom na zaspokojenie ich potrzeb mieszkaniowych	0700	418	420
4.	Dochody z najmu i dzierżawy składników majątkowych Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego lub innych jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych oraz innych umów o podobnym charakterze	0750	28	15
5.	Wpływy z usług	0830	170	130
6.	Wpływy ze sprzedaży wyrobów	0840	1 245	880
7.	Wpływy ze sprzedaży składników majątkowych	0870	16	5
8.	Pozostałe odsetki	0920	73	67
9.	Wpływy z różnych dochodów	0970	298	550
10	Różnice kursowe	1510	2	0

*Dane na podstawie rocznego sprawozdania RB-27 z wykonania planu dochodów budżetowych w 2014 r.

8.1.2. Wykonanie wydatków budżetowych

Wydatki Instytutu Pamięci Narodowej zostały zaplanowane w wysokości 246 701 tys. zł. Po otrzymaniu środków z rezerwy celowej plan wydatków budżetowych zwiększył się do wysokości 247 351 tys. zł. Wydatki wyniosły ogółem 244 083 tys. zł, co stanowi 98,7 proc. planu po zmianach. W porównaniu do 2013 r. wydatki były wyższe o 607 tys. zł, tj. wyższe o 0,24 proc.

Realizacja wydatków w ramach poszczególnych działów i rozdziałów klasyfikacji budżetowej przedstawia się następująco:

Dział 751 – Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa, w tym:
– **Rozdział 75101** – Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa (centrala IPN);
– **Rozdział 75112** – Jednostki podległe IPN-KŚZpNP (oddziały IPN).

Dział 753 – Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne, w tym:
– **Rozdział 75302** – Uposażenia prokuratorów w stanie spoczynku oraz uposażenia rodzinne.

Wydatki w dziale 751 dotyczą bieżącej działalności Instytutu związanej z realizacją zadań ustawowych określonych ustawą o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Wydatki w dziale 753 obejmują wypłaty uposażeń dla prokuratorów w stanie spoczynku oraz uposażeń rodzinnych. Uposażenia dla prokuratorów w stanie spoczynku są wypłacane prokuratorom, dla których Instytut był ostatnim miejscem zatrudnienia, natomiast uposażenia rodzinne uprawnionym członkom rodziny prokuratora.

Strukturę wykonania wydatków budżetowych w części 13 – Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, w poszczególnych działach i rozdziałach, według grup ekonomicznych określonych w ustawie budżetowej, przedstawiono w poniższej tabeli:

Tabela 3. Wykonanie planu wydatków IPN-KŚZpNP w 2014 r. w tys. zł

Wyszczególnienie	Rok 2013	Rok 2014*				
	Wykonanie	Ustawa budżetowa	Plan po zmianach	Wykonanie	5:4	5:2
					proc.	
1	2	3	4	5	6	7
Część 13 – ogółem	243 476	246 701	247 351	244 083	98,7	100,2
Dotacje	300	450	450	416	92,4	138,6
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	3 907	6 479	6 319	5 500	87	140,8
Wydatki bieżące	218 884	222 955	223 102	220 698	98,9	100,8
Wydatki majątkowe	20 385	16 817	17 480	17 469	99,9	85,7
w tym:						
Dział 751 – Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	240 707	241 519	242 169	239 671	99	99,6
Dotacje	300	450	450	416	92,4	138,6
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	1 138	1 297	1 137	1 088	95,7	95,6
Wydatki bieżące	218 884	222 955	223 102	220 698	98,9	100,8
Wydatki majątkowe	20 385	16 817	17 480	17 469	99,9	85,7
w tym:						
Rozdział 75101 – Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa	108 893	107 955	104 160	102 900	98,8	94,5
Dotacje	300	450	450	416	92,4	138,6
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	696	651	619	610	98,6	87,7
Wydatki bieżące	90 506	92 043	88 318	87 107	98,6	96,2
Wydatki majątkowe	17 391	14 811	14 773	14 767	100,0	84,9
Rozdział 75112 – Jednostki podległe Instytutowi Pamięci Narodowej	131 814	133 564	138 009	136 771	99,1	103,8
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	442	646	518	478	92,3	108,1
Wydatki bieżące	128 378	130 912	134 784	133 591	99,1	104,1
Wydatki majątkowe	2 994	2 006	2 707	2 702	99,8	90,2

1	2	3	4	5	6	7
Dział 753 – Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	2 769	5 182	5 182	4 412	85,1	159,3
w tym:						
Rozdział 75302 – Uposażenia prokuratorów w stanie spoczynku oraz uposażenia rodzinne	2 769	5 182	5 182	4 412	85,1	159,3
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	2 769	5 182	5 182	4 412	85,1	159,3

*Dane na podstawie rocznego sprawozdania RB-28 z wykonania planu wydatków budżetowych w 2014 r.

Wykonanie wydatków w poszczególnych działach i grupach wydatków

Dział 751 – Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa

W 2014 r. wydatki Instytutu zrealizowane w ramach działu 751 wyniosły 239 671 tys. zł, co stanowi 99 proc. planu po zmianach na 2014 r. oraz 99,6 proc. w odniesieniu do wykonania wydatków w 2013 r. Struktura wydatków w poszczególnych grupach ekonomicznych przedstawia się następująco.

8.1.2.1. Dotacje

Wydatki na dotacje celowe z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie zadań zleconych do realizacji fundacjom (§ 2810) wyniosły 416 tys. zł i zostały przeznaczone na realizację następujących zadań publicznych:

− pozyskiwanie, weryfikację i scalanie informacji celem uzupełnienia komputerowej imiennej bazy danych obywateli państwa polskiego poddanych represjom ze strony okupanta niemieckiego w latach 1939–1945 za pomoc ludności żydowskiej (umowa zawarta z Fundacją Instytut Studiów Strategicznych);

− pozyskiwanie, weryfikację i scalanie informacji celem uzupełnienia komputerowej imiennej bazy danych obywateli państwa polskiego poddanych represjom pod okupacją niemiecką w latach 1939–1945 (umowa zawarta z Fundacją Polsko-Niemieckie Pojednanie). Powyższe wydatki w 2014 r. wzrosły o 38,6 proc. w odniesieniu do 2013 r.

8.1.2.2. Świadczenia na rzecz osób fizycznych

Wydatki na świadczenia na rzecz osób fizycznych wyniosły 1088 tys. zł, co stanowi 95,7 proc. planu po zmianach na 2014 rok (1137 tys. zł) i przedstawiają się następująco:

– wydatki osobowe niezaliczane do wynagrodzeń (§ 3020) – 488 tys. zł;
– różne wydatki na rzecz osób fizycznych (§ 3030) – 487 tys. zł;
– nagrody o charakterze szczególnym niezaliczone do wynagrodzeń (§ 3040) – 46 tys. zł;
– stypendia różne (§ 3250) – 67 tys. zł.

Wydatki dotyczyły świadczeń wynikających z przepisów o bezpieczeństwie i higienie pracy, m.in. zakupu środków ochrony osobistej i odzieży ochronnej dla pracowników archiwów i pracowników fizycznych, zwrotu kosztów zakupu okularów pracownikom zatrudnionym przy monitorach komputerowych, zakupu umundurowania wewnętrznej służby ochrony i wypłaty ekwiwalentu za jego czyszczenie, wypłat diet dla członków Rady Instytutu, zakupu nagród dla laureatów konkursów organizowanych przez Instytut oraz wypłat pracownikom stypendiów doktorskich, zgodnie z podpisanymi umowami.

W grupie wydatków na świadczenia na rzecz osób fizycznych w 2014 r. nastąpiło zmniejszenie wydatków w odniesieniu do 2013 r. o 4,4 proc. (1138 tys. zł).

8.1.2.3. Wydatki bieżące

Wydatki bieżące stanowią największą pozycję w strukturze wydatków. W 2014 r. wydatki wyniosły 220 698 tys. zł, co stanowi 98,9 proc. planu po zmianach. W odniesieniu do 2013 r. były większe o 1814 tys. zł, tj. o 1 proc.

Wskaźnik wykonania w rozdziale 75101 (centrala) wyniósł 98,8 proc., a w rozdziale 75112 (oddziały) – 99,1 proc.

8.1.2.3.1. Wynagrodzenia

Wydatki na wynagrodzenia osobowe, wykazane w sprawozdaniu dotyczącym wykonania planu wydatków budżetu państwa Rb-28, wyniosły ogółem 136 573 tys. zł, co stanowi 99,7 proc. planu po zmianach.

Wykonanie wydatków na wynagrodzenia osobowe w poszczególnych paragrafach kształtowało się następująco:

- wynagrodzenia osobowe pracowników (§ 4010) – 106 302 tys. zł;
- wynagrodzenia osobowe prokuratorów (§ 4030) – 20 436 tys. zł;
- dodatkowe wynagrodzenie roczne (§ 4040) – 9835 tys. zł.

W 2014 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Instytucie Pamięci Narodowej wyniosło łącznie z dodatkowym wynagrodzeniem rocznym (tzw. trzynastką) 5521 zł, w tym przeciętne wynagrodzenie osób nieobjętych mnożnikowym systemem wynagrodzeń (urzędnicy) – 4908 zł, prokuratorzy – 15 890 zł.

Wykonanie zatrudnienia oraz wykorzystanie środków na wynagrodzenia prezentują dane zawarte w poniższej tabeli.

Tabela 4. Przeciętne zatrudnienie i wynagrodzenie w IPN-KŚZpNP w latach 2013 i 2014

Wyszczególnienie	Wykonanie 2013 r.			Wykonanie 2014 r.*		
	Przeciętne zatrudnienie	Wynagrodzenie (w tys. zł)	Przeciętne wynagrodzenie przypadające na 1 pracownika zatrudnionego na pełnym etacie (w zł)	Przeciętne zatrudnienie	Wynagrodzenie (w tys. zł)	Przeciętne wynagrodzenie przypadające na 1 pracownika zatrudnionego na pełnym etacie (w zł)
Część 13 ogółem	2 093	137 902	5 490	2 061	136 535	5 521
w tym:						
Osoby nieobjęte mnożnikowym systemem wynagradzania § 4010, § 4040	1 966	114 594	4 857	1 946	114 607	4 908
Prokuratorzy § 4030, § 4040	127	23 308	15 294	115	21 928	15 890

*Dane na podstawie sprawozdania o zatrudnieniu i wynagrodzeniach RB-70 w 2014 r.

8.1.2.3.2. Honoraria i wynagrodzenia bezosobowe

Wydatki na honoraria (§ 4090) zaplanowano w wysokości 462 tys. zł, wykonanie wyniosło 381 tys. zł, co stanowi 82 proc. kwoty planu. Dotyczyły one działań statutowych Instytutu, przede wszystkim działalności edukacyjnej i wydawniczej, związane głównie z zakupem licencji do publikacji i wystaw IPN.

Wydatki na wynagrodzenia bezosobowe (§ 4170) zaplanowano w wysokości 1648 tys. zł. Wykonanie w wysokości 1598 tys. zł obejmuje wynagrodzenia wypłacone na podstawie umowy zlecenia lub umowy o dzieło i obejmują przede wszystkim przeprowadzenie lekcji tematycznych dla młodzieży poświęconych historii najnowszej, przygotowanie i poprowadzenie wykładów, napisanie artykułów wykorzystywanych w działalności merytorycznej.

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 8 listopada 2013 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z realizacją ustawy budżetowej wydatki na wynagrodzenia bezosobowe i honoraria są limitowane, co oznacza że ich wielkość w 2014 r. nie mogła przekroczyć wielkości wynagrodzeń bezosobowych zaplanowanych w planie finansowym na rok 2013 (art. 14 ww. ustawy).

Limit na wynagrodzenia bezosobowe dla IPN na 2014 r. wynosił 1747 tys. zł, w tym: centrala 846 tys. zł, oddziały 901 tys. zł. Ogółem w ramach limitu wydatkowano środki w wysokości 1539 tys. zł.

8.1.2.3.3. Pochodne od wynagrodzeń

Wykonanie wydatków w tej grupie wynosi 21 409 tys. zł, w tym składki na ubezpieczenia społeczne (§ 4110) − 19 017 tys. zł, składki na Fundusz Pracy (§ 4120) – 2392 tys. zł. Wydatki zostały poniesione zgodnie z przepisami ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy z dnia 21 grudnia 2011 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

8.1.2.3.4. Odpisy na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych

Odpis został zrealizowany zgodnie z przepisami ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o Zakładowym Funduszu Świadczeń Socjalnych (tj. Dz.U. z 1996 r. nr 70 poz. 33 z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 8 grudnia 2013 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z realizacją ustawy budżetowej (Dz.U. z 2013 r. poz. 1645).

Wysokość odpisu na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych (§ 4440) jest uzależniona od przeciętnego zatrudnienia oraz przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej w drugim półroczu poprzedniego roku. Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2013 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z realizacją ustawy budżetowej do naliczania wysokości odpisu w 2014 r. przyjęto przeciętne wynagrodzenie miesięczne .w gospodarce narodowej ogłoszone w drugim półroczu 2010 r. w wysokości 2917,14 zł.

Wydatki na odpis na ZFŚS w 2014 r. wynosiły ogółem 2443 tys. zł.

8.1.2.3.5. Podatki i opłaty na rzecz budżetu państwa oraz cła

Wydatki dotyczyły:

− zapłaty cła (§ 4470) na kwotę 6 tys. zł w związku z zakupem elektronicznych kopii materiałów archiwalnych z zasobów Akademii MSW Republiki Gruzji;

− opłat na rzecz budżetu państwa (§ 4510) w wysokości 1 tys. zł związanych z wystawieniem zaświadczenia o niekaralności, wydaniem decyzji o oddaniu do użytkowania budynku B przy ul. Kłobuckiej w Warszawie, opłat z tytułu trwałego zarządu za pomieszczenia użyczone w budynku Prokuratury Okręgowej w Gorzowie Wielkopolskim;

− podatku od towarów i usług VAT (§ 4530) poniesionych ogółem na kwotę 2 tys. zł przez oddziały IPN w Białymstoku, Gdańsku i Szczecinie.

8.1.2.3.6. Opłaty na rzecz budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Wydatki dotyczą:

− podatku od nieruchomości (§ 4480) – wykonanie w wysokości 426 tys. zł;

− opłat na rzecz budżetów jednostek samorządu terytorialnego (§ 4520) – wykonanie w wysokości 82 tys. zł, w tym opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi.

8.1.2.3.7. Zakup towarów i usług

Pozycja obejmuje wydatki poniesione w 2014 r. w wysokości 48 827 tys. zł, co stanowi 97 proc. planu. Powyższa kwota obejmuje wydatki związane z prowadzeniem działalności statutowej Instytutu oraz utrzymaniem zajmowanych obiektów. Wydatki w tej grupie dotyczą również zakupu materiałów i wyposażenia (§ 4210 − 11 367 tys. zł), pozostałych usług (§ 4300 − 22 529 tys. zł) i są związane z bieżącym funkcjonowaniem IPN oraz realizacją zadań merytorycznych, w tym m.in. zakup:

– materiałów biurowych i drobnego wyposażenia;
– archiwizacyjnych materiałów specjalistycznych, np. filmoplastów, okładek;
– materiałów eksploatacyjnych do kopiarek, drukarek i faksów;
– akcesoriów komputerowych;
– paliwa, części i akcesoriów do samochodów służbowych;
– środków czystości;
– książek do użytku wewnętrznego oraz prenumeraty prasy;
– zniczy i wiązanek upamiętniających wydarzenia historyczne;
– komputerów stacjonarnych dla pracowników Centrali IPN, które zastąpiły wyeksploatowane urządzenia.

Wydatki związane z zakupem pozostałych usług (§ 4300) zostały poniesione przede wszystkim na:

– organizację wystaw, konferencji, sesji naukowych oraz programów badawczych;
– utrzymanie archiwów;
– druk gier i publikacji;
– usługi porządkowe i eksploatacyjne użytkowanych obiektów;
– wywóz nieczystości i utrzymania czystości w obiektach Centrali IPN;
– wynajem pomieszczeń magazynowych;
– ogłoszenia prasowe;
– opłaty abonamentu RTV;
– usługi pocztowe, transportowe i kurierskie;
– dostęp do sieci PESEL-Net i usługi transmisji danych;
– monitoring obiektów, systemu alarmowego.

Znaczącą pozycję wydatków stanowią wydatki na zakup usług remontowych (§ 4270) w wysokości 5 214 tys. zł., które dotyczą m.in.:

– napraw oraz konserwacji sprzętu i urządzeń biurowych;
– konserwacji urządzeń wentylacyjnych, klimatyzacyjnych, grzewczych i dźwigów;
– konserwacji systemów zabezpieczeń technicznych, systemu alarmowego, ppoż., sygnalizacji napadu i włamania, instalacji elektrycznej;
– napraw samochodów służbowych;
– remontu pomieszczeń biurowych siedziby Oddziału IPN w Rzeszowie;
– renowacji muru i remontu parkingu w Oddziale IPN w Krakowie;
– naprawy biblioteki taśmowej służącej do tworzenia kopii bezpieczeństwa danych znajdujących się na serwerach w Oddziale IPN w Łodzi;
– naprawy regałów jezdnych w archiwum oraz remontu podłogi sali konferencyjnej w Oddziale IPN w Poznaniu;
– usunięcia awarii sieci wodociągowej w siedzibie Oddziału we Wrocławiu;

– przeprowadzenia remontu elewacji budynku w Oddziale IPN w Poznaniu;
– wykonania remontu izolacji przeciwwilgociowych ścian zewnętrznych, murów oporowych i odwodnienia budynku Oddziału IPN w Szczecinie.

Na zakup energii (§ 4260) wydatkowano kwotę 4082 tys. zł. Paragraf ten obejmuje opłaty za dostawę energii elektrycznej, cieplnej, gazu oraz wody.

Wydatki dotyczące zakupu pomocy naukowych, dydaktycznych i książek (§4240) zrealizowano na kwotę 155 tys. zł. Kwota ta obejmuje przede wszystkim zakup książek na potrzeby biblioteki IPN wykorzystywanych w bieżącej pracy.

Opłaty za administrowanie i czynsze za budynki, lokale i pomieszczenia garażowe (§ 4400) wyniosły 3679 tys. zł.

Opłaty z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych telefonii stacjonarnej (§ 4370) zostały zrealizowane w wysokości 608 tys. zł, usług dostępu do sieci Internet (§ 4350) w wysokości 106 tys. zł, usług telekomunikacyjnych telefonii komórkowej (§ 4360) w wysokości 181 tys. zł.

Wydatki na zakup usług zdrowotnych (§ 4280) wyniosły 142 tys. zł i dotyczyły badań okresowych i kontrolnych pracowników.

Zakup usług tłumaczenia (§ 4380) jest związany z działalnością merytoryczną Instytutu i wyniósł 706 tys. zł. Powyższe zakupy dotyczyły m.in.: tłumaczenia artykułów, dokumentów do wydawanych przez IPN publikacji i albumów, folderów i tekstów wystawienniczych, tłumaczenia na konferencjach międzynarodowych (działalność edukacyjna), tłumaczenia materiałów archiwalnych (działalność archiwalna), tłumaczenia materiałów procesowych na potrzeby prowadzonych postępowań oraz tłumaczenia postanowień prokuratorów (działalność śledcza).

Wydatki na zakup usług obejmujących wykonanie ekspertyz, analiz i opinii (§ 4390) wyniosły 59 tys. zł i dotyczyły opinii rzeczoznawców, np. z zakresu opinii technicznej dotyczące dalszej eksploatacji sprzętu biurowego oraz oceny wartości rynkowej samochodu służbowego.

8.1.2.3.8. Pozostałe wydatki

Realizacja w tej grupie wydatków wyniosła ogółem 8950 tys. zł, co stanowi 96 proc. kwoty planu.

Wydatki dotyczące podróży służbowych krajowych (§ 4410) wyniosły 1482 tys. zł, a podróży zagranicznych (§ 4420) 1593 tys. zł. Kwoty te obejmują wyjazdy archiwistów w czasie prowadzonych kwerend, kosztów podróży pracowników pionu edukacyjnego związanych z działalnością naukowo-edukacyjną oraz koszty delegacji dotyczących działalności bieżącej pracowników administracji.

Wpłaty na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (§ 4140) wyniosły 2040 tys. zł.

Wydatki na różne opłaty i składki (§ 4430) wyniosły 277 tys. zł i dotyczyły m.in. ubezpieczeń majątkowych, w tym ubezpieczenia OC i AC samochodów służbowych, budynków i sprzętu elektronicznego, organizowanych wystaw, jak również ubezpieczeń pracowników na czas podróży służbowych oraz wyjazdów edukacyjnych organizowanych przez Instytut. Wydatki realizowano na podstawie polis ubezpieczeniowych. Opłaty dotyczyły dozoru technicznego dźwigów, przyłącza wody, zajęcia pasa ruchu drogowego.

Pożyczki na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych sędziów i prokuratorów (§ 4450) wyniosły ogółem 130 tys. zł.

Wydatki związane z postępowaniem sądowym i prokuratorskim (§ 4610) zostały poniesione w wysokości 1812 tys. zł i dotyczyły tłumaczeń i analiz zleconych przez prokuratorów na potrzeby prowadzonych postępowań, kosztów opinii sądowo-lekarskich, opłat za kserokopie dokumentów z archiwów niezbędnych w prowadzeniu postępowań, podróży służbowych prokuratorów wykonujących czynności w toku postępowania przygotowawczego oraz kosztów doręczania pism i wezwań.

Wydatki na szkolenia pracowników niebędących członkami korpusu służby cywilnej (§ 4700) zrealizowano na kwotę 1597 tys. zł. Kwota ta obejmuje specjalistyczne szkolenia dla prokuratorów

oraz pracowników Instytutu z zakresu archiwizacji, administracji państwowej, zarządzania kadrami, finansów, zagadnień informatycznych, zamówień publicznych, prawa budowlanego, prawa pracy, ZFŚS, bhp oraz kursów językowych.

Składki do organizacji międzynarodowych (§ 4540) wyniosły 1 tys. zł i dotyczyły wpłaty dla Międzynarodowej Rady Archiwów.

Różnice kursowe (§ 4950) wyniosły 6 tys. zł i dotyczą wydatków związanych z rozliczaniem delegacji zagranicznych.

8.1.2.4. Wydatki majątkowe

Przyznane ustawą budżetową na 2014 r. dla IPN środki na wydatki majątkowe wynosiły 16 817 tys. zł i były o 3949 tys. zł mniejsze od środków przeznaczonych na ten cel w 2013 r. Zgodnie z decyzjami Prezesa IPN w trakcie roku budżetowego został zwiększony plan wydatków majątkowych do kwoty 17 480 tys. zł, które zrealizowano do wysokości 17 469 tys. zł, co stanowi 99,9 proc. planu.

Realizacja wydatków majątkowych:

– § 6050 – wydatki inwestycyjne zrealizowano na kwotę 11 594 tys. zł, tj. 100 proc. planu;

– § 6060 – zakupy inwestycyjne zrealizowano na kwotę 5876 tys. zł, tj. 99,8 proc. planu.

Tabela 5. Wydatki majątkowe IPN-KŚZpNP w 2014 r.

Wyszczególnienie	Wykonanie 2013 r.	Ustawa budżetowa na 2014 r.	Plan po zmianach na 2014 r.	Wykonanie 2014 r.	5:4	5:2
	w tys. zł				(%)	
Wydatki majątkowe ogółem z tego:	20 385	16 817	17 480	17 469	99,9	85,7
dział 751, z tego:	20 385	16 817	17 480	17 469	99,9	85,7
rozdział 75101, z tego:	17 391	14 811	14 773	14 767	100	84,9
§ 6050	12 416	11 594	11 594	11 594	100	93,4
§ 6060	4 975	3 217	3 179	3 173	99,8	63,8
rozdział 75112	2 994	2 006	2 707	2 702	99,8	90,2
§ 6060	2 994	2 006	2 707	2 702	99,8	90,2

Tabela 6. Realizacja wydatków majątkowych w 2014 r. w tys. zł

Lp.	NAZWA INWESTYCJI	Wydatki zrealizowane w 2014 r.
1.	Inwestycje pozostałe polegające na budownictwie ujęte w § 6050 w tym:	11 594
1.1.	Przebudowa i rozbudowa budynku „B” przy ul. Kłobuckiej 21 w Warszawie ze zmianą funkcji z produkcyjnej na administracyjno-biurową	1 685
1.2.	Adaptacja budynku przy ul. Grunwaldzkiej 214–216 na potrzeby siedziby gdańskiego Oddziału IPN	5 497
1.3.	Rozbudowa siedziby Oddziału IPN w Lublinie	3 809
1.4.	Przebudowa pomieszczeń i wykonanie klimatyzacji w siedzibie Delegatury IPN w Radomiu	165

Lp.	NAZWA INWESTYCJI	Wydatki zrealizowane w 2014 roku
1.5.	Modernizacja systemu kontroli dostępu w budynku IPN przy ul. Żurawiej w Warszawie.	61
1.6.	Modernizacja systemów kontroli dostępu i CCTV oraz przebudowa pomieszczenia socjalnego na pokoje biurowe w siedzibie Oddziału IPN w Poznaniu.	162
1.7.	Modernizacja centrali wentylacyjnej w siedzibie Oddziału IPN w Szczecinie.	86
1.8.	Adaptacja pomieszczeń w budynku przy ul. Wołoskiej 7 w Warszawie na potrzeby Centrali IPN.	10
1.9.	Rozbudowa systemów kontroli dostępu w centrum wystawienniczym IPN w Warszawie.	4
1.10.	Rozbudowa systemów kontroli dostępu i CCTV oraz zmiana układu komunikacyjnego w siedzibie Oddziału IPN we Wrocławiu.	30
1.11.	Wykonanie platformy podnoszącej przy rampie budynku archiwum IPN przy ul. Kłobuckiej 21C w Warszawie.	7
1.12.	Wykonanie systemu klimatyzacji w budynku Centrali IPN przy ul. Kłobuckiej 21A w Warszawie.	78
2.	Zakupy inwestycyjne niezwiązane z budownictwem ujęte w par. 6060, w tym:	5 875
2.1. Rozdział 75101, w tym:		3 173
	Sprzęt komputerowy	895
	Zakup wartości niematerialnych i prawnych	448
	Pozostały sprzęt	1 420
	Środki transportu	410
2.2. Rozdział 75112:		2 704
	Sprzęt komputerowy	1 283
	Zakup wartości niematerialnych i prawnych	206
	Pozostały sprzęt	557
	Środki transportu	657

Ważniejsze efekty rzeczowe realizowanych w 2014 r. zadań inwestycyjnych

Inwestycje prowadzone przez Instytut w 2014 r. skupiały się w głównej mierze na kontynuacji zadań rozpoczętych w latach ubiegłych, mających na celu rozbudowę bazy lokalowej IPN opartej na nieruchomościach będących własnością Skarbu Państwa. Celem realizowanych w tym zakresie inwestycji jest rezygnacja z najmu pomieszczeń na rynku komercyjnym oraz poprawa warunków organizacyjno-logistycznych i lokalowych niezbędnych do realizacji ustawowych zadań Instytutu.

W pozostałym zakresie realizacja zadań inwestycyjnych w 2014 r. stanowiła kontynuację podjętego w latach poprzednich projektu digitalizacji administrowanych przez Instytut zasobów archiwalnych. Proces ten, przez sukcesywne wdrażanie nowych technik opracowania i udostępniania materiałów historycznych, w sposób znaczący przyczynił się do zwiększenia dostępności archiwaliów, pozwalając jednocześnie znacznie ograniczyć zagrożenia, jakie wiążą się z ich częstym kopiowaniem bądź udostępnianiem oryginałów.

W 2014 r. realizowano również inwestycje związane z koniecznością zapewnienia właściwego poziomu ochrony oraz poprawy warunków pracy w użytkowanych obiektach.

Rozdział 75101 − § 6050

- Zakończono inwestycję polegającą na adaptacji budynku magazynowego przy ul. Kłobuckiej 21B w Warszawie na potrzeby komórek odpowiedzialnych za obsługę i udostępnianie zasobów archiwalnych. Dzięki przygotowaniu wielu profesjonalnych pomieszczeń (pracowni ZEUS, AVID, reprografii, konserwacji archiwaliów oraz czytelni akt jawnych i niejawnych) w bezpośrednim sąsiedztwie centralnego archiwum IPN stało się możliwe skomasowanie w ramach obiektów zlokalizowanych w kompleksie Kłobucka 21 całości struktur BUiAD i stworzenie spójnego układu funkcjonalnego opracowania i udostępniania materiałów archiwalnych. W nowo zrealizowanym obiekcie przygotowano również pomieszczenie serwerowni IPN, po której wyposażeniu będzie możliwe bezpieczne przechowywanie i udostępnianie elektronicznych kopii materiałów archiwalnych. Zmodernizowano również pozostałe budynki kompleksu, a w szczególności zrealizowano system klimatyzacji w pomieszczeniach biurowych w budynku A oraz opracowano projekt montażu platformy podnoszącej przy rampie budynku C (archiwum IPN), która będzie służyć do transportu materiałów pomiędzy budynkami A i C. Platforma zostanie wykonana w 2015 r.
- Kontynuowano adaptację zabudowanej nieruchomości położonej w Gdańsku przy ul. Grunwaldzkiej 214–216. Modernizacja zlokalizowanych tam obiektów pozwoli na zgromadzenie całości struktur oddziału w ramach jednego kompleksu i wyeliminuje problemy organizacyjne związane z rozlokowaniem struktur oddziału w kilku, znacznie oddalonych od siebie, obiektach w Gdańsku i Gdyni. Po adaptacji nieruchomości Instytut uzyska połączony pod względem komunikacyjnym i funkcjonalnym zespół budynków o łącznej powierzchni użytkowej 3600 m^2, w tym 680 m^2 profesjonalnie przygotowanej i wyposażonej powierzchni magazynów materiałów archiwalnych. Sprawna realizacja robót oraz zapewnienie właściwego poziomu finansowania inwestycji pozwoliła na skrócenie terminu realizacji, która zgodnie z zawartym aneksem do umowy powinna się zakończyć do 30 sierpnia 2015 r.
- Rozpoczęto realizację rozbudowy lubelskiego oddziału IPN. Zaprojektowana inwestycja zlokalizowana jest przy ul. Wodopojnej 4a, w bezpośrednim sąsiedztwie obecnej siedziby oddziału przy ul. Szewskiej 2. Inwestycja ma na celu uzyskanie obiektu, który pozwoli na rezygnację z pomieszczeń dotychczas wynajmowanych w różnych punktach Lublina, zapewni właściwe warunki dla realizacji zadań przez prokuratorów OKŚZpNP i OBL oraz pracowników naukowych. W budynku będzie również zlokalizowana sala konferencyjno-wystawiennicza wykorzystywana m.in. w działalności edukacyjnej. Pośrednim efektem budowy obiektu będzie poprawa warunków pracy w budynku przy ul. Szewskiej 2, co umożliwi polepszenie obsługi interesantów oraz stworzy właściwe warunki do zabezpieczania i opracowywania zasobu archiwalnego. Ponadto, dzięki połączeniu obu obiektów jedną siecią teleinformatyczną, nastąpi znaczne usprawnienie funkcjonowania jednostki i zwiększenie poziomu bezpieczeństwa zasobów informatycznych. W 2014 r. zrealizowano prace rozbiórkowe, roboty ziemne oraz elementy konstrukcyjne kondygnacji podziemnej i parteru. Zakończenie budowy zaplanowano na 2017 r., jednakże bardzo sprawna organizacja robót oraz dotychczasowe tempo realizacji wskazują, że prawdopodobne będzie zakończenie robót przed planowanym terminem.
- W celu zapewnienia właściwych warunków termicznych i wilgotnościowych w magazynach materiałów archiwalnych w siedzibie szczecińskiego oddziału IPN zmodernizowano centralę wentylacyjną. Realizując inwestycję, wykonano również systemy odzysku ciepła, co spowoduje zmniejszenie kosztów ogrzewania obiektu.
- W celu zapewnienia właściwego poziomu ochrony obiektów wykonano modernizację systemów kontroli dostępu oraz telewizji dozorowej CCTV w siedzibach oddziałów IPN w Poznaniu i we Wrocławiu oraz w obiektach centrali IPN przy ul. Marszałkowskiej i Żurawiej w Warszawie.

• W celu optymalizacji wykorzystania posiadanych obiektów w siedzibach oddziałów IPN w Poznaniu i we Wrocławiu oraz w siedzibie Delegatury IPN w Radomiu dokonano zmiany układu komunikacyjnego wewnątrz budynków oraz wykonano adaptację pomieszczeń na pokoje biurowe. Ponadto w siedzibie Delegatury IPN w Radomiu zamontowano w pokojach biurowych urządzenia klimatyzacji.

Rozdział 75101 − § 6060

• W 2014 r. zakończono wdrażanie systemu „Cyfrowe Archiwum". Aplikacja w ramach centralnego systemu elektronicznej ewidencji jednostek archiwalnych zapewnia możliwość tworzenia, edycji i wglądu w opisy jednostek archiwalnych, indeksów osobowych oraz zawartość pomocy ewidencyjnych. Ponadto aplikacja zapewnia takie funkcjonalności, jak obsługę wypożyczeń, zwrotów magazynowych, cyrkulacji materiałów pomiędzy pracownikami oraz obsługę wykonywania usług reprograficznych. Koszty realizacji zadania w 2014 r. wyniosły 290 tys. zł.

• W celu usprawnienia procesu konserwacji i digitalizacji materiałów archiwalnych zakupiono 7 profesjonalnych skanerów, specjalny aparat fotograficzny oraz zestaw mebli laboratoryjnych i suszarkę półkową do papieru za łączną kwotę 160 tys. zł.

• Za kwotę 240 tys. zł zakupiono systemy składowania akt, w tym regały przesuwne, regały stacjonarne i 32 szafy stalowe klasy S2.

• Realizując zadania z zakresu edukacji, w 2014 r. zakupiono licencje i prawa autorskie do publikacji naukowych oraz materiałów edukacyjnych za kwotę 9 tys. zł.

• Zakupiono system wystawienniczy i zestaw projekcyjny, system do testów edukacyjnych i skaner wysokiej rozdzielczości za łączną kwotę 70 tys. zł.

• Zmiana lokalizacji poszczególnych komórek centrali IPN oraz wzrastająca ilość przesyłanych i przechowywanych danych związanych m.in. z realizacją projektu „Cyfrowe Archiwum" spowodowały konieczność rozbudowy i modernizacji infrastruktury informatycznej. W roku 2014 wydatki na zakup macierzy, przełączników sieciowych oraz serwerów wyniosły 677 tys. zł.

• W celu zagwarantowania bezpieczeństwa przechowywanych danych i ciągłości pracy systemów IT zakupiono za kwotę 86 tys. zł system monitoringu temperatury i wilgotności w serwerowniach.

• Zakupiono dodatkowe elementy do systemów kontroli dostępu, takie jak depozytory kluczy, kamery i urządzenia CCTV oraz dodatkowe czytniki SKD. Potrzeba zakupu ww. urządzeń wynikała ze zmiany lokalizacji komórek centrali IPN i konieczności zapewnienia właściwego poziomu ochrony w nowych obiektach. Łącznie wydatki na ten cel wyniosły w 2014 r. 198 tys. zł.

• W celu bezpiecznego przetwarzania informacji niejawnych, za kwotę 45 tys. zł zakupiono komputer klasy TEMPEST.

• Za kwotę 149 tys. zł zrealizowano zakupy specjalistycznego oprogramowania wspomagającego obsługę centrali IPN. W ramach tej kwoty zakupiono oprogramowanie do zarządzania nieruchomościami oraz wspierające realizację zadań przypisanych do komórki Audytu Wewnętrznego. Zmodernizowano również systemy *e-kancelarii* i oprogramowanie do obsługi Archiwum Zakładowego.

• W celu zastąpienia wyeksploatowanych pojazdów oraz uzupełnienia kolumny transportowej zakupiono na potrzeby centrali IPN trzy samochody osobowe oraz jeden dostawczo-osobowy typu VAN. Zakupione pojazdy pozwolą na wycofanie z eksploatacji jednego samochodu osobowego z 2004 r. oraz dwóch z 2006 r., które osiągnęły przebieg ok. 180 tys. km w warunkach miejskich, a stopień zużycia generował znaczne koszty napraw i utrzymania. Wydatki na zakup środków transportu na potrzeby centrali IPN wyniosły w 2014 r. 410 tys. zł.

• W wyniku przeprowadzonej analizy kosztów związanych z obsługą i eksploatacją biurowych urządzeń drukujących i powielających stwierdzono, że najbardziej ekonomicznym rozwiązaniem jest zlecenie firmie zewnętrznej obsługi druku materiałów biurowych na urządzeniach własnych IPN. W celu uzupełnienia brakujących urządzeń w 2014 r. zakupiono na potrzeby centrali IPN 8 drukarek i 47 urządzeń wielofunkcyjnych za łączną kwotę 568 tys. zł.

• Pozostałe wydatki inwestycyjne realizowane w 2014 r. w centrali IPN dotyczą zakupu:

– 2 tabletów i 4 laptopów za kwotę 34 tys. zł;
– mebli biurowych za kwotę 81 tys. zł;
– 4 niszczarek dokumentów za kwotę 23 tys. zł;
– 3 urządzeń klimatyzacyjnych i ozonatora powietrza za kwotę 34 tys. zł;
– 2 sztuk broni na potrzeby służby ochrony za kwotę 12 tys. zł;
– zamiatarko-odśnieżarki oraz wielofunkcyjnego traktora ogrodowego na łączną kwotę 33 tys. zł;
– pompy obiegowej c.o., ekspresu do kawy, defibrylatora AED na kwotę 14 tys. zł;
– ścianki szklanej do czytelni przy ul. Kłobuckiej 21B w Warszawie za kwotę 8 tys. zł oraz logo IPN na budynku przy ul. Wołoskiej 7 za kwotę 32 tys. zł.

Rozdział 75112 − § 6060

• W celu rozbudowy systemów informatycznych umożliwiających m. in. przesyłanie, udostępnianie i przechowywanie kopii cyfrowych dokumentów archiwalnych oraz materiałów edukacyjnych zakupiono 9 serwerów, 7 macierzy dyskowych, bibliotekę taśmową oraz przełączniki sieciowe i konsolę do szafy serwerowej za łączną kwotę 667 tys. zł.

• W ramach zapewnienia narzędzi do kontynuacji prac związanych z digitalizacją, opracowaniem i konserwacją posiadanych zbiorów archiwalnych zakupiono za kwotę 73 tys. zł 8 komputerów o podwyższonej wydajności, dostosowanych do obróbki materiałów graficznych, oraz 2 czytniki mikrofisz, 10 skanerów, drukarkę ploter i laminator za kwotę 319 tys. zł.

• Realizując zadania z zakresu działalności edukacyjnej, zakupiono dwa totemy interaktywne, projektor multimedialny oraz 2 kamery i aparat fotograficzny za kwotę 91 tys. zł, licencje i prawa autorskie do filmów i serwisów internetowych oraz oprogramowanie bazodanowe dla referatu udostępniania warszawskiego Oddziału IPN. Wydatki na ww. wartości niematerialne i prawne wyniosły 35 tys. zł.

• Zakupiono specjalistyczne oprogramowanie graficzne Adobe Photoshop (7 licencji) oraz narzędziowe do obsługi systemów informatycznych, portali internetowych i maszyn wirtualnych (Microsoft SQL Server, Symantec BackupExec 2012, VMWare). Wydatki na zakup powyższego oprogramowania wyniosły 156 tys. zł.

• W sześciu oddziałach poniesiono wydatki na modernizację i rozbudowę taboru samochodowego. Zakup nowych pojazdów był niezbędny z uwagi na wysoką awaryjność i koszty eksploatacji użytkowanych pojazdów. Za łączną kwotę 657 tys. zł zakupiono 5 samochodów osobowych, 2 samochody typu VAN oraz przyczepę do przewozu materiałów edukacyjnych i wystaw.

• Zakupiono agregat wody lodowej oraz systemy klimatyzacji do pomieszczeń technicznych i biurowych za łączną kwotę 86 tys. zł.

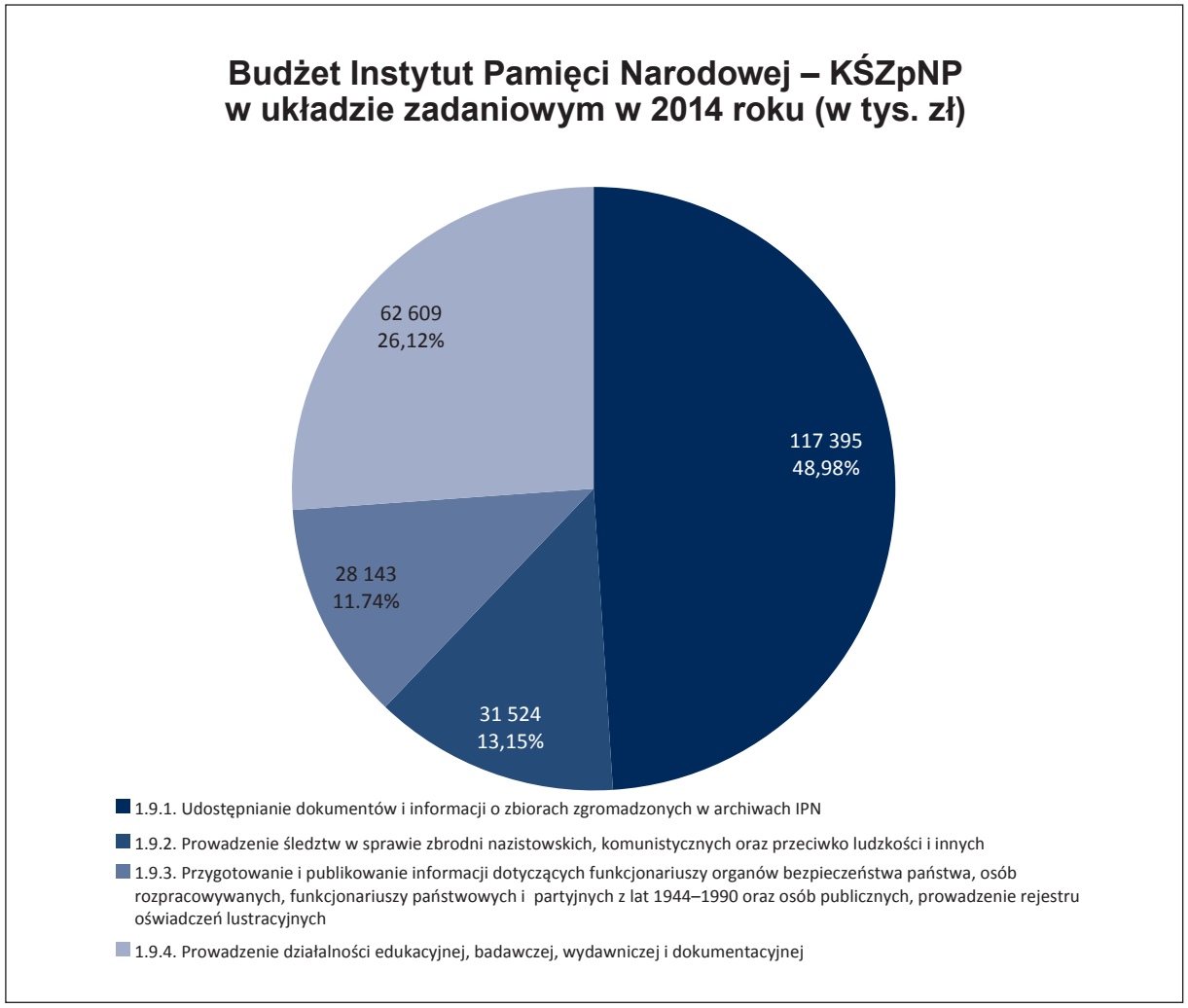
• W celu zapewnienia właściwego poziomu ochrony zakupiono nowe urządzenia rejestrujące i kamery systemów telewizji dozorowej CCTV, system wizualizacji zagrożeń, wideofon, depozytor kluczy, centralę alarmową oraz 1 szt. broni za łączną kwotę 139 tys. zł.

• Pozostałe wydatki w kwocie 479 tys. zł stanowią koszty zakupu sprzętu biurowego i technicznego, w tym:
– 16 zestawów komputerów biurowych oraz 20 laptopów za kwotę 170 tys. zł;
– 22 biurowych urządzeń wielofunkcyjnych za kwotę 237 tys. zł;
– 2 centrali telefonicznych za kwotę 15 tys. zł;
– 2 niszczarek za kwotę 9 tys. zł;
– uzdatniacza wody za kwotę 20 tys. zł;
– pozostałego sprzętu technicznego, w tym pompy przeciwzalewowej, zasilacza awaryjnego do pompy przeciwpożarowej oraz mebli biurowych i ekspresu do kawy za łączną kwotę 28 tys. zł.

Dział 753 – Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne

Wydatki w dziale 753 realizowane są w ramach rozdziału 75302 – uposażenia sędziów i prokuratorów w stanie spoczynku oraz uposażenia rodzinne (§ 3110 – świadczenia społeczne).

Zgodnie z ustawą budżetową na 2014 r. plan wydatków w dziale 753 wynosił 5182 tys. zł, wykonanie wyniosło 4412 tys. zł, co stanowi 85 proc. planu i wynika z nieskorzystania przez prokuratorów z przysługujących im uprawnień do przeniesienia w stan spoczynku.

8.2. Budżet Instytutu w układzie zadaniowym

W 2014 r. Instytut Pamięci Narodowej realizował zadania ustawowe w ramach budżetu zadaniowego, zgodnie z następującą klasyfikacją zadaniową

Funkcja 1. Zarządzanie państwem

Zadanie 1.9. Gromadzenie i zarządzanie dokumentami organów określonych w ustawie o IPN, prowadzenie śledztw, działalność lustracyjna, edukacyjna i naukowo-badawcza

Celem zadania było upowszechnianie wiedzy o najnowszej historii Polski na podstawie zgromadzonego materiału archiwalnego i ściganie zbrodni przeciwko narodowi polskiemu. Do pomiaru stopnia realizacji celu zadania przyjęto miernik „liczba przedsięwzięć zrealizowanych w ciągu roku do przedsięwzięć zaplanowanych w proc.". Miernik został zaplanowany w wysokości 100 proc., wykonanie miernika na koniec 2014 r. wyniosło 112,59 proc. Na realizację zadania Instytut przeznaczył kwotę 242 169 tys. zł, wykonanie wydatków wyniosło 239 671 tys. zł.

W ramach zadania 1.9. Instytut realizował następujące podzadania

Podzadanie 1.9.1. Udostępnianie dokumentów i informacji o zbiorach zgromadzonych w archiwach IPN

Celem podzadania był wzrost liczby udostępnionych dokumentów w postaci cyfrowej wszystkim kategoriom wnioskodawców. Miernikiem służącym do pomiaru stopnia realizacji celu podzadania była „liczba uporządkowanych i opracowanych dokumentów udostępnianych w postaci cyfrowej wszystkim kategoriom wnioskodawców". Miernik zaplanowano w wysokości 61 242, wykonano w wysokości 73 193. Na realizację podzadania Instytut przeznaczył kwotę 118 893 tys. zł, wykonanie wydatków wyniosło 117 395 tys. zł (98,74 proc. planu). W ramach podzadania Instytut wykonuje działania związane z gromadzeniem, porządkowaniem, opracowywaniem, konserwacją, digitalizacją i udostępnianiem dokumentów oraz publikowaniem wydawnictw źródłowych na podstawie zasobu archiwalnego.

Podzadanie 1.9.2. Prowadzenie śledztw w sprawie zbrodni nazistowskich, komunistycznych oraz przeciwko ludzkości i innych

Celem podzadania było zagwarantowanie obywatelom konstytucyjnego prawa do wszechstronnego i bez nieuzasadnionej zwłoki wyjaśnienia przez uprawniony organ wszystkich okoliczności dotyczących zbrodni nazistowskich, komunistycznych, wojennych, przeciwko ludzkości i pokojowi. Do pomiaru stopnia realizacji celu podzadania służył miernik „liczba postępowań załatwionych przez prokuratorów IPN w ciągu roku". Miernik został zaplanowany w wysokości 1097, wykonany w wysokości 1192 (108,66 proc. planu). Na realizację podzadania Instytut przeznaczył kwotę 32 004 tys. zł, wykonanie wydatków wyniosło 31 524 tys. zł. W ramach podzadania realizowane są działania związane z prowadzeniem ww. śledztw, postępowań skargowych.

Podzadanie 1.9.3. Przygotowanie i publikowanie informacji dotyczących funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa, osób rozpracowywanych, funkcjonariuszy państwowych i partyjnych z lat 1944–1990 oraz osób publicznych, prowadzenie rejestru oświadczeń lustracyjnych i jego analiza, przygotowanie postępowań lustracyjnych

Celem podzadania była publikacja w BIP IPN zgodnie z art. 22 ust. 1 i 2 tzw. ustawy lustracyjnej z 2006 r. oraz w katalogach z art. 52a pkt. 6, 7 i 8 ustawy o IPN z 1998 r. i przygotowanie postępowań lustracyjnych. Miernikiem służącym do pomiaru stopnia realizacji celu była „liczba osób, odnośnie których zebrano i ostatecznie zweryfikowano informacje". Miernik został zaplanowany w wysokości 21 450, natomiast wykonanyw wysokości 21 448, co stanowi 99,99 proc. planu. Instytut przeznaczył na realizację podzadania kwotę 28 300 tys. zł, wykonanie wydatków wyniosło 28 143 tys. zł. W ramach podzadania realizowano działania polegające na opracowywaniu i publikowaniu w BIP IPN informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990, przygotowaniu i publikowaniu katalogów tematycznych oraz prowadzeniu postępowań lustracyjnych.

Podzadanie 1.9.4. Prowadzenie działalności edukacyjnej, badawczej, wydawniczej i dokumentacyjnej

Celem podzadania było prowadzenie badań naukowych nad najnowszą historią Polski i ich upowszechnianie. Do pomiaru stopnia realizacji celu podzadania służył miernik „ilość przedsięwzięć". Instytut zaplanował miernik w wysokości 1829, wykonanie wyniosło 2235, co stanowi 122,2 proc. planu. Na realizację podzadania Instytut przeznaczył kwotę 62 972 tys. zł, wykonanie wydatków wyniosło 62 609 tys. zł. W ramach podzadania realizowano działania związane z działalnością wydawniczą, wystawienniczą, prowadzeniem kursów, warsztatów, konkursów historycznych, organizowaniem konferencji, seminariów, sesji naukowych, popularnonaukowych i dydaktycznych oraz realizacją projektów naukowych, dokumentalnych i edukacyjnych, w tym m.in. projektu „Poszukiwanie nieznanych miejsc pochówku ofiar terroru komunistycznego w latach 1944–1956".

Funkcja 13. Zabezpieczenie społeczne i wspieranie rodziny

Zadanie 13.2. Świadczenia społeczne

Celem zadania było zapewnienie środków dla osób uprawnionych do korzystania ze świadczeń z systemu ubezpieczeń społecznych oraz zaopatrzenia społecznego. Do pomiaru stopnia realizacji podzadania służył miernik „liczba uprawnionych do uposażenia w stanie spoczynku oraz liczba uprawnionych do uposażenia rodzinnego przypadających na 100 czynnych prokuratorów". Miernik został zaplanowany na poziomie 35,59, wykonanie wyniosło 33,93 (95,32 proc. planu). Na realizację zadania Instytut przeznaczył kwotę 5182 tys. zł, wykonanie wydatków wyniosło 4412 tys. zł.

W ramach zadania 13.2. Instytut realizował:

Podzadanie 13.2.6. Uposażenia dla sędziów i prokuratorów w stanie spoczynku i uposażenia rodzinne

Celem podzadania była realizacja ustawowo określonych zobowiązań Skarbu Państwa w zakresie wypłaty świadczeń na rzecz prokuratorów przechodzących w stan spoczynku i ich rodzin.

8.3. Zatrudnienie

Przeciętne zatrudnienie pracowników w 2014 r. w Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu wynosiło 2182,03 etatu. Według stanu na dzień 31 grudnia 2014 r. w Instytucie zatrudnionych było 2226 osób, co w przeliczeniu na etaty stanowi 2177,26 etatu, w tym 112 stanowiły etaty prokuratorskie (bez uwzględnienia 1 etatu prokuratorskiego, gdyż 31 grudnia 2014 r. prokurator przebywał na urlopie bezpłatnym, łącznie zatrudnienie prokuratorów wynosi 113 etatów). W pionie śledczym Instytutu zatrudnienie w etatach wynosiło 84 prokuratorów (bez 1 prokuratora, który przebywał na urlopie bezpłatnym 31 grudniu 2014 r.) W pionie lustracyjnym zatrudnienie w etatach wynosiło 28 prokuratorów.

Wśród pracowników zatrudnione są osoby niepełnosprawne. Przeciętne zatrudnienie osób niepełnosprawnych w Instytucie w 2014 r. wynosiło 19,78 etatu. Według stanu na dzień 31 grudnia 2014 r. zatrudnione były 22 osoby niepełnosprawne na 21 etatach.

Pracownicy Instytutu mają wysokie kwalifikacje. Instytut zatrudnia specjalistów m.in. z zakresu prawa, historii i administracji. W pionie archiwalnym zatrudnieni są archiwiści i kustosze, w pionie edukacyjnym – osoby prowadzące badania naukowe, działania edukacyjne. Ponadto Instytut zatrudnia również specjalistów z różnych innych dziedzin, m.in. prawa, zamówień publicznych, informatyki oraz programowania, księgowości, kadr, ochrony osób i mienia, zarządzania nieruchomościami.

Spośród 2226 pracowników Instytutu 1921 ma wykształcenie wyższe, co stanowi 86,30 proc. zatrudnionych, w tym 4 osoby posiadające tytuł naukowy profesora, 21 osób posiadających stopień naukowy doktora habilitowanego i 193 osoby stopień naukowy doktora.

Tabela 7. Wykształcenie pracowników IPN na 31 grudnia 2014 r.

Wykształcenie pracowników IPN na dzień 31 grudnia 2014 r.		
	w osobach	procent*
Wyższe (licencjackie, magisterskie)	1921	86,30
Średnie (ogólnokształcące, średnie zawodowe, policealne)	250	11,23
Inne (zasadnicze, podstawowe)	55	2,47

* % w stosunku do zatrudnienia ogółem w osobach na 31 XII 2014 r.

Stopień/tytuł naukowy	Liczba osób na 31 grudnia 2014 r.
Doktor	193
Doktor habilitowany	21
Profesor	4
Razem	218

Największy odsetek pracowników Instytutu stanowią pracownicy zatrudnieni w ustawowych pionach IPN według stanu na 31 grudnia 2014 r.:

- w pionie udostępniania, tj. w Biurze Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów oraz w oddziałowych biurach – 869,70 etatu, co stanowi 39,94 proc. w stosunku do zatrudnienia ogółem w etatach na 31 grudnia 2014 r.;
- w pionie edukacyjnym, tj. w Biurze Edukacji Publicznej oraz oddziałowych biurach – 323,98 etatu, co stanowi 14,88 proc. w stosunku do zatrudnienia ogółem w etatach na 31 grudnia 2014 r.;
- w pionie lustracyjnym, tj. w Biurze Lustracyjnym oraz w oddziałowych biurach (łącznie z prokuratorami) – 215,13 etatu, co stanowi 9,88 proc. w stosunku do zatrudnienia ogółem w etatach na 31 grudnia 2014 r.;
- w pionie śledczym, tj. w Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu i w oddziałowych komisjach (łącznie z prokuratorami) – 154,75 etatu, co stanowi 7,11 proc. w stosunku do zatrudnienia ogółem w etatach na 31 grudnia 2014 r.

Łącznie stanowi to 71,81 proc. ogółu zatrudnionych w etatach na 31 grudnia 2014 r.

W pozostałych komórkach organizacyjnych centrali i oddziałów zajmujących się m.in. zadaniami z zakresu prawa, zamówień publicznych, informatyki oraz programowania, księgowości, kadr, ochrony informacji niejawnych, ochrony fizycznej, bezpieczeństwa teleinformatycznego, zarządzania nieruchomościami według stanu na 31 grudnia 2014 r. zatrudnienie wynosiło 613,71 etatu, co stanowi 28,19 proc. w stosunku do zatrudnienia ogółem w etatach na 31 grudnia 2014 r.

Tabela 8. Zatrudnienie w IPN na dzień 31 grudnia 2014 r.

Zatrudnienie w IPN stan na 31 grudnia 2014 r.	w etatach	procent*
Zatrudnienie w Biurze Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów oraz w oddziałowych biurach udostępniania	869,70	39,94
Zatrudnienie w Biurze Edukacji Publicznej oraz w oddziałowych biurach edukacji publicznej	323,98	14,88
Zatrudnienie w Biurze Lustracyjnym oraz w oddziałowych biurach lustracyjnych (łącznie z prokuratorami)	215,13 (w tym 28 prokuratorów)	9,88
Zatrudnienie w Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz w oddziałowych komisjach (łącznie z prokuratorami)	154,75 (w tym 84 prokuratorów)	7,11
Zatrudnienie w pozostałych komórkach organizacyjnych centrali oraz oddziałów (w tym pracownicy ochrony)	613,71 (w tym 157,50 pracowników ochrony)	28,19 (w tym 7,23 pracownicy ochrony)

* W stosunku do zatrudnienia ogółem w etatach na dzień 31 grudnia 2014 r.

Instytut Pamięci Narodowej (Centrala i oddziały) zapewnia stały rozwój kompetencji zawodowych pracowników. Pracownicy korzystają z różnych form podnoszenia swoich kwalifikacji w szczególności w zakresie: zarządzania zasobami ludzkimi, archiwistyki, bezpieczeństwa i ochrony danych osobowych, praw autorskich, informatyki oraz zamówień publicznych.

Na uwagę zasługuje fakt, że w 2014 r. na rzecz Instytutu świadczyły pracę, jednocześnie ucząc się i zdobywając doświadczenie zawodowe, osoby, które nie były pracownikami. Pracowały one w ramach:

- staży zawodowych – 51,
- praktyk studenckich – 124,
- wolontariatu – 82.

W 2014 r. na mocy stosownych zarządzeń prezesa w Instytucie Pamięci Narodowej zaczął obowiązywać Kodeks Dobrych Praktyk oraz wewnętrzna procedura zapobiegania niepożądanym zachowaniom i działaniom. Na ich podstawie wybrana została komisja do spraw etyki, w skład której wchodzą przedstawiciele czterech pionów merytorycznych i administracji. Komisja – zgodnie z przepisami – wyłoniła także rzecznika pracowników, który będzie rozpatrywał skargi pracowników i prowadził rozmowy pojednawcze.

WYKAZ SKRÓTÓW

ABW	–	Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego
ACEN	–	Zgromadzenia Europejskich Narodów Ujarzmionych
AK	–	Armia Krajowa
AKO	–	Armia Krajowa Obywatelska
AP	–	Archiwum Państwowe
AW	–	Agencja Wywiadu
BEP	–	Biuro Edukacji Publicznej
BIASSA	–	Baltic Intelligence and Security Studies Association
BIP	–	Biuletyn Informacji Publicznej
BKH	–	Buski Konkurs Historyczny
BL	–	Biuro Lustracyjne
BStU	–	Die Bundesbeauftragte für die Unterlagen des Staatssicherheitsdienstes der Ehemaligen Deutschen Demokratischen Republik (Urząd Federalnego Pełnomocnika do spraw Dokumentów Służb Bezpieczeństwa byłej Niemieckiej Republiki Demokratycznej)
BUiAD	–	Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów
CAW	–	Centralne Archiwum Wojskowe
CBOS	–	Centrum Badania Opinii Społecznej
CE	–	Centrum Edukacyjne
CEJSH	–	The Central European Journal of Social Sciences and Humanities (Środkowo-Europejskie Czasopismo Nauk Społecznych i Humanistycznych)
CIUS	–	Canadian Institute of Ukrainian Studies (Kanadyjski Instytut Studiów Ukraińskich)
CLK KGP	–	Centralne Laboratorium Kryminalistyczne Komendy Głównej Policji
CPB	–	Centralny Projekt Badawczy
DSK	–	Dywizja Strzelców Karpackich
DSZ	–	Delegatura Sił Zbrojnych
DVL	–	Deutsche Volksliste (niemiecka lista narodowościowa)
Dz.U.	–	Dziennik Ustaw
EJTN	–	Europejska Sieć Szkolenia Kadr Wymiaru Sprawiedliwości
ENA	–	Europejski Nakaz Aresztowania
EWP	–	Elektroniczny Wykaz Postępowań
FR	–	Federacja Rosyjska
Gestapo	–	Geheime Staatspolizei (nazistowska Tajna Policja Państwowa)
GK	–	Główna Komisja
GKBZpNP	–	Główna Komisja Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
GKŚZpNP	–	Główna Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
GPU	–	Gosudarstwiennoje Politiczeskoje Uprawlenije (Państwowy Zarząd Polityczny ZSRR)
HDA SBU	–	Hałuzewyj derżawnyj archiw Służby Bezpeky Ukrajiny (Wydzielone Archiwum Państwowe Służby Bezpieczeństwa Ukrainy)
HUFS	–	Hankuk University of Foreign Studies (HUFS) w Seulu
IC Journals Master List	–	Index Copernicus (Baza czasopism naukowych)

IH PAN – Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk
IPN (IPN-KŚZpNP) – Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
ISDIAH – International Standard for Describing Institutions with Archival Holdings (Międzynarodowy Standard Opisu Instytucji z Zasobem Archiwalnym)
ITS – International Tracing Service (Międzynarodowa Służba Poszukiwawcza w Bad Arolsen)
j.a. – jednostka archiwalna
KBWE – Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie
KBZpNP – Komisja Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
KC – Komitet Centralny
KCIK – Krajowe Centrum Informacji Kryminalnych
KGB – Komitiet Gosudarstwiennoj Biezopasnosti (Komitet Bezpieczeństwa Państwowego ZSRR)
kk – kodeks karny
KL – Konzentrationslager (obóz koncentracyjny)
KO – repertorium akt korespondencji ogólnej byłej Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
KOP – Korpus Ochrony Pogranicza
KOR – Komitet Obrony Robotników
KP MO – Komenda Powiatowa Milicji Obywatelskiej
kpk – kodeks postępowania karnego
KPK – Kongres Polonii Kanadyjskiej
KPN – Konfederacja Polski Niepodległej
KRL-D – Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna
KRP – Krajowa Rada Prokuratury
KW MO – Komenda Wojewódzka Milicji Obywatelskiej
KWAFU – Korean War Abductees' Family Union
KWARI – Korean War Abductees Research Institute
KWiS – Krzyż Wolności i Solidarności
KWK – Kopalnia Węgla Kamiennego
LK – lokal kontaktowy
LO – liceum ogólnokształcące
LWP – Ludowe Wojsko Polskie
mb – metr bieżący
MBP – Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego
MDK – Miejski Dom Kultury
MEN – Ministerstwo Edukacji Narodowej
MNiSW – Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
MO – Milicja Obywatelska
MON – Ministerstwo Obrony Narodowej
MSW – Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
MSWiA – Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
MUSW – Miejski Urząd Spraw Wewnętrznych
NKGB – Narodnyj Komissariat Gosudarstwiennoj Biezopasnosti (Ludowy Komisariat Bezpieczeństwa Państwowego ZSRR)
NKnet – Network for North Korean Democracy and Human Rights

NKWD – Narodnyj Komissariat Wnutriennich Dieł (Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych ZSRR)
NOW – Narodowa Organizacja Wojskowa
NRD – Niemiecka Republika Demokratyczna
NSA – Naczelny Sąd Administracyjny
NSZZ – Niezależny Samorządny Związek Zawodowy
NW – Naczelny Wódz
NZS – Niezależne Zrzeszenie Studentów
NZW – Narodowe Zjednoczenie Wojskowe
OBEP – Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej
OBL – Oddziałowe Biuro Lustracyjne
OBUiAD – Oddziałowe Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów
OGPU – Obiedinionnoje Gosudarstwiennoje Politiczeskoje Uprawlenije (Zjednoczony Państwowy Zarząd Polityczny ZSRR)
OK – Okręgowa Komisja
OKBZpNP – Okręgowa Komisja Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
OKP – Obywatelski Klub Parlamentarny
OKŚZpNP – Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
ONZ – Organizacja Narodów Zjednoczonych
OPB – Oddziałowy Projekt Badawczy
OPZZ – Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych
ORMO – Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej
OUN – Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów
PAFT – Polonia Aid Foundation Trust
PAN – Polska Akademia Nauk
PCK – Polski Czerwony Krzyż
PIASA – Polski Instytut Nauk i Sztuk w Ameryce
PKW – Państwowa Komisja Wyborcza
PKWN – Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego
POSK – Polski Ośrodek Społeczno-Kulturalny (w Londynie)
PPR – Polska Partia Robotnicza
Prez – dziennik prezydialny byłej Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
PRL – Polska Rzeczpospolita Ludowa
PSL – Polskie Stronnictwo Ludowe
PTH – Polskie Towarzystwo Historyczne
PUBP – Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
PUM – Pomorski Uniwersytet Medyczny
PWRN – Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej
PWSZ – Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa
PWTW – Papieski Wydział Teologiczny Collegium Bobolanum w Warszawie.
PZ – paszporty zagraniczne
PZPR – Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
RFN – Republika Federalna Niemiec
RGANI – Rosyjskie Państwowe Archiwum Historii Najnowszej
RGASPI – Rosyjskie Państwowe Archiwum Historii Społeczno-Politycznej
RGVA – Rosyjskie Państwowe Archiwum Wojskowe

RIP – Rzecznik Interesu Publicznego
ROPWiM – Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa
RP – Rzeczpospolita Polska
RUSW – Rejonowy Urząd Spraw Wewnętrznych
SB – Służba Bezpieczeństwa
SBU – Służba Bezpieczeństwa Ukrainy
SED – Socjalistyczna Partia Jedności Niemiec
SEiS – Sekcja Ewidencji i Sygnalizowania
SGH – Szkoła Główna Handlowa
SKW – Służba Kontrwywiadu Wojskowego
SN – Sąd Najwyższy
SPK – Stowarzyszenia Polskich Kombatantów
SS – Die Schutzstaffeln der Nationalsozialistischen Deutschen Arbeiterpartei (Sztafety Ochronne NSDAP)
SSBAiEŹ – Samodzielna Sekcja Badań Archiwalnych i Edycji Źródeł BUiAD
SW – Służba Więzienna
SWW – Służba Wywiadu Wojskowego
SZP – Służba Zwycięstwu Polski
ŚZŻAK – Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej
TVP – Telewizja Polska
TW – tajny współpracownik
UB – Urząd Bezpieczeństwa
UE – Unia Europejska
UIPN – Ukraiński Instytut Pamięci Narodowej
UKSW – Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
UMCS – Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej (w Lublinie)
UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury)
UOP – Urząd Ochrony Państwa
UPA – Ukraińska Powstańcza Armia
USA – United States of America (Stany Zjednoczone Ameryki)
UW – Urząd Wojewódzki
WEH – Wydział Edukacji Historycznej
WIiS – Wydział Informacji i Sprawdzeń BUiAD
WKU – Wojskowa Komenda Uzupełnień
WOB – Wydział Obsługi Bieżącej BUiAD
WP – Wojsko Polskie
WPB – Wydziałowy Projekt Badawczy
WSI – Wojskowe Służby Informacyjne
WSR – Wojskowy Sąd Rejonowy
WSW – Wojskowa Służba Wewnętrzna
WU – Wydział Udostępniania BUiAD
WUCzK – Wsieukrajinskaja czriezwyczajnaja komissija (Wszechukraińska Komisja Nadzwyczajna)
WUiAD – Wydział Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów
WUM – Warszawski Uniwersytet Medyczny
WUSW – Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych

WZC	–	Wydział Zasobów Cyfrowych BUiAD
ZER MSW	–	Zakład Emerytalno-Rentowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Zi	–	zbrodnie inne
Zk	–	zbrodnie komunistyczne
ZMS	–	Zakład Medycyny Sądowej
Zn	–	zbrodnie niemieckie
ZOMO	–	Zmotoryzowane Odwody Milicji Obywatelskiej
ZPU	–	Związek Polskich Uchodźców
ZR	–	Zarząd Regionu
ZSRR	–	Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich
ZWZ	–	Związek Walki Zbrojnej
ŻIH	–	Żydowski Instytut Historyczny

ANEKS

ZAŁĄCZNIK NR 1:
WYDAWNICTWA IPN

Publikacje książkowe

Seria „Dokumenty”

1. *Aparat represji wobec księdza Jerzego Popiełuszki 1982–1984*, t. 2, *Śledztwo w sprawie uprowadzenia i zabójstwa ks. Jerzego Popiełuszki*, wstęp i oprac. J. Gołębiewski, (t. 58 serii), IPN, Warszawa 2014, s. 670.

Seria „Monografie”

1. Czarnecka D., *Sprawa Stanisława Gustawa Jastera PS. „Hel” w historiografii. Kreacja obrazu zdrajcy i obrona*, (t. 100 serii), IPN, Warszawa 2014, s. 176.

2. Garyga M., *Dekada agonii. Komitet Krakowski PZPR w świetle materiałów partyjnych 1981–1990*, (t. 94 serii), IPN, Warszawa 2014, s. 272.

3. *Kluby Inteligencji Katolickiej jako przestrzeń działań niezależnych w l*atach osiemdziesiątych XX wieku, red. K. Białecki, (t. 98 serii), IPN, Warszawa–Poznań 2014, s. 616, CPB.

4. Pleskot P., *Solidarność” na Antypodach. Inicjatywy solidarnościowe polskiej diaspory w Australii (1980–1989)*, (t. 96 serii), IPN, Warszawa 2014, s. 526 + 32 s. wkł. zdj., CPB.

5. Stanek P., *Stefan Korboński (1901–1989). Działalność polityczna i społeczna*, (t. 93 serii), IPN, Warszawa 2014, s. 504.

6. Szumiło M., *Roman Zambrowski 1909–1977. Studium z dziejów elity komunistycznej w Polsce*, (t. 95 serii), IPN, Warszawa 2014, s. 528 + 16 s. wkł. zdj., CPB.

Seria „Dziennikarze – Twórcy – Naukowcy”

1. Kosiński K., *Wiwisekcja powszedniości. Studium wczesnej twórczości Marka Nowakowskiego (1957–1971)*, IPN, Warszawa 2014, s. 560, CPB.

2. *Nie tylko niezłomni i kolaboranci. Postawy dziennikarzy w kraju i na emigracji 1945–1989*, red. T. Wolsza, P. Wójtowicz, IPN, Warszawa 2014, s. 416, CPB.

Seria „Letnia Szkoła Historii Najnowszej”

1. *Letnia Szkoła Historii Najnowszej 2013. Referaty*, red. A.M. Adamus i Ł. Kamiński, wstęp Ł. Kamiński (t. 7 serii), IPN, Warszawa 2014, s. 224.

Seria „Zimowa Szkoła Historii Najnowszej”

1. *Zimowa Szkoła Historii Najnowszej 2013. Referaty*, red. Ł. Kamiński, T. Sudoł, M. Żuczkowski, wstęp Ł. Kamiński, (t. 2 serii), IPN, Warszawa 2014, s. 248.

Seria „Patroni Naszych Ulic”

1. Chmielowiec P., Tochman K.A., *Patroni naszych ulic. Generał broni Stanisław Maczek (1892––1994)*, IPN, Warszawa 2014, s. 24 (broszura edukacyjna).

2. Daniluk J., *Patroni naszych ulic. Obrońcy Poczty Polskiej w Gdańsku*, IPN, Warszawa 2014, s. 24 (broszura edukacyjna).

3. Gałęzowski M., *Patroni naszych ulic. Stefan Rowecki „Grot” (1895–1944)*, IPN, Warszawa 2014, s. 24 (broszura edukacyjna).

4. Kirszak J., *Patroni naszych ulic. Generał Władysław Anders (1892–1970)*, IPN, Warszawa 2014, s. 24 (broszura edukacyjna).

5. Koreś D., *Patroni naszych ulic. Generał brygady Stanisław Sosabowski (1892–1967)*, IPN, Warszawa 2014, s. 24 (broszura edukacyjna).

6. Kruk M., Berendt G., *Patroni naszych ulic. Danuta Siedzikówna „Inka” (1928–1946)*, IPN, Warszawa 2014, s. 24 (broszura edukacyjna).

7. Kubaj A., *Patroni naszych ulic. Mecenas Władysław Siła-Nowicki (1913–1994)*, IPN, Warszawa 2014, s. 24 (broszura edukacyjna).

8. Mieszkowska A., *Patroni naszych ulic. Irena Sendlerowa (1910–2008)*, IPN, Warszawa 2014, s. 24 (broszura edukacyjna).

9. Ptasińska M., *Patroni naszych ulic. Stefan Korboński (1901–1989)*, IPN, Warszawa 2014, s. 24 (broszura edukacyjna).

10. Wierzbicki M., *Patroni naszych ulic. Profesor Tomasz Strzembosz (1930–2004)*, IPN, Warszawa 2014, s. 24 (broszura edukacyjna).

11. Żaryn J., Bułhak W., *Patroni naszych ulic. Roman Dmowski (1864–1939)*, IPN, Warszawa 2014, s. 24 (broszura edukacyjna).

Periodyki

1. „CzasyPismo” 2014, nr 1 (5).

2. „CzasyPismo” 2014, nr 2 (6).

3. „Pamięć i Sprawiedliwość” 2014, nr 1 (23).

4. „Pamięć i Sprawiedliwość” 2014, nr 2 (24) [druk 2015].

5. „Pamięć.pl – Biuletyn IPN” 2014, nr 1.

6. „Pamięć.pl – Biuletyn IPN” 2014, nr 2.

7. „Pamięć.pl – Biuletyn IPN” 2014, nr 3.
8. „Pamięć.pl – Biuletyn IPN” 2014, nr 4.
9. „Pamięć.pl – Biuletyn IPN” 2014, nr 5.
10. „Pamięć.pl – Biuletyn IPN” 2014, nr 6.
11. „Pamięć.pl – Biuletyn IPN” 2014, nr 7–8.
12. „Pamięć.pl – Biuletyn IPN” 2014, nr 9.
13. „Pamięć.pl – Biuletyn IPN” 2014, nr 10.
14. „Pamięć.pl – Biuletyn IPN” 2014, nr 11.
15. „Pamięć.pl – Biuletyn IPN” 2014, nr 12.
16. „Przegląd Archiwalny IPN” t. 7.

Seria Wydawnicza Oddziału IPN w Białymstoku:

1. *Droga na Monte Cassino 1941–1944 w fotografii Ignacego Jaworowskiego / The way to Monte Cassino 1941–1944 in photographs by Ignacy Jaworowski*, oprac. M. Zemło, IPN, Stowarzyszenie *Picturae Collegii Suprasliensis*, Białystok 2014, s. 320 (Seria wydawnicza Oddziału IPN w Białymstoku, album).

2. Krahel T., *Archidiecezja wileńska w latach II wojny światowej. Studia i szkice*, IPN, Białystok 2014, s. 320 + 32 s.wkł. zdj., 5 map (t. 23 serii).

3. *Między systemami. Społeczeństwo Polski północno-wschodniej wobec przemian ustrojowych 1989 roku*, red. M. Markiewicz i A. Pyżewska, IPN, Białystok 2014, s. 205 (t. 21 serii), CPB.

4. *„Nie umieram bohatersko, ale żyję w pracy i trudzie”. Listy ks. Stanisława Żuka z lat 1944–1983. Wybór źródeł*, wstęp, wybór i oprac. E. Chrzanowska, A. Szot, IPN, Białystok 2014, s. 744 + 16 s. wkł. zdj. (t. 19 serii).

5. *Wczoraj i dziś. Z dziejów Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce północno-wschodniej*, red. W. Brenda, A. Pyżewska, K. Sychowicz, IPN, Białystok 2014, s. 230 (t. 20 serii), CPB.

Seria wydawnicza Oddziału IPN w Gdańsku:

1. *Armia Czerwona/Radziecka w Polsce w latach 1944–1993. Studia i szkice*, red. K. Filip i M. Golon, IPN, Borne Sulinowo–Bydgoszcz–Gdańsk 2014, s. 320 + 16 s. wkł. zdj. (t. 41 serii).

2. Ceran T.S., *Im Namen des Führers… Selbstschutz Westpreussen i zbrodnia w Łopatkach w 1939 roku*, IPN, Bydgoszcz–Gdańsk 2014, s. 188 (t. 43 serii), CPB.

3. Churska K., *Referendum ludowe i wybory do Sejmu Ustawodawczego w województwie pomorskim (1946–1947)*, IPN, Bydgoszcz–Gdańsk 2014, s. 312 (t. 47 serii).

4. *Emigracja a środowiska kultury niezależnej w kraju*, red. S. Flis, IPN, Bydgoszcz–Gdańsk 2014, s. 234 (t. 32 serii).

5. Gucewicz D., *Próba sił? Rok 1966 w Gdańsku: Milenium kontra Tysiąclecie*, IPN, Gdańsk 2014, s. 436 + 24 s. wkł. zdj. (t. 45 serii), CPB.

6. Nawrocki K., *Studium przypadku. Opór społeczny wobec władzy komunistycznej w województwie elbląskim (1976–1989)*, IPN, Gdańsk 2014, s. 476 + 12 s. wkł. zdj. (t. 46 serii).

7. Pietrzyk M., *Więzienie w Inowrocławiu w latach 1945–1956*, IPN, Bydgoszcz–Gdańsk 2014, s. 434 + 16 s. wkł. zdj. (t. 40 serii).

8. Sacha M.I., *„Gdyście w obóz przybyć już raczyli…". Obraz kultury lagrowej w świadectwach więźniów Buchenwaldu 1937–1945*, Bydgoszcz–Gdańsk 2014, s. 508 + 8 s. wkł. zdj. (t. 44 serii).

9. Salmonowicz S., *„Życie jak osioł ucieka…". Wspomnienia*, IPN, Gdańsk 2014, s. 504 + 11 s. wkł. zdj. (t. 42 serii).

10. Żukowska L., *Między śmiercią a diabłem. Kościół ewangelicki w Gdańsku w okresie rządów NSDAP (1933–1945)*, IPN, Bydgoszcz–Gdańsk 2014, s. 210 s. + 8 s. wkł. zdj. (t. 38 serii).

Seria wydawnicza Oddziału IPN w Katowicach:

1. Bębnik G., *Sokoły kapitana Ebbinghausa. Sonderformation Ebbinghaus w działaniach wojennych w 1939 r.*, IPN, Wydawnictwo Libron, Katowice–Kraków 2014, s. 578, CPB.

2. Borkowska E., Węgrzyn D., *„Mieli wrócić za 14 dni…". Mieszkańcy Ostropy w obozach pracy przymusowej w ZSRS (1945–1949)*, IPN, Katowice–Gliwice 2014, s. 202.

3. Ciupa R., Tracz B., *Marzenia z betonu. Codzienność w latach siedemdziesiątych na Górnym Śląsku*, IPN, Katowice 2014, s. 220.

4. *Górny Śląsk i Górnoślązacy. Problemy regionu i jego mieszkańców w XIX i XX w.*, red. S. Rosenbaum, IPN, Muzeum w Gliwicach, Katowice–Gliwice 2014, s. 390.

5. Kazimierski J., *PZPR w województwie katowickim wobec NSZZ „Solidarność" w latach 1980–1982*, IPN, Katowice 2014, s. 360, CPB.

6. Marek Ł., Bortlik-Dźwierzyńska M., *Za Marksem bez Boga. Laicyzacja życia społecznego w Polsce w latach 1945–1989*, IPN, Katowice 2014, s. 376.

7. *Obóz Pracy w Świętochłowicach w 1945 r. Dokumenty*, wstęp, wybór i oprac. A. Dziurok, IPN, Katowice 2014, s. 364 (wydanie drugie, poszerzone).

8. Sikora M., *Die Waffenschmiede des „Dritten Reiches". Die deutsche Rüstungsindustrie in Oberschlesien während des Zweiten Weltkrieges*, Klartext, Essen 2014 (drugie, rozszerzone, niemieckojęzyczne wydanie książki: *Kuźnia broni III Rzeszy. Niemiecki przemysł zbrojeniowy na Górnym Śląsku 1939–1944/45*, Katowice 2007), s. 592.

9. Tracz B., *Hippiesi. Kudłacze. Chwasty. Hipisi w Polsce w latach 1967–1975*, IPN, Wydawnictwo Libron, Katowice–Kraków 2014, s. 564.

10. Węcki M., *Fritz Bracht (1899–1945). Nazistowski zarządca Górnego Śląska w latach II wojny światowej*, IPN, Archiwum Państwowe w Katowicach, Katowice 2014, s. 534.

11. *Wielka Wojna, mały region. Pierwsza wojna światowa w górnośląskiej perspektywie. Szkice i studia*, red. B. Linek, S. Rosenbaum, J. Tofilska, IPN, Katowice–Opole 2014, s. 198.

12. *Władysław Krzyściak. „Wśród wojennej nawałnicy". Wspomnienia oficera z lat 1939–1945*, wstęp W. Krupa, oprac. Ł. Borkowski, A. Kondracki, W. Krupa, J. Łabowicz, IPN, Katowice 2014, s. 510 + 3 mapy.

13. *Województwo śląskie 1945–1950. Zarys dziejów politycznych*, red. A. Dziurok, R. Kaczmarek, IPN, Katowice 2014 (wydanie drugie), s. 654.

14. *Wywózka. Deportacja mieszkańców Górnego Śląska do obozów pracy przymusowej w Związku Sowieckim w 1945 r. Faktografia – konteksty – pamięć*, red. S. Rosenbaum, D. Węgrzyn, IPN, Katowice 2014, s. 454.

Seria wydawnicza Oddziału IPN w Krakowie (łącznie z delegaturą w Kielcach):

1. *Dokumenty do dziejów Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury"*, wstęp, wybór i oprac. M. Jedynak, Kielce–Kraków 2014, s. 427.

2. *Duszpasterstwa środowiskowe w latach 1945–1989. Archidiecezja Krakowska*, red. C. Kuta, J. Marecki, IPN, Wydawnictwo Avalon, Kraków 2014, s. 272.

3. *Epizody harcerskiej niepodległościowej konspiracji na Ziemi Krakowskiej (1944–1953). Wybór dokumentów*, oprac. W. Hausner, M. Kapusta, M. Konieczna, IPN, Wydawnictwo Avalon, Kraków 2014, s. 358.

4. Golik D., *Partyzanci „Lamparta". Historia IV batalionu 1. Pułku Strzelców Podhalańskich AK*, IPN, Wydawnictwo Attyka, Kraków 2014, s. 602, CPB.

5. *„I nie widziałem ich więcej wśród żywych…". Pacyfikacja Michniowa 12–13 lipca 1943 r. w dokumentach i relacjach*, oprac. T. Domański, IPN, Wydawnictwo BARBARA, Kraków 2013 (faktycznie 2014), s. 286, CPB.

6. *Inwentarz zespołu archiwalnego Wojskowego Sądu Rejonowego w Kielcach [1918] 1946–1954 [2013]*, wstęp M. Jedynak, R. Piwko, oprac. zespół, IPN, Wydawnictwo BARBARA, Kielce–Kraków 2014, s. 122 + płyta CD.

7. *Janusz Kurtyka. Rzeczypospolitej historyk i urzędnik*, red. W. Bukowski, W. Frazik, IPN, Wydawnictwo ARCANA, Kraków 2014, s. 296.

8. Jedynak M., *Niezależni kombatanci w PRL. Środowisko Świętokrzyskich Zgrupowań Partyzanckich Armii Krajowej „Ponury" – „Nurt" (1957–1989)*, IPN, Wydawnictwo BARBARA, Kielce–Kraków 2014, s. 566.

9. Komaniecka M., *Pod obserwacją i na podsłuchu. Rzeczowe środki pracy operacyjnej aparatu bezpieczeństwa w województwie krakowskim w latach 1945–1990*, IPN, Wydawnictwo Dante, Kraków 2014, s. 588, CPB.

10. *Komunistyczny aparat represji wobec jezuitów Prowincji Polski Południowej*, red. A.P. Bieś SJ, F. Musiał, IPN, Wydawnictwo WAM, Kraków 2014, s. 384.

11. Marecki J., *Represje wobec osób duchownych i zakonnych na terenie woj. krakowskiego 1944–1975. Leksykon biograficzny*, t. 1, IPN, Wydawnictwo WAM, Kraków 2014, s. 416.

12. *Masz synów w lasach, Polsko… Podziemie niepodległościowe i opór społeczny na Sądecczyźnie w latach 1945–1956*, red. D. Golik, IPN, Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu, Nowy Sącz 2014, s. 414.

13. *Naród w niewoli*, red. F. Musiał, t. 1 serii *Z archiwów II wojny światowej*, IPN, Ośrodek Myśli Politycznej, Kraków 2014, s. 192.

14. *Niezależne Zrzeszenie Studentów w Krakowie w latach 1989–1990. Wybór dokumentów*, t. 1, *1980––1981*, oprac. H. Głębocki, M. Kasprzycki, IPN, Wydawnictwo ARCANA, Kraków 2014, s. 1428.

15. Paduchowski W., *Nowa Huta nieznana i tajna. Obraz miasta w materiałach Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego i Milicji Obywatelskiej (1949–1956)*, IPN, Kraków 2014, s. 472.

16. *Poezja stanu wojennego. Antologia wierszy, piosenek, kontrafaktur, parafraz i fraszek*, oprac. A. Skoczek, IPN, Wydawnictwo Dante, Kraków 2014, s. 512.

17. *„Przeciw komunie". Relacje działaczy NSZZ „Solidarność" i innych organizacji opozycyjnych regionu świętokrzyskiego (1980–1989)*, oprac. M. Grosicka, K. Polit, R. Śmietanka-Kruszelnicki, IPN, Kielce–Kraków 2014, s. 470.

18. *Przed sierpniem. Przejawy oporu społecznego i postaw opozycyjnych wśród mieszkańców woj. kieleckiego 1975–1980. Wybór dokumentów*, wybór, wstęp i oprac. E. Krężołek, IPN, Kraków–Kielce 2014, s. 200.

19. *Relacje deportowanych z Kresów Wschodnich w 1940 roku*, wybór, wstęp i oprac. T. Domański, IPN, Wydawnictwo BARBARA, Kielce–Kraków 2014, s. 188, CPB.

20. Śmietanka-Kruszelnicki R., *W obronie krzyża. Protest młodzieży Zespołu Szkół Zawodowych we Włoszczowie w grudniu 1984 r.*, IPN, Kielce 2014 (broszura), s 37.

21. *W służbie Boga i Polski. Komunistyczna bezpieka wobec kardynała Stefana Wyszyńskiego*, oprac. J. Marecki, P. Nitecki, R. Szczypta-Szczęch; red. J. Marecki, F. Musiał, IPN, Wydawnictwo WAM, Kraków 2014, s. 780.

22. *Wojna się nie skończyła*, red. F. Musiał, Z *archiwów bezpieki – nieznane karty PRL*, t. 22 serii, IPN, Ośrodek Myśli Politycznej, Kraków 2014, s. 180.

Seria wydawnicza Oddziału IPN w Lublinie:

1. Busse K., *Utopia i rzeczywistość. Stowarzyszenie PAX w życiu politycznym, społecznym i gospodarczym PRL i III RP na przykładzie województwa radomskiego (1975–1993*), Lublin–Radom 2014, s. 360 + 16 s. wkł. zdj.

2. Dąbrowski M., *NSZZ Solidarność. Region Środkowo-Wschodni w latach 1980–1981*, IPN, Lublin 2014, s. 568.

3. *Księgi więzienia na Zamku w Lublinie*, t. 5, oprac. A. Filipek, M. Krzysztofik, Lublin 2014, s. 208.

4. Łukasiewicz S., *Partia w warunkach emigracji. Dylematy Polskiego Ruchu Wolnościowego „Niepodległość i Demokracja". 1945–1994*, IPN, ISP PAN, Lublin–Warszawa 2014, s. 812, CPB.

5. Zawadka K., *Komitet Wojewódzki PZPR w Lublinie 1948–1956: Struktura – ludzie – mechanizm funkcjonowania*, IPN, Lublin 2014, s. 384, CPB.

Seria wydawnicza Oddziału IPN w Łodzi:

1. *Zagłada Żydów na polskiej prowincji*, red. A. Sitarek, M. Trębacz, E. Wiatr, wyd. II uzupełnione, IPN, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2013 (druk w 2014), s. 540.

2. *Łódź Ghetto/Litzmannstadt Getto 1940–1944*, red. J. Branowski, S.M. Nowinowski, IPN, Archiwum Państwowe w Łodzi, Łódź 2014 (wyd. anglojęzyczne), s. 288.

3. *Ocaleni z „nieludzkiej ziemi". Materiały edukacyjne*, oprac. P. Kowalski, A. Ossowski, A. Sitarek, wyd. II uzupełnione, IPN, Łódź 2014, s. 76 (zeszyt 1), s. 112 (zeszyt 2).

4. *Wokół spraw trudnych, bolesnych i zapomnianych. Studia i szkice*, red. E. Kowalczyk, L. Ladorucka, W. Marciniak, B. Szubtarska, J. Żelazko, IPN, Łódź 2014, s. 1022.

Seria wydawnicza Oddziału IPN w Poznaniu:

1. *Faithful to the End: The Martyrdom of the „Poznan Five" during World War II. Studies and Sources*, red. R. Sierchuła, J. Wąsowicz, IPN, Poznań 2014, s. 210.

2. *Władze wobec Kościołów i związków wyznaniowych na Środkowym Nadodrzu 1970–1980*, red. E. Wojcieszyk, „Studia i Materiały Poznańskiego IPN", t. XXIX, IPN, Poznań 2014, s. 180, CPB.

Seria wydawnicza Oddziału IPN w Rzeszowie:

1. Borowiec J., *Polityka karna wobec przestępstw i wykroczeń funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa w województwie rzeszowskim (1944–1956)*, IPN, Rzeszów 2014, s. 364 + 16 s. wkł. zdj., CPB.

2. *Kresy południowo-wschodnie Rzeczypospolitej pod okupacją sowiecką 1939–1941*, red. P. Chmielowiec, I. Kozimala, IPN, Rzeszów 2014, s. 206.

3. Marcinkowski M., *Wbrew losowi. Z partyzantki i tułaczki 1939–1945*, oprac. G. Ostasz, M. Nalepa, Rzeszów 2014, s. 384.

4. *Od ostatnich Leśnych do Solidarności. Z dziejów opozycji politycznej i oporu społecznego w Polsce południowo-wschodniej (1956–1989)*, red. M. Gliwa, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2014, s. 424 + 40 s. wkł. zdj., CPB.

5. *Polska Partia Robotnicza 1944–1948. Studia i szkice*, red. M. Krzysztofiński, IPN, Rzeszów 2014, s. 288, CPB.

6. Rączy E., *Zagłada Żydów w dystrykcie krakowskim w latach 1939–1945*, IPN, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2014, s. 408.

7. *Represje wobec wsi i ruchu ludowego (1944/1945–1989*), t. 5: *Losy żołnierzy Batalionów Chłopskich oraz działaczy Stronnictwa Ludowego „Roch" po II wojnie światowej*, red. A. Indraszczyk, M. Krzysztofiński, Rzeszów–Warszawa 2014, s. 428 (poza serią oddziałową, w ramach tzw. zielonej serii, czyli wspólnych wydawnictw IPN O. Rzeszów i Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego w Warszawie).

8. Szopa P., *„W imieniu Rzeczypospolitej". Wymiar sprawiedliwości Polskiego Państwa Podziemnego na terenie Podokręgu AK Rzeszów*, IPN, Rzeszów 2014, s. 616.

9. *Wiesław Szpakowicz, Dzienniki cichociemnego 1939–1942*, wstęp i oprac. K. Kaczmarski i K. A. Tochman, IPN, Rzeszów 2014, s. 400 + mapa.

10. Zajączkowski S., Bereźnicki T., *Colonel Maczek's September*, IPN, Rzeszów 2014, s. 72, dodatkowo płyta CD z utworem muzycznym (komiks).

11. Zajączkowski S., Bereźnicki T., *Wrzesień pułkownika Maczka*, IPN, Rzeszów 2014, s. 64, dodatkowo płyta CD z utworem muzycznym (komiks).

Seria wydawnicza Oddziału IPN w Szczecinie:

1. Benken P., *Wypadki gryfickie 1951*, IPN, Szczecin 2014, s. 220, CPB.

2. Benken P., *Ofensywa Tet 1968. Studium militarno-polityczne*, IPN, Szczecin 2014, s. 238 + 12 s. wkł. zdj.

3. *Regionalny wymiar „Solidarności" 1980–1981. Szczecin na tle kraju*, red. A. Kubaj, M. Siedziako, IPN, Szczecin 2014, s. 348.

4. Stanuch Z., *Walka o religię. Katechizacja szkolna i pozaszkolna na Pomorzu Zachodnim w latach 1945−1961*, IPN, Szczecin 2014, s. 236, CPB.

5. *Szczecin z oddali. Piąta Konferencja Edukacyjna, 30 XI 2012 r.*, red. K. Rembacka, IPN, Szczecin 2014, s. 260.

6. *Wybory i referenda w PRL*, red. S. Ligarski, M. Siedziako, IPN, Szczecin 2014, s. 822, CPB.

Seria wydawnicza Oddziału IPN w Warszawie:

1. *Komuniści w międzywojennej Warszawie*, red. E. Kowalczyk, IPN, Warszawa 2014 (t. 8 serii „Warszawa nie? pokonana"), s. 496 + 32 s. wkł. zdj.

2. Krajewski K., *„Doliniacy" 1943–1945* (seria „Mazowsze i Podlasie w ogniu 1944–1956" – poza numeracją), s. 112.

3. Zajączkowski S., Wyrzykowski K., *Kampinos 44* (z. 2 cyklu komiksowego „W imieniu Polski Walczącej"), IPN, Warszawa 2014, s. 60.

4. Spałek R., *Komuniści przeciwko komunistom. Poszukiwanie wroga wewnętrznego w kierownictwie partii komunistycznej w Polsce w latach 1948–1956*, IPN, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Warszawa–Poznań 2014, s. 1134, CPB.

5. *Fotografie bez cenzury 1976–1989. Nieoficjalny portret PRL*, oprac. P. Sasanka, S. Stępień, T. Gleb, IPN, Warszawa 2014, s. 320.

6. *Drugi obieg okupowanej Warszawy (1939–1944), Gra uliczna*, oprac. D. Gałaszewski, P. Kosiński, IPN, Warszawa 2014, s. 140.

7. *Kurpie – Semper Fidelis* (materiały edukacyjne dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych), IPN, Warszawa 2014, s. 204.

8. *Poczty powstańczej Warszawy*, oprac. D. Gałaszewski, P. Kosiński, IPN, Warszawa 2014, s. 142 + mapa.

9. *Obrona Warszawy 1939*, oprac. P. Kosiński, IPN, Warszawa 2014, b.p.

Seria wydawnicza Oddziału IPN we Wrocławiu:

1. Balbus T., *„Rom". Ostatnie miesiące życia Władysława Macieja Ciska (1921–1948), szefa wywiadu i kontrwywiadu Zarządu Okręgu Dolnośląskiego WiN, studenta i asystenta Politechniki Wrocławskiej*, IPN, Wrocław 2014, s. 128.

2. Balbus T., *Major „Zbroja”*, IPN, Wrocław 2013 (druk 2014), s. 226.

3. Bereszyński Z., *„NSZZ Solidarność” i rewolucja solidarnościowa na Śląsku Opolskim 1980–1990*, t. 1, *Geneza, narodziny i rozwój ruchu* (s. 522), t. 2, *Od stanu wojennego do zmian ustrojowych w kraju* (s. 690), IPN, Wrocław 2014.

4. *Głogów w latach 1945–1990. Studia z dziejów miasta*, red. R. Klementowski, K. Szwagrzyk, IPN, Wrocław 2014, s. 152.

5. Klementowski R., *Zgorzelecka bezpieka 1945–1990*, IPN, Wrocław 2014, s. 366, CPB.

6. *Kobiety „na zakręcie” 1933–1989*, red. E. Chabros, A. Klarman (seria: „Kobiet Historie Odzyskane”), IPN, Wrocław 2014, s. 418.

7. Madej M., *Służba Bezpieczeństwa jako filtr zasileń informacyjnych systemu politycznego PRL w latach 1956–1970 (przykład województwa wrocławskiego)*, (seria: „Historia Dolnego Śląska”), IPN, Wrocław 2014 (druk 2015), s. 190.

8. *Od kontrkultury do New Age. Wybrane zjawiska społeczno-kulturowe schyłku PRL i ich korzenie*, red. E. Chabros, (seria: „Inne Strony Historii”), IPN, Wrocław 2014, s. 304.

9. *W stronę antropologii „bezpieki”. Nieklasyczna refleksja nad aparatem bezpieczeństwa wPolsce Ludowej*, red. J. Syrnyk, A. Klarman, M. Mazur, E. Kłosek, (seria: „Inne Strony Historii”), IPN, Wrocław 2014, s. 400.

10. *Wojsko w Polsce „Ludowej”*, red. R. Klementowski, J. Nowosielska-Sobel, P. Piotrowski, G. Strauchold, IPN, Wrocław 2014 (druk 2015), s. 310.

Poza seriami – Varia:

1. Biernacki L. *Gdy wieje wiatr historii… Studenci z robotnikami, Gdańsk 1976–1980*, IPN, Warszawa 2014, s. 470.

2. Demczyszak I., *„Ośmiornica” czyli Solidarność Walcząca na celowniku Bezpieki. Materiały edukacyjne dla nauczyciela i ucznia klasy gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej*, Wrocław 2013 (druk 2014), s. 103 + 4 grafiki wypukłe + CD.

3. *Giedroyc a Ukraina. Ukraińska perspektywa Jerzego Giedroycia i środowiska paryskiej „Kultury”*, red. M. Semczyszyn, M. Zajączkowski, IPN, Warszawa – Lublin – Szczecin 2014, s. 335, CPB.

4. K. Sakowicz, *Dziennik 1941–1943*, oprac. M. Wardzyńska, IPN, Warszawa 2014, s. 126.

5. Kaliński J., *Economy in Communist Poland. The Road Astray*, tłum. J. Rohozinska-Michalska, IPN, Warszawa 2014, s. 126.

6. *Kariera SS-Oberscharführera Hermanna Baltruschata 1939–1943. Album fotograficzny funkcjonariusza Einsatzgruppe i Geheime Staatspolizei na ziemiach polskich wcielonych do Rzeszy/ Die Karriere des SS-Oberscharführers Hermann Baltruschat in den Jahren 1939–1943. Das Fotoalbum eines Beamten der Einsatzgruppe und der Geheimen Staatspolizei in den in das Dritte Reich eingegliederten polnischen Gebieten / SS-Oberscharführer Hermann Baltruschat's Career 1939–1943. Photographic album of a functionary of the Einsatzgruppe and Geheime Staatspolizei on the Polish territory incorporated into the Third Reich*, red. J. Sawicki, współpr. J. Böhler, IPN, Niemiecki Instytut Historyczny w Warszawie, Warszawa 2014, s. 256.

7. *L'Europe occupée. Similitudes et différences*, red. W. Grabowski, IPN, Varsovie 2014, s. 360.

8. *Między ideologią a socjotechniką. Kwestia mniejszości narodowych w działalności władz komunistycznych – doświadczenie polskie i środkowoeuropejskie*, red. M. Semczyszyn, J. Syrnyk, IPN, Warszawa–Szczecin–Wrocław 2014, s. 606, CPB.

9. *„Mój świat, po którym stąpam…". Szkice do portretu Profesor Barbary Otwinowskiej zebrane z okazji dziewięćdziesiątych urodzin*, Warszawa 2014, s. 132 + 19 s. wkł. zdj.

10. *„Nie jesteśmy całkiem zapomniani…" Listy Jadwigi i Bolesława Haberów z łagrów i zesłania w ZSRR z lat 1946–1955*, wstęp, oprac. i tłum. M. Ruchniewicz, IPN, Warszawa 2014, s. 286.

11. *Okupowana Europa. Podobieństwa i różnice*, red. W. Grabowski, IPN, Warszawa 2014, s. 334.

12. *Opozycja i opór społeczny w Polsce po 1956 roku*, t. 2, red. T. Kozłowski, J. Olaszek, IPN, Warszawa 2014, s. 304.

13. *Oskar Halecki i jego wizja Europy*, t. 2, red. M. Dąbrowska, IPN, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, s. 318.

14. *Pielgrzymka nadziei. II wizyta Jana Pawła II w Ojczyźnie. Materiały pokonferencyjne*, IPN, Muzeum Jana Pawła II i Prymasa Wyszyńskiego, Warszawa 2014, s. 150.

15. Pleskot P., *Polska – Australia – „Solidarność". Biografia mówiona Seweryna Ozdowskiego*, IPN, Warszawa 2014, s. 216 + 32 s. wkł. zdj., CPB.

16. *Płeć buntu. Kobiety w oporze społecznym i opozycji w Polsce w latach 1944–1989 na tle porównawczym*, red. N. Jarska, J. Olaszek, IPN, Warszawa 2014, s. 404.

17. Rakowska-Harmstone T., *Reluctant Clones. Moscow and the „Socialist Commonwealth"*, IPN, Collegium Civitas, Warsaw 2014, s. 272.

18. Róg T., *Rudka. Dzieje wsi i jej zagłada*, IPN, Rzeszów–Cieszanów 2014, s. 48.

19. „Sierakowskie Zeszyty Historyczne" 2014, nr 11.

20. „Sierakowskie Zeszyty Historyczne" 2014, nr 12.

21. Szóstko J., *Nasz duszpasterz i my: ks. Jerzy Popiełuszko w fotografiach i wspomnieniach hutnika*; oprac. E. Rogalewska, wyd. 3. uzupełnione, IPN, Białystok 2014, s. 156.

22. *Świat wobec „Solidarności" 1980–1989*, red. P. Jaworski, Ł. Kamiński, IPN, Warszawa 2013 [druk 2014], s. 792.

23. *Wiek nienawiści*, red. E. Dmitrów, J. Eisler, M. Filipowicz, M. Wołos, G.P. Bąbiak, IPN, IH PAN, Warszawa 2014, s. 480.

24. *Z „Czarnej księgi" komunizmu. NKWD, „Smiersz" i „Informacja" WP w Warszawie i okolicach 1944–1945*, red. S. Stępień, IPN, Warszawa 2014, s. 64.

25. Żarnowski W., *Raczej zginąć, niż zdradzić sprawę. Areszt śledczy gestapo w al. Szucha 25*, IPN, Mauzoleum Walki i Męczeństwa Oddział Muzeum Niepodległości w Warszawie, Warszawa 2014, s. 120 + 48 s. wkł. zdj.

Informatory:

1. *Akcja „Masz Prawo”. Zbiór praw osób represjonowanych*, IPN, Warszawa 2014, s. 32.

2. *Centrum Udzielania Informacji o Ofiarach II Wojny Światowej*, oprac. R. Leśkiewicz, J. Piwowar, W. Pruchnik, E. Rybarska, J. Ryżko, M. Żuławnik, Warszawa 2014, s. 24.

3. *Kalendarz nauczyciela. Rok szkolny 2014/2015, oferta edukacyjna Oddziałowego Biura Edukacji Publicznej IPN w Białymstoku*, IPN, Białystok 2014, s. 208.

4. *Katalog publikacji 2014. Instytut Pamięci Narodowej*, IPN, Warszawa 2014, s. 72.

5. *Katalog publikacji. Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie*, IPN, Warszawa 2014, s. 48.

6. *Oferta edukacyjna 2014/2015*, IPN, Kraków 2014, s. 28.

7. *Oferta edukacyjna OBEP IPN w Poznaniu 2014/2015*, red. A. Kołodziejska, D. Rubiś, IPN, Poznań 2014, s. 47.

8. *Oferta edukacyjna 2015. Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej w Rzeszowie*, IPN, Rzeszów 2014, s. 160.

9. *Oferta edukacyjna 2014/2015*, oprac. K. Rembacka, IPN, Szczecin 2014, s. 68.

10. *Oferta edukacyjna 2014/2015* [Centrala BEP], IPN, Warszawa 2014, s. 32.

11. *Oferta edukacyjna 2014/2015* [OBEP Warszawa], IPN, Warszawa 2014, s. 36.

Katalogi wystaw:

1. Kirszak J., Krzyżanowska S., Trębacz W., *O Niepodległą – Rok 1914*, katalog wystawy, IPN, Wrocław 2014, s. 28.

2. *Kobiety „na zakręcie”. W cieniu historii*, katalog wystawy, pomysł, koncepcja i oprac. E. Chabros, J. Hytrek-Hryciuk, A. Klarman, współpraca S. Krzyżanowska, W. Trębacz, IPN, Wrocław 2014, s. 28.

3. *Od wojny do zwycięstwa. From War to Victory, 1939–1989. Katalog wystawy*, IPN, Warszawa 2014, s. 128.

4. *„Rewolucja społeczna” czy „dzika przebudowa”? Przekształcenia własnościowe w Polsce w latach 1944–1956 i ich społeczne skutki*, IPN, Lublin 2014, s. 136.

5. Tomkiewicz M., Włodarczyk B., *Wejherowo w okresie niemieckiej okupacji 1939–1945*, katalog wystawy, IPN, Wejherowo 2014, s. 22.

Wydawnictwa multimedialne i okolicznościowe:

1. *Mapa „Operacja »Ostra Brama«”. Trasy rowerowe szlakami walk oddziałów Armii Krajowej o Wilno w lipcu 1944 r.*, IPN, Białystok 2014.

2. *Monte Cassino 1944*, IPN, Warszawa 2014, s. 24 (broszura edukacyjna).

3. *Monte Cassino. The Battle of Monte Cassino in 1944*, IPN, Warszawa 2014, s. 24 (broszura edukacyjna).

4. *Monte Cassino. Battaglia di Montecassino 1944*, IPN, Warszawa 2014, s. 24 (broszura edukacyjna).

5. Niziołek P., *Akcja „Burza" 70. rocznica*, [IPN, Białystok 2014], s. 8 (broszura rocznicowa).

6. *Testament Polski Walczącej. Ostatnie przesłanie Polskiego Państwa Podziemnego*, tekst M. Gałęzowski, IPN, Warszawa 2014, s. 24.

Publikacje elektroniczne:

1. *Aparat represji wobec księdza Jerzego Popiełuszki 1982–1984*, t. 1, wstęp J. Żaryn, red. J. Mysiakowska, wybór i oprac. J. Gołębiewski, J. Mysiakowska, A.K. Piekarska (epub, pdf i mobi).

2. *Aparat represji wobec księdza Jerzego Popiełuszki 1984*, t. 2, wstęp i oprac. J. Gołębiewski (epub, pdf i mobi).

3. Choma-Jusińska M., *Środowiska opozycyjne na Lubelszczyźnie 1975–1980* (epub, pdf i mobi).

4. Hałagida I., *„Szpieg Watykanu". Kapłan greckokatolicki ks. Bazyli Hrynyk (1896–1977)* (epub, pdf i mobi).

5. Hałagida I., *Prowokacja „Zenona". Geneza, przebieg i skutki operacji MBP o kryptonimie „C-1" przeciwko banderowskiej frakcji OUN i wywiadowi brytyjskiemu (1950–1954)* (epub, pdf i mobi).

6. Jaworski P., *Marzyciele i oportuniści. Stosunki polsko-szwedzkie w latach 1939–1945* (epub, pdf i mobi).

7. *Kryptonim „Pegaz". Służba Bezpieczeństwa wobec Towarzystwa Kursów Naukowych 1978–1980*, wstęp, wybór i oprac. Ł. Kamiński, G. Waligóra (epub, pdf i mobi).

8. *Kryptonim „Wasale". Służba Bezpieczeństwa wobec Studenckich Komitetów Solidarności 1977–1980*, wstęp, wybór i oprac. Ł. Kamiński, G. Waligóra (epub, pdf i mobi).

9. Ptasińska-Wójciek M., *Z dziejów Biblioteki „Kultury" 1946–1966* (epub i mobi).

10. *Radomski Czerwiec'76 – komiks* (aplikacja na smartfony i tablety z systemem Android).

11. *Rejestr faktów represji na obywatelach polskich za pomoc ludności żydowskiej*, red. A. Namysło, Warszawa 2014 (e-book), CPB.

12. *Social Engineering. Zwischen totalitärer Utopie und „Piecemeal-Pragmatismus"*, red. P. Madajczyk, P. Popieliński, ISP PAN, IPN, FPNP, Warschau 2014 (epub, pdf i mobi).

13. *Sprawy gospodarcze w dokumentach pierwszej Solidarności*, t. I: *16 sierpnia 1980–30 czerwca 1981* (epub, pdf i mobi).

14. Zawistowski A., *Kombinat. Dzieje Zambrowskich Zakładów Przemysłu Bawełnianego – wielkiej inwestycji planu sześcioletniego* (epub, pdf i mobi).

15. *Zmierzch dyktatury. Polska lat 1986–1989 w świetle dokumentów*, t. 1 *(lipiec 1986–maj 1989)*, wstęp, wybór i oprac. A. Dudek (epub, pdf i mobi).

16. *Zmierzch dyktatury. Polska lat 1986–1989 w świetle dokumentów*, t. 2 *(czerwiec–grudzień 1989)*, wstęp, wybór i oprac. A. Dudek (epub, pdf i mobi).

ZAŁĄCZNIK NR 2:
PUBLIKACJE PRACOWNIKÓW IPN

Publikacje naukowe

1. Adamus A.M., *Problemy wsi i rolnictwa w świetle chłopskich listów – zarys zagadnienia* [w:] *Letnia Szkoła Historii Najnowszej. 2013. Referaty*, red. A.M. Adamus, Ł. Kamiński, wstęp Ł. Kamiński, Warszawa 2014.

2. Adamus A.M. [rec.], *Tadeusz Wolsza, A. Zaćmiński, Ludzie listy piszą…. Referendum i wybory do Sejmu w korespondencji Polaków (1946–1952*), „Dzieje Najnowsze" 2014, nr 2.

3. *Aparat represji wobec księdza Jerzego Popiełuszki 1982–1984*, t. 2, *Śledztwo w sprawie uprowadzenia i zabójstwa ks. Jerzego Popiełuszki*, wstęp i oprac. J. Gołębiewski, (t. 58 serii), IPN, Warszawa 2014.

4. *Armia Czerwona/Radziecka w Polsce w latach 1944–1993. Studia i szkice*, red. K. Filip, M. Golon, Borne Sulinowo–Bydgoszcz–Gdańsk 2014.

5. Bagieński W., *„Afera kurierska" w wywiadzie i MSZ*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2014, nr 1 (23).

6. Bagieński W., *Problemy metodologiczne w badaniach nad aparatem bezpieczeństwa Polski Ludowej* [w:] *The Documentation of Communist Security Authorities. Materials of the International Conference Warsaw, 4–5 October 2012*, red. W. Stępniak, Warszawa 2014.

7. Balbus T., *„Kochankowie Wielkiej Niedźwiedzicy" przed Sądem Doraźnym w Lidzie* [w:] *Wywiad i kontrwywiad wojskowy II RP*, t. 4, red. T. Dubicki, Łomianki 2014.

8. Balbus T., *Bogusze–Miedniki–Kaługa* [w:] J. Łukaszewicz, K. Łukaszewicz, *Listy z Kaługi*, Wrocław 2014.

9. Balbus T., *Kontrwywiad Polski Podziemnej wobec okupacji sowieckiej (1944–1948)* [w:] *Sekretna wojna. Z dziejów kontrwywiadu II RP*, red. Z. Nawrocki, Warszawa 2014.

10. Balbus T., *Wydział Bezpieczeństwa (Społeczno-Polityczny) Urzędu Delegata Rządu (Urzędu Wojewódzkiego) w Wilnie w latach 1922–1939* [w:] *Kontrwywiad II RP (1914) 1918–1945 (1948)*, t. 2, red. Z. Nawrocki, Warszawa 2014.

11. Bednarek J., *Afera szpiegowska ppłk. dypl. Ludwika Lepiarza w ocenie oficera Oddziału II Sztabu Głównego Wojska Polskiego* [w:] *Wywiad i kontrwywiad wojskowy II RP*, t. 4, red. T. Dubicki, Łomianki 2014.

12. Bednarek J., *Józef Kasprzak (1896–1951). Postać kierownika sekcji antykomunistycznej Komendy Policji Państwowej m. Łodzi w latach 1929–1939 w świetle dokumentów Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego* [w:] *Kontrwywiad II RP (1914) 1918–1945 (1948)*, t. 2, red. Z. Nawrocki, Warszawa 2014.

13. Bednarek J., *Żołnierz „Groźnego". Historia Stanisława Przybylaka „Marianny" (1909–1953)* [w:] *Z uczniami, kolegami i przyjaciółmi w świecie nauki. Prace dedykowane Profesorowi Bohdanowi Ryszewskiemu w osiemdziesiątą rocznicę urodzin*, red. W. Chorążyczewski, A. Żeglińska, Olsztyn 2014.

14. Benken P., *Ciekawy przyczynek do historii stosunków polsko-wietnamskich. Dokument o współpracy między Ministerstwem Spraw Wewnętrznych Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej a Ministerstwem Spraw Wewnętrznych Socjalistycznej Republiki Wietnamu z 11 grudnia 1987 r.*, „Nowa Polityka Wschodnia" 2014, nr 1 (6).

15. Benken P., *Ideologia komunistyczna a tradycyjne wartości mieszkańców Wietnamu* [w:] *W poszukiwaniu azjatyckiej tożsamości. Dylematy i wyzwania*, red. J. Marszałek-Kawa, E. Kaja, Toruń 2014.

16. Benken P., *II wojna indochińska w polskiej historiografii wojskowej*, „Studia z Dziejów Polskiej Historiografii Wojskowej" 2014, t. 15.

17. Benken P., *Ofensywa Tet 1968. Studium militarno-polityczne*, Szczecin 2014.

18. Benken P., *Problematyka stosunków między Misją Polską do Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych a Sztabem Wojskowej Komisji Rozejmowej strony Koreańskiej Armii Ludowej/Chińskich Ochotników Ludowych w Kaesongu oraz wytyczne w tej sprawie*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2014, nr 1 (23).

19. Benken P., *Wypadki gryfickie 1951*, Szczecin 2014.

20. Berendt G., *„Społeczność na pokaz". Problematyka żydowska w działaniach władz PRL w latach 1971–1989* [w:] *Między ideologią a socjotechniką. Kwestia mniejszości narodowych w działalności władz komunistycznych. Doświadczenie polskie i środkowoeuropejskie*, red. M. Semczyszyn, J. Syrnyk, Warszawa–Szczecin–Wrocław 2014.

21. Berendt G., *A New Life: Jewish Institutions and Organizations in Poland from 1944 to 1950* [w:] *Jewish Presence in Absence. The Aftermath of the Holocaust in Poland 1944–2010*, red. F. Tych, M. Adamczyk-Garbowska, Jerusalem 2014.

22. Berendt G., *Rok 1948 – kolejny etap polityki kadrowej komunistów w powiecie morskim*, „Acta Cassubiana" 2014, t. 16.

23. Berendt G., *The Impact of the 1956 Liberalization of Poland's Political System on the Jewish Population* [w:] *Jewish Presence in Absence. The Aftermath of the Holocaust in Poland 1944–2010*, red. F. Tych, M. Adamczyk-Garbowska, Jerusalem 2014.

24. Bębnik G., *Sokoły kapitana Ebbinghausa. Sonderformation Ebbinghaus w działaniach wojennych w 1939 r.*, Katowice–Kraków 2014.

25. Bębnik G., *W stronę wojny. Gliwice 1939*, Gliwice 2014.

26. Białuński G., Jasiński G., *A Brief History of Warmia i Mazury*, Dąbrówno 2014.

27. Biełaszko M. [wstęp i oprac. red.], *Zajączkiem po Związku. Zapiski z podróży* [Bohdana Pilarskiego], „Glaukopis" 2014, nr 31.

28. Biełaszko M., *„Nike" – biuletyn Środowiska Fordonianek* [w:] *„Mój świat po którym stąpam…". Szkice do portretu Profesor Barbary Otwinowskiej zebrane z okazji dziewięćdziesiątych urodzin*, Warszawa 2014.

29. Biełaszko M., *Postawy dziennikarzy muzycznych w PRL (casus B. Pilarskiego)* [w:] *Nie tylko niezłomni i kolaboranci… Postawy dziennikarzy w kraju i na emigracji 1945–1989*, red. T. Wolsza, P. Wójtowicz, Warszawa 2014.

30. Bieniek J., *Izba Pamięci 1. Pułku Strzelców Podhalańskich Armii Krajowej w Szczawie*, red. E. Dutka, D. Golik, Kraków 2014.

31. Błaszak T, *Służba Bezpieczeństwa wobec Stowarzyszenia PAX i Chrześcijańskiego Stowarzyszenia Społecznego w województwie szczecińskim w latach 1952–1990* [w:] *Sensus catholicus. Katoliccy świeccy w Polsce Ludowej. Postawy – aktywność – myśl. Studia i szkice*, red. R. Ptaszyński, T. Sikorski, Toruń 2014.

32. Boboli A. [rec.], P. Gasztold-Seń, *Koncesjonowany nacjonalizm. Zjednoczenie Patriotyczne Grunwald 1980–1990*, Warszawa 2012, „Kwartalnik Historyczny" 2014, nr 2.

33. Borkowska E., Dylong U., Jonderko A., *„Mieli wrócić za czternaście dni". Mieszkańcy Ostropy w obozach pracy przymusowej w Związku Sowieckim (1945–1949)*, oprac. D. Węgrzyn, Katowice––Gliwice 2014.

34. Borowiec J., *Polityka karna wobec przestępstw i wykroczeń funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa w województwie rzeszowskim (1944–1956)*, Rzeszów 2014.

35. Brożyniak A., *Postawy Ukraińców wobec władzy sowieckiej w latach 1939–1941 (wybrane przykłady z terenu województw lwowskiego i lubelskiego)* [w:] *Kresy Południowo-Wschodnie pod okupacją sowiecką 1939–1941*, red. P. Chmielowiec, I. Kozimala, Rzeszów 2014.

36. Brożyniak A., *Rasowa czystość po banderowsku – zbrodnie OUN-UPA na rodzinach mieszanych*, „Glaukopis" 2014, nr 31.

37. Brożyniak A., *Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela w Polsce południowo-wschodniej* [w:] *Od ostatnich Leśnych do „Solidarności". Z dziejów opozycji politycznej i oporu społecznego w Polsce południowo-wschodniej (1956–1989)*, red. M. Gliwa, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2014.

38. Brzechczyn K., *Rzeczpospolita Samorządna. O ideowych inspiracjach programu „Solidarności"* [w:] *Regionalny wymiar „Solidarności" 1980–1981. Szczecin na tle kraju*, red. A. Kubaj, M. Siedziako, Szczecin 2014.

39. Brzechczyn K., *Tajna policja polityczna w systemie totalitarnym. Próba modelu* [w:] *W stronę antropologii „bezpieki". Nieklasyczna refleksja nad aparatem bezpieczeństwa w Polsce Ludowej*, red. J. Syrnyk, A. Klarman, M. Mazur, E. Kłosek, Wrocław 2014.

40. Brzechczyn K., *The Reliability of "Files" and Collaboration with the Security Service (SB) in Poland: An Attempt at a Methodological Analysis*, „Hungarian Historical Review" 2014, t. 3, nr 2.

41. Brzechczyn K., *Wybory do Sejmu i rad narodowych w programie i myśli politycznej NSZZ „Solidarność" 1980–1981* [w:] *Wybory i referenda w PRL*, red. S. Ligarski, M. Siedziako, Szczecin 2014.

42. Brzozowska J., *Charakterystyka akt operacyjnych o sygnaturze archiwalnej „II" wytworzonych przez Wydział III KW MO/WUSW w Suwałkach w latach 1975–1989*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2014, nr 7.

43. Bukała M., *NSZZ „Solidarność" w Polsce południowo-wschodniej w latach 1981–1989/1990. Próba charakterystyki* [w:] *Od ostatnich Leśnych do „Solidarności". Z dziejów opozycji politycznej i oporu społecznego w Polsce południowo-wschodniej (1956–1989)*, red. M. Gliwa, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2014.

44. Bukała M., *Relacje PSL z innymi ugrupowaniami politycznymi w powiecie mieleckim w latach 1945–1947* [w:] *Z myślą o Polsce i polskiej wsi. Ruch ludowy w XIX i XX wieku. W 160. rocznicę urodzin Franciszka Krempy*, red. J. Skrzypczak, Mielec 2014.

45. Bułhak W., *Zdrada za Spiżową Bramą? Rekonstrukcja podstawowej sieci informacyjnej wywiadu MSW PRL w Watykanie w latach kształtowania się polityki wschodniej Stolicy Apostolskiej (1962–1978)*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2014, nr 1 (23).

46. Bułhak W., *Similar but not the same. In search of a methodology in the Cold War communist intelligence studies* [w:] *Need to Know: Eastern and Western Perspectives*, red. W. Bułhak, T.W. Friis, Odense 2014.

47. Burczyk D., *Specjalny Sąd Karny w Gdańsku (1945–1946). Przyczynek do monografii*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2014, nr 7.

48. Busse K., *Utopia i rzeczywistość. Stowarzyszenie PAX w życiu politycznym, społecznym i gospodarczym PRL i III RP na przykładzie województwa radomskiego (1975–1993*), Lublin–Radom 2014.

49. Byszewski P., *Próby nawiązania kontaktów zagranicznych przez organizację „Ruch"* [w:] *Opozycja i opór społeczny w Polsce po 1956 roku*, t. 2, red. T. Kozłowski, J. Olaszek, Warszawa 2014.

50. Ceglarz T., *Antoni Troinski – szesnaście lat prezesury w szczecineckim Klubie Inteligencji Katolickiej (1981–1997). Wizja „wszechstronna" i „pełna"?* [w:] *Sensus Catholicus. Katolicy świeccy w Polsce Ludowej. Postawy – aktywność – myśl. Studia i szkice*, red. R. Ptaszyński, T. Sikorski, Toruń 2014.

51. Ceglarz T., *Działalność Klubu Inteligencji Katolickiej w Szczecinku w latach 1981–1990* [w:] *Kluby Inteligencji Katolickiej jako przestrzeń działań niezależnych w latach osiemdziesiątych XX w.*, red. K. Białecki, Warszawa–Poznań 2014.

52. Ceglarz T., *Ojciec Tadeusz Rydzyk – organizator, katecheta, kapelan Klubu Inteligencji Katolickiej w Szczecinku (1976–1981)* [w:] *Badania nad źródłami do historii XIX i XX wieku. Analizy i interpretacje*, red. A. Rajewski, J. Józefiak, Poznań 2014.

53. Ceglarz T., *Znaczenie polityczne i społeczne ostatnich wyborów do Miejskiej Rady Narodowej w Szczecinku z 19 czerwca 1988 r.* [w:] *Wybory i referenda w PRL*, red. S. Ligarski, M. Siedziako, Szczecin 2014.

54. Ceran T., *Dzieciństwo w 1939 r. czyli zbrodnia niemiecka w piaskowni w Brudzawkach*, „Dzieje Najnowsze" 2014, nr 2.

55. Ceran T.S., *Im Namen des Führers… Selbstschutz Westpreussen i zbrodnia w Łopatkach w 1939 roku*, Bydgoszcz–Gdańsk 2014.

56. Chabros E., *„Myślą nie zatrzymasz pały, pałą nie zatrzymasz myśli". Graffiti a organy represji na Dolnym Śląsku w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX w.* [w:] *Od kontrkultury do New Age. Wybrane zjawiska społeczno-kulturowe schyłku PRL i ich korzenie*, red. E. Chabros, Wrocław 2014.

57. Chabros E., *O „surrealizmie realnym" i „socjalistycznym" w kulturze alternatywnej Wrocławia okresu PRL* [w:] *Nauka – Samorząd – Polityka. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Edwardowi Czapiewskiemu z okazji 40-lecia pracy naukowej i dydaktycznej*, red. R. Nowakowski, G. Strauchold, Wrocław 2014.

58. Chabros E., *O obecności kobiet w polskim graffiti. Pytania, problemy, wątpliwości* [w:] *Kobiety „na zakręcie" 1933–1989*, red. E. Chabros, A. Klarman, Wrocław 2014.

59. Churska-Wołoszczak K., *Prasa województwa pomorskiego w okresie referendum ludowego i wyborów do Sejmu Ustawodawczego*, „Studia Medioznawcze" 2014, nr 1.

60. Churska-Wołoszczak K., *Propaganda wyborcza na terenie województwa pomorskiego w latach 1946–1947 (autoreferat)*, „Dzieje Najnowsze" 2014, nr 1.

61. Churska-Wołoszczak K., *Referendum ludowe i wybory do Sejmu Ustawodawczego w województwie pomorskim (1946–1947)*, Bydgoszcz–Gdańsk 2014.

62. Cieślak T., *Inwigilacja żołnierzy Armii Krajowej w Wielkopolsce w świetle dokumentów z poznańskiego oddziału IPN* [w:] *Wkład Wielkopolan w stworzenie Polskiego Państwa Podziemnego (Stan badań*), red. J. Zielonka, Poznań–Leszno 2014.

63. Cieślak T., *Wokół zbrodni niemieckich na Ziemi Pleszewskiej w latach 1939–1940*, „Rocznik Pleszewski", Pleszew 2014.

64. Czerwiński D., *Wybory do Sejmu w 1952 roku w województwie gdańskim w ocenie lokalnych władz partyjnych – próba analizy*, „Komunizm" 2014, nr 3.

65. Czocher A., *„Lost everyday life" – problems using materials diaries in research on occupational everyday life, based on the example of Krakow – observation on the margins of the study*, „Mesto a Dejiny" 2014, nr 1.

66. Czocher A., *„Radź sam sobie" – ekonomiczna aktywność kobiet w czasie okupacji niemieckiej 1939––1945 na przykładzie Krakowa* [w:] *Kobiety „na zakręcie" 1933–1989*, red. E. Chabros, A. Klarman, Wrocław 2014.

67. Czocher A., *The Religious Life of the Roman Catholics in Kraków in 1939–1945* [w:] *The Church in Kraków 1939–1945*, red. Ł. Klimek, Kraków 2014.

68. Czocher A., *Życie religijne wiernych Kościoła rzymskokatolickiego w Krakowie w latach 1939–1945* [w:] *Kościół krakowski 1939–1945*, red. Ł. Klimek, Kraków 2014.

69. Czyżewski A., *„Niemniej jest to farsa, która może być groźna" – reakcja aparatu partyjno-państwowego, władz uczelnianych oraz NSZZ „Solidarność" na strajk łódzkich studentów* [w:] *Łódzki strajk studencki styczeń–luty 1981. Spojrzenie po latach*, red. K. Lesiakowski, Łódź–Warszawa 2014.

70. Czyżewski A., Spodenkiewicz P., *Zbigniew Faliński, Jerzy Kmitowski, Wiktor Malski i Henryk Maciejewski – autorzy broszur propagandowych z 1968 r.* [w:] *Nie tylko niezłomni i kolaboranci… Postawy dziennikarzy w kraju i na emigracji w latach 1945–1989*, red. T. Wolsza, P. Wójtowicz, Warszawa 2014.

71. Czyżewski P., *Dzieje parafii wasilkowskich 1919–1944* [w:] *Gmina Wasilków w latach 1919–1956. Przemiany polityczne, społeczne i gospodarcze*, red. C. Kuklo, Białystok–Wasilków 2014.

72. Czyżewski P., *Parafie wasilkowskie 1944–1956* [w:] *Gmina Wasilków w latach 1919–1956. Przemiany polityczne, społeczne i gospodarcze*, red. C. Kuklo, Białystok–Wasilków 2014.

73. Daniluk J., *„Kasernierter Kurort". Zoppot während des Zweiten Weltkriegs (ausgewählte Probleme)* [w:] *Kurort als Tat- und Zufluchtsort. Konkurrierende Erinnerungen im mittel- und osteuropäischen Raum im 19. und 20. Jahrhundert*, red. O. Kurilo, Berlin 2014.

74. Dardzińska J., *Dokumentacja Szpitala Psychiatrycznego przy Areszcie Śledczym Nr 2 we Wrocławiu – wartość źródłowa i postulaty badawcze* [w:] *Z uczniami, kolegami i przyjaciółmi w świetle nauki. Prace dedykowane profesorowi Bohdanowi Ryszewskiemu w 80. rocznicę urodzin*, red. W. Chorążyczewski, A. Żeglińska, Olsztyn 2014.

75. Dąbrowski M., *Komitet Obywatelski „Solidarność" Województwa Lubelskiego / Komitet Obywatelski Lubelszczyzny (1989–1990)*, „Scriptores" 2014 (Lublin, Ośrodek Brama Grodzka – Teatr NN w Lublinie), nr 4.

76. Dąbrowski M., *NSZZ Solidarność. Region Środkowo-Wschodni w latach 1980–1981*, IPN, Lublin 2014.

77. *Dokumenty do dziejów Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury"*, wstęp, wybór i oprac. M. Jedynak, Kielce–Kraków 2014.

78. Domański T., *Akcja policji niemieckiej w Koniecznie 26 sierpnia 1943 r.*, „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne" 2014, t. 4.

79. Domański T., *Echa procesu biskupa kieleckiego Czesława Kaczmarka w świetle materiałów UB* [w:] *Trzy rocznice. Biskup Czesław Kaczmarek 1895–1963*, red. J. Gapa, N. Gawlik, Kielce 2014.

80. Domański T., *Niemiecka polityka okupacyjna wobec wsi w dystrykcie radomskim (stan badań i postulaty badawcze)*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2014, nr 40.

81. Drabik R. [rec.], Wiesław Charczuk, *Funkcjonowanie kół PPR przy więzieniu Mokotów w Warszawie (1946–1948)*, „Komunizm" 2014, nr 3.

82. Drabik R. [rec.] Robert Piwko, *Ustalanie i opracowanie wodzirejów – organizatorów wrogiej działalności na wsi*, „Komunizm" 2014, nr 3.

83. Drabik R., *Obóz narodowy po 1944 roku* [w:] *Do końca wierni. Żołnierze wyklęci 1944–1963*, red. P. Kucharski, R. Sierchuła, Poznań 2014.

84. Drabik R., *Współpraca AK z innymi organizacjami podziemnymi*, „Kwarta. Pismo Historyczno-Społeczne" 2014, nr 1 (10).

85. Drabik R., *Żydzi, bandytyzm a podziemie narodowe. O mordzie na Żydach w lasach zakrzowieckich (pod Kraśnikiem)*, „Glaukopis" 2014, nr 31.

86. Drabik S., *Refleksja nad wyborami do Sejmu PRL I kadencji w 1952 r.* [w:] *Oblicza utopii, obłudy i zakłamania*, red. W. Łysiak, Poznań 2014.

87. Drozdowski A., Dziuba A., *Organizacja struktur wojewódzkich i lokalnych Milicji Obywatelskiej w województwie śląskim/katowickim/stalinogrodzkim w latach 1949–1954*, „Szkice Archiwalno-Historyczne" 2013, nr 10.

88. Dworaczek K., *Opozycja wobec wyborów do Sejmu PRL w 1980 roku* [w:] *Wybory i referenda w PRL*, red. S. Ligarski, M. Siedziako, Szczecin 2014.

89. Dworaczek K., *PAX wobec niezależnego ruchu społecznego jesienią 1980 r.* [w:] *Sensus catholicus. Katolicy świeccy w Polsce Ludowej. Postawy – aktywność – myśl. Studia i szkice*, red. R. Ptaszyński, T. Sikorski, Toruń 2014.

90. Dźwigał M., *SOP – Samodzielna Organizacja Podziemna działająca w 11-letniej szkole ogólnokształcącej w Dębnie w latach 1950−1951*, Dębno 2014.

91. Fenrych Z., *Iuvenes sensus catholicus – uczestnik duszpasterstwa akademickiego w Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej – próba portretu* [w:] *Sensus catholicus. Katolicy świeccy w Polsce Ludowej. Postawy – aktywność – myśl. Studia i szkice*, red. R. Ptaszyński, T. Sikorski, Toruń 2014.

92. Fenrych Z., *Szczecin w Watykanie, czyli kwestia polskich ziem zachodnich w polityce kościelnych dyplomatów w latach 1945−1972* [w:] *Szczecin z oddali. Piąta Konferencja Edukacyjna, 30 XI 2012 r.*, red. K. Rembacka, Szczecin 2014.

93. Filip K., *Aspekty prawne oraz negocjacje związane z pobytem i opuszczeniem terytorium Polski przez Armię Czerwoną/Radziecką/wojska Federacji Rosyjskiej. Z gen. Zdzisławem Ostrowskim rozmawia Krzysztof Filip* [w:] *Armia Czerwona/Radziecka w Polsce w latach 1944–1993. Studia i szkice*, red. K. Filip, M. Golon, Borne Sulinowo–Bydgoszcz–Gdańsk 2014.

94. Filip K., Golon M., *Aneks źródłowy. „Problemy z gośćmi". Żołnierze i oficerowie garnizonu Północnej Grupy Wojsk Armii Radzieckiej w Bornem Sulinowie w wybranych dokumentach z zasobu archiwalnego Instytutu Pamięci Narodowej z lat 1962–1986* [w:] *Armia Czerwona/Radziecka w Polsce w latach 1944–1993. Studia i szkice,* red. K. Filip, M. Golon, Borne Sulinowo–Bydgoszcz–Gdańsk 2014.

95. Filip K., *Komunikat dyslokacyjny jednostek Milicji Obywatelskiej na terenie województwa gdańskiego w 1945 roku*, „Argumenta Historica. Czasopismo Naukowo-Dydaktyczne" 2014, nr 1.

96. Filip K., *Wojska sowieckie w Sopocie w 1945 r.* [w:] *Armia Czerwona/Radziecka w Polsce w latach 1944–1993. Studia i szkice*, red. K. Filip, M. Golon, Borne Sulinowo–Bydgoszcz–Gdańsk 2014.

97. Florczyk K., *„Coraz więcej kobiet kroczy w pierwszej linii walki o plan". Wizerunek przodownicy pracy okresu stalinowskiego w Polsce* [w:] *Kobiety „na zakręcie" 1933–1989*, red. E. Chabros, A. Klarman, Wrocław 2014.

98. Florczyk K., *Opór jako oporność (Praktyki oporu kobiet w Polsce w latach 1948–1956)* [w:] *Płeć buntu. Kobiety w oporze społecznym i opozycji w Polsce 1944–1989 – na tle porównawczym*, red. N. Jarska, J. Olaszek, Warszawa 2014.

99. Florczyk K., *Socrealistyczny obraz kobiet w Przygodzie na Mariensztacie* [w:] *Okno na przeszłość. Szkice z historii wizualnej*, red. D. Skotarczak, Poznań 2014.

100. *Fotografie bez cenzury 1976–1989. Nieoficjalny portret PRL*, oprac. P. Sasanka, S. Stępień, T. Gleb, Warszawa 2014.

101. Frazik W., *„Zawołać po imieniu…" – misja Profesor Barbary Otwinowskiej* [w:] *„Mój świat, po którym stąpam…". Szkice do portretu Profesor Barbary Otwinowskiej zebrane z okazji dziewięćdziesiątych urodzin*, Warszawa 2014.

102. Frazik W., *Casus tajnego współpracownika pseudonim „Kazek”* [w:] *Komunistyczny aparat represji wobec jezuitów Prowincji Polski Południowej*, red. A.P. Bieś SJ, F. Musiał, Kraków 2014.

103. Frazik W., *Jan Freisler – kurier nie tylko do Budapesztu* [w:] *Masz synów w lasach Polsko… Podziemie niepodległościowe i opór społeczny na Sądecczyźnie w latach 1945–1956*, red. D. Golik, Nowy Sącz 2014.

104. Frazik W., *Materiały do bibliografii Zrzeszenia WiN*, „Zeszyty Historyczne WiN-u” 2014, nr 39.

105. Frazik W., *Materiały do bibliografii Zrzeszenia WiN*, „Zeszyty Historyczne WiN-u” 2014, nr 40.

106. Frazik W., *Schyłek Polskiego Państwa Podziemnego w dokumentach z archiwum Jerzego Brauna*, „Zeszyty Historyczne WiN-u” 2014, nr 40.

107. Frazik W., *Sosnowski Dionizy*, „Zeszyty Historyczne WiN-u” 2014, nr 40.

108. Frazik W., *Sytuacja Narodu Polskiego w chwili obecnej – anonimowa ulotka z czerwca 1945 r.*, „Zeszyty Historyczne WiN-u” 2014, nr 40.

109. Gałęzowski M., *Wacław Lipiński i jego pamiętnik z bojów I Brygady* [w:] W. Lipiński, *Szlakiem Pierwszej Brygady*, Warszawa 2014.

110. Gasztold-Seń P, *Birma na rozstajach. Zmiany w kraju Tysiąca Pagód 2007–2014*, „Wolność i Solidarność” 2014, nr 7.

111. Gasztold-Seń P., *Between Geopolitics and National Security. Polish Intelligence and International Terrorism during the Cold War* [w:] *Need to Know. Eastern and Western Perspectives*, red. W. Bułhak, T.W. Friis, Odense 2014.

112. Gasztold-Seń P., *Biznes z terrorystami. Brudne interesy wywiadu wojskowego PRL z bliskowschodnimi organizacjami terrorystycznymi*, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2014, nr 1.

113. Gasztold-Seń P., *Décorations polonaises attribuées aux Belges* [w:] *L'Europe occupée. Similitudes et différences*, red. W. Grabowski, Varsovie 2014.

114. Gasztold-Seń P., *Polskie odznaczenia dla Belgów* [w:] *Okupowana Europa. Podobieństwa i różnice*, red. W. Grabowski, Warszawa 2014.

115. Gasztold-Seń P., *Siła stereotypu. Aparat bezpieczeństwa PRL a antysemityzm* [w:] *Między ideologią a socjotechniką. Kwestia mniejszości narodowych w działalności władz komunistycznych – doświadczenie polskie i środkowoeuropejskie*, red. M. Semczyszyn, J. Syrnyk, Warszawa–Szczecin–Wrocław 2014.

116. *Giedroyć a Ukraina. Ukraińska perspektywa Jerzego Giedroycia i środowiska paryskiej „Kultury”*, red. M. Semczyszyn, M. Zajączkowski, Warszawa–Lublin–Szczecin 2014.

117. Gierasimiuk U., *Kobiety – funkcjonariusze Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Białymstoku w pierwszych latach działalności (zarys problematyki)*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej” 2014, nr 7.

118. Gliwa M., *„Ziemi naszej i naszych ojców nie oddamy” – Komitet Samoobrony Chłopskiej Ziemi Rzeszowskiej* [w:] *Od ostatnich Leśnych do „Solidarności”. Z dziejów opozycji politycznej i oporu społecznego w Polsce południowo-wschodniej (1956–1989)*, red. M. Gliwa, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2014.

119. Gliwa M., *Powstanie i działalność Niezależnego Zrzeszenia Studentów w Rzeszowie 1980–1989* [w:] *Od ostatnich Leśnych do „Solidarności". Z dziejów opozycji politycznej i oporu społecznego w Polsce południowo-wschodniej (1956–1989)*, red. M. Gliwa, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2014.

120. Głębocki H., *Budowa niezależnego ruchu studenckiego: Od Sierpnia do Grudnia (1980–1981)* [w:] *Niezależne Zrzeszenie Studentów w Krakowie w dokumentach 1989–1990*, t. 1: *1980–1981*, oprac. H. Głębocki, M. Kasprzycki, Kraków 2014.

121. *Głogów w latach 1945–1990. Studia z dziejów miasta*, red. R. Klementowski, K. Szwagrzyk, Wrocław 2014.

122. Golik D., *Dziennik partyzancki Władysława Gołembiowskiego „Żaka"*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2014, nr 40.

123. Golik D., Kosecki T., *Oddział „Wojsko Polskie" 1945–1947* [w:] *Masz synów w lasach, Polsko… Podziemie niepodległościowe i opór społeczny na Sądecczyźnie w latach 1945–1956*, red. D. Golik, Nowy Sącz 2014.

124. Golik D., Musiał F., *Ksiądz Władysław Gurgacz – niezłomny kapelan Polskiej Podziemnej Armii Niepodległościowców* [w:] *Masz synów w lasach, Polsko… Podziemie niepodległościowe i opór społeczny na Sądecczyźnie w latach 1945–1956*, red. D. Golik, Nowy Sącz 2014.

125. Golik D., *Partyzanci „Lamparta". Historia IV batalionu 1. Pułku Strzelców Podhalańskich AK*, Kraków 2014.

126. Golik D., *Rozwiązanie AK na Sądecczyźnie i działalność Oddziału Samoobrony AK kpr. Jana Wąchały „Łazika", „Kamienia"* [w:] *Masz synów w lasach, Polsko… Podziemie niepodległościowe i opór społeczny na Sądecczyźnie w latach 1945–1956*, red. D. Golik, Nowy Sącz 2014.

127. *Górny Śląsk i Górnoślązacy. Problemy regionu i jego mieszkańców w XIX i XX w.*, red. S. Rosenbaum, Katowice 2014.

128. Grabowski W., *1. Polska Morska Eskadra Bombowa w Monfalcone i Grignano*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2014, nr 40.

129. Grabowski W., *Aspekty kontrwywiadowcze działalności władz cywilnych Polski Walczącej 1939––1945* [w:] *Sekretna wojna. Z dziejów kontrwywiadu II RP*, red. Z. Nawrocki, Poznań 2014.

130. Grabowski W., *Cywilne struktury Polskiego Państwa Podziemnego* [w:] *Okupowana Europa. Podobieństwa i różnice*, red. W. Grabowski, Warszawa 2014.

131. Grabowski W., *Les structures civiles de l'Etat polonais clandestin* [w:] *L'Europe occupee. Similitudes et differences*, red. W. Grabowski, Varsovie 2014.

132. Grabowski W., *Ludowcy w przejmowaniu władzy przez struktury Polskiego Państwa Podziemnego w latach 1944–1945* [w:] *Represje wobec wsi i ruchu ludowego (1944/1945–1989)*, t. 5: *Losy żołnierzy Batalionów Chłopskich oraz działaczy Stronnictwa Ludowego „Roch" po II wojnie światowej*, red. A. Indraszczyk, M. Krzysztofiński, Warszawa–Rzeszów 2014.

133. Grabowski W., *Mity wokół pozostawienia Polski przez aliantów we wrześniu 1939 roku. Wybrane zagadnienia* [w:] *Mity i legendy w polskiej historii wojskowej*, t. 2, red. W. Caban, J. Smoliński, J. Żak, Kielce 2014.

134. Grądzka M., *Dziecko żydowskie w getcie krakowskim. Dramat egzystencji, dramat pamięci* [w:] *W kręgu rodziny epok dawnych – rytmy życia, rytmy codzienności. Dzieciństwo*, red. B. Popiołek, A. Chłosta-Sikorska, M. Gadocha, Warszawa 2014.

135. Grądzka M., *Kobiety żydowskie w KL Płaszów. Codzienność, przetrwanie, pamięć* [w:] *Kobiety wojny. Między zbrodnią a krzykiem o godność*, red. A. Bartuś, Oświęcim 2014.

136. Grądzka M., *Kościół katolicki w Krakowie w pomocy Żydom. Zarys problematyki badawczej* [w:] *Kościół krakowski 1939–1945*, Kraków 2014.

137. Grądzka M., *The Catholic Church in German-Occupied Kraków and Help for the Jews. An Outline of the Research Topic* [w:] *The Roman Catholic Church in Kraków 1939–1945*, Kraków 2014.

138. Gucewicz D., *„Przestrzeń wolności" w Trójmieście. Dzieje gdańskiego Klubu Inteligencji Katolickiej (do 1990 r.)* [w:] *Kluby Inteligencji Katolickiej jako przestrzeń działań niezależnych w latach osiemdziesiątych XX wieku*, red. K. Białecki, Warszawa–Poznań 2014.

139. Gucewicz D., *Dywersyjna rola Chrześcijańskiego Stowarzyszenia Społecznego w ruchu katolickim (na przykładzie Gdańska)* [w:] *Sensus catholicus. Katolicy świeccy w Polsce Ludowej. Postawy – aktywność – myśl. Studia i szkice*, red. R. Ptaszyński, T. Sikorski, Toruń 2014.

140. Gucewicz D., *Próba sił? Rok 1966 w Gdańsku. Milenium kontra Tysiąclecie*, Gdańsk 2014.

141. Gumińska A., *Miejska Rada Narodowa w Gdańsku w latach 1950–1958*, „Komunikaty Instytutu Bałtyckiego" 2014, z. 50.

142. Hałagida I., *„Kultura" a mniejszość ukraińska w powojennej Polsce – przyczynek do dziejów paryskiego pisma i jego linii programowej* [w:] *Giedroyc a Ukraina. Ukraińskie perspektywy Jerzego Giedroycia i środowiska paryskiej „Kultury"*, red. M. Semczyszyn, M. Zajączkowski, Warszawa 2014.

143. Hałagida I., *Ukraiński Kościół Greckokatolicki na Soborze Watykańskim II (zarys)* [w:] *Studia soborowe. Historia i recepcja Vaticanum II*, red. M. Białkowski, Toruń 2014.

144. Hausner W., Kapusta M., Konieczna M., *Epizody harcerskiej konspiracji niepodległościowej na ziemi krakowskiej 1944–1953*, Kraków 2014.

145. Hytrek-Hryciuk J., *„Kobiety z gruzów". Niemki na Dolnym Śląsku 1945–1947. Zarys problematyki badawczej* [w:] *Kobiety „na zakręcie" 1933–1989*, red. E. Chabros, A. Klarman, Wrocław 2014.

146. Hytrek-Hryciuk J., *Los „żydowskiego mieszańca" we Wrocławiu, w latach 1938–1945 na przykładzie wspomnień Karli Wolff „Ich bleib zuerueck. Erinnerungen an Breslau und Izrael", Hrsg. I. Loose*, Berlin 2012 [w:] *Nauka, samorząd, polityka. Księga jubileuszowa dedykowana prof. Edwardowi Czapiewskiemu z okazji 40-lecia pracy naukowej i dydaktycznej*, Wrocław 2014.

147. *Inwentarz zespołu archiwalnego Wojskowego Sądu Rejonowego w Kielcach [1918] 1946–1954 [2013]*, wstęp M. Jedynak, R. Piwko, oprac. I. Czyżyk, M. Jedynak, R. Piwko, K. Polit, Ł. Kasza, M. Zawisza, Kielce–Kraków 2014.

148. Iwaneczko D., *Okupacja sowiecka Przemyśla we wspomnieniach jego mieszkańców* [w:] *Kresy Południowo-Wschodniej Rzeczypospolitej pod okupacją sowiecką 1939–1941*, red. P. Chmielowiec, I. Kozimala, Rzeszów 2014.

149. Iwaneczko D., *Powiatowe struktury UB – alienacja czy przynależność do lokalnej wspólnoty? Analiza na przykładzie wybranych PUBP-ów w latach 1944–1956* [w:] *W stronę antropologii „bezpieki".*

Nieklasyczna refleksja nad aparatem bezpieczeństwa w Polsce Ludowej, red. J. Syrnyk, A. Klarman, M. Mazur, E. Kłosek, Wrocław 2014.

150. Jarska N., *Gender and Labour in post-War Communist Poland: Female Unemployment 1945–70*, „Acta Poloniae Historica" 2014, t. 2 (110).

151. Jarska N., *Kobiety w PZPR 1948–1956. Paradoksy mobilizacji politycznej kobiet w stalinizmie* [w:] *Kobiety „na zakręcie" 1933–1939*, red. E. Chabros, A. Klarman, Wrocław 2014.

152. Jarska N., *Nowohucka rewolucja społeczna. O książce Katherine Lebow Unfinished Utopia. Nowa Huta, Stalinism, and Polish Society*, „Dzieje Najnowsze" 2014, nr 2.

153. Jarska N., *Po drugiej stronie. Żony i matki internowanych w stanie wojennym* [w:] *Płeć buntu. Kobiety w oporze społecznym i opozycji w Polsce latach 1944–1989*, red. N. Jarska, J. Olaszek, Warszawa 2014.

154. Jasiak K., *Bredel Irena Leokadia (1917–1944), żołnierz AK ps. „Alina"* [w:] *Wieluński słownik biograficzny*, t. 2, red. Z. Szczerbik, Z. Włodarczyk, Wieluń 2014.

155. Jasiak K., *Losy Kazimierza Tkacza ps. „Karol" – żołnierza Korpusu Ochrony Pogranicza i Armii Krajowej*, „Zeszyty Radomszczańskie" 2014, t. 8.

156. Jasiak K., *Podziemie niepodległościowe po II wojnie światowej* [w:] *Monografia Gminy Wierzchlas*, red. Z. Włodarczyk, Wieluń 2014.

157. Jasiak K., *Wendt Elżbieta Alicja (1926–1944), konspirator, powstaniec warszawski, ps. „Zunia"* [w:] *Wieluński słownik biograficzny*, t. 2, red. Z. Szczerbik, Z. Włodarczyk, Wieluń 2014.

158. Jasiak K., *Wroński Romuald (1922–2006), żołnierz konspiracji niepodległościowej, ps. „Leszek Czarny", „Świetlik", „Wojnar", „Roja", „Rola"* [w:] *Wieluński słownik biograficzny*, t. 2, red. Z. Szczerbik, Z. Włodarczyk, Wieluń 2014.

159. Jasiński G., *Konfessionen* [w:] *Das „Pruzzenland" als geteilte Erinnerungsregion. Konstruktion und Repräsentation eines europäischen Geschichtsraums in Deutschland, Polen, Litauen und Russland seit 1900*, red. S. Zloch, I. Lewandowska, Göttingen 2014.

160. Jasiński G., *Neopietyzm a postawy narodowe. Ruch gromadkarski na Mazurach w XIX i XX w. (do 1956) Część I,* „Gdański Rocznik Ewangelicki" 2014, t. 8.

161. Jedynak M., *Działalność polityczna i propagandowa ośrodka opatowskiego Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość"* [w:] *Sejmik, działania militarne i edukacja w Opatowie*, red. R. Kubicki, Kielce–Opatów 2014.

162. Jedynak M., *Niezależni kombatanci w PRL. Środowisko Świętokrzyskich Zgrupowań Partyzanckich Armii Krajowej „Ponury"–„Nurt" (1957–1989)*, Kielce–Kraków 2014.

163. Jurek M., *„Ogień nie zgasł". Legenda Józefa Kurasia „Ognia" w latach 1989–2012*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2014, nr 39.

164. Jurek M., *Dwa „dzienniki" Józefa Kurasia „Ognia"? Przykład fałszerstwa źródła historycznego* [w:] *Badania nad źródłami do historii XIX i XX wieku. Studia i interpretacje*, red. A. Rajewski, J. Józefiak, Poznań 2014.

165. Jusupović A. [rec.], *Rus, Vizantiâ i Zapadnaâ Evropa. Iz istorii vnešnepolitičeskih i kulturnyh svâzej XII–XIII vv.*, „Kwartalnik Historyczny" 2014, 121.

166. Jusupović A. [rec.], *Rus, Vizantiâ i Zapadnaâ Evropa. Iz istorii vnešnepolitičeskih i kulturnyh svâzej XII-XIII vv.*, „Srednevekovaâ Rus" 2014, 11.

167. Jusupović A., *«Богу же изволившю Данилъ созда градъ Холмъ». Geneza Chełma i jego biskupstwa*, „Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej" 2014, 12, z. 6.

168. Kaczmarski K., *„Chłopski radykał" czy „klerykał"? Przyczynek do biografii Zdzisława Wiktora Jedlińskiego (1897–1975)* [w:] *Represje wobec wsi i ruchu ludowego (1944/45–1998)*, t. 5: *Losy żołnierzy Batalionów Chłopskich oraz działaczy Stronnictwa Ludowego po II wojnie światowej*, red. A. Indraszczyk, M. Krzysztofiński, Warszawa–Rzeszów 2014.

169. Kalbarczyk S., *Sowieckie więzienie w Brześciu nad Bugiem w latach 1939–1941* [w:] *Między historią polityczną a historią społeczną. Księga Jubileuszowa ofiarowana Profesorowi Andrzejowi Skrzypkowi w siedemdziesięciolecie urodzin*, red. J. Gołota, Pułtusk–Olsztyn–Ostrołęka–Warszawa 2014.

170. Kamiński Ł., *Instytut Pamięci Narodowej – archiwum i nie tylko* [w:] *The Documentation of Communist Security Authorities. Materials of the International Conference Warsaw, 4–5 October 2012*, red. W. Stępniak, Warszawa 2014.

171. Kamiński Ł., *Kobiety w Solidarności Walczącej na tle struktury płci ruchu „Solidarność"* [w:] *Płeć buntu. Kobiety w oporze społecznym i opozycji w Polsce w latach 1944–1989 na tle porównawczym*, red. N. Jarska, J. Olaszek, Warszawa 2014.

172. Kamiński Ł., *Opozycja w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1945–1989 – droga do syntezy dziejów* [w:] *Opozycja antykomunistyczna w krajach bloku wschodniego w latach 1945–1989*, red. K. Łabędź, M. Świder, Kraków 2014.

173. Kamiński Ł., *Perspektywy pamiętania [głos w dyskusji panelowej]* [w:] *Colloquium Opole 2013. Totalitaryzm i pamiętanie. Śląskie doświadczenia ślady nazizmu oraz komunizmu*, red. L. Drożdż, A. Franke, B. Link i M. Lis, Opole 2014.

174. Kamiński Ł., *Prosecuting Communist crimes – Polish experience* [w:] *Proceedings of the International Conference Legal Settlement of Communist Crimes which took plane on 5 June 2012 in the European Parliament*, Brussels–Praha 2014.

175. Kamiński Ł., *Wstęp* [w:] *Letnia Szkoła Historii Najnowszej 2013. Referaty*, red. A.M. Adamus i Ł. Kamiński, Warszawa 2014.

176. Kamiński Ł., *Wstęp* [w:] *Zimowa Szkoła Historii Najnowszej 2013. Referaty*, red. Ł. Kamiński, T. Sudoł, M. Żuczkowski, Warszawa 2014.

177. Kardela P., *Erwin Kruk jako senator RP (czerwiec 1989 – październik 1991)*, „Mrągowskie Studia Humanistyczne" 2014, t. 1.

178. Kardela P., *Olsztyńska Służba Bezpieczeństwa wobec wyborów parlamentarnych 1989 r.* [w:] *Między systemami. Społeczeństwo Polski północno-wschodniej wobec przemian ustrojowych 1989 roku*, red. M. Markiewicz, A. Pyżewska, Białystok 2014.

179. Kardela P., *Powstanie i działalność Stowarzyszenia Polskich Kombatantów w USA w świetle materiałów wywiadu cywilnego Polski Ludowej*, „Echa Przeszłości" 2014, t. XV.

180. Kardela P., *Północno-Amerykańskie Studium Spraw Polskich i jego działania na rzecz niezależnej kultury i wolności słowa w PRL-u* [w:] *Emigracja a środowiska kultury niezależnej w kraju*, red. S. Flis, Bydgoszcz–Gdańsk 2014.

181. Kardela P., *Stowarzyszenie Polskich Kombatantów w Stanach Zjednoczonych wobec „Solidarności”* [w:] *Świat wobec Solidarności 1980–1989*, red. P. Jaworski, Ł. Kamiński, Warszawa 2014.

182. Kardela P., *Współpraca Tadeusza Barzdy ze Służbą Bezpieczeństwa w latach 1973–1981* [w:] *Nie tylko niezłomni i kolaboranci… Postawy dziennikarzy w kraju i na emigracji 1945–1989*, red. T. Wolsza, P. Wójtowicz, Bydgoszcz–Warszawa 2014.

183. *Kariera SS-Oberscharführera Hermanna Baltruschata 1939–1943. Album fotograficzny funkcjonariusza Einsatzgruppe i Geheime Staatspolizei na ziemiach polskich wcielonych do Rzeszy / Die Karriere des SS-Oberscharführers Hermann Baltruschat in den Jahren 1939–1943. Das Fotoalbum eines Beamten der Einsatzgruppe und der Geheimen Staatspolizei in den in das Dritte Reich eingegliederten polnischen Gebieten / SS-Oberscharführer Hermann Baltruschat's Career 1939–1943. Photographic album of a functionary of the Einsatzgruppe and Geheime Staatspolizei on the Polish territory incorporated into the Third Reich*, red. nauk. J.Z. Sawicki, współpr. J. Böhler, T. Stempowski, Warszawa 2014.

184. Kasprzycki M., *Nowosądecki aparat represji przeciw jezuitom w latach 1945–1975* [w:] *Komunistyczny aparat represji wobec jezuitów Prowincji Polski Południowej*, red. A.P. Bieś SJ, F. Musiał, Kraków 2014.

185. Kasprzycki M., *Oddział partyzancki „Huragan” Andrzeja Szczypty „Zenita”* [w:] *Masz synów w lasach, Polsko… Podziemie niepodległościowe i opór społeczny na Sądecczyźnie w latach 1945–1956*, red. D. Golik, Nowy Sącz 2014.

186. Kasprzykowski A., *„Solidarność” Zakładu nr 1 FSM w Bielsku-Białej w latach 1980–1989* [w:] *»Solidarność« Fabryki Samochodów Małolitrażowych w Bielsku-Białej 1980–1989*, Bielsko-Biała 2014.

187. Kazański A., *Dzieje NSZZ „Solidarność” Regionu Gdańskiego w latach 1980–1981* [w:] *Regionalny wymiar „Solidarności” 1980–1981. Szczecin na tle kraju*, red. A. Kubaj, M. Siedziako, Szczecin 2014.

188. Klarman A., *„Nowa kobieta” w polskiej prozie socrealistycznej (1949–1955)* [w:] *Kobiety „na zakręcie” 1933–1989*, red. E. Chabros, A. Klarman, Wrocław 2014.

189. Klarman A., *Pisma Ludowego Związku Kobiet i Wydziału Kobiecego Polskiego Stronnictwa Ludowego* [w:] *Płeć buntu. Kobiety w oporze społecznym i opozycji w Polsce w latach 1944–1989 na tle porównawczym*, red. N. Jarska, J. Olaszek, Warszawa 2014.

190. Klementowski R., *„Psy rewolucji”. Od „Państwa” Platona do „Equilibrium” Kurta Wimmera* [w:] *W stronę antropologii „bezpieki”. Nieklasyczna refleksja nad aparatem bezpieczeństwa w Polsce Ludowej*, red. J. Syrnyk, A. Klarman, M. Mazur, E. Kłosek, Wrocław 2014.

191. Klementowski R., *Plany podziału administracyjnego województwa wrocławskiego w czasie realizacji Planu 6-letniego* [w:] *Dziedzictwo kulturowe gminy Gryfów Śląski i okolic*, Gryfów Śląski 2014.

192. Klementowski R., *Promieniotwórczy epizod w historii Wlenia i okolic* [w:] *Dzieje Wlenia. Jak Feniks z popiołów*, Jelenia Góra 2014.

193. Klementowski R., *Słaba płeć w siłowym resorcie – perspektywy badawcze w świetle wybranych przypadków* [w:] *Kobiety „na zakręcie” 1933–1989*, red. E. Chabros, A. Klarman, Wrocław 2014.

194. Klementowski R., *Urząd Bezpieczeństwa w Głogowie. Rekonesans badawczy* [w:] *Głogów w latach 1945–1990. Studia z dziejów miasta*, red. R. Klementowski, K. Szwagrzyk, Wrocław 2014.

195. Klementowski R., *Wojska Bezpieczeństwa Wewnętrznego województwa wrocławskiego w latach 1945–1947* [w:] *Wojsko w Polsce „Ludowej”*, red. R. Klementowski, J. Nowosielska-Sobel, P. Piotrowski, G. Strauchold, Wrocław 2014.

196. Klementowski R., *Zgorzelecka bezpieka 1945–1990*, Wrocław 2014.

197. Kleszczyński B., *Karnawał „Solidarności” w Polsce południowo-wschodniej* [w:] *Od ostatnich Leśnych do „Solidarności”. Z dziejów opozycji politycznej i oporu społecznego w Polsce południowo-wschodniej (1956–1989)*, red. M. Gliwa, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2014.

198. Kleszczyński B., *Opór społeczny młodzieży w województwie rzeszowskim w okresie „wydarzeń marcowych” 1968 r.* [w:] *Od ostatnich Leśnych do „Solidarności”. Z dziejów opozycji politycznej i oporu społecznego w Polsce południowo-wschodniej (1956–1989)*, red. M. Gliwa, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2014.

199. *Kluby Inteligencji Katolickiej jako przestrzeń działań niezależnych w latach osiemdziesiątych XX wieku*, red. K. Białecki, Warszawa 2014.

200. *Kobiety „na zakręcie” 1933–1989*, red. E. Chabros, A. Klarman, Wrocław 2014.

201. Kochajkiewicz A., *„Rotmistrz”, „Wuj”, „Hrabia Lolo”. A. Rzeszotarski w dokumentach aparatu represji*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej” 2014, nr 7.

202. Koj E., *Akty terroru sowieckiego na Górnym Śląsku w latach 1945–1949 w śledztwach Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Katowicach* [w:] *Wywózka. Deportacja mieszkańców Górnego Śląska do obozów pracy przymusowej w Związku Sowieckim w 1945 roku. Faktografia–konteksty–pamięć*, red. S. Rosenbaum, D. Węgrzyn, Katowice 2014.

203. Koj E., *Sądownictwo karne na Górnym Śląsku podczas II wojny światowej* [w:] *Wiek XX – czas męczenników. W 100. rocznicę urodzin ks. Jana Machy*, red. ks. D. Bednarski, Katowice 2014.

204. Komaniecka M., *Inwigilacja jezuitów w woj. krakowskim metodami techniki operacyjnej* [w:] *Komunistyczny aparat represji wobec Jezuitów Prowincji Polski Południowej*, red. A.P. Bieś SJ, F. Musiał, Kraków 2014.

205. *Komuniści w międzywojennej Warszawie*, red. E. Kowalczyk, Warszawa 2014.

206. Kopczyński M., *Sympozjum „Zasada strukturalna jako podstawa opisu archiwaliów w zintegrowanych systemach informacji archiwalnej”. Warszawa, 29 listopada 2013 r.*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej” 2014, nr 7.

207. Koreś D., *Kwestia tranzytu materiału wojennego z rumuńskich portów do Polski w latach 1936––1939* [w:] *Na lądzie, w wodzie i w powietrzu… Z dziejów transportu i komunikacji na ziemiach polskich na przestrzeni wieków*, red. T. Głowiński, R. Klementowski, Wrocław 2014.

208. Koreś D., *Schwarzenberg-Czerny Bolesław*, PSB, Kraków 2014, t. 49.

209. Koreś D., *Szuszkiewicz Antoni*, PSB, Kraków 2014, t. 49.

210. Korkuć M., *Kościuszkowcy* [w:] *Węzły pamięci niepodległej Polski*, Warszawa–Kraków 2014.

211. Korkuć M., *Polityka Pamięci* [w:] *Janusz Kurtyka – Rzeczypospolitej historyk i urzędnik*, red. W. Bukowski, W. Frazik, Kraków 2014.

212. Korkuć M., *Prof. dr hab. Marian Mordarski – „Kadrowy bandyta z przeszłości”* [w: *Masz synów w lasach, Polsko… Podziemie niepodległościowe i opór społeczny na Sądecczyźnie w latach 1945––1956*, red. D. Golik, Nowy Sącz 2014.

213. Korkuć M., *Związek Sowiecki czy Radziecki? Sowiety czy rady? Uwagi na temat terminologii opisującej porewolucyjne państwo bolszewików*, „Arcana” 2014, nr 120.

214. Kotarba R., *W odpowiedzi Pani Henryce Bujas-Spyrze*, „Zeszyty Historyczne WiN-u” 2013, nr 38.

215. Kowal P., Ukielski P., *Ćwierć wieku polskiej polityki zagranicznej (1989–2014)*, „Horyzonty Polityki” 2014, t. 5, nr 11.

216. Kowalczyk E., *Kommunisticzeskaja partja Polszy*, „Posiew” 2014, nr 7.

217. Kowalczyk E., *Struktura Komitetu Warszawskiego* [w:] *Komuniści w międzywojennej Warszawie*, red. E. Kowalczyk, Warszawa 2014.

218. Kozłowski T., *Powstanie Niezależnego Zrzeszenia Studentów w 1980 r.* [w:] *Łódzki strajk studencki styczeń – luty 1981. Spojrzenie po latach*, red. K. Lesiakowski, Łódź–Warszawa 2014.

219. Kozłowski T., *Sytuacja w łódzkich i innych uczelniach kraju w przededniu wprowadzenia stanu wojennego* [w:] *Łódzki strajk studencki styczeń – luty 1981. Spojrzenie po latach*, red. K. Lesiakowski, Łódź–Warszawa 2014.

220. Krasucki E., *Bałuka i Gierek po angielsku. Film Three Days in Szczecin Leslie Woodheada a rzeczywistość Stycznia’ 71* [w:] *Szczecin z oddali. Piąta Konferencja Edukacyjna, 30 XI 2012 r.*, red. K. Rembacka, Szczecin 2014.

221. Krasucki E., *Karykatury polityczne Andrzeja Wróblewskiego / Andrzej Wróblewski’s Political Caricatures* [w:] *Unikanie stanów pośrednich. Andrzej Wróblewski (1927–1957) / Avoiding Intermediary States. Andrzej Wróblewski (1927–1957)*, red. M. Ziółkowska, W. Grzybała, Warszawa 2014.

222. Krasucki E., *Narzędzie władzy. Państwowy antysemityzm w ZSRR w latach 1945−1953* [w:] *Między ideologią a socjotechniką. Kwestia mniejszości narodowych w działalności władz komunistycznych − doświadczenie polskie i środkowoeuropejskie*, red. M. Semczyszyn, J. Syrnyk, Warszawa–Szczecin–Wrocław 2014.

223. Krasucki E., *Opowieść ocalonego – wspomnienia o zagładzie Żydów w Borszczowie* [w:] *Marek Eisner*, red. I. Kojder, Szczecin 2014.

224. Krasucki E., *Pomorze Zachodnie a powojenna „wędrówka ludów” (1945–1948)* [w:] *Doświadczenie (po)granicza: polsko-niemieckie Pomorze w historii, literaturze, kulturze*, red. P. Wolski, Warszawa 2014.

225. Krasucki E., *W drodze między Warszawą a Moskwą. Typowy życiorys przedwojennego komunisty na przykładzie losów Mirosława Zdziarskiego (1892–1937)* [w:] *Komuniści w przedwojennej Warszawie*, red. E. Kowalczyk, Warszawa 2014.

226. *Kresy południowo-wschodnie Rzeczypospolitej pod okupacją sowiecką 1939–1941*, red. P. Chmielowiec, I. Kozimala, Rzeszów 2014.

227. Krężołek E., *Kobieta w mieście socjalistycznym – o mieszkankach Świdnika w latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych XX w.* [w:] *Kobiety „na zakręcie” 1933–1989*, red. E. Chabros, A. Klarman, Wrocław 2014.

228. Krężołek E., *Sprawozdanie Komisji Egzekutywy KW PZPR w Kielcach z sierpnia 1956 r. w sprawie artykułów zamieszczonych w „Prawie i Życiu" i „Po prostu"*, „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne" 2014, t. 3.

229. Kruk B., *Nieczynne linie i obiekty kolejowe na Dolnym Śląsku i ich zagospodarowanie* [w:] *Mkną po szynach… Z dziejów transportu i komunikacji na ziemiach polskich na przestrzeni wieków***,** red. T. Głowiński, R. Klementowski, Wrocław 2014.

230. Kruk M., *Losy sanitariuszek 5. Wileńskiej Brygady AK w okresie stalinowskim*, „Biuletyn Fundacji Generał Elżbiety Zawackiej" 2014, nr 26 (64).

231. Kruk M., *Powstanie i działalność Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Malborku w latach 1945–1946 w świetle zachowanych materiałów archiwalnych* [w:] *Żuławy w 1945 r.*, red. A. Gąsiorowski, J. Hochleitner, Sztutowo 2014.

232. Kruszyński M., *Bohdan Jałowiecki – lotnik w służbie konsularnej* [w:] *Elity wojskowe II RP*, red. D. Fabisz, Zielona Góra 2014.

233. Kruszyński M., *Hrabia w „kraju nowego typu". Z pobytu Alfreda Ponińskiego w polskim poselstwie w Moskwie (1926–1933) jako przyczynek do badań nad rolą ziemiaństwa w przedwojennym MSZ*, „Wschodni Rocznik Humanistyczny" 2014, nr 10.

234. Kruszyński M., *Rouppert Leszek Maria* [w:] *Słownik biograficzny miasta Lublina*, t. 4, red. P. Jusiak, M. Sioma, J. Ternes, Lublin 2014.

235. Krzanicki M., *Kryptonim „Pacyfiści". Ruch „Wolność i Pokój" w Rzeszowie, w dokumentach Służby Bezpieczeństwa* [w:] *Od ostatnich Leśnych do „Solidarności". Z dziejów opozycji politycznej i oporu społecznego w Polsce południowo-wschodniej (1956–1989)*, red. M. Gliwa, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2014.

236. Krzanicki M., *Nie tylko propaganda. Fotografia wojenna w okresie I wojny światowej w Austro-Węgrzech, Rosji i Niemczech* [w:] *Legionowe kadry. Narodziny polskiego reportażu wojennego*, red. A. Rybicki, Kraków 2014.

237. Krzysztofik M., *Trynitarze w I Rzeczypospolitej*, „Kwarta. Pismo Historyczno-Społeczne" 2014, 2 (11).

238. Krzysztofiński M., *Duszpasterstwo Rolników w diecezji przemyskiej (1982–1989). Zarys problematyki* [w:] *Oboedienita et Pax. Księga jubileuszowa dedykowana biskupowi Marianowi Błażejowi Kruszyłowiczowi OFM Conv.*, Szczecin 2014.

239. Krzysztofiński M., *Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej w Rzeszowie (1944–1948). Zarys struktury organizacyjnej i sposobu funkcjonowania* [w:] *Polska Partia Robotnicza 1944–1948. Studia i szkice*, red. M. Krzysztofiński, Rzeszów 2014.

240. Krzysztofiński M., *Komuniści wobec ludowców na Rzeszowszczyźnie (1944–1945)* [w:] *Represje wobec wsi i ruchu ludowego (1944/1945–1989*), t. 5: *Losy żołnierzy Batalionów Chłopskich oraz działaczy Stronnictwa Ludowego „Roch" po II wojnie światowej*, red. A. Indraszczyk, M. Krzysztofiński, Warszawa–Rzeszów 2014.

241. Krzysztofiński M., *Początki parafii Podwyższenia Krzyża Świętego w Rzeszowie* [w:] *Od ostatnich Leśnych do „Solidarności". Z dziejów opozycji politycznej i oporu społecznego w Polsce południowo-wschodniej (1956–1989)*, red. M. Gliwa, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2014.

242. *Księgi więzienia na Zamku w Lublinie*, t. 5, oprac. A. Filipek i M. Krzysztofik, Lublin 2014.

243. Kubaj A., *Kampania wyborcza do parlamentu z czerwca 1989 roku w województwie koszalińskim*, „Glaukopis" 2014, nr 30.

244. Kubaj A., *Lech Wałęsa − Marian Jurczyk. Rywalizacja, współdziałanie, konfrontacja* [w:] *Szczecin z oddali. Piąta Konferencja Edukacyjna, 30 XI 2012 r.*, red. K. Rembacka, Szczecin 2014.

245. Kubaj A., *NSZZ „Solidarność" Pomorza Zachodniego w latach 1980−1981* [w:] *Regionalny wymiar „Solidarności" 1980–1981. Szczecin na tle kraju*, red. A. Kubaj, M. Siedziako, Szczecin 2014.

246. Kujawa W., *Barbara Otwinowska* [w:] *„Mój świat, po którym stąpam…". Szkice do portretu Profesor Barbary Otwinowskiej zebrane z okazji dziewięćdziesiątych urodzin*, Warszawa 2014.

247. Kujawa W., *Janina Manczarska-Orzeszkowska „Nina Bielicz"*, „Glaukopis" 2014, nr 31.

248. Kujawa W., *Jelińska Janina Zofia*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2014, nr 39.

249. Kujawa W., Kujawa A., *Bibliografia prac prof. dr hab. Barbary Otwinowskiej* [w:] *„Mój świat, po którym stąpam…". Szkice do portretu Profesor Barbary Otwinowskiej zebrane z okazji dziewięćdziesiątych urodzin*, Warszawa 2014.

250. Kujawa W., *Służba Bezpieczeństwa w krainie śniegu*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2014, t. 7.

251. Kuligowska A., *Problem kontaktów Polaków i Niemców w dokumentach aparatu bezpieczeństwa WUWS w Zielonej Górze w latach 70. XX w.* [w:] *Władze wobec Kościołów i związków wyznaniowych na Środkowym Nadodrzu w latach 1970–1980*, red. E. Wojcieszyk, Poznań 2014.

252. Kuna I., *Sprawa obiektowa „Parlament". Dokumentacja kontroli operacyjnej wyborów do sejmu kontraktowego w województwie suwalskim*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2014, t. 7.

253. Kura A., *Chłopski ruch związkowy w latach osiemdziesiątych XX wieku w Polsce południowo-wschodniej. Zarys problematyki* [w:] *Od ostatnich Leśnych do „Solidarności". Z dziejów opozycji politycznej i oporu społecznego w Polsce południowo-wschodniej (1956–1989)*, red. M. Gliwa, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2014.

254. Kura. A., *Ściganie zbrodni nazistowskich. Zarys historyczno-problemowy* [w:] *Plan zagłady KL Warschau*, red. W. Bojarski, Warszawa 2014.

255. Kura A., *Wymiar sprawiedliwości wobec jezuitów. Wybrane zagadnienia* [w:] *Komunistyczny aparat represji wobec jezuitów Prowincji Polski Południowej*, red. A.P. Bieś SJ, F. Musiał, Kraków 2014.

256. Kurek R., *Uwagi do artykułu Antoniego Zielińskiego „Instrukcja (tymczasowa) o pozyskaniu, pracy i ewidencji agenturalno-informacyjnej sieci z 13 lutego 1945 r. Analiza krytyczna dokumentu", „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej", t. 5, Warszawa 2012, s. 129–190*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2014, t. 7.

257. Kuta C., *Duszpasterstwo Środowisk Twórczych przy parafii pw. św. Szczepana w Krakowie w latach osiemdziesiątych XX w.* [w:] *Duszpasterstwa środowiskowe archidiecezji krakowskiej w latach 1945–1989*, red. C. Kuta, J. Marecki, Kraków 2014.

258. Kuta C., *Działania aparatu represji wobec Jerzego Ficowskiego*, „Glaukopis" 2014, nr 31.

259. Kuta C., *Lustracja w Polsce na tle krajów Europy Środkowej*, „Horyzonty Polityki" 2014, t. 5, nr 11.

260. Kuta C., *Niemiec Barbara Krystyna*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2014, nr 39.

261. Kuta C., *Nowakowski Marek Krzysztof*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2014, nr 40.

262. Kwaśniak M., *Elektroniczne bazy danych Służby Bezpieczeństwa*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2014, t. 7.

263. Kyc K., *Niepokorny. Historia Adama Warzochy* [w:] *Nie tylko niezłomni i kolaboranci… Postawy dziennikarzy w kraju i na emigracji 1945–1989*, red. T. Wolsza, P. Wójtowicz, Warszawa 2014.

264. *L'Europe occupée. Similitudés et differences*, red. W. Grabowski, Varsovie 2014.

265. Langowski K., *Współpraca prof. Oskara Haleckiego z Instytutem Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku* [w:] *Oskar Halecki i jego wizja Europy*, t. 2, red. M. Dąbrowska, Warszawa–Łódź 2014.

266. Leśkiewicz R., *Od reglamentacji do powszechnego dostępu. Ewolucja zasad udostępniania dokumentów komunistycznych organów bezpieczeństwa państwa* [w:] *The documentation of Communist Security Authorities. Materials of the international conference Warsaw 4–5 October 2012*, red. W. Stępniak, Warszawa 2014.

267. Leśkiewicz R., *Represje wobec funkcjonariuszy kontrwywiadu II RP stosowane przez komunistyczne organy bezpieczeństwa państwa* [w:] *Kontrwywiad II RP (1914) 1918–1945 (1948)*, t. 2, red. Z. Nawrocki, Warszawa 2014.

268. Leśkiewicz R., *Zarządzanie archiwami komunistycznych służb specjalnych* [w:] *Z uczniami, kolegami i przyjaciółmi w świecie nauki. Prace dedykowane Profesorowi Bohdanowi Ryszewskiemu w 80. rocznicę urodzin*, red. W. Chorążyczewski, A. Żeglińska, Olsztyn 2014.

269. Leśkiewicz R., *Źródła do historii polskiego kontrwywiadu w zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej* [w:] *Sekretna wojna. Z dziejów kontrwywiadu II RP*, red. Z. Nawrocki, Poznań 2014.

270. Ligarski S., *O fałszerstwach wyborczych w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej − głos w dyskusji* [w:] *Wybory i referenda w PRL*, red. S. Ligarski, M. Siedziako, Szczecin 2014.

271. Ligarski S., *Poszukiwanie mitycznych skarbów w Srebrnej Górze w 1964 r.* [w:] *Twierdza srebrnogórska V. Perspektywa miasteczka*, red. T. Przerwa, P. Sroka, Bielsko-Biała 2014.

272. Liszkowska E., *Kościół katolicki na Środkowym Nadodrzu w walce o własną tożsamość w raportach SB z lat 1977–1978. Próba charakterystyki* [w:] *Władze wobec Kościołów i związków wyznaniowych na Środkowym Nadodrzu w latach 1957–1979*, red. E. Wojcieszyk, Poznań 2014.

273. Litwińska M., *Duszpasterstwo Hutników przy parafii pw. MB Częstochowskiej na os. Szklane Domy w Nowej Hucie 1983–1984* [w:] *Duszpasterstwa środowiskowe archidiecezji krakowskiej w latach 1945–1989*, red. C. Kuta, J. Marecki, Kraków 2014.

274. Lubecka J., *Historia pewnej znajomości. Maria Mandl i Stanisława Rachwał* [w:] *Kobiety wojny. Między zbrodnią a krzykiem o godność*, Oświęcim 2014.

275. *Lublin – Drogi do wolności*, t. 4, *Lublin – Polska transformacja 1989–1991. Wybory 4 VI 1989, Ludzie, Wspomnienia, Artykuły, Fotografie*, red. M. Sobieraj, Ł. Kijek, Lublin 2014.

276. Łapiński P., *Podziemie niepodległościowe 1944–1947* [w:] *Gmina Wasilków w latach 1919–1956. Przemiany polityczne, społeczne i gospodarcze*, red. C. Kuklo, Białystok 2014.

277. Łukasiewicz S., *Partia w warunkach emigracji. Dylematy Polskiego Ruchu Wolnościowego „Niepodległość i Demokracja". 1945–1994*, Lublin 2014.

278. Łukasiewicz S., *Partia, ideologia i wywiad polityczny. Studium funkcjonowania organizacji partyjnej w wywiadzie Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2014, nr 1 (23).

279. Łukasiewicz S., *Piotr Wandycz wobec polityki i nauk politycznych* [w:] *Piotr Wandycz. Historyk – emigrant – intelektualista*, red. M. Kornat, S. Nowinowski, R. Stobiecki, Bydgoszcz 2014.

280. Łukasiewicz S., *Spying on Europe. Polish Communists' Intelligence against European institutions during the Cold War* [w:] *Need to know. Eastern and Western Perspectives*, red. W. Bułhak, T.W. Friis, Odense 2014.

281. Machała I., *Ks. Teodor Krząkała w świetle materiałów znajdujących się w Oddziale Instytutu Pamięci Narodowej w Katowicach*, „Zeszyty Chorzowskie" 2013, t. 14.

282. Majchrzak G., *„Banda czworga", czyli druga afera na Okęciu*, „Glaukopis" 2014, nr 30.

283. Majchrzak G., *Dwa życiorysy. Casus Janusza Roszkowskiego* [w:] *Nie tylko niezłomni i kolaboranci… Postawy dziennikarzy w kraju i na emigracji 1945–1989*, red. T. Wolsza, P. Wójtowicz, Warszawa 2014.

284. Majchrzak G., *I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność" i jego rozpracowanie przez SB* [w:] *Regionalny wymiar „Solidarności" 1980–1981. Szczecin na tle kraju*, red. A. Kubaj, M. Siedziako, Szczecin 2014.

285. Majewski M., *Jerzy Krzymowski – ostatni naczelnik Wydziału Bezpieczeństwa MSW (1937–1939)* [w:] *Kontrwywiad II RP (1914) 1918–1945 (1948)*, t. 2, red. Z. Nawrocki, Warszawa 2014.

286. Majewski M., *Kontrwywiad II RP wobec Ukraińskiej Organizacji Wojskowej (UWO) i Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów (OUN)* [w:] *Sekretna wojna. Z dziejów kontrwywiadu II RP*, red. Z. Nawrocki, Poznań 2014.

287. Majewski M., *Na celowniku służb specjalnych. Mykoła Czebotariw (1884–1972) – przyczynek do biografii kontrwywiadowcy* [w:] *Wywiad i kontrwywiad wojskowy II RP*, t. 4, red. T. Dubicki, Łomianki 2014.

288. Małyszka A., *Stan wojenny w gminie Swarzędz*, „Kronika Wielkopolski" 2014, nr 1.

289. Maniewska K., *Anna Jachnina (1914–1996) – autorka najpopularniejszej piosenki okupowanej Warszawy. Biografia zapomniana* [w:] *Nie tylko niezłomni i kolaboranci… Postawy dziennikarzy w kraju i na emigracji 1945–1989*, red. T. Wolsza, P. Wójtowicz, Warszawa 2014.

290. Maniewska K., *Wojenne losy Anny Jachniny – autorki piosenki „Siekiera, motyka…"* [w:] *Ludzie wolności w regionie kujawsko-pomorskim*, red. M. Białkowski, Z, Biegański, W. Polak, Toruń 2014.

291. Marcinkiewicz-Kaczmarczyk A., *Akta Zarządu II Sztabu Generalnego WP z lat 1944–1956 w zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2014, t. 7.

292. Marcinkiewicz-Kaczmarczyk A., *Bohater czy zdrajca – mity i legendy na temat gen. Władysława Andersa w PRL* [w:] *Mity i legendy w polskiej historiografii wojskowej*, red. W. Caban, J. Smoliński, t. 2, Kielce 2014.

293. Marcinkiewicz-Kaczmarczyk A., *Ochotnicza Legia Kobiet w obronie Lwowa* [w:] *Kresy, granice i pogranicze w historii wojskowej*, red. A. Olejko, J. Ślipiec, P. Korzeniowski, Oświęcim 2014.

294. Marecki J., *Komunistyczne państwo wobec wspólnot zakonnych* [w:] *Komunistyczny aparat represji wobec jezuitów Prowincji Polski Południowej*, red. A.P. Bieś SJ, F. Musiał, Kraków 2014.

295. Marecki J., *Początki duszpasterstwa wakacyjnego w Małopolsce w latach 50. i 60. XX wieku – wybrane problemy* [w:] *Duszpasterstwa środowiskowe archidiecezji krakowskiej w latach 1945–1989*, red. C. Kuta, J. Marecki, Kraków 2014.

296. Markiewicz M., *Chłopi wobec wyborów do gromadzkich rad narodowych w latach 1954–1969 na przykładzie województwa białostockiego* [w:] *Wybory i referenda w PRL*, red. S. Ligarski, M. Siedziako, Szczecin 2014.

297. Markiewicz M., Pyżewska A., *Wstęp* [w:] *Między systemami. Społeczeństwo Polski północno-wschodniej wobec przemian ustrojowych 1989 roku*, red. M. Markiewicz, A. Pyżewska, Białystok 2014.

298. Markiewicz M., *W zniewolonej Polsce 1944–1956* [w:] *Gmina Wasilków w latach 1919–1956*, red. C. Kuklo, Białystok–Wasilków 2014.

299. Marszałek T., *Wybrane sylwetki funkcjonariuszy tarnogórskiej Służby Bezpieczeństwa w ostatnich dwóch dekadach Polski Ludowej*, „Rocznik Muzeum w Tarnowskich Górach" 2013, t. 4.

300. *Masz synów w lasach, Polsko… Podziemie niepodległościowe i opór społeczny na Sądecczyźnie w l. 1945–1956*, red. D. Golik, Nowy Sącz 2014.

301. Mazanowska I., *Wolność najwyższą ma cenę. Portret zbiorowy ofiar zbrodni Samoobrony Niemieckiej (der Volksdeutsche Selbstschutz) na Pomorzu jesienią 1939 r.* [w:] *Ludzie wolności w regionie kujawsko-pomorskim*, red. M. Białkowski, Z. Biegański, W. Polak, Toruń 2014.

302. Michalski R., *Zamach na papieża Jana Pawła II w świetle meldunków wywiadu PRL*, „Szkice Archiwalno-Historyczne" 2013, nr 10.

303. *Między ideologią a socjotechniką. Kwestia mniejszości narodowych w działalności władz komunistycznych − doświadczenie polskie i środkowoeuropejskie*, red. M. Semczyszyn, J. Syrnyk, Warszawa–Szczecin–Wrocław 2014.

304. Milewski J.J., *Białystok i Grodno w okresie międzywojennym – podobieństwa i różnice* [w:] *Haradzienski socyum*, Harodnia 2014.

305. Milewski J.J., *Pamiż czyrwonaj zorkaj i swastykaj* [w:] *Harodnia X–XX st.st. Karaleuski horad z prawincyjnym losam*, red. A. Smalanczuk, Harodnia 2014.

306. Milewski J.J., *W latach Drugiej Rzeczypospolitej* [w:] *Gmina Wasilków w latach 1919–1956. Przemiany polityczne, społeczne i gospodarcze*, red. C. Kuklo, Białystok–Wasilków 2014.

307. Milewski J.J., *Wtoraja mirowaja wojna – smiena simwołow i miest pamiati w Polsze posle 1989 g.* [w:] *Nacystskaja politika gienocyda na okupirowannych tierritorijach SSSR*, Briest 2014.

308. Milewski J.J., *Za „pierwszego Sowieta"* [w:] *Gmina Wasilków w latach 1919–1956. Przemiany polityczne, społeczne i gospodarcze*, red. C. Kuklo, Białystok–Wasilków 2014.

309. *„Mkną po szynach…" Z dziejów transportu i komunikacji na ziemiach polskich na przestrzeni wieków*, red. R. Klementowski, T. Głowiński, Wrocław 2014.

310. Morawski R., Tański M., *Fonoteka archiwum Instytutu Pamięci Narodowej i jej archiwizacja z wykorzystaniem programu ZEUS*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2014, t. 7.

311. *Możliwość gaszenia sytuacji kryzysowych za pomocą środków wojskowych należy całkowicie wykluczyć (Sowieckie Politbiuro wobec kryzysu imperium sowieckiego i jego satelitów, październik 1988)*, wstęp i oprac. H. Głębocki, „Arcana" 2014, nr 117.

312. *„Mój świat, po którym stąpam…". Szkice do portretu Profesor Barbary Otwinowskiej zebrane z okazji dziewięćdziesiątych urodzin*, red. M. Filipiak, Warszawa 2014.

313. Musiał F., *Dyskusja o końcu PRL*, „Horyzonty Polityki" 2014, nr 11.

314. Musiał F., *Janusz Kurtyka – redaktor „Zeszytów Historycznych WiN-u" i prezes Stowarzyszenia Społeczno-Kombatanckiego Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość"* [w:] *Janusz Kurtyka – Rzeczypospolitej historyk i urzędnik*, red. W. Bukowski, W. Frazik, Kraków 2014.

315. Musiał F., *Krakowska bezpieka wobec jezuitów Prowincji Małopolskiej 1945–1956* [w:] *Komunistyczny aparat represji wobec jezuitów Prowincji Polski Południowej*, red. A.P. Bieś SJ, F. Musiał, Kraków 2014.

316. Musiał F., *Sprawa abp. Eugeniusza Baziaka w czasie tzw. procesu kurii krakowskiej*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2014, nr 40.

317. *My i Państwo*, red. A. Wroński, J. Żaryn, Warszawa 2014.

318. Mysiakowska-Muszyńska J., *Sowietyzacja Polski i Europy Środkowo-Wschodniej w myśli politycznej Władysława Studnickiego (1945–1953)*, „Dzieje Najnowsze" 2014, nr 2.

319. *Na lądzie, w wodzie i w powietrzu… Z dziejów transportu i komunikacji na ziemiach polskich na przestrzeni wieków*, red. R. Klementowski, T. Głowiński, Wrocław 2014.

320. Nagel P., *Konferencja „Zagłada ludności wschodnich województw II RP w latach II wojny światowej dokonana przez ukraińskich nacjonalistów – w 70. rocznicę krwawej niedzieli wołyńskiej". Kraków, 10 lipca 2013 r.*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2014, t. 7.

321. Naleźniak P., *Ludność cywilna Lwowa we wrześniu 1939 roku*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2014, nr 40.

322. Nawrocki K., *Studium przypadku*. *Opór społeczny wobec władzy komunistycznej w województwie elbląskim (1976–1989)*, Gdańsk 2014.

323. *Need to Know: Eastern and Western Perspectives*, red. W. Bułhak, T.W. Friis, Odense 2014.

324. *Nie tylko niezłomni i kolaboranci… Postawy dziennikarzy w kraju i na emigracji 1945–1989*, red. T. Wolsza, P. Wójtowicz, Warszawa 2014.

325. Noszczak B., *Nie tylko Marzec. Antykomunistyczna konspiracja młodzieżowa w Warszawie (1956––1970)* [w:] *Opozycja i opór społeczny w Polsce po 1956 roku*, t. 2, red. T. Kozłowski, J. Olaszek, Warszawa 2014.

326. *Obóz Pracy w Świętochłowicach w 1945 r. Dokumenty*, wstęp, oprac. A. Dziurok, Katowice 2014.

327. *Od kontrkultury do New Age. Wybrane zjawiska społeczno-kulturowe schyłku PRL i ich korzenie*, red. E. Chabros, Wrocław 2014.

328. *Od ostatnich Leśnych do Solidarności. Z dziejów opozycji politycznej i oporu społecznego w Polsce południowo-wschodniej (1956–1989)*, red. M. Gliwa, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2014.

329. *Okupowana Europa. Podobieństwa i różnice*, red. W. Grabowski, Warszawa 2014.

330. Olaszek J., *Antysemityzm jako narzędzie zwalczania opozycji demokratycznej w latach 1976–1989* [w:] *Między ideologią a socjotechniką. Kwestia mniejszości narodowych w działalności władz komunistycznych – doświadczenie polskie i środkowoeuropejskie*, red. M. Semczyszyn, J. Syrnyk, Warszawa–Szczecin–Wrocław 2014.

331. Olaszek J., *Konstanty Gebert – redaktor i publicysta prasy podziemnej*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2014, nr 2 (24).

332. Olaszek J., *Opisać zbrodnię. Prasa podziemna wobec porwania i śmierci ks. Jerzego Popiełuszki*, „Więź" 2014, nr 3.

333. Olaszek J., *Opozycja i „Solidarność" w latach 1982–1988 a problem realizmu politycznego*, „Politeja" 2014, nr 2 (25).

334. Olaszek J., *Rola kobiet w warszawskim podziemiu lat osiemdziesiątych* [w:] *Płeć buntu. Kobiety w oporze społecznym i opozycji w Polsce w latach 1944–1989 na tle porównawczym*, red. N. Jarska, J. Olaszek, Warszawa 2014.

335. Olaszek J., *Życie w konspiracji? O stylu życia twórców i współpracowników warszawskich pism podziemnych (1982–1989)* [w:] *Opozycja i opór społeczny w Polsce po 1956 roku*, red. T. Kozłowski, J. Olaszek, Warszawa 2014.

336. Olesińska A., *„Charakterystyki" organizacji niepodległościowych wytworzone przez Wydział „C" KW MO/WUSW w Białymstoku w latach 1972–1990*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2014, nr 7.

337. Osiński K., *Pogmatwane losy redaktora Kazimierza Małychy* [w:] *Nie tylko niezłomni i kolaboranci… Postawy dziennikarzy w kraju i na emigracji 1945–1989*, red. T. Wolsza, P. Wójtowicz, Warszawa 2014.

338. Osiński K., Rybarczyk P., *Rola Wydziału Śledczego KW MO w Bydgoszczy w internowaniu działaczy opozycji podczas stanu wojennego*, „Kronika Bydgoska" 2014, nr 36.

339. Osiński T., *Robotnicy rolni w majątkach ziemiańskich powiatu lubelskiego w latach dwudziestych XX* [w:] *Metamorfozy społeczne. Praca i społeczeństwo Drugiej Rzeczypospolitej*, red. W. Mędrzecki, C. Leszczyńska, t. 9, Warszawa 2014.

340. Paczoska-Hauke A., *Oddział ROAK Marcjana Sarnowskiego „Cichego"*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2014, nr 40.

341. Paduchowski W., *Galicyjskie górnictwo i hutnictwo w świetle Powszechnej Wystawy Krajowej we Lwowie w 1894 roku*, „Folia Historica Cracoviensia" 2014, t. 20.

342. Perzyna P., *Procesy archiwotwórcze i metoda opracowania akt wojewódzkich urzędów spraw wewnętrznych w Piotrkowie Trybunalskim, Sieradzu i Skierniewicach* [w:] *Z uczniami, kolegami i przyjaciółmi w świecie nauki. Prace dedykowane Profesorowi Bohdanowi Ryszewskiemu w osiemdziesiątą rocznicę urodzin*, red. W. Chorążyczewski, A. Żeglińska, Olsztyn 2014.

343. Piątkowski S., *Droga wiodła na Ural… Akcja represyjna sowieckiego kontrwywiadu wojskowego wobec pracowników radomskich instytucji wymiaru sprawiedliwości w 1945 roku*, Radom 2014.

344. Piątkowski S., *Lata wojny i okupacji (1939–1945)* [w:] *Miasto w nowej odsłonie. Monografia Iłży*, Iłża 2014.

345. Pieczunko A., *Efektywna, zorganizowana i dostępna informacja czy nowa kultura organizacyjna? Zmiany zasad działania archiwów w dobie komputeryzacji* [w:] *Wokół dwóch seminariów „Archiwa Przełomu 1989–1991"*, Warszawa 2014.

346. Piekaruś D., *Dwa tajemnicze zabójstwa – przyczynek do historii formowania się władzy ludowej w powiecie krasnostawskim* [w:] *Zapiski Krasnostawskie*, t. 5, red. R. Maleszyk, M. Nowosadzki, A. Borzęcki, Krasnystaw 2014.

347. Piekarz A., *9. pułk piechoty Legionów Armii Krajowej im. Ziemi Zamojskiej*, „Kwarta. Pismo Historyczno-Społeczne" 2014, 1 (10).

348. Pietrowicz A., *Akcja „Bollwerk" – Poznań 20/21 lutego 1942 r.*, „Kronika Miasta Poznania" 2014, nr 1.

349. Pietrowicz A., *Organizacja „Ojczyzna" – element Polskiego Państwa Podziemnego* [w:] *Wkład Wielkopolan w stworzenie Polskiego Państwa Podziemnego (Stan badań)*, red. J. Zielonka, Poznań–Leszno 2014.

350. Pietrowicz A., *W najtrudniejszych warunkach… Zaplecze studyjno-technologiczne Wielkopolskiego Kierownictwa Związku Odwetu (1940–1942)*, „Glaukopis" 2014, nr 30.

351. Pietrzyk E., *Nowe przepisy prawne a przestępstwa polityczno-gospodarcze w latach 1944–1947 na przykładzie Krakowa*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2014, t. 7.

352. Pilarski S., *Działania operacyjne Służby Bezpieczeństwa wobec działaczy NSZZ „Solidarność" w Tomaszowie Mazowieckim w okresie stanu wojennego* [w:] *Niedziela bez „Teleranka". Piotrków Trybunalski – Tomaszów Mazowiecki w okresie stanu wojennego 1981–1983*, red. M. Hubka, A. Wróbel, Piotrków Trybunalski–Tomaszów Mazowiecki 2014.

353. Pilarski S., *Henryk Piasecki (1905–2003) – funkcjonariusz, dziennikarz, historyk. Niejednoznaczny portret komunisty ideowego* [w:] *Nie tylko niezłomni i kolaboranci… Postawy dziennikarzy w kraju i na emigracji w latach 1945–1989*, red. T. Wolsza, P. Wójtowicz, Warszawa 2014.

354. Pilarski S., *Nieporozumienia w kontaktach sportowych jako przejaw napięć w relacjach bilateralnych między Polską a Czechosłowacją w latach 30. XX w.*, „Glaukopis" 2014, nr 30.

355. Pilarski S., *Wizyta Lecha Wałęsy w Łodzi. Wokół historycznego sporu*, „Kronika Miasta Łodzi" 2014, nr 2.

356. Piwko R., *Krystyna Prochowska „Katarzyna", „Pola" (1921–1996)*, „Glaukopis" 2014, nr 31.

357. Piwko R., *Ustalanie i opracowanie wodzirejów – organizatorów wrogiej działalności na wsi*, „Komunizm" 2014, nr 3.

358. Pleskot P., *„Nie wyrzucać socjalizmu za okno". Francja wobec wyborów czerwcowych 1989 r.* [w:] *Wybory i referenda w PRL*, red. S. Ligarski, M. Siedziako, Szczecin 2014.

359. Pleskot P., *Cenna inicjatywa. Praca zbiorowa Intellectuels de l'Est exilés en France, red. Wojciech Fałkowski, Antoine Marès, Paryż 2011*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2014, nr 1.

360. Pleskot P., *Mocne słowa, skromne czyny. Dyplomacja Francji wobec „Solidarności" z perspektywy źródeł polskich w latach 1980–1989* [w:] *Świat wobec Solidarności 1980–1989*, red. P. Jaworski, Ł. Kamiński, Warszawa 2014.

361. Pleskot P., *Opozycyjna dyplomacja? Oficjalne wyjazdy delegacji „Solidarności" do państw zachodnich w 1981 r.* [w:] *Regionalny wymiar „Solidarności" 1980–1981. Szczecin na tle kraju*, red. A. Kubaj, M. Siedziako, Szczecin 2014.

362. Pleskot P., *Polska – Australia – „Solidarność". Biografia mówiona Seweryna Ozdowskiego*, Warszawa 2014.

363. Pleskot P., *Samobójstwo, wypadek, a może morderstwo? Wokół śmierci Jerzego Zawieyskiego (1969 rok)*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2014, nr 2.

364. Pleskot P., *Solidarność na Antypodach. Inicjatywy solidarnościowe polskiej diaspory w Australii (1980–1989)*, Warszawa 2014.

365. *Polacy ratujący Żydów. Historie niezwykłe*, red. J. Żaryn, T. Sudoł, Warszawa 2014.

366. *Polska Partia Robotnicza 1944–1948. Studia i szkice*, red. M. Krzysztofiński, Rzeszów 2014.

367. Popek L., *Sytuacja Polaków na Wołyniu w czasie II wojny światowej (1939–1945*), „Na Rubieży" 2014, nr 132.

368. Popek L., *Jak zlikwidowano 22/23 kwietnia 1943 r. „najlepiej umocnioną bazę wojskową polsko-niemieckich okupantów w Janowej Dolinie"* [w:] *Ludobójstwo OUN-UPA na Kresach Południowo-Wschodnich*, t. 5, Kędzierzyn-Koźle 2013 [2014].

369. Popek L., Sulik A., *Rzymskokatolicki cmentarz parafialny w Zasmykach*, Lublin 2014.

370. Popek L., *Sytuacja Polaków na Wołyniu w czasie II wojny światowej (1939–1945)*, „Wołyń i Polesie" 2014, 1 (82).

371. Popek L., *Wołyńskie ludobójstwo*, „Lublin. Kultura i Społeczeństwo" 2013, 4 (53).

372. *Prace i Materiały Historyczne Archiwum Archidiecezjalnego w Łodzi i Muzeum Archidiecezji Łódzkiej*, t. 10: *Źródła i materiały do historii parafii diecezji łódzkiej. Część II*, red. K. Dąbrowski, współpraca edytorska K. Kolasa, R. Leszczyński, S. Pilarski, Z. Wilk-Woś, Łódź 2013 [2014].

373. Przegiętka M., *Niemiecki tranzyt kolejowy i drogowy przez Pomorze w okresie międzywojennym. Zarys problematyki komunikacyjnej w stosunkach między Niemcami a Polską w latach 1920–1939* [w:] *Mkną po szynach… Z dziejów transportu i komunikacji na ziemiach polskich na przestrzeni wieków*, red. T. Głowiński, R. Klementowski, Wrocław 2014.

374. Przybysz M., *Wybory i referenda w PRL. Stanowisko i głos Kościoła katolickiego na przykładzie regionu łódzkiego* [w:] *Wybory i referenda w PRL w latach 1946–1989*, red. S. Figarski, M. Siedziako, Szczecin 2014.

375. Ptasiński J., *Gdańska oktawa 1960–1967 (fragment wspomnień*), oprac. G. Berendt, „Acta Cassubiana" 2014, t. 16.

376. Pyżewska A., *W okresie okupacji niemieckiej 1941–1944* [w:] *Gmina Wasilków w latach 1919––1956. Przemiany polityczne, społeczne i gospodarcze*, red. C. Kuklo, Białystok–Wasilków 2014.

377. *Raporty ambasady USA w Warszawie na temat działalności komunistycznej w Polsce z lat 1925 i 1926*, oprac. M. Krzysztofiński, „Glaukopis" 2014, nr 30.

378. Rączy E., *Content-Related Conceptions of the Museum of the Poles Saving the Jews in Subcarpatia named After the Ulma Family in Markowa near Łańcut* [w:] *Righteous Among the Nations. The Scope and forms of helping Jews in the Middle-East Europe Occupied by the Third Reich*, red. W. Wierzbieniec, E. Rączy, Jarosław 2014.

379. Rączy E.*, Zagłada Żydów w dystrykcie krakowskim w latach 1939–1945,* Rzeszów 2014.

380. *Regionalny wymiar „Solidarności" 1980–1981. Szczecin na tle kraju*, red. A. Kubaj, M. Siedziako, Szczecin 2014.

381. *Rejestr faktów represji na obywatelach polskich za pomoc ludności żydowskiej*, red. A. Namysło, Warszawa 2014 (e-book).

382. *Represje wobec wsi i ruchu ludowego (1944/1945–1989)*, t. 5: *Losy żołnierzy Batalionów Chłopskich oraz działaczy Stronnictwa Ludowego „Roch" po II wojnie światowej*, red. A. Indraszczyk, M. Krzysztofiński, Rzeszów–Warszawa 2014.

383. Rogalewska E., *Przypisy* [w:] Sz. Datner, *Walka i zagłada białostockiego ghetta*, *Wydanie krytyczne prac Centralnej Komisji Historycznej*, Warszawa 2014.

384. Rokicki K., *Wpływy komunistyczne w warszawskim środowisku literackim w okresie międzywojennym* [w:] *Komuniści w międzywojennej Warszawie*, red. E. Kowalczyk, Warszawa 2014.

385. Romaniuk P.P., *Instytucjonalne podstawy hegemonii Sapiehów w Wielkim Księstwie Litewskim w drugiej połowie XVII wieku* [w:] *W cieniu wojen i rozbiorów. Studia z dziejów Rzeczypospolitej XVIII i początków XIX wieku*, red. U. Kosińska, D. Dukwicz, A. Danilczyk, Warszawa 2014.

386. Romanowska E., *Kobiety w organach oskarżycielskich (1944–1956) – stalinowska prokurator Helena Wolińska* [w:] *Kobiety wojny. Między zbrodnią a krzykiem o godność*, red. A. Bartuś, Oświęcim 2014.

387. Romanowska E., *Sylwetka bohatera Polski Podziemnej porucznika Aleksandra Kielasińskiego* [w:] *Różnymi drogami do niepodległości. Studia z historii najnowszej*, red. M. Żuławnik, B. Świtalska, Warszawa 2014.

388. Roschkowski W., *Na gody. Jutrznia w domach, βkołach i kościołach chrześcijańskich ku wzbudzeniu miłości ku Zbawicielowi naβemu*, [wstęp i oprac.] G. Jasiński, Olsztynek 2014.

389. *Różnymi drogami do niepodległości. Studia z historii najnowszej*, red. M. Żuławnik, B. Świtalska, Warszawa 2014.

390. Ruczyński M., *Krajowa Komisja Koordynacyjna Pracowników Poligrafii NSZZ „Solidarność" i dwutygodnik „Kwadrat"* [w:] *Regionalny wymiar „Solidarności" 1980–1981. Szczecin na tle kraju*, red. A. Kubaj, M. Siedziako, Szczecin 2014.

391. Sadowski A., *Brozi Krzysztof Jarosław, ps. „Jakub Anatema", „Skryba" (1952–1996)* [w:] *Słownik biograficzny miasta Lublina*, t. 4, red. P. Jusiak, M. Sioma, J. Ternes, Lublin 2014.

392. Sadowski A., *Leon Stanisław Pinecki wydobywany z zapomnienia*…, „Wiadomości Uniwersyteckie. Miesięcznik Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej" 2014, nr 9–10 (209–210).

393. Sadowski A., *Pawelec Stefan (1926–1996)* [w:] *Słownik biograficzny miasta Lublina*, t. 4, red. P. Jusiak, M. Sioma, J. Ternes, Lublin 2014.

394. Sadowski L., *Oddział II Sztabu Generalnego. Rezultaty pracy pokojowej i przygotowania do wojny*, wstęp A. Suchcitz, red. i oprac. M. Sobieraj, Lublin 2014.

395. Sawa M., *Faszisti czi partnieri? Dwa pogliadi na ukraiińskij nacjonalizm u switli listuwanija miż Iwanom Lisiakom-Rudnickim ta Iwanom Kebrinim*, „Ukraiina Moderna" 2014.

396. Sawicki J., Krzywińska K., *Szuflady pamięci. O wojnie, pamięci i polityce historycznej*, Lublin 2014.

397. Sawicki J., *Wprowadzenie* [w:] *Kariera SS-Oberscharführera Hermanna Baltruschata 1939–1943. Album fotograficzny funkcjonariusza Einsatzgruppe i Geheime Staatspolizei na ziemiach polskich wcielonych do Rzeszy / Die Karriere des SS-Oberscharführers Hermann Baltruschat in den Jahren 1939–1943. Das Fotoalbum eines Beamten der Einsatzgruppe und der Geheimen Staatspolizei in den in das Dritte Reich eingegliederten polnischen Gebieten / SS-Oberscharführer Hermann Baltruschat's Career 1939–1943. Photographic album of a functionary of the Einsatzgruppe and Geheime Staatspolizei on the Polish territory incorporated into the Third Reich*, red. nauk. J. Sawicki, współpr. J. Böhler, T. Stempowski, Warszawa 2014.

398. Semczyszyn M., *Polski szlak Brichy. Nielegalna emigracja Żydów z Polski w latach 1944−1947* [w:] *Między ideologią a socjotechniką. Kwestia mniejszości narodowych w działalności władz komunistycznych − doświadczenie polskie i środkowoeuropejskie*, red. M. Semczyszyn, J. Syrnyk, Warszawa–Szczecin–Wrocław 2014.

399. Semczyszyn M., *Stanisław Stempowski wobec spraw ukraińskich* [w:] *Giedroyc a Ukraina. Ukraińska perspektywa w środowisku paryskiej „Kultury"*, red. M. Semczyszyn, M. Zajączkowski, Szczecin–Warszawa–Lublin 2014.

400. Siedziako M., *Kampanie wyborcze do Sejmu PRL w okresie rządów Edwarda Gierka (na przykładzie okręgu szczecińskiego)* [w:] *Wybory i referenda w PRL*, red. S. Ligarski, M. Siedziako, Szczecin 2014.

401. Siedziako M., *Z działalności Niezależnego Zrzeszenia Studentów w Szczecinie w latach 1980−1981* [w:] *Regionalny wymiar „Solidarności" 1980–1981. Szczecin na tle kraju*, red. A. Kubaj, M. Siedziako, Szczecin 2014.

402. Sierchuła R., *Kobieta staje do walki. Działalność Związku Kobiet Czynu Ruchu „Miecz i Pług"*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2014, nr 40.

403. Sikora M., *Die Waffenschmiede des „Dritten Reiches". Die deutsche Rüstungsindustrie in Oberschlesien während des Zweiten Weltkrieges*, Essen 2014.

404. Sobieraj M., *Profesor Kłoczowski w mojej pamięci jako mistrz i... obiekt badań* [w:] *Człowiek i historia. Rzecz o Jerzym Kłoczowskim*, red. M. Filipowicz, Z. Piłat, Lublin 2014.

405. Sobieraj M., *Wspomnienie Wyborów 4 VI 1989 r.* [w:] *Lublin – Drogi do wolności*, t. 4, *Lublin – Polska transformacja 1989–1991. Wybory 4 VI 1989, Ludzie, Wspomnienia, Artykuły, Fotografie*, red. M. Sobieraj, Ł. Kijek, Lublin 2014.

406. Sokołowski D., *Lech Bądkowski w świetle materiałów aparatu bezpieczeństwa PRL*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2014, t. 7.

407. Sołtysik Ł., *Ku odnowie. Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność" w Głogowie (1980–1981)* [w:] *Głogów w latach 1945–1990. Studia z dziejów miasta*, red. R. Klementowski, K. Szwagrzyk, Wrocław 2014.

408. Spałek R., *Działalność Wydziału Wojskowego KPP w Warszawie i dzielnicach podmiejskich (1927–1938). Zarys problemu* [w:] *Komuniści w międzywojennej Warszawie*, red. E. Kowalczyk, Warszawa 2014.

409. Spałek R., *Komuniści przeciwko komunistom. Poszukiwanie wroga wewnętrznego w kierownictwie partii komunistycznej w Polsce w latach 1948–1956*, Warszawa–Poznań 2014.

410. Stanuch Z., *Karol Wojtyła/Jan Paweł II w materiałach archiwalnych szczecińskiego oddziału IPN* [w:] *Święty Jan Paweł II. Pamięć i wdzięczność na Pomorzu Zachodnim*, red. A. Ziejewski, G. Wejman, Szczecin 2014.

411. Stanuch Z., *Walka o religię. Katechizacja szkolna i pozaszkolna na Pomorzu Zachodnim w latach 1945–1961*, Szczecin 2014.

412. Stanuch Z., *Źródła do dziejów Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim w zasobie archiwalnym IPN Oddział w Szczecinie* [w:] *Przeszłość Kościoła w archiwach Pomorza Zachodniego*, red. T. Ceynowa, Koszalin 2014.

413. Stempowski T., *„Bezinteresownie wyznaczony cel". Udział niemieckiej Tajnej Policji Państwowej w represjonowaniu ludności polskiej, eksterminacji Żydów oraz zwalczaniu konspiracji na ziemiach polskich wcielonych do Rzeszy Niemieckiej od września 1939 r. do grudnia 1943 r. w albumie SS-Oberscharführera Hermanna Baltruschata* [w:] *Kariera SS-Oberscharführera Hermanna Baltruschata 1939–1943. Album fotograficzny funkcjonariusza Einsatzgruppe i Geheime Staatspolizei na ziemiach polskich wcielonych do Rzeszy / Die Karriere des SS-Oberscharführers Hermann Baltruschat in den Jahren 1939–1943. Das Fotoalbum eines Beamten der Einsatzgruppe und der Geheimen Staatspolizei in den in das Dritte Reich eingegliederten polnischen Gebieten / SS-Oberscharführer Hermann Baltruschat's Career 1939–1943. Photographic album of a functionary of the Einsatzgruppe and Geheime Staatspolizei on the Polish territory incorporated into the Third Reich*, red. nauk. J. Sawicki, współpr. J. Böhler, T. Stempowski, Warszawa 2014.

414. Sudoł T., *„Zdał egzamin w chwili próby najcięższej": historia mjr. Bronisława Marchlewicza, policjanta polskiego z Otwocka* [w:] *Polacy ratujący Żydów. Historie niezwykłe*, red. J. Żaryn, T. Sudoł, Warszawa 2014.

415. Suleja W., *Jak coś trzeba, to trzeba. Władysław Sidorowicz 1945–2014*, Wrocław 2014.

416. Surdej M., *Ostatni Leśni na Rzeszowszczyźnie* [w:] *Od ostatnich Leśnych do Solidarności. Z dziejów oporu społecznego w Polsce południowo-wschodniej 1956–1990*, red. M. Gliwa, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2014.

417. Surdej M., *Polskie Powstańcze Siły Zbrojne – próba odbudowania chłopskiej konspiracji zbrojnej w Polsce w początkach lat pięćdziesiątych XX w.* [w:] *Represje wobec wsi i ruchu ludowego (1944/1945–1989*), t. 5: *Losy żołnierzy Batalionów Chłopskich oraz działaczy Stronnictwa Ludowego „Roch" po II wojnie światowej*, red. A. Indraszczyk, M. Krzystofiński, Warszawa–Rzeszów 2014.

418. Sychowicz K., *Kampania przedwyborcza i wybory do Sejmu oraz rad narodowych na terenie województw białostockiego i łomżyńskiego w 1976 r.* [w:] *Wybory i referenda w PRL*, red. S. Ligarski, M. Siedziako, Szczecin 2014.

419. Sychowicz K., *Kościoły i związki wyznaniowe w Polsce północno-wschodniej (województwa: białostockie, łomżyńskie i suwalskie) u progu przemian demokratycznych (1988–1989)* [w:] *Między systemami. Społeczeństwo Polski północno-wschodniej wobec przemian ustrojowych 1989 roku*, red. M. Markiewicz, A. Pyżewska, Białystok 2014.

420. Sychowicz K., *Łomża i Ziemia Łomżyńska w archiwaliach IPN (1945–1956)* [w:] *Materiały źródłowe do dziejów ziemi łomżyńskiej w archiwach Polski i na Wschodzie*, red. D.K. Rembiszewska, H. Krajewska, Łomża 2014.

421. Sychowicz K., *Mniejszości białoruska i litewska w działaniach aparatu bezpieczeństwa w województwie białostockim 1956–1970* [w:] *Między ideologią a socjotechniką. Kwestia mniejszości narodowych w działalności władz komunistycznych – doświadczenie polskie i środkowoeuropejskie*, red. M. Semczyszyn, J. Syrnyk, Warszawa–Szczecin–Wrocław 2014.

422. Sychowicz K., *Opieka szpitalna w Łomży na przestrzeni wieków* [w:] *V wieków szpitalnictwa w Łomży*, red. K. Sychowicz, Łomża 2014.

423. Sychowicz K., *Usunięcie nauki religii ze szkół w 1961 r. jako element laicyzacji szkolnictwa (ze szczególnym uwzględnieniem archidiecezji w Białymstoku)* [w:] *W małej salce. Katechizacja na Białostocczyźnie w okresie PRL*, red. A. Szot, Białystok 2014.

424. Sychowicz K., *Władze komunistyczne wobec środowisk świeckich i duchownych Kościoła rzymskokatolickiego na Warmii i Mazurach w świetle materiałów SB (1979–1980)* [w:] *Wczoraj i dziś. Z dziejów Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce północno-wschodniej*, red. W. Brenda, A. Pyżewska, K. Sychowicz, Białystok 2014.

425. Syrnyk J., *Antropologia „bezpieki": dlaczego?* [w:] *W stronę antropologii „bezpieki". Nieklasyczna refleksja nad aparatem bezpieczeństwa w Polsce Ludowej*, red. J. Syrnyk, A. Klarman, M. Mazur, E. Kłosek, Wrocław 2014.

426. Syrnyk J., *O ukraińską reprezentację w Sejmie PRL* [w:] *Wybory i referenda w PRL*, red. S. Ligarski, M. Siedziako, Szczecin 2014.

427. Syrnyk J., *Uwagi na marginesie debaty historycznej o kwestiach narodowościowych we współczesnej Polsce. Wybrane przykłady* [w:] *Między ideologią a socjotechniką. Kwestia mniejszości narodowych w działalności władz komunistycznych – doświadczenie polskie i środkowoeuropejskie*, red. M. Semczyszyn, J. Syrnyk, Warszawa–Szczecin–Wrocław 2014.

428. Szarek J., *Działania Służby Bezpieczeństwa wobec Wspólnoty Akademickiej Jezuitów w latach 70. XX wieku – zarys zagadnienia* [w:] *Komunistyczny aparat represji wobec jezuitów Prowincji Polski Południowej*, red. A.P. Bieś, F. Musiał, Kraków 2014.

429. *Szczecin z oddali. Piąta Konferencja Edukacyjna, 30 XI 2012 r.*, red. K. Rembacka, Szczecin 2014.

430. Szczepaniak-Nawrot M., *Mikrofilmowanie dokumentacji aktowej w KW MO/WUSW w Poznaniu*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2014, t. 7.

431. Szczęsny P., *Umiejscowienie wydziałów łączności w strukturach Służby Bezpieczeństwa w latach osiemdziesiątych w świetle pisma generała Konrada Straszewskiego z dnia 2 stycznia 1984 r. oraz decyzji nr 04 ministra spraw wewnętrznych generała Czesława Kiszczaka z dnia 6 kwietnia 1989 r.*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej", t. 7.

432. Szczypta-Szczęch R., *Inwigilowani, sądzeni, skazani – ojcowie Wiktor Macko SJ i Romuald Moskała SJ* [w:] *Komunistyczny aparat represji wobec jezuitów Prowincji Polski Południowej*, red. A.P. Bieś SJ, F. Musiał, Kraków 2014.

433. Szczypta-Szczęch R., *Po drugiej stronie barykady. Stanisław Wałach – (nie tylko) szef sądeckiej bezpieki* [w:] *Masz synów w lasach, Polsko… Podziemie niepodległościowe i opór społeczny na Sądecczyźnie w latach 1945–1956*, red. D. Golik, Nowy Sącz 2014.

434. Szczypta-Szczęch R., *Spojrzenie na kandydatów nieprzyjętych do SB. Analiza procesu rekrutacji w województwie krakowskim* [w:] *W stronę antropologii „bezpieki". Nieklasyczna refleksja nad aparatem bezpieczeństwa w Polsce Ludowej*, red. J. Syrnyk, A. Klarman, M. Mazur, E. Kłosek, Wrocław 2014.

435. Szleszkowski Ł., Thannhäuser A., Szwagrzyk K., Konczewski P., Kawecki J., Świątek B., *Exhumation research concerning the victims of political repressions in 1945–1956 in Poland: A new direction in forensic medicine*, „Forensic Science International" 2014, vol. 235, p. 103.e1–103.e6.

436. Szopa P., *„W imieniu Rzeczypospolitej". Wymiar sprawiedliwości Polskiego Państwa Podziemnego na terenie Podokręgu AK Rzeszów*, Rzeszów 2014.

437. Szpakowicz W., *Dzienniki cichociemnego 1939–1942*, wstęp i oprac. K. Kaczmarski, K.A. Tochman, Rzeszów 2014.

438. Szpytma M., *Dorobek pracowników Instytutu Pamięci Narodowej w latach 2000–2010 w zakresie badania historii wsi i ruchu ludowego* [w:] *Represje wobec wsi i ruchu ludowego (1944/1945–1989*), t. 5: *Losy żołnierzy Batalionów Chłopskich oraz działaczy Stronnictwa Ludowego „Roch" po II wojnie światowej*, red. A. Indraszczyk, M. Krzysztofiński, Warszawa–Rzeszów 2014.

439. Szpytma M., *Duszpasterstwo Rolników w Archidiecezji Krakowskiej w latach 1982–1989* [w:] *Duszpasterstwa środowiskowe Archidiecezji Krakowskiej w latach 1945–1989*, red. C. Kuta, J. Marecki, Kraków 2014.

440. Szpytma M., *Janusz Kurtyka – prezes Instytutu Pamięci Narodowej (29 grudnia 2005 – 10 kwietnia 2010)* [w:] *Janusz Kurtyka Rzeczypospolitej historyk i urzędnik*, red. W. Bukowski, W. Frazik, Kraków 2014.

441. Szpytma M., *Postępowania karne dotyczące zbrodni na ludności żydowskiej w Markowej w 1942 roku*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2014, nr 40.

442. Szpytma M., *The Ulma Family: a symbol of the Poles murdered for helping the Jews* [w:] *Righteous among Nations: The Scope and Forms of Help to Jews in East Central Europe during occupation by the Third Reich*, red. E. Rączy, W. Wierzbieniec, Jarosław 2014.

443. Szpytma M., *Zjednoczone Stronnictwo Ludowe w powiecie nowosądeckim i jego geneza (1945/1949–1956). Zarys problematyki* [w:] *Masz synów w lasach, Polsko… Podziemie niepodległościowe i opór społeczny na Sądecczyźnie w latach 1945–1956*, red. D. Golik, Nowy Sącz 2014.

444. Szpytma M., *Zjednoczone Stronnictwo Ludowe w województwie krakowskim w latach 1949–1956 (geneza, członkowie, działalność)* [autoreferat], „Dzieje Najnowsze" 2014, R. 46, nr 1.

445. Szulc P., *Edward Kmiecik – kręta droga życiowa działacza polonijnego, dziennikarza i dyplomaty. Przyczynek do biografii* [w:] *Nie tylko niezłomni i kolaboranci. Postawy dziennikarzy w kraju i na emigracji 1945–1989*, red. T. Wolsza, P. Wójtowicz, Bydgoszcz 2014.

446. Szulc P., *Głosowanie na podsłuchu. Wybory do rad narodowych w 1984 r. w Szczecinie* [w:] *Wybory i referenda w PRL*, red. S. Ligarski, M. Siedziako, Szczecin 2014.

447. Szulc P., *Oficjalne środki masowego przekazu w Szczecinie wobec „Solidarności"* [w:] *Regionalny wymiar „Solidarności" 1980–1981. Szczecin na tle kraju*, red. A. Kubaj, M. Siedziako, Szczecin 2014.

448. Szwagrzyk K., *Portret zbiorowy katów (egzekutorów), dowódców plutonów egzekucyjnych z więzienia przy ul. Kleczkowskiej we Wrocławiu 1945–1956* [w:] *W stronę antropologii „bezpieki". Nieklasyczna refleksja nad aparatem bezpieczeństwa w Polsce Ludowej*, red. J. Syrnyk, A. Klarman, M. Mazur, E. Kłosek, Wrocław 2014.

449. Śreniowski J., *Jerzy Szczęsny 1945–2014*, „Kronika Miasta Łodzi" 2014, 1.

450. Śreniowski J., Szczęsny J., *„Zawstydzona Klio" z edycji źródeł „Marzec'68 w Łodzi" pod red. S. M. Nowinowskiego i zespołu*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej 2014, t. 7.

451. Śreniowski J., *Oleszno – Czerwony Bór – Kępa Panieńska*, „Bibuła" 2014, nr 12.

452. Świętochowska E., *Formy działalności kobiet w białostockiej opozycji w latach osiemdziesiątych XX wieku* [w:] *Płeć buntu. Kobiety w oporze społecznym i opozycji w Polsce w latach 1944–1989 na tle porównawczym*, red. N. Jarska, J. Olaszek, Warszawa 2014.

453. Świętochowska E., *Laicyzacja dzieci i młodzieży w latach 1945–1956 w polityce oświatowej władz. Zarys problematyki* [w:] *W małej salce… Katechizacja na Białostocczyźnie w okresie PRL*, red. A. Szot, Białystok 2014.

454. Świętochowska E., *Organizacja oświaty 1944–1956* [w:] *Gmina Wasilków w latach 1919–1956. Przemiany polityczne, społeczne i gospodarcze*, red. C. Kuklo, Białystok–Wasilków 2014.

455. Świętochowska E., *Sytuacja społeczno-zawodowa kobiet w ostatniej dekadzie PRL na przykładzie województwa białostockiego* [w:] *Kobiety „na zakręcie" 1939–1989*, red. E. Chabros, A. Klarman, Wrocław 2014.

456. Tomasik P., *Droga do sądowej rehabilitacji Adama Doboszyńskiego* [w:] *Archiwum Narodowej Demokracji*, t. 2, Warszawa 2014.

457. Tomkiewicz M., *Wybrane aspekty historii Dziemian (Sophienwalde) w latach II wojny światowej*, Gdynia 2014.

458. Tomkiewicz M., *Ponary* [w:] *Węzły Pamięci*, Warszawa 2014.

459. Tracz B., *Hippiesi. Kudłacze. Chwasty. Hipisi w Polsce w latach 1967–1975*, Katowice–Kraków 2014.

460. Trębacz W., *Studium osobowe szefów powiatowych urzędów bezpieczeństwa publicznego na Dolnym Śląsku w 1945 r. Szkic prozopograficzny* [w:] *W stronę antropologii „bezpieki". Nieklasyczna refleksja nad aparatem bezpieczeństwa w Polsce Ludowej*, red. A. Klarman, E. Kłosek, M. Mazur, J. Syrnyk, Wrocław 2014.

461. Ukielski P., Burakowski A., Gubrynowicz A, *1989 – A kommunista diktatúra végnapja Közép- és Kelet Európában*, Budapest 2014.

462. Ukielski P., *Transformacja ustrojowa w Polsce i państwach wyszehradzkich po 1989 r. Szkic porównawczy* [w:] *Społeczeństwo Polski północno-wschodniej wobec przemian ustrojowych 1989 roku*, red. M. Markiewicz, A. Pyżewska, Białystok 2014.

463. Urynowicz M., *„Et si un jour quelqu'un demande: Comment viviez-vous? Comment le supportiez-vous?". La terreur de l'occupant allemand dans les notes des hommes de letters polonais* [w:] *L'Europe occupée. Similitudes et differences*, red. W. Grabowski, Varsovie 2014.

464. Urynowicz M., *„Jeżeli ktoś kiedyś zapyta: Jak żyliście? Jak to znosiliście? … Terror okupanta w zapiskach literatów polskich* [w:] *Okupowana Europa. Podobieństwa i różnice*, red. W. Grabowski, Warszawa 2014.

465. Urynowicz M., *„Jeżeli starłem choć jedną łzę…" – Abrahama Gepnera listy z getta warszawskiego*, „Kwartalnik Historii Żydów" 2014, nr 2.

466. *W stronę antropologii „bezpieki". Nieklasyczna refleksja nad aparatem bezpieczeństwa w Polsce Ludowej*, red. J. Syrnyk, A. Klarman, M. Mazur, E. Kłosek, Wrocław 2014.

467. Waligóra G., *Bojkot wyborów w latach 1984–1985* [w:] *Wybory i referenda w PRL*, red. M. Siedziako, S. Ligarski, Szczecin 2014.

468. Waligóra G., *Ekologia jako forma działalności opozycyjnej na przykładzie Ruchu Wolność i Pokój* [w:] *Od kontrkultury do New Age. Wybrane zjawiska społeczno-kulturowe schyłku PRL i ich korzenie*, red. E. Chabros, Wrocław 2014.

469. Wardzyńska M., *Przedmowa do wydania „Dziennika" Kazimierza Sakowicza przez Instytut Pamięci Narodowej* [w:] K. Sakowicz, *Dziennik 1941–1943*, oprac. M. Wardzyńska, Warszawa 2014.

470. Wasilewski W., *Ludobójstwo. Kłamstwo i walka o prawdę. Sprawa Katynia 1940–2014*, Łomianki 2014.

471. Wenklar M., *Organizacja „Wyzwolenie" Feliksa Leśniowskiego „Larsona" (1945–1947)* [w:] *Masz synów w lasach, Polsko… Podziemie niepodległościowe i opór społeczny na Sądecczyźnie w latach 1945–1956*, red. D. Golik, Nowy Sącz 2014.

472. Wicenty D., *Stefan Bratkowski. Studium przypadku autorytetu peerelowskiego* [w:] *Nie tylko niezłomni i kolaboranci. Postawy dziennikarzy w kraju i na emigracji 1945–1989*, red. T. Wolsza, P. Wójtowicz, Warszawa 2014.

473. Wieczorek H., *Ufali mu wszyscy… Zbigniew Przydział (1925–2012)*, Wrocław 2014.

474. *Wielka Wojna, mały region. Pierwsza wojna światowa w górnośląskiej perspektywie. Szkice i studia*, red. B. Linek, S. Rosenbaum, J. Tofilska, Katowice–Opole 2014.

475. Wierzbicki M., *Niewyjaśnione pogrom*y, „Kwartalnik Historyczny" 2014, nr 2.

476. Wierzbicki M., *Soviet economic policy in annexed Eastern Poland, 1939–1941* [w:] *Stalin and Europe. Imitation and Domination*, red. T. Synder, R. Brandon, New York 2014.

477. Wilczewski W.F., *Tercjarstwo franciszkańskie w Polsce w świetle „Pochodni Serafickiej" z lat 1947–1950* [w:] *Sensus catholicus. Katolicy świeccy w Polsce Ludowej. Postawy – aktywność – myśl. Studia i szkice*, red. R. Ptaszyński, T. Sikorski, Toruń 2014.

478. Wiorko A., *Działania polskich służb specjalnych w obronie niepodległości Polski 1918–1939* [w:] *Różnymi drogami do niepodległości. Studia z historii najnowszej*, red. M. Żuławnik, B. Świtalska, Warszawa 2014.

479. *Władysław Krzyściak. „Wśród wojennej nawałnicy". Wspomnienia oficera z lat 1939–1945*, wstęp W. Krupa, oprac. Ł. Borkowski, A. Kondracki, W. Krupa, J. Łabowicz, Katowice 2014.

480. *Województwo śląskie 1945–1950. Zarys dziejów politycznych*, red. A. Dziurok, R. Kaczmarek, Katowice 2014.

481. Wojnowski M., *Aleksandr Dugin a resorty siłowe Federacji Rosyjskiej. Przyczynek do badań nad wykorzystaniem geopolityki przez cywilne i wojskowe służby specjalne we współczesnej Rosji*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego" 2014, nr 10.

482. Wojnowski M., *Konnica w armii Cesarstwa Bizantyńskiego od VIII do XIII w. Rola militarna i znaczenie społeczne*, Oświęcim 2014.

483. Wojnowski M., *Terroryzm w służbie geopolityki. Konflikt rosyjsko-ukraiński jako przykład realizacji doktryny geopolitycznej Aleksandra Dugina i koncepcji „wojny buntowniczej" Jewgienija Messnera*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego" 2014, nr 11.

484. *Wojsko w Polsce „Ludowej"*, red. R. Klementowski, J. Nowosielska-Sobel, P. Piotrowski, G. Strauchold, Wrocław 2014.

485. Wołk G., *„Sformalizować rewolucję". Zarys struktur organizacyjnych NSZZ „Solidarność" 1980–1981* [w:] *Regionalny wymiar „Solidarności" 1980–1981. Szczecin na tle kraju*, red. A. Kubaj, M. Siedziako, Szczecin 2014.

486. Wójcik B., *Kontestacja obowiązującego porządku politycznego w środowiskach młodzieżowych Polski południowo-wschodniej po 1956 r. w wybranych materiałach Służby Bezpieczeństwa* [w:] *Od ostatnich Leśnych do „Solidarności". Z dziejów opozycji politycznej i oporu społecznego w Polsce południowo-wschodniej (1956–1989)*, red. M. Gliwa, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2014.

487. Wójcik B., *Prześladowanie żołnierzy Batalionów Chłopskich na Rzeszowszczyźnie* [w:] *Represje wobec wsi i ruchu ludowego (1944/1945–1989*), t. 5: *Losy żołnierzy Batalionów Chłopskich oraz działaczy Stronnictwa Ludowego „Roch" po II wojnie światowej*, red. A. Indraszczyk, M. Krzysztofiński, Warszawa–Rzeszów 2014.

488. Wójtowicz N., *Wolnomularstwo a Kościół katolicki. Wrogowie, przeciwnicy czy konkurenci?*, Krzeszowice 2014.

489. Wójtowicz N., *Wolnomularze i Kościół. Dialog bez możliwości pojednania?*, „Opcja na Prawo" 2014, nr 3 (136).

490. Wójtowicz P., *Wiesław Cichoń – w latach 1980–1982 redaktor naczelny toruńskiego biuletynu „Wolne Słowo"* [w:] *Nie tylko niezłomni i kolaboranci. Postawy dziennikarzy w kraju i na emigracji 1945–1989*, red. T. Wolsza, P. Wójtowicz, Warszawa 2014.

491. *Wybory i referenda w PRL*, red. S. Ligarski, M. Siedziako, Szczecin 2014.

492. *Wywózka. Deportacja mieszkańców Górnego Śląska do obozów pracy przymusowej w Związku Sowieckim w 1945 r. Faktografia – konteksty – pamięć*, red. S. Rosenbaum, D. Węgrzyn, Katowice 2014.

493. Zając E., *Koniec PRL w Nowej Hucie* [w:] *Nowa Huta dla Wolnej i Niepodległej*, red. M. Baran, Kraków 2014.

494. Zając E., *Stan wojenny i lata 80. w Nowej Hucie* [w:] *Nowa Huta dla Wolnej i Niepodległej*, red. M. Baran, Kraków 2014.

495. Zajączkowski M, *Podobóz ukraiński w Centralnym Obozie Pracy w Jaworznie w świetle sprawozdania Grupy Śledczej MBP ppor. Józefa Bika (maj–wrzesień 1947 roku)* [w:] *Między ideologią a socjotechniką. Kwestia mniejszości narodowych w działalności władz komunistycznych – doświadczenie polskie i środkowoeuropejskie*, red. M. Semczyszyn, J. Syrnyk, Warszawa–Szczecin–Wrocław 2014.

496. Zajda M., *Inwigilacja oraz próby pozyskania Konstantego Grzybowskiego przez organy bezpieczeństwa Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej*, „Kultura Bezpieczeństwa. Nauka–Praktyka–Refleksja" 2014, nr 16.

497. Zakrzewski M., *Ontologia bezpieki. Organa bezpieczeństwa publicznego w perspektywie leninowskiej teorii politycznej. Zarys zagadnienia* [w:] *W stronę antropologii „bezpieki". Nieklasyczna refleksja nad aparatem bezpieczeństwa w Polsce Ludowej*, red. A. Klarman, E. Kłosek, M. Mazur, J. Syrnyk, Wrocław 2014.

498. Zakrzewski M., Szlachta B., *Las disputas polacas después de 1989* [w:] *Del autoritarismo a la democracia: la experiencia polaca*, Buenos Aires–Warszawa 2014.

499. Zawadka K., *Komitet Wojewódzki PZPR w Lublinie 1948–1956: Struktura – ludzie – mechanizm funkcjonowania*, Lublin 2014.

500. Zawadka K., *Sara Nomberg-Przytyk* [w:] *Słownik biograficzny miasta Lublina*, t. 4, red. P. Jusiak, M. Sioma, J. Ternes, Lublin 2014.

501. Zieliński A., *Odpowiedź Radosławowi Kurkowi*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2014, t. 7.

502. Żaryn J., *PRL – czyli antypaństwo* [w:] *My i Państwo*, red. A. Wroński, J. Żaryn, Warszawa 2014.

503. Żelazko J., *O Katyniu w Internecie* [w:] *Wokół spraw trudnych, bolesnych i zapomnianych. Studia i szkice*, red. E. Kowalczyk, L. Ladorucka, W. Marciniak, B. Szubtarska, J. Żelazko, Łódź 2014.

504. Żuczkowski M., *„Kwadrat" w oczach „Koła". Stosunek PPS-WRN do SN w okresie II wojny światowej* [w:] *Zimowa szkoła historii najnowszej 2013*, red. Ł. Kamiński, T. Sudoł, M. Żuczkowski, Warszawa 2014.

505. Żuczkowski M., *„Znów sztandar Polski powiewa na Warszawą" – prasa PPS WRN w czasie Powstania Warszawskiego* [w:] *Prasa Powstania Warszawskiego: materiały z konferencji naukowej*, red. T. Skoczek, Warszawa 2014.

506. Żuczkowski M., *Gwardia Ludowa Polskiej Partii Socjalistycznej i Oddziały Wojskowe Powstańczego Pogotowia Socjalistów w wojskowych strukturach Polskiego Państwa Podziemnego* [w:] *Okupowana Europa. Podobieństwa i różnice*, red. W. Grabowski, Warszawa 2014.

507. Żuczkowski M., *La Garde populaire du Parti socialiste polonais et les Détachements militaires insurrectionnels d'urgence des socialistes au sein des structures militaires de l'État polonais clandestin* [w:] *L'Europe occupée. Similitudes et différences*, red. W. Grabowski, Warszawa 2014.

508. Żuławnik M., *„Głosy" z Mławy. Z dziejów prasy polskiej w latach 1918–1939*, „Ziemia Zawkrzeńska" 2013, t. 17 [2014].

509. Żuławnik M., *Eksplozja w Cytadeli 13 X 1923 r. Przyczynek do działalności komunistów w Garnizonie Warszawa* [w:] *Komuniści w międzywojennej Warszawie*, red. E. Kowalczyk, Warszawa 2014.

Publikacje popularnonaukowe i edukacyjne

1. *70 lat temu. Polacy i Ukraińcy: konflikt i porozumienia (z Mariuszem Zajączkowskim rozmawia Wojciech Pięciak)*, „Tygodnik Powszechny" 2014, nr 13.

2. Adamów K., *Grecy nad Bałtykiem*, „W Sieci Historii" 2014, nr 12.

3. Adamów K., *Pies, nie świnia*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 1.
4. Adamów K., *W koszykówkę z Fidelem*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 12.
5. Adamów K., *Zakazane piosenki*, „W Sieci Historii" 2014, nr 7.
6. Badura A., *Wiktor Kania* [biogram] [w:] *Bohaterowie. Żołnierze Wyklęci. Kalendarz 2015*, Stowarzyszenie Pomocy Chorym na Stwardnienie Rozsiane Pro Bono.
7. Badura A., *Wroga i szkodliwa działalność „Organisty"*, „CzasyPismo. O Historii Górnego Śląska" 2014, nr 1 (5).
8. Bagieński W., *Bolszewik w mundurze SA*, „Historia Do Rzeczy" 2014, nr 12.
9. Bagieński W., *Gang braci Janoszów*, „Historia Do Rzeczy" 2014, nr 9.
10. Bagieński W., *Gestapowiec agentem UB*, „Historia Do Rzeczy" 2014, nr 11.
11. Bagieński W., *Kret AK w bezpiece*, „Historia Do Rzeczy" 2014, nr 1.
12. Bagieński W., *Niebezpieczna gra zakochanej kobiety*, „Do Rzeczy", 22–26 IX 2014.
13. Banaś K., *Piekarskie sanktuarium – most wierzących*, „Z Piekarskich Wież" 2014, nr 4.
14. Bednarek J., *Blaski i cienie służb specjalnych*, „Ziemia Łódzka. Pismo Samorządowe Województwa Łódzkiego" 2014, nr 6/7.
15. Bednarek J., *Policjanci kontra komuniści*, „Ziemia Łódzka. Pismo Samorządowe Województwa Łódzkiego" 2014, nr 11.
16. Benczew B., *Gdy karą była śmierć… Historia spod Wodzisławia Śląskiego*, cz. 1–2, „Gazeta Informator" 2014, nr 16–17.
17. Benczew B., *Raciborska procesja Bożego Ciała z roku 1984*, www.raciborz.com.pl, 19 VI 2014.
18. Benken P., *„Żołnierze z Pomorza Zachodniego w komisjach rozjemczych i misjach pokojowych ONZ. Wspomnienia, relacje, refleksje", red. Grzegorz Ciechanowski*, „Studia Orientalne" 2014, nr 1.
19. Benken P., *Od przedwojennej korporacji akademickiej do kariery w aparacie bezpieczeństwa – zmienne koleje losów Witolda Górnego*, „Myśl.pl" 2014, nr 1.
20. Berendt G., *Odwaga i uczciwość*, „Rzeczpospolita", 8–9 XI 2014.
21. Bębnik G., *W afrykańskich koloniach*, „Fabryka Silesia" 2014, nr 2.
22. Biełaszko M., *Skazany na działanie*, „W Sieci Historii" 2014, nr 2.
23. Bijak B., *Kiedy Stalin umierał, to z dupy leciał mu kurz, czyli o prowokacji w ubikacji*, „Poszukiwacze. Eksploracja – Podróże – Historia – Przygoda" 2014, nr 10.
24. Bijak B., *Nieznany obóz jeniecki – jak Polacy pomagali Anglikom*, „Poszukiwacze. Eksploracja – Podróże – Historia – Przygoda" 2014, nr 2.

25. Bijak B., *Ślady V kolumny – zagadka swastyki z nagrobka rozwiązana*, „Poszukiwacze. Eksploracja – Podróże – Historia – Przygoda" 2014, nr 4.

26. Brzechczyn K., *Między realizmem a utopią*, „Tygodnik Powszechny", 2 XI 2014 (dodatek specjalny: Pomysły na wolną Polskę. Myśl polityczna opozycji 1976–1989).

27. Brzeziński P., *Czerwcowy nokaut, czyli jak wybierali Polacy w 1989 roku*, „Polska. Dziennik Bałtycki" (dodatek „Rejsy"), 5 VI 2014.

28. Brzeziński P., *Czerwiec '76 mniej znany*, „Gazeta Dobry Znak" 2014, nr 12.

29. Brzeziński P., *Kogo cechowała „miękkość grzbietu partyjnego", kogo przezywano „Nogą Stołową", a kto pilnował, żeby towarzysze z komitetu nie zdradzali swoich żon?*, „Polska. Dziennik Bałtycki" (dodatek „Rejsy"), 24 I 2014.

30. Brzeziński P., *Kto naprawdę napisał o tym, że Janek Wiśniewski padł?*, „Polska. Dziennik Bałtycki" (dodatek „Rejsy"), 19 XII 2014.

31. Brzeziński P., *Towarzysze, tu w Gdańsku jesteśmy stolicą opozycji i dźwigamy ciężar walki*, „Polska. Dziennik Bałtycki" (dodatek „Rejsy"), 31 I 2014.

32. Brzeziński P., *W uścisku Wielkiego Brata*, „Gazeta Dobry Znak" 2014, nr 18.

33. Brzeziński P., *Władza ludowa nie miała łatwo z Kaszubami*, „Nasza Historia" 2014, nr 5.

34. Brzeziński P., *Za kulisami wizyt Edwarda Gierka na Wybrzeżu*, „Nasza Historia" 2014, nr 9.

35. Brzeziński P., *Zapomniani dygnitarze*, „Myśl.pl" 2014, nr 1.

36. Brzozowski A., *Bibliografia uzupełniona i dostępna*, „Mówią Wieki" 2014, nr 11.

37. Brzozowski A., *Centrum Informacji o Ofiarach II Wojny Światowej*, „Mówią Wieki" 2014, nr 7.

38. Brzozowski A., *Kolejni zidentyfikowani z „Łączki"*, „Mówią Wieki" 2014, nr 11.

39. Brzozowski A., *Konkurs na Najlepszy Debiut Historyczny Roku*, „Mówią Wieki" 2014, nr 9.

40. Brzozowski A., *Śledztwo ws. Starzyńskiego zakończone*, „Mówią Wieki" 2014, nr 10.

41. Brzozowski A., *Wymiana okupantów*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 9.

42. Brzozowski A., *Zdarzyło się… Co się odwlecze…, czyli pierwszy klocek domina (28 czerwca 1914 roku)*, „Mówią Wieki" 2014, nr 6.

43. Brzozowski A., *Zdarzyło się… Uderzenie Boskiego Wiatru (25 października 1944 roku)*, „Mówią Wieki" 2014, nr 10.

44. Brzozowski A., *Zdarzyło się... Hejnał z Monte Cassino (18 maja 1944 roku)*, „Mówią Wieki" 2014, nr 5.

45. Bukała M., *Człowiek Wolności i „Solidarności". Antoni Kopaczewski (1941–2014)*, „Serwis Informacyjny. Biuletyn NSZZ Solidarność Regionu Rzeszowskiego", VIII 2014 r. (numer specjalny).

46. Bułhak W., Pleskot. P., *Szpiedzy PRL-u*, Kraków 2014.

47. Burczyk D., *Jak wymierzano sprawiedliwość po wojnie*, „Nasza Historia" 2014, nr 12.

48. Burczyk D., *Nieznana historia pewnej tablicy*, „Nasza Historia" 2014, nr 2.

49. Burczyk D., *Udział Specjalnego Sądu Karnego w Gdańsku i jego Prokuratury w procesie weryfikacji i rehabilitacji ludności Pomorza Gdańskiego w latach 1945–1946*, „Zapiski Historyczne" 2014, t. 79, z. 3.

50. Byszewski P., *Nieudana książka o nieudanej akcji* [recenzja książki J. Wegnera *Zamach na Lenina*, Lublin 2013], www.ruchniepodleglosciowy.pl.

51. Byszewski P., *Zamach na Lenina czy zamach na Niesiołowskiego?*, [recenzja książki J. Wegnera *Zamach na Lenina*, Lublin 2013], „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 7–8.

52. Ceglarz T., *I był rok 1989 w Szczecinku…*, „Temat Szczecinecki" 2014, nr 716.

53. *Centrum Udzielania Informacji o Ofiarach II Wojny Światowej*, oprac. R. Leśkiewicz, J. Piwowar, W. Pruchnik, E. Rybarska, J. Ryżko, M. Żuławnik, Warszawa 2014.

54. Ciupa R., Tracz B., *Marzenia z betonu. Codzienność w latach siedemdziesiątych na Górnym Śląsku*, Katowice 2014.

55. *Cyfrowe Archiwum coraz bliżej…* [biuletyn informacyjny Zespołu Projektowego „Cyfrowego Archiwum" BUiAD], red. W. Kujawa, M. Filipiak.

56. Czapski G., *Ruch „Wolność i Pokój"*, „Refleksje. Zachodniopomorski Dwumiesięcznik Oświatowy" 2014, nr 4.

57. Daniluk J., *Gdańsk i Gdynia na szlaku ucieczek jeńców alianckich*, „Nasza Historia" 2014, nr 6.

58. Daniluk J., *Jan Ożdżyński, pierwsza ofiara wojny w Gdańsku*, „Nasza Historia" 2014, nr 9.

59. Daniluk J., *Niezrealizowane projekty Wehrmachtu (1939–1945)* [w:] *Gdańsk niezaistniały*, red. K. Grabowski, Gdańsk 2014.

60. Daniluk J., *Zasieki na plaży*, „Pamięć.pl. – Biuletyn IPN" 2014, nr 9.

61. Dąbrowski M., *Zanim przyszedł Sierpień*, „Nasza Historia – Kurier Lubelski" 2014, nr 7–8.

62. *Debata ARCANÓW: Zwycięstwo historii? (rozmawiają: Henryk Głębocki, Łukasz Michalski, Piotr Semka, Piotr Zaremba, Rafał Ziemkiewicz, Jan Żaryn)*, „Arcana" 2014, nr 118–119.

63. Demczyszak I., *„Ośmiornica" czyli Solidarność Walcząca na celowniku Bezpieki. Materiały edukacyjne dla nauczyciela i ucznia klasy gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej*, Wrocław 2013 (druk 2014).

64. Domański T., *11 listopada 1943 r. w Brześciach. Z dziejów niemieckich działań pozorowanych w dystrykcie radomskim*, „Kuryer Kielecki" (Dodatek do gazety „Echo Dnia") 2014, nr 24.

65. Domański T., *Powstanie i działalność Polskiego Państwa Podziemnego na Kielecczyźnie*, „Kuryer Kielecki" (Dodatek do gazety „Echo Dnia") 2014, nr 23.

66. Domański T., *Trzy miesiące walki, niezwykła aktywność. Oddział partyzancki Mariana Kubiaka*, „Kuryer Kielecki" (Dodatek do gazety „Echo Dnia") 2014, nr 1.

67. Domański T., *Wrzesień 1939 roku na Kielecczyźnie*, „Kuryer Kielecki" (Dodatek do gazety „Echo Dnia") 2014, nr 23.

68. Domański T., *Z dziejów parafii Leszczyny w XIX i XX wieku*, „Biuletyn Stowarzyszenia Św. Jacek" 2014, nr 4.

69. Dudek J., *Sowiecka „Przyjaźń"*, „Zamojski Kwartalnik Kulturalny" 2014, nr 4.

70. Dworaczek K., *Rekordzista z „Solidarności"*, „Pamięć.pl. – Biuletyn IPN" 2014, nr 12.

71. Dworaczek K., *Szukając innej drogi*, „Tygodnik Powszechny", 2 XI 2014.

72. Dyrcz R., *Bitwa o Monte Cassino. Historia – polityka – żołnierze*, „Biblioteczka Wielicka" 2014, z. 143.

73. Dziuba A. (oprac), *Głos wołającego z puszczy. O zanieczyszczeniu Śląska oczami leśnika – aktywisty PZPR*, „CzasyPismo. O Historii Górnego Śląska" 2014, nr 2.

74. Dziuba A., *Druga konspiracja. Inspektorat sosnowiecki Delegatury Sił Zbrojnych*, „Nowe Zagłębie. Czasopismo Społeczno-Kulturalne" 2014, nr 3/4.

75. Dziuba A., *Ekologia zamiast komunizmu. PZPR prowadzi kampanię wyborczą*, „CzasyPismo. O Historii Górnego Śląska" 2014, nr 2.

76. Dziuba A., *Niebezpieczny dynamit, zabójcza nitrogliceryna. Wypadki w bieruńskim „Ergu"*, „CzasyPismo. O Historii Górnego Śląska" 2014, nr 2.

77. Dziuba A., *Twardy i jego kompania*, „Biuletyn Informacyjny. Miesięcznik Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej" 2014, nr 5.

78. Dziuba A., *Z katakumb do sal koncertowych. Jazz na Śląsku w latach 50. XX wieku*, „CzasyPismo. O Historii Górnego Śląska" 2014, nr 1.

79. Dziurok A. (oprac.), *Ołowiane dzieci*, „CzasyPismo. O Historii Górnego Śląska" 2014, nr 2.

80. Dziurok A., *Kardynalskie przejazdy przez Katowice*, „CzasyPismo. O Historii Górnego Śląska" 2014, nr 1.

81. Dźwigał M., Gańczak F., *Mur hańby*, „Pamięć.pl. – Biuletyn IPN" 2014, nr 11.

82. Dźwigał M., Gańczak F., *Mysteriöser Tod eines Polen an der DDR Grenze*, „Die Welt", 17 X 2014.

83. Dźwigał M., *Józef Cierluk – dowódca młodzieżowej organizacji niepodległościowej „Młodzi Patrioci"*, „Merkuriusz Dębowski" 2014, nr 4.

84. Dźwigał M., *Stan wojennej konieczności – przypadek Heleny Stanek*, „In Gremio", 2014, nr 2.

85. Dźwigał, Gańczak F., *Mężczyzna z tatuażem*, „Pamięć.pl. – Biuletyn IPN" 2014, nr 10.

86. Fajger Z., *Czego uczą Żołnierze Wyklęci*, „Przegląd Kolbuszowski" 2014, nr 246.

87. Fajger Z., *Jak uczyć o wojnie*, „Przegląd Kolbuszowski" 2014, nr 252.

88. Fajger Z., *Jeszcze raz o Powstaniu…*, „Przegląd Kolbuszowski" 2014, nr 253.

89. Fajger Z., *Miało nie być o Powstaniu…*, „Przegląd Kolbuszowski" 2014, nr 251.

90. Fajger Z., *Ojczyznę wolną …?*, „Przegląd Kolbuszowski" 2014, nr 249.

91. Fajger Z., *Pamięć młodych*, „Przegląd Kolbuszowski" 2014, nr 250.

92. Fajger Z., *Świętujemy*, „Przegląd Kolbuszowski" 2014, nr 254.

93. Fajger Z., *Wciąż boli*, „Przegląd Kolbuszowski" 2014, nr 247.

94. Fajger Z., *Wigilijny lunch*, „Przegląd Kolbuszowski" 2014, nr 255.

95. Fajger Z., *Znów za rok matura … (czy z historii też???)*, „Przegląd Kolbuszowski" 2014, nr 248.

96. Fenrych Z., *Historia magistra vitae est*, „Refleksje. Zachodniopomorski Dwumiesięcznik Oświatowy" 2012, nr 6.

97. Fenrych Z., *Nauka w historii*, „Refleksje. Zachodniopomorski Dwumiesięcznik Oświatowy" 2012, nr 2.

98. Foks M., Sudoł T., *Byliśmy czarnymi diabłami – rozmowa z ppor. Piotrem Juralewiczem*, „Pamięć.pl. –Biuletyn IPN" 2014, nr 7–8.

99. Formella S., *„Saga" ò Zrzeszenim* (pol. „Saga" o Zrzeszeniu), „Pomerania" 2014, nr 2 (473).

100. Formella S., *„Zrzesz Kaszëbskô" wedle pòzdrzatkù cenzurë* (pol. „Zrzesz Kaszëbskô" z punktu widzenia cenzury), „Pomerania" 2014, nr 6 (477).

101. Formella S., *Lëdowô Pòlskô wedle zrzeszińców* (pol. Polska Ludowa według zrzeszyńców), „Pomerania" 2014, nr 7–8 (478).

102. Formella S., *Lëstë Lecha Bądkòwsczégò* (pol. Listy Lecha Bądkowskiego), „Pomerania" 2014, nr 3 (474).

103. Formella S., *Jak to biwało… krótkò pò II wòjnie* (pol. Jak to bywało… krótko po II wojnie), „Pomerania" 2014, nr 4 (475).

104. Formella S., *Ò drëdżi edicje „Zrzeszë Kaszëbsczi*" (pol. O drugiej edycji „Zrzeszë Kaszëbsczi"), „Pomerania" 2014, nr 5 (476).

105. Formella S., *Tacëwnô pòzwa „Grif". Wòjcech Czedrowsczi w papiorach bezpieczi. Dzél 1* (pol. Kryptonim „Gryf". Wojciech Kiedrowski w aktach bezpieki. Część 1), „Pomerania" 2014, nr 10 (480).

106. Formella S., *Tacëwnô pòzwa „Grif". Wòjcech Czedrowsczi w papiorach bezpieczi. Dzél 2* (pol. Kryptonim „Gryf". Wojciech Kiedrowski w aktach bezpieki. Część 2), „Pomerania" 2014, nr 11 (481).

107. Formella S., *Tacëwnô pòzwa „Grif". Wòjcech Czedrowsczi w papiorach bezpieczi. Dzél 3* (pol. Kryptonim „Gryf". Wojciech Kiedrowski w aktach bezpieki. Część 3), „Pomerania" 2014, nr 12 (482).

108. Formella S., *Zrzeszenié òb czas krizysu ë zjinaczi* (pol. Zrzeszenie w dobie kryzysu i reformy), „Pomerania" 2014, nr 9 (479).

109. Frazik W., *Nasze uniwersytety – w dwadzieścia pięć lat później: nieopisane dziedzictwo PRL i niedokonany rachunek sumienia (1989–2014). Dyskusja „Arcanów”*, „Arcana” 2014, nr 115.

110. Frazik W., *Walczyli nie tylko w Polsce*, „Biuletyn Informacyjny. Miesięcznik Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej” 2014, nr 11.

111. Gałęzowski M., *Droga do „Burzy”*, „Pamięć.pl. – Biuletyn IPN” 2014, nr 1.

112. Gałęzowski M., Hańderek M. (oprac.), *Testament Polski Walczącej. Ostatnie przesłanie Polskiego Państwa Podziemnego* (broszura).

113. Gałęzowski M., *Największa bitwa Polski Podziemnej. W 70 rocznicę Powstania Warszawskiego*, „Palestra” 2014, nr 7–8.

114. Gałęzowski M., *Największy bój Polski Podziemnej*, „Polska the Times” (dodatek specjalny PtT i IPN), 28 VII 2014.

115. Gasztold-Seń P., *Polacy w służbie Kaddafiego*, „Newsweek Historia” 2014, nr 9.

116. Gasztold-Seń P., *Orientalne saksy*, „Pamięć.pl. – Biuletyn IPN” 2014, nr 7–8.

117. Gąsiorowski T., *„Bóg wojny” pod Monte Cassino*, „Dziennik Polski”, 13 V 2014.

118. Gąsiorowski T., *Bitwa o masyw Monte Cassino*, „Biuletyn Informacyjny. Miesięcznik Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej” 2014, nr 5.

119. Gąsiorowski T., *Jan Kanty Lasota. Biogram* [w:] *Krakowscy Wyklęci*, Kraków 2014.

120. Gąsiorowski T., *Józef Spychalski – cichociemny, który nie otrzymał generalskiej nominacji*, „Biuletyn Informacyjny. Miesięcznik Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej” 2014, nr 11.

121. Gąsiorowski T., *Kierownictwo Dywersji Armii Krajowej wobec okupanta niemieckiego na Ziemi Wielickiej w latach 1942–1945* [w:] *Ziemia Wielicka pod okupacją niemiecką w latach 1939–1945 – w 70. rocznicę aresztowań (1943–2013) 23.11. w Podłężu, Niepołomicach, 23/24.11. w Gdowie, 8, 10.12 w Biskupicach i egzekucji Polaków z afiszy śmierci w Wieliczce 6.11. i 4.12. 1943 r., w Podłężu 2.02.1944 r.*, Wieliczka 2014.

122. Gąsiorowski T., *Łączność – nerw armii*, „Biuletyn Informacyjny. Miesięcznik Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej” 2014, nr 3.

123. Gąsiorowski T., *Od partyjnych Milicji do Policji Państwowej III Rzeczypospolitej* [w:] *95 lat Policji Państwowej (PP) na terenie Wieliczki i powiatu wielickiego (1919–2014)*, Wieliczka 2014.

124. Gąsiorowski T., *Organizacja Okręgu Krakowskiego Służby Zwycięstwu Polski – Związku Walki Zbrojnej – Armii Krajowej*, „Biuletyn Informacyjny. Miesięcznik Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej” 2014, nr 4.

125. Gąsiorowski T., *Samodzielny Batalion Partyzancki „Skała”*, „Biuletyn Informacyjny. Miesięcznik Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej” 2014, nr 5.

126. Gąsiorowski T., *Specjalna Operacja Bojowa „Koppe” 11 lipca 1944 r.*, „Biuletyn Informacyjny. Miesięcznik Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej” 2014, nr 8.

127. Golik D, *„Jubelt” i „John” – alianci w podhalańskiej AK*, „Pamięć.pl. – Biuletyn IPN” 2014, nr 7–8.

128. Golik D., *A my nareszcie wolni*, „W Sieci Historii" 2014, nr 3.

129. Golik D., *Agresja słowacka na Polskę* [w oryg. *Słowacki wrzesień*], „Dziennik Polski", 16 IX 2014.

130. Golik D., *Bohaterowie zostawieni na pastwę losu*, „Dziennik Polski", 9 XII 2014.

131. Golik D., *Gorczański „Lampart"*, „Biuletyn Informacyjny. Miesięcznik Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej" 2014, nr 4.

132. Golik D., *Heroizm i obojętność świata*, „Dziennik Polski", 1 VII 2014.

133. Golik D., *Konferencja – Polska 1944*, publikacja internetowa http://www.deon.pl/patronaty/art,12,konferencja-polska-1944.html.

134. Golik D., Musiał F., *Władysław Gurgacz – jezuita wyklęty*, Kraków 2014.

135. Golik D., *Powstanie bez fikcji*, „Dziennik Polski", 29 VII 2014.

136. Golik D., *Skrawki wolnej Polski*, „Dziennik Polski", 21 X 2014.

137. Golik D., *Stanisław Ludzia* [w:] *Krakowscy Wyklęci,* Kraków 2014.

138. Golik D., *Stefan Balicki* [w:] *Krakowscy Wyklęci*, Kraków 2014.

139. Golik D., Szczypta-Szczęch R., *Szlakami podhalańczyków AK*, „Biuletyn Informacyjny. Miesięcznik Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej" 2014, nr 4.

140. Golik D., *Władysław Gurgacz* [w:] *Krakowscy Wyklęci*, Kraków 2014.

141. Gołębiewski J., *Komuniści kontra pielgrzymi*, „Pamięć.pl. – Biuletyn IPN" 2014, nr 7–8.

142. Gołębiewski J., *Osaczony*, „Pamięć.pl. – Biuletyn IPN" 2014, nr 10.

143. Gołębiewski J., *Z pierwszej strony*, „Pamięć.pl. – Biuletyn IPN" 2014, nr 9, 10, 11.

144. Gontarczyk P., *Bandyta z LWP*, „Do Rzeczy", 19 I 2014.

145. Gontarczyk P., *Dziennikarstwo z czerwoną latarnią*, „W Sieci", 3 II 2014.

146. Gontarczyk P., *Fałszerstwo niedoskonałe, czyli teczka Jaruzelskiego*, „Pamięć.pl. – Biuletyn IPN" 2014, nr 5.

147. Gontarczyk P., *Jak generał Jaruzelski życiorys sobie poprawiał*, „W Sieci", 12 V 2014.

148. Gontarczyk P., *Jaruzelski bez retuszu: od konfidenta do prezydenta III RP*, „Gazeta Polska" 2014, nr 28.

149. Gontarczyk P., *Jaruzelski prawie jak Gajcy*, „W Sieci", 14 VII 2014.

150. Gontarczyk P., *Miś z Krupówek*, „Rzeczpospolita", 11 I 2014.

151. Gontarczyk P., *Piewca stalinowskiej epoki*, „Do Reczy", 27 X 2014.

152. Gontarczyk P., *Skrzywdzony bohater*, „W Sieci", 8 XII 2014.

153. Gontarczyk P., *W oparach obłędu*, „W Sieci", 7 IX 2014.

154. Gontarczyk P., *W służbie Stalina*, „W Sieci", 27 VII 2014.

155. Gontarczyk P., *Wiara wybijana kamaszem*, „W Sieci", 30 III 2014.

156. Gottesman K., *„Zośka", „Rudy", Justyna i Kamil oraz sondażowe procenty*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 3 (24).

157. Gottesman K., *Bard, który nie chciał być bardem. Jacek Kaczmarski (1957–2004)*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 4 (25).

158. Gottesman K., *Ciepła pamięć wielkiej katastrofy*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 1 (22).

159. Gottesman K., *Kłamstwo, propaganda i…*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 10 (31).

160. Gottesman K., *Pojedynek na cmentarzu*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 11 (32).

161. Gottesman K., *Przegrana Solidarność*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 4 (25).

162. Gottesman K., *Radość na śmietniku*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 6 (27).

163. Gottesman K., *Socjalizm to nie komunizm, czyli niech się święci 1 Maja*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 5 (26).

164. Gottesman K., *Stadionowe pocieszenia*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 7–8 (28–29).

165. Gottesman K., *Urodzony w Związku Radzieckim*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 9 (30).

166. Gottesman K., *Wybór pułkownika Kuklińskiego*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 2 (23).

167. Gottesman K., *Zapominanie i pamiętanie,* „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 12 (33).

168. Grabowski W., *Dlaczego tak … mało wiemy o Polsce Walczącej*, „Biuletyn Informacyjny SPP" 2014, nr 8.

169. Grabowski W., *Jeśli zapomnimy o Nich … Delegatura Rządu w czasie ostatecznej próby*, „Biuletyn Informacyjny. Miesięcznik Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej" 2014, nr 1.

170. Grabowski W., *Katastrofa z Moranem w roli głównej*, „Gapa" 2014, nr 10.

171. Grabowski W., *Kierownictwo Walki Cywilnej*, „Biuletyn Informacyjny SPP" 2014, nr 9.

172. Grabowski W., *Łączność cywilna Polskiego Państwa Podziemnego*, „Biuletyn Informacyjny. Miesięcznik Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej" 2014, nr 3.

173. Grabowski W., *Początki Polskiego Państwa Podziemnego. Pamiętny rok 1939*, „Biuletyn Informacyjny. Miesięcznik Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej" 2014, nr 9.

174. Grabowski W., *Tajna Administracja 1939–1945*, „Biuletyn Informacyjny SPP" 2014, nr 9.

175. Grabowski W., *Zanim nadeszła „Burza"*, „Pamięć.pl. – Biuletyn IPN" 2014, nr 7–8.

176. Grabowski W., *Znaki Polskiego Państwa Podziemnego*, „Biuletyn Informacyjny. Miesięcznik Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej" 2014, nr 6.

177. Graczyk R., *Esbecy opisali swoją porażkę*, „Rzeczpospolita", 4 IV 2014.

178. Grądzka M., *Amon Göth – co po nim zostało?*, „Dziennik Polski", 9 IX 2014.

179. Grądzka M., *Egzekucja Amona Götha – ludobójcy z KL Płaszów*, http://nowahistoria.interia.pl/prl/news-egzekucja-amona-gotha-ludobojcy-z-kl-plaszow,nId,1504182.

180. Grądzka M., *KL Auschwitz w obiektywie Wilhelma Brasse*, http://nowahistoria.interia.pl/polska-walczaca/news-kl-auschwitz-w-obiektywie-wilhelma-brasse,nId,1087179.

181. Grądzka M., *Krakowska „czarna niedziela"*, „Dziennik Polski", 5 VIII 2014.

182. Grądzka M., *Osiemnastu przed sądem – proces oprawców z załogi KL Płaszów*, http://nowahistoria.interia.pl/prl/news-osiemnastu-przed-sadem-proces-oprawcow-z-zalogi-kl-plaszow,nId,1452063.

183. Grądzka M., *Samoloty z wielickiej kopalni*, „Dziennik Polski", 15 VII 2014.

184. Grądzka M., *Szebnie nasiąknięte krwią*, „Dziennik Polski", 4 II 2014.

185. Grądzka M., *Uduchowiony, wierzący w swoje przeznaczenie. Dawid Kurzmann – „krakowski Korczak"*, http://nowahistoria.interia.pl/polska-walczaca/news-uduchowiony-wierzacy-w-swoje-przeznaczenie-dawid-kurzmann-kr,nId,1090753

186. Grądzka M., *W ich oczach widać było ból i strach*, „Dziennik Polski", 25 III 2014.

187. Grądzka M., *Więźniowie wybrani na śmierć*, „Dziennik Polski", 27 V 2014.

188. Grądzka M., *Wigilia w fabryce śmierci*, „Dziennik Polski", 23 XII 2014.

189. Grosicka M., *„Reakcja" spod znaku PSL*, „Kuryer Kielecki", dodatek specjalny do „Echa Dnia", 1–2 III 2014.

190. Grosicka M., *Ludowcy w Polskim Państwie Podziemnym*, „Kuryer Kielecki", dodatek specjalny do „Echa Dnia", 25 IX 2014.

191. Gruszecka A., Łuczak A., *Zapal znicz zapomnianym bohaterom*, „Pamięć.pl. – Biuletyn IPN" 2014, nr 12.

192. Gumińska A., (oprac.) *„Zaatakowali nas o drugiej w nocy" – relacje ocalałych z rzezi wołyńskiej*, „Pamięć.pl. – Biuletyn IPN" 2014, nr 7–8.

193. Hałagida I., *Polsko-ukraińskie spory o historię (refleksje na marginesie ostatnich wydarzeń)* [w:] *Wołyń 1943. Pamięć złych czasów i symbol pojednania?*, red. S. Galij-Skarbińska, Toruń 2014.

194. Hańderek M., *Droga do „Burzy"*, „Pamięć.pl. – Biuletyn IPN" 2014, nr 1.

195. Hańderek M., *Importance of the documents of the former communist security apparatus in Polish transformation process after 1989* [w:] *Plans for National Consolidation after Unification on the Korean Peninsula*, Seul 2014.

196. Hańderek M., *Lista koreańska*, „Pamięć.pl. – Biuletyn IPN" 2014, nr 4.

197. Hańderek M., *Największa bitwa Polski Podziemnej. W 70 rocznicę Powstania Warszawskiego*, „Palestra" 2014, nr 7/8.

198. Hańderek M., *Największy bój Polski Podziemnej*, „Polska the Times", 28 VII 2014 (dodatek specjalny).

199. Hytrek-Hryciuk J., *Ruta Czaplińska*, „Gazeta Wrocławska", wrzesień 2014.

200. Hytrek-Hryciuk J., *Wojna nad Doliną Muminków. Tove Jansson (1914–2001)*, „Pamięć.pl. – Biuletyn IPN", 2014, nr 6.

201. Jaczyńska A., *Die deutsche Aus- und Ansiedlungsaktion im Raum Zamość 1941–1943. Eine Übersicht über die polnische Fachliteratur* [w:] *Social Engineering Zwischen totalitärer Utopie und „Piecemeal-Pragmatismus" Herausgegeben von Piotr Madajczyk und Paweł PopielińskInstitut für Politische Studiender Polnischen Akademie der Wissenschaften*, IPN, ISP PAN, FPNP, Warschau 2014.

202. Jaczyńska A., *Zamojszczyzna* [w:] *Węzły Pamięci Niepodległej Polski, Fundacja Węzły Pamięci, Muzeum Historii Polski*, Kraków–Warszawa 2014.

203. Jagodzińska A., *O. Marian Żelazek – misjonarz trędowatych*, „Miesięcznik Parafialny Kórnik", listopad–grudzień 2014.

204. Jagodzińska A., *Bramy Piekła*, „Nasz Dziennik" 2014, nr 137.

205. Jagodzińska A., *Kardynał Adam Kozłowiecki SJ – Misjonarz z Afryki*, „W Sieci Historii" 2014, nr 1.

206. Jagodzińska A., *Kto inny strzela, kto inny kule nosi…*, „Wspólnota Polska" 2014, nr 1.

207. Jagodzińska A., *Oni tam byli. Pielgrzymi z Kościana – świadkowie zamachu na Papieża Jana Pawła II na placu św. Piotra w Rzymie 13 maja 1981 r.*, Kościan 2014.

208. Jarska N., *Czy i jak zaglądać do kopalni, czyli o historii kobiet raz jeszcze*, „Pamięć.pl. – Biuletyn IPN" 2014, nr 5.

209. Jarska N., *Emancypacja w fabryce*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 7–8.

210. Jarska N., Olaszek J., *Zatrzymania, czołgi i protesty*, „Przewodnik Katolicki" 2014, nr 50.

211. Jarska N., *Po co nam historia kobiet? – rozmowa z prof. Andreą Pető*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 1.

212. Jarska N., *Stan wojenny: czas żon, matek i sióstr*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 12.

213. Jasiak K., *Szlakiem partyzanckim w kompleksie leśnym Rychtal*, cz. 2, „Turystyka, Sport i Zdrowie" 2014, nr 5.

214. Jasiński G., *Mazurzy – a kto to taki?*, „W Sieci Historii" 2014, nr 7.

215. Jedynak M. [oprac.], *Żyją wśród nas*, „Wykus" 2014, nr 19.

216. Jedynak M., *„Halny" – życie dla Ojczyzny. Podporucznik czasu wojny Zdzisław Stefan Rachtan „Halny" (1924–2014)*, „Tygodnik Konecki", 3 II 2014, „Tygodnik Skarżyski", 3 II 2014.

217. Jedynak M., *Józef Kazimierz Wroniszewski „Okoń", „Konrad" (1925–2013)*, „Wykus" 2014, nr 19.

218. Jedynak M., *Kielecki Korpus AK w marszu na pomoc walczącej Warszawie* [w:] *27. Pieśniobranie. Warszawskie dzieci poszły w bój*, Kielce 2014.

219. Jedynak M., *Korpus Kielecki Armii Krajowej w marszu na pomoc Warszawie*, „Kuryer Kielecki", 2014, nr 22 [dodatek do „Echa Dnia", 31 VII 2014].

220. Jedynak M., *Podporucznik czasu wojny / kapitan Zdzisław Stefan Rachtan „Halny"*, „Biuletyn Informacyjny. Miesięcznik Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej" 2014, nr 1 (285).

221. Jedynak M., *Pomnik mjr. „Ponurego" w Wąchocku (1984–2014)*, „Wykus" 2014, nr 19.

222. Jedynak M., *System kar w partyzanckich szeregach*, „Wiedza i Życie. Inne Oblicza Historii" 2014, nr 2.

223. Jurek M., Makuch Wawrzyniec, *Henryk Czapczyk. Poznaniak, piłkarz, patriota*, „Nasza Historia" („Głos Wielkopolski") 2014, nr 6.

224. Kalbarczyk S., *Święto Niepodległości za drutami*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 11.

225. Kapusta M., *„Koppe". Akcja Specjalna Batalionu „Parasol"*, nowahistoria.interia.pl, 10 VII 2014.

226. Kapusta M., *Akcja specjalna „Koppe"*, „Dziennik Polski", 8 VII 2014.

227. Kapusta M., *Miejsce pamięci przy ul. Bruzdowej – czy bliżej cmentarza wojennego?*, „Kurier Zwierzyniecki" 2014, nr 2 (215) .

228. Kardela P., *„Export idei wolnościowych" na Ukrainę wg wywiadu PRL*, „W Sieci Historii" 2014, nr 4.

229. Kardela P., *Dzieje Armii Krajowej*, „Bez Wierszówki. Miesięcznik Społeczno-Kulturalny SDP" 2014, nr 9.

230. Kardela P., *Erwin Kruk. SB przeciw mazurskiemu pisarzowi*, „W Sieci Historii" 2014, nr 7.

231. Kardela P., *Opór społeczny w województwie olsztyńskim czasów PRL*, „Mówią Wieki" [wydanie specjalne: „Warmia i Mazury"] 2014, nr 1.

232. Kardela P., *Podnieśmy wspólnie głos protestu! Polonia wobec wizyty Gierka w USA w 1974 r.*, „W Sieci Historii" 2014, nr 1.

233. Kasprzycki M., *Marsz ku Niepodległej*, „Dziennik Polski", 2 IX 2014.

234. Kasprzycki M., *Ofiary peregrynacji obrazu*, „Dziennik Polski", 12 VIII 2014.

235. Kasprzykowski A., *„Solidarność" Region Podbeskidzie. Zarys dziejów – pierwsza dekada*, „Solidarność Podbeskidzia" 2014, nr specjalny.

236. Kasprzykowski A., *Licealiści o Solidarności. IV Podbeskidzki Konkurs Historyczny rozstrzygnięty*, „Kronika Beskidzka" 2014, nr 8.

237. Kirszak J., *Gen. Kazimierz Sosnkowski, spadkobierca idei Piłsudskiego*, „Wpis" 2014, nr 11.

238. Kirszak J., *Śladami maczkowców*, „ Pamięć.pl. – Biuletyn IPN" 2014, nr 12.

239. Kluska B., *Informatyka w służbie władzy*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 2.

240. Kluska B., *Sonda: Nie uczyć, fascynować*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 9.

241. Knap P., *Wojna kostiumowa*, „In Gremio" 2014, nr 1.

242. Knap P., *Wokół akcji „Synteza". Działalność wywiadowcza Polaków wobec fabryki benzyny syntetycznej w Policach (1941–1945)*, http://www.klub-generalagrota.pl/kg/baza-wiedzy/referaty/46-78,Wokol-akcji-Synteza-Dzialalnosc-wywiadowcza-Polakow-wobec-fabryki-benzyny-syntet.html.

243. Knap P., *Z dymem pożarów, czyli kto na cokół w Szczecinie?*, „Pamięć i Przyszłość" 2013, nr 4 (druk 2014 r.).

244. Koj E., *Kobiety z „Orła Białego*", „CzasyPismo. O Historii Górnego Śląska" 2014, nr 1.

245. Komaniecka M., *Cracovia pełna pluskiew*, „Dziennik Polski", 28 I 2014.

246. Komaniecka M., *Inwigilacja w PRL: Pod obserwacją i na podsłuchu*, http://nowahistoria.interia.pl/aktualnosci/news-inwigilacja-w-prl-pod-obserwacja-i-na-podsluchu,nId,1429147.

247. Komaniecka M., *Niebezpieczne listy*, „Dziennik Polski", 24 VI 2014.

248. Konieczna M., *Akcja Specjalna Koppe w Krakowie*, „Materiały Historyczne Stowarzyszenia Szarych Szeregów" 2014, nr 100.

249. Konieczna M., *Harcerze Szarych Szeregów w okupowanym Krakowie*, „Krakowski Rocznik Historii Harcerstwa" 2014, t. X.

250. Kopeć K., *Uratować złoto*, „Pamięć.pl. – Biuletyn IPN" 2014, nr 9 (30).

251. Korkuć M., *Jan Dubaniowski „Salwa*" [w:] *Krakowscy Wyklęci*, Kraków 2014.

252. Korkuć M., *Jan Janusz „Siekiera*" [w:] *Krakowscy Wyklęci*, Kraków 2014.

253. Korkuć M., *Józef Mika „Wrzos*" [w:] *Krakowscy Wyklęci*, Kraków 2014.

254. Korkuć M., *Kłamstwo i bezkarność*, „Nasz Dziennik", 12 XII 2014.

255. Korkuć M., *Kraków na mapie zbrojnego oporu niepodległości*owego [w:] *Krakowscy Wyklęci*, Kraków 2014.

256. Korkuć M., *Obok Orła brak Pogoni*, „Rzeczpospolita. Plus Minus", 15 XI 2014.

257. Korkuć M., *Spełnijcie swój obowiązek*, „Nasz Dziennik", 7 XI 2014.

258. Korkuć M., *Umysły zniewolone*, „Nasz Dziennik", 7 V 2014.

259. Korkuć M., *Żołnierze Niezłomni*, „Nasz Dziennik", 3 III 2014.

260. Kotarba R., *Egzekucje i represje niemieckie w Wieliczce i okolicy w czasie okupacji (1939–1945)*, „Biblioteczka Wielicka" 2014, z. 139.

261. Kowalski T., *Daremna Misja. Rok 2014 rokiem Jana Karskiego,* http://www.wimbp.rzeszow.pl/filie-i-oddzialy-/filia-nr-7/wydarzenia-w-2014-roku/art,41,daremna-misja-rok-2014-rokiem-jana-karskiego-prelekcja-tomasza-kowalskiego-w-filii-nr-7-relacja.html.

262. Kozłowski T., *Apostoł rewolucji*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 4.

263. Kozłowski T., *Dwie strony kraty*, „Polityka" 2014, nr 7.

264. Kozłowski T., *Komandosi u bram*, „Polityka" 2014, nr 32.

265. Kozłowski T., *Solidarność w sądzie*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014 nr 1.

266. Kozłowski T., *Sowiecki demiurg*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 9.

267. Kozłowski T., *Świńskie procesy*, „Polityka" 2014, nr 48.

268. Kozłowski T., *Wspomnienia „niedzielnego rewolucjonisty"*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 1.

269. Kozłowski T., *Życie codzienne stalinowskich więzień*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 2.

270. Krajewski K., *„Doliniacy" 1943–1944*, Warszawa 2014.

271. Krajewski K., *„Wolności nikt nikomu za darmo nie da ..." Mieszkańcy regionu Puszczy Zielonej i Puszczy Białej w walkach o wolność Polski* [w:] *Kurpie Semper Fidelis*, Warszawa 2014.

272. Krajewski K., *Janusz Kurtyka – strażnik pamięci „Żołnierzy Wyklętych"* [w:] *Janusz Kurtyka. Rzeczypospolitej historyk i urzędnik*, red. W. Bukowski, W. Frazik, Kraków 2014.

273. Krajewski K., Łabuszewski T, *Kpt. Władysław Łukasiuk „Młot", podlaski komendant 6 Wileńskiej Brygady AK*, Białystok–Wysokie Mazowieckie 2014.

274. Krajewski K., Łabuszewski T., *Kazimierz Kamieński „Huzar" – ostatni podlaski komendant 6 Brygady Wileńskiej AK i jego żołnierze 1939–1952*, Nowe Piekuty 2014.

275. Krajewski K., Łabuszewski T., wkładka historyczna do komiksu „Kampinos 44" (cykl: „W imieniu Polski Walczącej"), Warszawa 2014.

276. Krężołek E., *Strażnicy pamięci. Długie trwanie Polskiego Państwa Podziemnego w PRL*, „Kuryer Kielecki" (dodatek do „Echa Dnia"), 25 IX 2014.

277. Kruk M., Berendt G., *Danuta Siedzikówna „Inka"(1928–1946)*, Warszawa 2014 (seria: „Patroni Naszych Ulic").

278. Krysiak D., *Wysiedleni – przesiedleni*, „W Sieci Historii" 2014, nr 7.

279. Krzysztofiński M., *Pasterz z Kresów*, „Nasz Dziennik, 27–28 XII 2014.

280. Kubaj A., *Piotr Baumgart*, „Pamięć i Przyszłość" 2014, nr 25.

281. Kubaj A., *Wybory z czerwca 1989 r. w Szczecinie*, „Pamięć i Przyszłość" 2014, nr 2.

282. Kuligowska A., *Śladami zbrodni w Wielkopolsce*, „Zeszyty Kościańskie" 2014, nr 1–4.

283. Kurkiewicz M., *Jak parafianie porwali biskupa*, „Fakt Historia", 23 VIII 2014.

284. Kurkiewicz M., *Jak Alfred Szklarski zaprzedał się Niemcom*, „Fakt Historia", 10 V 2014.

285. Kurkiewicz M., *Kongresówka z nadania Stalina*, „Rzeczpospolita Plus Minus", 19 VII 2014.

286. Kurkiewicz M., *Legenda czy przestroga*, „Rzeczpospolita Plus Minus", 26 VII 2014.

287. Kurkiewicz M., *Nauczyciele Jerzego*, „Rzeczpospolita Plus Minus", 18 X 2014.

288. Kurkiewicz M., *Skąd się wzięły majątki rosyjskich oligarchów?*, „Fakt Historia", 24 III 2014.

289. Kurpierz T., *Na gościnnej węgierskiej ziemi. Henryk Sławik w czasie drugiej wojny światowej*, „Śląsk", maj 2014.

290. Kurpierz T., Neja J., *Śląska Solidarność na przełomie epok*, „CzasyPismo". O Historii Górnego Śląska" 2014, nr 2.

291. Kurpierz T., *Redaktor i „siłacz". Henryk Sławik w okresie międzywojennym*, „Śląsk", kwiecień 2014.

292. Kurpierz T., *Sprawiedliwy wśród Narodów Świata. Henryk Sławik w czasie drugiej wojny światowej (cz. III)*, „Śląsk", lipiec 2014.

293. Kurpierz T., *Śląski publicysta i działacz*, „Sprawiedliwy", dodatek do „Gościa *Niedzielnego*", 31 VIII 2014.

294. Kuta C., *34 obywateli i 600 poddanych*, „Dziennik Polski", 11 III 2014.

295. Kuta C., *Abyście nigdy nie zwątpili*, „Dziennik Polski", 10 VI 2014.

296. Kuta C., *Aresztowanie Marka Nowakowskiego*, „Dziennik Polski", 4 III 2014.

297. Kuta C., *Cena rejestracji podzieliła „Solidarność"*, „Dziennik Polski", 22 IV 2014.

298. Kuta C., *Figurant czy tajny współpracownik?*, „W Sieci Historii" 2014, nr 2.

299. Kuta C., *Głos wolnych poetów. Pismo mówione „NaGłos"*, http://nowahistoria.interia.pl/prl/news-glos-wolnych-poetow-pismo-mowione-naglos,nId,1527278.

300. Kuta C., *Ks. Jerzy Popiełuszko: Niezłomny świadek prawdy*, http://nowahistoria.interia.pl/prl/news-ks-jerzy-popieluszko-niezlomny-swiadek-prawdy,nId,1537743.

301. Kuta C., *List 34. Przeciwko cenzurze, w obronie wolności słowa. Ile kosztuje odwaga cywilna?*, http://nowahistoria.interia.pl/prl/news-list-34-przeciwko-cenzurze-w-obronie-wolnosci-slowa-ile-kosz,nId,1357483?utm_source=paste&utm_medium=paste&utm_campaign=msie.

302. Kuta C., *Pisarz żołnierzem ideologicznego frontu*, „Dziennik Polski", 21 I 2014.

303. Kuta C., *Pisma drugiego obiegu w PRL*, http://nowahistoria.interia.pl/prl/news-pisma-drugiego--obiegu-w-prl,nId,1484219 [data publikacji: 16 VIII 2014].

304. Kuta C., *Poświęcenie w obronie krzyża*, „Dziennik Polski", 2 XII 2014.

305. Kuta C., *Zachować wierność prawdzie*, „Dziennik Polski", 14 X 2014.

306. Leśkiewicz R., *O Rotmistrzu na antypodach*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 5.

307. Leśkiewicz R., *Tęsknota za cenzurą*, „Rzeczpospolita", 13 II 2014.

308. Leśkiewicz R., *W walce o wolność każdy był ważny*, „Rzeczpospolita", 12 XII 2014.

309. Ligarski S., Majchrzak G., *Ceremonia pogrzebowa ks. Jerzego Popiełuszki pod okiem SB*, „Do Rzeczy" 2014, nr 45.

310. Ligarski S., Majchrzak G., *„Pluskwy' przeciwko Solidarności*, „Do Rzeczy" 2014, nr 49.

311. Ligarski S., Majchrzak G., *Ferment w eterze. Walka o uspołecznienie Polskiego Radia i Telewizji podczas „karnawału Solidarności"*, „Forum Dziennikarzy" 2014, nr 1.

312. Ligarski S., Majchrzak G., *Grób pod specjalnym nadzorem*, „Newsweek Historia" 2014, nr 11.

313. Ligarski S., Majchrzak G., *Medialne gwiazdy stanu wojennego*, „Do Rzeczy" 2014, nr 13.

314. Ligarski S., Majchrzak G., *Niezależne mikrofony, samorządne kamery. Solidarnościowe media elektroniczne w latach 1980–81*, „Forum Dziennikarzy" 2014, nr 2.

315. Ligarski S., Majchrzak G., *PRL na podsłuchu*, „Do Rzeczy" 2014, nr 29.

316. Ligarski S., Majchrzak G., *Solidarnościowe media elektroniczne 1980−1981*, „Forum Dziennikarzy" 2014, nr 2.

317. Ligarski S., *Polacy a Niemcy. Prasa, ogłoszenia drobne*, „W Sieci Historii" 2014, nr 10.

318. Lipko M., *Warsztat tolerancji*, „Refleksje. Zachodniopomorski Dwumiesięcznik Oświatowy" 2014, nr 3.

319. Lipson A., *Los Żołnierzy Wyklętych rzucony na stos… kart*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 3.

320. Lipson A., *Siedem dni bohaterstwa*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 9.

321. Litwińska M., *No i okulawili nam Lenina*, „Dziennik Polski", 15 IV 2014.

322. Lubecka J., *Dyrygenci diabła*, „Dziennik Polski", 17 VI 2014.

323. Lubecka J., *Efekt Lucyfera*, „Newsweek Historia" 2014, nr 12.

324. Lubecka J., *Filozof, nazista, antysemita*, „Dziennik Polski", 30 IX 2014.

325. Lubecka J., *Kobiety w obozach koncentracyjnych – prześladowczynie i ofiary*, „Alma Mater. Miesięcznik Uniwersytetu Jagiellońskiego", luty–marzec 2014.

326. Lubecka J., *Mordercza miłość do ziemi*, „Dziennik Polski", 16 XII 2014.

327. Lubecka J., *Nie mamy powodu czcić Stauffenberga*, „Dziennik Polski", 6 X 2014.

328. Lubecka J., *Nie tylko Hitlerjugend*, „Dziennik Polski", 4 XI 2014.

329. Lubecka J., *Sowiecka bomba atomowa*, „Dziennik Polski", 26 VIII 2014.

330. Lubecka J., *Życie współczesnego Hioba*, „Dziennik Polski", 18 II 2014.

331. Łapiński P., *„Burza" na Białostocczyźnie*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 4.

332. Łapiński P., *Człowiek z blizną*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 7–8.

333. Łuczak A., *Konspiratorzy i partyzanci w Wielkopolsce 1945–1956* [w:] *Wierni do końca. Żołnierze Wyklęci 1944–1963*, red. D.P. Kucharski i R. Sierchuła, Poznań 2014.

334. Łuczak A., *Niech każdy życiorys ujrzy światło dzienne – rozmowa z Anną Tasiemską, wnuczką Władysława Borowca zidentyfikowanego podczas prac ekshumacyjnych na warszawskiej „Łączce”*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN” 2014, nr 11.

335. Łuczak A., *Radio mówi, znicze płoną*, „Biuletyn Informacyjny. Miesięcznik Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej” 2014, nr 10.

336. Łuczak A., *Sprawa śmierci Piotra Majchrzaka. Fałszerstwa, fakty i kontrowersje*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN” 2014, nr 5.

337. Maciejowski M., *Zaręba lukrowany czy rzeczywisty. Polemika z artykułem Eryka Krasuckiego*, „Kurier Szczeciński”, 23 I 2014.

338. Madaj K., *Jak wykraść tajemnice rakiety V-2*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN” 2014, nr 1.

339. Majchrzak G., *Esbecka kuchnia igrzysk w Monachium*, „W Sieci Historii” 2014, nr 10.

340. Majchrzak G., *Esbecki doping*, „Polityka” 2014, nr 8.

341. Majchrzak G., Gańczak F., *Bratnia pomoc*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN” 2014, nr 4.

342. Majchrzak G., *Igrzyska pod lupą WSW*, „W Sieci Historii” 2014, nr 8.

343. Majchrzak G., *Jack Strong – historia prawdziwa*, „Newsweek Historia” 2014, nr 2.

344. Majchrzak G., *Kapelan wyklętych*, „Gazeta Polska” 2014, nr 35.

345. Majchrzak G., *Kłamca, kłamca*, „W Sieci” 2014, nr 53.

346. Majchrzak G., *Komunikat z obserwacji*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN” 2014, nr 1.

347. Majchrzak G., *Kryptonim „Calgary”*, „W Sieci Historii” 2014, nr 2.

348. Majchrzak G., *Kryptonim „Mundzio” czyli WSW na tropie Deyny*, „Nasza Historia” 2014, nr 6.

349. Majchrzak G., *Ks. Jerzy na celowniku propagandy*, http://www.muzhp.pl/artykuly/1404/grzegorz-majchrzak-ks-jerzy-na-celowniku-propagandy.html.

350. Majchrzak G., *Niebezpieczny list*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN” 2014, nr 12.

351. Majchrzak G., *Nietypowa umowa najmu*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN” 2014, nr 8.

352. Majchrzak G., *Obchody w krzywym zwierciadle*, „W Sieci Historii” 2014, nr 1.

353. Majchrzak G., *Odcinkowe konfrontacje*, „Gazeta Polska” 2014, nr 50.

354. Majchrzak G., *Oskarżony Popiełuszko*, „Gazeta Polska” 2014, nr 41.

355. Majchrzak G., Owsiński J.M., *Jak Lech Kaczyński nie został członkiem Komisji Krajowej*, „W Sieci Historii” 2014, nr 11.

356. Majchrzak G., Piotrowski P., *Nie wyjątek, ale norma*, „Bibuła", grudzień 2014.

357. Majchrzak G., *Parlament wolnej Polski*, „W Sieci Historii" 2014, nr 5.

358. Majchrzak G., *Powstanie Warszawskie w krzywym zwierciadle*, „Biuletyn Informacyjny AK" 2014, nr 8.

359. Majchrzak G., *Reakcje niemieckie na powstanie „Solidarności"*, „Bibuła", grudzień 2014.

360. Majchrzak G., *Szok, czyli klęska niespodziewana*, „Gazeta Polska" 2014, nr 23.

361. Majchrzak G., *Tajemnica ucieczki Szumiejki*, „Pamięć i Przyszłość" 2014, nr 2.

362. Majchrzak G., *Wałęsa na celowniku*, „Newsweek Historia" 2014, nr 8.

363. Majchrzak G., Wołk G., *Na tropie Borsuka*, „Polityka" 2014, nr 50.

364. Majchrzak G., *Wyjdźmy mu na spotkanie*, „Gazeta Polska" 2014, nr 34.

365. Majchrzak G., *Załączniki do informacji dziennych MSW*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 11.

366. Majchrzak G., *Zdrajca PRL, bohater wolnej Polski*, „Tygodnik Powszechny" 2014, nr 6.

367. Małachowska E., *Sacrosong'71*, „CzasyPismo. O Historii Górnego Śląska" 2014, nr 1.

368. Małyszka A., *Charakterystyka Swarzędzkich Fabryk Mebli w dokumentach SB (1)*, „Wiadomości Kościańskie" 2014, nr 5–9.

369. Małyszka A., *Krótka historia „Solidarności"* [w:] *Solidarność – drogi do porozumienia. Wystawa w historycznej Sali BHP Stoczni Gdańskiej* (folder wydawnictwa Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność"), Gdańsk 2014.

370. Małyszka A., *Sierpień '80* [w:] *Solidarność – drogi do porozumienia. Wystawa w historycznej Sali BHP Stoczni Gdańskiej* (folder wydawnictwa Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność"), Gdańsk 2014.

371. Marek Ł, „*Walczę ze złem a nie z ofiarami zła". Błogosławiony Ksiądz Jerzy Popiełuszko (1947–1984)*, „Przystanek Józefowiec" 2014, nr 177.

372. Marek Ł, *Piekarskie pozdrowienie kard. Karola Wojtyły z 1972 r.*, „Dlatego. Biuletyn Klubu Inteligencji Katolickiej w Katowicach" 2014, nr 7.

373. Marek Ł., Bortlik-Dźwierzyńska M., *Za Marksem bez Boga. Laicyzacja życia społecznego w Polsce w latach 1945–1989*, IPN, Katowice 2014.

374. Maślikowski S., *Błogosławiony Jerzy Popiełuszko i „czynniki trzecie"*, „Częstochowskie 24.pl" 2014, nr 6.

375. Maślikowski S., *Dzieci Warszawy, Dzieci Polski*, „Gazeta Częstochowska" 2014, nr 31/32.

376. Maślikowski S., *Generał wyklęty Nil*, „Gazeta Częstochowska" 2014, nr 9/10.

377. Maślikowski S., *Grudzień '70*, „Częstochowskie 24.pl" 2014, nr 13.

378. Maślikowski S., *Hekatomba polskich cywili*, „Gazeta Częstochowska" 2014, nr 37/38.

379. Maślikowski S., *Jak Niepodległość do Częstochowy przyszła*, „Częstochowskie 24.pl" 2014, nr 9.

380. Maślikowski S., *Katyńskie kłamstwo*, „Gazeta Częstochowska" 2014, nr 18/19.

381. Maślikowski S., *Konsekwencje pewnej rewolucji*, „Częstochowskie 24.pl" 2014, nr 11.

382. Maślikowski S., *Powstańczy Śląsk na Jasnej Górze*, „Gazeta Częstochowska" 2014, nr 29/30.

383. Maślikowski S., *Znak niepodległości – usunięcie pomnika cara Aleksandra II*, „Gazeta Częstochowska" 2014, nr 1/2.

384. Maślikowski S., *Znicze pamięci dla skazanych na zapomnienie*, „Częstochowskie 24.pl" 2014, nr 8.

385. Miedziński P., *Zdjęcie z tajnego archiwum*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 12.

386. Milewski J.J., *Białystok winny jest obrońcom Grodna ulicę*, „Kurier Poranny", 12 IX 2014.

387. Misiejuk D., *Aparat Bezpieczeństwa w powiecie głubczyckim. Zarys zagadnienia*, „Kalendarz Głubczycki" 2014, t. 21.

388. Misiejuk D., *Milicja obywatelska a przestępczość na Śląsku Opolskim w latach 1945–1948*, „Pamięć i Przyszłość" 2014, nr 1 (23).

389. Morawski R., *Błogosławiony spotkał świętego*, „W Sieci Historii" 2014, nr 10.

390. Morawski R., *Hasło: św. Antoni, odzew: św. Józef*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 5.

391. Morawski R., *Papież z ukrycia*, „W Sieci Historii" 2014, nr 5.

392. Musiał F. Golik D., *Kropla krwi przelanej niewinnie*, „Dziennik Polski", 1 IV 2014.

393. Musiał F., *„Burzą" ku wolności*, „Posłaniec Serca Jezusowego" 2014, nr 7.

394. Musiał F., *Akcja X-2*, „Posłaniec Serca Jezusowego" 2014, nr 9.

395. Musiał F., *Chwilowy koniec Władysława Gomułki*, „Dziennik Polski", 18 XI 2014.

396. Musiał F., *Czas straconych szans*, „Nasz Dziennik", 4 VI 2014.

397. Musiał F., *Czerwcowe wybory straconych szans*, „Dziennik Polski", 3 VI 2014.

398. Musiał F., *Góra żądna krwi*, „Posłaniec Serca Jezusowego" 2014, nr 5.

399. Musiał F., *III RP czy PRL-bis?*, „Posłaniec Serca Jezusowego" 2014, nr 12.

400. Musiał F., *Jednostka w pełni dyspozycyjna*, portal Nowa Historia, http://nowahistoria.interia.pl/prl/news-jednostka-w-pelni-dyspozycyjna-krwawy-julek-skazal-na-smierc,nId,1359724.

401. Musiał F., *Kainowe znamię*, „Dziennik Polski", 30 XII 2014.

402. Musiał F., *Komuniści malowani dowcipem*, „Dziennik Polski", 1 IV 2014.

403. Musiał F., *List przeciw cenzurze*, „Posłaniec Serca Jezusowego" 2014, nr 3.

404. Musiał F., *Manewr Gorbaczowa*, „Posłaniec Serca Jezusowego" 2014, nr 11.

405. Musiał F., *Młodsi bracia „Wyklętych"*, „Biuletyn Informacyjny. Miesięcznik Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej" 2014, nr 2.

406. Musiał F., *Myśmy walczyli o wolność…*, „Posłaniec Serca Jezusowego" 2014, nr 4.

407. Musiał F., *Nieoczekiwana transformacja*, „Posłaniec Serca Jezusowego" 2014, nr 2.

408. Musiał F., *Niezłomny książę w komunistycznym kraju*, „Posłaniec Serca Jezusowego" 2014, nr 10.

409. Musiał F., *O wolną Polskę*, „Hejnał Oświatowy" 2014, nr 2.

410. Musiał F., *Od Armii Krajowej do Żołnierzy Wyklętych* [w:] *Krakowscy Wyklęci*, Kraków 2014.

411. Musiał F., *Pamiętajmy o nieodnalezionych*, „Nasz Dziennik", 31 X–2 XI 2014.

412. Musiał F., *Pismo walczące*, „Tygodnik Powszechny", 13 IV 2014.

413. Musiał F., *Polska się o nich upomniała*, „Posłaniec Serca Jezusowego" 2014, nr 1.

414. Musiał F., *Potęga dezinformacji*, „Nasz Dziennik", 10–11 V 2014.

415. Musiał F., *Powązki tylko dla bohaterów*, „Nasz Dziennik", 15–16 III 2014.

416. Musiał F., *Powstanie straconych nadziei*, „Posłaniec Serca Jezusowego" 2014, nr 8.

417. Musiał F., *Pyrrusowe zwycięstwo przy stole*, „Dziennik Polski", 8 IV 2014.

418. Musiał F., *Rok straconych złudzeń*, „Dziennik Polski", 7 I 2014.

419. Musiał F., *Rządowa wydmuszka, czyli PKWN*, „Dziennik Polski", 22 VII 2014.

420. Musiał F., *Stefan Münch* [w:] *Krakowscy Wyklęci*, Kraków 2014.

421. Musiał F., *Stół z kantami*, „Nasz Dziennik", 6 II 2014.

422. Musiał F., *Strzelać do Spuły*, „W Sieci Historii" 2014, nr 8.

423. Musiał F., *Światło na partię*, „Dziennik Polski", 23 IX 2014.

424. Musiał F., *Trudna prawda*, „Biuletyn Informacyjny. Miesięcznik Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej" 2014, nr 11.

425. Musiał F., *Udany szantaż Jaruzelskiego*, „Dziennik Polski", 14 I 2014.

426. Musiał F., *Wyklęci. Żołnierze Wolnej Polski*, „W Sieci Historii" 2014, nr 3.

427. Musiał F., *Źródło narodowej wspólnoty*, „Posłaniec Serca Jezusowego" 2014, nr 6.

428. *Naród w niewoli*, red. F. Musiał, „Z Archiwów II Wojny Światowej", t. 1, Kraków 2014.

429. Nawrocki K., *Pseudonim Impresor*, „Do Rzeczy Historia" 2014, nr 3.

430. Nawrocki K., *Rozmowa z Martą Chmielińską nt. 25 rocznicy wyborów z czerwca 1989 r.*, „Prowincja – Kwartalnik Historyczny" 2014, nr 16.

431. Nawrocki K., *Sierpień'80 na Żuławach i Powiślu*, „Prowincja – Kwartalnik Historyczny" 2014, nr 17.

432. Niziołek P., *Pod obcym niebem i nazwiskiem*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 3.

433. Niziołek P., *Skok kontrolowany*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 12.

434. Osiński T., *„Obszarnicy, sabotażyści i szpiedzy z PNZ". Proces pokazowy Witolda Maringe'a i jego współpracowników*, „Wiadomości Ziemiańskie" 2014, nr 57.

435. Osiński T., *Satyrą w ziemian*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 4.

436. Oszytko J., *Kulisy przymusowej eutanazji niepełnosprawnej 15-letniej Ruth Kosterlitz*, http://historia.wp.pl/title,Kulisy-przymusowej-eutanazji-niepelnosprawnej-15-letniej-Ruth-Kosterlitz,wid,16958400,wiadomosc.html?ticaid=1141e0, 27 X 2014.

437. Pękała R., Wiejak P., *Wola Pamięci 1944*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 7–8.

438. Pietrowicz A., *Legendarna „Zo"*, „Biuletyn Informacyjny. Miesięcznik Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej" 2014, nr 11.

439. Pietrowicz A., *Wielkopolskie Kierownictwo Związku Odwetu i jego najgłośniejsza akcja – „Bollwerk"*, „Biuletyn Informacyjny. Miesięcznik Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej Okręg Wielkopolska" 2014, nr 1.

440. Pietrowicz A., *Zagłada „istot niewartych życia"*, „Nasza Historia" 2014, nr 10.

441. Pietrzyk E., *Po Niemcach przyszli Sowieci* [w:] *Wojna się nie skończyła*, red. F. Musiał, Kraków 2014.

442. Pietrzyk E., *Powojenna wędrówka ludów* [w:] *Wojna się nie skończyła*, red. F. Musiał, Kraków 2014.

443. Pietrzyk E., *Zmieniły się tylko mundury i język* [w:] *Wojna się nie skończyła*, red. F. Musiał, Kraków 2014.

444. Piwko R., *Obchody I rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego w Kielcach 1 sierpnia 1945 roku*, „Kuryer Kielecki" 2014, nr 22 [dodatek do „Echa Dnia", 31 VII 2014].

445. Piwowar J., Żuławnik M., *Mając na względzie zachowanie pamięci…*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 6.

446. Pleskot P., *Efekt domina*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 9.

447. Pleskot P., *Niechętny spowalniacz*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 6.

448. Pleskot P., *Nowa dyplomacja*, „Tygodnik Powszechny" 2014, nr 44 (dodatek „Pomysły na Wolną Polskę").

449. Pleskot P., *Tajemnice Jacka Stronga*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 2.

450. Pleskot P., Żuczkowski M., *Długi cień propagandy*, „Biuletyn. Miesięcznik Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej" 2014, nr 10.

451. Poboży R., *Chłopczyk czy dziewczynka?*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 6.

452. Poboży R., *I żyli długo i szczęśliwie*…, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 2.

453. Podemski M., *„Wielkopolski" aspekt Powstania Warszawskiego. Akcja „Iskra – Dog"*, „Biuletyn Informacyjny AK" 2014, nr 8.

454. Podemski M., *Protest studentów poznańskich z 13 maja 1946*, „Nasza Historia" 2014, nr 5.

455. Podemski M., *Wykaz organizacji niepodległościowych w Wielkopolsce 1945–1956* [w:] *Wierni do końca. Żołnierze Wyklęci 1944–1963*, red. D.P. Kucharski, R. Sierchuła, Poznań 2014.

456. Pogoda Ł., *Reglamentacja*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 12.

457. Polak M., *ZnajZnak: Monte Cassino. Battaglia di Montecassino 1944* (broszura edukacyjna), Warszawa 2014.

458. Polak M., *ZnajZnak: Monte Cassino. Battle of Monte Cassino 1944* (broszura edukacyjna), Warszawa 2014.

459. Polak M., *ZnajZnak: Monte Cassino. Bitwa o Monte Cassino 1944* (broszura edukacyjna), Warszawa 2014.

460. Poleszak S., *Siedmiu z „Łączki"*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 3.

461. Popławski P., *Jak na wojnie tak i w sporcie*, „W Sieci Historii" 2014, nr 4.

462. Popławski P., *Pogoń Lwów kolebką polskiej piłki nożnej*, „W Sieci Historii" 2014, nr 7.

463. Przegiętka M., *Z Polską małżeństwo z rozsądku, a nie z miłości*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 1.

464. Puławski A., *Kwestia sowieckich jeńców wojennych w polityce Polskiego Państwa Podziemnego*, „Rocznik Chełmski" 2014, t. 18.

465. Rembacka K., *Powtórka z historii. Jak IPN pomaga uczniom w przygotowaniach do matury*, „Refleksje. Zachodniopomorski Dwumiesięcznik Oświatowy" 2014, nr 1.

466. Rembacka K., *Wrzesień pamięci. Akcja edukacyjna Instytutu Pamięci Narodowej w mediach elektronicznych*, „Refleksje. Zachodniopomorski Dwumiesięcznik Oświatowy" 2014, nr 5.

467. Rogalewska E., *Zaginieni w Obławie Augustowskiej*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 7–8.

468. Rokicki P., *Akcja „Ostra Brama"*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 7–8.

469. Rosenbaum S., Link B. [rozm.], *Polacy w armii kajzera. Rozmowa z prof. Ryszardem Kaczmarkiem*, [razem z], „CzasyPismo. O Historii Górnego Śląska" 2014, nr 1 (5).

470. Rosenbaum, S. [oprac.], *Irena Bacik – Z Tarnowskich Gór na Ukrainę – i z powrotem. Dziennik września 1939 r.*, „CzasyPismo. O Historii Górnego Śląska" 2014, nr 2.

471. Rosenbaum, S. [oprac.], *Ks. Józef Knosała, Dziennik wojenny (sierpień–październik 1939 r.)*, „CzasyPismo. O Historii Górnego Śląska" 2014, nr 2.

472. Rosenbaum, S., *„Szlagry" na cenzurowanym*, „CzasyPismo. O Historii Górnego Śląska" 2014, nr 1.

473. Rosenbaum, S., *Krajobrazy peryferii*, „Fabryka Silesia" 2014, nr 2.

474. Rosenbaum, S., *Odkrywanie prowincji*, „Fabryka Silesia" 2014, nr 2.

475. Rotarski W., *„Złodziej" w sutannie* [ks. Józef Wójcik 1934–2014], „Gazeta Solidarna" 2014, nr 293, s. 8.

476. Rotarski W., *Jak świętowano 11 listopada 1981 roku*, „Gazeta Solidarności" 2014, nr 4.

477. Rotarski W., *Powstanie regionu częstochowskiego*, „Gazeta Solidarności" 2014, nr 3.

478. Rotarski W., *Zanim nastała Solidarność w Częstochowie (III)*, „Gazeta Solidarna" 2014, nr 292.

479. Różańska M., *Niemiecki obóz karny w Przedzielnicy*, „Nasz Dziennik", 18 IV 2014.

480. Sasanka P., *Mściwe oblicze „ojca narodu" – rozmowa z Arkadiuszem Kutkowskim*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 6.

481. Sasanka P., *Ucho igielne między Wschodem a Zachodem*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 11.

482. Sawa M., *Iwan Kedryn-Rudnycki (1896–1995),* http://histmag.org/10164.

483. Sawa M., *Kedryn-jeden z ukraińskich przyjaciół Giedroycia*, http://www.kulturaparyska.com/idee-i-mysli/kedryn-jeden-z-ukrainskich-przyjaciol-giedroycia.

484. Sawa M., *Spór o Sahryń, cz. II*, „Zamojski Kwartalnik Kulturalny", wrzesień 2014.

485. Sawa M., *Ukraińska emigracja polityczna po II wojnie światowej na Zachodzie (do 1992 roku)*, http://historia.org.pl/2014/11/24/ukrainska-emigracja-polityczna-po-ii-wojnie-swiatowej-na-zachodzie-do-1992-roku/

486. Sawicki J., *Kolor jesieni*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 11.

487. Semczyszyn M., *Dwie twarze Reginy*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 11.

488. Semczyszyn M., *Wyklęci w literaturze*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 2.

489. Siedziako M., *Epistolografia wyborcza*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 11.

490. Siedziako M., *Głosowanie bez skreśleń*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 10.

491. Siedziako M., *Katolicka bibuła (1). Lata siedemdziesiąte. Początki*, „Kościół nad Odrą i Bałtykiem" 2014, nr 10.

492. Siedziako M., *Katolicka bibuła (2). Nowy tytuł i szesnaście miesięcy „Solidarności"*, „Kościół nad Odrą i Bałtykiem" 2014, nr 13.

493. Siedziako M., *Katolicka bibuła (3). Powrót do „Korzeni"*, „Kościół nad Odrą i Bałtykiem" 2014, nr 19.

494. Siedziako M., *Kościół katolicki wobec Sierpnia '80 w Szczecinie*, cz. 1: *Geneza i pierwsze reakcje – prymas Wyszyński i papież Jan Paweł II*, „Kościół nad Odrą i Bałtykiem" 2014, nr 35.

495. Siedziako M., *Kościół katolicki wobec Sierpnia '80 w Szczecinie*, cz.2: *Religijny wymiar strajków i wsparcie Kościoła*, „Kościół nad Odrą i Bałtykiem" 2014, nr 36.

496. Siedziako M., *Kościół katolicki wobec Sierpnia '80 w Szczecinie*, cz. 3: *Religijny wymiar strajków i wsparcie Kościoła*, „Kościół nad Odrą i Bałtykiem" 2014, nr 37.

497. Siedziako M., *Kościół katolicki wobec wyborów 4 czerwca 1989 r. (1). „Niekonfrontacyjna" kampania i „drużyna Wałęsy"*, „Kościół nad Odrą i Bałtykiem" 2014, nr 25.

498. Siedziako M., *Kościół katolicki wobec wyborów 4 czerwca 1989 r. (2). „Stanowisko Kościoła jest jednoznaczne"*, „Kościół nad Odrą i Bałtykiem" 2014, nr 26.

499. Siedziako M., *Młodzi szczecinianie przeciw PRL. Federacja Młodzieży Walczącej*, „Pamięć i Przyszłość" 2014, nr 2.

500. Siedziako M., *Naukowo o myśli zachodniej*, „Kościół nad Odrą i Bałtykiem" 2014, nr 2.

501. Siedziako M., *Polski Szczecin oczyma niemieckiego historyka*, „Pamięć i Przyszłość" 2014, nr 1.

502. Siedziako M., *Wybory w PRL: udawana demokracja*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 6.

503. Skubisz Ł., *Katastrofa kolejowa w Mieszkowicach*, pomeranica.pl (internetowa encyklopedia Pomorza Zachodniego).

504. Skubisz Ł., *Pomnik Czynu Polaków*, pomeranica.pl (internetowa encyklopedia Pomorza Zachodniego).

505. Skubisz Ł., *Tablica upamiętniająca rozstrzelanych żołnierzy (Szczecin)*, pomeranica.pl (internetowa encyklopedia Pomorza Zachodniego).

506. Skubisz Ł., *Zatonięcie kutra Koł-175*, pomeranica.pl (internetowa encyklopedia Pomorza Zachodniego).

507. Sodel R., *W sojuszu z Hitlerem*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 9.

508. Spałek R., *[Jałta] Najgorsze miejsce na ziemi*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 2.

509. Spałek R., *Pierwsza majówka w stanu wojennego*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 5.

510. Spałek R., *Towarzysz Jaruzelski prezydentem*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 7–8.

511. Stanuch Z., *40 lat minęło. Historia parafii pw. Św. Jerzego w Goleniowie*, „Niedziela – Kościół nad Odrą i Bałtykiem", 27 IV 2014.

512. Stanuch Z., *Rotmistrz Witold Pilecki „zawitał" do Goleniowa*, „Niedziela – Kościół nad Odrą i Bałtykiem", 30 III 2014.

513. Starczewski K. (oprac.), *Baciar pod „kasynem", czyli jak Polacy otworzyli drogę na Rzym – relacja Tomasza Marszałka*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 5.

514. Starczewski K., *Gaszenie strażaków*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 12.

515. Stempowski T., *Pierwsze zdjęcie II wojny światowej*, „W Sieci Historii" 2014, nr 9.

516. Stempowski T., *Zwyczajne zdjęcie*, „W Sieci Historii" 2014, nr 4.

517. Sudoł T., Wiejak P., *Tysiące przedmiotów ukrytych pod ziemią*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 10.

518. Szarek J., *13 grudnia roku pamiętnego…*, „Hejnał Oświatowy", XII 2014.

519. Szarek J., *Korna uniżoność naszej półbolszewii*, „Polonia Christiana", IX–X 2014.

520. Szarek J., *Orędownicy na nasze czasy*, „Nasz Dziennik", 6 VI 2014.

521. Szarek J., *Ostatnia szychta*, „Nasz Dziennik", 13 XII 2014.

522. Szarek J., *Przeciw sowieckiej republice*, „Nasz Dziennik", 17 IX 2014.

523. Szarek J., *Sługa Boży ks. Władysław Bukowiński. Prosił tylko o modlitwę*, „Nasz Dziennik", 3 XII 2014.

524. Szarek J., *Tajne państwo Polaków*, „Nasz Dziennik", 27 IX 2014.

525. Szarek J., *W obronie sponiewieranego krzyża*, „Nasz Dziennik", 14–15 VI 2014.

526. Szarek J., *Zapomniana rzez Pragi*, „Nasz Dziennik", 4 XI 2014.

527. Szarek J., *Zbyszek Solak – cztery lata w IPN, ostatnie… Księga pamiątkowa*, Kraków 2014.

528. Szarek J., *Zgorszenie*, „Nasz Dziennik", 2 VI 2014.

529. Szczerba A., *Mali Bohaterowie* [w:] *27. Pieśniobranie. Warszawskie dzieci poszły w bój*, Kielce 2014.

530. Szczerba A., *Mali Bohaterowie*, „Kuryer Kielecki" 2014, nr 22 [dodatek do „Echa Dnia", 31 VII 2014].

531. Szcześniak R., *„Łupaszka" i „Lala"*, „W Sieci Historii" 2014, nr 3.

532. Szcześniak R., *„Wyklęta" rodzina*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 3.

533. Szcześniak R., *Ostatnia droga męczennika*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 10.

534. Szopa P., *Dzięki brawurowej akcji uratowano siedmiu więźniów*, „Nowiny", 13 VI 2014.

535. Szopa P., *Fenomen platynowej blondynki* [komentarz do artykułu], „Super Nowości", 26–28 IX 2014.

536. Szopa P., *Pogrzeby w granatowej ziemi* [komentarz do artykułu], „Super Nowości", 18 IV 2014.

537. Szpytma M., *Kaźń Rodziny Ulmów*, http://nowahistoria.interia.pl/polska-walczaca/news-kazn-rodziny-ulmow-polska-rodzina-zamordowana-za-ratowanie-z,nId,1359730.

538. Szpytma M., *Okrutna zbrodnia*, „Nasz Dziennik", 13 III 2014.

539. Szpytma M., *Pod Partii Robotniczej przewodem. Zjednoczone Stronnictwo Ludowe w walce o kolektywizację Małopolski*, http://nowahistoria.interia.pl/prl/news-pod-partii-robotniczej-przewodem-zjednoczone-stronnictwo-lud,nId,1107606#utm_source=paste&utm_medium=paste&utm_campaign=other

540. Szpytma M., *Sprawiedliwi z Markowej*, „Nasz Dziennik", 24 III 2014.

541. Szpytma M., *Świadectwo miłości aż po męczeństwo*, „Źródło", 23 III 2014.

542. Szpytma M., *Zabójstwo Piotra Bartoszcze*, „Dziennik Polski", 12 II 2014.

543. Szulc P., *Cel towarzyski, ewentualnie matrymonialny*, „Kurier Szczeciński", 12 IX 2014.

544. Szulc P., *Szczecinianie przeciwko wojnie w Korei*, „In Gremio" 2014, nr 5–6.

545. Szulc P., *Urodziny Polski Ludowej*, „Kurier Szczeciński", 18 VII 2014.

546. Szwagrzyk K., *Dzień pamięci Żołnierzy Wyklętych*, „Dziennik Polski", 25 II 2014.

547. Szwagrzyk K., *Odnaleźć Rotmistrza*, „Nasz Dziennik", 24–25 V 2014.

548. Szynkiewicz M., *Operacja „Obiekt". Działania Służby Bezpieczeństwa podczas Mistrzostw Świata i Europy w hokeju na lodzie w Katowicach w 1976 r.*, „CzasyPismo. O Historii Górnego Śląska" 2013, nr 2 (4).

549. Ślusarski K., *Śmierć miasta w obiektywie niemieckich lotników*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 7–8.

550. Ślusarski K., *Wyzwolenie „Gęsiówki"*, „W Sieci Historii" 2014, nr 8.

551. Śmietanka-Kruszelnicki R., *Kalendarium wybranych akcji zbrojnych polskiego podziemia niepodległościowego na Kielecczyźnie (1945–1950)*, „Kuryer Kielecki" (dodatek do gazety „Echo Dnia"), 1–2 III 2014.

552. Śmietanka-Kruszelnicki R., *W obronie syna*, „Echo Dnia", „Kuryer Kielecki" (dodatek do gazety „Echo Dnia"), 1–2 III 2014.

553. Śmietanka-Kruszelnicki R., *Wierni polskiej tradycji*, „Kuryer Kielecki" (dodatek do gazety „Echo Dnia"), 30 IV–4 V 2014.

554. Śmietanka-Kruszelnicki R., *Wierni, nieugięci, niepokonani – niezapomniani*, „Kuryer Kielecki" (dodatek do gazety „Echo Dnia"), 25 IX 2014.

555. Śmietanka-Kruszelnicki R., *Wyklęci. Żołnierze Wolnej Polski*, „Kuryer Kielecki" (dodatek do gazety „Echo Dnia"), 1–2 III 2014.

556. Śmietanka-Kruszelnicki R., *Zasadzka. Ze wspomnień funkcjonariusza aparatu bezpieczeństwa*, „Kuryer Kielecki" (dodatek do gazety „Echo Dnia"), 1–2 III 2014.

557. Śmietanka-Kruszelnicki R., *Zdrada – zbrodnia – kara*, „Kuryer Kielecki" (dodatek do gazety „Echo Dnia"), 1–2 III 2014.

558. Śreniowski J., *Górnicze czako i rektorskie spinki* [artykuł na temat śląskiego działacza robotniczego, Władysława Suleckiego], strona internetowa Muzeum w Gliwicach: http://www.muzeum.gliwice.pl, 7 X 2014.

559. Świętochowska E., *Na tropie Dionizego… Wywiad z Agnieszką Czarkowską*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 12.

560. Toborek T., *Rudolf Majewski „Leśniak”*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN” 2014, nr 6.

561. Toborek T., *Sowieci biorą wszystko*, „Akcja Burza 1944”, „Polska The Times”, 28 VII 2014 (dodatek).

562. Tomkiewicz M., *Dla Was biegliśmy pod Monte Cassino*, „Pamięć.pl. – Biuletyn IPN” 2014, nr 6 (27).

563. Tracz B., *Kultura pamięci o I wojnie światowej w międzywojniu na Górnym Śląsku*, „CzasyPismo. O Historii Górnego Śląska” 2014, nr 1.

564. Tracz B., *Na nic zdały się polskie dokumenty. Franciszka Urbańskiego tragicznie przerwana wojenna odyseja*, „CzasyPismo. O Historii Górnego Śląska” 2014, nr 2.

565. Tracz B., Rosenbaum S., *Mieszkańcy zgłosili szereg zarzutów*, „CzasyPismo. O Historii Górnego Śląska” 2014, nr 1.

566. Tracz B., *Spluwy. Przyczynek do biografii Zdzisława Grudnia*, „CzasyPismo. O Historii Górnego Śląska” 2014, nr 2.

567. Tracz B., *Śląski blues czy śląski metal?*, „CzasyPismo. O Historii Górnego Śląska” 2014, nr 1.

568. Urynowicz M., *„Sprawiedliwi i niesprawiedliwość”*, „Rzeczpospolita. Plus Minus”, 8 XI 2014.

569. Urynowicz M., *„Unsere Mütter, unsere Väter” aus polnischer Sicht*, http://www.zeitgeschichte-online.de/thema/ihre-muetter-ihre-vaeter-0.

570. Waligóra G., *Krytycy Okrągłego Stołu*, „Tygodnik Powszechny” 2014, nr 44.

571. *Pomysły na wolną Polskę. Myśl polityczna opozycji 1976–1989*, red. G. Waligóra, W. Pięciak „Tygodnik Powszechny” 2014, nr 44.

572. Waligóra G., *Pomysły na wolność*, „Tygodnik Powszechny” 2014, nr 44.

573. *Warsaw Uprising 1944. The time for heroes*, red. P. Tomasik.

574. Wenklar M., *Październikowa (kontr)rewolucja*, „Dziennik Polski”, 28 X 2014.

575. Wenklar M., *Szlak „Barbary”*, „Biuletyn Informacyjny. Miesięcznik Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej” 2014, nr 4.

576. Wenklar M., *Śmierć i pogrzeb Bolesława Bieruta*, „Dziennik Polski”, 19 III 2014.

577. Wenklar M., *Wyklęty kancelista*, „Biuletyn Informacyjny. Miesięcznik Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej” 2014, nr 2.

578. Węgrzyn D., Ciupa R., *Śladami zbrodni. Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Rybniku (1945–1956)* „CzasyPismo. O Historii Górnego Śląska” 2014, nr 1.

579. Węgrzyn D., *Tajemniczy skoczkowie (cz. I)*, „Inne Oblicza Historii” 2014, nr 3.

580. Węgrzyn D., *Tajemniczy skoczkowie (cz. II)*, „Inne Oblicza Historii” 2014, nr 4.

581. Węgrzyn D., *Trzeci Szereg*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN” 2014, nr 9.

582. Wicenty D., *Patologie peerelowskiego MSW. Wypiski z akt Zarządu Ochrony Funkcjonariuszy. Cz. 5: (De)konspiracje*, „Debata" 2014, nr 1.

583. Wichowska K., *Cmentarz pod cmentarzem*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 9.

584. Wichowska K., *Feluś, tak musi być*, „W Sieci" 2014, nr 48.

585. Wichowska K., *Gender w stylu PRL*, „W Sieci" 2014, nr 10.

586. Wichowska K., *Jak indoktrynowano dzieci w PRL*, „W Sieci" 2014, nr 23.

587. Wichowska K., *Powstanie non-fiction*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 6.

588. Wichowska K., *Znamy kolejne nazwiska z Łączki*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 3.

589. Wichowska K., *Życie na kartki*, „W Sieci" 2014, nr 8.

590. Wiejak P. (oprac.), *Tęsknota za Polską zwycięską – relacja ks. Zdzisława Peszkowskiego*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 4.

591. Wiorko A., *Ryszard Kukliński. Wallenrod w Sztabie Generalnym*, „Czas Stefczyka", nr 4/2014.

592. *Wojna się nie skończyła*, red. F. Musiał, „Z Archiwów Bezpieki – Nieznane Karty PRL", t. 22, Kraków 2014.

593. Wołk G., *Dusza nie człowiek*, „Newsweek Historia" 2014, nr 10.

594. Wołk G., *Katyńska pochodnia*, „W Sieci Historii" 2014, nr 4.

595. Wołk G., *Kosecki w krainie generałów*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 1.

596. Wołk G., *Morderstwo Popiełuszki „aprobujemy"*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 10.

597. Wołk G., *Niebezpieczne potańcówki*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 9.

598. Wołk G., *Sen o Niepodległej*, „Tygodnik Powszechny" (dodatek), 2 XI 2014.

599. Wołk G., *Święty ogień, święty człowiek*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 4.

600. Wołk G., *Tajemnica polskiego mudżahedina*, „Historia Do Rzeczy" 2014, nr 9.

601. Wołk G., *Tajemnicza nagroda*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 2.

602. Wołk G., *Współpracy odmawiam*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 7–8.

603. Wołk G., *Wyklęci wśród milicjantów*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 3.

604. Wołk G., *Zbrodnia bez kary*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 1.

605. Wołk G., *Zniszczyć imperialistyczną stonkę*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 5.

606. Wójtowicz N., *Walerian Łukasiński ciągle mało znany*, „Wolnomularz Polski" 2014, nr 61.

607. Wróbel J., *„Kontraktowe" wybory 1989 r. w Ameryce*, „Nowy Dziennik", 4 VI 2014.

608. Wróbel J., *Frank Piasecki i „Wolna Polska”*, „Kalejdoskop”, 21 III 2014.

609. Wróbel J., *Incydent na Tamizie*, „Kalejdoskop”, 16 V 2014.

610. Wróbel J., *Meandry politycznej kariery Stanisława Bańczyka. Z Łodzi do Waszyngtonu*, „Kronika Miasta Łodzi” 2013, nr 4 [druk 2014].

611. Wróbel J., *Ostatnia taka szarża*, „Kalejdoskop”, 19 IX 2014.

612. Wróbel J., *Polonia głosuje jak Polska B. Rozmowa z dr. Januszem Wróblem, historykiem z Instytutu Pamięci Narodowej*, „Dziennik Związkowy”, 30 V 2014.

613. Wróbel J., *Przełomowe wybory w Chicago*, „Kalejdoskop”, 3 VI 2014.

614. Wróbel J., *Tajemnicze spotkania Edwarda Moskala*, „Tygodnik Angora”, 4 V 2014.

615. Wróbel J., *Zatrzymać „Wolną Polskę”*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN” 2014, nr 2.

616. *Wybraliśmy wolność. NZS Białystok 1980–1990*, red. A. Malczyk, J. Żabiuk, Białystok 2014.

617. *Z historią do tramwaju*, red. J. Żaryn, P. Nowakiewicz, Warszawa 2014

618. *Zagadka kapitana „Z-24”*, scenariusz i reżyseria W. Kuligowski, wstęp J. Bednarek, Łódź 2014 (wydawnictwo z filmem DVD).

619. Zakrzewski M., *O przedefiniowaniu antykomunizmu*, „Arcana” 2014, nr 117.

620. Zawadka K, *Sara Nomberg – Przytyk* [w:] *Słownik biograficzny miasta Lublina*, t. 4, red. P. Jusiak, M. Sioma, J. Ternes, Lublin 2014.

621. Zawadka K., *Kim byli? Lubelska elita PZPR okresu stalinizmu*, „Nasza Historia. Kurier Lubelski” 2014, nr 10.

622. Zawistowski A., *Dzieje bratniej pomocy*, „Rzeczpospolita”, 18 III 2014.

623. Zawistowski A., *Ładunek powrotny*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN” 2014, nr 2.

624. Zawistowski A., *Niezbędnik historyczny polonijnego ucznia: tuzin dat z dwudziestowiecznej historii Polski, które trzeba znać*, „Myśl. Biuletyn Związku Nauczycielstwa Polskiego w Kanadzie” 2014, nr 187.

625. Zawistowski A., *O socjalistycznym podejściu do sklepu, czyli o kolejkach (i nie tylko) w PRL* [w:] *Kolejka. Historyczna gra planszowa*, Sopot 2014.

626. Zawistowski A., *Od święta 22 lipca do Inspekcji Robotniczo-Chłopskiej. Meandry kolejkowego życia* [w:] *Ogonek – dodatek do historycznej gry planszowej Kolejka*, Warszawa 2014.

627. Zawistowski A., *Odwrót kontrolowany*, „Rzeczpospolita”, 8 I 2014.

628. Zawistowski A., *Reglamentacja w Polsce Ludowej* (dodatek do: „Reglamentacja. Gra na kartki”. Planszowa edukacyjna gra historyczna), Warszawa 2014.

629. Zawistowski A., *Twelve Dates from the 20th Century History of Poland One Needs to Know* [w:] *Poland. In the Heart of European History*, Warszawa 2014.

630. Zawistowski A., *ZnajZnakHistorii – czyli historia Polski opowiedziana symbolami* [w:] *ZnajZnak – czyli historia Polski opowiedziana symbolami*, Warszawa 2014.

631. Zawistowski A., *Пригадаймо світу про боротьбу за свободу*, „Волинський Монітор" 2014, nr 14.

632. Zechenter A., *„Pan Walenty"* (w rocznicę śmierci gen. Fieldorfa), „Nasz Dziennik", 24 II 2014.

633. Zechenter A., *Bez ostatniego rozdziału*, „Nasz Dziennik", 17–18 V 2014.

634. Zechenter A., *Generał August Emil Fieldorf „Nil" (1895–1953) z Krakowa* [w:] *Wielcy Polacy z Wileńszczyzny i Kresów północno-wschodnich*, red. J. Marciak-Kozłowska, Białystok 2014.

635. Zechenter A., *Generałowie spod czerwonej gwiazdy*, „Nasz Dziennik", 13–14 XII 2014.

636. Zechenter A., *Krwawy spektakl w sztucznych dekoracjach*, „Nasz Dziennik", 24–26 XII 2014.

637. Zechenter A., *Mają Rzeczpospolitą w pieczy*, „Nasz Dziennik", 22 II 2014.

638. Zechenter A., *Melodia w tonacji GRU*, „Nasz Dziennik", 5 VII 2014.

639. Zechenter A., *Niech Sowieci się pospieszą*, „Nasz Dziennik", 17 IX 2014.

640. Zechenter A., *Niemiecka niepamięć Września*, „Nasz Dziennik", 1 IX 2014.

641. Zechenter A., *Niezmienna twarz Rosji*, „Nasz Dziennik", 19 III 2014.

642. Zechenter A., *Państwo polskiego ducha na wygnaniu*, „Nasz Dziennik", 17 I 2014

643. Zechenter A., *Pospolite ruszenie – Żydom na ratunek*, „Nasz Dziennik", 1–2 II 2014.

644. Zechenter A., *Rotmistrz Witold Pilecki (1901–1948) z Ołońca, Karelia – Rosja* [w:] *Wielcy Polacy z Wileńszczyzny i Kresów północno-wschodnich*, red. J. Marciak-Kozłowska, Białystok 2014.

645. Zechenter A., *Rozstrzelać w trybie specjalnym*, „Nasz Dziennik", 5 III 2014.

646. Zechenter A., *Służył tylko Polsce*, „Nasz Dziennik", 8 II 2014.

647. Zechenter A., *The Katyn Massacre. Basic facts*, „The Person and the Challenges", 2013, nr 2 [druk 2014 r.], (współautorzy: M. Komaniecka, K. Samsonowska, M. Szpytma).

648. Zechenter A., *Toksyczny splot*, „Nasz Dziennik", 19 IV 2014.

649. Zechenter A., *W ostatnim kręgu*, „Nasz Dziennik", 24–25 V 2014.

650. Zechenter A., *Wybory à la Pałkin*, „Nasz Dziennik", 6–7 XII 2014.

651. Zechenter A., *Zabójcza precyzja NKWD*, „Nasz Dziennik", 12 IV 2014.

652. Zechenter A., *Zawsze pod prąd*, „Nasz Dziennik", 2 IV 2014.

653. Zielony P., *Akta zniszczone, akta ocalone*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 11.

654. Zielony P., *Miejsca uświęcone krwią*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 4.

655. Zielony P., *Mieszkania do wynajęcia*, „W Sieci Historii" 2014, nr 6.

656. Zielony P., *Pierwszy proces zbrodniarzy niemieckich*, „W Sieci Historii" 2014, nr 11.

657. Zwiernik Z., *Zbuntowana Politechnika*, „Nasza Historia" 2014, nr 5.

658. Zwolski M., *Cmentarzysko pod więzienną chlewnią*, „Przewodnik Katolicki" 2014, nr 23.

659. Żuczkowski M., *Najdłuższy dzień Powstania*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 7–8.

660. Żuczkowski M., *Okłamany mściciel Katynia*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 4.

661. Żuławnik M., *Ks. Marceli Godlewski (1865–1945) z Turczyna k. Łomży* [w:] *Wielcy Polacy z Wileńszczyzny i Kresów Północno-Wschodnich*, red. J. Marciniak-Kozłowska, Warszawa 2014.

662. Żuławnik M., *Palenie (nie)zgodne z prawem*, „Pamięć.pl – Biuletyn IPN" 2014, nr 11.

ZAŁĄCZNIK NR 3:
WYSTAWY IPN

Wystawy powstałe w 2014 r. i miejsca ich ekspozycji

1. *„Cum tacent, clamant" (łac. Milcząc, wołają)* – Centrala BEP – Kęty, Kraków, Poznań, Tarnobrzeg, Tarnów, Warszawa.

2. *Dla Ciebie Polsko. W stulecie czynu legionowego* – OBEP Kraków – Kraków.

3. *Federacja Młodzieży Walczącej* – OBEP Białystok, Delegatura w Olsztynie – wystawa internetowa dostępna na stronie: www.pamiec.pl.

4. *Harcerze Szarych Szeregów w okupowanym Krakowie* – Stowarzyszenie Szarych Szeregów Oddział w Krakowie, Muzeum Armii Krajowej im. Generała Emila Fieldorfa-Nila, OBUiAD Kraków – Kraków.

5. *Kobiety na zakręcie. W cieniu historii* – OBEP Wrocław – Wrocław.

6. *Koszutka – różne wizje nowoczesności* – Muzeum Historii Katowic, AP w Katowicach, MDK Koszutka, Rady Dzielnicy Koszutka, OBUiAD Katowice – Katowice-Koszutka.

7. *Ksiądz Stanisław Suchowolec 1958–1989* – OBEP Białystok – Białystok.

8. *„...Niech polska ziemia utuli ich do spokojnego snu…". Ekshumacje i identyfikacje ofiar terroru komunistycznego* – OBEP Szczecin – Szczecin.

9. *O Niepodległą – Rok 1914* – OBEP Wrocław – Legnica, Milicz, Polkowice, Wrocław, Zawiercie.

10. *Polska Walcząca* – Centrala BEP, OBEP: Białystok, Katowice, Kraków, Lublin, Łódź, Poznań, Rzeszów, Szczecin, Warszawa i Wrocław, we współpracy z Zamkiem Królewskim w Warszawie – Białystok, Biecz, Binarowa, Bydgoszcz, Bytów, Chełm, Ciechanowiec, Częstochowa, Gdańsk, Gorzów Wlkp., Inowrocław, Kętrzyn, Kraków, Lubartów, Lublin, Luboń, Łódź, Łupków, Mielec, Nisko, Olsztyn, Pieniężno, Poznań, Radomsko, Rzeszów, Sępólno Krajeńskie, Starogard Gdański, Szczecin, Tarnowskie Góry, Warszawa, Węgierska Górka, Wrocław, Zielona Góra, Złocieniec.

11. *Pomaluj kredki* – Oddział IPN w Białymstoku – Białystok.

12. *Powstańcze biografie – łódzkie echa Powstania Warszawskiego* – OBEP Łódź – Łódź.

13. *Przywódcy Polski Walczącej* – Centrala BEP – wystawa dostępna na stronie: www.pamiec.pl.

14. *Symbole naszej historii (cz. 2)* – OBEP Rzeszów – Błażowa, Błażowa Dolna, Dylągówka, Rzeszów, Sędziszów Małopolski.

15. *Teraz jestem tutaj. Albo może raczej nigdzie. Emigracyjne fotografie Stanisława Cata-Mackiewicza* – OBEP Kraków – Kraków.

16. *Tramwajem przez getto* – OBEP Łódź – Łódź.

17. *Twarze Krakowskich Żydów 1939–1945* – Gmina Wyznaniowa Żydowska w Krakowie, Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Żydów w Polsce, OBUiAD Kraków – gmach Parlamentu Europejskiego w Strasburgu, Kraków.

18. *W kręgu przyjaciół. Federacja Młodzieży Walczącej w Szczecinie* – OBEP Szczecin – Gorzów Wlkp., Kostrzyn n. Odrą, Szczecin.

19. *Zachodźże czerwone słoneczko. Wybory '89 w województwie katowickim* – OBEP Katowice – Ruda Śląska.

20. *Zapomniani kaci Hitlera. „Samoobrona" Niemiecka na Pomorzu Gdańskim (Selbstschutz Westpreussen) w 1939 r.* – OBEP Gdańsk – Bydgoszcz, Książki, Łopatki, Toruń, Wąbrzeźno.

21. *Zbrodnia Katyńska* – OBEP Łódź – Brzeziny, Łódź, Radomsko, Sieradz.

22. *„Żołnierze Wyklęci". Historia, która mnie porusza* – Oddział IPN Kraków – Kraków.

Wystawy powstałe przed rokiem 2014 i eksponowane w 2014 roku

1. *„...w godzinie ciężkiej próby". Opozycja gorzowska od stanu wojennego do wyborów czerwcowych w 1989 r.* – OBEP Szczecin – Głuchołazy, Gorzów Wlkp., Kostrzyn n. Odrą.

2. *„Pokój Tobie Polsko! Ojczyzno moja. W 30. rocznicę papieskiej pielgrzymki do Polski* – OBEP Kraków – Książnica Wielka, Olkusz.

3. *„Studencka Solidarność". Niezależne Zrzeszenie Studentów w Bydgoszczy (1980–1990)* – OBEP Gdańsk, Delegatura w Bydgoszczy – Bydgoszcz.

4. *„Teatr jest miejscem gdzie najtrudniej kłamać". Teatr niezależny w Lublinie w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX wieku* – OBEP Lublin – Świdnik.

5. *„W imieniu Rzeczpospolitej….". Skazani na karę śmierci w latach 1944–1956 w woj. białostockim* – OBEP Białystok – Białystok, Grodków, Kłodawa, Nysa, Rogoźnica, Suwałki.

6. *„Zaplute karły reakcji". Polskie podziemie niepodległościowe 1944–1956* – OBEP Lublin – Baranów Sandomierski, Działoszyn, Konin, Kościan, Lublin, Sieradz, Skopanie, Wolsztyn, Wróblewo, Września, Wschowa, Wysokie.

7. *...a akta zniszczyć. Archiwa komunistycznego aparatu represji w Polsce i innych krajach Europy* – BUiAD – Warszawa.

8. *1939* – Centrala BEP – Nowa Dęba.

9. *1989. Narodziny wolności. Wybory czerwcowe 1989 roku w Szczecinie* – OBEP Szczecin – Gorzów Wlkp., Rzepin, Szczecin, Wilno (Litwa).

10. *586 dni stanu wojennego* – Centrala BEP, OBEP: Katowice, Kraków, Łódź, Szczecin i Wrocław – Bielsko-Biała, Brzeziny, Busko-Zdrój, Bydgoszcz, Chełmno, Gdańsk, Gdynia, Głogów, Gniewino k. Wejherowa, Grudziądz, Kielce, Kraków, Łask, Łomża, Łódź, Małogoszcz, Nadarzyn, Porąbka Uszewska, Sieradz, Siemiatycze, Warszawa, Wysokie Mazowieckie, Złocieniec.

11. *A więc wojna!!! Ludność cywilna we wrześniu '39* – OBEP Lublin – Bielsko-Biała, Czeladź, Lublin, Pszczyna, Rogoźnica, Zabrze.

12. *Agresja sowiecka 17 IX 1939 r. na ziemiach Polski północno-wschodniej* – OBEP Białystok – Białystok, Grodno (Białoruś), Łomża, Olsztyn, Rogoźnica, Sokółka, Szczuczyn.

13. *Akcja AB na Kielecczyźnie* – OBEP Kraków – Nowy Korczyn, Staszów.

14. *Aktion Reinhardt. Zagłada Żydów w Generalnym Gubernatorstwie* – OBEP Lublin – Treblinka.

15. *Anna Walentynowicz. Legenda „Solidarności" 1929–2010* – OBEP Gdańsk – Chełmno, Elbląg, Gdańsk, Konarzyny k. Chojnic, Łebień k. Lęborka, Rumia, Rzeszów, Tczew, Trąbki Wielkie k. Pruszcza Gdańskiego.

16. *Antoni Browarczyk. Pierwsza ofiara stanu wojennego w Gdańsku* – OBEP Gdańsk – Gdańsk, Elbląg, Puck.

17. *Arcybiskup Ignacy Tokarczuk. Kościół, władza, opór społeczny* – OBEP Rzeszów – Brzozów, Luksemburg, Przemyśl, Ropczyce.

18. *Battle of Britain. To commemorate the Fight for Freedom* – Centrala BEP – Londyn (Wielka Brytania).

19. *Bić się do końca. Podziemie niepodległościowe w regionie radomskim w latach 1945–1950* – Delegatura IPN w Radomiu – Adamów, Szydłowiec, Garbatka, Bliżyn, Wąchock.

20. *Błogosławiony ks. Jerzy Popiełuszko* – OBEP Białystok – Banie, Gorzów Wlkp., Krotoszyn.

21. *Bogu i Polsce. Harcerstwo niepokorne i niezależne w „Polsce Ludowej" (1945–1980)* – OBEP Lublin – Świdnik.

22. *Breslau–1945–Wrocław* – OBEP Wrocław – Prusice, Wrocław.

23. *Burza. Armia Krajowa w 1944* – OBEP Kraków – Głogów, Jędrzejów, Kraków, Libiąż, Olkusz.

24. *Chleba i wolności* – OBEP Kraków – Książnica Wielka.

25. *Chłopi '78* – OBEP Lublin – Bliżyn, Skarżysko-Kamienna.

26. *Cisza przed burzą… Ostatnie lato II RP* – OBEP Rzeszów – Ciechanów, Frydrychowice, Gierałtowice, Gierałtowiczki, Jarosław, Nidek, Rzeszów, Wieprz. Wystawa została przygotowana także w wersji elektronicznej i jest dostępna pod adresem: *www.lato39.pl.*

27. *Co nam dała solidarność? – „Solidarność" oczami młodych* – OBEP Gdańsk – Elbląg, Inowrocław, Słupsk, Tczew.

28. *Da mihi animas, caetere tolle. Arcybiskup Antoni Baraniak 1904–1977* – OBEP Poznań – Cielcza, Gostyń, Mchy, Swarzędz, Wolsztyn.

29. *Dekret o reformie rolnej 6 IX 1944. Dokumenty i świadectwa z czasu wygnania ziemiaństwa* – OBEP Poznań – Koło.

30. *Deportacje Górnoślązaków do ZSRS w 1945 r.* – OBEP Katowice – Chorzów.

31. *Dla Ciebie Polsko i dla Twojej Chwały! Żołnierze Wyklęci Pomorza i Kujaw* – OBEP Gdańsk – Chełmża, Czernikowo, Lipno, Londyn (Wielka Brytania), Lubraniec, Nakło.

32. *Dla Polski Walczącej – żołnierze Okręgu Łódź AK „Barka"* – OBEP Łódź – Działoszyn, Krośniewice, Łask-Kolumna, Łódź, Ozorków, Piotrków Trybunalski.

33. *Dni Powstania – Warszawa 1944* – OBEP Warszawa – Bańska Bystrzyca (Słowacja), Dęblin, Kilonia (Niemcy), Tarnopol (Ukraina).

34. *Dni Solidarności* – OBEP Gdańsk – Czarna Dąbrówka, Działoszyn k. Wielunia, Gdańsk.

35. *Dobry pasterz w trudnych czasach. Arcybiskup Walenty Dymek 1888–1956* – OBEP Poznań – Połajewo, Poznań.

36. *Dzieje 2 Korpusu… inaczej! Karykatury Mieczysława Kuczyńskiego, żołnierza 2 Korpusu Polskiego* – OBUiAD Wrocław – Wrocław; wystawa internetowa dostępna na stronie: www.pamiec.pl.

37. *Fenomen „Solidarności". Migawki z dziejów Polski, 1980–1981* – Centrala BEP – Kozienice, Mińsk Mazowiecki, Nadarzyn.

38. *Fotogramy dokumentujące manifestację, która odbyła się w drugą rocznicę podpisania porozumień sierpniowych 31.08.1982 r. w Rzeszowie* – OBEP Rzeszów – Rzeszów.

39. *Gdy naród do strajku wyruszył bez broni… Grudzień 1970 w Gdańsku* – OBEP Gdańsk – Gdańsk, Kwidzyn, Pruszcz Gdański.

40. *Gdy rozum śpi… Rysunki Andrzeja Krauzego 1970–1989* – Centrala BEP – Górne Cierlicko (Czechy).

41. *Germanizacja dzieci polskich w latach II wojny światowej* – OBEP Łódź – Łódź, Piotrków Trybunalski, Rawa Mazowiecka.

42. *Górnośląski Azyl. Pielgrzymki stanowe do Piekar Śląskich w materiałach Służby Bezpieczeństwa* – OBEP Katowice – Bielsko-Biała, Łaziska.

43. *Grudzień 1970 w Gdyni* – OBEP Gdańsk – Gdynia.

44. *Historia i teczki. Z archiwum IPN w Łodzi* – OBUiAD Łódź – Łódź.

45. *Jan Paweł II we Wrocławiu* – OBEP Wrocław – Głogów, Lubin.

46. *Jarocin w obiektywie bezpieki* – OBEP Łódź – Brzeziny.

47. *Jerzy Korolkiewicz 1948–1995* – OBEP Białystok – Białystok.

48. *Kalendarium Łodzi 1939–1989. Od czterech kultur do monokultury* – OBEP Łódź – Łódź.

49. *Kapłan i wychowawca. Ojciec Stefan Miecznikowski TJ (1924–2004)* – OBEP Łódź – Brzeziny.

50. *Kardynał Adam Stefan Sapieha: człowiek, duszpasterz, mąż stanu* – OBEP Kraków – Bolęcin, Inwałd, Jeleśnia, Krzyżowa, Rzyki, Sułkowice-Łęg, Targanice, Zagórnik.

51. *Karnawał „Solidarności" w Gorzowie Wielkopolskim 1980–1981* – OBEP Szczecin – Gorzów Wlkp., Międzyrzecz.

52. *Katyń. Zbrodnia, która miała być zapomniana* – OBEP Rzeszów – Frydrychowice, Gierałtowice, Gierałtowiczki, Łańcut, Nidek, Pruchnik, Ropczyce, Rzeszów, Wieprz.

53. *Kaźń profesorów lwowskich. Wzgórza Wuleckie 1941* – OBEP Wrocław – Brzeg, Głuchołazy, Kędzierzyn-Koźle, Kłodzko, Nysa, Szczecin.

54. *Kobiety internowane. Gołdap 1982* – OBEP Białystok – Białystok, Knyszyn, Warszawa.

55. *Komunizm – La Belle Époque* – Centrala BEP – Pardubice (Czechy).

56. *Kopalnia strajkuje… Strajk i pacyfikacja Kopalni „Wujek" 13–16 grudnia 1981 r.* – OBEP Szczecin – Koszalin.

57. *Kościół na ziemi łódzkiej wobec dwóch totalitaryzmów* – OBEP Łódź – Bełchatów, Pabianice.

58. *Kościół Niezłomny. W 20. rocznicę śmierci ks. Stanisława Suchowolca. Wystawa fotografii Jerzego Fedorowicza* – OBEP Białystok – Monieck.

59. *Kresy – Pamiętamy* – OBEP Białystok – Węgorzewo.

60. *Krew robotników nie pójdzie na marne. Grudzień '70 – styczeń '71* – OBEP Szczecin – Szczecin.

61. *Król Kaszubów – kapłan Gdyni. Ksiądz prałat Hilary Jastak (1914–2000)* – OBEP Gdańsk – Gdynia.

62. *Książki poza cenzurą 1976–1989* – OBEP Rzeszów – Leszno.

63. *Kto ratuje jedno życie, ratuje cały świat. Pomoc ludności żydowskiej pod okupacją niemiecką w woj. białostockim* – OBEP Białystok – Rogoźnica.

64. *Losy Polaków – Jerzy Woźniak 1923–2012* – OBEP Wrocław – Nysa, Trzebnica.

65. *Ludzie Morza. Stalinowski proces komandorów z Dowództwa Polskiej Marynarki Wojennej* – OBEP Gdańsk – Gdynia.

66. *Małopolanie w katyńskich dokumentach dr. Robla* – OBEP Kraków – Kalwaria Zebrzydowska.

67. *Miednoje – policyjny Katyń* – OBEP Kraków – Bliżyn, Busko-Zdrój, Kielce, Pinczów.

68. *Minęło ponad pół wieku, lecz pamięć pozostaje. Życie w krakowskim getcie* – OBEP Białystok – Jabłonka, Libiąż, Niepołomice.

69. *Narodziny wolności. Wybory 4 czerwca 1989 r. w Gorzowie Wlkp.* – OBEP Szczecin – Gorzów Wlkp.

70. *Nasz Duszpasterz i my. Ks. Jerzy Popiełuszko w fotografiach i wspomnieniach Jerzego Szóstko* – OBEP Białystok – Białystok, Kazimierz Dolny, Olsztyn, Warszawa.

71. *Nie jesteśmy żadną bandą. My jesteśmy z miast i wiosek polskich. 5. Wileńska Brygada Armii Krajowej na Pomorzu* – OBEP Gdańsk – Bolszewo, Bydgoszcz, Elbląg, Gdańsk, Gdynia (2 miejsca), Kartuzy, Konarzyny, Lębork, Luzino, Łeba, Mrocza, Pączewo k. Skórcza, Pelplin, Reda, Rumia, k. Chojnic, Szubin.

72. *Nie tylko Dywizjon 303* – Centrala BEP – Ateny (Grecja), Londyn (Wielka Brytania).

73. *Niech się święci… Obchody świąt i rocznic w Polsce Ludowej* – OBEP Łódź – Łódź, Opoczno, Szczytniki.

74. *Niemiecki obóz w Płaszowie* – OBEP Kraków – Jaworzno, Kraków.

75. *Nieobecni* – OBEP Łódź – Łódź.

76. *Niezłomny. Gen. August Emil Fieldorf „Nil" (1895–1953)* – OBEP Gdańsk – Gdańsk (3 miejsca), Gdynia, Puck, Rumia, Tczew.

77. *Nowa Huta – miasto walki i pracy* – OBEP Katowice – Międzybrodzie Bialskie, Czernichów, Jeleśnia, Krzyżowa, Olkusz.

78. *NSZZ „Solidarność" i opozycja demokratyczna w Wielkopolsce w latach 1980–1990* – OBEP Poznań – Gniezno, Rawicz, Wschowa.

79. *NSZZ „Solidarność" Region Białystok 1980–1981* – OBEP Białystok – Białystok, Kowale Oleckie.

80. *Obchody Milenium Chrztu Polski (1966 r.) – kraj i region* – OBEP Białystok – Białystok, Monieck, Siemiatycze.

81. *Obława Augustowska. Lipiec 1945 r.* – OBEP Białystok – Drozdowo, Giżycko, Olecko.

82. *Ocaleni z nieludzkiej ziemi* – OBEP Łódź – Łask, Ostrów, Szczytniki.

83. *Ocalić od zapomnienia. Anna Jachnina ps. „Hanna", „Hanka" (1914–1996)* – OBEP Gdańsk – Ciechocinek.

84. *Oczami wroga. Wrzesień '39 w fotografii niemieckiej i sowieckiej* – OBEP Rzeszów – Rogoźnica.

85. *Oczy i uszy bezpieki. Metody inwigilacji społeczeństwa przez Służbę Bezpieczeństwa za pomocą środków technicznych: tajnej obserwacji, dokumentacji fotograficznej, perlustracji korespondencji i podsłuchów w latach 1956–1989* – OBEP Katowice – Bielsko-Biała, Brenna, Inwałd, Leśnica, Mikuszowice Śląskie, Racibórz, Ruda Śląska, Rybnik, Targanice, Ustronie, Wodzisław Śląski.

86. *Od wojny do zwycięstwa 1939–1989* – Centrala BEP – Buffalo (USA), Chicago (USA), Lakewood (USA), London (Kanada), Minneapolis (USA), Notre Dame (USA), Nowy Jork (USA), Orchard Lake (USA), Perth Amboy (USA), Waszyngton (USA).

87. *Ofiary stanu wojennego* – Centrala BEP – Ciechanów.

88. *Ojciec Maksymilian Maria Kolbe (1894–1941)* – OBEP Białystok – Busko-Zdrój, Kazimierz Dolny, Siemiatycze, Wysokie Mazowieckie.

89. *Okupacja sowiecka na prawym brzegu Sanu w latach 1939–1941* – OBEP Rzeszów – Basznia Dolna, Młodów.

90. *Olsztyński czerwiec '89* – OBEP Białystok – Braniewo, Olsztyn.

91. *Opozycja i opór społeczny w regionie świętokrzyskim w latach 1975–1989* – OBEP Kraków – Rytwiny.

92. *O Orła w koronie – Zgrupowanie partyzanckie „Błyskawica"* – OBEP Kraków – Częstochowa, Gorlice, Kraków.

93. *Ostatni 3 Maja* – OBEP Kraków – Częstochowa, Krzepice, Mokra, Opatów.

94. *Ostatni leśni* – OBEP Warszawa – Grodzisk Mazowiecki, Lidzbark Warmiński, Ostrołęka, Warszawa.

95. *Ostatnia droga ks. Jerzego Popiełuszko w fotografii Artura Radeckiego* – OBEP Białystok – Białystok, Busko-Zdrój.

96. *Pamiętny rok 1989* – OBEP Łódź – Kalisz, Łódź, Oleśnica, Płock.

97. *Papierowa rewolucja. Prasa bezdebitowa w PRL* – OBEP Szczecin – Szczecin.

98. *Pielgrzym nadziei. Jan Paweł II na ziemi wielkopolskiej* – OBEP Poznań – Borowo, Chodzież, Koło, Niedoradz, Szamotuły, Śrem, Witków, Zielona Góra.

99. *Pierwsza odsłona. Okupacja niemiecka na Kaszubach i Kociewiu w 1939 r.* – OBEP Gdańsk – Brusy, Dziemiany, Gdańsk, Gdynia, Kamienica Szlachecka, Łubiana k. Kościerzyny, Męcikał k. Brus, Pelplin, Trąbki Wielkie k. Pruszcza Gdańskiego, Rumia.

100. *Pisz życie światłami zawsze / Wobec opresji. Zmagania o godność, wolność i sprawiedliwość* – OBEP Poznań – Poznań.

101. *Plastyka niezależna* – OBEP Poznań – Koziegłowy, Nowa Sól.

102. *Poczta Podziemna* – OBEP Wrocław – Głuchołazy, Grodków.

103. *Podkarpacki wrzesień 1939* – OBEP Rzeszów – Bircza, Stępina.

104. *Polacy na Syberii* – OBEP Szczecin – Biadoliny Radłowskie, Gorzów Wlkp., Kostrzyn n. Odrą.

105. *Polacy–Ukraińcy 1939–1947* – OBEP Lublin – Chełm, Kraśnik, Lublin, Łódź.

106. *Polacy-Ukraińcy 1943–1945. „Antypolska akcja" OUN i UPA Bandery rzeź wołyńsko-galicyjska w dokumentach ukraińskich* – OBEP Lublin – Biłgoraj, Bliżyn, Chełm, Kraśnik, Lublin.

107. *Polskie Państwo Podziemne na Rzeszowszczyźnie 1939–1944/45* – OBEP Rzeszów – Gniewczyna Łańcucka, Jedlicze, Leżajsk, Rzeszów, Sanok.

108. *Powstanie Warszawskie* – OBEP Poznań – Czeladź, Kielce, Koło, Konin, Niedoradz, Radziejowo, Skoki, Szamotuły, Świdnica, Zielona Góra.

109. *Powstańczy zryw w Czortkowie* – OBEP Kraków – Dobrodzień.

110. *Precz z kajdanami bolszewizmu* – OBEP Kraków – Ryglice, Tarnów.

111. *Pro i kontra. Młodzież w Polsce Ludowej* – OBEP Łódź – Łask, Łódź, Wieluń.

112. *Przez Morze Czerwone. Rzeczpospolita Polska na Uchodźstwie 1945–1990* – OBEP Warszawa – Szczecin, Warszawa.

113. *Przyczółek Wolność. Niezależne Zrzeszenie Studentów w Rzeszowie 1980–1989* – OBEP Rzeszów – Rzeszów.

114. *Represje stanu wojennego. Woj. białostockie 1981–1983/1989* – OBEP Białystok – Łomża, Suchowola.

115. *Rozstrzelane miasta. Poznań – Budapeszt 1956* – OBEP Poznań – Zielona Góra.

116. *Ruch Młodzieży Niezależnej w Gorzowie Wlkp.* – OBEP Szczecin – Barlinek, Gorzów Wlkp.

117. *Rzeczpospolita utracona* – OBEP Warszawa – Biała Rawska, Podzamcze Chęcińskie, Tarnopol (Ukraina), Warszawa.

118. *Samarytanie z Markowej. Ulmowie – Polacy zamordowani przez Niemców za pomoc Żydom* – OBEP Kraków – Chicago (USA), Łańcut, Markowa.

119. *Sierpień '88. Szczeciński marsz do wolności* – OBEP Szczecin – Szczecin.

120. *Skazani na karę śmierci przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Krakowie* – OBEP Kraków – Niepołomice, Wieliczka.

121. *Skazani na karę śmierci w czasach stalinowskich i ich losy* – OBEP Wrocław – Wrocław, Wschowa.

122. *Sługa Boży ks. Jerzy Popiełuszko* – OBEP Białystok – Koło, Leszno, Łuczywno, Śrem, Zielona Góra.

123. *Służby specjalne II Rzeczypospolitej (1918–1939). Blaski i cienie* – Centralny Ośrodek Szkolenia ABW w Emowie, BUiAD – Łódź.

124. *Solidarni z Rumunią* – OBEP Poznań – Leszno.

125. *Solidarność Walcząca* – Centrala BEP – Nadarzyn.

126. *Sonderlaboratorium SS. Zamojszczyzna „pierwszy obszar, osiedleńczy w Generalnym Gubernatorstwie"* – OBEP Lublin – Biłgoraj, Narol, Szczecin.

127. *Sowieckie piekło 1939–1956* – OBEP Poznań – Koło, Licheń, Łuczywno, Miłosław, Ostrzeszów, Wschowa, Żagań.

128. *Sprawiedliwi wśród Narodów Świata. Pomoc Polaków dla ludności żydowskiej w Małopolsce 1939––1945* – OBEP i OBUiAD Rzeszów – Birmingham (Wielka Brytania), Jarosław, Kraków, Liverpool (Wielka Brytania), Łódź, Rzeszów, Tryńcza.

129. *Stan wojenny* – OBEP Rzeszów – Krosno.

130. *Stan wojenny* – OBEP Szczecin – Koszalin, Szczecin.

131. *Stan wojenny na Dolnym Śląsku* – OBEP Wrocław – Głogów, Głuchołazy, Oleśnica, Prudnik.

132. *Stan wojenny perspektywa po 20 latach* – OBEP Kraków – Biadoliny Radłowskie, Wieliczka.

133. *Stan wojenny. Spojrzenie po 20 latach* – OBEP Lublin – Kraśnik, Lublin.

134. *Stowarzyszenie PAX, czyli Bolesława Piaseckiego państwo w państwie* – OBEP Łódź – Łódź.

135. *Sybiracy – Zesłańcy – Deportowani* – OBEP Rzeszów – Błażowa, Boguchwała, Jarosław, Jasło, Sędziszów Małopolski.

136. *Sybiracy. Deportacje obywateli polskich w głąb ZSRR (1939–1941)* – OBEP Białystok – Białystok, Borowie, Garwolin, Ostrożany.

137. *Symbole naszej historii* – OBEP Rzeszów – Brzezówka, Dylagówka, Leżajsk, Rzeszów, Strzyżów.

138. *Szczeciński Sierpień 1980 r.* – OBEP Szczecin – Szczecin.

139. *Śladami zbrodni komunistycznych na Rzeszowszczyźnie z lat 1944–1956* – OBEP Rzeszów – Głogów Małopolski, Pustków.

140. *Tajna Organizacja Wojskowa „Gryf Pomorski”* – OBEP Gdańsk – Brusy, Gdańsk, Gdynia, Lębork, Lubnia k. Brus, Łeba, Łubiana k. Kościerzyny, Konarzyny k. Chojnic, Męcikał k. Brus, Pelplin, Tuchola.

141. *Twarze koszalińskiej bezpieki* – OBEP Szczecin – Koszalin.

142. *Twarze tarnowskiej bezpieki* – OBEP Kraków – Ryglice.

143. *UB w walce z podziemiem niepodległościowym w woj. białostockim* – OBEP Białystok – Białystok.

144. *Uciekinierzy z PRL-u* – OBEP Katowice – Bielsko-Biała, Cieszyn, Gołkowice, Skarżysko-Kamienna, Szczecin.

145. *Upadek Imperium. Czasy polsko-litewskiej współpracy* – OBEP Kraków – Biskupice.

146. *Urna to jest taki pniak. Wrzucisz „nie”, wychodzi „tak”. Referendum 30 czerwca 1946 r. w województwie gdańskim* – OBEP Gdańsk – Gdańsk, Pogódki k. Skarszew.

147. *Utracone nadzieje. Ludność żydowska w województwie śląskim/katowickim w latach 1945–1970* – OBEP Katowice – Bielsko-Biała, Opole, Pszczyna, Tychy, Warszawa, Zabrze.

148. *W cieniu jednostki. Kult Stalina na Górnym Śląsku (1945–1956)* – OBEP Katowice – Gliwice, Katowice, Ruda Śląska.

149. *W objęciach wielkiego brata* – OBEP Warszawa – Bańska Bystrzyca (Słowacja), Ciechanów, Legnica.

150. *W poszukiwaniu nowego domu* – OBEP Szczecin – Kamień Pomorski.

151. *Walczyliśmy o nową Polskę…, Polskę dla wszystkich. Por. Mieczysław Bujak (1926–1951)* – OBEP Wrocław – Kluczbork.

152. *Wasza solidarność – nasza wolność. Reakcje emigracji polskiej i świata na wprowadzenie stanu wojennego* – OBEP Lublin – Lublin.

153. *Wielkopolska w cieniu WRON-y* – OBEP Poznań – Pobiedziska, Turek, Zielona Góra.

154. *Wierni ideałom. Niezależne środowiska katolików świeckich w Szczecinie 1945–89* – OBEP Szczecin – Gorzów Wlkp.

155. *Wieś polska między dwoma totalitaryzmami (1939–1945)* – OBEP Rzeszów – Tryńcza.

156. *„O wieś wolną, niezależną, samorządną… Rocznica wydarzeń Bydgoskiego Marca '81 i rejestracji „Solidarności rolniczej"* – OBEP Gdańsk – Bydgoszcz.

157. *Więzienne lata Prymasa Stefana Wyszyńskiego 1953–1956* – OBEP Białystok, Delegatura w Olsztynie przy współpracy z Centralą BEP, OBEP Gdańsk, Delegaturą w Bydgoszczy, OBEP Rzeszów oraz OBEP Wrocław, Delegatura w Opolu – Lesko, Ustrzyki, Przemyśl, Rzeszów, Warszawa.

158. *Władysław Siła-Nowicki* – OBEP Szczecin – Szczecin.

159. *„Wolności! Chleba!" Poznański Czerwiec '56 w fotografii* – OBEP Poznań – Chodzież, Kościan, Pobiedziska, Poznań.

160. *Wołyń – ziemia naznaczona polską krwią* – OBEP Kraków – Busko-Zdrój.

161. *Wołyń 1943* – OBEP Gdańsk – Elbląg, Lębork, Łeba, Konarzyny k. Chojnic.

162. *Wołyń 1943. Wołają z grobów, których nie ma* – OBEP Szczecin – Cieszanów, Dębno, Drezdenko, Gliwice, Katowice, Lusowo, Narol, Oleszyce, Opole, Szczecin, Witnica.

163. *Wrogowie Polski Ludowej. Konspiracja antykomunistyczna na Pomorzu Zachodnim 1945–1956* – OBEP Szczecin – Stargard Szczeciński, Trzebiatów.

164. *Wrzesień '39* – OBEP Białystok – Olsztyn.

165. *Wybory '89* – OBEP Rzeszów – Dębica, Przeworsk, Rzeszów.

166. *Wybory i referenda w PRL w latach 1946–1989* – OBEP Szczecin – Goleniów, Szczecin.

167. *Wygnańcy* – Centrala BEP – Nadarzyn.

168. *Wypędzeni, przypędzeni. Kształtowanie się nowego społeczeństwa na Warmii i Mazurach* – OBEP Białystok – Ogródek, Olsztyn.

169. *Z Archiwum IPN* – OBEP Lublin – Lublin.

170. *Z Archiwum IPN* – OBEP Wrocław – Wrocław.

171. *Z archiwum kieleckiego IPN* – OBEP Kraków, Delegatura w Kielcach – Kielce.

172. *Z dziejów oporu społecznego w Polsce południowo-wschodniej 1956–1990* – OBEP Rzeszów – Golcowa, Sędziszów Małopolski.

173. *Z Ewangelią w ręku i z modlitwą na ustach. Karola Wojtyły związki ze Szczecinem* – OBEP Szczecin – Szczecin.

174. *Z największą brutalnością… Zbrodnie Wehrmachtu w Polsce, wrzesień–październik 1939 r.* – Centrala BEP – Radziejowice, Warka.

175. *Z narażeniem życia – Polacy ratujący Żydów podczas Zagłady* – OBEP Szczecin – Szczecin.

176. *Za Marksem bez Boga. Laicyzacja życia społecznego w Polsce Ludowej w latach 1945–1989* – OBEP Katowice – Gliwice, Ustroń.

177. *Zaczęło się w Lipcu. Solidarność w Regionie Środkowo-Wschodnim 1980–1989 r.* – OBEP Lublin – Świdnik.

178. *Zagłada dworów w województwie białostockim po 1939 r.* – OBEP Białystok – Biała Piska, Białystok, Grajewo, Olecko, Osowicze, Sokoły, Warszawa.

179. *Zagłada polskich elit. Akcja AB-Katyń* – Centrala BEP – Gliwice, Grudziądz, Józefów, Seul (Korea), Strasburg (Francja), Święta Katarzyna, Warszawa.

180. *Zagłada wielkopolskich elit 1939–1941* – OBEP Poznań – Chodzież, Nietążkowo, Poznań, Śrem.

181. *Zagłada żydowskich miasteczek* – OBEP Łódź – Łódź, Szczytniki.

182. *Zagrabione dziedzictwo, utracona pamięć* – OBEP Kraków – Kraków, Miechów.

183. *Zbigniew Rećko „Trzynastka" (1923–1946). Bohater białostockiego podziemia* – OBEP Białystok – Białystok, Szudziałowo, Turośnia Kościelna.

184. *Zbrodnia i kara. Procesy niemieckich zbrodniarzy* – OBEP Kraków – Jabłonka.

185. *Zbrodnia Katyńska* – Centrala BEP oraz OBEP: Białystok, Gdańsk, Kraków, Lublin, Poznań, Szczecin, Wrocław – Baranów Sandomierski, Białystok, Busko-Zdrój, Chełm, Głuchołazy, Gorlice, Gościeradów, Kalnica, Kielce, Kłodzko, Kowale Oleckie, Lębork, Licheń Stary, Lublin, Łeba, Łomża, Manieczki, Nowogard, Ostrów Mazowiecka, Siemiatycze, Wadowice, Warszawa, Wyszki, Zielona Góra.

186. *Zbrodnia Katyńska. Wielkopolanie w dołach śmierci Katynia, Charkowa i Miednoje* – OBEP Poznań – Konin, Swarzędz, Śrem, Września, Zielona Góra.

187. *Zbrodnie niemieckie na ziemi łódzkiej* – OBEP Łódź – Brzeziny, Jeżów, Ostrów, Piotrków Trybunalski.

188. *Zbuntowane miasto. Szczeciński Grudzień '70 – Styczeń '71* – OBEP Szczecin – Szczecin.

189. *Zgasło słoneczko ludzkości… Reakcje społeczeństwa polskiego na śmierć Stalina* – OBEP Wrocław – Wrocław.

190. *Zielona Góra 30. Maja 1960 r. W obronie Domu Katolickiego* – OBEP Poznań – Nowa Sól.

191. *Zimna wojna. Krótka historia podzielonego świata* – OBEP Warszawa – Lwów (Ukraina), Marienborn (Niemcy).

192. *Zniewolony umysł. Intelektualiści w służbie tyranii* – OBEP Kraków – Jaworzno.

193. *Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość" w służbie Niepodległej* – OBEP Kraków – Częstochowa, Szczawnica.

194. *Żądamy wypuszczenia aresztowanych kolegów z Krakowa! Protest studentów poznańskich z 13 maja 1946 r.* – OBEP Poznań – Poznań.

195. *Żołnierze Wyklęci. Antykomunistyczne podziemie na Rzeszowszczyźnie po 1944 r.* – OBEP Rzeszów – Dębowiec, Góra Motyczna, Lesko, Rzeszów, Ustrzyki Dolne.

196. *Żołnierze Wyklęci. Pamiętamy* – OBEP Białystok – Giżycko, Grajewo, Jaświły, Łapy, Sokoły, Szczuczyn, Wysokie Mazowieckie.

197. *Życie codzienne w okupowanej Wielkopolsce* – OBEP Poznań – Kalisz, Kościan, Łuczywno, Ostrów Wielkopolski, Ostrzeszów, Poznań, Szamotuły, Wschowa, Złotów.

198. *Życie na papierze. Niemiecka okupacja Rzeszowszczyzny w afiszach, obwieszczeniach i plakatach (1939–1944)* – OBEP Rzeszów – Stępina, Tyczyn.

ZAŁĄCZNIK NR 4:
WYKAZ KONFERENCJI ORAZ SESJI NAUKOWYCH I POPULARNONAUKOWYCH

Centrala IPN

1. *PZPR w literaturze naukowej* – wewnętrzna konferencja naukowa, Łochów, 1–2 kwietnia 2014 r. Organizator: Centrala BEP, Oddział IPN w Warszawie.

2. *Gromadzenie archiwaliów w cyfrowym świecie XXI wieku* – XIV Międzynarodowa Konferencja Archiwów Państw Europy Środkowo-Wschodniej z cyklu „Colloquia Jerzy Skowronek dedicata", Warszawa, 22–23 maja 2014 r. Organizator: Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, BUiAD.

3. *Konferencja wewnętrzna pionu naukowo-edukacyjnego Instytutu Pamięci Narodowej*, Jachranka, 11–13 czerwca 2014 r. Organizator: Centrala BEP.

4. *Piąty Światowy Kongres Nauki Polskiej (Fifth World Congress of Polish Science)* – międzynarodowy kongres naukowy Polskiego Instytutu Nauk i Sztuk w Ameryce (PIASA), Warszawa, 21–23 czerwca 2014 r. Organizator: Centrala BEP, MSZ, Instytut Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego i in.

5. *Geneza wybuchu I wojny światowej* – międzynarodowa konferencja naukowa, Warszawa, 26 czerwca 2014 r. Organizator: Centrala BEP.

6. *Od Wolnej Europy do Wolnej Polski. Komitet Wolnej Europy w czasie zimnej wojny* – międzynarodowa konferencja naukowa, Gdańsk, 5–6 września 2014 r. Organizator: Centrala BEP, OBEP Lublin, Uniwersytet Gdański.

7. *XIX Powszechny Zjazd Historyków Polskich* – Szczecin, 17–21 września 2014 r. Organizator: Polskie Towarzystwo Historyczne, OBEP IPN w Szczecinie, Miasto Szczecin, Muzeum II Wojny Światowej, Muzeum Historii Polski i in.

8. *Wina i kara. Społeczeństwa wobec rozliczeń totalitaryzmów* – międzynarodowa konferencja naukowa, Warszawa, 2–3 października 2014 r. Organizator: OBEP IPN w Warszawie i Centrala BEP.

9. *Fenomen Polskiego Państwa Podziemnego* – konferencja naukowa, Warszawa, 16–17 października 2014 r. Organizator: Centrala BEP.

10. *Need to Know IV: What We Now Know about Secret Services in the Cold War. A State of Affairs 25 Years after 1989* – międzynarodowa konferencja naukowa, Leuven (Belgia), 23–24 października 2014 r. Organizator: Centrala BEP, KU Leuven University, University of Southern Denmark.

11. *Europa pod nadzorem. Zbiory audiowizualne komunistycznych służb specjalnych/Europe under surveillance. The audiovisual collections of communist security services* – konferencja międzynarodowa pod honorowym patronatem Polskiego Komitetu do spraw UNESCO, Warszawa, 27 października 2014 r. Organizator: BUiAD.

12. *Komputeryzacja i digitalizacja w archiwach* – konferencja naukowa, Olsztyn, 27–28 października 2014 r. Organizator: BUiAD, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie i Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu.

13. *Partia, państwo, społeczeństwo* – konferencja naukowa, Warszawa, 5–6 listopada 2014 r. Organizator: Centrala BEP.

14. *Wokół pomocy dla Żydów w okupowanej Europie* – międzynarodowa konferencja naukowa, Warszawa, 13–15 listopada 2014 r. Organizator: Centrala BEP, Żydowski Instytut Historyczny, Centrum Badań nad Zagładą Żydów IFiS PAN.

15. *Warszawa ma wiele twarzy* – konferencja z cyklu „Warszawska Jesień Archiwalna", Warszawa, 20–21 listopada 2014 r. Organizator: Instytut Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego, Instytut Pamięci Narodowej, Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, Polska Akademia Nauk Archiwum w Warszawie.

16. *Gospodarcza Żelazna Kurtyna. Część I: Reformy rolne i polityka wobec rolnictwa* – międzynarodowa konferencja naukowa, Warszawa, 25–26 listopada 2014 r. Organizator: Centrala BEP oraz Katedra Historii Gospodarczej i Społecznej SGH.

17. *Archiwalia do dziejów polskiej emigracji politycznej z lat 1939–1990* – międzynarodowa konferencja naukowa, Warszawa, 3–5 grudnia 2014 r. Organizator: Centrala BEP, BUiAD Centrala, Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, Archiwum Akt Nowych i in.

18. *U polskich stali granic. W dziewięćdziesiątą rocznicę utworzenia Korpusu Ochrony Pogranicza* – konferencja naukowa, Warszawa, 10 grudnia 2014 r. Organizator: OBEP Szczecin, BUiAD i Komenda Główna Straży Granicznej.

Oddział IPN Białystok

1. *Sybir: Doświadczenia. Pamięć* – międzynarodowa konferencja naukowa, Białystok, 22–23 maja 2014 r. Organizator: OBEP Białystok, Instytut Historii i Nauk Politycznych UwB, Archiwum Państwowe w Białymstoku, Muzeum Wojska w Białymstoku.

2. *Czerwiec '89 po 25 latach* – konferencja regionalna, Olsztyn, 28 maja 2014 r. Organizator: Delegatura IPN w Olsztynie.

3. *Paryż – Londyn – Monachium – Nowy Jork. Miejsce emigracji niepodległościowej po 1939 roku na mapie kultury nie tylko polskiej* – międzynarodowa konferencja naukowa, Białystok, 30–31 maja 2014 r. Organizator: OBEP Białystok, Zakład Teorii i Antropologii Literatury Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu w Białymstoku.

4. *Przedstawiciele elit prowincjonalnych w XIX i pierwszej połowie XX w.* – konferencja naukowa, Drozdowo 29 sierpnia 2014 r. Organizator: Muzeum Przyrody w Drozdowie, OBEP Białystok, Starostwo Powiatowe w Łomży, Polskie Towarzystwo Ziemiańskie, Uniwersytet w Białymstoku, Fundacja Sztuk i Dialogu z siedzibą w Jedwabnem.

Oddział IPN Gdańsk

1. *Przywrócić ich pamięci. Żołnierze naszej niepodległości* – regionalna konferencja edukacyjna, Gdańsk, 24 lutego 2014 r. Organizator: OBEP Gdańsk.

2. *Przywróćmy ich pamięci. Żołnierze naszej niepodległości* – regionalna konferencja edukacyjna, Toruń, 25 lutego 2014 r. Organizatorzy: OBEP Gdańsk, Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

3. *„Samoobrona" Niemiecka (der Volksdeutsche Selbstschutz) w okupowanej Polsce w 1939 r.* – konferencja naukowa, Bydgoszcz, 26 listopada 2014 r. Organizator: OBEP Gdańsk – Delegatura w Bydgoszczy.

Oddział IPN Katowice

1. *Uratowana historia. Wykorzystanie technologii informatycznej w procesie rekonstrukcji zniszczonych materiałów archiwalnych* – konferencja międzynarodowa, Katowice, 19 lutego 2014 r. Organizator: OBUiAD Katowice, Fraunhofer IPK w Berlinie, MusterFabrik Berlin.

2. *Wybory 1989* – sesja popularnonaukowa, Częstochowa, 4 czerwca 2014 r. Organizator: OBEP Katowice, Zarząd Regionu NSZZ „Solidarność" w Częstochowie.

3. *Droga do Wolności 1980–1989* – sesja popularnonaukowa, Chorzów, 18 czerwca 2014 r. Organizator: OBEP Katowice, Park Śląski.

4. *Zabrze w latach wielkich wojen 1914–1918, 1939–1945* – konferencja naukowa, Zabrze, 9 września 2014 r. Organizator: Muzeum w Zabrzu, OBEP Katowice.

5. *Wyznania religijne w Rybniku i powiecie rybnickim w XIX i XX wieku* – konferencja naukowa, Rybnik, 9 października 2014 r. Organizator: OBEP Katowice, Zakład Teologii Patrystycznej Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego.

6. *„Po linii rewizjonizmu zachodnioniemieckiego". Aparat bezpieczeństwa i akcja antyrewizjonistyczna wobec ludności niemieckiej i rodzimej w Polsce (lata 50.–70. XX w.)* – konferencja naukowa, Katowice, 15 października 2014 r. Organizator: OBEP Katowice.

7. *Symbole naszej przeszłości* – konferencja edukacyjna, Katowice, 26 listopada 2014 r. Organizator: OBEP Katowice, Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej w Katowicach.

8. *Górny Śląsk w Polsce Ludowej (II). Przywódcy – bohaterowie – wrogowie* – konferencja naukowa, Opole, 26 listopada 2014 r. Organizator: PIN – Instytut Śląski w Opolu, OBEP Katowice.

9. *Wielka Wojna z Górnym Śląskiem w tle. Pamięć – muzealia/projekty – źródła – postulaty badawcze* – konferencja naukowa, Rybnik, 1 grudnia 2014 r. Organizator: OBEP Katowice, Muzeum w Rybniku, Stowarzyszenie Humanistyczne Europa – Śląsk – Świat najmniejszy.

Oddział IPN Kraków

1. *Polska u schyłku II wojny światowej. Wkroczenie Armii Czerwonej – fakty i mity* – konferencja popularnonaukowa, Kraków, 17 stycznia 2014 r. Organizator: Kuratorium Oświaty, OBEP Kraków, Polska Akademia Umiejętności.

2. *Rotmistrz Witold Pilecki człowiek honoru* – regionalna konferencja edukacyjna, Tarnów, 30 kwietnia 2014 r. Organizator: Tarnowska Inicjatywa Oświatowa e-ducaTIO, OBEP Kraków, MCDN ODN w Tarnowie.

3. *Pamiętamy '44. 70. rocznica wybuchu Powstania Warszawskiego* – regionalna konferencja edukacyjna, Kraków, 14 maja 2014 r. Organizator: MCDN ODN Kraków, OBEP Kraków.

4. *Kresy – polskie ziemie wschodnie w XX wieku: W 70. rocznicę rozpoczęcia Akcji „Burza" i 95. rocznicę Obrony Lwowa. Walka Polaków o przynależność Kresów Wschodnich do Rzeczpospolitej w latach 1918–1922, 1939–1945* – konferencja popularnonaukowa, Kraków, 29 maja 2014 r. Organizator: OBEP Kraków, Małopolskie Kuratorium Oświaty, Uniwersytet Papieski im. Jana Pawła II, Fundacja Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego w Krakowie, Muzeum Historii Armii Krajowej.

5. *Polskie Państwo Podziemne na Kielecczyźnie*, colloquium I: *70. rocznica zamachu na agenta Gestapo Franciszka Witka vel Franza Wittka* – konferencja naukowa, Kielce, 29 maja 2014 r. Organizator: Delegatura IPN w Kielcach, Instytut Historii UJK, Zarząd Okręgu Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej w Kielcach.

6. *Los więźniów w obozach niemieckich* – regionalna konferencja edukacyjna, Tarnów, 3 czerwca 2014 r. Organizator: Tarnowska Inicjatywa Oświatowa e-ducaTIO, OBEP Kraków, MCDN ODN w Tarnowie.

7. *1. Pułk Strzelców Podhalańskich AK – wczoraj i dziś* – regionalna konferencja popularnonaukowa, Słopnice, 20 września 2014 r. Organizator: Gmina Słopnice, Stowarzyszenie Rekonstrukcji Historycznych 1. PSP AK, Lasy Państwowe Nadleśnictwo Limanowa, OBEP Kraków.

8. *Kresy – polskie ziemie wschodnie w XX wieku: Repatriacja czy ekspatriacja? Wyjechać czy zostać? Masowe wypędzenia obywateli polskich z ziem wschodnich II Rzeczypospolitej w latach 1944–1959* – konferencja popularnonaukowa, Kraków, 1 października 2014 r. Organizator: OBEP Kraków, Małopolskie Kuratorium Oświaty, Uniwersytet Papieski im. Jana Pawła II, Fundacja Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego w Krakowie, Muzeum Archeologiczne w Krakowie.

9. *Polska 1944. Perspektywa sojuszników i wrogów* – międzynarodowa konferencja naukowa, Kraków, 17 października 2014 r. Organizator: OBEP Kraków, Instytut Politologii Akademii Ignatianum.

10. *Postawy Polaków wobec zagłady Żydów* – regionalna konferencja edukacyjna, Tarnów, 28 października 2014 r. Organizator: Tarnowska Inicjatywa Oświatowa e-ducaTIO, OBEP Kraków, MCDN ODN w Tarnowie.

Oddział IPN Lublin

1. *Sport w PRL* – sesja popularnonaukowa, Lublin, 27 lutego 2014 r. Organizator: OBEP Lublin.

2. *Spotkanie z historią w Józefowie. Życie codzienne na Lubelszczyźnie PRL* – sesja popularnonaukowa, Józefów n. Wisłą, 29 maja 2014 r. Organizator: OBEP Lublin.

3. *Spotkanie z historią. Polska 1944–1989* – sesja popularnonaukowa, Lublin, 22 października 2014 r. Organizator: OBEP Lublin.

4. *Kobieta w PRL* – sesja popularnonaukowa, Lublin, 30 października 2014 r. Organizator: OBEP Lublin.

5. *„Rewolucja społeczna" czy „dzika przebudowa". Społeczne skutki przekształceń własnościowych w Polsce* – konferencja naukowa, Lublin, 19–21 listopada 2014 r. Organizator: OBEP Lublin, Polskie Towarzystwo Ziemiańskie.

6. *Dni Jana Karskiego – życie i działalność* – regionalna konferencja edukacyjna, Tarnów, 24 listopada 2014 r. Organizator: OBEP Lublin – Delegatura w Radomiu, Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Radomiu, Ośrodek Kultury i Sztuki „Resursa Obywatelska" w Radomiu.

7. *Dzień z historią najnowszą sesja popularnonaukowa* – sesja popularnonaukowa, Świdnik, 12 grudnia 2014 r. Organizator: OBEP Lublin.

Oddział IPN Łódź

1. *Wyzwania współczesnej archiwistyki* – seminarium archiwalne, Łódź, 28–29 kwietnia 2014 r. Organizator: OBUiAD Łódź.

2. *Płk Józef Beck (1894–1944) – żołnierz, dyplomata, polityk* – konferencja naukowa, Łódź, 9–10 października 2014 r. Organizator: OBEP Łódź, Katedra Historii Powszechnej Najnowszej UŁ.

3. *Fenomen Polskiego Państwa Podziemnego* – regionalna konferencja popularnonaukowa, Łódź, 24 września 2014 r. Organizator: OBEP Łódź.

Oddział IPN Poznań

1. *Niezależny ruch studencki w Polsce w latach 1976–1989* – konferencja naukowa, Poznań, 15–16 maja 2014. Organizator: OBEP Poznań, NZS UAM w Poznaniu, Centrala BEP.

2. *Ziemiaństwo wobec przemian gospodarczych na ziemiach polskich 1864–1944* –konferencja naukowa, Warszawa, 4–5 września 2014 r. Organizator: OBEP Poznań, Polskie Towarzystwo Ziemiańskie, Fundacja im. Raczyńskich przy Muzeum Narodowym w Poznaniu.

3. *Jak uczyć o wojnie? II wojna światowa w nowoczesnej edukacji* – konferencja edukacyjna, Poznań, 24–26 września 2014 r. Organizator: OBEP Poznań.

4. *Medycyna w okupowanej Polsce w cieniu nazizmu* – międzynarodowa konferencja naukowa, Poznań, 10–12 października 2014 r. Organizator: Uniwersytet Medyczny w Poznaniu Katedra Nauk Społecznych, Koło Naukowe ds. Badań nad nazistowską pseudoeutanazją i przymusowymi sterylizacjami, Międzynarodowe Centrum Edukacji o Auschwitz i Holokauście Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu, OBEP Poznań.

5. *New Perspectives in the Transnational History of Communism in East Central Europe* – konferencja międzynarodowa, Poznań, 16–17 października 2014 r. Organizator: OBEP Poznań, Instytut Filozofii UAM, Hungarian Academy of Science, Polskie Towarzystwo Filozoficzne.

6. *Ziemia szamotulska w latach wojny i okupacji 1939–1945* – regionalna konferencja popularnonaukowa, Szamotuły, 28 listopada 2014 r. Organizator: OBEP Poznań, Muzeum–Zamek Górków w Szamotułach, nauczyciele szkół ponadpodstawowych w Szamotułach.

7. *Obszar Zachodni Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość* – konferencja naukowa, Poznań, 4 grudnia 2014 r. Organizator: OBEP Poznań, Centrala BEP.

8. *Pieczęcie w warsztacie badawczym historyka w okresie Polski Ludowej* – konferencja naukowa, Poznań, 1 grudnia 2014 r. Organizator: Oddział IPN Poznań, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Oddział IPN Rzeszów

1. *Żołnierze Wyklęci* – sesja popularnonaukowa, Rzeszów, 28 lutego 2014 r. Organizator: Samorząd Uczniowski I LO w Rzeszowie, OBEP Rzeszów.

2. *Sprawiedliwi wśród Narodów Świata. Zakres i formy pomocy udzielanej Żydom w Europie Środkowo-Wschodniej okupowanej przez III Rzeszę* – międzynarodowa konferencja naukowa, Rzeszów, 24 marca 2014 r. Organizator: OBEP Rzeszów, Instytut Historii Uniwersytetu Rzeszowskiego, Państwowa Wyższa Szkoła Techniczno-Ekonomiczna w Jarosławiu, Muzeum – Zamek w Łańcucie.

3. *70. rocznica zagłady Romów* – regionalna konferencja popularnonaukowa, Rzeszów, 15 maja 2014 r. Organizator: OBEP Rzeszów, Podkarpacki Urząd Wojewódzki w Rzeszowie, Instytut Historii Uniwersytetu Rzeszowskiego.

4. *Jan Kozłowski. Niepokorny rolnik z tarnobrzeskiego* – konferencja naukowa, Warszawa, 24 maja 2014 r. Organizator: OBEP Rzeszów, Stowarzyszenie Wolnego Słowa, Wydział Zamiejscowy Nauk o Społeczeństwie KUL w Stalowej Woli, NSZZ „Solidarność" Region Ziemia Sandomierska we współpracy z rodziną senatora Jana Kozłowskiego.

5. *Jan Kozłowski. Niepokorny rolnik z tarnobrzeskiego* – konferencja naukowa, Stalowa Wola, 1 czerwca 2014 r. Organizator: OBEP Rzeszów, Stowarzyszenie Wolnego Słowa, Wydział Zamiejscowy Nauk o Społeczeństwie KUL w Stalowej Woli, NSZZ „Solidarność" Region Ziemia Sandomierska we współpracy z rodziną senatora Jana Kozłowskiego.

6. *Czerwiec '89 początkiem drogi do wolności* – regionalna konferencja popularnonaukowa, Przemyśl, 4–5 czerwca 2014 r. Organizator: OBEP Rzeszów, Państwowa Wyższa Szkoła Wschodnioeuropejska w Przemyślu.

7. *Papieże Kręgu Soboru Watykańskiego II. Od Jana XXIII do Benedykta XVI* – sesja naukowa, Jarosław, 20 czerwca 2014 r. Organizator: OBEP Rzeszów, Kolegiata Bożego Ciała w Jarosławiu, Fundacja Libertas Culturae, Stowarzyszenie Kulturalno-Wychowawcze im. Ks. Piotra Skargi w Jarosławiu.

8. *Polskie Państwo Podziemne na Rzeszowszczyźnie* – konferencja popularnonaukowa, Rzeszów, 26 września 2014 r. Organizator: OBEP Rzeszów, Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego, Podkarpacka Rada ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych.

9. *Digitalizacja archiwaliów szansą na ich upowszechnienie i ochronę* – konferencja naukowa, Rzeszów, 16 października 2014 r. Organizator: Oddział IPN Rzeszów, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Rzeszowskiego, Stowarzyszenie Archiwistów Kościelnych.

10. *Kościół Katolicki w Europie Środkowo-Wschodniej w obliczu dwóch totalitaryzmów (1917––1990)* – międzynarodowa konferencja naukowa, Lwów, 10–11 grudnia 2014 r. Organizator: OBEP Rzeszów, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Wyższe Seminarium Duchowne Archidiecezji Lwowskiej Obrządku Łacińskiego we Lwowie-Brzuchowicach, Parafia Bazyliki Metropolitalnej pw. Wniebowzięcia Najświętszej Mary Panny Obrządku Łacińskiego we Lwowie.

Oddział IPN Szczecin

1. *Przymusowe osiedlenie Cyganów w Polsce. Pół wieku po zakazie wędrówki 1964−2014* − konferencja naukowa, 31 marca 2014 r., Gorzów Wielkopolski. Organizator: OBEP Szczecin, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wlkp, Lubuski Urząd Wojewódzki, Archiwum Państwowe w Gorzowie Wlkp., Miejski Ośrodek Sztuki w Gorzowie Wlkp., Stowarzyszenie Twórców i Przyjaciół Kultury Cygańskiej im. Papuszy w Gorzowie Wlkp.

2. *Przestępczość funkcjonariuszy MBP i MSW* − konferencja naukowa, Szczecin, 21−22 maja 2014 r. Organizator: OBEP Szczecin.

3. *A mury runą… w XXV-lecie przemian demokratycznych w Europie Środkowo-Wschodniej* – międzynarodowa konferencja naukowa, Gorzów Wielkopolski, 2 czerwca 2014 r. Organizator: OBEP Szczecin, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wlkp.

4. *Jak Polacy przeżywali wojny światowe?* − sesja naukowa w ramach XIX Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Szczecinie, 19−20 września 2014 r. Organizator: Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Szczecinie, OBEP Szczecin. Współorganizatorzy: Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Szczecińskiego, Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Szczecińskiego, Muzeum Historii Polski, Muzeum II Wojny Światowej, Muzeum Historii Żydów Polskich Polin, Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, Urząd Miasta Szczecin.

5. *Ideologiczna współpraca. Władze wobec środowisk opiniotwórczych w PRL i NRD* – konferencja naukowa, Szczecin, 18−19 września 2014 r. Organizator: OBEP Szczecin, Centrum Studiów Niemieckich i Europejskich im. Willy'ego Brandta Uniwersytetu Wrocławskiego.

6. *Robotnicy w PRL. Między fikcją a rzeczywistością* – konferencja naukowa, Szczecin, 2−3 grudnia 2014 r. Organizator: OBEP Szczecin.

Oddział IPN Warszawa

1. *Powiat Ciechanów w pierwszej dekadzie rządów komunistycznych* – konferencja naukowa, Ciechanów, 4 stycznia 2014 r. Organizator: OBEP Warszawa, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Ciechanowie.

2. *Teren wobec Powstania Warszawskiego* – konferencja naukowa, Warszawa, 24 czerwca 2014 r., Warszawa. Organizator: OBEP Warszawa.

3. *Życie na przekór. Antysystemowa kontestacja młodzieży w ostatniej dekadzie PRL (1980–1989) – nowe tropy i pytania badawcze* – konferencja naukowa, Warszawa, 23–24 października 2014 r. Organizator: OBEP Warszawa.

4. *Obszar Zachodni Zrzeszenia WiN* – konferencja naukowa, Warszawa, 4 grudnia 2014 r. Organizator: OBEP Warszawa, OBEP Poznań.

Oddział IPN Wrocław

1. *Wojsko Polskie pierwszej połowy XX wieku. W 100-lecie odrodzenia Polskiego Czynu Zbrojnego* – konferencja naukowa, Wrocław, 12–13 września 2014 r. Organizator: OBEP IPN we Wrocławiu, Instytut Historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego.

2. *Bazy danych i cyfryzacja zasobów archiwalnych instytucji zajmujących się upamiętnieniem ofiar Holokaustu i II wojny światowej* – międzynarodowa konferencja, Wrocław, 15–17 października 2014 r. Organizator: OBUiAD Wrocław, Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy.

3. *W poszukiwaniu programu. Myśl polityczna środowisk opozycyjnych w PRL w latach 1976–1989* – konferencja naukowa, Wrocław, 28–29 października 2014 r. Organizator: OBEP Wrocław, Centrala BEP.

4. *Delatorzy, donosiciele, informatorzy, osobowe źródła informacji – ludzie, zjawisko* – międzynarodowa konferencja naukowa, Wrocław, 27–28 listopada 2014 r. Organizator: OBEP Wrocław.

5. *Kobiety „na zakręcie" 1939–1989* – konferencja naukowa, Wrocław, 4–5 grudnia 2014 r. Organizator: OBEP Wrocławiu.

ZAŁĄCZNIK NR 5:
WYKAZ WYSTĄPIEŃ PRACOWNIKÓW IPN PODCZAS MIĘDZYNARODOWYCH KONFERENCJI, SYMPOZJÓW I WARSZTATÓW

1. dr Witold Bagieński – *Intelligence centres in West Germany. People and operations*, 25 listopada 2014 r., Poczdam (Niemcy), międzynarodowy workshop „History of Central European Intelligence Services – a research agenda". Organizator: IPN, Niezależna Komisja Historyków ds. Badania Historii BND.

2. dr hab. Tomasz Balbus – *Home Army counterintelligence and Abwehr in Vilnius against Bolsheviks. Cooperation or operational games?*, 11 września 2014 r., Wilno (Litwa), konferencja międzynarodowa „1944 in Lithuania and in the Neighbouring Countries: the Change of the Occupations". Organizator: Parlament Republiki Litewskiej.

3. dr Jerzy Bednarek – *Sowiecki system obozów i więzień. Przykłady wybranych państw*, 13 maja 2014 r., Londyn (Wielka Brytania), prezentacja publikacji Oddziału IPN w Łodzi w Bibliotece Polskiego Ośrodka Społeczno-Kulturalnego (POSK) w Londynie. Organizator: POSK, Oddział IPN Łódź.

4. dr Jerzy Bednarek – *Some comments on the editorial series „Poland and Ukraine in the 1930's and 1940's. Documents from the Archives of the Secret Services"*, 24 września 2014 r., Munk School of Global Affairs (University of Trinity College) Uniwersytetu Toronto (Kanada), promocja publikacji *Poland and Ukraine in the 1930s and 1940s. Documents from the Archives of the Secret Services*. Organizator: Uniwersytet Toronto w Kanadzie.

5. dr hab. Grzegorz Berendt – *Local Gentilles and Jews in Polesie after the German attack on the USSR (June–August 1940)*, 5 listopada 2014 r., Jerozolima (Izrael), międzynarodowe warsztaty „Pogroms on the Polish Land during the World war II". Organizator: Menachem Begin Heritage Center, Uniwersytet Warszawski.

6. dr hab. Konrad Białecki – *Rue Saint-Martin à Poznań – espace de dialogue mouvementé entre le pouvoir et la société 1945–1989*, 26–27 listopada 2014 r., Paryż (Francja) – międzynarodowa konferencja naukowa „Sur les chemins de Saint Martin. Hongrie – France – Pologne". Organizator: Stacja Naukowa PAN w Paryżu, Węgierska Akademia Nauk, Instytut Historii UAM w Poznaniu i Centre Culturel Européen Saint Martin de Tours.

7. Artur Brożyniak – *Postawa duchowieństwa greckokatolickiego diecezji przemyskiej wobec polityki okupanta niemieckiego*, 11 grudnia 2014 r., Lwów (Ukraina), międzynarodowa konferencja naukowa „Kościół Katolicki w Europie Środkowo-Wschodniej w obliczu dwóch totalitaryzmów (1917–1990)". Organizator: OBEP Rzeszów, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Wyższe Seminarium Duchowne Archidiecezji Lwowskiej Obrządku Łacińskiego i Parafia Bazyliki Metropolitarnej pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny Obrządku Łacińskiego we Lwowie.

8. prof. dr hab. Krzysztof Brzechczyn – *Between Dissidence and Political Opposition: On the Committee of Defense Workers (KOR) Philosophy of Social Resistance in the Years 1976–1980*, 17 stycznia 2014 r, Aalborg (Dania), międzynarodowa konferencja naukowa „Dissent! Histories and Meanings of Opposition from 1968 to the Present, Research Group in International Studies". Organizator: Aalborg University.

9. dr Władysław Bułhak – *The Foreign Office, the SOE and Retinger's Trip to Poland in 1944*, 23 czerwca 2014 r., Warszawa, „Fifth World Congress of Polish Studies" (V Kongres PIASA).

10. dr Władysław Bułhak – *The fabricator from Zagreb. „Alessandro" and the case of fake transcripts of political discussions of Paul VI*, 23–24 października 2014 r., Leuven (Belgia), międzynarodowa konferencja naukowa „Need to Know IV: What We Now Know about Secret Services in the Cold War. A State of Affairs 25 Years after 1989". Organizator: IPN, Centrum Badań nad Zimną Wojną Uniwersytetu Południowej Danii i Uniwersytet w Leuven.

11. dr Władysław Bułhak – *BND – First Department of MIA – double contacts, double control, double agents. The cases of Gottfried Kusen, Andrzej Madejczyk and Joahim Groenwald"* – 24–25 listopada 2014 r., Poczdam (Niemcy), międzynarodowy workshop „History of Central European Intelligence Services – a research agenda". Organizator: IPN, Niezależna Komisja Historyków ds. Badania Historii BND.

12. Joanna Dardzińska – *Dokumentacja byłych organów bezpieczeństwa PRL dot. konsolidacji systemu władzy w regionie Jelenia Góra/Bogatynia/Zgorzelec w zasobie Oddziału IPN we Wrocławiu*, 9–10 października 2014 r., Drezno (Niemcy), warsztaty w ramach programu badawczego dotyczącego konsolidacji systemu władzy komunistycznej u zbiegu granic trzech państw komunistycznych: Czechosłowacji, Niemiec Wschodnich i Polski w perspektywie porównawczej (1945–1949). Organizator: Uniwersytet Techniczny w Dreźnie, Instytut H. Arendt.

13. dr Franciszek Dąbrowski – *The System of Electronic Intelligence Information Processing of the 1st Department of the Ministry of Internal Affairs of the People's Republic of Poland – how did it work, what remained for historians and archivists?*, 23–24 października 2014 r., Leuven (Belgia), międzynarodowa konferencja naukowa „Need to Know IV: What We Now Know about Secret Services in the Cold War. A State of Affairs 25 Years after 1989". Organizator: IPN, Centrum Badań nad Zimną Wojną Uniwersytetu Południowej Danii i Uniwersytet w Leuven.

14. dr Franciszek Dąbrowski – udział w warsztacie i konferencji „Why Nations Need Memory?", 8–10 czerwca 2014 r., Praga (Czechy). Organizator CEVRO – Liberálně-konzervativní akademie i Zaostřeno o.p.s.

15. dr Wojciech Frazik – *Polacy na Węgrzech w czasie drugiej wojny światowej*, 12 marca 2014 r., Budapeszt (Węgry), międzynarodowe seminarium. Organizator: Katedra Polonistyki Uniwersytetu im. Löránda Eötvösa w Budapeszcie.

16. Filip Gańczak – seminarium warsztatowe „Honoring Civil Courage", poświęcone aktualnej sytuacji ofiar systemu komunistycznego w Europie Środkowo-Wschodniej, w tym w Polsce, 8–9 lutego 2014 r., Berlin (Niemcy). Organizator: Miejsce Pamięci w Berlinie-Hohenschönhausen.

17. Przemysław Gasztold-Seń *–„Brotherly" concerns. The Soviet bloc countries' official and secret pressure on Polish intelligence services in 1980s.*, 23–24 października 2014 r., Leuven (Belgia), międzynarodowa konferencja naukowa „Need to Know IV: What We Now Know about Secret Services in the Cold War. A State of Affairs 25 Years after 1989". Organizator: IPN, Centrum Badań nad Zimną Wojną Uniwersytetu Południowej Danii i Uniwersytet w Leuven.

18. Przemysław Gasztold-Seń – *„Ecole de la survie": les étudiants africains en Pologne communiste*, 20–21 listopada 2014 r., Paryż (Francja), międzynarodowa konferencja naukowa „Etudiants africa-

ins en URSS et dans les autres pays du monde communiste (1960–1990). Entre histoires nationales et contexte international". Organizator: École des hautes études en sciences sociales (EHESS) i Réseau Interdisciplinaire Afriqe Monde (RIAM) w ramach projektu Etudiants et élites africaines formés dans les pays de l'ex-bloc soviétique (ELITAF).

19. Przemysław Gasztold-Seń – *Beyond Democratic Centralism: Fractions, Coteries, and Informal Party Groups within the Polish United Workers' Party in the 80s*, 5–6 grudnia 2014 r., Wilno (Litwa), międzynardowa konferencja naukowa „Disclosing Invisible Society: Informal and Concealed Social Networks Under Communism". Organizator: Instytut Stosunków Międzynarodowych i Nauk Politycznych na Uniwersytecie w Wilnie w ramach projektu naukowego „Invisible Society of Soviet-era Lithuania: the Revision of Distinction between Systemic and Non-systemic Social Networks" dzięki wsparciu finansowemu European Social Fund under the Global Grant measure.

20. dr hab. Igor Hałagida – *Prawosławna Cerkwa w Lubłyńskomu dystrykti (1939–1944)*, 4 października 2014 r., Toronto (Kanada), konferencja naukowa „Chołmszczyna pid czas druhoji switowoji wijny"/„The Kholm Region During World War II". Organizator: Ukrainian Canadian Research and Documentation Centre, Shevchenko Scientific Society of Canada i Association of Ukrainians „Zakerzonia".

21. Marek Hańderek – *Security Apparatus towards political and armed underground in the early years of the People's Poland (1944–1953)*, 9 maja 2014 r., Belgrad (Serbia), podczas „Dni polskich" towarzyszących wystawie „U ime naroda represija u Srbiji 1944–1953". Organizator: Muzeum Historyczne Serbii i Instytut za Savramenu Istoriju.

22. dr Dariusz Iwaneczko – *Represje komunistyczne Archidiecezji Lwowskiej w Lubaczowie w latach 1944–1956*, 11 grudnia 2014 r., Lwów (Ukraina), międzynarodowa konferencja naukowa „Kościół katolicki w Europie Środkowo-Wschodniej w obliczu dwóch totalitaryzmów (1917–1990)". Organizator: OBEP Rzeszów, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Wyższe Seminarium Duchowne Archidiecezji Lwowskiej Obrządku Łacińskiego i Parafia Bazyliki Metropolitarnej pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny Obrządku Łacińskiego we Lwowie.

23. dr Anna Jagodzińska – *Współpraca IPN z Fundacją im. Kardynała Adama Kozłowieckiego i Muzeum Polskim w Rapperswilu*, 22 listopada 2014 r., Rapperswil (Szwajcaria), wystąpienie podczas finisażu wystawy dotyczącej Kardynała Adama Kozłowieckiego w Muzeum Polskim w Rapperswilu.

24. dr Natalia Jarska – *The value(s) of women's work for wages in state socialism – Poland in the 'thaw' 1956–1960*, 24–25 października 2014 r., Florencja (Włochy), międzynarodowa konferencja naukowa „The value of women's work: between the subjective and the economic". Organizator: European University Institute we Florencji w ramach „Women, Work and Value in Europe, 1945–2015".

25. dr Krzysztof Kaczmarski – *Polityka władz komunistycznych wobec Kościoła katolickiego w Polsce w latach 1944–1989*, 6 listopada 2014 r., Nowokuźnieck (Rosja), międzynarodowa konferencja naukowa „Świadectwo wiary w krajach obozu socjalistycznego". Organizator: Kuzbaskie Prawosławne Seminarium Duchowne w Nowokuźniecku, Wydział Wychowania Religijnego i Katechizacji Prawosławnej Kurii Metropolitalnej w Kemerowie, Parafia pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Maryi Panny w Kemerowie.

26. dr Łukasz Kamiński – udział w sesji międzyparlamentarnej „Reflections on Auschwitz – remembering the past, looking to the future", 27 stycznia 2014 r., Kraków, zorganizowanej w Międzynarodowy Dzień Pamięci o Ofiarach Holokaustu.

27. dr Łukasz Kamiński – udział w panelu „Collapse of communism and afterwards. The legacy of Cold-War period in Europe", 10 kwietnia 2014 r., Praga (Czechy), sympozjum z cyklu „Pamięć Europy". Organizator: Europejska Sieć Pamięć i Solidarność.

28. dr Łukasz Kamiński – udział w warsztacie „25 lat po upadku żelaznej kurtyny", 9 maja 2014 r., Poczdam, konferencja „Europa przed wyborami. Jaki wybór ma Europa?" w ramach VII Polsko-Niemieckich Dni Mediów. Organizator: Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej.

29. dr Łukasz Kamiński – *Public opinion reports by the Security Services (SB) in Poland*, 13 maja 2014 r., Berlin (Niemcy), konferencja „Śladami narodu… Państwowe sprawozdania dotyczące nastrojów społecznych w XX wieku. Niemcy, Europa Wschodnia, Chiny". Organizator: Urząd Pełnomocnika Federalnego do spraw Materiałów Państwowej Służby Bezpieczeństwa NRD.

30. dr Łukasz Kamiński – udział w sesji naukowej „Access to Holocaust Documentation in Eastern Europe – Current Status", 20 maja 2014 r., Kraków, konferencja „Holocaust Documentation in Eastern Europe". Organizator: Instytut Pamięci Męczenników i Bohaterów Holocaustu Yad Vashem.

31. dr Łukasz Kamiński – udział w panelu pt. „Doświadczenia i wyzwania stojące przed Komisjami Prawdy na całym świecie", 9 czerwca 2014 r., Tunis (Tunezja), międzynarodowa konferencja z okazji inauguracji działalności tunezyjskiej Komisji Prawdy i Godności. Organizator: Ministerstwo Praw Człowieka i Sprawiedliwości Okresu Przejściowego.

32. dr Łukasz Kamiński – *Sposoby radzenia sobie z naznaczoną przemocą przeszłością i związanymi z tym wyzwaniami*, 11 sierpnia 2014 r., Oświęcim, 5. Europejskie Warsztaty dotyczące rozliczeń z przeszłością Auschwitz. Organizator: Fundacja Maksymiliana Kolbe.

33. dr Łukasz Kamiński – udział w sesji naukowej „The East European intelligence and security services: the European experience", 23–24 października 2014 r., Leuven (Belgia), międzynarodowa konferencja naukowa „Need to Know IV: What We Now Know about Secret Services in the Cold War. A State of Affairs 25 Years after 1989". Organizator: IPN, Centrum Badań nad Zimną Wojną Uniwersytetu Południowej Danii i Uniwersytet w Leuven.

34. dr Łukasz Kamiński – *Polish Ways of Dealing with the Communist Past*, 14 listopada 2014 r., Bukareszt (Rumunia), konferencja „After a Quarter of a Century (1989–2014). Victims, Memory and Justice". Organizator: Instytut Badania Zbrodni Rumuńskiego Komunizmu i Pamięci o Emigracji, Konrad Adenauer Stiftung.

35. dr Łukasz Kamiński – *Polskie rozliczenia z przeszłością dwadzieścia pięć lat po upadku komunizmu*, 1 grudnia 2014 r., Lwów, wykład dla studentów Ukraińskiego Uniwersytetu Katolickiego.

36. dr Łukasz Kamiński – *Polacy wobec komunizmu 1944–1989*, 1 grudnia 2014 r., Lwów, wykład w ramach „Spotkań Ossolińskich". Organizator: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Konsulat Generalny RP we Lwowie.

37. dr Mariusz Krzysztofiński – *Abp. Ignacy Tokarczuk – Kustosz pamięci Kresów*, 11 grudnia 2014 r., Lwów (Ukraina), międzynarodowa konferencja naukowa „Kościół katolicki w Europie Środkowo-Wschodniej w obliczu dwóch totalitaryzmów (1917–1990)". Organizator: OBEP Rzeszów, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Wyższe Seminarium Duchowne Archidiecezji Lwowskiej Obrządku Łacińskiego i Parafia Bazyliki Metropolitarnej pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny Obrządku Łacińskiego we Lwowie.

38. dr Rafał Leśkiewicz – *Archives of regime special services. Polish experience with the archives of the Communist political police*, 17 lutego 2014 r., Melbourne (Australia), wykład otwarty, Monash University.

39. dr Rafał Leśkiewicz – *Działalność Instytutu Pamięci Narodowej*, 19 lutego 2014 r., Sydney (Australia), wykład otwarty dla Polonii australijskiej, Konsulat Generalny RP.

40. dr Rafał Leśkiewicz – *Zadania Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej*, 1 grudnia 2014 r., Kijów (Ukraina), wykład otwarty dla pracowników i funkcjonariuszy Wydzielonego Archiwum Państwowego Służby Bezpieczeństwa Ukrainy.

41. dr Joanna Lubecka – *Losy świątyń lwowskich po 1945 r.*, 6–9 września 2014 r., Lwów (Ukraina), międzynarodowa konferencja naukowa „Kościoły Lwowa i archidiecezji lwowskiej obrzędu łacińskiego: historia, tradycja, dzień dzisiejszy".

42. dr Sławomir Łukasiewicz – *Looking for a Freedom of Thought. Polish Intellectuals in Exile during and after the II World War*, 4–7 września 2014 r., Paryż (Francja), międzynarodowy kongres „Forth European Congress on World and Global History". Organizator: European Network in Universal and Global History (ENIUGH).

43. dr Sławomir Łukasiewicz – *Jan Karski, testigo y emisario*, 11 września 2014 r., Bogota (Kolumbia), międzynarodowy panel dyskusyjny „Memoria, resistencia polaca y holocausto", zorganizowany podczas otwarcia wystawy „El Mundo lo sabia – Jan Karski, una misión para la humanidad" przez Uniwersytet Javeriana.

44. dr Sławomir Łukasiewicz – *Political Parties and Party Politics in Exile: Supplement to the Political History of the Cold War*, 26 kwietnia 2014 r., Wiedeń (Austria), międzynarodowa konferencja naukowa. Organizator: European Social Science History Conference.

45. dr Sławomir Łukasiewicz – *Central and Eastern European émigrés and European integration process. Study on selected aspects of politics in exile*, 6–8 listopada 2014 r., Padwa (Włochy), międzynarodowa konferencja naukowa „Peoples and borders seventy years of movement of persons in Europe, to Europe, from Europe (1945–2015)". Organizator: Department of Political Science, Law and International Studies, University of Padua.

46. Marcin Majewski – *The Genesis of the Polish-Ukrainian Joint Project: »Polska i Ukraina w latach trzydziestych–czterdziestych XX wieku«" [Poland and Ukraine in the 1930's and 1940's of the 20th Century]*, 24 września 2014 r., University of Toronto (Kanada), promocja publikacji *Poland and Ukraine in the 1930's and 1940's of the 20th Century. Documents from Archives of Security Services*. Organizator: prof. F. Sysyn, prof. P. Wróbel.

47. Marcin Majewski – *The Genesis of the Polish-Ukrainian Joint Project: »Polska i Ukraina w latach trzydziestych–czterdziestych XX wieku«" [Poland and Ukraine in the 1930's and 1940's of the 20th Century]*, 26 września 2014 r., University of Alberta, Edmonton (Kanada), promocja publikacji *Poland and Ukraine in the 1930's and 1940's of the 20th Century. Documents from Archives of Security Services*. Organizator: prof. W. Krawczenko, dr R. Shiyan.

48. Marcin Majewski – *The Genesis of the Polish-Ukrainian Joint Project: »Polska i Ukraina w latach trzydziestych–czterdziestych XX wieku«" [Poland and Ukraine in the 1930's and 1940's of the 20th Century]*, 2 października 2014 r., University of Manitoba, Winnipeg (Kanada), promocja publikacji *Poland and Ukraine in the 1930's and 1940's of the 20th Century. Documents from Archives of Security Services*. Organizator: prof. R. Yereniuk, prof. O. Gerus.

49. Marcin Majewski – *Dokumenty dotyczące Iwana Ohijenki – arcybiskupa Ilariona w zasobie archiwum IPN*, 2 października 2014 r., University of Manitoba, Winnipeg (Kanada), promocja publikacji *Poland and Ukraine in the 1930's and 1940's of the 20th Century. Documents from Archives of Security Services*, organizatorzy: prof. R. Yereniuk, prof. O. Gerus.

50. Anna Marcinkiewicz-Kaczmarczyk – *Ochotnicza Legia Kobiet w obronie Lwowa (1918–1919)*, 27 czerwca 2014 r., Lwów, międzynarodowa sesja naukowa „Pierwsza wojna światowa i jej następstwa w wymiarze historyczno-wojskowym" w ramach XII Ogólnopolskiego Forum Historyków Wojskowości (Rzeszów–Lwów). Organizator: Akademia Wojsk Lądowych we Lwowie, Uniwersytet Rzeszowski.

51. dr Jan Jerzy Milewski – *17 września 1939 r. – zderzenie pamięci polskiej, białoruskiej i żydowskiej*, 26–27 września 2014 r., Mińsk (Białoruś), międzynarodowa konferencja naukowa: „Wrzesień 1939 roku w tradycji historycznej i historii mówionej". Organizator: Latający Uniwersytet w Mińsku.

52. dr Jan Jerzy Milewski – *Deportacje obywateli polskich z terytoriów okupowanych przez Związek Sowiecki (1939–1941) – historia i pamięć*, 17 września 2014 r., Kijów (Ukraina), międzynarodowy okrągły stół: „Deportacje, przymusowe wysiedlenia i wymuszone przemieszczenia w życiu narodów i losie ludzi". Organizator: Kijowski Uniwersytet Narodowy im. Tarasa Szewczenki.

53. dr Jan Jerzy Milewski – *Grodzieńska mała wieża Babel*, 7–8 listopada 2014 r., Grodno (Białoruś), międzynarodowa konferencja naukowa: „Społeczeństwo Grodna: Człowiek w przestrzeni miasta". Organizator: Białoruskie Towarzystwo Historyczne, Towarzystwo Białoruskiej Szkoły i Biblioteka Grodzieńska.

54. dr Jan Jerzy Milewski – udział w polsko-białoruskiej dyskusji na temat agresji sowieckiej z 17 września 1939 r. i jej konsekwencji, 21 września 2014 r., Grodno (Białoruś). Organizator: Konsulat Generalny RP w Grodnie, Biblioteka Grodzieńska.

55. dr Jan Jerzy Milewski – udział w dyskusji panelowej z udziałem przedstawicieli Białorusi, Ukrainy, Litwy i Polski: „Pamięć w przestrzeni miejskiej: pomiędzy sowieckim skansenem i historią narodową", 7 listopada 2014 r., Grodno (Białoruś). Organizator: Białoruskie Towarzystwo Historyczne, Biblioteka Grodzieńska.

56. dr Wojciech Muszyński – *Bolesław Piasecki as the victim of post-modernist historical revisionism*, 12 kwietnia 2014 r., Washington DC (USA), doroczna konferencja naukowa. Organizator: Institute of World Politics.

57. Jan Olaszek – *Between Trust and Distrust. The Underground „Solidarity" as a Trust Network, 5–6 grudnia 2014 r.*, Wilno (Litwa), międzynardowa konferencja naukowa „Disclosing Invisible Society: Informal and Concealed Social Networks Under Communism". Organizator: Instytut Stosunków Międzynarodowych i Nauk Politycznych na Uniwersytecie w Wilnie w ramach projektu naukowego „Invisible Society of Soviet-era Lithuania: the Revision of Distinction between Systemic and Non-systemic Social Networks" dzięki wsparciu finansowemu European Social Fund under the Global Grant measure.

58. dr Krzysztof Persak – udział w panelu „Justice for the totalitarian crimes – why haven't we done enough?", 12 czerwca 2014 r., Praga (Czechy), konferencja USTR i Platformy „Legacy of Totalitarianism Today".

59. dr Krzysztof Persak – udział w seminarium o Jedwabnem, 10 listopada 2014 r., Sztokholm (Szwecja). Organizator: Instytut Polski w Sztokholmie.

60. Radosław Peterman, *Historia lustracji w Polsce*, 1 kwietnia 2014 r., Kijów (Ukraina), Konferencja naukowa „Lustracja: rozwiązania dla Ukrainy". Organizator: Fundacja Otwarty Dialog.

61. Radosław Peterman, *Polski model lustracji*, 11 września 2014 r., Kijów (Ukraina), Konferencja naukowa „Okrągły stół. Lustracja: międzynarodowe doświadczenia i ukraińska perspektywa". Organizator: USAID-FAIR.

62. Andrzej Pieczunko – *4 lata współpracy Instytutu Piłsudskiego w Ameryce z Instytutem Pamięci Narodowej. Podsumowanie i perspektywy na przyszłość*, 6 czerwca 2014 r., Nowy Jork (USA), Gala Nagród Instytutu Piłsudskiego w Ameryce.

63. Anna Piekarska – prezentacja działań IPN na arenie międzynarodowej podczas międzynarodowego sympozjum „European Year of History. Turning Points of the 20th Century European History. Europe Between War and Peace 1914–2014", 9–11 kwietnia 2014 r., Praga (Republika Czeska). Organizator: Europejska Sieć Pamięć i Solidarność i Komisja Europejska.

64. dr Patryk Pleskot – *Dangerous foundation. Australian-Polish Polcul Foundation and the secret services of communist Poland (1980–1984)*, 23–24 października 2014 r., Leuven (Belgia), międzynarodowa konferencja naukowa „Need to Know IV: What We Now Know about Secret Services in the Cold War. A State of Affairs 25 Years after 1989". Organizator: IPN, Centrum Badań nad Zimną Wojną Uniwersytetu Południowej Danii i Uniwersytet w Leuven.

65. dr Patryk Pleskot – *Polish political migration during 1980's. Definition difficulties and methodological challenges*, 23–24 kwietnia 2014 r., Wiedeń (Austria), międzynarodowa konferencja naukowa European Social Science History Conference.

66. dr Patryk Pleskot – *Between Fear and Hope. Western Political Attitudes towards Polish „Solidarity" movement and the People's Republic of Poland (1980–1989),* 2–5 kwietnia 2014 r., Albuquerque (USA), coroczny zjazd Western Social Science Association.

67. dr Patryk Pleskot – *The diplomacy of change. International dimension of the Polish political transformation in 1989*, 4–5 listopada 2014 r., Bratysława (Słowacja), międzynarodowa konferencja naukowa „1989 – Year of Change". Organizator: Słowacki Instytut Pamięci Narodu (UPN).

68. dr Marcin Przegiętka – *Ohne Hoffnung auf Befreiung? Die polnische Heimatarmee um 1944 und die Aktion „Burza",* 7 listopada 2014 r., Wiedeń (Austria), międzynarodowe sympozjum „Zeitwende 1944". Organizator: Heeeresgeschichtliches Museum (HGM, Historyczne Muzeum Wojskowe) w Wiedniu i Stacja Naukowa PAN w Wiedniu.

69. Sebastian Rosenbaum – *German minority and the borderland communities (Kashubians, Masurians, Upper-Silesians) and Polish counterintelligence operations against Org. Gehlen/BND 1945–1968*, 24–25 listopada 2014 r., Poczdam (Niemcy), międzynarodowy workshop „History of Central European Intelligence Services – a research agenda". Organizator: IPN, Niezależna Komisja Historyków ds. Badania Historii BND.

70. Sebastian Rosenbaum – *Zwischen Politik und Wirtschaft. Die Schauprozesse im kommunistischen Polen. Versuch einer Gesamtdarstellung*, 11 listopada 2014 r., Wiedeń (Austria), międzynarodowa konferencja naukowa „Sowjetische Schauprozesse". Organizator: Ballasi Institut Wien; Ludwig-Boltzmann-Institut Graz, Czeskie Centrum i Stacja Naukowa PAN w Wiedniu.

71. dr Paweł Sasanka – *From the Defection of Józef Światło to Moczar's Ministry of Internal Affairs – Polish Security Apparatus: Collapse and Restoration, 1954–1964*, 25 września 2014 r., Sopron (Węgry), międzynarodowa konferencja naukowa „Continuities – Discontinuities. Secret Services after Stalin's Death in Communist Central and Eastern Europe, 1953–1960". Organizator: Historical Archives of the Hungarian State Security (ABTL).

72. Wojciech Sawicki – *The Intelligence and counterintelligence materials in the IPN archive in Poland*, 24 listopada 2014 r., Poczdam (Niemcy), międzynarodowy workshop „History of Central European Intelligence Services – a research agenda". Organizator: IPN, Niezależna Komisja Historyków ds. Badania Historii BND.

73. dr Mirosław Sikora – *West Germany as target of Polish scientific intelligence during the Cold War*, 24–25 listopada 2014 r., Poczdam (Niemcy), międzynarodowy workshop „History of Central European Intelligence Services – a research agenda". Organizator: IPN, Niezależna Komisja Historyków ds. Badania Historii BND.

74. dr Mirosław Sikora – *Intelligence service as a tool of science. Example of communist Poland during the 70. and 80. of the XXth century*, 23–24 kwietnia 2014 r., Wiedeń (Austria), międzynarodowa konferencja naukowa European Social Science History Conference.

75. dr Mirosław Sikora – *Intelligence-interchange in the area of Science and Technology between Poland and Soviet Union, 1986–1990*, 29–31 lipca 2014 r., Brasov (Rumunia), międzynarodowa konferencja naukowa „Technology in Times of Transition". Organizator: International Committee for the History of Technology (ICOHTEC) i University of Transilvania.

76. dr Mirosław Sikora – *„Die Bemühungen zur Verbreitung der deutschen Sprache als Verkehrssprache scheiterten…" – Die Volksdeutschen und Polen in den Stimmungsberichten des Sicherheitsdienst-Leitabschnittes Kattowitz 1939–1944*, 8–10 października 2014 r., Freiburg (Niemcy), międzynarodowa konferencja naukowa „Germanisierung im besetzten Ostoberschlesien während des Zweiten Weltkriegs – Fakten und Erinnerung". Organizator: Institut für Volkskunde der Deutschen des östlichen Europa (IVDE).

77. Joanna Sobotka – *Ustawa dezubekizacyjna w Polsce, główne jej założenia, procedury jej realizacji*, 10 grudnia 2014 r., Instytut Polski w Bratysławie (Słowacja), spotkanie dotyczące omówienia projektu ustawy o obniżeniu świadczeń emerytalnych funkcjonariuszy słowackich organów bezpieczeństwa państwa zorganizowane przez Ambasadę RP w Bratysławie na prośbę Eriki Jurinovej, wiceprzewodniczącej Rady Narodowej Słowacji, współautorki słowackiej ustawy „dezubekizacyjnej".

78. dr hab. Krzysztof Szwagrzyk – wygłoszenie referatu o pracach poszukiwawczych miejsc pochówku ofiar terroru komunistycznego, 22–24 lutego 2014 r., dla środowiska Polaków w Belgii, Bruksela (Belgia).

79. dr hab. Krzysztof Szwagrzyk – wygłoszenie odczytu w Polskim Ośrodku Społeczno-Kulturalnym w Londynie o poszukiwaniach miejsc pochówku ofiar terroru komunistycznego w Polsce, 4–7 kwietnia 2014 r., Londyn (Wielka Brytania).

80. dr hab. Krzysztof Szwagrzyk – *Poszukiwania miejsc pochówku ofiar komunizmu w Polsce*, 23 kwietnia 2014 r., Tbilisi (Gruzja). Organizator: Uniwersytet w Tbilisi i Akademia Policyjna.

81. dr hab. Krzysztof Szwagrzyk – odbiór nagrody Instytutu im. Józefa Piłsudskiego; wygłoszenie referatu o poszukiwaniach miejsc pochówku ofiar terroru komunistycznego, 4–11 czerwca 2014 r., Nowy Jork (USA).

82. dr Paweł Ukielski – *Truth seeking in Easter Europe: what do archives have to say?*, 11 listopada 2014 r., Sofia (Bułgaria), konferencja „Dealing with the past while looking to the Future". Organizator: Sofia Platform.

83. dr Paweł Ukielski – *Influence of Polish and Hungarian experience on the Velvet Revolution*, 13 listopada 2014 r., Praga (Czechy), konferencja „Contexts of November 17". Organizator: Wydział Filozofii Uniwersytetu Karola w Pradze i Instytut Badania Reżimów Totalitarnych.

84. dr Paweł Ukielski – udział w debacie „The 1989 Romanian Revolution in Central European Context", 26 listopada 2014 r., Warszawa. Organizator: Instytut Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego.

85. dr Paweł Ukielski – udział w debacie „Miejsce historii w polityce zagranicznej", 4 grudnia 2014 r., Bratysława (Słowacja). Organizator: Instytut Polski w Bratysławie.

86. Grzegorz Wołk – *Wybory czerwcowe 1989 roku w Polsce. Przyczyny–przebieg–konsekwencje*, 4 czerwca 2014 r., Sofia (Bułgaria), konferencja w rocznicę wyborów czerwcowych 1989 r. Organizator: Instytut Polski w Sofii, Ambasada ARP w Sofii i Uniwersytet Sofijski.

87. dr Andrzej Zawistowski – *Tuzin wydarzeń z historii najnowszej Polski, które każde dziecko znać powinno*, 25 maja 2014 r. Jersey City (USA), konferencja: „Nauczyciel polonijny jako przewodnik po świecie w nowej rzeczywistości". Organizator: Centrala Polskich Szkół Dokształcających (CPSD) w USA.

ZAŁĄCZNIK NR 6:
WYKAZ NOTACJI ZA ROK 2014

Notacje według kategorii

Liczba notacji ogółem: *1482* **Liczba notacji zrealizowanych w 2014 r.** *199*

II wojna światowa (Wrzesień 1939, wojna obronna, walki na frontach)

1. **Baczyński Adam** – kpt. WP, żołnierz Armii Krajowej, uczestnik obrony Lwowa.
2. **Juralewicz Piotr** – deportowany w głąb ZSRR, żolnierz Armii Polskiej gen. W. Andersa. Uczestniczył w bitwach w rejonie Caen i Falaise w 1944 r.
3. **Kokotko Urszula** – uczestniczka ewakuacji oddziału Wojska Polskiego z Krakowa do Kowla we wrześniu 1939 r.
4. **Majchrzak Zygmunt** – mieszkaniec Rawicza, relacja na temat dołu przy „Gazomecie" jako prawdopodobnego miejsca pochówku żołnierzy.
5. **Szmidt Witold** – deportowany do Pawłodaru, służył w Armii Andersa, uczestnik bitwy pod Monte Cassino.

Okupacja niemiecka i sowiecka (ruch oporu, represje, obozy, łagry)

1. **Adles Edward** – mieszkaniec Lwowa, świadek wydarzeń II wojny światowej w tym mieście.
2. **Bacik Irena** – wspomnienia z okresu II wojny światowej – relantka jako dziecko spisywała swoje przeżycia wojenne w pamiętniku.
3. **Barański Jerzy** – mieszkaniec Lwowa, świadek okupacji sowieckiej i niemieckiej w tym mieście.
4. **Berdak Stefan** – mieszkaniec Lwowa, świadek wydarzeń II wojny światowej w tym mieście.
5. **Bidny Maria** – żołnierz Armii Krajowej ze Zbaraża.
6. **Bieńkowicz Tadeusz** – żołnierz Armii Krajowej, uczestnik akcji na więzienie w Lidzie.
7. **Brycki Jerzy** – mieszkaniec Lwowa, świadek okupacji sowieckiej i niemieckiej w tym mieście.
8. **Cyganek Marian** – mieszkaniec Skały k. Miechowa, żołnierz Armii Krajowej w Skale, świadek zbrodni niemieckich na Żydach, uczestnik akcji Koppe.

9. **Cyrankiewicz Teresa** – mieszkanka podwileńskiej kolonii polskiej, ekspatriantka.

10. **Czarnecki Witold** – żołnierz III Wileńskiej Brygady Armii Krajowej.

11. **Czerny Stanisław** – żołnierz Armii Krajowej, uczestnik akcji „Burza" we Lwowie.

12. **Dębicka Anna** – świadek II wojny światowej w Małopolsce Wschodniej.

13. **Dobosz Edmund** – mieszkaniec Lwowa, więzień Obozu Janowskiego w tym mieście.

14. **Dobrowolski Władysław** – żołnierz ZWZ-AK okręgu radomsko-kieleckiego (1942–1945), działacz NSZZ „Solidarność", rozpracowywany przez SB (1984 r.).

15. **Dunin Amelia** – córka właściciela majątku w Kalinie Wielkiej k. Miechowa, deportowana w głąb ZSRR w czasie II wojny światowej.

16. **Duszyńska Romualda** – deportowana w głąb ZSRR w czasie II wojny światowej.

17. **Dylewska Mirosława** – łączniczka ZWZ-AK w Obwodzie Ostrzeszów-Kępno.

18. **Faryaszewska Gabriela** – świadek zbrodni niemieckich na Żydach w zamku w Pilicy, uczestniczka ruchu oporu (AK), organizowała punkt sanitarny.

19. **Filipkowski Marian** – mieszkaniec pogranicza polsko-pruskiego, notacja dotyczy życia codziennego podczas okupacji i tuż po wojnie.

20. **Godleś Zygmunt** – żołnierz Armii Krajowej od 1941 r., brał udział m.in. w rozbrajaniu Niemców, pozyskiwaniu broni, zabezpieczaniu zrzutów w rejonie Łosina.

21. **Gotman Jerzy** – mieszkaniec Rzeszowa, świadek okupacji niemieckiej i sowieckiej.

22. **Graczyk Sylwia** – więźniarka obozu na Sikawie w Łodzi i na Gęsiówce w Warszawie w latach 1945–1946.

23. **Grocholski Michał** – żołnierz Szarych Szeregów, uczestnik powstania warszawskiego, uczestniczył m.in. w akcji w Potulicach.

24. **Grubba Maria** – losy rodzin kaszubskich podczas II wojny światowej (TOW „Gryf Pomorski", Wehrmacht) i po niej (dyskryminacja przez władze komunistyczne).

25. **Grycner Maria** – deportowana na Syberię w czasie II wojny światowej.

26. **Habela Wojciech** – syn Jerzego Habeli, organizatora poczty kontrwywiadu AK we Lwowie; relacja dotyczy ojca.

27. **Haczkowska Danuta** – mieszkanka Lwowa, relacja dotyczy losów jej rodziny w tym mieście w latach 1939–1945.

28. **Halski Józef** – członek oddziału likwidacyjnego AK we Lwowie, łagiernik.

29. **Hlib Emil** – mieszkaniec Lwowa, świadek obrony miasta w 1939 r. oraz kolejnych okupacji.

30. **Kacprzak Genowefa** – mieszkanka wsi Famułki Królewskie pod Warszawą, notacja dotyczy okupacji niemieckiej i działalności polskich oddziałów partyzanckich.

31. **Kaczmar Tadeusz** – świadek II wojny światowej w Małopolsce Wschodniej.

32. **Kafiakow Jerzy** – mieszkaniec Lwowa, świadek II wojny światowej.

33. **Kęszycki Wojciech** – ziemianin wysiedlony z Wielkopolski, relacja dotyczy okupacji i konspiracji w Warszawie i na Rzeszowszczyźnie

34. **Kiejd Franciszek** – uczestnik akcji pod Murowaną Oszmianą (ranny), uczestnik operacji Ostra Brama.

35. **Kiernicka Zofia** – mieszkanka Lwowa, żołnierz AK, świadek wojny i okupacji, ekspatriantka.

36. **Kinalska Ida** – deportowana na Syberię w czasie II wojny światowej.

37. **Kleszczyńska Barbara** – pochodzenie ziemiańskie, relacja dotyczy życia codziennego w czasie wojny i okupacji oraz okresu stalinowskiego.

38. **Kobylański Kazimierz** – mieszkaniec Lwowa, świadek okupacji sowieckiej i niemieckiej w tym mieście.

39. **Kogut Urszula** – mieszkanka Lwowa, świadek II wojny światowej w tym mieście, ekspatriantka.

40. **Kowalczuk Jerzy** – mieszkaniec Lwowa, żołnierz AK, świadek i uczestnik wydarzeń II wojny światowej w tym mieście.

41. **Kowalenko Witold** – żołnierz AK ze Lwowa, świadek i uczestnik wydarzeń II wojny światowej w tym mieście.

42. **Kowol Ignacy** – deportowany do ZSRR w 1945 r.

43. **Krawczyński Wiesław** – mieszkaniec Lwowa, żołnierz AK i łagiernik.

44. **Kruczkowska Barbara** – więźniarka obozu dla dzieci w Potulicach.

45. **Lenik Józef** – żołnierz 12. pułku piechoty Armii Krajowej.

46. **Lutyńska Lucyna** – więźniarka KL Ravensbrück.

47. **Majewska Janina** – wywieziona na roboty do Niemiec (Prusy Wschodnie), praca przymusowa w Niemczech.

48. **Makowska Jadwiga** – mieszkanka Lwowa, świadek wojennych przeżyć w tym mieście.

49. **Maliszewski Marian** – mieszkaniec podlaskiej wsi, relacja dotyczy okupacji i lat powojennych – służby w LWP w czasach stalinowskich.

50. **Małkiewicz Henryk** – relacja dotyczy losów rodziny w Złoczowie w czasie II wojny światowej.

51. **Mateja Katarzyna** – więźniarka KL Ravensbrück.

52. **Miller Nadzieja** – kresowianka, deportowana do Krasnojarskiego Kraju (1949–1957)

53. **Mirecka-Loryś Maria** – komendantka główna Narodowego Zjednoczenia Wojskowego Kobiet.

54. **Musierowicz Jerzy** – świadek II wojny światowej ze Lwowa.

55. **Nikodemowicz Aleksander** – mieszkaniec Lwowa, żołnierz AK, świadek kolejnych okupacji w tym mieście.

56. **Nizieński Bogusław** – żołnierz AK, prawnik, rzecznik interesu publicznego. Nagranie dotyczy wydarzeń do 1945 r.: działalności w AK oraz w NOW.

57. **Nowak Zofia** – świadek II wojny światowej, relacja dotyczy okupacji i okresu powojennego w okolicach Łącka.

58. **Orzechowski Bronisław** – mieszkaniec Lwowa, relacja dotyczy wojennych przeżyć rodziny.

59. **Otwinowska Barbara** – żołnierz powstania warszawskiego; relacja dotyczy pobytu w przedwojennym Lwowie i uczestnictwa w powstaniu.

60. **Paliwoda Zbigniew** – żołnierz Armii Krajowej, żołnierz Zgrupowania mjr. Kurasia „Ognia", uczestniczył w rozbiciu więzienia św. Michała w Krakowie.

61. **Papliński Eustachiusz** – (nagranie audio), pochodził z Wołynia, żołnierz 27. Wołyńskiej Dywizji Piechoty AK.

62. **Pawłowska Irena** – sybiraczka, służyła w II Korpusie Polskim w oddziałach pomocniczych.

63. **Pituła Aleksander** – mieszkaniec Lwowa, świadek okupacji sowieckiej i niemieckiej w tym mieście, ekspatriant.

64. **Piwowońska Krystyna** – ekspatriantka z Małopolski Wschodniej.

65. **Probola Władysław** – łącznik Armii Krajowej i Narodowego Zjednoczenia Wojskowego (NZW), świadek bitwy pod Kuryłówką.

66. **Przesmycka Ewa** – kresowianka; relacja dotyczy Henryka Wieliczko ps. „Lufa".

67. **Rosiek Zofia** – więźniarka KL Ravensbrück.

68. **Ryziński Aleksander** – kresowianin; syn zamordowanego w Charkowie Bolesława Ryzińskiego, zesłany na Syberię (1940–1945).

69. **Sawicka Alina** – kresowianka; więźniarka łagrów Saratow, Kutaisi oraz Borowicze (1945–1948) za działalność brata i siostry w wileńskim AK.

70. **Sedlak Danuta** – deportowana na Syberię w czasie II wojny światowej.

71. **Sieraczyńska Krystyna** – mieszkanka Brzeżan, świadek II wojny światowej, ekspatriantka.

72. **Skałowa Jadwiga** – mieszkanka Lwowa, żołnierz Armii Krajowej, świadek wojny i okupacji, ekspatriantka.

73. **Sklepowicz Stanisław** – żołnierz Armii Krajowej na placówce w Rakiszkach.

74. **Słodkowski Jan** – kresowianin, żołnierz w armii gen. Berlinga (1944 r.), a następnie saper (1945–1946).

75. **Smólkowska-Chełkowska Halina** – losy ziemiaństwa i życie codzienne w okupowanej Wielkopolsce.

76. **Sobczyk Barbara** – więźniarka łódzkiego obozu dla dzieci.

77. **Sobieszczak Tadeusz** – żołnierz Armii Krajowej, ROAK i LWP.

78. **Sokół Tadeusz** – mieszkaniec Klimontowa k. Proszowic, aresztowany przez NKWD. Relacja dotyczy działalności AK w Klimontowie i akcji „Burza" w Inspektoracie Maria.

79. **Stawecki Leopold** – (nagranie audio) przymusowo wcielony do Armii Czerwonej, skierowany do szkoły oficerskiej – szkoły lotniczej.

80. **Szalewicz Tadeusz** – mieszkaniec Lwowa, świadek okupacji sowieckiej i niemieckiej w tym mieście, ekspatriant.

81. **Szantyr-Powolna Stefania** – żołnierz Armii Krajowej w Wilnie, uczestniczka akcji Ostra Brama, deportowana na Workutę.

82. **Szczęk-Januszkowska Ewa** – mieszkanka Lwowa, świadek okupacji sowieckiej i niemieckiej w tym mieście.

83. **Szewczuk Jerzy** – mieszkaniec Lwowa, świadek okupacji sowieckiej i niemieckiej w tym mieście, ekspatriant.

84. **Szopy Czesław** – świadek katastrofy samolotu Liberator w Woli Luborzyckiej, życie podczas okupacji, pacyfikacja Woli Luborzyckiej w lipcu 1943 r.

85. **Szpunar Stanisław** – więzień KL Auschwitz.

86. **Szulc Zofia** – mieszkanka Krakowa, relacja dotyczy życia codziennego w Krakowie podczas okupacji na pograniczu getta żydowskiego.

87. **Szuro Stanisław** – żołnierz AK, więzień polityczny PRL.

88. **Szyksznian-Ossowska Danuta** – żołnierz Armii Krajowej, łączniczka, aresztowana przez NKWD, deportowana na Workutę.

89. **Śmieszalski Rajmund** – mieszkaniec Lwowa, świadek okupacji sowieckiej i niemieckiej w tym mieście.

90. **Teliczek Zdzisław** – lwowianin, osadzony w więzieniu we Lwowie przy ul. Kazimierzowskiej (Brygidki), skazany na śmierć przez NKWD.

91. **Tkaczuk Bohdan** – deportowany do rejonu archangielskiego (1940–1946).

92. **Torkowski Tadeusz** – mieszkaniec Lwowa, świadek okupacji sowieckiej i niemieckiej w tym mieście.

93. **Trojnar Danuta** – deportowany na Syberię w czasie II wojny światowej.

94. **Trzasko Mirosław** – mieszkaniec Lipska nad Biebrzą; relacja dotyczy okupacji niemieckiej i sytuacji po wojnie.

95. **Tyszkiewicz Teresa** – ziemianka wysiedlona z Wielkopolski, okupacja i konspiracja w okolicach Pieskowej Skały.

96. **Wachacki Kazimierz** – pacyfikacja wsi Janowice w pow. miechowskim, życie codzienne, powojenna działalność w PZPR w Miechowie.

97. **Wasylkowski Janusz** – mieszkaniec Lwowa, świadek II wojny światowej w tym mieście.

98. **Wąsewska-Czetwertyńska Maria** – świadek II wojny światowej, relacja dotyczy przeżyć rodziny, powstania warszawskiego, pobytu w obozach.

99. **Wąsik Leokadia** – deportowana na Syberię w czasie II wojny światowej.

100. **Wieczorek Ryszard** – świadek II wojny światowej, relacja dotyczy okupacji niemieckiej, represji okupantów na ludności cywilnej, działalności oddziałów partyzanckich, wkroczenia wojsk sowieckich w 1945 r.

101. **Wilk Teresa** – wspomnienie o Kazimierzu Wajdzie (Szczepcio z Lwowskiej Fali) i o życiu codziennym we Lwowie w czasie II wojny światowej.

102. **Wincentowicz Anna** – córka Stanisławy Rachwał, działaczki ZWZ oraz WiN, więźniarki KL Auschwitz oraz więzień komunistycznych. Relacja dotyczy przeżyć matki.

103. **Wojak Stanisław** – świadek II wojny światowej ze Lwowa.

104. **Wojciechowska Teresa** – mieszkanka Lwowa, relacja dotyczy losów jej rodziny w tym mieście w latach 1939–1945.

105. **Wolny Włodzimierz** – żołnierz Armii Krajowej.

106. **Wolwowicz Zbigniew** – więzień KL Sachsenhausen.

107. **Wróblewski Władysław** – żołnierz Armii Krajowej z okolic Lubaczowa.

108. **Zakrzewski Zygmunt** – robotnik przymusowy w Prusach Wschodnich (1941–1945).

109. **Zawadzki Jerzy** – świadek wkroczenia armii niemieckiej do Wyszkowa, represji okupantów na ludności cywilnej. Członek organizacji konspiracyjnych.

110. **Życiński Zdzisław** – żołnierz Armii Krajowej, uczestnik powstania warszawskiego.

Holocaust (Polacy ratujący Żydów, ocaleni)

1. **Allerhand Leszek** – świadek martyrologii ludności żydowskiej we Lwowie w latach 1941–1944.

2. **Białeccy Helena i Leon** – małżeństwo nauczycieli, zaangażowanych w odkrywanie postaci Henryka Sławika ratującego Żydów na Węgrzech, zamordowanego w obozie koncentracyjnym w Mauthausen.

3. **Cukerman Lola** – pochodząca z Sosnowca ocalała z Holocaustu, obecnie mieszka w Izraelu.

4. **Gil Hedwa** – pochodząca z Zawiercia ocalała z Holocaustu, obecnie mieszka w Izraelu.

5. **Klajman Dawid** – pochodzący z Dąbrowy Górniczej ocalały z Holocaustu, obecnie mieszka w Izraelu.

6. **Klasner Zeev** – pochodzący z Sosnowca ocalały z Holocaustu, obecnie mieszka w Izraelu.

7. **Lior Hanna** – pochodząca z Łodzi ocalała z Holocaustu, obecnie mieszka w Izraelu.

8. **Lior Menachem** – pochodzący z Będzina ocalały z Holocaustu, obecnie mieszka w Izraelu.

9. **Treiman Fela** – pochodząca z Zawiercia ocalała z Holocaustu, obecnie mieszka w Izraelu.

10. **Yahalomi Ariel** – pochodzący z Zawiercia ocalały z Holocaustu, obecnie mieszka w Izraelu.

Zbrodnie na narodzie polskim podczas wojny i w okresie powojennym (Zbrodnia Katyńska, Zbrodnia Wołyńska, Obława Augustowska)

1. **Białowąs Jan** – świadek zbrodni popełnionych przez OUN-UPA w Małopolsce Wschodniej.

2. **Bućko Eugenia** – (nagranie audio) świadek wydarzeń związanych z Obławą Augustowską.

3. **Bućko Marian** – świadek wydarzeń związanych z Obławą Augustowską. Aresztowany razem z ojcem, a następnie zwolniony, los ojca nieznany.

4. **Cyrankiewicz Henryk** – mieszkaniec Elżbietyna, świadek zbrodni OUN-UPA na Wołyniu.

5. **Dębicki Józef** – mieszkaniec Toporowa, świadek zbrodni OUN-UPA w Małopolsce Wschodniej.

6. **Krassowski Jan** – świadek zbrodni popełnionych przez OUN-UPA w woj. stanisławowskim.

7. **Kraszewski Edmund** – świadek zbrodni popełnionych przez OUN-UPA w Derżowie (Małopolska Wschodnia).

8. **Kucharzewski Józef** – mieszkaniec Gib, opowiada o siostrze aresztowanej i zamordowanej w Obławie Augustowskiej.

9. **Młodziejowski Bronisław** – specjalista w zakresie biologii kryminalistycznej. W latach 90. XX w. prowadził prace sondażowe i ekshumacyjne w miejscach pochówku ofiar Zbrodni Katyńskiej.

10. **Nowak Daniel** – kapelan Stowarzyszenia Rodzina Piaśnicka oraz kustosz Sanktuarium w Piaśnicy opowiada o kultywowaniu pamięci pomordowanych w Piaśnicy.

11. **Onuchowska Władysława** – świadek zbrodni popełnionych przez OUN-UPA na Kresach Południowo-Wschodnich.

12. **Sawicki Tomasz** – świadek zbrodni popełnionych przez OUN-UPA na Wołyniu.

13. **Świerzbińska Krystyna** – deportowana do Kazachstanu. Relacja dotyczy także losów ojca, zamordowanego podczas Obławy Augustowskiej.

14. **Wesołowska Irena** – mieszkanka Brzeżan, świadek zbrodni popełnionych przez OUN-UPA w tym mieście.

Podziemie niepodległościowe (działalność, akcje, Żołnierze Wyklęci, represje)

1. **Antoniak Adam** – represjonowany w okresie stalinowskim, osadzony w więzieniu Montelupich w Krakowie

2. **Barczyk Stanisław** – żołnierz Armii Krajowej i Narodowych Sił Zbrojnych, represjonowany przez UB.

3. **Brzoza Alojzy** – kierowca karetki więziennej w CW w Zielonej Górze, relacja dotyczy Poznańskiego Czerwca 1956 r.

4. **Chojecka Grażyna** – siostrzenica mjr. Hieronima Dekutowskiego ps. „Zapora".

5. **Chojnacki Mieczysław** – żołnierz Armii Krajowej i ROAK, aresztowany w 1950 r., skazany na karę śmierci, osadzony w więzieniu na warszawskim Mokotowie.

6. **Frątczak Krystyna** – siostrzenica mjr. Hieronima Dekutowskiego „Zapory".

7. **Kistowski Alojzy** – członek grupy „Krwawa Ręka Czarny Mściciel" działającej w Rawiczu.

8. **Matysiak Zbigniew** – żołnierz oddziału Michała Szeremieckiego „Misia" działającego w ramach zgrupowania partyzanckiego pod dowództwem mjr. Hieronima Dekutowskiego „Zapory".

9. **Mieszkowski Witold** – syn komandora Stanisława Mieszkowskiego, straconego w warszawskim więzieniu przy ulicy Rakowieckiej 16 grudnia 1952 r.

10. **Międzybrodzki Kazimierz** – uczestnik konspiracji niepodległościowej w Stanisławowie.

11. **Musialska Anna** – mieszkanka Turku, świadek pochówku żołnierzy oddziału „Groźnego", na temat pochowków w Turku.

12. **Myśliwiec Piotr** – radiotelegrafista Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego, działacz „Solidarności".

13. **Palacz Henryk** – notacja na temat odnalezienia szczątków kostnych w miejscu budowy tlenowni dla szpitala im. Świętej Rodziny przy Jarochowskiego w Poznaniu.

14. **Partyka Ryszard** – pracownik Kwatermistrzostwa WUBP w Poznaniu, relacja dotyczy miejsc represji w powojennym Poznaniu.

15. **Pawełczak Marian** – ps. „Morwa", służył w oddziale mjr. Hieronima Dekutowskiego „Zapory".

16. **Przybylak Łucjan** – pracownik Kasy Spółdzielczej w Kaźmierzu Wielkopolskim w latach 1949–1952, relacja dotyczy ugrupowania niepodległościowego, którym kierował E. Munko.

17. **Strycharczyk Konrad** – ps. „Słowik", żołnierz podziemia, walczył w oddziale mjr. Hieronima Dekutowskiego „Zapory".

PRL (opozycja, stan wojenny, cenzura, życie społeczno-ekonomiczne, działalność opozycyjna, strajki)

1. **Barański Jerzy** – członek Stronnictwa Demokratycznego od 1966 r.

2. **Czetwertyńska-Grocholska Anna** – młodsza siostra Marii Czetwertyńskiej, represjonowana za pochodzenie.

3. **Czyż Barbara** – działaczka opozycyjna zaangażowana w działalność KPN i „Solidarności", organizatorka akcji strajkowych m.in. w kopalni KWK „Mysłowice".

4. **Gonciarz Zbigniew** – absolwent Wydziału Wzornictwa Przemysłowego ASP w Warszawie, projektant papamobile – samochodu specjalnego używanego przez papieża Jana Pawła II.

5. **Graczyk Ryszard** – działacz NSZZ „Solidarność", po udziale w manifestacji w Tczewie 31 sierpnia 1982 r. więziony w Starogardzie Gdańskim i Potulicach.

6. **Grocholska-Dowgiałło Róża** – ziemianka, relacja dotyczy historii rodziny ziemiańskiej i powojennych represji.

7. **Grzywacz Jerzy** – członek ZHP (od 1939 r.), wysiedlony z Gdyni, uczestnik powstania warszawskiego, działacz NSZZ „Solidarność", rozpracowywany przez SB, uczestnik obrad Okrągłego Stołu.

8. **Kaczmarek Maria** – działaczka NSZZ „Solidarność", aresztowana (1982 r.) i więziona w Mokotowie oraz Ostródzie.

9. **Kołakowska Anna** – aresztowana za udział w akcjach ulotkowych w stanie wojennym i osadzona w Areszcie Śledczym przy ul. Kurkowej w Gdańsku (1982 r.).

10. **Kołakowski Andrzej** – uczestnik akcji ulotkowych i protestacyjnych (1985–1988).

11. **Lisakowski Józef** – nauczyciel w PRL (1953–1989).

12. **Łabuda Marek** – ksiądz, strajk szkolny we Włoszczowie, represje SB w latach 80.

13. **Melion Wiktor** – (nagranie audio) żołnierz Armii Krajowej, działacz „Solidarności" w Ostrołęce, aresztowany i internowany w stanie wojennym.

14. **Myślecki Wojciech** – pracownik naukowy Politechniki Wrocławskiej, działacz Solidarności Walczącej, internowany.

15. **Noga Zygmunt** – działacz NSZZ „Solidarność", internowany, rozpracowywany przez SB (1980––1982).

16. **Rudnicka Jadwiga Julia** – opozycjonistka, działaczka „Solidarności", KIK, organizatorka Duszpasterstwa Ludzi Pracy przy parafii Wszystkich Świętych w Gliwicach.

17. **Stasiak Jerzy** – lekarz neurochirurg, brał udział w akcji ratowania rannych górników w czasie pacyfikacji kopalni „Wujek".

18. **Strzyżewski Tomasz** – cenzor w latach 1975–1977, wywiózł za granicę dokumenty cenzury i opublikował je na Zachodzie – *Czarna księga cenzury PRL*.

19. **Szołtysik Wilhelm, Szołtysek Czesław, Wąsik Piotr** – działacze opozycyjni lat. 80. w KWK „Andaluzja" w Piekarach Śląskich.

20. **Tarnowski Karol** – przedstawiciel ziemiaństwa, relacja dotyczy życia codziennego we dworze w Chorzelowie i wywłaszczenia.

21. **Tatarowski Konrad** – dziennikarz Radia Wolna Europa w Monachium w latach 80. i 90.

22. **Tudaj Antoni** – pokrzywdzony w Akcji „Wisła", wysiedlony.

23. **Wieczorek Elżbieta** – działaczka NSZZ „Solidarność”, internowana w ośrodku odosobnienia w Strzebielinie (1981–1982).

24. **Zielińska Marta** – świadek wydarzeń Października ’56 w Zakopanem.

Inne

1. **Bernasiński Jacek** – instruktor ZHP poza granicami kraju, notacja przeprowadzona w związku z przygotowywaniem biografii Zygmunta Szadkowskiego.

2. **Gogolewska Irena** – działaczka oświatowa na emigracji, notacja przeprowadzona w związku z przygotowywaniem biografii Zygmunta Szadkowskiego.

3. **Hlebowicz Adam** – dziennikarz, historyk; opowiada o bł. ks. Henryku Hlebowiczu.

4. **Kaczorowska Jadwiga** – córka prezydenta Ryszarda Kaczorowskiego, notacja przeprowadzona w związku z przygotowywaniem biografii Zygmunta Szadkowskiego.

5. **Łakomy Andrzej** – syn Teresy Szadkowskiej-Łakomy, notacja przeprowadzona w związku z przygotowywaniem biografii Zygmunta Szadkowskiego.

6. **Łakomy Witold** – mąż Teresy Szadkowskiej-Łakomy, notacja przeprowadzona w związku z przygotowywaniem biografii Zygmunta Szadkowskiego.

7. **Orłowska Barbara** – działaczka Stowarzyszenia Polskich Kombatantów, notacja przeprowadzona w związku z przygotowywaniem biografii Zygmunta Szadkowskiego.

8. **Papliński Sergiusz** – żołnierz oddziału Antoniego Hedy „Szarego”, notacja przeprowadzona w związku z przygotowywaniem biografii Zygmunta Szadkowskiego.

9. **Rynkiewicz Artur** – członek Rady Narodowej RP, notacja przeprowadzona w związku z przygotowywaniem biografii Zygmunta Szadkowskiego.

10. **Sabbat Jolanta** – córka prezydenta Kazimierza Sabbata, notacja przeprowadzona w związku z przygotowywaniem biografii Zygmunta Szadkowskiego.

11. **Siemaszko Zbigniew** – historyk, notacja przeprowadzona w związku z przygotowywaniem biografii Zygmunta Szadkowskiego.

12. **Suchcitz Andrzej** – kierownik archiwum w Instytucie Sikorskiego w Londynie, notacja przeprowadzona w związku z przygotowywaniem biografii Zygmunta Szadkowskiego.

13. **Szadkowska Alina** – córka Andrzeja Szadkowskiego, notacja przeprowadzona w związku z przygotowywaniem biografii Zygmunta Szadkowskiego.

14. **Szadkowska Krystyna** – córka Andrzeja Szadkowskiego, notacja przeprowadzona w związku z przygotowywaniem biografii Zygmunta Szadkowskiego.

15. **Szadkowska Małgorzata** – żona Andrzeja Szadkowskiego, notacja przeprowadzona w związku z przygotowywaniem biografii Zygmunta Szadkowskiego.

16. **Szadkowska-Łakomy Teresa** – córka Zygmunta Szadkowskiego, notacja przeprowadzona w związku z przygotowywaniem biografii Zygmunta Szadkowskiego.

17. **Szadkowski Andrzej** – syn Zygmunta Szadkowskiego, notacja przeprowadzona w związku z przygotowywaniem biografii Zygmunta Szadkowskiego.

18. **Szymański Stanisław** – kolega ze szkolnej ławy mjr. Hieronima Dekutowskiego „Zapory".

19. **Zychowicz Aniela** – żona prezesa Stowarzyszenia Polskich Kombatantów w Londynie, notacja przeprowadzona w związku z przygotowywaniem biografii Zygmunta Szadkowskiego.

ZAŁĄCZNIK NR 7:
SPOTKANIA KLUBÓW IM. GEN. STEFANA ROWECKIEGO „GROTA" W ROKU 2014

Białystok			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
9 V 2014	„Okupacja sowiecka w Europie Wschodniej"		Pokaz filmu *Soviet Story*, reż. Edvīns Šnore
22 V 2014	„Starania Polski o inkorporację Prus Wschodnich w latach 1939–1945"	prof. dr hab. Witold Gieszczyński	Wykładowi towarzyszył pokaz multimedialny
7 VII 2014	„70. rocznica Operacji »Ostra Brama«"	Tomasz Piotrowski	Pokaz archiwalnych materiałów filmowych dotyczących Wilna i Wileńszczyzny
Brzeg			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
14 VI 2013	„70. rocznica zbrodni wołyńskiej"	prof. dr hab. Krzysztof Kawalec, Andrzej Koziar	
30 X 2013	„Operacja Lawina – zapomniane zbrodnie UB na Opolszczyźnie"	Maciej Nowak	prezentacja książki Macieja Nowaka *Operacja Lawina. Dzieje przemilczanej zbrodni UB*
Bydgoszcz			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
23 I 2014	„Fotograf z Auschwitz"	Anna Dobrowolska	Pokaz filmu *Portrecista* poświęconego bohaterowi książki Anny Dobrowolskiej Wilhelmowi Brassemu; promocja albumu A. Dobrowolskiej *Fotograf z Auschwitz*
28 II 2014	„Ludowe Wojsko (nie)Polskie. Polska dywizja Armii Czerwonej"	dr hab. Sławomir Cenckiewicz	

24 III 2014	„Walka o prawdę katyńską w latach 1940–1956. Emigracja i kraj wobec zakłamania prawdy o sowieckiej zbrodni z 1940 r.”	prof. dr hab. Tadeusz Wolsza	
14 IV 2014	„Janusz Kurtyka – Historyk i urzędnik. Kustosz Pamięci Narodowej”	dr hab. Filip Musiał, dr Jarosław Szarek, Marzena Kruk, dr hab. Grzegorz Berendt, dr hab. Mirosław Golon	Pokaz filmu *Trwajcie!* poświęconego śp. Prezesowi IPN dr. hab. Januszowi Kurtyce
14 V 2014	„Ludobójstwo Wołyńskie”	ks. Tadeusz Isakowicz-Zaleski	Otwarcie przez prelegenta wystawy „Wołyń 1943. Wołają z grobów, których nie ma”
26 V 2014	„Więzienia stalinowskie w Polsce w latach 1945–1956”	prof. dr hab. Tadeusz Wolsza	Prezentacja najnowszej książki prof. T. Wolszy *Więzienia stalinowskie w Polsce. System, codzienność, represje*, Warszawa 2014
5 VI 2014	„Stanisław Kasznica. Historia ostatniego komendanta Narodowych Sił Zbrojnych”	dr Rafał Sierchuła	
25 IX 2014	„Dzieje Polek w walce o Niepodległość”	prof. dr hab. Barbara Otwinowska	
16 X 2014	„Zlecenie na Popiełuszkę. Okoliczności zamordowania kapłana”	Zbigniew Branach	
7 XI 2014	„Współczesna rosyjska polityka historyczna”	dr hab. Mariusz Wołos	
16 XII 2014	Prezentacja filmu G. Brauna i R. Kaczmarka *Towarzysz generał idzie na wojnę*	Wprowadzenie do filmu: dr Marek Szymaniak	
17 XII 2014	„Wojciech Jaruzelski. Biografia prawie nieznana”	dr Piotr Gontarczyk	
Gorzów Wlkp.			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
15 I 2014	„Tajemnica Grafa Zeppelina”	dr Przemysław Benken	
20 II 2014	„Akcja Burza”	Michał Ruczyński	
18 III 2014	„Bł Jerzy Popiełuszko – zwykły ksiądz w niezwykłych czasach”	Zofia Fenrych	
29 IV 2014	„Wybory 4 VI 1989 r. w Gorzowie Wlkp. i ich następstwa”	dr hab. Dariusz Rymar	
27 V 2014	„Mur berliński. Franciszek Piesik i inne ofiary antyfaszystowskiego wału ochronnego”	Magdalena Dźwigał	

4 VI 2014	„Wybory bez wyboru"	Michał Siedziako	
23 IX 2014	„Polacy na Syberii"	Jarosław Palicki	
15 X 2014	„Ostatnia droga. Zabójstwo księdza Jerzego Popiełuszki"	Paweł Miedziński	
28 X 2014	„Polonizacja Gorzowa Wlkp. w 1945 r."	dr hab. Dariusz Rymar	
18 XII 2014	„Dwie wystawy – dwie organizacje. Ruch Młodzieży Niezależnej i Federacja Młodzieży Walczącej"	Grzegorz Czapski	Otwarcie dwóch wystaw połączone z panelem dyskusyjnym
Kalisz			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
27 I 2014	„Gen. Elżbieta Zawacka"	dr Katarzyna Minczykowska	Odczyt połączony z prezentacją multimedialną
24 II 2014	„Wybory 4 czerwca 1989 roku w Kaliszu"	dr Marek Kozłowski	Odczyt połączony z prezentacją multimedialną
17 III 2014	„Cichociemni – elita polskiej dywersji"	dr Tomasz Matuszak	Odczyt połączony z prezentacją multimedialną
7 IV 2014	„Zbrodnia Katyńska w oczach współczesnych Rosjan"	dr Joanna Żelazko	Odczyt połączony z prezentacją multimedialną
12 V 2014	„Tradycje Polskiego Państwa Podziemnego w działalności ruchów opozycyjnych w latach 1944/45 – 1989"	dr Łukasz Kamiński	
23 VI 2014	„Losy żołnierzy Armii Krajowej w radzieckich łagrach po 1944 roku"	dr Wojciech Marciniak	
15 IX 2014	„Cywilna obrona w Wielkopolsce we wrześniu 1939 roku"	dr Krystian Bedyński	Odczyt połączony z prezentacją multimedialną
13 X 2014	„Sądownictwo Polskiego Państwa Podziemnego"	Michał Hanke	
24 XI 2014	„Akcja »Burza« w Inspektoracie Piotrkowskim – 25 Pułk Piechoty AK"	dr Tomasz Toborek	
15 XII 2014	„Rotmistrz Jerzy Sosnowski – oficer polskiego wywiadu wojskowego w Niemczech"	dr Mariusz Grajek	Odczyt połączony z prezentacją multimedialną
Koszalin			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
16 X 2014	„Mur berliński. Franciszek Piesik i inne ofiary antyfaszystowskiego wału ochronnego"	Magdalena Dźwigał	

Kraków			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
27 II 2014	„Żołnierze polskiego podziemia w walce z sowieckim okupantem”	Leszek Żebrowski – Narodowe Siły Zbrojne wobec zagrożenia komunistycznego 1942–1945 dr hab. Filip Musiał – Od Armii Krajowej do Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość” Marcin Kasprzycki – Poszukiwanie miejsc pochówku ofiar terroru komunistycznego w Krakowie	
Łódź			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
18 II 2014	„Procesy polityczne działaczy NSZZ Solidarność w Łodzi w okresie stanu wojennego”	dr Sebastian Pilarski	
25 III 2014	„Losy oficerów polskich ocalonych z masakry katyńskiej”	prof. dr hab. Stanisław Jaczyński	
15 IV 2014	„Portret polityczny Władysława Gomułki”	dr Krzysztof Persak	
29 IV 2014	„Obława Augustowska w świetle dokumentów”	Mariusz Filipowicz	
9 IV 2014	Wprowadzenie do filmu: *Sowiecka historia*	prof. dr hab. Albin Głowacki	Pokaz filmu *Sowiecka historia*, reż. Edvīns Šnore
28 V 2014	„Gen. Elżbieta Zawacka – życie w służbie narodu”	Anna Mikulska	Projekcja filmu o gen. Elżbiecie Zawackiej *Miałam szczęśliwe życie*
11 VI 2014	„Wybory czerwcowe 1989”	dr Paulina Codogni	
16 IX 2014	„Józef Beck – dylematy roku 1939”	Andrzej Rosiński	
4 XI 2014	„Gen. dyw. Juliusz Rómmel, dowódca Armii Łódź”	prof. dr hab. Zygmunt Matuszak	
16 XII 2014	„Sądownictwo Polskiego Państwa Podziemnego”	Michał Radosław Hanke	
17 XII 2014	„Największe sukcesy polskiego wywiadu w latach 1918–1945”	prof. dr hab. Grzegorz Nowik	Spotkanie zorganizowane we współpracy z III Liceum Ogólnokształcącym w Łodzi im. Tadeusza Kościuszki
17 XII 2014	„Kolektywizacja rolnictwa w Łódzkiem 1948–1956”	Leszek Próchniak	Spotkanie zorganizowane we współpracy z Okręgowym Inspektoratem Służby Więziennej w Łodzi

Opole			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
19 III 2014	„Wołyń 1943 – trudna pamięć"	Andrzej Koziar	Spotkanie wyjazdowe – Krapkowice na wystawie „Niedokończone msze wołyńskie"; pokaz filmu *Było sobie miasteczko*
4 IV 2014	„Wołyń 1943 – trudna pamięć"	Andrzej Koziar	Spotkanie wyjazdowe – Nysa na otwarciu wystawy „Wołyń 1943 – wołają z grobów których nie ma"; pokaz filmu *Wołyń w pożodze*
15 IX 2014	„17 IX 1939 r. w zbiorowej pamięci Narodu"	prof. dr hab. Krzysztof Kawalec	
30 IX 2014	„Fenomen Polskiego Państwa Podziemnego"	Andrzej Koziar	Pokaz filmu *Polskie Państwo Podziemne*
28 X 2014	„Moje wojenne życie – wspomnienia świadka historii"	mjr Wanda Nowak ŚZŻAK	
19 XI 2014	„Jan Karski i jego czasy"	Andrzej Koziar	Spotkanie wyjazdowe – Nowa Sól; pokaz filmu *Rodzina Kowalskich*
25 XI 2014	„Kobiety żołnierze w obozach jenieckich"	dr Małgorzata Klasicka	
13 XII 2014	„Ks. Jerzy Popiełuszko – niezłomny Kapłan"	Andrzej Koziar	Spotkanie wyjazdowe – Nysa na otwarciu wystawy „Ostatnia droga ks. Jerzego"; pokaz filmu *Jestem gotowy na wszystko*
Ostrów Wielkopolski			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
29 I 2014	„Tajne nauczanie w rejonie ostrowskim w okresie okupacji hitlerowskiej"	Jarosław Biernaczyk	
17 II 2014	„W mrokach propagandy. Propaganda jako III filar władzy ludowej w Polsce"	Sebastian Adamkiewicz	
21 III 2014	„Czy sowieckie archiwa kłamią? Spór wokół liczby polskich deportowanych"	prof. dr hab. Albin Głowacki	
31 III 2014	„Jan Kowalewski – człowiek, który złamał sowieckie szyfry"	prof. dr hab. Grzegorz Nowik	
28 IV 2014	„Procesy norymberskie 1945–1949"	prof. dr hab. Witold Kulesza	
23 VI 2014	„Major Jan Kamiński – w 70 rocznicę śmierci"	Aleksandra Pietrowicz	
1 VIII 2014	„Złożenie kwiatów na grobach żołnierzy Powstania Warszawskiego na cmentarzu w Ostrowie"		Udział członków zarządu klubu

8 IX 2014	„Niemieckie wysiedlenia z Wielkopolski”	prof. dr hab. Maria Rutkowska	
13 X 2014	„Powstanie Warszawskie – straty ludzkie i materialne”	dr Piotr Stanek	
17 XI 2014	„Rotmistrz Witold Pilecki – żołnierz podziemia, więzień Oświęcimia”	Jacek Pawłowicz	
15 XII 2014	„Zapal znicz” przy mogile w Winiarach k. Kalisza		
Pabianice			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
22 I 2014	„Bajki w PRL-u”	Adam Sitarek	Prelekcję uzupełniły fragmenty bajek z okresu PRL
26 II 2014	„Polityka wyznaniowa wobec Kościołów protestanckich w Polsce Ludowej – wybrane zagadnienia”	Milena Przybysz	Wystąpienie połączone z pokazem multimedialnym
19 III 2014	Projekcja filmu *Elżbieta Zawacka – miałam szczęśliwe życie*		Wprowadzenie do filmu Grzegorz Nawrot z OBEP Łódź
23 IV 2014	„Losy skazanych na karę śmierci przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Łodzi”	dr Joanna Żelazko	Wystąpienie połączone z pokazem multimedialnym
21 V 2014	„Jan Nowak-Jeziorański”	Paweł Spodenkiewicz	
17 VI 2014	„Wybory 4 czerwca 1989 r.”	Leszek Próchniak	Wystąpienie połączone z pokazem multimedialnym oraz grą edukacyjną dla młodzieży licealnej (II LO w Pabianicach)
17 IX 2014	„Okręg Łódzki Armii Krajowej”	dr Tomasz Toborek	Wystąpienie połączone z pokazem multimedialnym
15 X 2014	„Sądownictwo Polskiego Państwa Podziemnego w Okręgu Łódzkim Armii Krajowej”	Michał Hanke	Wystąpienie połączone z pokazem multimedialnym
19 XI 2014	„Jan Karski – emisariusz Polskiego Państwa Podziemnego”	Paweł Spodenkiewicz	
10 XII 2014	„Grudzień 1981 w województwie katowickim”	dr Jarosław Neja	Wystąpienie połączone z pokazem multimedialnym.
Piotrków Trybunalski			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
9 I 2014	„Elżbieta Zawacka Zo (1909––2009) – cichociemna, gen. brygady, Kustosz Pamięci Narodowej”	Anna Mikulska	Prezentacja multimedialna
20 II 2014	„Poszukiwanie miejsc pochówków ofiar terroru komunistycznego w Polsce”	Michał Nowak, Adam Falis	Pokaz filmu Arkadiusza Gołębiewskiego *Kwatera „Ł”*; prezentacja multimedialna

20 III 2014	„Ucieczki żołnierzy AK z sowieckich obozów dla jeńców wojennych i internowanych (1944–1947)"	dr Dariusz Rogut	Prezentacja multimedialna
3 IV 2014	„Niezależna muzyka rockowa w PRL"	dr Tomasz Toborek	Pliki audio z muzyką; prezentacja multimedialna; fragmenty filmu Leszka Gnoińskiego i Wojciecha Słoty *Historia polskiego rocka*
10 IV 2014	„Losy oficerów polskich ocalałych z masakry katyńskiej"	prof. dr hab. Stanisław Jaczyński	
8 V 2014	„Z dziejów AK na Kielecczyźnie"	dr Tomasz Domański	Prezentacja multimedialna
26 V 2014	„Gloria Victis – życie i działalność rotmistrza Witolda Pileckiego"– konkurs historyczny dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych		Zasięg regionalny. Wręczenie nagród przez Prezesa IPN dr. Łukasza Kamińskiego
26 V 2014	„Narodziny »Solidarności«"	dr Łukasz Kamiński	
6 VI 2014	„Rzeź wołyńsko-galicyjska 1943–1945"	prof. dr hab. Grzegorz Motyka	Prezentacja multimedialna
5–8 VII 2014	„Obchody 70. rocznicy Operacji »Ostra Brama«"		Wilno, Rossa, Krawczuny, Kolonia Wileńska, Ponary
1 VIII 2014	„70. rocznica wybuchu Powstania Warszawskiego"		Złożenie kwiatów i zapalenie zniczy na mogiłach powstańców
11 IX 2014	„Obrona Gór Borowskich 1939 r."	Łukasz Politański	Prezentacja multimedialna; prezentacja umundurowania z 1939 r.
9 X 2014	„Płk Jan Piwnik »Ponury« (1912–1944) – cichociemny, partyzancki dowódca"	dr Marek Jedynak	Prezentacja multimedialna
5 XI 2014	„Konspiracja antykomunistyczna młodzieży szkolnej w powiecie piotrkowskim (1948–1956)"	Paweł Wąs	Prezentacja multimedialna; prezentacja książek z okresu stalinizmu
6 XI 2014	Projekt edukacyjny – przeprowadzenie lekcji historii w terenie na temat „Bitwy pod Mokrą"	Przewodnikiem był i lekcję przeprowadził dr hab. Marek Dutkiewicz	Młodzież ze szkół ponadgimnazjalnych z Piotrkowa Tryb. i Wielunia
20 XI 2014	Otwarcie wystawy „Niech się święci… Obchody świąt i rocznic w Polsce Ludowej"	Artur Ossowski	
8 XII 2014	„Konspiracyjne organizacje młodzieżowe okresu stalinowskiego w Tomaszowie Mazowieckim"	Paweł Wąs	Prezentacja multimedialna; prezentacja książek z okresu stalinizmu
11 XII 2014	„Stan wojenny z perspektywy lokalnej na przykładzie województwa piotrkowskiego"	Milena Przybysz	Prezentacja multimedialna

Poznań			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
19 III 2014	„Spotkanie poświęcone podziemiu antysowieckiemu na ziemiach wschodnich II RP w państwach bałtyckich w latach 1944–1953”	prof. Grzegorz Motyka, prof. Rafał Wnuk	Dyskusja wokół książki *Wojna po wojnie* z udziałem współautorów prof. Grzegorza Motyki i prof. Rafała Wnuka
19 XI 2014	„Spotkanie poświęcone poszukiwaniom nieznanych miejsc pochówku ofiar terroru komunistycznego zgładzonych w latach 1944–1956”	Panel dyskusyjny z udziałem: Arkadiusza Gołębiewskiego i rodzin pogrzebanych na Łączce bohaterów polskiego podziemia antykomunistycznego	Pokaz filmu dokumentalnego Arkadiusza Gołębiewskiego *Dzieci kwatery „Ł”*
12 XII 2014	Spotkanie poświęcone księdzu Jerzemu Popiełuszce		Pokaz filmu fabularnego w reżyserii Rafała Wieczyńskiego *Popiełuszko. Wolność jest w nas*
Puławy			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
17 I 2014	„Autonomiczny Wydział Wschodni Solidarności Walczącej”	Piotr Hlebowicz	
20 II 2014	„Józef Mackiewicz – pisarz wyklęty i dla dorosłych”	dr Marek Chrzanowski	
1 III 2014	„Apel pamięci poświęcony puławskim Żołnierzom Wyklętym”	Zarząd Klubu	Msza, przemarsz pod były PUBP, apel pamięci
29 V 2014	„Mord w Owczarni”	dr Ewa Kurek	Pokaz filmu pod tym samym tytułem
12 VI 2014	„Pierwsza misja cichociemnych”	Sławomir Snopek	Prezentacja pamiątek po cichociemnych
18 IX 2014	„Czy warto jeszcze rozmawiać o historii? – Refleksje”	Sławomir Pać	
22 XI 2014	„Sergiusz Piasecki – żywot człowieka przemienionego w wilka”	dr Marek Chrzanowski	
Radom			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
31 I 2014	„72. Pułk Piechoty im. Dionizego Czachowskiego”	dr Sebastian Piątkowski	
28 II 2014	„Egzekucja 11 XI 1943 r. w Tczowie”	Przemysław Bednarczyk	Pokaz filmu: *Rozstrzelany Dzień Niepodległości*
21 III 2014	„Miłość w czasach Żołnierzy Wyklętych”	Agata Gregorczyk-Janik	Pokaz filmu: *Panna Lodzia*
28 V 2014	„Spotkania z »bestiami«”	Tadeusz M. Płużański	
26 VI 2014	„Walka o pamięć o Janie Piwniku »Ponurym« w okresie PRL”	dr Marek Jedynak	

Sieradz			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
28 II 2014	„Losy Polaków na Kresach na przykładzie rodziny Bohdanowiczów z Rakowa, woj. wileńskie"	Waldemar Bohdanowicz	Wykład połączony z pokazem multimedialnym
1 III 2014	„Losy Żołnierzy Wyklętych"	Henryka Bronka	Wykład odbył się w kościele parafialnym pw. św. Mikołaja Biskupa w Warcie
14 III 2014	„Absolwenci szkół NKWD pracownikami więziennictwa"	płk dr Krystian Bedyński	Wykład połączony z pokazem multimedialnym
25 IV 2014	„Konzentrationslager Dachau – miejsce eksterminacji duchowieństwa polskiego"	Anna Jagodzińska	Wykład połączony z projekcją filmu *Dachau – dzień wyzwolenia 29.04.1945 r.*
23 V 2014	„Sądownictwo Polskiego Państwa Podziemnego w Okręgu Łódzkim Armii Krajowej (1939–1945)"	Michał Hanke	Wykład połączony z pokazem multimedialnym
9 VI 2014	„Proces biskupa Czesława Kaczmarka i jego współpracowników"	dr Tomasz Domański	Wykład połączony z pokazem multimedialnym
1 VIII 2014	Spotkanie przy grobie Księdza Infułata Apolinarego Leśniewskiego, kapelana Armii Krajowej na Okręg Warszawa Śródmieście		
5 IX 2014	„Kobiety które latały, czyli o Polkach w lotnictwie brytyjskim podczas drugiej wojny światowej"	dr Katarzyna Minczykowska-Targowska	Wykład połączony z pokazem multimedialnym
10 X 2014	„Powstanie Warszawskie. Straty ludzkie i materialne"	dr Piotr Stanek	Wykład połączony z pokazem multimedialnym
7 XI 2014	„Niezależna muzyka rockowa"	dr Tomasz Toborek	Pokaz multimedialny oraz odtwarzanie fragmentów utworów muzycznych w trakcie spotkania
12 XII 2014	„Bombardowanie Sieradza przez lotnictwo sowieckie w styczniu 1945 r."	Jerzy Kowalski	Wykład połączony z pokazem multimedialnym
Skierniewice			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
27 II 2014	„Niezależna muzyka rockowa w PRL"	dr Tomasz Toborek	
20 III 2014	„Elżbieta Zawacka – życie w służbie Ojczyzny"	Anna Mikulska	Pokaz filmu *Elżbieta Zawacka. Miałam szczęśliwe życie*
29 IV 2014	„Obława Augustowska w świetle dokumentów"	Mariusz Filipowicz	
8 V 2014	„Bitwa pod Monte Cassino z perspektywy 70 lat"	dr hab. Janusz Wróbel	

9 IX 2014	„Bitwa na przedpolach Warszawy – wrzesień 1939 r.”	prof. dr hab. Zygmunt Matuszak	
16 X 2014	„Papierowe bomby. Akcja »N« – niemieckojęzyczna propaganda polskiego podziemia”	Artur Ossowski	
13 XI 2014	„Generał August Emil Fieldorf »Nil«”	Grzegorz Nawrot	Pokaz filmu *On wierzył w Polskę*
18 XII 2014	„Nie tylko Enigma”	dr Marek Grajek – kryptolog, historyk hobbista	
Szczecin			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
20 X 2014	„Ostatnia droga – zabójstwo księdza Jerzego Popiełuszki”	Paweł Miedziński	
24 XI 2014	„Z dziejów kumoterstwa, niekompetencji i zawiści – wypadki gryfickie 1951 r.”	dr Przemysław Benken	
11 XII 2014	„Więźniowie generała Jaruzelskiego”		
Tomaszów Mazowiecki			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
21 I 2014	Wycieczka do Warszawy – zwiedzanie Sejmu i Senatu, Pałacu Prezydenckiego, spacer po Starym Mieście		
28 II 2014	Podsumowanie konkursu „Żołnierze Wolności” – V edycja dla uczniów ze szkół z powiatu tomaszowskiego	dr ppłk Halina Kępińska-Bazylewicz, dr Łukasz Michalski	
27 III 2014	„Tomaszów Mazowiecki jako miasto wielokulturowe. Charakterystyka i los ludności żydowskiej Tomaszowa w I poł. XX wieku”	Adam Sitarek	
11 IV 2014	Spotkanie z powstańcem warszawskim, upamiętniające 70. rocznicę wybuchu powstania	dr Andrzej Frydryszak	
11 V 2014	I rajd rowerowy imienia Witolda Pileckiego		Trasa Tomaszów–Spała–Konewka–Tomaszów. W Konewce zwiedzanie bunkrów, na zakończenie w Tomaszowie quiz historyczny oraz ognisko dla uczestników rajdu
28 VIII 2014	Wycieczka do Warszawy – zwiedzanie z przewodnikiem Starego Miasta oraz cmentarza na Powązkach		
23 IX 2014	„Zbrodnie na ludności polskiej na Wołyniu w 1943 r.”	dr Leon Popek	

2 X 2014	Spotkanie upamiętniające 75. rocznicę powołania struktur Polskiego Państwa Podziemnego	dr ppłk Halina Kępińska-Bazylewicz	
20 XI 2014	Warsztaty filmowe związane z filmem w reż. Janusz Majewskiego *Mała matura*	Magdalena Zapolska-Downar	
Trójmiasto			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
21 I 2014	„Sprawa Elbląska. Dramat z czasów stalinowskich, który trwa do dziś"	Grażyna Wosińska	
24 II 2014	„Zbrojne podziemie niepodległościowe w Polsce 1944/1945––1956"	dr hab. Filip Musiał	
25 III 2014	„Anty-Katyń. Przyczynek do rosyjskiej polityki historycznej"	prof. dr hab. Waldemar Rezmer	
29 IV 2014	„Sprawiedliwość transformacyjna. Stosunek współczesnego państwa do historii"	Tomasz Snarski	
20 V 2014	„Epilog do »Kamieni na szaniec«"	prof. dr hab. Grzegorz Nowik	
4 IX 2014	„Tropami zdrajców. Jak i dlaczego zginął Stefan Rowecki »Grot«?"	dr Witold Pronobis	W trakcie wykładu promocja książki *Generał Grot. Kulisy zdrady i śmierci*
18 IX 2014	„Poszukiwanie mogił Żołnierzy Niezłomnych w Polsce"	dr hab. Krzysztof Szwagrzyk	Po wykładzie konferencja prasowa na zakończenie prac badawczych na Cmentarzu Garnizonowym w Gdańsku
18 X 2014	„Gdańskie ślady księdza Jerzego"	ks. dr Jarosław Wąsowicz	Wykład był jednym z punktów programu uroczystości poświęconej bł. ks. Jerzemu Popiełuszce
18 XI 2014	„Oskarżeni o wierność"	dr Andrzej Kołakowski	koncert
Warszawa			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
30 I 2014	„Stan wojenny – kolejna odsłona konspiracji"	Jan Olaszek, prowadzenie: dr Andrzej Zawistowski	
12 II 2014	„Początek Akcji »Burza«"	dr Marek Gałęzowski, prowadzenie: Maciej Żuczkowski	
24 II 2014	*Podwójnie chrzczony*, autor: Jan Smyk	komentarz historyczny: Marek Hańderek, prowadzenie: Przemysław Gasztold-Seń	Słuchowisko radiowe. Cykl „Posłuchaj historii…"

10 III 2014	*Bez jednego drzewa las lasem zostanie* reż. Dagmara Drzazga	komentarz historyczny: dr hab. Adam Dziurok, prowadzenie: Przemysław Gasztold-Seń	Spotkanie filmowe
20 III 2014	„Mjr Hieronim Dekutowski »Zapora«”	dr Sławomir Poleszak, prowadzenie: Maciej Żuczkowski	
7 IV 2014	*Biografie katyńskie* Autorzy: Witold Banach, Edyta Poźniak Wykład: „Losy oficerów polskich ocalałych z masakry katyńskiej”	prof. dr hab. Stanisław Jaczyński	Słuchowisko radiowe Cykl „Posłuchaj historii…”
24 IV 2014	„Akcja »Burza« na Białostocczyźnie – specyfika regionalna”	Piotr Łapiński, prowadzenie: Maciej Żuczkowski	
12 V 2014	*Emisariusze* reż. Andrzej Wolski	komentarz historyczny: Małgorzata Żaryn, prowadzenie: Karolina Kolbuszewska	Spotkanie filmowe
22 V 2014	„Geneza Orła Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie”	Tomasz Zawistowski, prowadzenie: Tomasz Sudoł	
9 VI 2014	*W ciemności* reż. Agnieszka Holland	komentarz historyczny: Martyna Grądzka, prowadzenie: Przemysław Gasztold-Seń	Spotkanie filmowe
8 IX 2014	*Byłem generałem Werhmachtu* reż. Jacek Bławut, Polska 1988	komentarz historyczny: dr Paweł Kosiński	Spotkanie filmowe
26 IX 2014	„Żołnierze Wojska Polskiego w niewoli niemieckiej (IX–XII 1939)”	Tomasz Sudoł, prowadzenie: dr Marcin Przegiętka	Spotkanie odbyło się na Zamku Królewskim w Warszawie
13 X 2014	*Powstanie i medycyna. Chcieliśmy żyć* reż. Marek Widarski, Polska 2013	komentarz historyczny: Maciej Żuczkowski	Spotkanie filmowe
22 X 2014	„Muzeum Powstania Warszawskiego – 10 lat przywracania pamięci”	dr Paweł Ukielski, prowadzenie: dr Łukasz Michalski	
3 XI 2014	*Bagaż strachu* reż. Jerzy Bojanowski, Polska 2013	komentarz historyczny: prof. Paweł Sowiński, prowadzenie: Jan Olaszek	Spotkanie filmowe
27 XI 2014	„Stefan Korboński – współtwórca Polskiego Państwa Podziemnego”	dr Piotr Stanek, prowadzenie: Andrzej Brzozowski	
8 XII 2014	*Historia Kowalskich* reż. Maciej Pawlicki, Arkadiusz Gołębiewski, Polska 2009		Spotkanie filmowe
18 XII 2014	„Pogrom czy odwet? Akcja zbrojna Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość w Parczewie 5 lutego 1946 r.”	dr Mariusz Bechta, prowadzenie: dr Kazimierz Krajewski	

Wieluń			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
21 II 2014	„Muzyka a władza, władza a muzyka"	dr Tomasz Toborek	II Liceum Ogólnokształcące im. Janusza Korczaka w Wieluniu Zespół Szkół nr 2 im. Jana Długosza
10 III 2014	„Poszukiwania miejsc pochówków ofiar terroru komunistycznego w Polsce"	Michał Nowak	Muzeum Ziemi Wieluńskiej
25 III 2014	„Losy oficerów polskich ocalałych z masakry katyńskiej"	prof. dr hab. Stanisław Jaczyński	Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna im. Leona Kruczkowskiego w Wieluniu
07 IV 2014	„Polityka władz wobec Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce w okresie internowania prymasa Stefana Wyszyńskiego"	prof. dr hab. Jan Żaryn	Muzeum Ziemi Wieluńskiej
16 VI 2014	„Sądownictwo Polskiego Państwa Podziemnego w Okręgu Łódzkim AK"	Michał Hanke	Powiatowa Biblioteka Publiczna
19 IX 2014	„Jesień 1939 r. na Kresach Wschodnich RP"	prof. dr hab. Albin Głowacki	Muzeum Ziemi Wieluńskiej
17 X 2014	„Jan Nowak Jeziorański – kurier i emisariusz Komendy AK i Rządu RP"	Paweł Spodenkiewicz	II Liceum Ogólnokształcące im. Janusza Korczaka w Wieluniu
14 XI 2014	Otwarcie wystawy „Pro i Kontra, Młodzi w Polsce Ludowej"	Magdalena Zapolska-Downar	Muzeum Ziemi Wieluńskiej
19 XII 2014	„Stefan Korboński – syn Ziemi Wieluńskiej, współtwórca Polskiego Państwa Podziemnego"	dr Piotr Stanek	Muzeum Ziemi Wieluńskiej
Wrocław			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
27 II 2014	„Dzieci na tułaczych szlakach"	dr hab. Janusz Wróbel	
24 IV 2014	„Mjr Janina Karasiówna (1903––1948)"	dr Joanna Hytrek-Hryciuk	
22 V 2014	„100-lecie polskiego czynu niepodległościowego"	dr Jerzy Kirszak	
26 VI 2014	„Generał Brygady Aleksander Radwan-Pragłowski (1895––1974)"	dr Daniel Koreś	
25 IX 2014	„Kobiety – powstańcy warszawscy w niewoli niemieckiej (1944–1945)"	dr Małgorzata Klasicka	
23 X 2014	„Katyń w oczach współczesnych Rosjan"	dr Joanna Żelazko	
27 XI 2014	„Kobiety w II Korpusie"	dr Jerzy Kirszak	

Zgierz			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
19 II 2014	„Cichociemni – elita polskiej dywersji”	dr Tomasz Matuszak	
6 III 2014	„Śladami zbrodni – miejsca kaźni Żołnierzy Wyklętych”	dr Tomasz Łabuszewski	Wykładowi towarzyszyła prezentacja multimedialna
9 IV 2014	„Poszukiwanie miejsc pochówku ofiar terroru komunistycznego w Łodzi”	dr Krzysztof Latocha	
14 V 2014	„Wywiad polski w latach II Rzeczypospolitej i podczas II wojny światowej”	dr Marek Grajek	Wykładowi towarzyszyła prezentacja multimedialna
10 VI 2014	Projekcja filmu Zofii Kunert *Przez Wilhelmshaven i Maczków*	wstęp do filmu: dr. hab. Janusz Wróbel	
1 VIII 2014	Projekcja filmu *Dowódcy Armii Krajowej – gen. Kazimierz Sosnkowski, gen. Tadeusz Komorowski*		
10 IX 2014	„Kresowa i Wołyńska Brygada Kawalerii w działaniach osłonowych Armii Łódź we wrześniu 1939 roku”	prof. dr hab. Marek Dutkiewicz	
14 X 2014	„Polityka wyznaniowa wobec Kościołów protestanckich w Polsce Ludowej – wybrane zagadnienia”	Milena Przybysz	
12 XI 2014	„Niszczenie akt UB i SB w latach 1945–1990”	Radosław Peterman	
3 XII 2014	„Stan wojenny w Łódzkiem”	Leszek Próchniak	

GDAŃSK
Koszalin
SZCZECIN
GORZÓW WIELKOPOLSKI
Bydgoszcz
POZNAŃ
OLSZTYN
BIAŁYSTOK
WARSZAWA
ŁÓDŹ
Radom
LUBLIN
WROCŁAW
OPOLE
KATOWICE
KIELCE
KRAKÓW
RZESZÓW
LEGENDA
Oddziały IPN
Delegatury IPN
OPOLE Miasta wojewódzkie (siedziby oddziałów i delegatur IPN)
Radom Pozostałe siedziby delegatur IPN
Granice województw
Miasta wydzielone (na prawach powiatu)
Miasta powiatowe
Kolorami wyróżniono obszary poszczególnych oddziałów IPN

Adresy biur, oddziałów i delegatur Instytutu Pamięci Narodowej

www.ipn.gov.pl

Prezes IPN dr Łukasz Kamiński	Wołoska 7, 02-675 Warszawa sekretariat: tel. (22) 581 85 22, fax (22) 581 85 24
Zastępca prezesa IPN Agnieszka Rudzińska	Wołoska 7, 02-675 Warszawa sekretariat: tel. (22) 581 85 91, fax (22) 581 85 43
Zastępca prezesa IPN dr Paweł Ukielski	Wołoska 7, 02-675 Warszawa sekretariat: tel. (22) 581 86 25, fax (22) 581 86 61
Główna Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu dyrektor prok. dr Dariusz Gabrel	pl. Krasińskich 2/4/6, 00-207 Warszawa sekretariat: tel. (22) 530 86 56, fax (22) 530 90 87
Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów dyrektor dr Rafał Leśkiewicz	ul. Wołoska 7, 02-675 Warszawa sekretariat: tel. (22) 581 89 04, fax (22) 581 86 37
Biuro Edukacji Publicznej dyrektor dr Andrzej Zawistowski	ul. Wołoska 7, 02-675 Warszawa sekretariat: tel. (22) 581 88 70, fax (22) 581 88 72
Biuro Lustracyjne dyrektor prok. Edyta Karolak	ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa sekretariat: tel. (22) 693 45 73, fax (22) 693 45 83
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku	ul. Warsztatowa 1A, 15-637 Białystok sekretariat: tel. (85) 664 57 01, fax (85) 664 57 00
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Gdańsku	ul. Witomińska 19, 81-311 Gdynia sekretariat: tel. (58) 660 67 00, fax (58) 660 67 01
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Katowicach	ul. Józefowska 102, 40-145 Katowice sekretariat: tel. (32) 207 01 00, fax (32) 207 01 80
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Krakowie	ul. Reformacka 3, 31-012 Kraków sekretariat: tel. (12) 421 19 61, 426 21 35, fax (12) 421 11 00
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Lublinie	ul. Szewska 2, 20-086 Lublin sekretariat: tel. (81) 536 34 01, fax (81) 536 34 02
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Łodzi	ul. Orzeszkowej 31/35, 91-479 Łódź sekretariat: tel. (42) 616 27 45, fax (42) 616 27 48
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Poznaniu	ul. Rolna 45a, 61-487 Poznań sekretariat: tel. (61) 835 69 00, fax (61) 835 69 03
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Rzeszowie	ul. Słowackiego 18, 35-060 Rzeszów sekretariat: tel. (17) 860 60 18, fax (17) 860 60 39
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Szczecinie	ul. K. Janickiego 30, 71-270 Szczecin sekretariat: tel. (91) 484 98 00, fax (91) 484 98 01
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie	ul. Stawki 2, 00-193 Warszawa sekretariat: tel. (22) 860 70 10, 860 70 11 fax (22) 860 70 13
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej we Wrocławiu	pl. Strzelecki 25, 50-224 Wrocław sekretariat: tel. (71) 326 97 20, fax (71) 326 97 22
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Bydgoszczy	ul. Grudziądzka 9–15, 85-130 Bydgoszcz tel. (52) 325 95 00, fax (52) 325 95 01
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Gorzowie Wielkopolskim	ul. Chopina 52, 66-400 Gorzów Wielkopolski tel./fax (95) 73 58 190
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach	al. Na Stadion 1, 25-127 Kielce tel. (41) 340 50 50, fax (41) 340 50 96
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Koszalinie	ul. Andersa 34, 75-950 Koszalin tel./fax (94) 342 85 02
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Olsztynie	ul. Jagiellońska 46, 10-273 Olsztyn tel. (89) 521 48 00, fax (89) 521 48 01
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Opolu	ul. Oleska 31, 45-052 Opole tel. (77) 453 84 78, (77) 406 83 20, fax (77) 406 83 22
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Radomiu	ul. Żeromskiego 53, 26-600 Radom tel. (48) 368 24 02

FOTOGRAFIE
DOKUMENTUJĄCE DZIAŁALNOŚĆ IPN

28 lutego 2014 roku, w Belwederze, odbyła się kolejna konferencja prasowa, na której zaprezentowano wyniki identyfikacji ofiar terroru komunistycznego. Na zdjęciu: prezes IPN, rektor PUM i sekretarz Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa wręczają notę identyfikacyjną siostrzenicy Arkadiusza Wasilewskiego Ewie Oleszek. Fot. Katarzyna Hołopiak

28 września 2014 roku, na konferencji prasowej w Pałacu Prezydenckim, zaprezentowano kolejne wyniki identyfikacji ofiar terroru komunistycznego. Uroczystość odbyła się z udziałem Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego. Fot. Piotr Życieński

We wrześniu 2014 roku IPN wznowił prace na tzw. Łączce na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie. Na zdjęciu: prezes IPN dr Łukasz Kamiński i naczelnik Samodzielnego Wydziału Poszukiwań dr hab. Krzysztof Szwagrzyk. Fot. Piotr Gajewski

W 2014 roku kontynuowano prace ekshumacyjne przy Areszcie Śledczym w Białymstoku. Fot. Marcin Zwolski

30 czerwca 2014 r. rozpoczęły się prace poszukiwawczo-archeologiczne na cmentarzu przy ulicy Wałbrzyskiej w Warszawie. Ich celem jest odnalezienie miejsc pochówku kilkuset straconych, zamordowanych i zmarłych w więzieniach i aresztach UB i Informacji Wojskowej. Fot. Piotr Gajewski

10 czerwca 2014 roku w Sali Wielkiej Zamku Królewskiego w Warszawie odbyło się uroczyste wręczenie nagrody Kustosz Pamięci Narodowej. Na zdjęciu prezes IPN wraz z laureatami nagrody (od lewej): przedstawiciel ŚZŻAK Mieczysław Szostek, syn i wdowa po Anatolu Suliku, Jan Malicki, który odebrał nagrodę przyznaną śp. Romanowi Aftanazemu, oraz Zuzanna Kurtyka i Stanisław Markowski, reprezentanci Czesława Blicharskiego. Fot. Piotr Gajewski

6 listopada 2014 roku w budynku Telewizji Polskiej w Warszawie odbyło się wręczenie nagród laureatom VII edycji konkursu „Książka Historyczna Roku”. Na zdjęciu: laureaci, członkowie jury konkursu, przedstawiciele wydawnictw oraz organizatorzy. Fot. Piotr Gajewski

W 2014 roku publikacje wydane przez IPN otrzymały wiele prestiżowych nagród, w tym Nagrody KLIO. Na zdjęciu autorzy nagrodzonych książek: Michał Paziewski i Mirosław Szumiło. Fot. Piotr Życieński

Film dokumentalny *Pod opieką operacyjną* Anny Piasek-Bosackiej, Mateusza Macura i Mariusza Lisieckiego, zrealizowany przez spółkę V-film z Wrocławia, zdobył Grand Prix Prezesa IPN w II edycji Ogólnopolskiego Konkursu na Najlepszą Audycję Historyczną Roku 2014. Uroczyste wręczenie nagród odbyło się 26 listopada 2014 roku. Na zdjęciu: Anna Piasek-Bosacka odbiera nagrodę z rąk prezesa IPN. Fot. Iza Kuna

8 kwietnia 2014 roku w Warszawie odbyła się uroczystość odsłonięcia tablicy na ścianie kamienicy przy ul. Strzeleckiej 8, gdzie w latach 1944–1945 była Kwatera Główna NKWD w Polsce, a w latach 1945––1948 – areszt Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego. Na zdjęciu: prezes IPN i sekretarz Rady Ochrony Pamięci, Walk i Męczeństwa odsłaniają tablicę. Fot. Katarzyna Hołopiak

W 2014 roku Instytut Pamięci Narodowej po raz kolejny zachęcał do upamiętnienia ofiar stanu wojennego przez zapalenie 13 grudnia o 19.30 symbolicznej świecy w oknach. Fot. Piotr Życieński

W związku z rocznicą wprowadzenia stanu wojennego 13 grudnia 2014 roku na wieżach warszawskiego kościoła św. Stanisława Kostki wyświetlona została iluminacja upamiętniająca ofiary stanu wojennego.
Fot. Piotr Gajewski

20 października 2014 roku w Centrum Edukacyjnym IPN Przystanek Historia w Warszawie, gdzie Przemysław Gintrowski dał swój ostatni koncert, odsłonięto tablicę upamiętniającą artystę i jego ostatni występ. Na zdjęciu: żona i córka barda. Fot. Piotr Gajewski

W ramach projektu „Opowiem ci o wolnej Polsce" uczniowie poznają dzieje swojego regionu i losy osób, które przeciwstawiając się nazizmowi i komunizmowi, przyczyniły się do odzyskania przez Polskę niepodległości. Fot. Piotr Życieński

W 2014 roku po raz pierwszy odbyło się spotkanie nauczycieli historii z krajów europejskich „Poland in the Heart of European History", podczas którego poznawali oni najnowszą historię Polski. Fot. Piotr Życieński

Niesłabnącym zainteresowaniem publiczności w każdym wieku cieszą się koncerty Maleo Reggae Rockers w ramach projektu „Panny Morowe" i „Panny Wyklęte". Fot. Piotr Życieński

Kluby Historyczne im. gen. Stefana Roweckiego „Grota” działające od wielu lat w całej Polsce są formą przekazywania wiedzy historycznej publiczności w każdym wieku. Na zdjęciu: prof. dr hab. Stanisław Jaczyński i Przemysław Gasztold-Seń podczas spotkania w Warszawie pt. „Posłuchaj historii… Biografie katyńskie” 7 kwietnia 2014 roku. Fot. Karolina Kolbuszewska

Laureaci V edycji konkursu „Sprzączki i guziki z orzełkiem ze rdzy” wzięli udział w historycznym konwersatorium objazdowym, którego celem był Polski Cmentarz Wojenny na Monte Cassino. Fot. Karol Wisłocki

Jednym z projektów edukacyjnych realizowanych przez IPN jest projekt „O tym nie można zapomnieć… – spotkania z kobietami, które przeszły piekło Ravensbrück". Na zdjęciu b. więźniarki należące do warszawskiego Koła b. więźniarek KL Ravensbrück, które współpracują z IPN w ramach projektu.
Fot. Anna Klimowicz

Młodzież poznaje historię, jednocześnie zdobywając nowe umiejętności, m.in. pracy z kamerą filmową.
Fot. Anna Klimowicz

Prezentacja gry *Polak Mały* w Minneapolis. Fot. Karol Madaj

W 2014 roku w wielu miastach w Polsce prezentowana była wystawa „Polska Walcząca". Fot. Piotr Życieński

13 października 2014 roku w Lwowskim Uniwersytecie Narodowym im. I. Franki zastępca prezesa IPN Agnieszka Rudzińska oraz konsul generalny RP we Lwowie Jarosław Drozd, podczas III Przeglądu Najnowszych Filmów Polskich „Pod Wysokim Zamkiem" uroczyście otworzyli wystawę IPN „Zimna wojna. Krótka historia podzielonego świata". Fot. IPN

W ramach projektu „Patroni Naszych Ulic" młodzież roznosi książeczki poświęcone postaciom historycznym do skrzynek mieszkańców ulic, którym te postacie patronują. Fot. Anna Juszczyk

W Centrum Edukacyjnym IPN im. Janusza Kurtyki „Przystanek Historia” w 2014 roku odbył się cykl spotkań dla nauczycieli przedmiotów humanistycznych. Seminarium „»Świat totalitarny przedstawiony« – komunizm w literaturze i filmie” prowadził dr Łukasz Michalski z Biura Edukacji Publicznej IPN.
Fot. Aleksandra Wierzchowska

W 2014 roku dużym zainteresowaniem cieszyły się zajęcia dla dzieci z cyklu „Rodzinna Sobota”, organizowane przez Centrum Edukacyjne IPN im. Janusza Kurtyki „Przystanek Historia”. Spotkania, łącząc edukację i zabawę, mają na celu przybliżenie realiów życia w czasie wojny i PRL.
Fot. Aleksandra Wierzchowska

23 stycznia 2014 roku w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia" w Warszawie odbyła się promocja książki „Afera „Żelazo" w dokumentach MSW i PZPR. Na zdjęciu (od lewej): dr Piotr Gontarczyk, prof. dr hab. Antoni Dudek, dr Witold Bagieński i dr Władysław Bułhak. Fot. Piotr Życieński

Na jednym ze spotkań w ramach seminarium „»Pod sierpem i młotem«. Porównanie ustrojów państw bloku sowieckiego" wykład wygłosił dr Łukasz Kamiński, prezes IPN. Fot. Aleksandra Wierzchowska

18 listopada 2014 roku w Centrum Edukacyjnym IPN im. Janusza Kurtyki „Przystanek Historia" odbyło się sympozjum naukowe „Losy dzieci w obliczu wojny – w 70. rocznicę przybycia polskich dzieci do Nowej Zelandii" zrealizowane we współpracy z fundacją Kresy Historii. Fot. Aleksandra Wierzchowska

Prezes IPN dr Łukasz Kamiński, na zaproszenie Ministra Praw Człowieka i Sprawiedliwości Okresu Przejściowego, mówił 9 czerwca 2014 roku w Tunisie o polskich doświadczeniach i wyzwaniach związanych z rozrachunkiem z przeszłością totalitarną podczas międzynarodowej konferencji z okazji inauguracji działalności Komisji Prawdy i Godności. Fot. Katarzyna Hołopiak

17 października w Instytucie Pamięci Narodowej gościła grupa kubańskich blogerów, dziennikarzy i obrońców praw człowieka. Spotkania w IPN poświęcone były edukacji historycznej i obywatelskiej, a także dokumentowaniu przeszłości. Na zdjęciu goście z Kuby z dr. Władysławem Bułhakiem, wicedyrektorem BEP. Fot. Katarzyna Hołopiak

24–25 października 2014 roku odbyła się trzecia edycja międzynarodowej konferencji „Warszawski Dialog na Rzecz Demokracji", zorganizowana przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP wspólnie z Instytutem Pamięci Narodowej. Na zdjęciu uczestnicy dyskusji. Fot. Katarzyna Hołopiak

W 2014 roku IPN wznowił współpracę archiwalno-historyczną, dotyczącą wspólnej inicjatywy wydawniczej, z Wydzielonym Archiwum Państwowym Służby Bezpieczeństwa Ukrainy w Kijowie. 28 sierpnia 2014 roku przedstawiciele archiwum SBU obejrzeli zasób archiwalny w magazynach przy ulicy Kłobuckiej 21. Fot. Jerzy Sieradzki

16 czerwca 2014 roku prof. Barbara Otwinowska obchodziła jubileusz 90. urodzin. Z tej okazji IPN wydał okolicznościową publikację pt. *Mój świat, po którym stąpam… Szkice do portretu Profesor Barbary Otwinowskiej zebrane z okazji dziewięćdziesiątych urodzin*. Na zdjęciu (od lewej): prezes IPN dr Łukasz Kamiński, prof. Barbara Otwinowska i Mirosław Biełaszko. Fot. Piotr Życieński

22 września 2014 roku prezes IPN dr Łukasz Kamiński spotkał się z Ukraińcami, uczestnikami wizyty studyjnej „Polskie doświadczenia w pielęgnowaniu pamięci historycznej", którzy przyjechali do Polski w ramach programu Kolegium Europy Wschodniej im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego.
Fot. Katarzyna Hołopiak

23–24 października 2014 roku w Leuven (Belgia) odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa „What We Now Know about Secret Services in the Cold War. A State of Affairs 25 Years after 1989". Była to już czwarta konferencja poświęcona historii wywiadu, organizowana wspólnie przez Instytut Pamięci Narodowej i Centrum Badań nad Zimną Wojną Uniwersytetu Południowej Danii. Fot. Anna Piekarska

22 maja 2014 roku IPN i Naczelna Rada Adwokacka poinformowały o wspólnej akcji „Masz prawo", której celem jest udzielenie pomocy prawnej osobom represjonowanym w czasach komunistycznej dyktatury. W konferencji prasowej udział wzięli: (od lewej) dr Dariusz Gabrel, dyrektor Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, mecenas Andrzej Zwara, prezes Naczelnej Rady Adwokackiej, dr Łukasz Kamiński, prezes IPN i mecenas Maciej Bednarkiewicz. Fot. Piotr Gajewski

W styczniu 2014 roku w Centrali IPN przy ul. Wołoskiej 7 w Warszawie odbyło spotkanie świąteczno-noworoczne. Biskupi, dyplomaci, szefowie urzędów centralnych, instytucji naukowych, muzealnych i archiwów oraz organizacji społecznych odwiedzili nową siedzibę Instytutu. Fot. Piotr Gajewski

26 września 2014 roku w Oddziale IPN w Białymstoku odbyła się uroczysta gala wręczenia Nagród Honorowych „Świadek Historii". Laureaci odebrali nagrody z rąk wiceprezesa IPN dr. Pawła Ukielskiego i dyrektor białostockiego oddziału IPN Barbary Bojaryn-Kazberuk. Na zdjęciu (od lewej) Tadeusz Kiersnowski, Krzysztof Dziemianowicz, dr Tadeusz Borowski-Beszta, dr Paweł Ukielski i Barbara Bojaryn-Kazberuk. Fot. Iza Kuna

1 marca 2014 roku, w Narodowym Dniu Pamięci „Żołnierzy Wyklętych", gdański oddział IPN zorganizował na ulicach Gdańska i Gdyni akcję ulotkową, która miała przypomnieć mieszkańcom, kim byli bohaterowie podziemia niepodległościowego. Na zdjęciu: uczniowie przygotowani do akcji ulotkowej w centrum Gdańska. Fot. IPN Gdańsk

W 2014 roku katowicki oddział IPN, podobnie jak inne oddziały i centrala IPN, uczestniczył w Europejskiej Nocy Muzeów, podczas której jej zwiedzający poznawali arkana podziemnej drukarni z lat 80. Na zdjęciu Artur Kasprzykowski. Fot. Monika Kobylańska

W lipcu 2014 roku krakowski oddział IPN zorganizował wyprawę edukacyjną w 70. rocznicę Operacji Armii Krajowej „Ostra Brama" na Litwę. Na zdjęciu uczestnicy wyprawy w Ponarach. Fot. Marek Jończyk

3–5 października 2014 roku uczniowie małopolskich szkół wzięli udział w IX Rajdzie Szlakami Żołnierzy Wyklętych mjr. Józefa Kurasia „Ognia”. Na zdjęciu patrol „Niedźwiadek”. Fot. Roksana Szczypta-Szczęch

Z 7 na 8 czerwca 2014 roku oddział IPN w Lublinie wziął udział w „Nocy Kultury”. Odwiedzający siedzibę IPN mogli m.in. obejrzeć wystawę plenerową pt. „Żołnierze wyklęci. Historia, która mnie porusza”. Fot. Justyna Dudek

24 lipca 2014 roku, w ramach obchodów 70. rocznicy Akcji „Burza”, w Zamościu otwarto wystawę pt. „Akcja »Burza«, lipiec 1944 r. Zamość” przygotowaną przez lubelski oddział IPN. Fot. Justyna Dudek

25 sierpnia 2014 roku w Łodzi, w ramach obchodów 70. rocznicy likwidacji Litzmannstadt Ghetto, otwarto nową wystawę pt. „Tramwajem przez getto. Dzielnica zamknięta w okupowanej Łodzi (1940–1944)” przygotowaną przez łódzki oddział IPN we współpracy z Miejskim Przedsiębiorstwem Komunikacyjnym w Łodzi. Fot. Kamila Kańka

W 2014 roku, po raz szósty, z inicjatywy Radia Merkury i oddziału IPN w Poznaniu organizowana była akcja „Zapal znicz pamięci". Znicze zapłonęły m.in. pod pomnikiem Polskiego Państwa Podziemnego i Armii Krajowej w Poznaniu. Fot. Natalia Cichocka

W sierpniu 2014 roku Oddział IPN w Poznaniu oraz Fundacja Sztuki i Edukacji Filmowej „Sztuka Poznania" zaprosili młodzież do uczestnictwa w interaktywnych warsztatach filmowych pt. „Opowiem Twoją historię". Na zdjęciu operatorzy i reżyser Anna Piasek-Bosacka w profesjonalnym studiu montażowym. Fot. Bartosz Duleba

28 stycznia 2014 roku w Library of Birmingham Centenary Square (Broad Street Birmingham) odbył się wernisaż wystawy „Sprawiedliwi wśród Narodów Świata. Pomoc Polaków dla ludności żydowskiej w Małopolsce 1939–1945”, przygotowanej przez rzeszowski oddział IPN. Fot. Igor Witowicz

12 grudnia 2014 roku, w związku z 33. rocznicą wprowadzenia stanu wojennego, w Bibliotece dla Dzieci i Młodzieży nr 10 przy ul. Anielewicza 2 w Warszawie odbyły się warsztaty edukacyjne „Orła WRON-a nie pokona” dla szóstoklasistów, przeprowadzone przez pracowników Oddziałowego Biura Edukacji Publicznej IPN w Warszawie. Fot. Marcin Łaszczyński

18 września 2014 roku w Szczecinie została otwarta wystawa „»…Niech polska ziemia utuli ich do spokojnego snu…«. Ekshumacje i identyfikacje ofiar terroru komunistycznego" przygotowana przez szczeciński oddział IPN i Polską Bazę Genetyczną Ofiar Totalitaryzmów. Fot. Paweł Miedziński

3 kwietnia 2014 r. w Miejskiej Bibliotece Publicznej przy ul. Reja 1/3 we Wrocławiu odbyło się jubileuszowe spotkanie z cyklu „TuHistoria". Projekt edukacyjny Oddziału IPN we Wrocławiu i Miejskiej Biblioteki Publicznej we Wrocławiu trwa już ponad rok i cieszy się sporym zainteresowaniem wśród nauczycieli i młodzieży. Fot. Katarzyna Maziej-Choińska

Czytelnia Akt Jawnych OBUiAD w Warszawie w nowej siedzibie przy ul. Kłobuckiej. Fot. Paweł Czerniszewski

IPN co roku organizuje kiermasze książek. Jeden z nich odbył się 6 czerwca 2014 roku w Centrum Edukacyjnym IPN im. Janusza Kurtyki „Przystanek Historia" w Warszawie. Fot. Piotr Życieński

Stoisko IPN na III Międzynarodowych Targach Książki w Białymstoku. Fot. Marcin Węgliński

17 maja 2014 roku ponad 2 tys. biegaczy wbiegło na wzgórze Monte Cassino szlakiem, którym 70 lat wcześniej nacierali polscy żołnierze. W biegu wzięło udział 1052 biegaczy z Polski. Każdy miał numer upamiętniający nazwisko jednego z żołnierzy, których prochy spoczywają na lokalnym polskim cmentarzu. Patronem honorowym Biegu na Monte Cassino był Instytut Pamięci Narodowej. Na zdjęciu biegacze z IPN. Fot. IPN

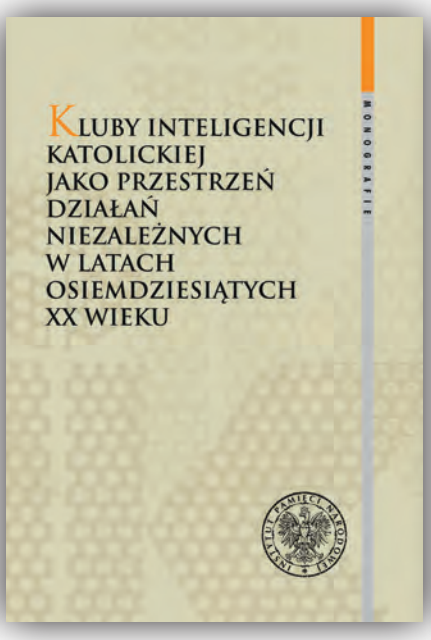

W 2014 roku IPN objął po raz trzeci patronat honorowy nad XXVI Biegiem Niepodległości zorganizowanym przez Warszawski Ośrodek Sportu i Rekreacji w dniu 11 listopada. Fot. Dorota Świderska

WYDAWNICTWA IPN
W 2014 ROKU

KONKURS NA NAJLEPSZY DEBIUT HISTORYCZNY ROKU
IMIENIA WŁADYSŁAWA POBÓG-MALINOWSKIEGO
Piotr Stanek
STEFAN KORBOŃSKI (1901–1989)
Działalność polityczna i społeczna
Daria Czarnecka
SPRAWA STANISŁAWA GUSTAWA JASTERA PS. „HEL” W HISTORIOGRAFII
KREACJA OBRAZU ZDRAJCY I OBRONA
MALWINA GARYGA
DEKADA AGONII
KOMITET KRAKOWSKI PZPR W ŚWIETLE MATERIAŁÓW PARTYJNYCH 1981–1990
MONOGRAFIE

PATRYK PLESKOT
SOLIDARNOŚĆ NA ANTYPODACH
Inicjatywy solidarnościowe polskiej diaspory w Australii (1980–1989)
MONOGRAFIE

KLUBY INTELIGENCJI KATOLICKIEJ JAKO PRZESTRZEŃ DZIAŁAŃ NIEZALEŻNYCH W LATACH OSIEMDZIESIĄTYCH XX WIEKU
MONOGRAFIE

Mirosław Szumiło
ROMAN ZAMBROWSKI 1909–1977
MONOGRAFIE

DOKUMENTY

DZIENNIKARZE – TWÓRCY – NAUKOWCY

SZKOŁA HISTORII NAJNOWSZEJ

CZASOPISMA IPN

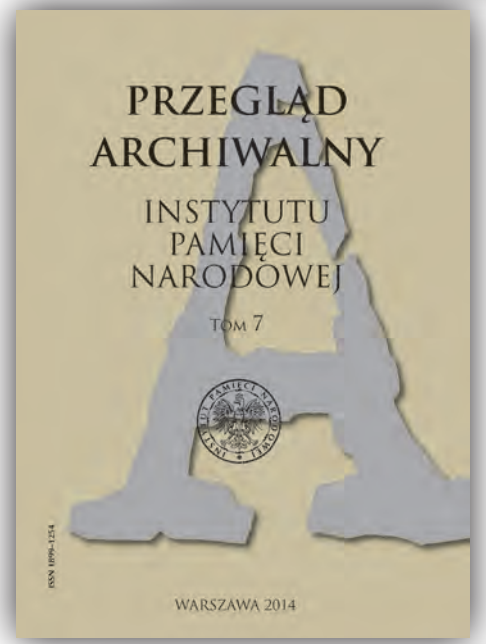

CZASOPISMA IPN

BIAŁYSTOK

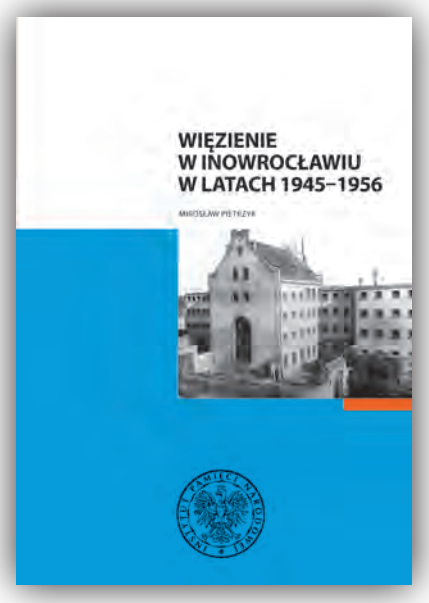

GDAŃSK

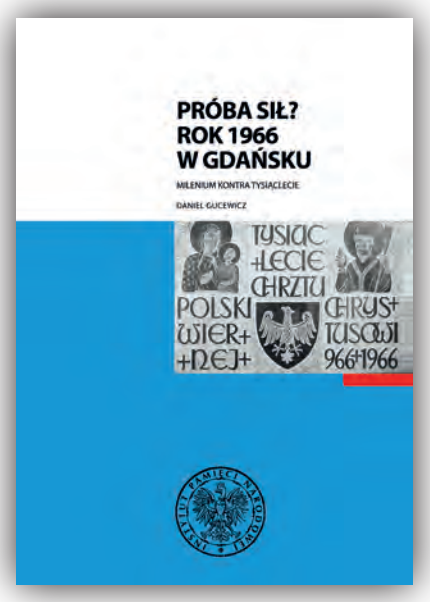

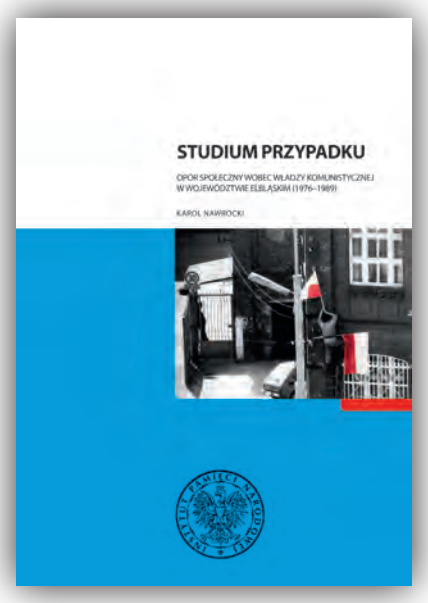
GDAŃSK

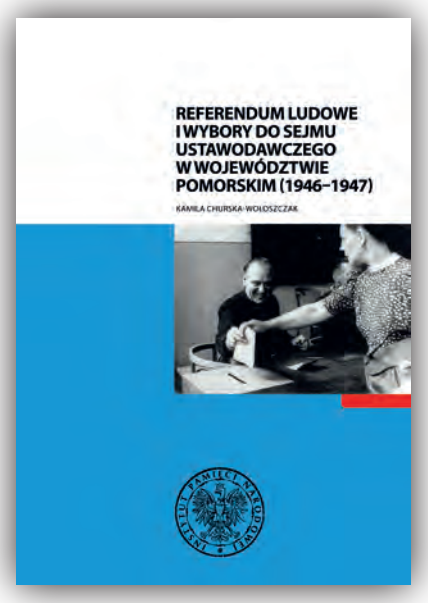

IM NAMEN
DES FÜHRERS...
SELBSTSCHUTZ WESTPREUSSEN
I ZBRODNIA W ŁOPATKACH W 1939 ROKU
TOMASZ SYWIUSZ CERAN

„GDYŚCIE W OBÓZ
PRZYBYĆ JUŻ RACZYLI..."
OBRAZ KULTURY LAGROWEJ W ŚWIADECTWIE
WIĘŹNIÓW BUCHENWALDU 1937–1945
MAGDALENA IZABELLA SADOWA

MIĘDZY ŚMIERCIĄ
A DIABŁEM
Kościół ewangelicki w Gdańsku
w okresie rządów NSDAP (1933–1945)
LUCYNA ŻUKOWSKA

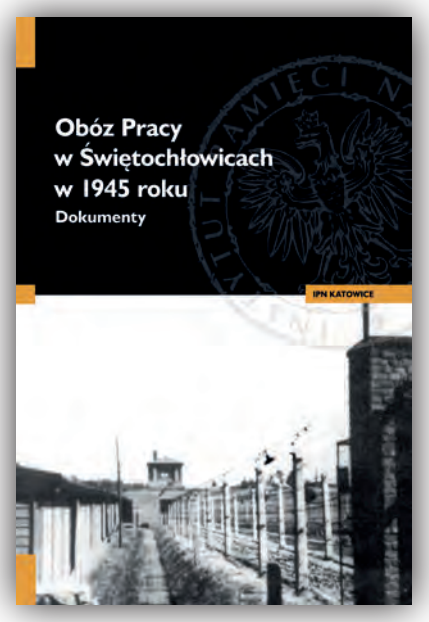

PRÓBA SIŁ?
ROK 1966
W GDAŃSKU
MILENIUM KONTRA TYSIĄCLECIE
DANIEL GUCEWICZ
TYSIĄC
+LECIE
CHRZTU
POLSKI
CHRYS+
TUSOWI
966+1966

STUDIUM PRZYPADKU
OPÓR SPOŁECZNY WOBEC WŁADZY KOMUNISTYCZNEJ
W WOJEWÓDZTWIE ELBLĄSKIM (1976–1989)
KAROL NAWROCKI

REFERENDUM LUDOWE
I WYBORY DO SEJMU
USTAWODAWCZEGO
W WOJEWÓDZTWIE
POMORSKIM (1946–1947)
KAMILA CHURSKA-WOŁOSZCZAK

„ŻYCIE JAK
OSIOŁ UCIEKA..."
WSPOMNIENIA
STANISŁAW SALMONOWICZ

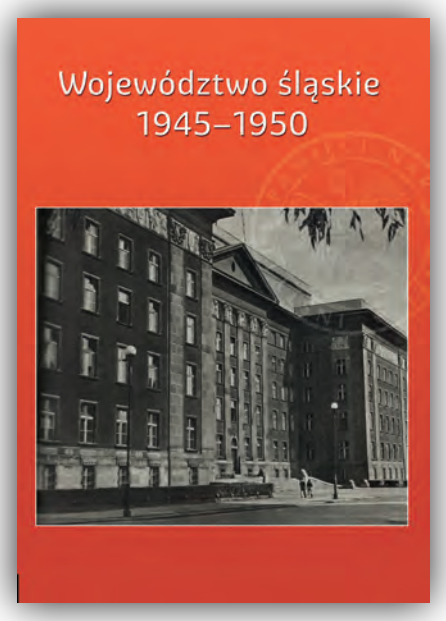
KATOWICE

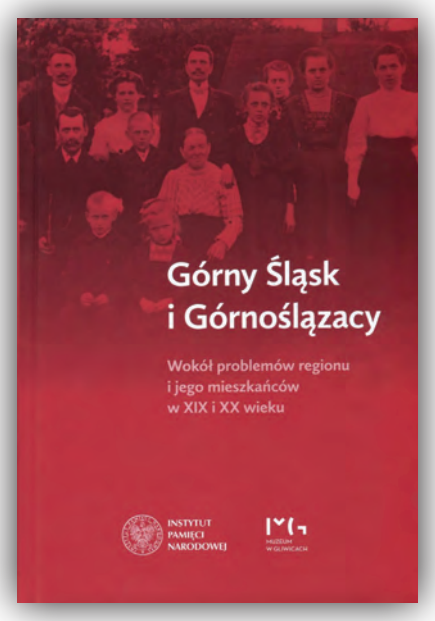

Obóz Pracy
w Świętochłowicach
w 1945 roku
Dokumenty
IPN KATOWICE

Jakub Kazimierski
PZPR w województwie katowickim
wobec NSZZ „Solidarność"
w latach 1980–1982
IPN KATOWICE

Mirosław Węcki
Fritz Bracht (1899–1945)
Nazistowski zarządca Górnego Śląska
w latach II wojny światowej
AP KATOWICE
IPN KATOWICE

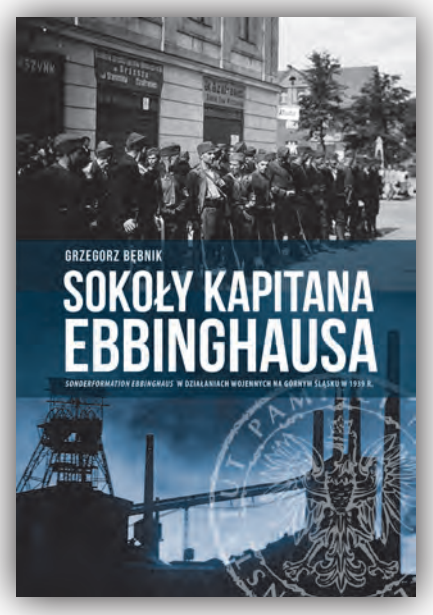

BOGUSŁAW TRACZ
HIPPIESI
KUDŁACZE
CHWASTY
HIPISI W POLSCE W LATACH 1967–1975

Województwo śląskie
1945–1950

Górny Śląsk
i Górnoślązacy
Wokół problemów regionu
i jego mieszkańców
w XIX i XX wieku
INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

MIROSŁAW SIKORA
DIE WAFFENSCHMIEDE DES
„DRITTEN REICHES"
BAND 3
Die deutsche Rüstungsindustrie in
Oberschlesien während des Zweiten Weltkrieges
Herausgegeben von Helmut Maier
KLARTEXT

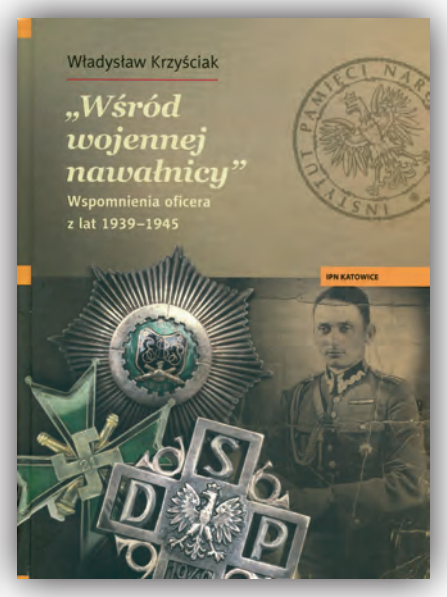

„Mieli wrócić
za czternaście
dni"
Mieszkańcy Ostropy w obozach
pracy przymusowej w Związku
Sowieckim (1945–1949)
INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

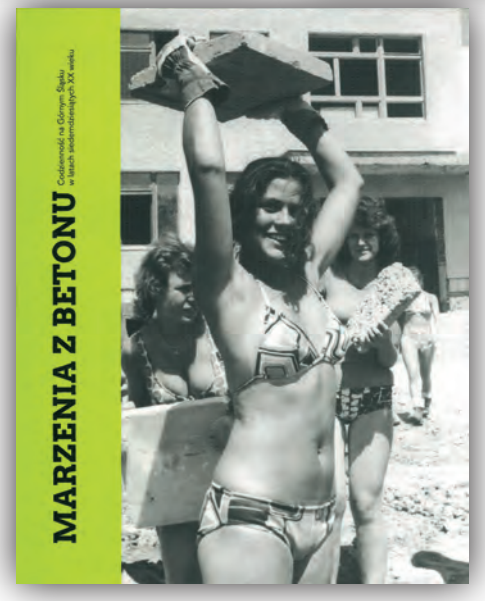

GRZEGORZ BĘBNIK
SOKOŁY KAPITANA
EBBINGHAUSA

KATOWICE

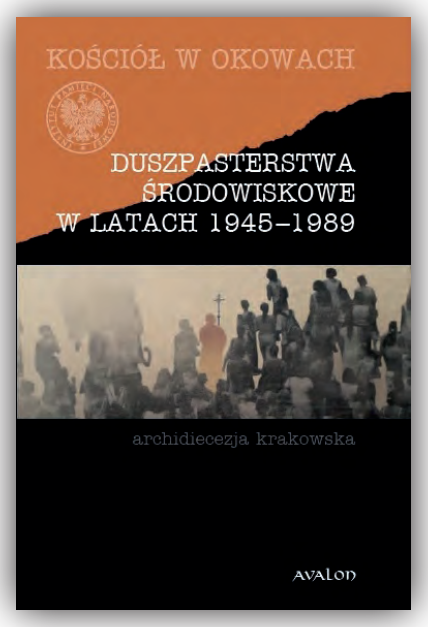
KRAKÓW

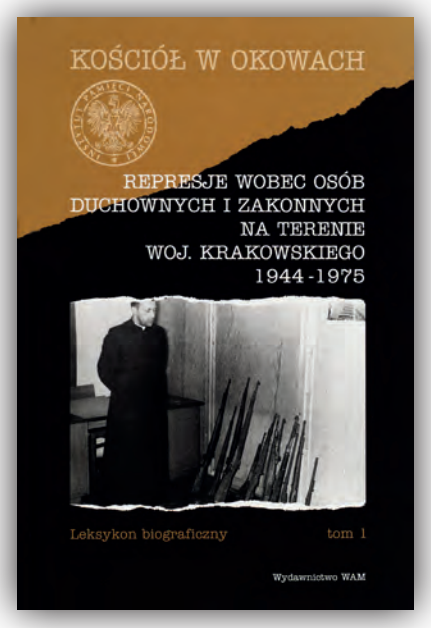

KRAKÓW

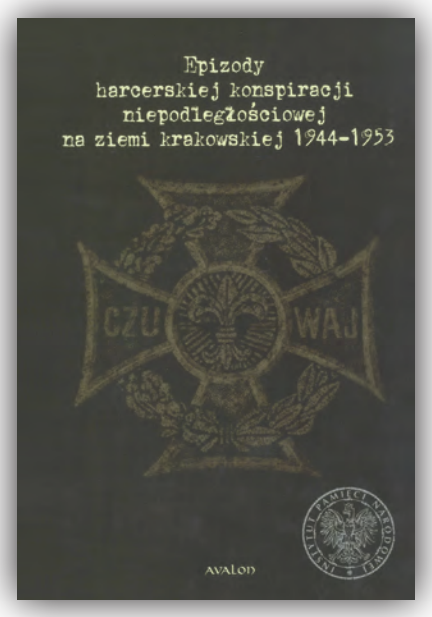

KOŚCIÓŁ W OKOWACH
DUSZPASTERSTWA ŚRODOWISKOWE W LATACH 1945–1989
archidiecezja krakowska
AVALON

KOŚCIÓŁ W OKOWACH
KOMUNISTYCZNY APARAT REPRESJI WOBEC JEZUITÓW PROWINCJI POLSKI POŁUDNIOWEJ
Wydawnictwo WAM

KOŚCIÓŁ W OKOWACH
REPRESJE WOBEC OSÓB DUCHOWNYCH I ZAKONNYCH NA TERENIE WOJ. KRAKOWSKIEGO 1944-1975
Leksykon biograficzny
tom 1
Wydawnictwo WAM

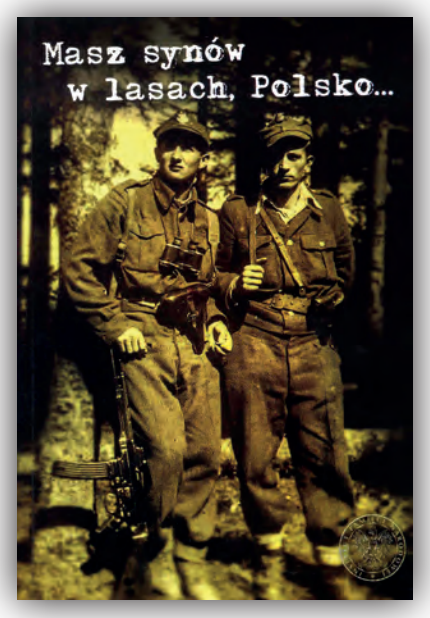

DAWID GOLIK
Partyzanci „Lamparta"
ATTYKA

Monika Komaniecka
Pod obserwacją i na podsłuchu

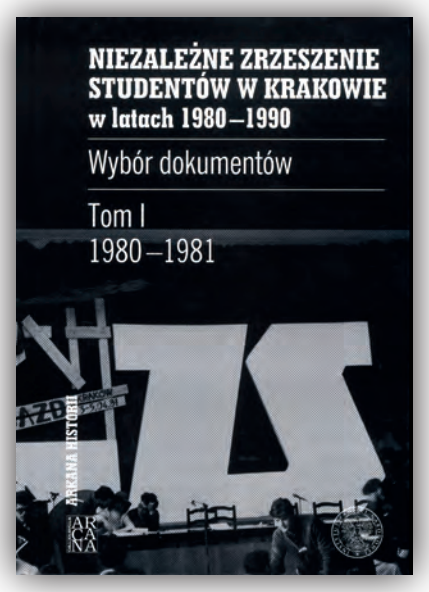

Epizody harcerskiej konspiracji niepodległościowej na ziemi krakowskiej 1944-1953
AVALON

NIEZŁOMNI
W SŁUŻBIE BOGA I POLSKI
komunistyczna bezpieka wobec kardynała Stefana Wyszyńskiego
Wydawnictwo WAM

BYLIŚMY BOGU WIERNI U DNACH ZAWIEDLI POZOSTANIEMY WIERNI U DNACH KTÓRY BÓG NAS NIE OPUŚCI
Ryszard Śmietanka-Kruszelnicki
W obronie krzyża.
Protest młodzieży Zespołu Szkół Zawodowych we Włoszczowie w grudniu 1984 r.

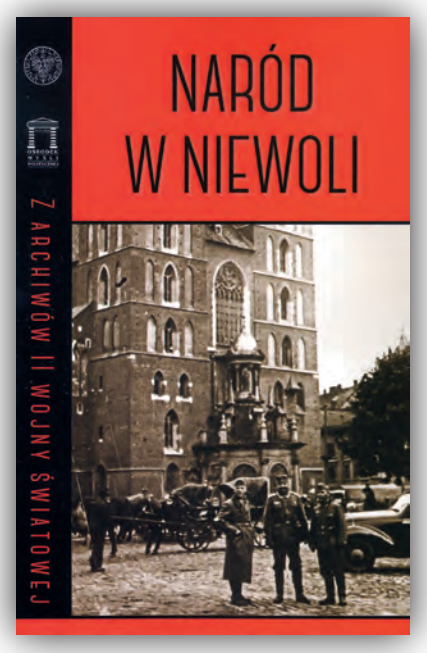

Masz synów w lasach, Polsko...

KRAKÓW

NIEZALEŻNE ZRZESZENIE STUDENTÓW W KRAKOWIE
w latach 1980–1990
Wybór dokumentów
Tom I
1980–1981
ARCANA HISTORII
ARCANA

PIE MAMY GIERKA
EDWARD GIERKA
Przed Sierpniem
Przejawy oporu społecznego i postaw opozycyjnych wśród mieszkańców województwa kieleckiego 1975–1980
INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
wybór dokumentów

Marek Jedynak
Niezależni kombatanci w PRL
IPN Kielce

NARÓD W NIEWOLI
Z ARCHIWÓW II WOJNY ŚWIATOWEJ

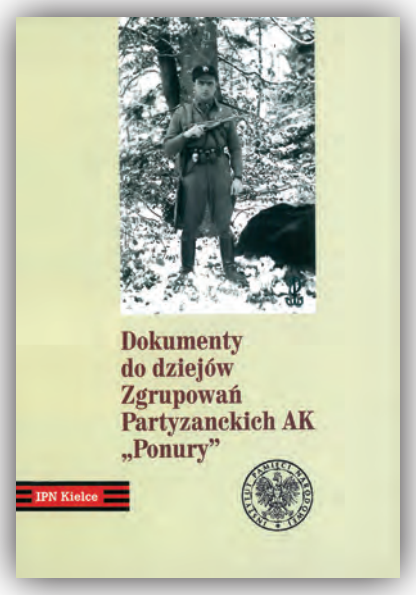

HUTA IM LENINA
Wojciech Paduchowski
Nowa Huta nieznana i tajna
INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

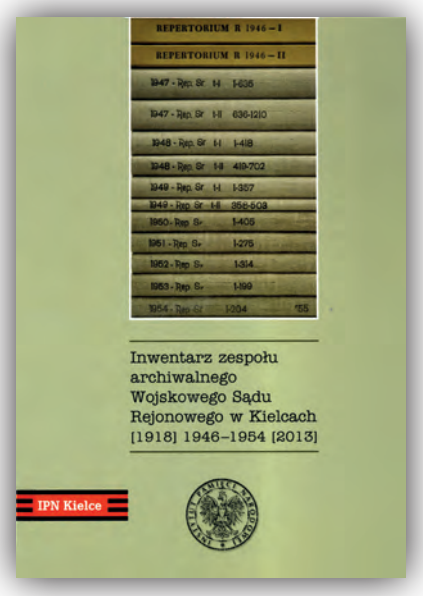

Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL
INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
OŚRODEK MYŚLI POLITYCZNEJ
Wojna się nie skończyła
pod redakcją Filipa Musiała

„Przeciw komunie”
Relacje działaczy NSZZ „Solidarność” i innych organizacji opozycyjnych regionu świętokrzyskiego (1980–1989)
IPN Kielce

Relacje deportowanych z Kresów Wschodnich w 1940 roku
wybór, wstęp i opracowanie
Tomasz Domański
IPN Kielce

KRAKÓW

LUBLIN

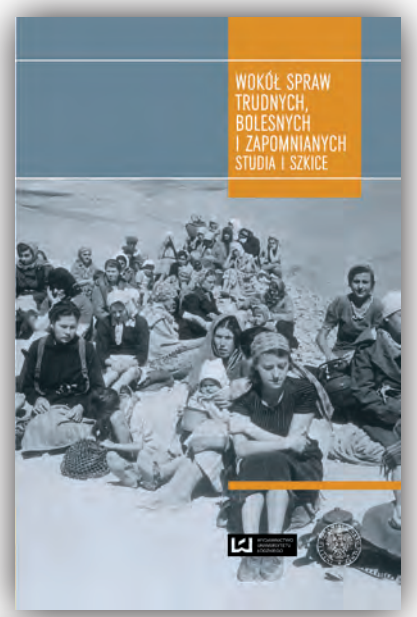

ŁÓDŹ

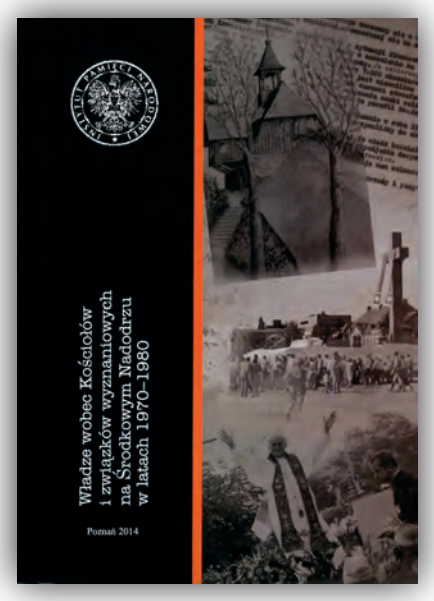

WOKÓŁ SPRAW
TRUDNYCH,
BOLESNYCH
I ZAPOMNIANYCH
STUDIA I SZKICE

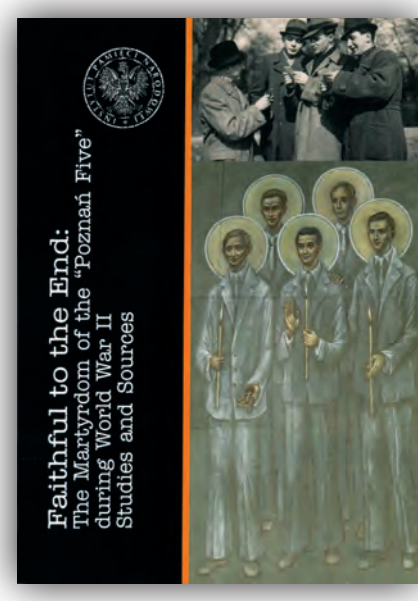

ZAGŁADA
ŻYDÓW
NA POLSKIEJ
PROWINCJI

ŁÓDŹ GHETTO
LITZMANNSTADT
GETTO 1940-1944

OCALENI
Z „NIELUDZKIEJ ZIEMI"
MATERIAŁY EDUKACYJNE
Łódź 2012

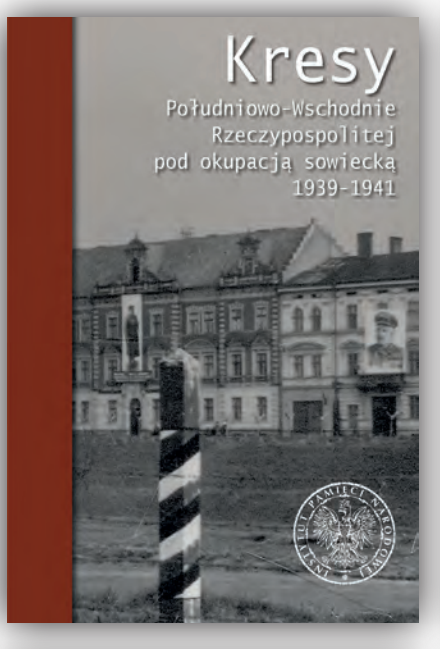
POZNAŃ

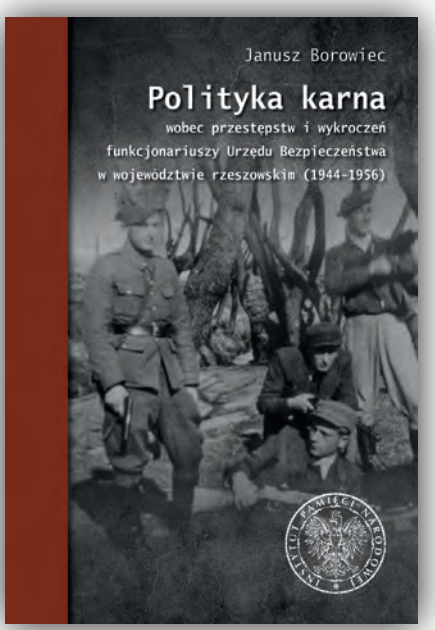

Władze wobec Kościołów
i związków wyznaniowych
na Środkowym Nadodrzu
w latach 1970–1980
Poznań 2014

Faithful to the End:
The Martyrdom of the "Poznań Five"
during World War II
Studies and Sources

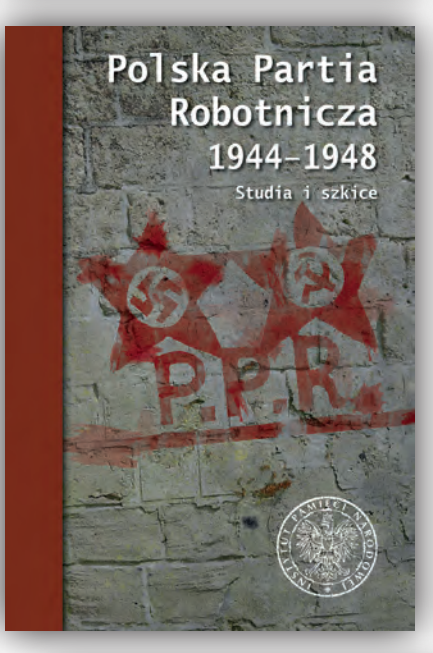
RZESZÓW

Wiesław Szpakowicz
Dzienniki cichociemnego
1939-1942

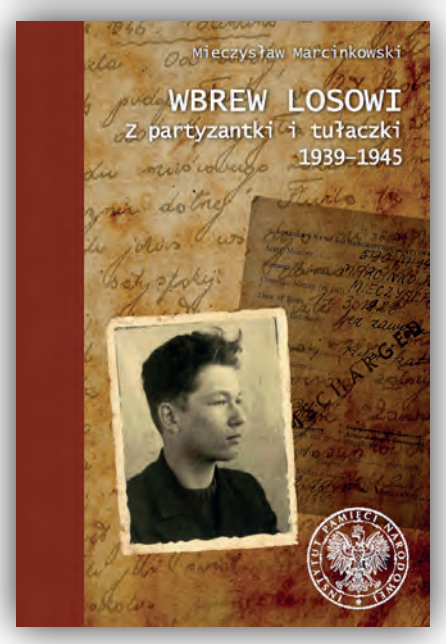

Kresy
Południowo-Wschodnie
Rzeczypospolitej
pod okupacją sowiecką
1939-1941

Janusz Borowiec
Polityka karna
wobec przestępstw i wykroczeń
funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa
w województwie rzeszowskim (1944-1956)

Od Ostatnich Leśnych
do „Solidarności”
Z dziejów opozycji politycznej
i oporu społecznego
w Polsce południowo-wschodniej
(1956-1989)

Polska Partia
Robotnicza
1944-1948
Studia i szkice
P.P.R.

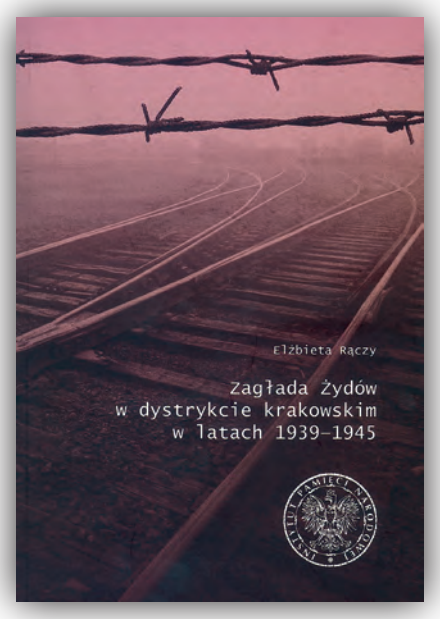

Piotr Szopa
W imieniu
Rzeczypospolitej...
Wymiar sprawiedliwości
Polskiego Państwa Podziemnego
na terenie Podokręgu AK Rzeszów

Mieczysław Marcinkowski
WBREW LOSOWI
Z partyzantki i tułaczki
1939-1945

Sławomir Zajączkowski
Tomasz Bereźnicki
WRZESIEŃ
PUŁKOWNIKA
MACZKA
PŁYTA Z PIOSENKĄ GRATIS
Sławomir Zajączkowski
Tomasz Bereźnicki
COLONEL
MACZEK'S
SEPTEMBER
INCLUDE CD WITH A SONG

RZESZÓW

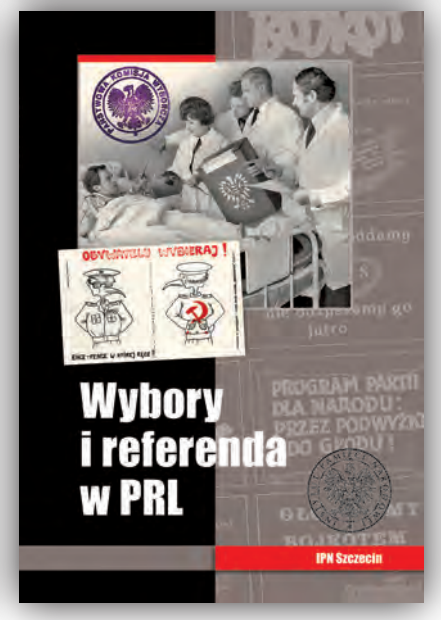
SZCZECIN

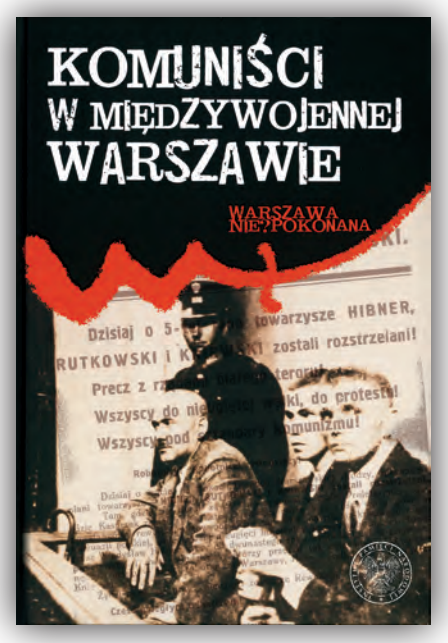

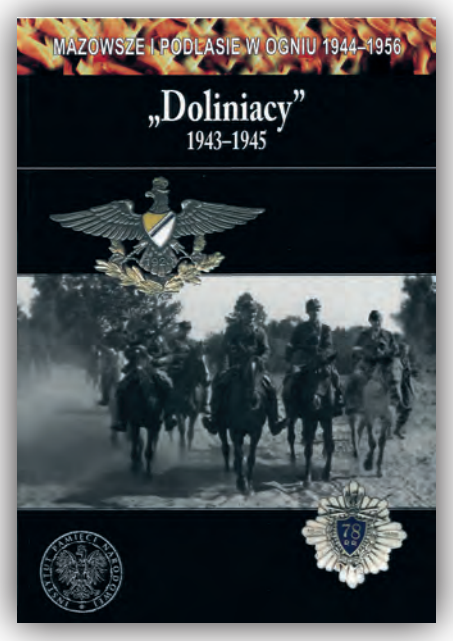

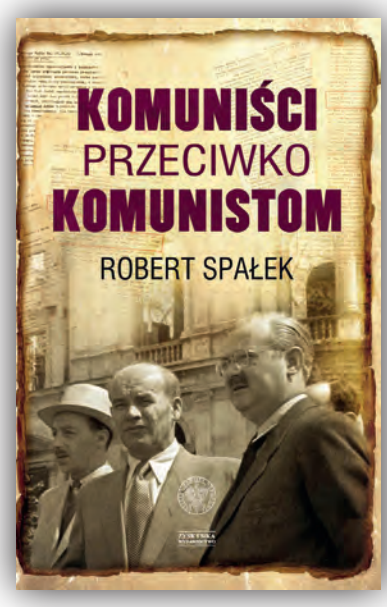

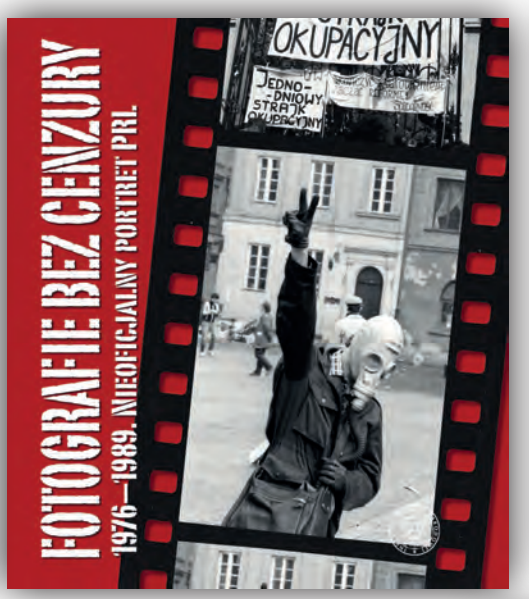
WARSZAWA

KOMUNIŚCI
W MIĘDZYWOJENNEJ
WARSZAWIE
WARSZAWA NIEPOKONANA

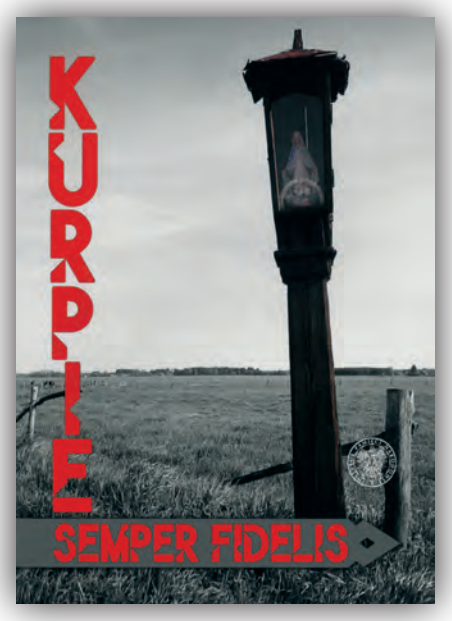

MAZOWSZE I PODLASIE W OGNIU 1944–1956
„Doliniacy”
1943–1945

bohaterowie Warszawy
GRA uliczna
Poczty powstańczej Warszawy
INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

KOMUNIŚCI
PRZECIWKO
KOMUNISTOM
ROBERT SPAŁEK

FOTOGRAFIE BEZ CENZURY
1976—1989. NIEOFICJALNY PORTRET PRL
OKUPACYJNY
JEDNO-DNIOWY STRAJK OKUPACYJNY

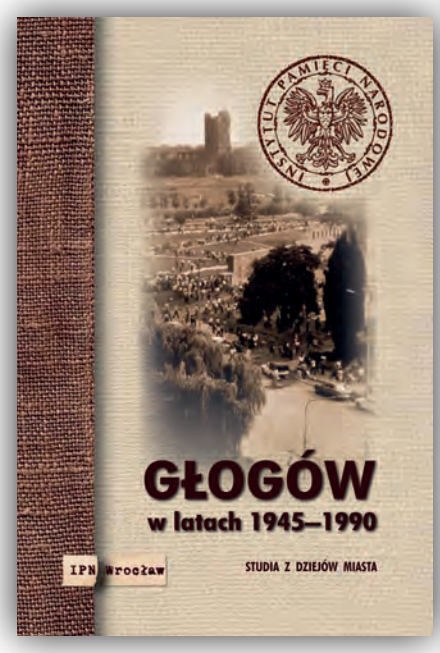

bohaterowie Warszawy
GRA uliczna
Drugi obieg okupowanej Warszawy 1939–1944
INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

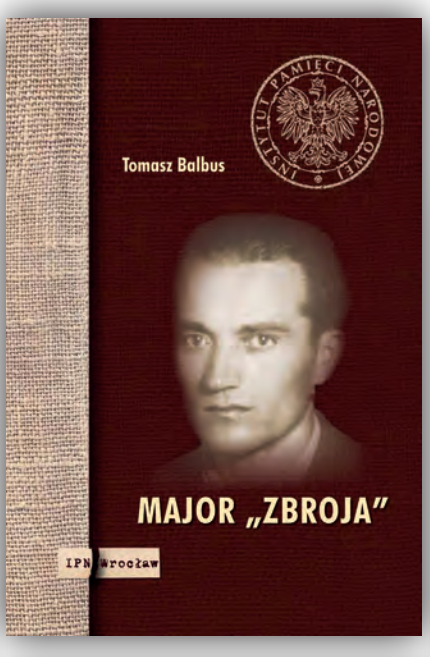

KURDE
SEMPER FIDELIS

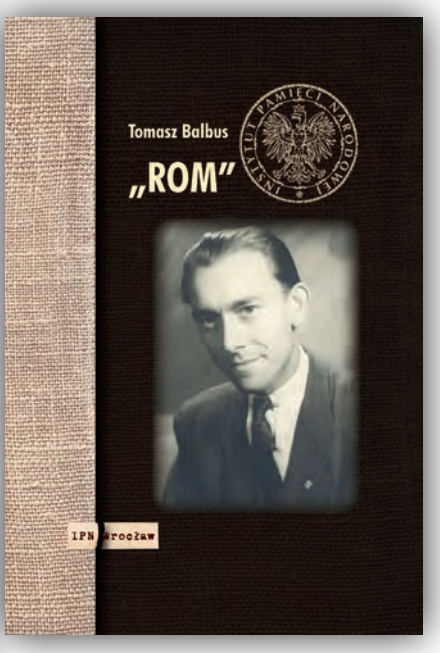

OBRONA WARSZAWY 1939

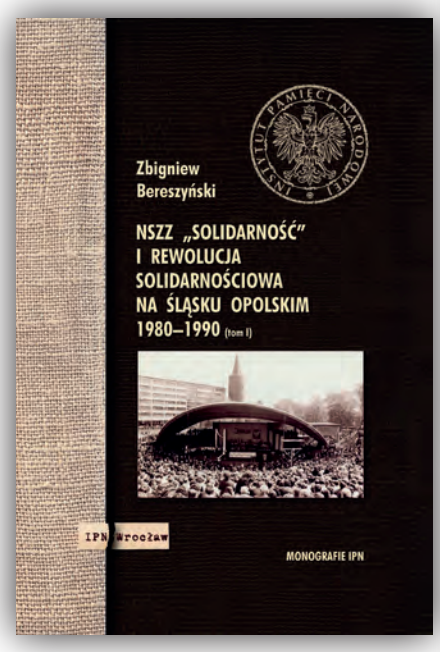

ZAJĄCZKOWSKI WYRZYKOWSKI
W IMIENIU POLSKI WALCZĄCEJ
2
KAMPINOS ‘44

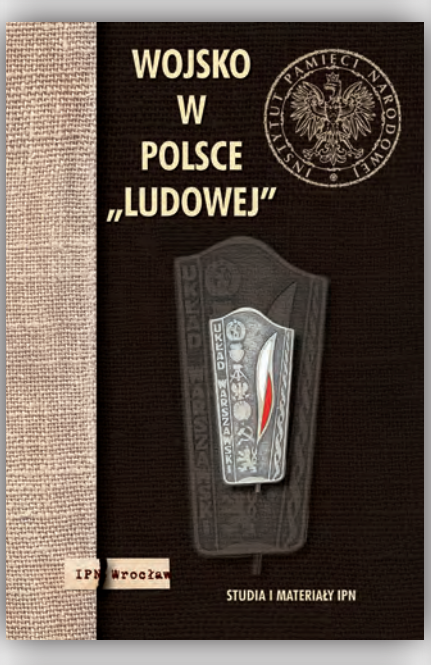
WROCŁAW

GŁOGÓW
w latach 1945–1990
STUDIA Z DZIEJÓW MIASTA
IPN Wrocław

Tomasz Balbus
MAJOR „ZBROJA”
IPN Wrocław

Tomasz Balbus
„ROM”
IPN Wrocław

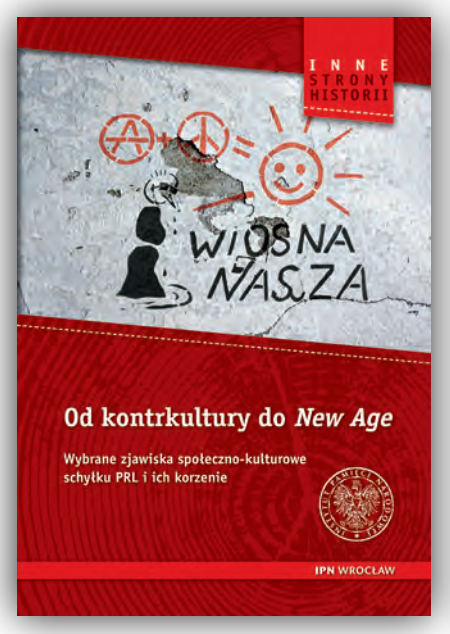

Zbigniew Bereszyński
NSZZ „SOLIDARNOŚĆ” I REWOLUCJA SOLIDARNOŚCIOWA NA ŚLĄSKU OPOLSKIM 1980–1990 (tom I)
IPN Wrocław
MONOGRAFIE IPN

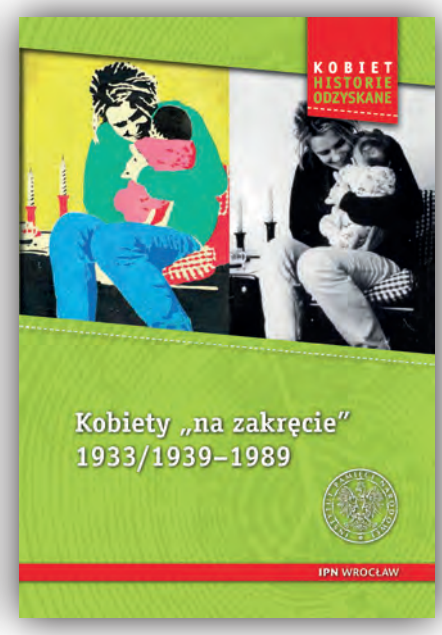

WOJSKO W POLSCE „LUDOWEJ”
IPN Wrocław
STUDIA I MATERIAŁY IPN

Robert Klementowski
ZGORZELECKA BEZPIEKA 1945–1990
IPN Wrocław

HISTORIA DOLNEGO ŚLĄSKA
1948-1988
PZPR
Małgorzata Madej
SB uprzejmie donosi...
Służba Bezpieczeństwa jako filtr zasileń informacyjnych systemu politycznego PRL w latach 1956–1970
IPN WROCŁAW

WROCŁAW

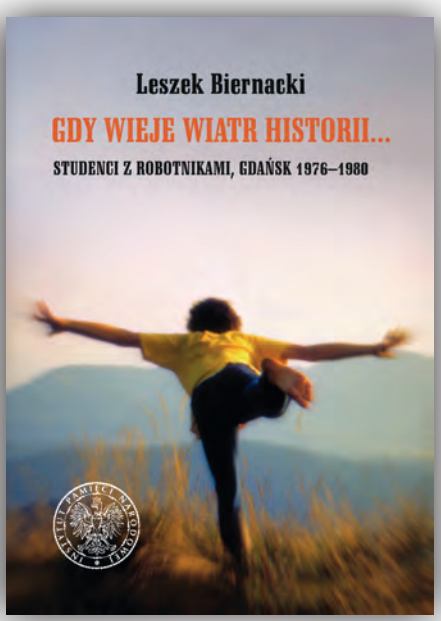

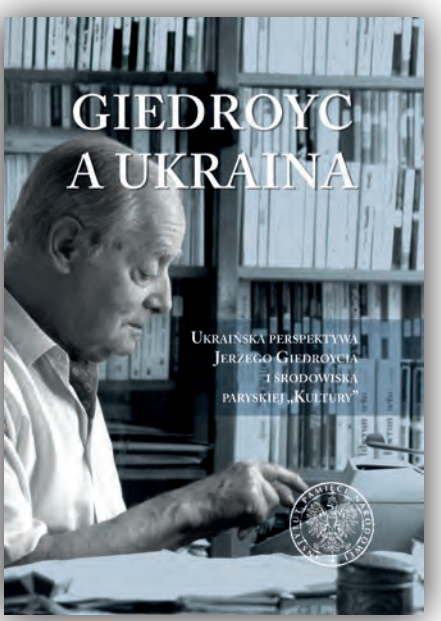

VARIA

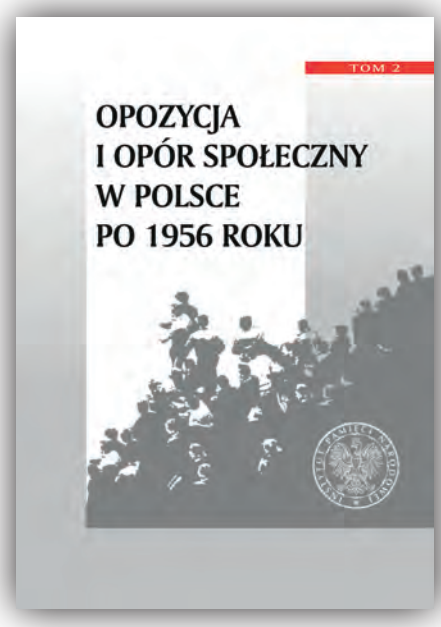

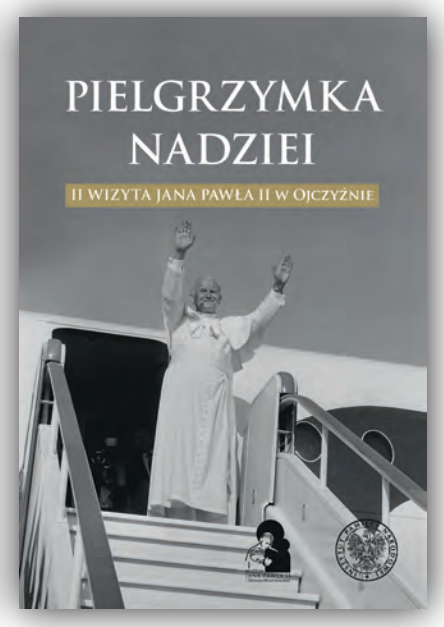

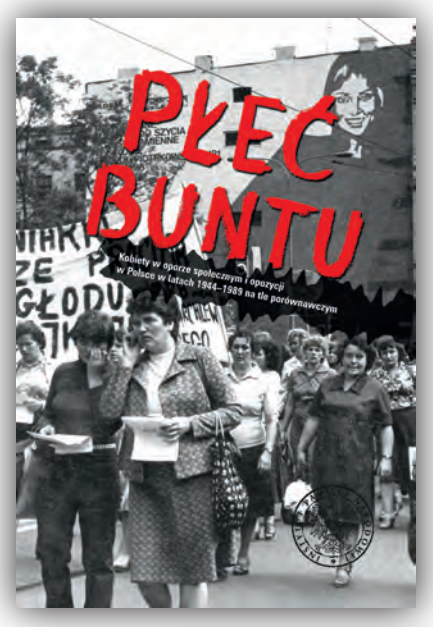

TOM 2
OPOZYCJA
I OPÓR SPOŁECZNY
W POLSCE
PO 1956 ROKU

OSKAR HALECKI
i jego wizja
Europy
tom 2
Uniwersytet
ŁÓDZKI

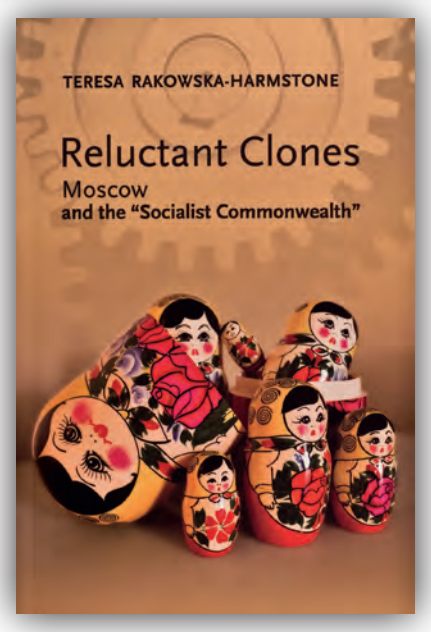

PIELGRZYMKA
NADZIEI
II WIZYTA JANA PAWŁA II W OJCZYŹNIE

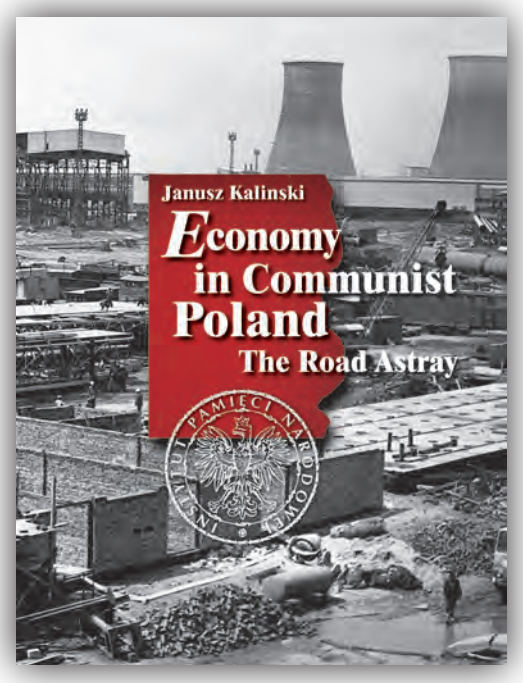

PŁEĆ
BUNTU
Kobiety w oporze społecznym i opozycji
w Polsce w latach 1944–1989 na tle porównawczym

Patryk Pleskot
POLSKA – AUSTRALIA
– „SOLIDARNOŚĆ"
Biografia mówiona
Seweryna Ozdowskiego

MIĘDZY IDEOLOGIĄ
A SOCJOTECHNIKĄ
Kwestia mniejszości narodowych w działalności
władz komunistycznych – doświadczenie polskie
i środkowoeuropejskie

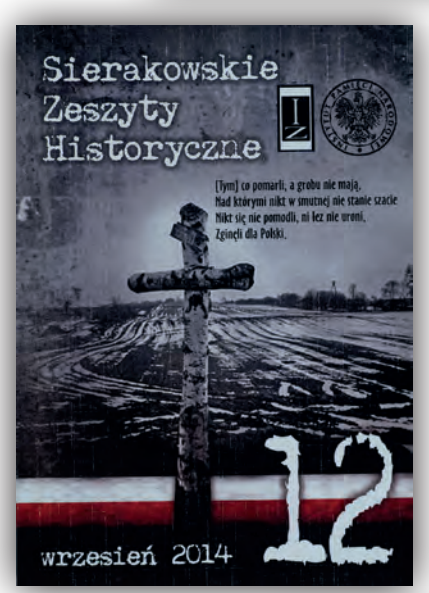

KAZIMIERZ SAKOWICZ
DZIENNIK
1941–1943

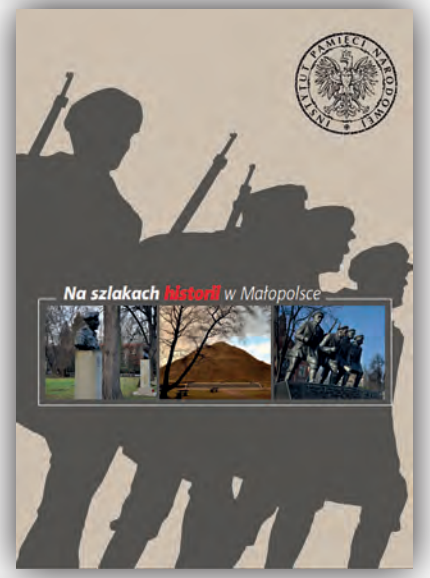

TERESA RAKOWSKA-HARMSTONE
Reluctant Clones
Moscow
and the "Socialist Commonwealth"

Janusz Kalinski
Economy in Communist Poland
The Road Astray

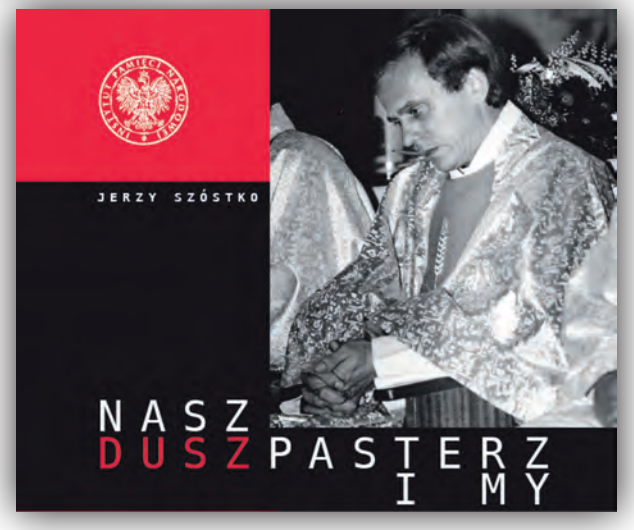

KARIERA SS-OBERSCHARFÜHRERA HERMANNA BALTRUSCHATA 1939–1943
DIE KARRIERE DES SS-OBERSCHARFÜHRERS HERMANN BALTRUSCHAT IN DEN JAHREN 1939–1943
SS-OBERSCHARFÜHRER HERMANN BALTRUSCHAT'S CAREER 1939–1943

Sierakowskie Zeszyty Historyczne
11
marzec 2014

Sierakowskie Zeszyty Historyczne
[Tym] co pomarli, a grobu nie mają,
Nad którymi nikt w smutnej nie stanie szacie
Nikt się nie pomodli, ni łez nie uroni,
Zginęli dla Polski.
12
wrzesień 2014

Na szlakach historii w Małopolsce

TOMASZ RÓG
RUDKA
Dzieje wsi i jej zagłada
Chotyłub
Rudka
Dąbrowa
Brusno

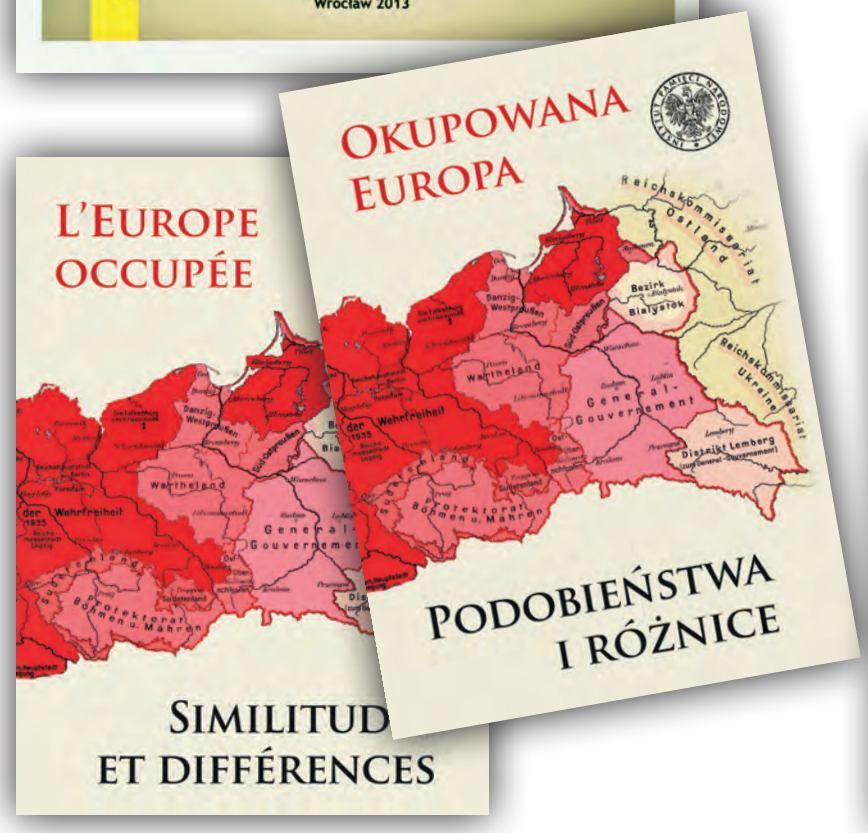

JERZY SZÓSTKO
NASZ DUSZPASTERZ I MY

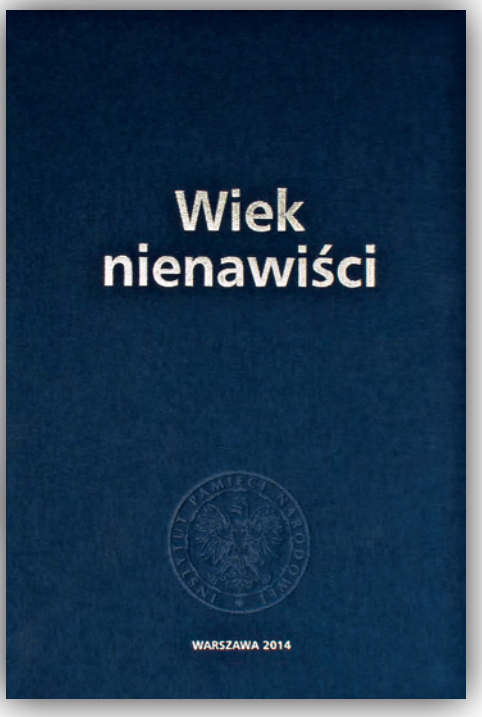

WITOLD ŻARNOWSKI
RACZEJ ZGINĄĆ, NIŻ ZDRADZIĆ SPRAWĘ
Areszt śledczy gestapo w al. Szucha 25
MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI

„Nie jesteśmy całkiem zapomniani...”
Listy Jadwigi i Bolesława Haberów z łagrów i zesłania w ZSRR z lat 1946–1955

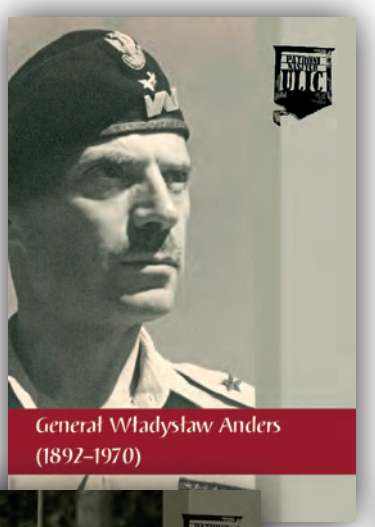

Materiały edukacyjne dla nauczyciela i ucznia klasy gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej
„OŚMIORNICA”
czyli Solidarność Walcząca na celowniku Bezpieki
HISTORIA POLSKI
Wrocław 2013

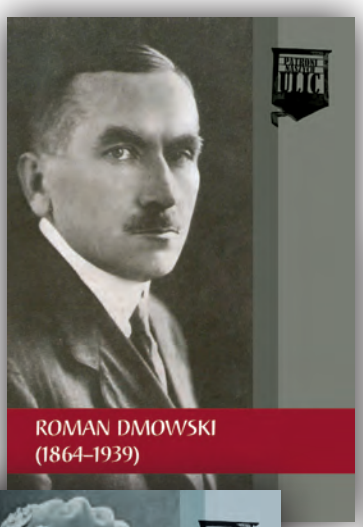

Z „Czarnej księgi” komunizmu
NKWD, „Smiersz” i „Informacja” WP w Warszawie i okolicach 1944–1945

L'EUROPE OCCUPÉE
SIMILITUD
ET DIFFÉRENCES
OKUPOWANA EUROPA
PODOBIEŃSTWA I RÓŻNICE

Wiek nienawiści
WARSZAWA 2014

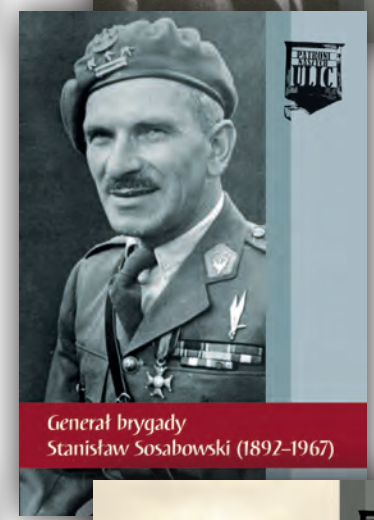
PATRONI NASZYCH ULIC

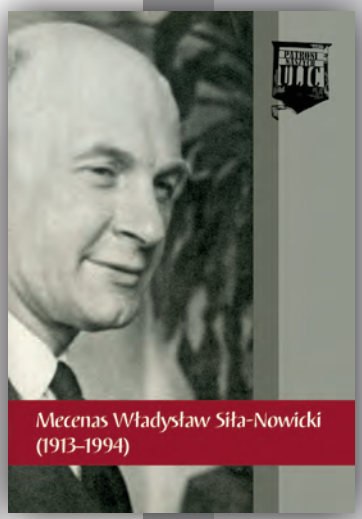

Generał Władysław Anders
(1892–1970)

ROMAN DMOWSKI
(1864–1939)

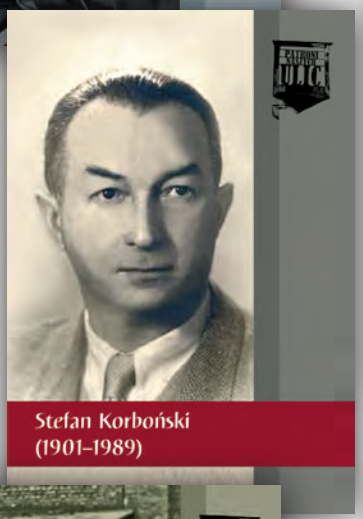

Danuta Siedzikówna „Inka”
(1928–1946)

Generał broni
Stanisław Maczek (1892–1994)

Generał brygady
Stanisław Sosabowski (1892–1967)

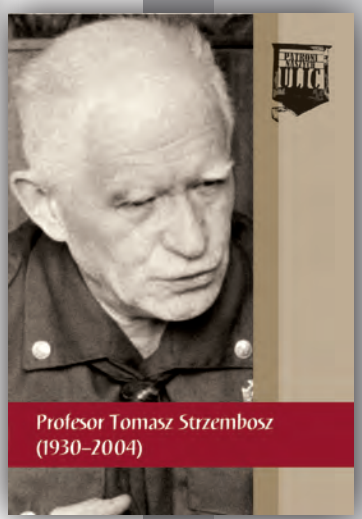

Mecenas Władysław Siła-Nowicki
(1913–1994)

STEFAN ROWECKI „GROT”
(1895–1944)

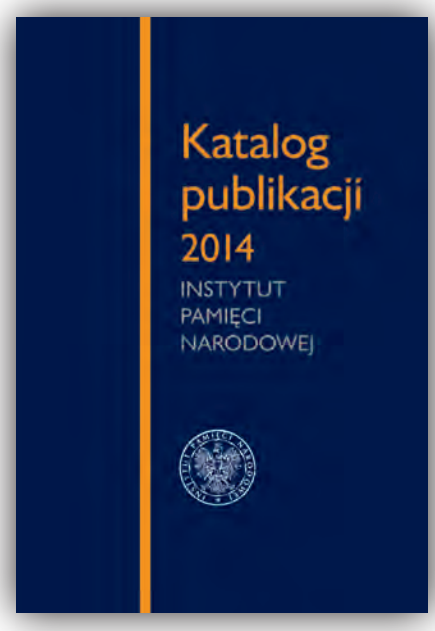

Stefan Korboński
(1901–1989)

Irena Sendlerowa
(1910–2008)

OBROŃCY POCZTY POLSKIEJ
W GDAŃSKU

Profesor Tomasz Strzembosz
(1930–2004)

INFORMATORY

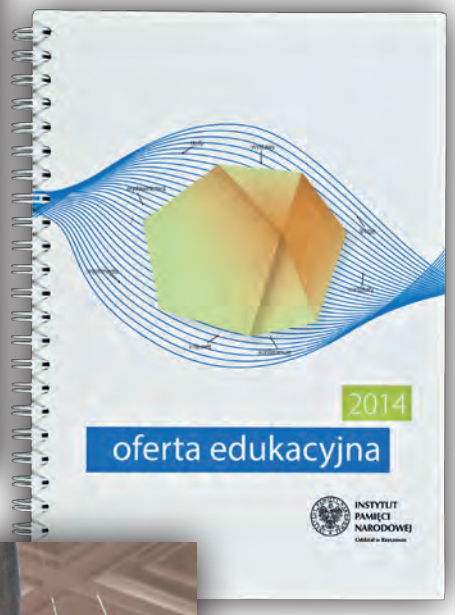

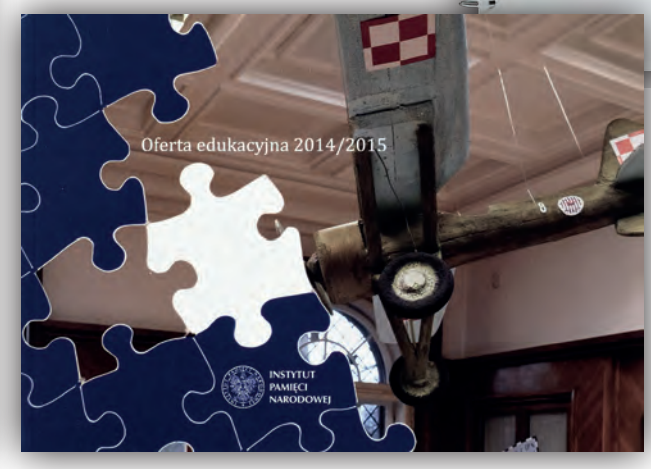

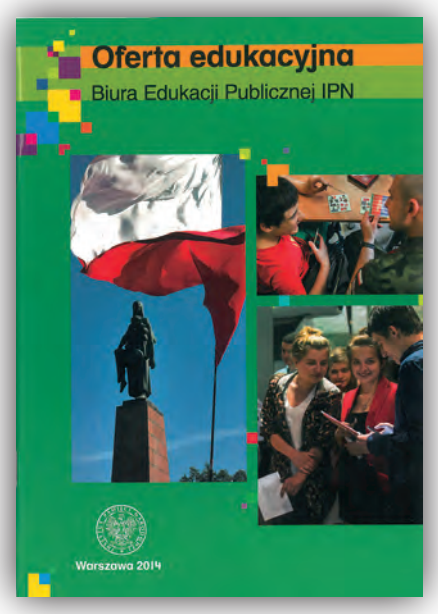

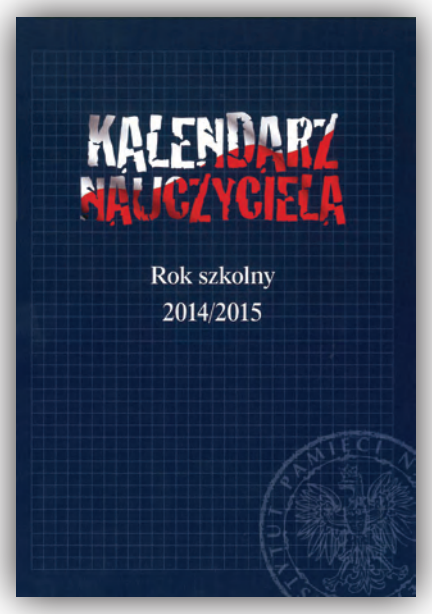

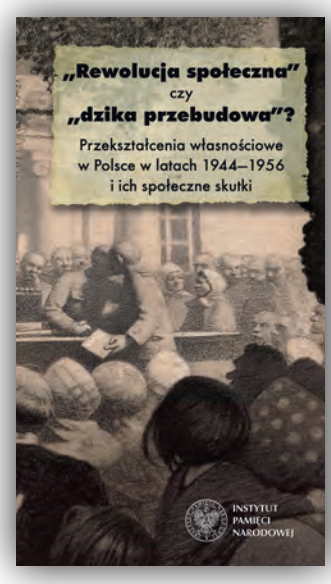
INFORMATORY

KATALOGI WYSTAW

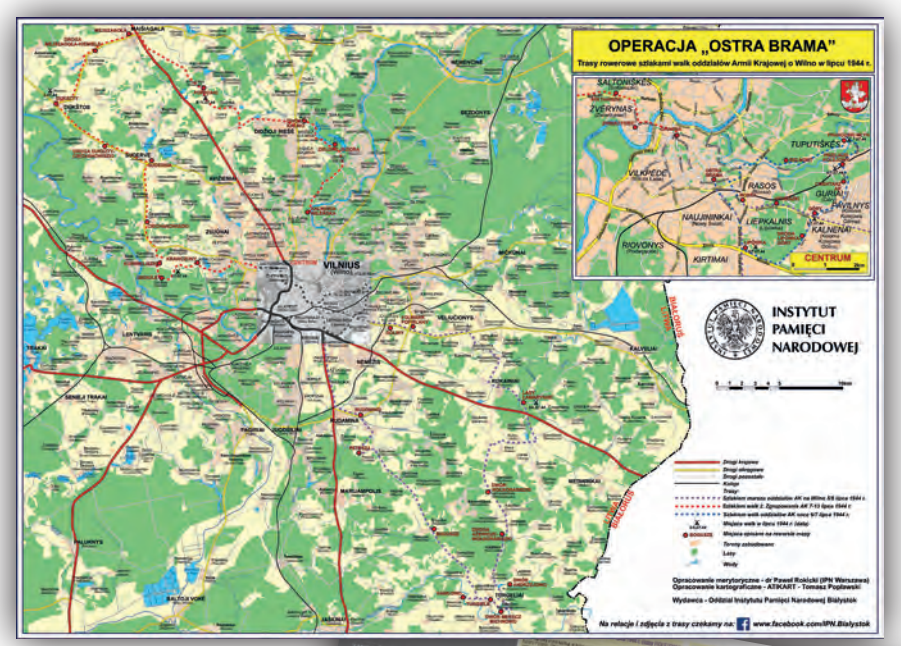

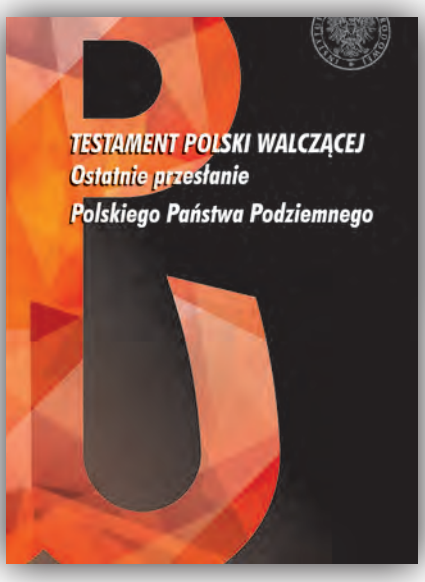
WYDAWNICTWA MULTIMEDIALNE I OKOLICZNOŚCIOWE

WYDAWNICTWA MULTIMEDIALNE I OKOLICZNOŚCIOWE

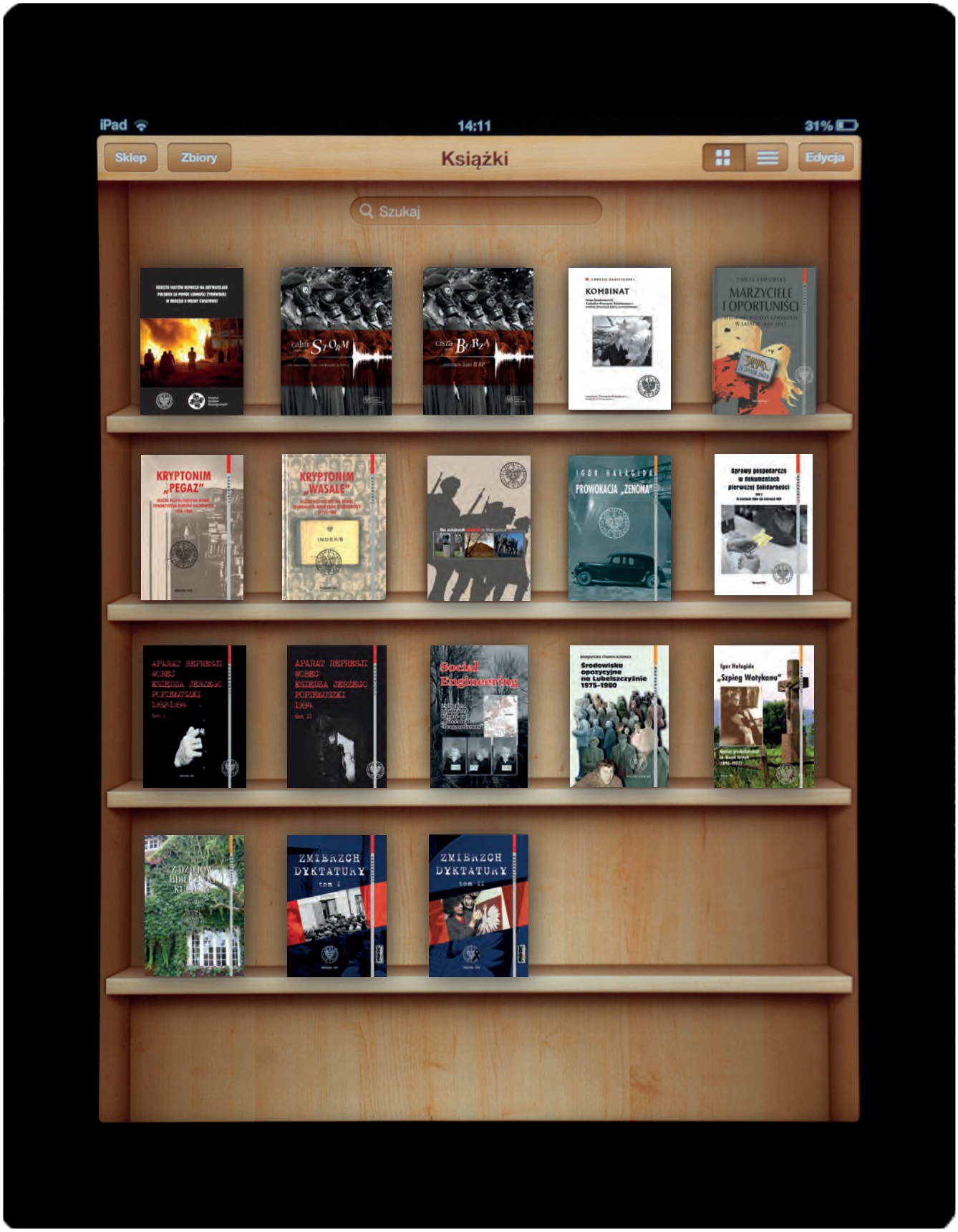

PUBLIKACJE ELEKTRONICZNE

iPad
14:11
31%
Sklep
Zbiory
Książki
Edycja
Szukaj
KOMBINAT
MARZYCIELE I OPORTUNIŚCI
KRYPTONIM „PEGAZ”
KRYPTONIM „WASALE”
INDEKS
PROWOKACJA „ZENONA”
Sprawy gospodarcze w dokumentach pierwszej Solidarności
APARAT REPRESJI WOBEC KSIĘDZA JERZEGO POPIEŁUSZKI 1982-1984
APARAT REPRESJI WOBEC KSIĘDZA JERZEGO POPIEŁUSZKI 1984
Social Engineering
Środowiska opozycyjne na Lubelszczyźnie 1975-1980
„Szpieg Watykanu”
ZMIERZCH DYKTATURY
tom I
ZMIERZCH DYKTATURY
tom II

PORTALE INTERNETOWE URUCHOMIONE W ROKU 2014

www.polskiepodziemie.pl

www.oblawaaugustowska.pl

PORTALE INTERNETOWE URUCHOMIONE W ROKU 2014

www.poszukiwania.ipn.gov.pl

www.wilczetropy.ipn.gov.pl

www.ipn.gov.pl

ISBN 978-83-7629-788-0

